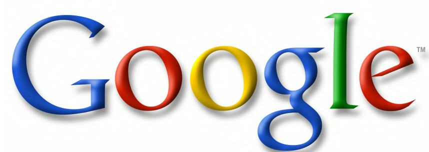

SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANNAE IN NOV · ANG ·
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE RI TAS

Juridisk Tidsskrift.

Udgivet

af

Dr. Anders Sandøe Ørsted,

Ridder af Dannebrogen og Dannebrogsmand,
Etatsraad, General-Procureur og Deputeret
i det Kongelige Danske Cancellie.

Tolvte Bind, første Hefte.

Kjøbenhavn 1826.

Trykt og forlagt af Andreas Seidelin,
Hof- og Universitets-Bogtrykker.

SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV · ANG ·
VE RI TAS
CHRISTO ET ECCLESIAE

Juridisk Tidsskrift.

Udgivet

af

Dr. Anders Sandøe Ørsted,

Ridder af Dannebrogen og Dannebrogsmand,
Etatsraad, General-Procureur og Deputeret
i det Kongelige Danske Cancellie.

Tolvte Bind, første Hefte.

Kjøbenhavn 1826.

Trykt og forlagt af Andreas Seidelin,
Hof- og Universitets-Bogtrykker.

Rec. March 7, 1905

Indhold.

Domme, afsagte ved den Kongelige Lands-Over- samt Hof- og Stadsret i Kjøbenhavn.

No. 1.

Nogle Spørgsmaale angaaende de med Færgeløb forbundne udelukkende Rettigheder, in specie med Hensyn til Bestemmelsen i Pl. 12te Aug. 1820 om Færgestedernes Eneret o. s. v. §. 1.

I Sagen:

Færgemændene Christian Hansen og A. H. Møller af Thorseng og afg. Færgemand Schultz's Enke af Svendborg,

contra:

Baadfører Thomas West.

(Afsagt den 24de Mai 1824).

Nærværende Sag er, i Overeensstemmelse med Plac. af 12te Aug. 1820 §. 5, i første Instants anlagt ved Svendborg Kjøbstæds Politieret af Citanterne Færge-

mændene Christian Hansen og A. H. Møller af Thorseng og afg. Færgemand Schultz's Enke af Svendborg, som Besiddere og Brugere af de priviligerede Færgesteder i Svendborg, samt i Windebye og Wemmenæs paa Thorseng, mod Indstævnte Baadfører Thomas West, for at have gjort Indgreb i de Rettigheder, der formeentligen tilkomme Citanterne som Brugere af bemeldte Færgesteder, ved at overføre Folk fra Svendborg til Thorseng og omliggende Øer.

Da Indstævnte, ved Underretsdommen, er frifundet for Citanternes Tiltale, have disse nu paaanket bemeldte Dom her for Retten og paastaaet samme underkjendt og derhen forandret, at Indstævnte for ovennævnte hans Forhold, i Overeensstemmelse med Anordningerne af 26de April 1811 §. 6 og 16de Nov. 1811 §. 5. tilfindes at betale en Mulct af 4 Rbd. Sølv til General Postdirectionens Fattigkasse samt at erstatte Citanterne dobbelte Færgepenge for de af ham overførte Personer med 6 Rbdlr. 8 ß. Sølv, tilligemed Processens Omkostninger for begge Retter skadesløst.

Indstævnte har derimod hverken mødt eller ladet møde, og Sagen bliver derfor at afgjøre efter de Data, der indeholdes i den af Citanterne fremlagte Underretsact. Heraf erfares da, at det fra Indstævntes Side er vedgaaet, at han i afvigte Aars Sommer, dog uden derfor at erholde nogen Betaling, har foretaget en Lysttour med 4 Personer fra Svendborg, paa hvilken han, efter Forlangende, landsatte disse ved Troense og

Thorseng, hvor de vilde nyde Forfriskning, samt at han ligeledes har overført 8 à 10 af Svendborg Byes Indvaanere til Markedet i Rudkjøbing og derfra tilbage og endnu tidligere paa Foraaret havde sat en Person over til Rudkjøbing.

Hvad nu først de Overførseler angaaer, som Indstævnte har foretaget fra Svendborg til Rudkjøbing, da skjønnes det ikke, at han ved disse kan antages at have gjort noget Indgreb i Citanternes Færgerettigheder; thi Anordningen af 16de Novbr. 1811 §. 4 berettiger ikkun de af den priviligerede Eier af Færgestederne i Svendborg og Windebye ansatte Færgemænd til ene at besørge Overfarten mellem Fyen og Thorseng, og Anordningen af 26de April s. A. viser vel, at de priviligerede Færgemænd i Rudkjøbing og Wemmenæs ere ene berettigede til at overføre Reisende fra Rudkjøbing og Thorseng til Ærøe, og imellem Langeland og Thorseng samt fra Rudkjøbing til Svendborg og Strynøe, men, da ingen af disse Anordninger omtale Overfarten fra Svendborg til Rudkjøbing, ligesaalidet som de Citanterne under 18de Juli 1818 og 1ste Septbr. 1821 foreskrevne Taxter fastsætte nogen Betaling for en saadan Overfart, kan samme ei antages at være Gjenstand for Citanternes Eneret. Citanterne have vel søgt et Argument for deres Paastand i den ved Placaten af 12te Aug. 1820 §. 1 kundgjorte allerhøieste Resolution af 14de Juli s. A., der fastsætter Grændserne for de priviligerede Færgesteders Eneret til Farten i Danmark,

forsaavidt de ikke allerede ved Lovbud ere eller maatte blive nøiere bestemte, til een Miil paa hver Side af Færgestedet, men, foruden at Citanternes Færgerettigheder, som foran viist, allerede ved ældre Anordninger vare saaledes bestemte, at de ei kunde antages at indbefatte den omtvistede Overfart, saa er det og klart, at det ingenlunde har været Hensigten med den nævnte Placat, at udvide de priviligerede Færgesteders Eneret til anden Fart, end den, hvorpaa samme allerede gik ud, men ikkun at bestemme de Grændser, inden for hvilke Færgestederne kunde gjøre den udelukkende Ret, hvoraf de allerede vare i Besiddelse, gjeldende *). I den af Indstævnte fremlagte Skrivelse fra Generalpostdirectionen af 12te Febr. 1811, er det udtrykkelig antaget, at Befordringen til Vands mellem Svendborg og andre Steder i Sjælland og paa Langeland ei kan ansees som Færgefart, ligesom bemeldte Collegium, foranlediget ved en fra Færgestederne i Vemmenæs og Windebye samt Svendborg indgivet Besværing over, at Færgemændene i Rudkjøbing befordrede Reisende directe til og fra Svendborg, til Fordeel for disse, i dets Skrivelse af 26de Novbr. 1814 har yttret, at det ei kan formenes Reisende at vælge Søveien mellem Rudkjøbing og Svendborg istedet for Veien over Thorseng.

*) Færgestederne i Svendborg og Vindebye have ingen Forret til at overføre til Rudkjøbing; og Færgestedet i Vemmenæs, der har en saadan Forret, ligger over 1 Miil fra Svendborg.

Vel er denne sidste Bestemmelse afgivet i en mellem Færgestederne indbyrdes opstaaet Dispyt, men den viser dog, at Generalpostdirectionen ei har antaget Citanterne for at være udelukkende berettigede til Overfarten fra Svendborg til Rudkjøbing, og paa en saadan Eneret er det dog, at de grunde den her omhandlede Deel af Søgsmaalet mod Indstævnte.

Vel synes Generalpostdirectionen at have yttret en herfra forskjellig Mening i den af Citanterne producerede Skrivelse af 9de Aug. f. A. *), i det samme af de Conditioner, hvorefter Færgeretigheden ved Rudkjøbing ved offentlig Auction i det foregaaende Aar blev bortforpagtet, og i hvis 7de Post var bestemt, at Forpagterens Rettigheder ikke kunde udstrække sig til at tage Retourfragt fra Svendborg til Rudkjøbing, slutter, at enhver anden uberettiget heller ikke maa befatte sig med Færgefart fra Svendborg til Rudkjøbing, men, foruden at Baadførerne i Svendborg, efter det foranførte, ei kan ansees uberettigede til denne Fart, vilde det vist nok og, da de Anordninger, der bestemme Citanternes Færgerettigheder, ikke indbefatte Overførselen fra Svendborg til Rudkjøbing derunder, være betænkeligt, at begrunde en Udvidelse af disse Rettigheder paa de om-

*) Det maa mærkes, at Generalpostdirectionens forhen nævnte Skrivelser ere ældre end Pl. 12te Aug. 1820, der var den eeneste tilsyneladende Hjemmel for den Anke, Færgemændene her førte.

handlede Auctionsconditioner, der dog kun gaae ud paa at bestemme Rudkjøbing Færgesteds Eneret *)

Overalt maa det bemærkes, at bemeldte Collegii Meninger skjøndt de vel maa afgive en vigtig Veiledning, hvor der spørges om Fortolkning af Anordninger, der ere emanerede gjennem samme, dog ingenlunde kan binde Domstolene til at antage den Fortolkning, hvorfor Collegiet har erklæret sig, naar man ikke finder, at denne er hjemlet i Anordningernes Ord og Grundsætninger.

Naar Citanterne, til Styrke for deres Paastand, endnu have paaberaabt sig, at Færgefarten mellem Svendborg og Rudkjøbing er lagt over Thorseng, nemlig fra Svendborg til Windebye og fra Wemmenæs til Rudkjøbing, da sees det ikke, at der af de forannciterte Anordninger kan udledes videre end at den Reisende, der attraaer at gaae fra Svendborg til Langeland over Thorseng, maa betjene sig af den anordnede Færgefart, cfr. Rentekammer Skr. 21de Jan. 1736. Ønsker han derimod at lade sig directe oversætte fra Svendborg til Rudkjøbing, er saadant ham intetsteds formeent, men denne Overførsel er, som foran viist, ei Gjenstand for

*) Der kan intet være imod, at Postbestyrelsen, ved de Vilkaar, hvorunder en Færgefart overdrages Nogen, foreskriver denne en Indskrænkning, hvorved Handlinger forbydes, der, uden ligefrem at angribe et andet Færgeløbs lovlige Ret, dog kunde være samme til mærkeligt Afbræk.

Citanternes Eneret. Herimod have Citanterne vel erindret, at Frd. af 27de Jan. 1804 om Befordringsvæsenet til Lands i dens 6te §. netop paalægger de Reisende et lignende Baand; men foruden at det ligger i Sagens Natur, at de Grundsætninger, hvorpaa Anordningerne om Befordringsvæsenet, der strækker sig over hele Landet og omfatter Samfærselen i det Hele, ere byggede, ikke ligefrem lade sig anvende paa Færgefarten, der nødvendigviis maa være indskrænket til enkelte Steder, og efterhaanden er kommet frem for at sikkre og lette Samfærselen mellem saadanne Steder, mellem hvilke Overfarten meest blev søgt, er det og klart, at den Tvang, der paaligger den Reisende paa de Steder, hvor Vognmandslaug ere oprettede, at betjene sig af en vis Befordring, overladende det iøvrigt til hans Godtbefindende, at reise, hvorhen han vil, er aldeles forskjellig fra den, der foreskriver ham en vis Reiseroute *).

*) Forordningens §. 6 medfører egentlig heller ingen større Tvang end den, der, hvad Søebefordringen angaaer, umiddelbar indeholdes deri, at man skal betjene sig af samme, naar man vil gaae fra Færgested til Færgested, hvorhos der endda i sidste Henseende er, ved Placat 12te Aug. 1820 §. 3, paalagt et stærkere Baand, end det, der gjelder for Veibefordring, i det Andre end ikke maa til slig Fart udlaane deres Fartøi eller deri medtage Nogens Gods eller nogensomhelst Reisende, om det end skeer uden Betaling (cfr. Frd. 27de Jan. 1804

Rec. March 7, 1905

Indhold.

Side.

Domme, afsagte ved den Kongelige Lands-Over- samt Hof- og Stadsret i Kjøbenhavn.

No. 1.

Nogle Spørgsmaale angaaende de med Færgeløb forbundne udelukkende Rettigheder, in specie med Hensyn til Bestemmelsen i Pl. 12te Aug. 1820 om Færgestedernes Eeneret o. s. v. §. 1.

I Sagen:

Færgemændene Christian Hansen og A. H. Møller af Thorseng og afg. Færgemand Schultz's Enke af Svendborg,

contra:

Baadfører Thomas West.

(Afsagt den 24de Mai 1824).

Nærværende Sag er, i Overeensstemmelse med Plac. af 12te Aug. 1820 §. 5, i første Instants anlagt ved Svendborg Kjøbstæds Politieret af Citanterne Færge-

mændene Christian Hansen og A. H. Møller af Thorseng og afg. Færgemand Schultz's Enke af Svendborg, som Besiddere og Brugere af de priviligerede Færgesteder i Svendborg, samt i Windebye og Wemmenæs paa Thorseng, mod Indstævnte Baadfører Thomas West, for at have gjort Indgreb i de Rettigheder, der formeentligen tilkomme Citanterne som Brugere af bemeldte Færgesteder, ved at overføre Folk fra Svendborg til Thorseng og omliggende Øer.

Da Indstævnte, ved Underretsdommen, er frifundet for Citanternes Tiltale, have disse nu paaanket bemeldte Dom her for Retten og paastaaet samme underkjendt og derhen forandret, at Indstævnte for ovennævnte hans Forhold, i Overeensstemmelse med Anordningerne af 26de April 1811 §. 6 og 16de Nov. 1811 §. 5. tilfindes at betale en Mulct af 4 Rbd. Sølv til General Postdirectionens Fattigkasse samt at erstatte Citanterne dobbelte Færgepenge for de af ham overførte Personer med 6 Rbdlr. 8 ß. Sølv, tilligemed Processens Omkostninger for begge Retter skadesløst.

Indstævnte har derimod hverken mødt eller ladet møde, og Sagen bliver derfor at afgjøre efter de Data, der indeholdes i den af Citanterne fremlagte Underretsact. Heraf erfares da, at det fra Indstævntes Side er vedgaaet, at han i afvigte Aars Sommer, dog uden derfor at erholde nogen Betaling, har foretaget en Lysttour med 4 Personer fra Svendborg, paa hvilken han, efter Forlangende, landsatte disse ved Troense og

Thorseng, hvor de vilde nyde Forfriskning, samt at han ligeledes har overført 8 à 10 af Svendborg Byes Indvaanere til Markedet i Rudkjøbing og derfra tilbage og endnu tidligere paa Foraaret havde sat en Person over til Rudkjøbing.

Hvad nu først de Overførseler angaaer, som Indstævnte har foretaget fra Svendborg til Rudkjøbing, da skjønnes det ikke, at han ved disse kan antages at have gjort noget Indgreb i Citanternes Færgerettigheder; thi Anordningen af 16de Novbr. 1811 §. 4 berettiger ikkun de af den priviligerede Eier af Færgestederne i Svendborg og Windebye ansatte Færgemænd til ene at besørge Overfarten mellem Fyen og Thorseng, og Anordningen af 26de April s. A. viser vel, at de priviligerede Færgemænd i Rudkjøbing og Wemmenæs ere ene berettigede til at overføre Reisende fra Rudkjøbing og Thorseng til Ærøe, og imellem Langeland og Thorseng samt fra Rudkjøbing til Svendborg og Strynøe, men, da ingen af disse Anordninger omtale Overfarten fra Svendborg til Rudkjøbing, ligesaalidet som de Citanterne under 18de Juli 1818 og 1ste Septbr. 1821 foreskrevne Taxter fastsætte nogen Betaling for en saadan Overfart, kan samme ei antages at være Gjenstand for Citanternes Eneret. Citanterne have vel søgt et Argument for deres Paastand i den ved Placaten af 12te Aug. 1820 §. 1 kundgjorte allerhøieste Resolution af 14de Juli s. A., der fastsætter Grændserne for de priviligerede Færgesteders Eneret til Farten i Danmark,

forsaavidt de ikke allerede ved Lovbud ere eller maatte blive nøiere bestemte, til een Miil paa hver Side af Færgestedet, men, foruden at Citanternes Færgeretigheder, som foran viist, allerede ved ældre Anordninger vare saaledes bestemte, at de ei kunde antages at indbefatte den omtvistede Overfart, saa er det og klart, at det ingenlunde har været Hensigten med den nævnte Placat, at udvide de priviligerede Færgesteders Eneret til anden Fart, end den, hvorpaa samme allerede gik ud, men ikkun at bestemme de Grændser, inden for hvilke Færgestederne kunde gjøre den udelukkende Ret, hvoraf de allerede vare i Besiddelse, gjeldende *). I den af Indstævnte fremlagte Skrivelse fra Generalpostdirectionen af 12te Febr. 1811, er det udtrykkelig antaget, at Befordringen til Vands mellem Svendborg og andre Steder i Sjælland og paa Langeland ei kan ansees som Færgefart, ligesom bemeldte Collegium, foranlediget ved en fra Færgestederne i Vemmenæs og Windebye samt Svendborg indgivet Besværing over, at Færgemændene i Rudkjøbing befordrede Reisende directe til og fra Svendborg, til Fordeel for disse, i dets Skrivelse af 26de Novbr. 1814 har yttret, at det ei kan formenes Reisende at vælge Søveien mellem Rudkjøbing og Svendborg istedet for Veien over Thorseng.

*) Færgestederne i Svendborg og Vindebye have ingen Forret til at overføre til Rudkjøbing; og Færgestedet i Vemmenæs, der har en saadan Forret, ligger over 1 Miil fra Svendborg.

Vel er denne sidste Bestemmelse afgivet i en mellem Færgestederne indbyrdes opstaaet Dispyt, men den viser dog, at Generalpostdirectionen ei har antaget Citanterne for at være udelukkende berettigede til Overfarten fra Svendborg til Rudkjøbing, og paa en saadan Eneret er det dog, at de grunde den her omhandlede Deel af Søgsmaalet mod Indstævnte.

Vel synes Generalpostdirectionen at have yttret en herfra forskjellig Mening i den af Citanterne producerede Skrivelse af 9de Aug. f. A. *), i det samme af de Conditioner, hvorefter Færgeretttigheden ved Rudkjøbing ved offentlig Auction i det foregaaende Aar blev bortforpagtet, og i hvis 7de Post var bestemt, at Forpagterens Rettigheder ikke kunde udstrække sig til at tage Retourfragt fra Svendborg til Rudkjøbing, slutter, at enhver anden uberettiget heller ikke maa befatte sig med Færgefart fra Svendborg til Rudkjøbing, men, foruden at Baadførerne i Svendborg, efter det foranførte, ei kan ansees uberettigede til denne Fart, vilde det vist nok og, da de Anordninger, der bestemme Citanternes Færgerettigheder, ikke indbefatte Overførselen fra Svendborg til Rudkjøbing derunder, være betænkeligt, at begrunde en Udvidelse af disse Rettigheder paa de om-

*) Det maa mærkes, at Generalpostdirectionens forhen nævnte Skrivelser ere ældre end Pl. 12te Aug. 1820, der var den eeneste tilsyneladende Hjemmel for den Anke, Færgemændene her førte.

handlede Auctionsconditioner, der dog kun gaae ud paa at bestemme Rudkjøbing Færgesteds Eneret *)

Overalt maa det bemærkes, at bemeldte Collegii Meninger skjøndt de vel maa afgive en vigtig Veiledning, hvor der spørges om Fortolkning af Anordninger, der ere emanerede gjennem samme, dog ingenlunde kan binde Domstolene til at antage den Fortolkning, hvorfor Collegiet har erklæret sig, naar man ikke finder, at denne er hjemlet i Anordningernes Ord og Grundsætninger.

Naar Citanterne, til Styrke for deres Paastand, endnu have paaberaabt sig, at Færgefarten mellem Svendborg og Rudkjøbing er lagt over Thorseng, nemlig fra Svendborg til Windebye og fra Wemmenæs til Rudkjøbing, da sees det ikke, at der af de foranciterte Anordninger kan udledes videre end at den Reisende, der attraaer at gaae fra Svendborg til Langeland over Thorseng, maa betjene sig af den anordnede Færgefart, cfr. Rentekammer Skr. 21de Jan. 1736. Ønsker han derimod at lade sig directe oversætte fra Svendborg til Rudkjøbing, er saadant ham intetsteds formeent, men denne Overførsel er, som foran viist, ei Gjenstand for

*) Der kan intet være imod, at Postbestyrelsen, ved de Vilkaar, hvorunder en Færgefart overdrages Nogen, foreskriver denne en Indskrænkning, hvorved Handlinger forbydes, der, uden ligefrem at angribe et andet Færgeløbs lovlige Ret, dog kunde være samme til mærkeligt Afbræk.

Citanternes Eneret. Herimod have Citanterne vel erindret, at Frd. af 27de Jan. 1804 om Befordrings-væsenet til Lands i dens 6te §. netop paalægger de Reisende et lignende Baand; men foruden at det ligger i Sagens Natur, at de Grundsætninger, hvorpaa Anordningerne om Befordringsvæsenet, der strækker sig over hele Landet og omfatter Samfærselen i det Hele, ere byggede, ikke ligefrem lade sig anvende paa Færgefarten, der nødvendigviis maa være indskrænket til enkelte Steder, og efterhaanden er kommet frem for at sikkre og lette Samfærselen mellem saadanne Steder, mellem hvilke Overfarten meest blev søgt, er det og klart, at den Tvang, der paaligger den Reisende paa de Steder, hvor Vognmandslaug ere oprettede, at betjene sig af en vis Befordring, overladende det iøvrigt til hans Godtbefindende, at reise, hvorhen han vil, er aldeles forskjellig fra den, der foreskriver ham en vis Reiseroute *).

*) Forordningens §. 6 medfører egentlig heller ingen større Tvang end den, der, hvad Søebefordringen angaaer, umiddelbar indeholdes deri, at man skal betjene sig af samme, naar man vil gaae fra Færgested til Færgested, hvorhos der endda i sidste Henseende er, ved Placat 12te Aug. 1820 §. 3, paalagt et stærkere Baand, end det, der gjelder for Veibefordring, i det Andre end ikke maa til slig Fart udlaane deres Fartøi eller deri medtage Nogens Gods eller nogensomhelst Reisende, om det end skeer uden Betaling (cfr. Frd. 27de Jan. 1804

Rec. March 7, 1905

Indhold.

Side.

Domme, afsagte ved den Kongelige Lands-Over- samt Hof- og Stadsret i Kjøbenhavn.

No. 1.

Nogle Spørgsmaale angaaende de med Færgeløb forbundne udelukkende Rettigheder, in specie med Hensyn til Bestemmelsen i Pl. 12te Aug. 1820 om Færgestedernes Eeneret o. s. v. §. 1.

I Sagen:

Færgemændene Christian Hansen og A. H. Møller af Thorseng og afg. Færgemand Schultz's Enke af Svendborg,

contra:

Baadfører Thomas West.

(Afsagt den 24de Mai 1824).

Nærværende Sag er, i Overeensstemmelse med Plac. af 12te Aug. 1820 §. 5, i første Instants anlagt ved Svendborg Kjøbstæds Politieret af Citanterne Færge-

mændene Christian Hansen og A. H. Møller af Thorseng og afg. Færgemand Schultz's Enke af Svendborg, som Besiddere og Brugere af de priviligerede Færgesteder i Svendborg, samt i Windebye og Wemmenæs paa Thorseng, mod Indstævnte Baadfører Thomas West, for at have gjort Indgreb i de Rettigheder, der formeentligen tilkomme Citanterne som Brugere af bemeldte Færgesteder, ved at overføre Folk fra Svendborg til Thorseng og omliggende Øer.

Da Indstævnte, ved Underretsdommen, er frifundet for Citanternes Tiltale, have disse nu paaanket bemeldte Dom her for Retten og paastaaet samme underkjendt og derhen forandret, at Indstævnte for ovennævnte hans Forhold, i Overeensstemmelse med Anordningerne af 26de April 1811 §. 6 og 16de Nov. 1811 §. 5. tilfindes at betale en Mulct af 4 Rbd. Sølv til General Postdirectionens Fattigkasse samt at erstatte Citanterne dobbelte Færgepenge for de af ham overførte Personer med 6 Rbdlr. 8 ß. Sølv, tilligemed Processens Omkostninger for begge Retter skadesløst.

Indstævnte har derimod hverken mødt eller ladet møde, og Sagen bliver derfor at afgjøre efter de Data, der indeholdes i den af Citanterne fremlagte Underretsact. Heraf erfares da, at det fra Indstævntes Side er vedgaaet, at han i afvigte Aars Sommer, dog uden derfor at erholde nogen Betaling, har foretaget en Lysttour med 4 Personer fra Svendborg, paa hvilken han, efter Forlangende, landsatte disse ved Troense og

Thorseng, hvor de vilde nyde Forskriskning, samt at han ligeledes har overført 8 à 10 af Svendborg Byes Indvaanere til Markedet i Rudkjøbing og derfra tilbage og endnu tidligere paa Foraaret havde sat en Person over til Rudkjøbing.

Hvad nu først de Overforseler angaaer, som Indstævnte har foretaget fra Svendborg til Rudkjøbing, da skjønnes det ikke, at han ved disse kan antages at have gjort noget Indgreb i Citanternes Færgerettigheder; thi Anordningen af 16de Novbr. 1811 §. 4 berettiger ikkun de af den priviligerede Eier af Færgestederne i Svendborg og Windebye ansatte Færgemænd til ene at besørge Overfarten mellem Fyen og Thorseng, og Anordningen af 26de April s. A. viser vel, at de priviligerede Færgemænd i Rudkjøbing og Wemmenæs ere ene berettigede til at overføre Reisende fra Rudkjøbing og Thorseng til Ærøe, og imellem Langeland og Thorseng samt fra Rudkjøbing til Svendborg og Strynøe, men, da ingen af disse Anordninger omtale Overfarten fra Svendborg til Rudkjøbing, ligesaalidet som de Citanterne under 18de Juli 1818 og 1ste Septbr. 1821 foreskrevne Taxter fastsætte nogen Betaling for en saadan Overfart, kan samme ei antages at være Gjenstand for Citanternes Eneret. Citanterne have vel søgt et Argument for deres Paastand i den ved Placaten af 12te Aug. 1820 §. 1 kundgjorte allerhøieste Resolution af 14de Juli s. A., der fastsætter Grændserne for de priviligerede Færgesteders Eneret til Farten i Danmark,

forsaavidt de ikke allerede ved Lovbud ere eller maatte blive nøiere bestemte, til een Miil paa hver Side af Færgestedet, men, foruden at Citanternes Færgerettigheder, som foran viist, allerede ved ældre Anordninger vare saaledes bestemte, at de ei kunde antages at indbefatte den omtvistede Overfart, saa er det og klart, at det ingenlunde har været Hensigten med den nævnte Placat, at udvide de priviligerede Færgesteders Eneret til anden Fart, end den, hvorpaa samme allerede gik ud, men ikkun at bestemme de Grændser, inden for hvilke Færgestederne kunde gjøre den udelukkende Ret, hvoraf de allerede vare i Besiddelse, gjeldende *). I den af Indstævnte fremlagte Skrivelse fra Generalpostdirectionen af 12te Febr. 1811, er det udtrykkelig antaget, at Befordringen til Vands mellem Svendborg og andre Steder i Sjælland og paa Langeland ei kan ansees som Færgefart, ligesom bemeldte Collegium, foranlediget ved en fra Færgestederne i Wemmenæs og Windebye samt Svendborg indgivet Besværing over, at Færgemændene i Rudkjøbing befordrede Reisende directe til og fra Svendborg, til Fordeel for disse, i dets Skrivelse af 26de Novbr. 1814 har yttret, at det ei kan formenes Reisende at vælge Søeveien mellem Rudkjøbing og Svendborg istedet for Veien over Thorseng.

*) Færgestederne i Svendborg og Vindebye have ingen Forret til at overføre til Rudkjøbing; og Færgestedet i Vemmenæs, der har en saadan Forret, ligger over 1 Miil fra Svendborg.

Vel er denne sidste Bestemmelse afgivet i en mellem Færgestederne indbyrdes opstaaet Dispyt, men den viser dog, at Generalpostdirectionen ei har antaget Citanterne for at være udelukkende berettigede til Overfarten fra Svendborg til Rudkjøbing, og paa en saadan Eneret er det dog, at de grunde den her omhandlede Deel af Søgsmaalet mod Indstævnte.

Vel synes Generalpostdirectionen at have yttret en herfra forskjellig Mening i den af Citanterne producerede Skrivelse af 9de Aug. f. A. *), i det samme af de Conditioner, hvorefter Færgeretigheden ved Rudkjøbing ved offentlig Auction i det foregaaende Aar blev bortforpagtet, og i hvis 7de Post var bestemt, at Forpagterens Rettigheder ikke kunde udstrække sig til at tage Retourfragt fra Svendborg til Rudkjøbing, slutter, at enhver anden uberettiget heller ikke maa befatte sig med Færgefart fra Svendborg til Rudkjøbing, men, foruden at Baadførerne i Svendborg, efter det foranførte, ei kan ansees uberettigede til denne Fart, vilde det vist nok og, da de Anordninger, der bestemme Citanternes Færgerettigheder, ikke indbefatte Overførselen fra Svendborg til Rudkjøbing derunder, være betænkeligt, at begrunde en Udvidelse af disse Rettigheder paa de om-

*) Det maa mærkes, at Generalpostdirectionens forhen nævnte Skrivelser ere ældre end Pl. 12te Aug. 1820, der var den eeneste tilsyneladende Hjemmel for den Anke, Færgemændene her førte.

handlede Auctionsconditioner, der dog kun gaae ud paa at bestemme Rudkjøbing Færgesteds Eneret *)

Overalt maa det bemærkes, at bemeldte Collegii Meninger skjøndt de vel maa afgive en vigtig Veiledning, hvor der spørges om Fortolkning af Anordninger, der ere emanerede gjennem samme, dog ingenlunde kan binde Domstolene til at antage den Fortolkning, hvorfor Collegiet har erklæret sig, naar man ikke finder, at denne er hjemlet i Anordningernes Ord og Grundsætninger.

Naar Citanterne, til Styrke for deres Paastand, endnu have paaberaabt sig, at Færgefarten mellem Svendborg og Rudkjøbing er lagt over Thorseng, nemlig fra Svendborg til Windebye og fra Wemmenæs til Rudkjøbing, da sees det ikke, at der af de foranciterte Anordninger kan udledes videre end at den Reisende, der attraaer at gaae fra Svendborg til Langeland over Thorseng, maa betjene sig af den anordnede Færgefart, cfr. Rentekammer Skr. 21de Jan. 1736. Ønsker han derimod at lade sig directe oversætte fra Svendborg til Rudkjøbing, er saadant ham intetsteds formeent, men denne Overførsel er, som foran viist, ei Gjenstand for

*) Der kan intet være imod, at Postbestyrelsen, ved de Vilkaar, hvorunder en Færgefart overdrages Nogen, foreskriver denne en Indskrænkning, hvorved Handlinger forbydes, der, uden ligefrem at angribe et andet Færgeløbs lovlige Ret, dog kunde være samme til mærkeligt Afbræk.

Citanternes Eneret. Herimod have Citanterne vel erindret, at Frd. af 27de Jan. 1804 om Beforbringsvæsenet til Lands i dens 6te §. netop paalægger de Reisende et lignende Baand; men foruden at det ligger i Sagens Natur, at de Grundsætninger, hvorpaa Anordningerne om Beforbringsvæsenet, der strækker sig over hele Landet og omfatter Samfærselen i det Hele, ere byggede, ikke ligefrem lade sig anvende paa Færgefarten, der nødvendigviis maa være indskrænket til enkelte Steder, og efterhaanden er kommet frem for at sikkre og lette Samfærselen mellem saadanne Steder, mellem hvilke Overfarten meest blev søgt, er det og klart, at den Tvang, der paaligger den Reisende paa de Steder, hvor Vognmandslaug ere oprettede, at betjene sig af en vis Beforbring, overladende det iøvrigt til hans Godtbefindende, at reise, hvorhen han vil, er aldeles forskjellig fra den, der foreskriver ham en vis Reiseroute *).

*) Forordningens §. 6 medfører egentlig heller ingen større Tvang end den, der, hvad Søebeforbringen angaaer, umiddelbar indeholdes deri, at man skal betjene sig af samme, naar man vil gaae fra Færgested til Færgested, hvorhos der endda i sidste Henseende er, ved Placat 12te Aug. 1820 §. 3, paalagt et stærkere Baand, end det, der gjelder for Veibeforbring, i det Andre end ikke maa til slig Fart udlaane deres Fartøi eller deri medtage Nogens Gods eller nogensomhelst Reisende, om det end skeer uden Betaling (cfr. Frd. 27de Jan. 1804

Indstævnte kan saaledes ikke antages at have gjort noget Indgreb i Citanternes Færgerettigheder ved at have overført Personer fra Svendborg til Rudkjøbing.

Forsaavidt Citanterne derimod anke over, at Indstævnte, ved at overføre Personer fra Svendborg til Thorseng, har gjort Indgreb i deres Færgerettigheder, da skjønnes det ikke rettere, end at deres Paastand i saa Henseende maa gives Medhold; thi Indstævntes Foregivende om, ikkun at have foretaget en Lysttour, paa hvilken de Reisende forlangte at blive landsat ved Thrøense, er mod Citanternes Benægtelse blottet for alt Beviis.

§. 1 No. 1). Forordningens §. 32 forbyder derimod vel ogsaa Vognmændene at gaae uden om eller forbie nogen Poststation, men dette har dog sin betydelige Indskrænkning (nemlig til ½ Miil); hvorimod den Grundsætning, hvorfra Færgemændene her gaae ud, synes at være den, at ingen Anden fra et Sted, hvor der er Færgefart, eller fra et Sted, der ligger samme saa nær som en Miil, maa afgive Søebefordring til nogetsomhelst Sted, hvortil man, ved Hjelp af Færgefarten, i Forbindelse med den priviligerede Vognbefordring kunde komme. Efter en saadan Grundsætning maatte Færgemændene i Aarhuus, eller i Nyborg eller Rudkjøbing med lige saa megen Føie kunde besvære sig over, at en Skipper indtog Reisende eller befordrede Nogens Gods til Kjøbenhavn.

Da nu det blotte Factum fra Indstævntes Side, at landsætte Personer paa Thorseng, hvilke han havde indtaget i Svendborg, maa ansees som et Brud paa de Rettigheder, Anordningen af 16de Novbr. 1811 hjemler Citanterne, efter hvis 4de §. de ere udelukkende berettigede til at besørge Overfarten mellem Fyen og Thorseng, uden andre end de deri nævnte og paa Indstævnte uanvendelige Betingelser, og det efter Sagens Natur maatte paaligge Indstævnte at bevise Tilværelsen af de Omstændigheder, der skulde hæve det med ovennævnte hans Forhold forbundne Ansvar, naar disse af Modparten benægtes, vil han ei kunne undgaae efter bemeldte Anordnings 4de §., at ansees med Mulct til Generalpostdirectionens Fattigkasse, der, efter Omstændighederne, bestemmes til 2 Rbd. Sølv, ligesom han og til Citanterne bør betale dobbelte Færgepenge med 5 Mk. 4 ß. Sølv, hvorimod han iøvrigt for deres Tiltale i denne Sag bliver at frifinde.

Processens Omkostninger for begge Retter blive, efter Omstændighederne, at ophæve.

Thi kjendes for Ret: Indstævnte Baadfører Thomas West bør til Generalpostdirectionens Fattigkasse bøde 2 Rbdlr. Sølv samt til Citanterne Færgemændene Christian Hansen og A. H. Møller af Thorseng og afg. Færgemand Schultz's Enke af Svendborg betale dobbelte Færgepenge med 5 Mk. 4 ß. Sølv; derimod bør han iøvrigt for Citanternes Tiltale i denne Sag frie at være.

Processens Omkostninger for begge Retter ophæves. Det Idømte udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 2.

Den, som i den Tid, da en til Rbpenge omskreven Obligation, i Følge Frd. 5te Jan. 1813 §. 26, ei kunde fordres udbetalt med sammes fulde Beløb, indfriede en saadan Obligation paa Debitors Vegne med det 25 dobbelte Beløb, af den interemistisk nedsatte Rente, kunde ikke lovlig derfor tage en Obligation lydende paa den fulde Capital, i det mindste ikke uden tillige at underkaste sig de med den betalte Gjeld forbundne Indskrænkninger i den oprindelige Creditors Rettigheder. Den, der har modtaget slig ulovlig Obligation, fritages dog for Aagerstraf paa Grund af at det kunde ansees som et Retsspørgsmaal, om der i en saadan Transaction indeholdes en Lovstridighed; men Retten indskrænker sig til at nedsætte Gjelden til det, hvorfor der lovlig kunde have været taget Forskrivning. Derimod var der intet hinderligt i, at den udbetalte Sølvværdiecapital, ved Forskrivningen, blev omsat til Navneværdie efter den da gjeldende Cours 375. Indsigelse, at Forskrivningen og iøvrigt var udstædt for en større Sum end den, hvorfor Valuta var givet; i hvilken Henseende Eed efter Frd. 14de Mai 1754 §. 7 anvendes.

I Sagen:

Gaardmand Jørgen Pedersen,

contra:

Justitsraad J. A. Bierg og Bestyrerne af hans Boe Krigs-Cancellie-Secretair Bierg, samt Lands-Over- og Hof- og Stadsrets Procurator Dahl.

(Afsagt den 24de Mai 1824).

Det første, det under nærværende Sag bliver at undersøge, er om Indstævnte Justitsraad J. A. Bierg, der i Aaret 1816 har, paa Hovedcitanten Gaardmand Jørgen Pedersens Vegne, indfriet en af denne udstædt Obligation, der, efter Omskrivning, lød paa 1800 Rbd. Sølv, men, som en Følge af Indulten, kun blev betalt med Rentens 25 dobbelte Beløb, tilsammen 1035 Rbd. Sølv, har været berettiget til at imodtage Forskrivning af Hovedcitanten for hans Udlæg i ovennævnte Henseende paa den Maade, at ikke det Beløb, hvormed Justitsraad Bierg havde indfriet Obligationen, nemlig 1035 Rbd. Sølv, men derimod Obligationens hele paalydende Sum 1800 Rbd. Sølv blev lagt til Grund for Hovedcitantens Gjeld til Justitsraad Bierg.

Nu er det vel saa, at hvis Justitsraad Bjerg, ved at indfrie Obligationen, havde imodtaget Trans-

port paa den af Creditor, var Hovedcitanten derved bleven Debitor til ham for Obligationens fulde Beløb 1800 Rbd. Sølv, men, foruden at en saadan Transport ikke har fundet Sted, og han derfor ikke kan paaberaabe sig de Fordele, han vilde have havt, hvis dette var skeet, er ogsaa Tilfældet her ganske anderledes, da den Obligation, som Hovedcitanten maatte udstæde til ham, ikke var underkastet de Indskrænkninger med Hensyn til Indulten, som hæftede paa den ældre Obligation *), og som medførte, at den, skjøndt lydende paa 1800 Rbd. Sølv, ikkun, efter Lovgivningens Bestemmelser, skulde ansees at have paa den Tid, Indfrielsen fandt Sted, en Værdie af 1035 Rbd. Sølv.

Den Forening imellem Parterne, der ligger til Grund for Obligationen af 18de Marts 1817, gik altsaa ud paa, at Justitsraad Bierg, til Godtgjørelse for at han havde betalt for Hovedcitanten 1035 Rbd. Sølv, hvilket er det samme som at have laant ham denne Sum, skulde af Hovedcitanten meddeles en Forskrivning for Værdien af 1800 Rbd. Sølv, og en

*) Det følgende viser, at Justitsraad Bierg endog havde betinget sig Gjeldens Omsætning i Navneværdie efter Cours 375, og derhos 5 pC. Renter, saa at Debitor, hvis Forskrivningen i alle Henseender var kjendt ved Magt, i flere Maader var blevet værre faren end om den oprindelige Obligation var blevet transporteret.

saadan Forening findes ikke, naar hensees til Agerlovningen, at kunne ansees gyldig. Men, paa den anden Side, kan det dog ikke antages, at Capitalen af denne Aarsag skulde være Gjenstand for Confiskation; da Tilfældet er af den Natur, at der kunde være forskjellige Meninger om det, og det derfor ikke kan ansees godtgjort, at Justitsraad Bierg ved Obligationens Udstædelse har villet betinge sig en Fordeel, som han vidste efter Loven ikke at kunne tilkomme ham, hvilket igjen maa medføre, at han ikke kan blive at ansee med den for et saadant Forhold fastsatte Straf.

Derimod er det en Selvfølge, at Differencen imellem de 1035 og 1800 Rbd. Sølv bortfalder, saa at Havedcitanten, med Hensyn til Indfrielsen af den nævnte Obligation, kun har at tilsvare det førstnævnte Beløb, hvilket dog, i Overeensstemmelse med hvad der i Obligationen er fastsat, bliver at betale i Sedler efter en Cours af 375; thi det maa ansees albeles lovligt, at det Beløb, som Justitsraad Bierg med Rette havde at fordre, blev ved Obligationens Udstædelse med begge Parters Samtykke omsat fra Sølv til Sedler, beregnet efter den Cours, som fandt Sted paa den Tid, da Obligationen blev udstædt.

Da Obligationen imidlertid, foruden det Beløb i Sedler, der er udkommet ved Omsætningen af de 1800 Rbd. Sølv til Sedler efter den Cours, som fandt Sted ved Obligationens Udstædelse, har et Overskud af 625 Rbd. Sedler, hvorfor Hovedcitanten, efter

Justitsraad Biergs Opgivende, deels med resterende Renter og deels paa anden Maade har imodtaget Valuta, men som Hovedcitanten derimod benægter at være ham enten paa den ene eller anden Maade vederlagt, saa kan der, med Hensyn til denne Punct, være Spørgsmaal, om ikke Aager er forøvet, og altsaa det Beløb, der skyldes efter Obligationen, bør være forbrudt til Deling imellem Kongens Kasse og Hovedcitanten som Angiver. Med Hensyn hertil vil Justitsraad Bierg blive at paalægge med Eed at bekræfte, at Valuta for dette Beløb virkelig er givet Hovedcitanten, saa at han kun, naar han aflægger denne Eed, bliver berettiget til at erholde det Beløb, som ham, efter det foranførte, tilkommer, hvorimod, naar Eeden ikke aflægges, Beløbet bliver at confiskere til Deling, som ovenanført.

At der af Obligationens Paalydende er betinget og oppebaaret 5 pC. Rente kan, efter det Foranførte, og da Obligationen er udstædt paa en Tid, da 5 pC. af en Fordring i Sedler kunde betinges, ikke være at ansee som Aager.

Da nu det Beløb, som i ethvert Tilfælde skal fradrages, nemlig Differancen imellem 1035 og 1800 Rbd. Sølv, udgjør 765 Rbd. Sølv, som igjen, omsat til Sedler efter en Cours af 375, beløber sig til 1434 Rbd. 2 Mk. 4 ß. i Sedler og Tegn, saa kommer Fordringen efter Obligationen, naar nemlig disse 1434 Rbd. 2 Mk. 4 ß. fradrages Obligationens hele

Beløb 4000 Rbd., til at udgjøre 2565 Rbd. 3 Mk. 12 ß. i Sedler og Tegn, tillige med de af dette Beløb ved Betalingens Erlæggelse resterende Renter.

Processens Omkostninger for begge Retter blive efter Omstændighederne at ophæve.

Under den befalede Sagførelse ved Underretten og Behandlingen af Sagen sammesteds har intet ulovligt Ophold fundet Sted.

Thi kjendes for Ret: Naar Indstævnte Justitsraad Bierg, efter foregaaende lovlig Stævning til Vedkommende, inden sit Værneting med sin corporlige Eed bekræfter, at Hovedcitanten Gaardmand Jørgen Pedersen af ham har bekommet fuld Valuta for de 625 Rbd. i Sedler, som udgjør Differencen imellem det Beløb, som den under Sagen fremlagte Obligation af 18de Marts 1817 lyder paa, nemlig 4000 Rbd. i Sedler og de 3375 Rbd., som udkommer ved at omsætte 1800 Rbd. Sølv til Sedler efter en Cours af 375, bør Hovedcitanten, imod Extradition af berørte Obligation, til Contracitanterne Krigs-Cancellie-Secretair Bierg, samt Lands- Over- og Hof- og Stadsrets Procurator Dahl, som Bestyrere af Justitsraad Biergs Boe betale 2565 Rbd. 3 Mk. 12 ß. i Sedler og Tegn med de af dette Beløb til Betalingstiden resterende Renter; men iøvrigt for deres Tiltale i denne Sag frie at være.

Trøster Justitsraad Bierg sig derimod ikke til at aflægge en saadan Eed, bør den ommeldte Capital af

2565 Rbd. 3 Mk. 12 ß. i Sedler og Tegn være forfalden Halvdelen til Kongens Kasse og Halvdelen til Hovedcitanten, som Angiver.

Processens Omkostninger for begge Retter ophæves og bliver det Hovedcitantens befalede Sagfører for Underretten Procurator Stahlfest ved den paaankede Dom tillagte Sallarium at udrede af det Offentlige.

Det Idømte at efterkommes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 3.

Børn mellem 10 og 15 Aar kunne ikke blive at straffe, fordi de ikke omgaaes lovlig med Hittegods. Derimod blive Forældrene, til hvem Godset er hjembragt, med Underretning om, at det var fundet, at ansee med en arbitrær Straf.

I Sagen:

Procurator Bang, som Actor,

contra:

Tiltalte Rasmus eller Lars Jensen, Jacob Larsen, Avlskarl Jens Nielsens Enke Anne Rasmusdatter og Skomager Niels Larsen Mørk i Nyekjøbing.

(Afsagt den 25de Mai 1824).

Tiltalte Rasmus eller Lars Jensen og Jacob Larsen ere vel under nærværende i første Instants inden Nyekjøbing Byeting paadømte Sag, ved egen Tilstaaelse i Forbindelse med Sagens øvrige Omstændigheder, overbeviiste, at de paa Nyekjøbings Lyng ved Nordstranden have sat sig i Besiddelse af 4 Lægter og 2 Pæle, der tilhørte Hans Christian Christensen i Lynghuset, men, da der ingen Anledning haves til at drage de Tiltaltes Foregivende, at de have fundet disse Lægter og Pæle liggende i Sandet, i Tvivl, vil der i alt Fald ikkun blive Spørgsmaal, om de, der have forsømt i Overeensstemmelse med Lovens 5—9—2 at oplyse det Fundne, kunne blive at ansee for svigagtig Omgang med Hittegods. Sees imidlertid hen til, at de Tiltalte saavel paa den Tid, de fandt de ommeldte Lægter og Pæle, som da Undersøgelserne i nærværende Sag toge deres Begyndelse, vare under den criminelle Lavalder, hvilket endog endnu er Tilfældet med Rasmus eller Lars Jensen, vil de, efter Bestemmelserne i Lovens 1—24—9, for ovennævnte deres Forhold ei kunne blive at ansee med nogen Straf; thi fra de Anordninger, der i enkelte Tilfælde fastsætte en extraordinair Straf for Børn mellem 10 og 15 Aar, saasom Frd. 18de April 1781 §. 50, Frd. 20de Febr. 1789 §. 6, Frd. 13de Decbr. 1793 §. 92 Litr. 5, Frd. 29de Octbr. 1794 §. 22, Plan af 1ste Juli 1799 §. 136 og Reglementerne for Kjøbstædernes og Landets Fattigvæsen af

5te Juli 1803 §. 51 og 68, kan der in casu saameget mindre drages nogen Analogie, som de Tiltalte have hjembragt Kosterne til deres Forældre og underrettet disse om, at de havde fundet samme, hvortil kommer, at Frd. 20de Febr. 1789 §. 6 sammenholdt med §. 7 giver et positivt Beviis for, at Børn end ikke kunne straffes for Hælerie *).

Hvad derimod de Tiltalte Avlsmand Jens Nielsens Enke, Anne Rasmusdatter og Skomager Niels Larsen Mørk angaaer, af hvilke den første under en mod hende for Tyverie anlagt Action ved denne Rets Dom af 30te April 1821 er friefundet for videre Tiltale, men den Sidste derimod ikke er befundet tilforn at have været under Tiltale, da kunne vel disse, der

*) Jedsnes Haandbog over den Danske og Norske Lovkyndighed, 1 B. S. 540-542. Det kan herved bemærkes, at, om man endog holdt sig til den i sig vel rigtige men ei i Praxis antagne Fortolkning over L. 5—9—2, hvorefter den, som ei oplyser Hittegods, skulde straffes som Tyv, (cfr. Systematisk Udvikling af Begrebet om Tyverie, S. 347-360) saa vilde dette dog ikke bevise, at Frd. 20de Febr. 1789 §. 6 ogsaa kunde udvides til hiin Forseelse, der dog i sin Natur ikke er Tyverie eller fordi den skulde straffes som Tyverie, derfor og blev rubriceret under denne Forseelses Begreb. Først naar Gjerningen, efter de almindelige Regler, var tilregnelig, blev Tyvsstraffen at anvende; og at dens Ulovlighed ei saa let indsyes Barnet som Tyveries, er umiskiendeligt.

ei selv have fundet det ommeldte Gods, ikke ligefrem blive at ansee efter Lovens 5—9—2, men da de dog, ved at beholde Kosterne i deres Besiddelse, uden at opløse dem, uagtet det af de tvende førstnævnte Tiltalte var dem tilkjendegivet, at de havde fundet samme, maae antages at have gjort sig deelagtige i lovstridig Omgang med Hittegods, vil dem blive at tilfinde en efter bemeldte Artikels Analogie og Frd. af 12te Junii 1816 lempet arbitrair Straf, der, efter Omstændighederne, bestemmes til Fængsel paa Vand og Brød i 4 Dage for Ane Rasmusdatter og 2 Dage for Skomager Mørk; hvorhos de, hver for sit Vedkommende, vil have at tilsvare Actionens Omkostninger: hvorunder Sallariet for Actor nedsættes til 3 Rbd. Sølv og for Defensor til 2 Rbd. Sølv.

Derimod vil Actionens Omkostninger for Rasmus eller Lars Jensens og Jacob Larsens Vedkommende, hvilke for Actors Tiltale blive at friefinde, være at udrede af det Offentlige.

I Henseende til Erstatningen bliver intet at paakjende, da Kosterne ere komne tilstæde og Vedkommende udleverede.

Under Sagens Behandling i første Instants findes intet Ophold, der kunde virke Ansvar, at have fundet Sted.

Sagførelsen for begge Retter har været lovlig.

Thi kjendes for Ret: Tiltalte Rasmus eller

Lars Jensen og Jacob Larsen bør for Actors Tiltale i denne Sag frie at være.

I Henseende til Tiltalte Avlsmand Jens Nielsens Enke, Ane Rasmusdatter og Skomager Niels Larsen Mørk bør Byetingsdommen derimod ved Magt at stande, dog saaledes, at den Første hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 4 Dage og den Sidste i 2 Dage.

Actionens Omkostninger, hvorunder Sallariet for Actor nedsættes til 3 Rbd. Sølv og for Defensor til 2 Rbd. Sølv, udredes for de 2 førstnævnte Tiltaltes Vedkommende af det Offentlige.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 4.

Arbitrær Straf for at have forsætlig bedraget en Anden ved at udgive et ugjeldende Myntstykke og det for mere end sammes oprindelige Værdie; hvilket dog ikke kunde paadrage Straf efter Lovens 6 B. 18 C. 1 Art., da Myntstykket ei var undergaaet Forfalskning.

I Sagen:

Procurator Lange, som Actor,

contra:

Arrestantinden Anne Elisabeth Mortensdatter.

(Afsagt den 14de Juli 1824).

Det er under nærværende Sag ved Arrestantinden Anne Elisabeth Mortensdatters egen Tilstaaelse og Sagens øvrige Omstændigheder tilstrækkeligen godtgjort, at hun forsætligen har udgivet en af de indkaldte og casserede Kobber Tolvskillinger for et Markstykke, og at hun ligeledes paa samme Sted har gjort Forsøg paa at udgive, som et Markstykke, et Stykke Blye, der havde Præg, som et Markstykke.

Hvad angaaer hendes Forhold med Tolvskillingen da kan hun ikke derfor, saaledes som Actor har meent, blive at ansee efter Lovens 6—18—1, da dette Myntstykke ingen Forfalskning var undergaaet, hvorved det fik Udseende af en gangbar Mynt, og derfor ikke kan kaldes falske Penge, men blot var en ikke længere gangbar Mynt, hvilket den, til hvem hun leverede den, selv af Præget paa den kunde see, saa at Grunden til Bestemmelsen i 6—18—1 her ikke er anvendelig; men hun maa desuagtet blive at ansee med en arbitrair Straf for den Mislighed, hun har gjort sig skyldig i, i det hun, i Tillid til, at den Paagjeldende, som ogsaa indtraf, ikke strax skulde undersøge Beskaffenheden af den Penge, hun leverede ham, har ved Bedragerie fravendt ham, deels i Penge og deels i Vare, Værdien af en Mark.

I Henseende til det ommeldte Stykke Blye har hun forklaret, at hun antog det for et Markstykke, der var oversmurt med noget, og at hendes Værtinde, til

hvem hun havde viist det, var af samme Mening. Da nu denne hendes Forklaring vinder nogen Troværdighed derved, at Værtinden ogsaa har udsagt, at hun, da Arrestantinden viiste hende den, troede, at det var et Markstykke, der var oversmurt med Qvægsalv; saa kjønnes det ikke, at der er tilstrækkelig Grund til at ansee hende overbeviist nogen Mislighed med Hensyn til Udgivelsen af berørte Stykke Blye.

Om Erstatning bliver der ei Spørgsmaal, da Fordring derpaa, forsaavidt angaaer den Mark, hun ved Hielp af Toldskillingen har tilvendt sig, er frafalden, og vil den Straf, hun, efter det Ovenanførte, bliver at domme, være at bestemme til 2 Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød, hvorhos hun bliver at tilpligte at udrede Actionens Omkostninger.

Den befatede Sagførelse har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Arrestantinden Anne Elisabeth Mortensdatter bør hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 2 Gange 5 Dage, hvorhos hun bør udrede alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 5.

Besidderen af en Haandskrift maa, endog førend noget Søgsmaal til Opfyldelsen af dens Indhold kan finde Sted, være berettiget til at anlægge Sag mod den formeentlige Udstæder, som har nægtet Underskrif-

tens Rigtighed, for at faae denne paa lovlig Maade afgjort *). — Formodninger, som tale imod Dokumentets Ægthed, kan ikke fritage den, i hvis Navn det er udstædt, for at fralægge sig det med Eed. — Eeden maa gaae ud paa ikke at have underskrevet eller tilladt Andre, paa sine Vegne, at underskrive Documentet, og det kan ikke tilstædes den Paagjeldende, som paaberaaber sig Muligheden af at Underskriften kan være den fralistet paa en bedragerisk Maade, i Stedet for hiin Eed, at gjøre Eed paa ikke at have indgaaet en saadan Forpligtelse, som Documentet indeholder.

I Sagen:

Geheimeconferenceraadinde Scheel Plessen til Selsøe,

contra:

Forpagter Olsen paa Lindholm.

*) Man erindre sig herved den romerske Processes actio ex lege diffamari, og legis si contendet, samt den canoniske Rets probatio in perpetuam rei memoriam. Den Grundsætning, hvorpaa disse Instituter ere byggede, er saa aabenbar hjemlet i Retfærdighed og sund Fornuft, at samme ogsaa, hvor Lovene intet derom indeholde, bør antages: ligesom dens Anvendelse heller ikke bør indskrænkes til de Tilfælde, hvori hine Institutioner bogstavelig ere anvendelige. Herom fortjener Gönners Handbuch des gemeinen deutschen Processes, 4 B. S. 169 ff., at eftersees.

(Affagt den 14de Juli 1824).

Ved den i nærværende Sag under 24de Febr. d. A. inden Selsøe Birketing affagte nu her til Retten indankede Dom er Citantinden Geheimeconferenceraadinde Scheel Plessen til Selsøe tilpligtet enten at vedtage, eller efter lovlig Omgang under sin Eed fragaae at have skrevet eller ladet skrive hendes Navn, der findes under det under Sagen fremlagte Document, dateret 23de Decbr. 1820, som indeholder hendes Tilstaaelse til en uskævnt Mand for at have af ham erholdt udbetalt en hende tilkommende Sum, hvorimod hun paatager sig at indestaae for 3000 Rbd. af den Sum, Indstævnte Forpagter Olsen havde deponeret hos Citantindens Søn afdøde Kammerjunker og Major Scheel Plessen til Sikkerhed for Forpagtnings-Afgiften af Lindholm Hovedgaard.

Det maa derhos bemærkes, at Citantinden, der under en tidligere Sag ved samme Birk var saggivet til at betale fornævnte Documents paalydende Sum, under den Sag in subsidium benægtede at have underskrevet det omhandlede Document, men at Dommeren, der ved sin under 14de Jan. forrige Aar affagte upaaankede Dom tog Citantindens Paastand om Frifindelse for Sagen, som for tidlig anlagt, til Følge, paa Grund heraf, saaledes som det udtrykkelig hedder i Dommen, fandt det ufornødent at undersøge, hvorvidt den fremsatte exceptio manus kunne komme i Betragtning eller ikke.

Førstnævnte hertil indankede Dom har Citantinden principaliter paastaaet kjendt uefterrettelig, fordi den ældre usvækkede Dom af 14de Jan. f. A. havde afgjort den Sag, hvorunder det nu mellem Parterne debatterede Spørgsmaal formeentlig maa ansees indbefattet. Men, da Dommeren i bemeldte ældre Dom udtrykkelig har efterladt dette Spørgsmaal uberørt, saa er det klart, at denne Dom ei kan være til Hinder for, under nærværende Sag at tage benævnte Spørgsmaal under Paakjendelse, naar det ei ellers staaer i en saadan Forbindelse med den ældre Sag, at det i og for sig og uden Hensyn til den i denne afsagte Dom ikke kunde gjøres til Gjenstand for en særskildt Retstrætte.

At dette sidste nu er Tilfældet har Citantinden ogsaa paaberaabt sig som en i al Fald tilstrækkelig Hjemmel for den nedlagte principale Paastand.

Det kan ei heller nægtes, at det, med Hensyn til den nødvendige Orden i Rettergang, og for at forebygge ubegrændset Trættekjærhed, ei i Almindelighed kan indrømmes Nogen at afsondre en enkelt Deel af en Sags Realitet, og fordre den paakjendt, førend Sagen i det Hele kan paakjendes. Men dette kan, saaledes som Bestemmelsen i Lovens 5—1—4 ogsaa viser, dog ei strækkes saavidt, at en Part jo maa have Ret til, i fornødent Fald ogsaa ved Rettergang, i Tide at sikkre sig et Middel til Sagens Oplysning, som han staaer Fare for at tabe, naar det ei kan ers

hverves før paa den Tid, Sagen er moden til endelig Paakjendelse. Da nu i nærværende Sag Citantinden allerede for Retten, altsaa solenniter, har modsagt det Documents Ægthed, hvorpaa Indstævnte begrunder sin eventuelle Ret til hende, da det efter de fremkomne Oplysninger og især med Hensyn til at Documentet ei er underskrevet af Vitterlighedsvidner, maa antages, at Indstævnte ei har andet Middel til at faae Spørgsmaalet om Documentets Ægthed oplyst, end ved den Citantinden i Overeensstemmelse med 5—1—6 paaliggende Eed, og da det endelig, især efter Sagens concrete Omstændigheder, er aabenbart, at Indstævnte lettelig kan gaae Glip af dette in casu eeneste Middel til Sandhedens Oplysning, naar han skulde afvente den Tid, da Sagens Realitet endelig bliver at paakjende, maa det og antages, at Indstævnte har en retlig Interesse ved, at det under denne Sag omhandlede Spørgsmaal foreløbigen decideres, og at han derfor maae være berettiget til foreløbigen at underkaste det Domstolenes Paakjendelse.

In subsidium har Citantinden paastaaet sig friefunden for Indstævntes Tiltale, først fordi den paastævnte Eed vilde være aldeles unyttig, da Indstævnte, ved en paa det omspurgte Document gjort Paategning, skulde have frafaldet sin Tiltale til Kammerjunker og Major Scheel Plessens Boe, og saaledes selv sat sig ud af Stand til at opfylde den Betingelse, under hvilken han, efter den ældre usvækkede Dom, ene

kunde have nogen Tiltale til Citantinden, Documentets Egthed endogsaa forudsat. Men da Documentet dog i og for sig gaaer ud paa at stifte en Forpligtelse for Citantinden, og det ei er klart, at den paaberaabte Indstævntes Paategning indeholder en ubetinget Renunciation paa Tiltale til Major Scheel Plessens Boe (hvilket forøvrigt efter den tilforn meldte ældre Dom nu ei kan komme under nærmere Paakjendelse) kan det ei heller for nærværende Tid antages, at ovenanførte Paategning skulle have hævet den retlige Interesse, som Indstævnte efter det ovenanførte har, ved at faae Citantindens Vedgaaelse eller eedelige Fragaaelse af Documentet tilveiebragt under nærværende Sag.

Fremdeles har Citantinden, til Styrke for sin Frifindelse, paaberaabt sig den formeentlige Ulighed mellem Underskriften paa det omhandlede Document og hendes Haandskrift paa flere under Sagen fremlagte Breve, saavelsom, at der ved et under Sagen optaget Vidneforhør er fremkommen Formodning for, at Documentet er skrevet efter en leveret Concept paa en senere Tid end det er dateret; men disse Omstændigheder ere dog ikke af den Vægt, at de kunne være tilstrækkelige til at betage Indstævnte det beneficium, som 5—1—6 i Almindelighed indrømmer Producenten af et Document, saameget mindre som Indstævnte in casu har modtaget Documentet af en tredie Mand.

Hvad endelig betræffer Citantindens Paastand om at den hende paalæggende Eed i alt Fald maatte clausuleres derhen, at hun under samme bekræftede ei at have paataget sig en saadan Forpligtelse til Indstævnte som det omspurgte Document gaaer ud paa, i det der kunde tænkes den Muelighed, at Navnets Underskrivt paa en bedragerisk Maade var hende fralistet, da kan en saadan Indsigelse ei bestaae med Citantindens foreløbige Erklæring i sit Indlæg her for Retten, at hun er sig fuldkommen bevidst aldrig at have indgaaet en saadan Forpligtelse, som Documentet qvæstionis indeholder, og at hun ei heller har underskrevet samme, hvortil kommer, at hun i alt Fald, som myndig og skrivkyndig, ei maatte kunne paaberaabe sig en slig Indsigelse.

Ligesom Citantinden altsaa vil være at paalægge Eed efter Indstævntes Paastand, saaledes bliver hun og pligtig at betale denne Sags Omkostninger for begge Retter med 30 Rbd. Sølv i det Tilfælde at Eeden ei aflægges; hvorimod disse Omkostninger i modsat Fald blive at ophæve.

Endelig vil der være at tage den fornødne Reservation af Kongens Kasses Ret med Hensyn til, at det fremlagte Document af 23de Decbr. 1820 er skrevet paa ustemplet Papiir.

Thi kjendes for Ret: Citantinden Geheimeconferenceraadinde Scheel Plessen til Selsøe bør enten inden sit Værneting, efter lovlig Omgang, med sin

corporlige Eed bekræfte, at hun ikke selv har skrevet eller ladet andre paa hendes Vegne skrive Navnet "Enke af Scheel Plessen" som findes paa det under Sagen fremlagte Beviis dateret 23de Decbr. 1820, eller i modsat Fald derved ansees at have vedtaget bemeldte Underskrivt, og bør Citantinden i sidstnævnte Tilfælde betale Indstævnte Forpagter Olsen paa Lindholm Processens Omkostninger for begge Retter med 30 Rbd. Sølv; hvorimod disse Omkostninger, hvis Eden aflægges, bør være ophævede.

Kongens Kasses Ret forbeholdes med Hensyn til, at ovennævnte Beviis af 23de Decbr. 1820 er skrevet paa ustemplet Papiir.

At efterkommes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 6.

Naar en Sag allerede ved præliminære Decreter er fundet at skulle nyde Fremme, kan ikke siden den i Sagen endelig afsagte Dom kjendes uefterrettelig af den Grund, at den burde været afviist, naar ikke bemeldte Decreter tillige paaankes. — En Jordbesidder kjendt uberettiget til, af nogle Englodder, som han havde afhændet, at fordre Deeltagelse for det ved Tiende Commissions Kjendelse bestemte Tiendevederlag af hans Hartkorn. — En Dommer er ikke berettiget til, i beneficerede Sager, ex officio at søge de Oplysninger, som vedkommende Sagfører maatte have forsømt.

I Sagen:

Skipperne Hans Nielsen og Anders Hansen af Skibhusene,

contra:

Gaardmand Peter Nielsen af Seeden Mark.

(Afsagt den 14de Juni 1824).

Citanterne Skipperne Hans Nielsen og Anders Hansen af Skibhusene paaanke til enten at kjendes uefterrettelig at være eller til Underkjendelse og Forandring en inden Odense Herredsting den 3die April f. A. afsagt Dom i en af Indstævnte Gaardmand Peder Nielsen af Seeden Mark mod Citanterne anlagt Sag, betræffende 36 Rbd. Sedler, som Indstævnte med Renter fra Klagens Dato formener at komme tilgode hos Citanterne i Erstatning for en Tiende-Afgivt, som han for Aarene fra 1813 til 1820 skal have udredet af en til dem solgt Parcel af hans Gaards Jorder.

Citanternes Paastand om at Underretsdommen burde kjendes uefterrettelig at være er grundet derpaa, at Underdommeren, uagtet det ved Stævningens Forkyndelse blev tilkjendegivet Stævningsmændene af Citanternes Hustruer, at de vare fraværende paa en Reise til Lybeck, hvorom de her for Retten, efter Bevilling, have fremlagt tvende Attester fra Toldkasserer Opitius i Odense, har taget Sagen under Paadømmelse

i Realiteten istedetfor at han formeentligen burde have afviist samme.

Men da Underdommeren saavel derved, at han samme Retsdag, paa hvilken Sagen af Indstævnte blev incamineret, paa Grund af Citanternes Fraværelse udsatte Sagen i 3 Uger for at de kunde give Tilsvar i samme, som ved den af ham under 30te Jan. f. A. afsagte Kjendelse, hvorved han paalagde Indstævnte at skaffe nogle yderligere Oplysninger i Sagen, allerede havde afgjort, at Sagen, formedelst den paaberaabte Mangel ved Indstævningen, ei var qvalificeret til Afviisning, vil Citanternes Paastand, om den omhandlede Mangel end ellers burde have bevirket Sagens Afviisning, dog ei kunne tages til Følge; thi Underdommeren kunde dog efter den Stilling, hvori Sagen stod paa den Tid, han afsagde Dom i samme, ikke undlade at paakjende den i Realiteten uden at underkjende sine egne Decreter, men om disses Gyldighed kan der, forsaavidt Sagens Udfald med Hensyn til Parterne angaaer, ei under nærværende Sag blive noget Spørgsmaal, da samme ere upaaankede.

Sagen bliver derfor i Realiteten at tage under Paakjendelse. Herunder har Indstævnte erindret, at han, uagtet han, ved Skjøde af 24de Mai 1810, tinglæst efter Amtmandens foregaaende Approbation af 3die Marts 1812 under 13de Juni næstefter, havde overdraget Citanterne en Parcel af Hartkorn 3 Skp. 1 Fjerdingkar og 2 Album af de til hans Gaard hørende

Jorder, dog i Aarene fra 1813 til 1820 har maattet udrede Tiende-Afgiften af hans Gaards fulde Hartkorn. Han formener derfor, at Citanterne bør tilsvare ham den Deel af Tiende-Afgivtens Beløb, som der for disse Aar burde have været udredet af den til dem solgte Parcel og hvilken han ansætter til 36 Rbd. Sedler.

Det bliver imidlertid herved at bemærke, at det af Indstævntes Skjøde til Citanterne sees, at den derved overdragne Jordlod har været et Stykke Engbund, og at der altsaa af denne Jord, efter Lovens 2—23—1 og Frd. 8de Jan. 1810 §. 1, ingen Tiende kunde kræves.

Vel have de af Citanterne førte Vidner forklaret, at der paa tvende Stykker af bemeldte Jordlod, der dog, saalænge Vidnerne kunde mindes, ei havde været pløiet eller besaaet, fandtes Rygge og Rene, som, efter Vidnernes Skjønnende, gav grundet Formodning om at samme i ældre Tider havde været taget under Plougen; men naar hensees til den Grundsætning, som Lovgiveren allerede i den Kongelige Indbydelse til mindelige Foreninger mellem Tiendeydere og Tiendetagere, om denne Afgivts Bestemmelse til Korn og Penge af 18de Marts 1796 havde annonceret for de Regler, hvilke han, opfordret ved Retfærdighed og Statsklogskab, agtede at foreskrive for Tiendens Oppebørselsmaade, nemlig: at Agerdyrkningens Udbredelse og Fremtarv, paa den ene Side, ikke derved skulde

findes, og at Tiendetagerne, paa den anden Side, intet virkeligt Tab skulde lide i de Indkomster, hvoraf de da vare i lovlig Besiddelse, "samt til den i Frd. af 8de Jan. 1810 No. 2 foreskrevne Hovedregel, som Tiende-Commissionerne ved den af dem foretagne Taxation af Korntienden og Bestemmelse af den bestandige aarlige Tiendeafgivt skulde følge nemlig" at den aarlige Afgivt, hvilken bestemmes som Vederlag eller Godtgjørelse for Tienden bør udgjøre dens virkelige Værdie, beregnet til Korn eller Penge, "skjønnes det ikke, at der ved Fastsættelsen af Indstævntes Tiende til aarlig Afgivt kunde tages noget Hensyn til den ommeldte Engbund, fordi samme bar Spoer af, fra ældre Tider at have været dyrket, naar den dog paa den Tid, Afgivten blev bestemt, ikke henhørte blandt de Jorder, der vare indtagne under Drivt og hvoraf altsaa Tiende blev oppebaaret. Saavel de af Citanterne fremlagte Attester fra Tiende-Commissionen i Odense og Ruggaards Districter, som den af dem producerede Udskrivt af den Kjendelse, hvorved Indstævntes Tiende er bleven bestemt, vise og, at Tienden i disse Districter er beregnet af den forefundne Agerjord, samt at der ved Fastsættelsen af Indstævntes Tiende til aarlig Afgivt i Særdeleshed ikkun er bleven taget Hensyn til de af hans Gaards Jorder, der vare tagne under Drivt og den for disse brugte Drivtsmaade *).

*) Ved de ovenanførte Ræsonnements maa jeg dog tillade mig den Anmærkning, at ved en saadan

Men hertil kommer, at Indstævnte paa den Tid, den omhandlede Kjendelse blev afsagt, ikke engang var Eier af den til Citanterne solgte Jordlod. Tiende-Commissionens Kjendelse er nemlig afsagt den 24de Septbr. 1812, hvorimod Skjødet til Citanterne er udstædt den 24de Mai 1810 og tinglæst den 19de Juni 1812. Om der end altsaa, med Hensyn til de Grundsætninger, hvorefter Tiende-Commissionen havde at fastsætte den aarlige Afgivt, som Indstævnte skulde udrede istedetfor Tienden, intet var til Hinder for, at den omhandlede Jordlod kunde tages med under Tiendens Beregning, saa er det dog klart, at sagdant ikke kunde skee af den Grund, at Indstævnte paa den Tid ikke længere var Eier af samme.

Indstævnte har vel herved erindret, at han, efter de fremlagte Attester fra Tiendetagerne, i det om-

„Tiendebestemmelse som omhandlet forvandles „Tienden fra en Afgift paa Productionen „til en Afgift af Hartkornet, der, uden Hen„syn til hvad Jorden virkelig producerer eller kan „producere, svares i Forhold til dens Skatteskyld. Af nærværende Sags Udfald vil og følge, at Tiendetageren, naar Engen qvæstionis i Fremtiden bærer Sæd, deraf kan fordre Tiende; hvilket, saafremt Tiendevederlaget virkelig var bestemt af den hele Jord, hvoraf den Citanterne solgte Parcel var en Deel, vilde være en uhjemlet Fordeel for ham. Dommen forudsætter iøvrigt, at det kun har været Korntienden ikke Qvægtienden, der af Tiende-Commissionen var bestemt.

meldte Tidsrum har svaret Tiende-Afgivt af sin Gaards fulde Hartkorn, men heraf kan dog ikke udledes videre, end at han har erlagt den hele Tiendeafgivt, som ved Commissionens Kjendelse var ham paalagt, hvoraf der, som foran vilst, ei kan udledes nogen Regres for ham til Citanterne.

Efter alt Foranførte vil Citanterne for Indstævntes Tiltale i denne Sag være at frifinde, hvorhos han vil være pligtig at betale Citanterne Processens Omkostninger for begge Retter med den af dem paastaaede Sum 30 Rbd. Sølv., hvorimod ingen speciel Indsigelse er skeet.

Det ved Underretsdommen Indstævntes beskikkede Sagfører Procurator Ullum tillagte Sallair 4 Rbd. Sølv, der billiges, bliver at udrede af det Offentlige.

I Henseende til Sagens Behandling i første Instants bemærkes, at den af Underdommeren under 30te Jan. f. A. afsagte Kjendelse, hvorved han paalagde Indstævnte at tilveiebringe nogle nærmere Oplysninger, som Underdommeren desidererede, er aldeles stridende mod vor Proceslovgivnings Grundsætninger, hvorefter det ligesaa lidet i beneficerede som i andre civile Sager er Dommeren tilladt at medvirke til Sagens Oplysning.

Det Tilsyn, hvilket Dommeren efter den 39te §. i Frd. 3die Juni 1796 bør have med Sagførelsen i beneficerede Sager, berettiger ham ingenlunde til en saadan Medvirkning, der, efter bemeldte Forordnings

C 2

32te §., saaledes som samme er modificeret ved Frd. 13de Octbr. 1819, ikkun er egen for Sager, der angaae Misgjerninger og Forbrydelser, samt for Politieretsproceduren efr. Frd. 8de Marts 1799 men indskrænker sig, saaledes som den deri paaberaabte 35te §. viser, ikkun til, at han i beneficerede som i Justits-Sager ved Sagens Paadømmelse har at undersøge, om den befalede Sagfører maatte have gjort sig skyldig i nogen Forsømmelse, og saafremt saadant maatte befindes, da at ansee Vedkommende med Mulct for den udviiste Efterladenhed *).

Da det Ophold, Sagen af fornævnte Aarsag har lidt, imidlertid ikke kan antages at hidrøre fra Skjødesløshed eller Seendrægtighed, men maa betragtes som en nødvendig Følge af det urigtige Begreb, Underdommeren har havt om den ham paaliggende Virksomhed under Sagens Behandling, skjønnes der ikke at være tilstrækkelig Anledning til at anvende Mulct.

*) Det kan dog herved bemærkes, at Høiesterets Instrux 7de Decbr. 1771 §. 32 taler om beneficerede Sagers Hjemvisning, naar den befalede Sagfører har forsømt samme. Men de af Lands-Over-Retten paaberaabte nyere Anordninger vidne dog om et modsat Princip, ligesom det og er indlysende, at det vilde virke meget forstyrrende paa Rettergangsmaaden, hvis Domstolene, fordi Sagen var beneficeret, skulde, imod dens egen Natur, behandle den som en offentlig Sag.

Den befalede Sagførelse for begge Retter har været lovlig.

Thi kjendes for Ret: Citanterne Skipperne Hans Nielsen og Anders Hansen af Skibhusene bør for Indstævnte Gaardmand Peder Nielsen af Seeden Mark hans Tiltale i denne Sag frie at være.

Processens Omkostninger for begge Retter betaler Indstævnte til Citanterne med 30 Rbd. Sølv.

Det ved Herredstingsdommen Procurator Allain tilkjendte Sallair udredes af det Offentlige.

Det Idømte at udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 7.

6—18—6 kan ei anvendes paa den, der under et Document skriver et Navn, der vel sigter til at betegne en bestemt Person, men dog er aldeles afvigende fra dennes rette Navn, som den Paagjeldende ikke sørgede for at undersøge.

I Sagen:

Procurator Beyer, som Actor,

contra:

Arrestanten Johan Anders Olsen Ervolder.

(Afsagt den 15de Juni 1824).

Arrestanten Johan Anders Olsen Ervolder er under nærværende Sag ved egen Tilstaaelse, der bestyrkes ved Sagens øvrige Omstændigheder, overbeviist, at han i en mellem ham og Cancelliraad Sveistrup under 10de Octbr. 1822 oprettet Leiecontract om en Kjelder i den Hans Majestæt tilhørende Gaard No. 8 og 9 i Skindergaden, har indført Slagter Trille, som Cautionist og Selvskyldner for Leiens Betaling, samt forsynet Contracten med den Underskrivt "Som Cautionist og Selvskyldner Rasmus Trille, Slagtermester" hvormed Arrestanten forklarer at have meent Slagtermester Jens Hansen Treld, hvis Fornavne vare ham ubekjendte og hvem han almindelig havde hørt benævne Trille, uagtet Slagtermester Treld ikke havde samtykket i, at cavere for Leien eller givet Arrestanten sit Minde til at efterskrive hans Navn, ligesom det og er godtgjort, at Arrestanten, da han i Aaret 1821 blev ansat ved det borgerlige Infanterie, har i den Hensigt at erhverve Borgerskab her i Staden som Kurvemager, forandret Aarstallene i tvende af Forstander Byrch ved det Kongelige Opfostringshuus og Præsten Gude om hans Daab og Confirmation udstædte Attester, samt i et ham under 11te Juni 1819 meddeelt Svendebrev fra 1798 til 1794, fra 1814 til 1811 og fra 1819 til 1817, deels for at han kunde ansees som fuldmyndig, cfr. Pl. 14de April 1820, deels for at han skulde antages at have været Svend i

saa meget længere Tid, af hvilke forfalskede Documenter, der i Anledning af hans Ansættelse ved det borgerlige Infanterie bleve indleverede til Stadshauptmandskabet, Arrestanten dog ikke gjorde den tilsigtede Brug, fordi han med Hensyn til de Omkostninger, der vare forbundne med Borgerskabets Erhvervelse, siden forandrede sin Beslutning.

Det er derhos oplyst, at Arrestanten strax, efterat han havde efterskrevet Trelds Navn paa Leiecontracten og leveret denne til Cancellieraad Sveistrup, har begivet sig til Slagtermester Treld og anmodet ham om at indgaae Caution for hans Huusleie, samt at han ligeledes har søgt at formaae Trelds Hustrue til at bevæge hendes Mand til at cavere for ham, og at han, da disse ikke vilde samtykke heri, forend han endnu flyttede ind i Kjelderen, har gjort et forgjæves Forsøg paa at faae Contracten tilbage, under Foregivende af, at Slagter Trelds Hustrue var misfornøiet med at hendes Mand havde indgaaet Cautionen, ligesom Arrestanten og har angivet som Grund, hvorfor han, da disse Forsøg mislykkedes, desuagtet fortaug, at Cautionen var falsk, at han haabede ved sin Profession, at kunne fortjene saameget, at han selv kunde udrede Huusleien saa at Slagter Treld skulde blive ukrævet, men at denne Udsigt blev ham betaget derved, at han af Kurvemagerne her i Staden blev sagiven for Politieretten, fordi han drev Professionen uden Berettigelse.

Hvad nu Straffen angaaer da skjønnes det ikke

at famme, saaledes som Actor har formeent, kan blive at bestemme efter Lovens 6—18—6; thi, da Arrestanten var ubekjendt med Slagter Trelds Fornavne og derfor efter eget Indfald tilføiede Navnet "Rasmus", saa kunde han ikke staae i den Tanke, at han virkelig efterskrev Trelds Navn, om end den blotte Formening herom i Forbindelse med hans øvrige Adfærd havde været tilstrækkelig til at anvende den i Artiklen bestemte Straf. Det er ogsaa klart, at den, der saaledes lader det komme an paa Tilfældet, om han træffer det rette Navn eller ikke, fra den subjective Side, røber mindre Farlighed, end om han forud havde søgt at skaffe sig den fornødne Underretning om dens Navn, han agtede at underskrive, og Maaden hvorpaa denne pleiede at skrive det, ligesom hans Handling og er mindre skikket til at frembringe den derved tilsigtede Skade, end om han havde efterskrevet den Vedkommendes rette Navn. Arrestanten, der er over Lavalder, men ei befundet forhen at have været straffet, naar undtages, at han ved Kjøbenhavns Politieretsdom af 28de Decbr. 1822 er tilfundet en Mulkt af 15 Rd. Sølv for uberettiget at have drevet Kurvemager-Professionen, vil derfor blive at ansee med en arbitrair Straf, der, efter Omstændighederne, og med Hensyn til den uforbeholdne Tilstaaelse han har afgivet om sit Forhold, skjønnes at kunne fastsættes til 8 Maaneders Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus.

I Henseende til Erstatningen bliver intet at paakjende, da herom ingen Paastand er gjort. Derimod vil Arrestanten være pligtig at udrede alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger.

Den befalede Sagførelse har været lovlig.

Thi kjendes for Ret: Arrestanten Johan Anders Olsen Ervoldet, bør hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus i 8 Maaneder, samt udrede alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 8.

Frd. 16de Novbr. 1815 §. 16 anvendt paa det aarlige Bidrag, som den tydske reformerede Menighed i Kjøbenhavn havde paataget sig at svare til Stadens almindelige Fattigvæsen til Godtgjørelse for dens Indlemmelse i samme. — Dette aarlige Bidrag bortfalder ikke formedelst den seenere paabudne almindelige Fattigskat. — En Fordring, som er stiftet i Sølv, kan ikke fordres betalt efter den ved Forfaldstiden gjeldende, men siden nedfatte Cours, med mindre Vedkommende, medens hiin høiere Cours stod, har indtalt Fordringen efter samme Cours, og derved omsat den i Sedler, uden at forbeholde sig Adgang til at nyde godt af en muelig stigende Cours.

I Sagen:

Den administrerende Direction for det almindelige Fattigvæsen i Kjøbenhavn,

contra:

Forstanderne for den tydske reformeerte Menighed, Conferentsraad Hauser, Grosserer Mæder, Grosserer J. J. Frölich, Commandeur og Ridder Fabricius Tengnagel, Grosserer C. Tutein og Voxdugsfabriqveur Schorn.

(Afsagt den 28de Juni 1824).

Som en Følge af Bestemmelserne i det Kongelige aabne Brev af 26de Jan. 1798 angaaende det Kjøbenhavnske Fattigvæsens fremtidige Bestyrelse, hvor, iblandt meere, er bestemt, at de reformeerte Menigheder for Eftertiden skulde henhøre under det almindelige Fattigvæsens Direction, og at den Understøttelse, som de Religionsforvandte af disse Menigheder hidtil havde ydet til sammes Fattige, hvad enten denne var fast eller tilfældig, frivillig eller ikke, skulde tilflyde det almindelige Fattigvæsens Kasse, blev i Aaret 1799 afsluttet en Forening mellem den daværende Direction for Fattigvæsenet og den tydske reformeerte Menighed, hvorved denne forbandt sig til, for Eftertiden, i Terminet til Fattigvæsenets almindelige Kasse at erlægge den Sum, som Menigheden hidtil aarligen, efter Middeltal, havde udgivet til de Fattige, som Pengeunderstøttelse, hvilken i Foreningen er ansat til 240 Rdlr. D. C.

Efterat bemeldte Menighed havde efterkommet denne Forening, indtil Udgangen af Aaret 1806, men, ifølge hvad der fra dens Side, er in confesso, fra denne Tidspunct havde ophørt at erlægge det bestemte aarlige Bidrag, ere de Indstævnte Forstanderne for den tydske reformeerte Menighed, Conferentsraad Hauser, Grosserer Mæder, Grosserer J. J. Frölich, Commandeur og Ridder Fabricius Tengnagel, Grosserer C. Tutein og Borduugsfabriqveur Schorn af Citanterne, den administrerende Direction for Kjøbenhavns Fattigvæsen, under nærværende Sag, ifølge Klage til Forligelses-Commissionen den 8de Mai 1821, sagsøgte til, paa Menighedens Vegne, at erlægge et Beløb af 3,405 Rbd. Sedler, hvortil den paadragne Restance for Aarene fra 1807 indtil 1820 begge inclusive, efter den Maalestok, Citanterne have antaget for sammes Overgang til Rbpenge Sølv og disses Reduction til Sedler efter de til de forskjellige Forfaldstider gjeldende Coursforhold skal beløbe sig, hvilken Sum, Citanterne, i Henhold til en under Sagens Drift paa en af de Indstævnte indgivet Forestilling falden Kongelig Resolution, have paastaaet de Indstævnte tilpligtede at betale rentefrit med 10 pC. aarlig.

Da det mellem Parterne er in confesso, at den paastævnte Afgift for Aarene 1807 indtil 1812 inclusive bliver at erlægge med 240 Rbd. Sedler ialt, vil det ene, med Hensyn til den efterfølgende Tid, være at undersøge hvorledes Afgiften bør tilsvares,

ligesom det og, ifølge Proceduren, bliver at afgjøre hvorvidt denne retteligen er affordret de Indstævnte, for hele det opgivne Tidsrum.

Forsaavidt nu Citanterne til Styrke for deres Paastand, saavel med Hensyn til Størrelsen af den Sum, hvormed Afgiften er de Indstævnte aarligen affordret for bemeldte Tid, som med Hensyn til Tiden selv, for hvilken den kræves, have paaberaabt sig Indholdet af den mellem dem og de Indstævnte i Anledning af den paastævnte Restance førte af de Førstnævnte under Sagen fremlagte Correspondence, der, ifølge disses Formening, skulde indeholde en Erkjendelse fra de Indstævntes Side af at være det i Stævningen opgivne Beløb skyldig, maa det erindres, at, om end de Indstævntes i denne Anledning fremkomne Breve ei indeholde nogen, hverken speciel eller almindelig Erindring, imod Rigtigheden af den Beregning, som Citanterne have lagt til Grund for det Krav, som de i den omhandlede Henseende have formeret de Indstævnte, og hvorefter disse formeentlig skulle blive den paastævnte Sum skyldige, da disse i bemeldte Breve ene have vægret sig for at erlægge, hvad der affordredes dem, paa Grund af Kirkens forringede Formues-Tilstand, saa skjønnes det dog ei, at der heraf kan udledes nogen Forpligtelse for de Indstævnte til at tilsvare den paastævnte Sum, saafremt denne, ifølge hvad de herom under Sagen have anført, dog maatte antages at overstige, hvad der retteligen kunde

tilkomme Fattigvæsenet, eftersom de, om de end paa den Tid, hine Breve bleve skrevne, have anseet Fattigvæsenets opgivne Fordring for rigtig, dog ei have erklæret sig villige til at betale dette Beløb og der følgeligen saameget mindre kunde antages at være dem afskjaaret Adgang til under det nu mod dem anlagte Søgsmaal at fremkomme med de fra Lovgivningens Bestemmelser hentede Indsigelser imod samme, om de end paa hiin Tid antages at have været ukjendte med disse.

Betræffende det første Spørgsmaal, som i forannævnte Henseende frembyder sig, da have de Indstævnte yttret den Formening, at Afgiften for Aaret 1813 og den efterfølgende Tid, forsaavidt der kan antages at paaligge dem den Pligt, at tilsvare samme, bør erlægges med Rbpenge efter Indløsningsforholdet, da det, ifølge deres Formening, intet Lovsted existerer, som hjemler sammes Overgang til Rbpenge Sølv, der formeentlig saameget mindre bør finde Sted, som af Citanterne paastaaet, med Daler for Daler, som Kirkens Kapitaler, hvoraf Lønninger m. m. skal bestrides, betydeligt og mere end $\frac{1}{3}$ Deel ere reducerede ved Pengevæsenets Forandring, saa at den ei har Fonds til at dække Afgiften paa den fordrede Maade.

Denne Mening kan imidlertid ikke gives Bifald med Hensyn til de Grundsætninger, som herske i den i Anledning af Pengevæsenets Forandring emanerede Lovgivning, hvorefter det ei kan ansees tvivlsomt, at

den under Sagen omhandlede Præstation, der er grundet i en skrivtlig Forening og derhos bestandigen aarligen skal erlægges, bør overgaae til Rbpenge Sølv, i hvilken Henseende det, naar Lovgivningens Bestemmelser, efter de forhaanden værende Omstændigheder, forøvrigt maatte hjemle Afgiftens Overgang til Sølv, Daler for Daler, naturligviis maa blive uden Indflydelse paa Fattigvæsenets Ret, at fordre samme saaledes betalt, om Kirken er i Stand til af sine faste Capitaler at udrede samme, i Forening med dens øvrige Udgifter, eller ikke, da Menigheden ved ovenmeldte Forening aldeles ubetinget har forbundet sig til at erlægge samme.

Undersøges det nu, efter hvad Forhold Afgiftens Overgang til Rbpenge Sølv bør skee, da kan Citanternes Formening om, at den 23de §. i Frd. 5te Jan. 1813, i denne Henseende skulde afgive Reglen, ikke tages til Følge, eftersom denne Lovbestemmelse, ifølge sit Indhold og Anordningens øvrige Bestemmelser, ei kan antages at have fastsat Omskrivningsforholdet for Præstationer af det under Sagen omhandlede Slags, hvorimod Analogien af Bestemmelserne i Frd. 16de Novbr. s. A., forsaavidt disse ikke ligefrem maatte ansees anvendelige paa den omhandlede Afgift, findes at burde lægges til Grund for Afgjørelsen af dennes fremtidige Erlæggelse. Forsaavidt de Indstævnte imidlertid have bemærket, at Afgiften i Henhold til den Forringelse, der, efter det foranførte, som en Følge

af Pengevæsenets Forandring skal have fundet Sted i Kirkens Midler, paa Grund af Bestemmelserne i sidstnævnte Anordnings 14de og 15de §., burde reduceres til ⅔ af dens hidtil værende Størrelse, da, om det end forudsættes, at den foranførte Forringelse af Kirkens Capital-Formue virkeligen er foregaaet (i hvilken Henseende det dog maa bemærkes, at den af de Indstævnte til Oplysning herom fremlagte Fortegnelse over Kirkens udestaaende Capitaler, før og efter Pengevæsenets Forandring, ikkun hjemler en Formindskelse af lidet over ⅕ Deel) findes det dog ikke, at saadant kan begrunde Anvendelsen af de citerede Lovbestemmelser; thi, ligesom disse, ifølge deres Indhold, ikkun ere givne med Hensyn til Legater, som ved testamentariske Dispositioner ere nogen paalagte i D. C., saa skjønnes det ikke heller, at der in casu kan være Spørgsmaal om en analogisk Anvendelse af det i samme hjemlede Princip, hvorefter Legater, der ere paalagte Personer, som ikke have frie Disposition over den Capital, imod hvis Erhvervelse Legatet er overtaget, eller aldeles ikke kunne betragtes, som Ejere af Capitalen, som og hvor Forpligtelsen til at udrede Legatet, hæfter paa en vis Masse uden at være paalagt en bestemt Person, ikkun skulle tilsvares i det Forhold, hvori Capitalen er conserveret for Eieren eller Besidderen eller de Indtægter vedblevne, hvoraf samme skulde udredes.

Deels er det nemlig ikke fra de Indstævntes Side oplyst, at Afgiften qvæstionis skulde svare til en vis det reformeerte Fattigvæsen, tilhørende Capital-Formue, som Menigheden havde erhvervet frie Disposition over ved at overtage Afgiften, ligesom det i al Fald ikke er godtgjort, at denne Capital skulde være formindsket ved Forandringen af Pengevæsenet, hvilket naturligviis, selv under Forudsætning af, at det reformeerte Fattigvæsens faste Capitaler ere administrerte i Forening med Kirkens øvrige Midler, og ei særskilt udsatte, som af de Indstævnte anført, ei lod sig godtgjøre deraf, at Kirkens Capitalbeløb nu er mindre end i Aaret 1813, da Frd. af 5te Jan. udkom, saalænge det imod Citanternes Benægtelse ei er beviist, at de ikke paa denne Tid have været større end ved Foreeningens Oprettelse i Aaret 1799. Deels skjønnes det ikke, at de Tilfælde, de forberørte Lovbestemmelser have for Øie, have Lighed med det under nærværende Sag omhandlede, i det den reformeerte Menighed i egentlig Forstand ei kan siges at være berøvet frie Disposition over de samme, som saadan, tilhørende Capitaler; ligesom Afgiften qvæstionis, der er paalagt Menigheden, ei heller hviler paa en vis Pengemasse.

Derimod findes det, at Bestemmelserne i bemeldte Anordnings 16de §., ifølge disses almindelige Udtryk, in casu, bør komme til Anvendelse og, som en Følge heraf, vil den paastævnte Afgift, for Aaret 1813 og

den efterfølgende Tid være at tilsvare med Rbpenge, Daler for Daler, med den i den foregaaende 13de §. bestemte Moderation.

Betræffende dernæst det andet, under Sagen opkastede Hovedspørgsmaal, der angaaer Tiden, hvori den omhandlede Afgift skal tilsvares, da have de Indstævnte yttret den Formening, at den reformeerte Menighed maatte ansees fritaget for at betale samme, for Aaret 1816 og de efterfølgende Aar, paa Grund af den almindelige Fattigskat, der er paabuden ved Pl. 15de Juli 1816, og hvori den reformeerte Menigheds Medlemmer maae deeltage, i hvilken Henseende de have bemærket, at den paastævnte Afgift maa ansees ved Foreningen af 1799, at være stipuleret istedetfor al anden Afgift til det almindelige Fattigvæsen, og at den desaarsag, naar en saadan Afgiftsfrihed, der udgjorde Betingelsen for dens Tilværelse, som en Følge af ovennævnte Lovbud, hæves, af sig selv maa bortfalde.

Imidlertid skjønnes det ikke, at denne af de Indstævnte yttrede Formening kan være at give Medhold; thi, foruden at Foreningen intet indeholder om, at den tydske reformeerte Menighed, imod det omhandlede aarlige Bidrags Udredelse, skulde erholde en saadan Afgiftsfrihed, maa det og bemærkes, at der paa den Tid, Foreningen oprettedes, ikke existerede nogen paabuden Afgift eller Skat til Fattigvæsenet, som Menigheden kunde have erhvervet Fritagelse for at tilsvare, thi hvad den ved Pl. 13de August 1764 paabudne Af-

gift af Grundtaxten angaaer, der ved Pl. af 1ste Juli 1799 §. 166 og 167 er bestemt at skulle vedblive, da paalaae denne ikkun de af Menighedens Medlemmer, der vare Grundbesiddere og kan, ifølge sin Natur og Udtrykkene i bemeldte Placat, ei engang antages for disse at være bortfaldet, som en Følge af Bestemmelserne i Foreningen, og hvad Fritagelsen for at udrede de almindelige Paalæg, som til Fattigvæsenets Tarv i Fremtiden maatte blive paabudne, betræffer, da er det formeentlig saameget mere klart, at en saadan ei kan være hjemlet i Foreningens Bestemmelse eller have været dennes Hensigt, som den daværende Direction for Fattigvæsenet ikke kan antages, at have været berettiget til, i denne Henseende, at træffe nogen Overeenskomst *).

*) Ved Foreningen qvæstionis erhvervede den ovenmeldte, som de flere Menigheder af fremmed Religionsbekjendelse, der bleve indlemmede i Stadens almindelige Fattigvæsen, Adgang til at nyde godt af alle dettes faste Fonds og de øvrige samme anviiste Indtægter, der tildeels bestaae i offentlige Afgifter, hvormed det er benaadet. Derimod skulde alt hvad Menigheden hidtil havde svaret til Fattiges Underholdning, tilfalde det almindelige Fattigvæsen; og det var derfor de omqvæstionerede aarlige 240 Rd. var det betingede Vederlag for den tydske reformeerte Menigheds Anpart. De Tilskud, som det, i Tidens Løb, maatte blive nødvendigt at affordre Byens Indvaanere, maatte derfor hvile paa denne Menig-

Ogsaa maa det bemærkes, at en almindelig Fattigskat allerede tidligere end i Aaret 1816 har været paabudet, nemlig for Aaret 1814, ifølge Pl. 9de Marts s. A. og for det paafølgende Aar efter Placaterne af 20de og 30te Octbr. 1815, uden at de Indstævnte, der ei have avanceret, at den tydsk reformeerte Menigheds Tilhængere skulde have været mere unddragne disse Paabud end Skatten for Aaret 1816, med Hensyn til disse Paalæg, have fundet sig foranlediget, til at paastaae nogen Fritagelse for den paastævnte Afgifts Erlæggelse for disse Aaringer.

Efter hvad der saaledes er anført, vil Afgiften for Aaret 1813 og den paafølgende Tid, i Overeensstemmelse med Citanternes Paastand, dog hvad Aarene 1813 til 1818 begge inclusive angaaer, med den i det Foregaaende nævnte Moderation, i det Hele være at tilsvare med et Beløb, af 1650 Rbd. Sølv.

Da Citanterne maa ansees uberettigede til at fordre dette betalt med et høiere Seddelbeløb end det, der svarer til samme, efter den ved Paaklagen gjeldende Qvartalscours, men deres Paastand imidlertid gaaer ud paa, at erholde Betaling efter de ved de for-

heds Lemmer, som paa Stadens øvrige Indvaanere. Den forhen befalede aarlige Subscription og de Afgifter til Fattigvæsenet, som Pl. 9de Marts 1814 ophævede, vedkom og ligesaavel de fremmede Religionssamfund, som andre Stadens Indvaanere.

kjellige Forfaldstider gjeldende Courser, uden at de in subsidium have fordret Betaling i Sedler, efter hiint Cours-Forhold, findes der ikke Anledning til at tilkjende dem ovennævnte Beløb, anderledes end i Sølv med Tillæg af det for Aarene 1807 til 1812 skyldige Beløb af 240 Rbd. Sedler, hvilke Summer de Indstævnte, hvis Erindring imod at dømmes paa Menighedens Vegne, ikke kan følges med Hensyn til at det er denne, der, ved Foreningen, har forbunden sig til at erlægge den omhandlede Afgift, i deres paastævnte Qvalitet, ville, imod forøvrigt at tillægges Frifindelse for Citanternes Paastand, blive pligtige at udrede paa den af disse paastaaede Maade, og i Overeensstemmelse med Lovens Tvangsmidler, der, uagtet hvad de Indstævnte herimod have erindret, maae ansees anvendelige, forsaavidt de maatte være i Besiddelse af, eller have Bestyrelsen over Midler, der ere Menigheden tilhørende.

Processens Omkostninger blive efter Omstændighederne at ophæve.

Den befalede Sagførelse har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: De Indstævnte, Forstanderne for den tydske reformeerte Menighed, Conferentsraad Hauser, Grosserer Mæder, Grosserer J. J. Frölich, Commandeur og Ridder Fabricius Tengnagel, Grosserer C. Tutein og Voxdugsfabriqveur Schorn, bør paa bemeldte Menigheds Vegne til Citanterne, den administrerende Direction for det almindelige Fat-

tigvæsen i Kjøbenhavn betale 1650 Rbd. Sølv, og 240 Rbd. Sedler med $\frac{1}{10}$ Deel, 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, $\frac{1}{10}$ Deel et Aar derefter, og siden $\frac{1}{10}$ Deel hvert paafølgende Aar, indtil hele Gjelden er afdraget.

Processens Omkostninger ophæves.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 9.

En Part kan ikke successive procedere sine forskjellige Realitets Exceptioner, saaledes at han, efterat den ene er paakjendt og forkastet, siden kunde procedere den anden *). — Der behøves ikke Contrastævning, for at den indstævnte Debitor med Nytte kan fremsætte Aagersigtelse. — Det er ikke Aager, naar en Creditor vel modtager høiere Rente end Forskrivningen hjemler, men dog ikke høiere end den, han, i Medhold af Loven, kunde betinge sig.

*) Foruden den store Vidtløftighed, hvortil et saadant Processystem kunde give Anledning, vilde og en forstyrrende Forvikling flyde af den Omstændighed, at, hvis Underdommeren, paa Grund af een Realitets Indsigelse, frifandt den Indstævnte, saa var vel Sagen dermed for Tiden bragt til Ende, uden at de øvrige Indsigelser bleve at fremsætte; men naar siden Overdomstolene vare af en anden Mening end Underdommeren, kunde de (naar slig Procedure var tilladt) ikke, som Underdommeren, endelig paakjende Sagen,

I Sagen:

Selveier Boelsmand, Niels Larsen,

contra:

Enken Mette Kirstine Jørgensdatter.

(Affagt den 28de Juni 1824).

Citanten Selveier Boelsmand Niels Larsen, der i første Instants har været sagsøgt af Indstævnte Enken Mette Kirstine Jørgensdatter til at betale hende Restbeløbet af en af ham, under 11te Juni 1815, udstædt Panteobligation, tilsammen 650 Rbd. i Sedler med Renter og Omkostninger, har her for Retten principaliter paastaaet, at den i Sagen affagte Underretsdom skulde kjendes uefterrettelig, og Sagen hjemvises til nye Behandling og Paakjendelse ved Underretten, i det han mener, at Underdommeren har været uberettiget til, naar han ikke gav den af Citanten gjorte Rager-Indsigelse, Medhold, at affige endelig Dom i Sagen, da Citanten for det Tilfælde, at hans Rager-Exception blev forkastet, havde reserveret sig Ret til ydberligere Tilsvar.

Denne Paastand af Citanten kan imidlertid ikke komme i Betragtning; thi, foruden at han i sit Ind-

hvorimod Sagen dog maatte hjemvises til Underretten, for at den Indstævnte kunde komme frem med de øvrige Exceptioner, som han havde forbeholdt sig.

læg af 18de Aug. f. A., udeñ at forlange nogen partiel Paakjendelse af Realiteten i Sagen, har indladt denne til endelig Dom, bløt under almindelig Reservation af ydertigere Tilsvar, hvorved maa forstaaes det Tilsvar, som Modpartens senere Anbragte maatte gjøre fornødent, maatte han selv vide, at han var uberettiget til saaledes at udstykke Realiteten af Sagen, og forlange, at først een Deel deraf skulde endeligen paakjendes, og derefter hans øvrige Realitetsexceptioner komme under yderligere Procedure, og han maa derfor tilskrive sig selv, om han, da han indløb Sagen til Dom i Realiteten, har tilbageholdt Oplysninger og Indsigelser, som han mener, kunde kommet ham tilgode.

Hvad dernæst hans fremsatte Aager-Indsigelse angaaer, da bliver først at mærke, at Underdommeren ikke kan gives Medhold i, at denne ikke skulde under nærværende Sag kunde komme i Betragtning af den Aarsag, at ingen Contrastævning desangaaende har fundet Sted, da berørte Indsigelse er af den Natur, at Citanten excipiendo maatte kunne fremsætte den, og altsaa ingen Contrastævning dertil havde været fornøden. Underdommeren har ogsaa selv, ved at undersøge Indstævntes Ret til at erholde det paastævntes Beløb, gjennemgaaet Indholdet af den nævnte Aager-Indsigelse, som gaaer ud paa, at Citanten, uagtet den af ham udstædte Obligation kun lyder paa 4 pC. Rente, har maattet betale 5 pC., og er derved

kommen til det Resultat, at Indstævnte ikke er overbeviist at have taget høiere Rente, end Obligationen berettigede hende til, da hun paaberaaber sig, at Obligationen fra først af er udstædt saaledes, at deraf skulde svares 5 pC. Rente, og at den Forandring, som det af Obligationen er kjendeligt, og af Citanten selv under det afholdte Undersøgelses Forhør er vedgaaet at være foretaget, med det Tal, der i Obligationen viser Beløbet af Renten, er skeet, uden at hun, der hverken kan læse eller skrive, veed, hvorledes det er tilgaaet eller har samtykket deri, hvilket Opgivendes Rigtighed ogsaa bestyrkes ved de Forklaringer, som enkelte af de under det ommeldte Undersøgelses-Forhør afhørte Personer, have afgivet.

Overretten findes desuden, at selv, om det forholder sig, som Citanten anfører, at der nemlig efter Obligationen kun skulde svares 4 pC., men at han, fordi Indstævnte ellers vilde opsige ham Capitalen, har betalt hende lige til i Decbr. Termin 1822 5 Cp., kan Indstævnte ikke siges, at have gjort sig skyldig i Aager, da Obligationen lyder paa Seddelgjeld, og der altsaa paa den Tid, da Obligationen blev udstædt, ikke efter Loven var noget imod, at Indstævnte betingede sig 5 pC., og kunde hun have betinget sig dette ved Obligationen, maatte hun ogsaa være berettiget til, ved en mundtlig Forening med Citanten, uden for Obligationen at gjøre dette Tillæg til dens Bestemmelser, og en saadan Forening maa antages, at ligge

deri, at hun forlangte og at Citanten i en Række af Aar betalte dette høiere Rentebeløb, og da denne Overeenskomst var meget ældre, end Frd. af 22de Novbr. 1820, kunde dens Bestemmelser ikke medføre, at Indstævnte af denne Seddelgjeld fra den Tid skulde nøies med et ringere Rentebeløb, end hun, indtil Forordningen udkom, havde faaet.

Da Overretten saaledes er enig i det i Underretsdommen antagne Resultat af Sagen, vil denne Dom blive at stadfæste, dog med den Indskrænkning, at Bestemmelsen deri, om at Citanten ogsaa skulde betale Omkostningerne paa Tinglæsningen og Opsigelsen, til Beløb 5 Rbd. 3 Mk. 5 ß. i Sedler og Tegn, bortfalder, da Fordringen om Erstatning for disse Udgifter er uden for Klagen til Forligelses-Commissionen.

Processens Omkostninger for Overretten bliver Citanten at tilpligte, at betale Indstævnte skadesløs.

Thi kjendes for Ret: Herredstingsdommen bør ved Magt at stande, dog saaledes, at de deri ommeldte Tinglæsnings og Opsigelses Omkostninger til Beløb 5 Rbd. 3 Mk. 5 ß. i Sedler og Tegn, bortfalde.

Processens Omkostninger for Overretten, betaler Citanten Selveier Boelsmand Niels Larsen til Indstævnte Enken Mette Kirstine Jørgensdatter, skadesløs. Det Idømte udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 10.

Exceptio rei transactæ.

I Sagen:

Karen Lucie Debes, Enke efter afgangne Etatsraad Scavenius med Laugværge,

contra:

Gaardmand Niels Petersen af Lillehedinge.

(Affagt den 19de Juli 1824).

Under nærværende Sag paaanker Citantinden Karen Lucie Debes, Enke efter afgangne Etatsraad Scavenius med Laugværge, som Besidder af Gjorslev Gods, en inden Stevns og Faxoe Herreders Ret, den 21de Octbr. f. A. affagt Dom, hvorved Indstævnte, Gaardmand Niels Petersen af Lillehedinge, er kjendt berettiget til at besidde den, under bemeldte Gods henhørende Gaard No. 4 eller nu No. 17 i Lillehedinge paa de Vilkaar, som det af Godsets daværende Besidder, under 1ste Mai 1767 udstædte, og under 19de f. M. tinglæste Arvefæstebrev bestemmer, og Citantinden, saavelsom Arvingerne efter hendes afdøde Mand, ere tilpligtede, at tilbagebetale Indstævnte 807 Rbd. 4 Mk. 12½ ß. S. og T., med lovlige Renter fra 10de Mai 1822, samt Sagens Omkostninger. Denne Dom har Citantinden paastaaet derhen forandret, at hun for Indstævntes Tiltale bliver friefunden og tillagt

Sagens Omkostninger for begge Retter med noget tilstrækkeligt.

Indstævnte har paa sin Side udtaget Contrastævning, og iøvrigt for sit Vedkommende, henholdt sig til Proceduren ved Underretten.

Om det nu end maatte antages, at Contracitanten før den 20de Febr. 1818 besad den omhandlede, nu med No. 17 betegnede Gaard i Lillehedinge, med en saadan, fra de foregaaende Besiddere hidledt Adkomst, at det ovenmeldte, under 1ste Mai 1767 af Gjørslev Godses daværende Eier, paa Gaarden udstædte Arvefæstebrev maatte gjelde, som Regel for Forholdet mellem Contracitanten, som denne Bondegaards Besidder, og Godsets nærværende Herskab, saa maa det dog, paa den anden Side, efter nærværende Sags concrete Omstændigheder, antages, at Contracitanten selv med velberaad Hue har vedtaget en mindelig Afgjørelse af den om hans Rettigheder til Gaarden mellem ham og Herskabet opstaaede Tvist, ved den fremlagte af ham under 20de Febr. 1818 indgaaede Contract om, at overdrages nyt Arvefæste paa samme Gaard, saavelsom ved Modtagelsen af det ligeledes under Sagen fremlagte nye Arvefæstebrev af 25de Febr. 1818 og hans derpaa tegnede Revers. Det maa nemlig i saa Henseende bemærkes, at Contracitantens Fader ved Notarial Beskikkelse af 20de Juli 1807 og Contracitanten selv ved lige Beskikkelse af 31te Juli 1816 have opfordret Gjørslev Godses Forvalter, som Besidderens

Fuldmægtig, til at erkjende Contracitantens Arvefæsteret efter Arvefæstebrevet af 1ste Mai 1767, men at saadan Ret bestemt er modsagt fra Godsbesidderens Side. Det maa dernæst ligeledes bemærkes, at Contracitanten endog i samme Øiemeed, under 7de April 1817 har indklaget Herskabet til vedkommende Forligelses-Commission og der givet personligt Møde, men uden at Forliig blev opnaaet, saa at Sagen blev henviist til Rettergang.

Da nu Contracitanten derpaa den 20de Febr. næstefter har indgaaet en Contract med Godsets Besidder Citantindens afdøde Mand, om at erholde nyt Arvefæste paa Gaarden, da han den 25de s. M., har modtaget et saadant Arvefæstebrev, hvori det udtrykkelig siges, at Gaarden var Udstæderen tilhørende, og da han endelig paa dette Arvefæstebrev navnlig har reverseret sig til i alle Dele, at holde, opfylde og efterleve samme, saa skjønnes ikke rettere end at, efter disse Omstændigheder, Contracitanten maatte indsee, at han ved denne sidste Forhandling afgjorde det omtvistede, i sig ikke utvivlsomme Spørgsmaal om hans Ret til Gaarden qvæstionis paa en for sig bindende Maade.

Contracitanten kan derfor nu ikke med Føie paastaae, at den nye Contract, der er indgaaet af ham, som myndig Mand, under Omstændigheder, der opfordrede ham til nøie Overlæg, nu skulle være aldeles kraftesløs.

Forsaavidt Contracitanten dernæst for det Til-

sælde, at det senere Arvefæstebrev af 25de Februar 1818 ei skulde vorde kjendt ugyldigt, subsidialiter paa Grund af Pl. 30te Marts 1814 har paastaaet sig frietaget for de ham ved sidstnævnte Arvefæstebrev paalagte Hoveriepenge og Naturalpræstationer, som maatte ansees at være Hoverie, findes Citantinden ogsaa at burde nyde den paastaaede Frifindelse. Maatte nemlig endog de paaankede Præstationer henføres under Begrebet om Hoverie, saa vilde et saadant Paalæg, der ikke overstiger, hvad der før 1818 har været præsteret af Gaarden i Overeensstemmelse med det ældre Arvefæstebrev, dog i al Fald alene have til Følge, at Arvefæstebrevets Udstæder ei kunde benytte sig af den ved Frd. 13de Mai 1769 §. 2 givne Tilladelse, at reservere sig Herligheden af den afhændede Bondegaard til Sædegaardens Conplettering, men dette maatte iøvrigt være Arvefæsteren, der ei paalagdes større Hoverie, end han forhen præsterede, uvedkommende.

Efter alt Foranførte vil altsaa Citantinden være at friefinde for Contracitantens Tiltale, ligesom denne vil være pligtig, at betale førstnævnte, Processens Omkostninger for begge Retter med 30 Rbd. Sølv.

Det Contracitantens Sagfører ved Underretten tilkjendte Sallair, bliver at udrede af det Offentlige. Behandlingen ved Hjemtinget, saavelsom den befalede Sagførelse for begge Retter, har ei været forbunden med pligtstridigt Ophold.

Thi kjendes for Ret: Citantinden Karen Lucie Debes, Enke efter afgangne Etatsraad Scavenius, bør for Contracitanten Gaardmand Niels Petersen af Lillehedinge hans Tiltale i denne Sag frie at være, og bør Contracitanten betale Citantinden denne Sags Omkostninger for begge Retter med 30 Rbd. Sølv.

Det Contracitantens befalede Sagfører ved Underretten tilkjendte Sallarium, bliver at udrede af det Offentlige.

De idømte Omkostninger at udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse under Adfærd efter Loven.

No. 11.

En præliminær Eragtnings Beskrivelse in forma nægtet paa Grund af Frd. 17de Mai 1690.

Kjendelse i Sagen:

Procurator Barthold Sprechelsen af Ribe,

contra:

Kammerjunker og Capitain Johan Casper Mylius.

(Afsagt den 19de Juli 1824).

Da den af Retten i nærværende Sag under 24de Mai d. A. afsagte Kjendelse, hvorved er eragtet, at den af

Indstævnte Kammerjunker og Capitain Johan Casper Mylius, i Henhold til Lovens 1—26—3, paastaaede Afviisning ei kan finde Sted *), maa henføres til saadanne Afsteder eller Interlocutorier, hvilke det, efter Frd. af 17de Mai 1690 er forbudt alle Over- og Underdommere at give særligen beskreven **), og den Omstændighed, at der af Citanten, Procurator Sprechelsens befalede Sagfører ingen Protest er nedlagt med Indstævntes Begjæring om, at erholde den ommeldte Kjendelse in forma beskreven til Paaanke for Høiesteret, efter Bestemmelserne i Frd. af 3die Juni 1796 §. 7, ei heller kan give Indstævnte uden vedkommende Parts eget Samtykke nogen Adgang til den af Kjendelsens særlige Beskrivelse og den dermed forbundne Paaanke flydende Udsættelse, der maa ansees uden Hjemmel i Sagens Natur og Lovgivningens Grundsætninger, vil den forlangte Beskrivelse ikke kunne bevilges.

Thi eragtes: Den af Indstævnte Kammerjunker og Capitain Johan Casper Mylius begjærte Beskrivelse af den i Sagen under 24de Mai dette Aar, afsagte Kjendelse kan ikke bevilges.

*) Sagen reiste sig af en Klage til et Regjeringscollegium, hvorved Citanten fandt sig forurettet.

**) Cfr. nyt juridisk Arkiv, 3 B. S. 1-31.

No. 12.

En arbitrær Straf af mangeaarigt Rasphuusarbeide for en Mandsperson, der med en Kniv havde saaret et Fruentimmer i Halsen, uden dog bestemt at have tilsigtet hendes Død.

I Sagen:

Landvæsens Commissair Procurator M. B. Nyegaard, som Actor,

contra:

Arrestanten Christian Frederich Wilhelm Jacobsen.

(Afsagt den 20de Juli 1824).

Arrestanten Christian Frederich Vilhelm Jacobsen sigtes under nærværende Sag, for at have skaaret Fruentimmeret Johanne Dorthea Thomsen eller Ostermann med en Kniv i Halsen, hvilket Forhold han ogsaa har vedgaaet at have gjort sig skyldig i.

Efter bemeldte Fruentimmers Forklaring tilføiede Arrestanten, der var hendes Kjæreste, hende denne Læsion, fordi hun med Hensyn til, at han var beskjænket, nægtede at opfylde hans Begjæring om at pleie legemlig Omgang med ham, hvorimod Arrestanten anfører, som Grund dertil, at hun frarev ham en Kniv, som han havde i Haanden paa en saadan Maade, at han derved blev skjaaren i Haanden, og at han der-

for, da hun kastede Kniven paa Gulvet, greb Kniven og skar hende med den i Halsen. At Arrestanten, da han forøvede dette Forhold, skulde have været i en bevidstløs Tilstand, kjennes det ikke, at der er Grund til at antage; thi, foruden at han ikke selv paaberaaber sig dette til Undskyldning for sin Misgjerning, videre end at han siger, at han ved hendes Adfærd blev bragt i Vildskab, give de Personers Forklaringer, som have seet ham kort før og kort efter, at han forøvede Forbrydelsen, ingen Anledning til at antage, at han paa den Tid feilede andet end at han var beskjænket, uden at dette dog var i en saadan Grad, at han af den Aarsag ikke skulde have vidst, hvad han gjorde.

Da Arrestanten aldeles benægter, at han, ved at tilføie det ommeldte Fruentimmer den ovenanførte Læsion, har havt til Hensigt at dræbe hende, findes det ikke, at der er tilstrækkelig Grund til at tillægge ham dette Øiemeed med hans Forbrydelse, men han maa desuagtet blive at ansee med en følelig arbitrair Straf, da han ikke alene har skjaaret hende i Halsen, men endog bibragt hende et saa betydeligt Saar, at der, efter den fremlagte Lægeattest af 19de Marts 1824, paa Grund af Saarets Dybde og Retning, har været Fare for en heftig Forblødning, der kunde have dødelige Følger.

Straffen for Arrestanten vil derfor blive at bestemme til 6 Aars Arbeide i Rasphuset, hvorhos han bliver at tilpligte at udrede Actionens Omkostninger.

Arrestanten har vel under Sagen vedgaaet, at han har undladt at oplyse Hittegods; men dette Forhold af ham vil ingen videre Indflydelse paa Udfaldet af Sagen have, da Straffen derfor maa ansees absorberet ved den Straf, han for det førstnævnte Forhold bliver at idømme. Den befalede Sagførelse har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Arrestanten Christian Frederik Wilhelm Jacobsen bør hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Rasphuus i 6 Aar, hvorhos han bør udrede alle af denne Action lovlig flydende Omkostninger.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 13.

En Dom kan ikke kjendes uefterrettelig, fordi der under Sagen, der angik Fæstes Forbrydelse, ei fra Begyndelsen af var beskikket Indstævnte en Sagfører, men en saadan siden blev ham beskikket, inden Sagen fra hans Side blev procederet. — En Bonde dømt i Voldsbøder, fordi han, imod Advarsel, egenmægtigen tilegnede sig Brugen af en Jordlod, der hørte til hans Fæstegaard, men, med hans Samtykke, var overladt til en anden Mand, og siden, da denne forlod Jordlodden, med Jorddrottens Samtykke, afstaaet til tredie Mand; hvilket Gaardfæsteren meente ikke at være lovligt og forbindende for ham, som ikke havde samtykt saadan Afstaaelse.

I Sagen:

Gaardmand Peder Hansen,

contra:

Overkrigscommissair, Inspecteur Petersen, paa det Kongelige Rentekammers Vegne.

(Afsagt den 26de Juli 1824).

Citanten Gaardmand Peder Hansen har i første Instants været sagsøgt af Indstævnte Overkrigscommissair, Indspecteur Petersen paa det Kongelige Rentekammers Vegne, paa Grund af at han egenmægtigen havde sat sig i Besiddelse af en Jordlod, hvilken han, der er Fæstegaardmand paa det Hans Majestæt tilhørende Odsherredske Gods og til hvis Fæstejorder berørte Jordlod hørte, i Aaret 1807, uden dertil erhvervet Tilladelse, havde overdraget til Huusmand Peder Pedersen for dennes Livstid, hvilken sidste i Aaret 1812, efter det Kongelige Rentekammers Foranstaltning, erholdt Fæste paa denne Jordlod med det derpaa værende Huus, hvilket Huus med Jordlod han igjen med Amtets Approbation har afstaaet til forrige Gaardfæster Hans Westesen, hvis Ret til at besidde samme, Citanten ikke vil erkjende, og derfor paa egen Haand har taget Jorden i Brug igjen.

Først bliver nu at undersøge, hvorvidt Citanten kan gives Medhold i, at Sagen burde været afviist fra

Underretten, og at derfor saavel den Kjendelse, hvorved Underdommeren har forkastet hans Afviisnings-Paastand, som Underretsdommen selv skulde kjendes uefterrettelige. Af de tre Grunde, hvorpaa han i første Instants byggede denne sin Afviisnings-Paastand, har han her ved Retten frafaldet de tvende, og paaberaaber sig nu alene, at ham, uagtet der gjordes Paastand paa Fæstes Forbrydelse, intet Forsvar fra først af var beskikket.

Da der imidlertid, saasnart han førte Anke over at dette ikke var skeet og forend han endnu havde indladt sig i Realiteten af Sagen, blev beskikket ham en Sagfører, skjønnes det ikke, at hans Paastand om, at Underretsdommen af denne Aarsag skulde kjendes efterrettelig, kan komme i mindste Betragtning. Han kan saameget mindre paaberaabe sig, at noget fra først af kunde været forsømt derved, at ham ikke strax blev beskikket et Forsvar, da han fra Sagens første Begyndelse lod møde ved den samme Procurator, som siden efter hans Forlangende blev tillagt Ordre at udføre Sagen for ham, hvilken Procurator altsaa fra først af har havt Leilighed at varetage hans Tarv.

Hvad dernæst angaaer Realiteten af Sagen, da findes det, at Citanten i ethvert Tilfælde maa antages ved sin Fremgangsmaade i denne Sag at have gjort sig skyldig i Vold; thi, naar han engang havde overdraget berørte Jordlod til Peder Pedersen for dennes Livstid, var han, under alle Omstændigheder, uberet-

tiget til igjen paa egen Haand at sætte sig i Besiddelse af den, og, gjentagen Advarsel nagtet, at vedblive Brugen. Meente han, at det Pedersen, efter Foranstaltning af Rentekammeret, meddeelte Fæste paa Jordlodden, ikke kunde indeholde noget forbindende for ham; og at Pedersen var uberettiget til at overdrage Jordlodden til nogen anden,, saa maatte han, igjennem Domstolene, indtale sin formeentlige Ret i denne Henseende, men ikke selv egenmægtigen tilegne sig hvad han meente at tilkomme, men som ogsaa andre gjorde Fordring paa.

Hans Anbragte om, at Peder Pedersen havde forladt Jordlodden, kan ikke komme ham tilgode; thi, foruden at han ikke, fordi Pedersen paa en Tid ei benyttede Jordlodden, var berettiget til at antage, at Sidstnævnte igjen vilde afstaae den til ham, blev han in specie ved den skeete Beskikkelse underrettet om Sagens rette Sammenhæng, uden at han derfor afstod fra den egenmægtige Brug af Jorden, han havde tilegnet sig.

Men det maa endog antages, at den ommeldte Jordlod fra den Tid, samme, efter Rentekammerets Foranstaltning, blev tilfæstet Peder Pedersen, er Citanten uvedkommende, uden forsaavidt, at han oppebærer den i Fæstebrevet til Pedersen bestemte aarlige Afgift. Citanten har nemlig, efter de derom afhørte Vidners Udsagn, selv givet sit Samtykke til, at Pedersen blev meddeelt Fæste paa Jordlodden, og et saa-

dant Fæste kunde kun gaae ud paa, at denne Jordlod ikke længere skulde henhøre til Citantens Gaard, og udgjøre endeel af dens Jorder, men være i Forening med det derpaa opførte Huus en Fæstelod for sig selv.

Vel har nu Citanten ikke erkjendt Rigtigheden af disse Vidners Forklaringer; men hans Indsigelse herimod bliver saameget mindre af Vigtighed, da han maa antages under Behandlingen af Sagen ved Underretten selv at have vedtaget den af Rentekammeret trufne Foranstaltning med at bortfæste Jordlodden, i det han, der, med Hensyn til den over ham nedlagte Paastand at han skulde have sit Fæste forbrudt, fordi han paa egen Haand har afstaaet den nævnte Jordlod til en tredie Mand, har paaberaabt sig, at det Kongelige Rentekammer, ved at fæste berørte Jordlod til Pedersen, selv har sanctioneret den af ham gjorte Overdragelse af Jordlodden; thi skal denne Rentekammerets Foranstaltning forsaavidt være gyldig, at den frier ham for Ansvar, maa det være grundet paa, at den betragtes som en senere Overeenskomst imellem ham og Kammeret om Sagens Afgjørelse paa den Maade, at Pedersen fik Fæste paa Jordlodden, og maa da Kammerets Foranstaltning i det Hele staae ved Magt, og ligesaavel gjelde imod, som for ham.

Det synes desuden, af Kammeret, endog uden Hensyn hertil, maatte være berettiget, efter den under Sagen paaberaabte Bestemmelse i Frd. af 8de Juni 1787 §. 1 Litr. c, til at meddele Pedersen Fæste paa

Jordlodden, hvilken Citanten, ved at afstaae den til ham, selv havde erkjendt at kunne undværes fra Gaarden.

Efter det saaledes Anførte, og da ingen speciel Indsigelse er gjort med Hensyn til de øvrige enkelte Bestemmelser, som Underretsdommen indeholder, vil denne blive for Citantens Vedkommende at stadfæste. Processens Omkostninger for Overretten bliver Citanten at tilpligte at betale Indstævnte skadesløs og derunder i Sallarium til Kammeradvocaten Conferentsraad Schønheider 25 Rbd. Sølv.

Thi kjendes for Ret: Birketingsdommen bør, forsaavidt paaanket er, ved Magt at stande. Processens Omkostninger for Overretten betaler Citanten Gaardmand Peder Hansen til Indstævnte Overkrigscommissair, Inspecteur Pedersen, paa det Kongelige Rentekammers Vegne, skadesløs og derunder i Sallarium til Kammeradvocaten Conferentsraad Schønheider 25 Rbd. Sølv.

At efterkommes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 14.

En Skatteindkræver, der selv er i Besiddelse af Qvitteringerne for nogle Skatter, der virkelig ere blevne indbetalte, formodes, naar ellers disse Qvitteringers Indretning medfører, at Skattekræveren ei selv efter

Behag kan tilveiebringe flere Exemplarer, selv at have udlagt disse Skatter for den Paagieldende, som ikke kan bevise at have betalt samme.

I Sagen:

Capitain Hornbech og Lands-Over- samt Hof- og Stadsrets-Procurator Haagen, som Commissarier i afg. Rodemester Mohrs Boe,

contra:

Lauritz Madsen.

(Afsagt den 9de Aug. 1828).

Under nærværende Sag søge Citanterne Capitain Hornbech og Lands-Over- samt Hof- og Stadsrets-Procurator Haagen, som Commissarier i afgangne Rodemester Mohrs Boe, Indstævnte Lauritz Madsen, som indtraadt i Ægteskab med Viltapper Anders Jørgensens Enke, eller nu, efterat Lauritz Madsen ogsaa ved Døden er afgaaet, bemeldte Enke paa Boets Vegne til at betale Citanterne i fornævnte Qvalitet den Sum 158 Rbd. 2 Mk. 7½ ß. Sedler og Tegn, som afdøde Mohr skal have udlagt i Skatter af det Indstævnte tilhørende Huus No. 291 i St. Anna Øster Qvarteer fra Aaret 1812 indtil 1ste Octbr. 1817, paa hvilken Tid Huset eiedes af ovennævnte Anders Jørgensen.

Dette Søgsmaal har Indstævnte principaliter paastaaet afviist, fordi det paastævnte Krav, dets Rig-

tighed endog forudsat, ei havde været behørigen anmeldt i Anders Jørgensens Boe, men da Indstævnte ei, mod Citanternes Benægtelse, har godtgjort, at sidstnævnte Boe har været taget under Skiftebehandling, eller at der i samme har været udstædt lovligt Proclama, vil den nedlagte Afviisnings Paastand allerede af denne Grund ei kunne tages til Følge, og Sagens Realitet vil altsaa være at paakjende.

Til Beviis for, at den fordrede Sum tilkommer Rodemester Mohrs Boe, have Citanterne fremlagt Skattebilletter, lydende paa ovennævnte Huus, for den paastaaede Sum, og, da det derhos er in confesso, at der ingen Skatter paahvilte Huset for den i disse Billetter omhandlede Tid, derved formeent det godtgjort, deels at vedkommende Eier af Huset ei selv kan have betalt Skatterne qvæstionis, deels at afgangne Rodemester Mohr maae have crediteret bemeldte Eier disse Skatter og derefter udlagt dem for ham, saa at Mohrs Boe nu maatte kunne fordre dem godtgjorte af Indstævnte. Sidstnævnte har derimod i Almindelighed modsagt Restancens Rigtighed, og formeent, at de fremlagte Skattebilletter ei, efter deres Natur, kunne afgive saadant nøiagtigt Beviis for det Paastaaede, som Lovens 5—14—47 fordrer med Hensyn til Krav, især efter død Mand. Saadant maa ogsaa billiges med Hensyn til de af de fremlagte Billetter, som, efter den ældre Indretning ved Skatternes Oppebørsel her i Staden, eensidigen ere udfyldte af afdøde

Mahr og den anden vedkommende Rodemester, uden at være confererede eller authoriserede af nogen offentlig Myndighed, saameget mere som den fremlagte Kjøbenhavns-Magistrats Skrivelse af 19de Novbr. 1823 intet indeholder om, at der den Tid existerede nogen Control med, hvormange Blanqvetter til Skattebilletter, der udleveredes vedkommende Rodemestere til Udfyldelse.

Anderledes forholder det sig derimod med de fremlagte Skattebilletter af 28de Jan., 1ste April, 1ste Juli, 1ste Octbr. og 9de Novbr. 1815, 1ste Jan., 1ste April, 1ste Juli, 29de Aug., 1ste Octbr., 1ste Novbr. 1816, 1ste Jan., 1ste April, 1ste Juli og 1ste Octbr. 1817, tilsammen til Beløb 97 Rbd. 73$\frac{1}{16}$ ß. Sedler og Tegn. Disse Skattebilletter ere nemlig vel ogsaa, i Overeensstemmelse med fornævnte Kjøbenhavns Magistrats Skrivelse, udfyldte af Rodemesterne selv, men de ere derhos attesterede efter foregaaende Conference af Stadens Kæmner og Bogholderen ved Kæmneriet, ligesom det ogsaa, efter samme Skrivelse, maa antages, at der kun i Almindelighed udleveres een saaledes attesteret Skattebillet for hvert Huus, og at et Duplicat af samme kun erholdes saaledes, at det paa samme udtrykkelig antegnes, at den er et Duplicat, hvilket ei er Tilfældet med nogle af Citanterne fremlagte Billetter.

Indstævnte kan ogsaa saameget mindre beklage sig over, at slige Skattebilletters Besiddelse af Rodemesteren maa, naar Magistraten erkjender Skatterne at være betalte, antages som Beviis for, at Rodemesteren

saavel har givet Credit paa slige Skatter som han maa antages selv at have tilsvaret, da der maatte høre megen liden Agtpaagivenhed til at indsee, at man, efterat en saadan almindelig Indretning er truffen, ved at afbetale paa sine Skatter, enten bør fordre Billetterne udleverede, og dermed, efter det Ovenanførte, sikkre sig for ethvert Efterkrav eller og i det mindste forsyne sig med særligt Beviis af Rodemesteren for den skeete Afbetaling.

Vel har Indstævnte paaberaabt sig, at Indbetalingen kunde være skeet directe til Magistratens Kasserer; men, foruden at saadant, som aldeles usædvanligt, ei kan antages in casu at have fundet Sted, ligger det og i Tingens Natur, at, hvor Magistraten eller dens Kasserer directe kunne og ville modtage Betalingen, der maatte det ogsaa paaligge Vedkommende at sørge for at erholde de authoriserede Skattebilletter sig udleverede, eller en speciel Qvittering af den, der modtog Pengene. Endelig er det heraf ogsaa klart, at den blot almindelige Indsigelse, Indstævnte har fremsat mod Rigtigheden af de anførte Skatters Beløb, ikke kan komme i Betragtning med Hensyn til disse Billetter.

For at Indstævnte desuagtet skulde nyde den paastaaede Frifindelse i det Hele er det vel ogsaa bemærket, at Rodemester Mohr ved formeentlig at have modtaget Betaling af Skatter for et senere Tidsrum end det, hvortil de omhandlede Skattebilletter have

Hensyn, har erkjendt, at alle tidligere Skatter vare betalte; men deels kan det ei antages godtgjort, at Mohr har erholdt Skatter betalte for en senere Periode end den i nærværende Sag omhandlede, fordi ingen Skattebilletter for resterende Skatter fra 1ste October 1817 indtil 1ste April 1819 ere forefundne i hans Boe, i hvilket Tidsrum han, efter Indstævntes Formening, endnu skal have fungeret som Rodemester; deels vilde heraf endda, efter de concrete Omstændigheder i nærværende Sag, neppe kunne uddrages den Slutning, at han havde erholdt de forhen crediterede Skatter.

Endelig er fra Indstævntes Side fremkommet den specielle Indsigelse mod enkelte af de fremlagte Billetter, at de ei lyde paa afdøde Anders Jørgensens Navn, men paa andre Navne, hvoraf maatte følge, at, da det paastaaede Krav for allerede udlagte Skatter ei, som reel Byrde, kunde paahvile Eiendommen, saa maatte Indstævnte, der kun havde at indfrie den Fordring, der kunne gjøres gjeldende mod Anders Jørgensen, i det mindste forsaavidt være at frifinde.

Hvad nu angaaer de 15 Billetter, hvorom der, efter det Foranførte, allene er Spørgsmaal, da lyder vel een af dem, nemlig den af 1ste April 1815 paa Navnet Sartorph; men da Anders Jørgensen er nævnet paa de umiddelbart foregaaende og efterfølgende Billetter, som Eier af det paagjeldende i Billetten anførte Huus No. 291 i St. Anna Øster Qvarteer,

uden at der er fremkommet det mindste, om at der er foregaaet nogen Forandring i Mellemtiden i Henseende til Eiendommen over Huset, maa Navnet Sartorph paa ovennævnte Billet af 1ste April 1815 være anført ved en Feiltagelse i Stedet for Anders Jørgensen, hvortil der har været den rimelige Anledning, at en vis Sartorph, efter de fremlagte ældre Billetter, maa antages forhen at have været Eier af bemeldte Huus.

Fremdeles er vel og Navnet Storkeledshuse anført paa nogle af de ovennævnte 15 Skattebilletter, men foruden at det Nysanførte om, at Anders Jørgensen ogsaa paa de foregaaende og efterfølgende Billetter er nævnt som Huuseier, ligeledes her kommer til Anvendelse, maa det bemærkes, at Navnet selv paa disse Billetter findes anført "A. J." eller "Anders J." eller "A. Jørgensen" eller endelig endog "Anders Jørgensen Storkeledshuse", hvoraf det er klart, at disse Navne gaae ud paa at betegne samme Individ, ligesom alle lyde paa eet Huusnummer.

Efter alt Anførte vil altsaa Indstævnte være pligtig at betale Citanterne 97 Rbd. 73$\frac{1}{16}$ ß. Sedler og Begn, hvorimod Indstævnte iøvrigt vil være at frifinde.

Processens Omkostninger blive, efter Omstændighederne, at ophæve.

Thi kjendes for Ret: Indstævnte Lauritz Madsen eller nu efter hans Død hans Enke paa Boets Vegne bør til Citanterne Capitain Hornbek og Lands-

Over- samt Hof- og Stadsrets-Procurator Haagen, som Commissarier i afgangne Rodemester Møhrs Boe, betale den Sum 97 Rbdlr. $73\frac{1}{16}$ ß. Sedler og Tegn, men iøvrigt for deres Tiltale i denne Sag frie at være.

Processens Omkostninger ophæves.

At efterkommes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 15.

Begrebet om Landgjeldsmøller i Lovens 5—11—4 og 5 kan ikke indskrænkes til dem, der virkelig ere bortfæstede imod Landgjelde. *)

I Sagen:

Møller Schmidt,

contra:

Gaardmand Lars Madsen.

(Afsagt den 9de August 1824).

Under nærværende Sag gjør Citanten Møller Schmidt Paastand paa, at Indstævnte Gaardmand Lars Madsen skal tilpligtes, under en daglig Mulct af 1 Rbd. Sølv, at nedbryde den af ham i hans Gaards Bygninger opførte Hestemølle, hvis Brug Citanten mener ikke at

*) See juridisk Tidsskrift 8 B. 1 H. Side 242-243, men især Collegialtidenden for 1825, S. 462 ff.

kunne bestaae med den ham, som Eier af Landsted Mølle, tilkommende Ret til Malning.

At nu ogsaa Oprettelsen af saadanne Møller til privat Brug i Almindelighed maa ansees utilladelig, viser Bestemmelserne i Lovens 5—11—4, sammenholdt med den 3te Art., hvilket første Lovbud endog fastsatte, at de paa den Tid, da Loven udkom, allerede oprettede Sqvatmøller (hvorved forstaaes smaae Møller til privat Brug), som vare paa een Miil nær rette Landgjeldemøller, skulde afskaffes, med Undtagelse af dem, hvoraf fra Arilds Tid var svaret Landgjelde, i hvilket sidste Tilfælde Indstævntes Mølle ikke er. Indstævnte mener vel, at berørte Bestemmelse i Loven ikke kan være anvendelig i det her ommeldte Tilfælde, da de nævnte Lovbud, ved at foreskrive Borgerne en saadan Indskrænkning, ikkun have havt Hensyn til, hvor der i Nærheden findes Landgjeldsmøller, under hvilken Benævnelse Citantens Mølle formenes ikke at kunne indbefattes, da der af den ingen Landgilde svares.

Men deels skjønnes det ikke, at der i det af Lovgiveren brugte Udtryk "Landgjældsmøller" kan være tilstrækkelig Grund til at antage, at det har været Lovgiverens Hensigt, at den i disse Artikler ommeldte udelukkende Ret til Malning ikkun skulde finde Sted med Hensyn til de Møller, som ere med aarlig Landgilde bortfæstede, hvilket til Ex. maatte medføre, at en Mølle, der hidtil havde været Fæstemølle, hvoraf Landgilde var erlagt, men som derefter var bleven Selv-

eiermølle, skulde ved denne Forandring tabe den ommeldte Rettighed, som den forud var i lovlig Besiddelse af, hvortil endnu kommer, at Udtrykkene i Slutningen af den 4de Artikel endog tyde paa, at en Mølle hvoraf Landgilde svares, kan være Eiendomsmølle, i det Artiklen forudsætter, at Møllen er gaaet i Arv paa Skifte, og deels gives der ogsaa i nærværende Sag særdeles Grunde, som tale for, at Citantens Mølle maa tilkomme den i Loven ommeldte Ret til, at ingen private Møller i Nærheden af den maa anlægges eller afbenyttes.

Citantens Mølle har nemlig forhen tilhørt Kongen, og altsaa, efter Bestemmelsen i Lovens 5—11—3, den Gang været i Besiddelse af den ovenanførte Ret til at formene Andre at have Møller til privat Brug, og da nu denne Mølle, da det Kongen tilhørende Gods paa Møen blev solgt, er, ved Skjøde af 26de Febr. 1772, bleven den daværende Erhverver overdragen med den Kongen forbeholdne Eiendom, Rettighed og Herlighed, maa herunder ogsaa ansees indbefattet den ovennævnte, Møllen forhen tilkommende, udelukkende Ret til Malning, der udgjør en væsentlig Deel af Herligheden ved Møllen. Citantens Indsigelse imod, at Indstævnte betjener sig af den i hans Gaard værende Hestemølle, maa derfor ansees grundet.

Vel har Indstævnte subsidialiter søgt at godtgjøre, at Citanten ikke med sin Mølle skulde kunne bestride den fornødne Malning; men for Rigtigheden

af denne Indsigelse skjønnes det ikke, at der ved det optagne Tingsvidne er tilveiebragt tilstrækkeligt Beviis; thi Vidnerne have for største Delen ikke kunnet forklare, om det Ophold, de ved Møllen have lidt, har havt anden Grund end Vindstille eller Reparation, deels ved Citantens og deels ved en anden Mølle, og den Forhaling, som der, efter Enkeltes Yttringer, derforuden skal have fundet Sted, skjønnes ikke at være af den Betydenhed, at der er Grund til deraf at udlede, at Møllerne der paa Landet ikke skulde kunne bestride den fornødne Malning for Landets Indvaanere.

Citantens Paastand vil derfor blive at tage til Følge, og blive Processens Omkostninger, som Indstævnte bliver at tilpligte at betale ham, at bestemme til 40 Rbd. Sølv for begge Retter. Derimod bliver det Indstævntes beskikkede Sagfører ved Underretten tillagte Sallarium af 20 Rbd. Sølv at udrede af det Offentlige.

Den befalede Sagførelse ved begge Retter og Behandlingen af Sagen ved Underretten har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Indstævnte Gaardmand Lars Madsen bør, under en Mulct af 1 Rbdlr. Sølv til Præstøe Amts Fattigkasse for hver Dag, han sidder Dommen overhørig, nedbryde den i hans Gaards Bygninger opførte Hestemølle.

Processens Omkostninger betaler Indstævnte til Citanten Møller Schmidt for begge Retter med 40 Rbd.

Sølv. Det Indstævntes befalede Sagfører for Underretten ved den paaankede Dom tillagte Sallarium af 20 Rbd. Sølv udredes af det Offentlige.

At efterkommes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 16.

En Kjøbecontract, hvorved en Kjøber paatager sig af den solgte Eiendoms Skove, at levere Sælgeren et vist Qvantum Brænde aarlig, kan, i det udi Frd. 27de Septbr. 1805 §. 20 bestemte Tidsrum, kun være forpligtende for Kjøberen, forsaavidt det Kongelige Rentekammers Tilladelse til Leverance kan erhverves, men det paaligger Kjøberen at ansøge denne Tilladelse, og, forsaavidt han forsømmer dette, bliver han pligtig, paa anden Maade, at forskaffe Sælgeren det denne betingede Brændeqvantum.

I Sagen:

Etatsraad Hansen til Bramstrup,

contra:

Odense Byes Overformynderie, som Bestyrere af det Gersdorffske Fideicommis.

(Afsagt den 16de Aug. 1824).

Citanten Etatsraad Hansen til Bramstrup, der, ifølge Kjøbecontract af 7de Febr. 1806, har bortsolgt

Hovedgaarden Boltinggaard i Fyen, og ved bemeldte Contracts 8de Post af Gaardens Skove forbeholdt sig for sin og Hustrues Livstid uden Betaling aarligen at vorde leveret 20 Favne reent, godt og fast Bøgebrænde af 5 Qvarteers Længde, der ei maa indeholde Top eller Qvas, søger under nærværende i første Instants, ved Odense Byeting paadømte Sag, de Indstævnte Odense Byes Overformynderie, som Bestyrere af det Gersdorffske Fideicommis, hvilket, ifølge Udlæg, senere er bleven Eier af ovennævnte Gods, tilpligtede, under en daglig Mulct, at præstere bemeldte Brændeqvantum for Aarene 1821 og 1822, ligesom og til for Fremtiden aarligen at tilsvare samme, samt desuden at erstatte Citanten sit lidte Tab ved Misligholdelsen af denne Leverance til Forfaldstiderne med 100 Rbd. Sølv eller efter uvillige Mænds Skjøn; subsidialiter har han nedlagt Paastand for Overretten om af de Indstævnte at blive godtgjort Værdien af de ommeldte Præstationer for Aaret 1821 og følgende Aar indtil Brændet in natura kan leveres.

Derhos har Citanten paastaaet sig tilkjendt Processens Omkostninger for begge Retter.

De Indstævnte, hvis for Underretten nedlagte Paastand om at vorde tillagt Frifindelse for Søgsmaalet, af Underdommeren er taget til Følge, have ikke mødt ved Sagens Foretagelse i Overretten.

Da de forskjellige af de Indstævnte for Underretten fremførte Indsigelser, betræffende Sagens Form

af Underdommeren ere forkastede, uden at de Indstævnte have paaanket Dommen, saa vil følgeligen ene deres imod Søgsmaalets Realitet fremførte Erindringer kunne blive at tage i Betragtning. Disse støtte sig samtlige paa Indholdet af Bestemmelsen i Frd. 27de Septbr. 1805 §. 20, i det de Indstævnte have formeent, at dette Lovsted skulde godtgjøre, at den omhandlede Bestemmelse i Kjøbecontracten af 7de Febr. 1806 skulde være ulovlig, hvoraf Følgen da maatte blive, at Citantens Paastand ved Domstolenes Hjelp ikke vilde kunne sættes igjennem. Da imidlertid, ifølge bemeldte Lovbestemmelse, ei al Hugst til Salg er forbudet i de 10 første Aar af en Kjøbers Besiddelsestid, men heri er gjort den Indskrænkning, at Hugsten maa foretages, naar det for Rentekammeret godtgjøres, at den ei er Skoven til Skade, og dette Collegium, paa Grund heraf, meddeler Tilladelse til samme, saa er det en Selvfølge, at den omhandlede Forening, om samme end forøvrigt betragtes som et Salg af Skoven fra den nye Kjøbers Side, ikke i og for sig kan ansees som lovstridig, da det naturligviis maa antages at have været de contraherende Parters Mening, at Rentekammerets Tilladelse til den omhandlede Hugst skulde søges, forinden samme blev foretaget.

Det bliver følgeligen at afgjøre, om den Omstændighed, at hiin Tilladelse ei er indhentet in casu, kan, saaledes som de Indstævnte have formeent, frietage dem for at opfylde den af Citanten med den første

Kjøber indgangne Forening, i Overeensstemmelse med hvilken det ved Eiendommens senere Salg, efter hvad der fra de Indstævntes Side er in confesso, er paalagt Kjøberen, fra hvem Eiendommen er udlagt til det ovennævnte Fideicommis, aarligen at præstere det ommeldte Brændequantum til Citanten.

I denne Henseende har nu vel Citanten bemærket, at det er ham aldeles ligegyldigt, om det Brænde, som de Indstævnte, paa Grund af Kjøbecontractens Bestemmelser, ere pligtige at levere, bliver hugget i Boltinggaards Skove eller andensteds, eftersom Bestemmelsen i Contracten om, at det skulde leveres Citanten af Boltinggaards Skove, ene skal have Hensyn til at forhindre, at Brændet, hvilket det paalaae Citanten, ifølge Contracten selv, at afhente, ei skulde blive ham anviist til Modtagelse i fjernere Egne af Landet, men, forsaavidt Citanten heraf har villet udlede, at det maatte blive uden Indflydelse paa Afgjørelsen af det Spørgsmaal, om han er berettiget til at affordre de Indstævnte det omhandlede Brænde, hvad enten det antages, at disse have lovlig Adkomst til at hugge samme i Boltinggaards Skove eller ikke, maa det bemærkes, at, om det end relativ til Citdnten var ligegyldigt, om det accorderede Brænde blev leveret af disse Skove eller andensteds fra, kan saadant dog ikke antages at have været vedkommende Kjøber, der paadrog sig den Forpligtelse at præstere Brændet, ligegyldigt, eftersom denne kunde have en væsentlig Interesse

i at betinge sig, at Brændet netop skulde leveres fra de omhandlede Skove, og da han ikkun, forsaavidt dette maatte være tilladeligt, kan antages at have villet forpligte sig og efterfølgende Eiere ved Contracten, saa følger heraf, at en Undersøgelse af hiint Spørgsmaal ei bliver overflødig i den omhandlede Henseende *).

*) Naar man, uden at kjende Sagens Procedure eller Acter, læser Dommen, frembyder sig dog en Synspunkt, hvorfra der kunde være nogen Anledning til at antage, at Citantens Ret til det omqvæstionerede Brænde ikke var afhængig af, om de Indstævnte kunde erholde det Kongelige Rentekammers Tilladelse til at hugge samme i Boltinggaards Skove eller ikke. Citantens Ret til det betingede Qvantum Brænde var nemlig, i Følge Forordn. 27de Sept. 1805 §. 20, vel betinget af slig Tilladelse, men kun for de første 10 Aar efter Kjøbet. Dersom det, fordi Tilladelsen blev afslaaet, blev juridisk umuligt at opfylde den omhandlede Deel af Contracten, som netop havde en Leverance af Boltinggaards Skove til Gjenstand, maatte han i fornævnte ti Aar finde sig i at tabe dette ham tilstaaede Emolument, hvortil han af Anordningerne maatte vide, at han ingen ubetinget Ret erhvervede. Fra hiin Tids Forløb af vilde derimod, naar Eiendommen var blevet i den oprindelige Kiøbers Eie, denne under alle Omstændigheder været pligtig at levere det betingede aarlige Brændedeputat. Men de senere Transactioner, hvorved Eiendommen var gaaet fra Mand til Mand, synes at maatte være Citanten uvedkommende; og, forsaavidt disse For-

Herved maa nu dog bemærkes, at, da det, ifølge Sagens Natur og Bestemmelsen i det omhandlede Lovsted, maatte være vedkommende Kjøbers Sag, der vilde hugge til Salg, forinden han havde besiddet Eiendommen i den Tid, som, ifølge Lovgivningen, hertil udfordredes, at erhverve den i denne Henseende fornødne Tilladelse hos Rentekammeret, og det, som en Følge heraf, ei kan antages, at have været Citantens Pligt at foranstalte noget for at en saadan Tilladelse blev meddeelt, saa maa Citanten, paa Grund af den Omstændighed, at ingen af de forskjellige Personer, der successive have besiddet Boltinggaard, efterat han ved Kjøbecontract af 7de Febr. 1806 afhændede samme, har indhentet Rentekammerets Resolution for, om den omhandlede Hugst maatte foretages, ansees berettiget til at kræve Erstatning for det Brænde, som for den ved Søgsmaalets Anlæg forløbne Tid af de Indstævnte skulde have været præsteret, uden at saadant er skeet, da de Indstævnte naturligviis ikke kunne være at fritage for at tilsvare det omhandlede Brænde paa Grund af, at Rentekammeret ei har tilladt Hugsten, saalænge de fra deres Side have forsømt at indhente

andringer maatte medføre en juridisk Umuelighed i at præstere det Brænde, der var ham tilsagt af Boltinggaards Skove, kunde han synes berettiget til den Fordring, at man, paa anden Maade, skaffede ham dette Brænde, saaledes at han intet tabte ved hine Transactioner.

Rentekammerets Resolution desangaaende. Det kan saaledes ene blive af Vigtighed med Hensyn til Afgjørelsen af det Spørgsmaal, om Citanten er berettiget til i Fremtiden at fordre Leverancen af de omhandlede Brændepræstationer, at undersøge, hvorvidt de Indstævnte fra deres Side kunne ansees berettigede til, uden videre at foretage de Handlinger, som ere nødvendige for, at de fra deres Side kunne blive satte istand til at opfylde Contracten ifølge den Mening, der, efter det tidligere Anførte, maa tillægges samme.

Hvad nu dette Spørgsmaal betræffer, da skjønnes det ikke rettere end at samme maa besvares benægtende; thi vel har Citanten for den modsatte Mening anført, deels at Hensigten med Bestemmelsen i den 20de §. af Frd. 27de Septbr. 1805 skulde være at forebygge Skovenes Ødelæggelse, men at en Hugst af 20 Favne Brænde aarlig skulde være for ubetydelig til at kunne tilføie en Skov nogen Skade, og at Forbuddet derfor ikke kunde antages at strække sig til en saadan, deels at det maatte staae Eieren af Skoven, der er berettiget til at hugge til eget Forbrug, hvilket in casu med Hensyn til den omhandlede Skov ikke vilde kunne udgjøre videre end 20 Favne Brænde aarlig, at overlade det han saaledes havde hugget til Andre mod selv at kjøbe, hvad han af Brænde maatte forbruge, deels endeligen at Forbuddet i den omhandlede Lovbestemmelse ikke skulde strække sig til andre Eiere end de, som have erholdt Eiendom over Skoven ved Kjøb og

følgeligen være uanvendeligt paa de Indstævnte, da det Gersdorffske Fideicommis ifølge Udlæg er blevet Eier af Boltinggaard.

Hvad imidlertid den første Grund betræffer, da er det klart, at samme saa meget mindre kan komme i Betragtning, som den omhandlede Lovbestemmelse ikke distingverer mellem Hugster af forskjellig Størrelse, men ubetinget forbyder enhver saadan i det foreskrevne Tidsrum, hvortil Rentekammerets Tilladelse ei er indhentet.

Det andet Argument findes heller ikke at være af nogen Vægt; thi, naar det ved den omhandlede Bestemmelse i Anordningen er gjort til Pligt for vedkommende Eiere ei at hugge mere end de selv bruge, følger deraf, at de, forsaavidt de ei selv bruge hvad der er fældet, men derimod afhænde det, maa antages at have været uberettiget til at foretage Hugsten.

Betræffende endeligen den sidst anførte Omstændighed, da, om det end antages, at Ordet Kjøb, der forekommer i den omhandlede Lovbestemmelse, bør tages i streng Forstand, og at Bestemmelsen, som en Følge heraf, ikke maatte være anvendelig paa de Eiere, som paa anden Maade havde erholdt Eiendom over Skoven, vil heraf dog in casu Intet kunne udledes til Citantens Fordeel, da det Gersdorffske Fideicommis, ifølge hvad der indeholdes paa forskjellige Steder i Underretsacten, in specie Pag. 26, hvor Citantens Sagfører selv i Indlæg af 11te Aug. forrige Aar har yttret, at de Indstævnte vare blevne Eiere af Boltinggaard ved

den over samme afholdte Auction, skjøndt det tidligere maatte have erholdt Udlæg i Eiendommen, dog med Hensyn til det ved den samme Auction Passerede, maa betragtes som Kjøber af samme.

Resultatet af det her anførte, med Hensyn til Citantens Ret til i Fremtiden af de Indstævnte at fordre den omhandlede aarlige Brændepræstation, maa følgeligen blive, at de Indstævnte, paa Fideicommissets Vegne, ikkun, under Forudsætning af, at Rentekammeret paa Forespørgsel maatte nægte Tilladelse til den omhandlede Hugsts Afholdelse, kunne være at friefinde for Tilsvaret af den omhandlede Præstation, indtil Forløbet af den i Frd. 27de Septbr. 1805 §. 20 fastsatte Tid.

Hvad endeligen den Erstatning betræffer, som Citanten har fordret med Hensyn til Afsavnet af de Præstationer, som han, ifølge hvad der i det Foregaaende er anført, maa ansees berettiget til at erholde enten in natura eller med Penge efter uvillige Mænds Skjøn, da vil der, eftersom denne Deel af Citantens Paastand maa ansees at ligge udenfor Klagen til Forligelses-Commissionen, ikke til samme kunne blive at tage noget Hensyn.

Processens Omkostninger for begge Retter findes at maatte ophæves.

Det de Indstævntes Sagfører for Underretten tillagte Sallair, der bliver at udrede af det Offentlige, bliver at bestemme til 8 Rbd. Sølv.

Behandlingen og den befalede Sagførelse i første Instants har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: De Indstævnte Odense Overformynderie bør som Bestyrere af det Gersdorffske Fideicommmis, under en daglig Mulct af 2 Rbd. Sølv til Odense Byes Fattigcasse, i Overeensstemmelse med den 8de Post af den i Extract under Sagen fremlagte Kjøbecontract af 7de Febr. 1806 til Citanten levere for Aaret 1821, 20 Favne reent, godt og fast Bøgebrænde af 5 Qvarteers Længde, der ei indeholder Top eller Qvas og ligesaa meget for 1822, hvorhos Citanten, saafremt det Kongelige Rentekammer ei, paa Vedkommendes Forespørgsel, maatte nægte Tilladelse til den i ovenmeldte Post omhandlede Hugsts Foretagelse, bør være berettiget til, i Overeensstemmelse med ovenmeldte Contracts Indhold, at erholde et lige Brændeqvantum i Fremtiden aarligen leveret af de Indstævnte, saalænge de vedblive Bestyrelsen af det Gersdorffske Fideicommis, samt dette forbliver i Besiddelsen af Boltinggaard og Gods. Processens Omkostninger for begge Retter ophæves.

I Sallair tillægges de Indstævntes for Underretten befalede Sagfører Procurator S. Hansen 8 Rbd. Sølv, der udredes af det Offentlige.

Alt med Undtagelse af foranførte Sallair at udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 17.

Et Vidnebeviis tilveiebragt for Ægtheden af en afdød Persons Underskrift. — Et reciproque Testamente mellem Ægtefolk, i hvis Følge Boet efter den Længstlevendes Død i ugift Stand skal tilfalde den Førstafdødes Arvinger, kan ikke være den Længstlevende til Hinder i at afhænde Boets Eiendele inter vivos. — Ubeføiet Paastand, at den Afdøde, ved et Dokuments Udstædelse, ei havde været ved Fornuftens fulde Brug. — En Indsigelse imod et Skjødes Gyldighed, hentet af L. 5—3—32, men, paa Grund af Sagens Omstændigheder, forkastet. — Indsigelse, at den efter Skjødets Indhold betalte Kjøbesum ei virkelig er blevet erlagt, grundet paa Beviser, som ei findes tilstrækkelige, og iøvrigt i anden Instants støttet paa den Omstændighed, at der imod samme ingen særlig Erindring var gjort i første Instants, men hvilken Grund forkastes, in specie fordi det fremlagte Skjøde allerede indeholdt det modsatte deraf.

I Sagen:

Arvingerne efter afdøde Kammerraad og Herredsfoged Holm og Frue i Odense,

contra:

Frederikke Hald af Odense med Værge.

(Afsagt den 16de August 1824).

Ved Decision af 23de April f. A. har Odense Byes Magistrat, som Skifteret i afdøde Kammerraadinde

Holms og forhen afdøde Mands Stervboe, eragtet, at den bemeldte Kammerraadinde og Mand forhen tilhørende Gaard No. 427 paa Odense Byes Nørregade, som ved Skifterettens Kjendelse af 2den Decbr. 1822 var inddraget under Boets Registrering, under Forbeholdenhed af Enhvers lovlige Ret, der nærmere under Skiftebehandlingen skulde være at afgjøre, bør, eftersom bemeldte Gaard allerede af Kammerraadinde Holm ved Skjøde af 8de Novbr. 1822, tinglæst inden Odense Byetingsret den 11te næstefter, var tilskjødet Indstævnte Frederikke Hald, være fornævnte Stervboe uvedkommende.

Denne Skifterettens Eragtning have Citanterne Arvingerne efter afdøde Kammerraad og Herredsfoged Holm og Frue i Odense nu til Retten indanket, og paastaaet saaledes forandret, at Stervboet fremdeles ansees eiendomsberettiget til fornævnte Gaard, og Indstævntes Paastand om Eiendomsret til Gaarden saaledes forkastes.

Som Grund for saadan deres Paastand have Arvingerne for det første paaberaabt sig, at Indstævnte ei har godtgjort det forberørte Skjødes Ægthed. Det maa nu vel og antages, at Beviisbyrden i saa Henseende paahviler Indstævnte efter 5—5—3, da det er in confesso, at Kammerraad Holms Enke, i hvis Ret Citanterne som Arvinger indtræde, i et tidligere Tidspunkt have været Eiere af Gaarden, og Indstævnte altsaa ifølge det nævnte Lovsted bør føre sin Adkomst

tilstede. Men paa den anden Side skjønnes ikke rettere, end at Indstævnte ved de under Sagen optagne og fremlagte Tingsvidner saavelsom ved de øvrige oplyste Omstændigheder har præsteret det nødvendige Beviis. Ved det den 27de Januarii f. A. inden Odense Byetingsret optagne Tingsvidne har nemlig Vidnet, Rugbrødbager Niels Rasmussen, der, som Vitterlighedsvidne, havde underskrevet Skjødet, bevunden at have seet Kammerraadinde Holm underskrive samme Skjøde, samt at det derpaa i hendes Paasyn blev af Indstævnte forsynet med hendes Segl. Endvidere har, under et senere inden samme Ret den 8de Septbr. f. A. optaget Vidneforhør, Premier-Lieutenant, Kammerjunker Frederich v. Hindenburg, der som Frue Holms Lavværge har underskrevet Skjødet, udsagt, at han efter Frue Holms Anmodning har meddeelt denne sin Underskrivt, og at hun senere flere Gange for ham har erkjendt at have selv underskrevet Skjødet, hvilken Underskrivt endnu ikke befandtes under samme paa den Tid, han efter hendes Forlangende underskrev i Egenskab af Lavværge.

Ligesom nu disse Vidnesbyrd, efter L. 1—13—1 *), maae antages at afgive Beviis for det omhandlede Skjødes Ægthed, saaledes tjener den af det andet paa Skjødet til Vitterlighed undertegnede Vidne afgivne Forklaring, ihvorvel Vidnet ikke selv har overværet

*) Cfr. Eunomia 4 B. S. 401-407.

Skjødets Underskrivt, eller med fuldkommen Bestemthed har kunnet angive Skjødet som det Document, i Hensyn til hvilket den Afdøde senere for ham har ratihaberet sin Underskrivt, dog i flere Poster til at stadfæste Rigtigheden af hvad de tvende foregaaende Vidner have udsagt, hvorved bemærkes, at der, efter Sagens Omstændigheder, aldeles ingen Grund er til af den Omgangsmaade, som, ved den af dette Vidne meddeelte Underskrivt til Vitterlighed, er brugt, at slutte til nogen Mislighed.

Endelig bestyrkes Skjødets Ægthed foruden ved den optagne Skjønsforretning, der bekræfter Ligheden af Underskrivten med Frue Holms sædvanlige Haandskrivt ved den Omstændighed, at Skjødet er tinglæst 10 Dage før Udstæderens Død, hvorved det letteligmaatte kunne skee, at Citanterne erholdt Underretning om dets Tilværelse, hvilket ogsaa af Indstævnte under Sagen er bragt til Sandsynlighed at have været Tilfældet, hvorefter de da, medens Frue Holm endnu levede, let kunde have oplyst dets Falskhed, hvis det ei havde været ægte.

Saaledes maa det ansees at være, i Overeensstemmelse med 5—14—47, nøiagtig beviist, at Skjødets Underskrivt er ægte, uden at de af Citanterne paaberaabte mindre betydelige Omstændigheder, der, efter flere under Sagen afhørte Vidners Forklaring, formeentlig skulde tale imod, at der ved Skjødets Un-

derskrivt og Forsegling var tilgaaet som oven forklaret, findes at kunne svække hiint Beviis.

Citanterne have dernæst paaberaabt sig, at afdøde Frue Holm ei kunde være berettiget til at afhænde Gaarden qvæstionis, fordi det i et mellem hende og hendes tidligere afdøde Mand under 31te Aug. 1785 oprettet reciproqve Testament er bestemt, at, i Tilfælde at hun blev den længstlevende og døde uden paa ny at indlade sig i Ægteskab, skulde de fælleds efterladende og beholdende Midler og Eiendomme, uden mindste Undtagelse i hvad Navn have kan, tilfalde og tilhøre Mandens Arvinger ene og alene. Men om det end kunde antages, at dette Document, som dog kun angives at være et Testamente, maatte forpligte afdøde Kammerraadinde Holm i Henseende til alle Dispositioner over det fælleds beholdendes Gods, som blive at opfylde efter hendes Død, saa kan Testamentet dog ei antages at være til Hinder for, at hun jo kunde disponere over Boets Eiendele i levende Live, da det udtrykkelig bestemmer, at den Længstlevende, som universal Arving, skal beholde det fællebs Boe som sin Eiendom uregistreret og uvurderet uden Skiftes Holdelse, ligesom og fornævnte Clausul om Mandens Arvingers udelukkende Arveret ene refererer sig til de efterladendes og beholdendes Midler.

Citanterne have fremdeles til Styrke for deres Paastand anført, at Kammerraadinde Holm, paa den Tid Skjødet udstædtes, var saa syg og sindssvag, at

hun ei kunde ansees habil til at contrahere. Men det er saa langt fra, at saadant af Citanterne ved de af dem paaberaabte Vidnesbyrd er beviist, at disse vel tildeels tale for, at Kammerraadinde Holm paa den Tid havde tabt meget af sin Hukommelsesevne, men iøvrigt alle tale for, at hun ellers havde sin Fornufts fuldkomne Brug.

Endelig have Citanterne formeent, at det omtvistede Skjøde i alt Fald maatte ansees som et Proformaværk, og derfor uden juridisk Virkning.

Til Styrke herfor have de for det første paaberaabt sig, at Gaarden ei efter Lovens 5—3—32 er bleven overleveret Indstævnte, efterat være hende tilskjødet. Men naar hensees til, at Udstæderinden, ved i Skjødet at have forbeholdt sig Bopæl i Gaarden, maa ansees at have vedblevet Besiddelsen af den af hende beboede Leilighed som usufructuaria, og at Indstævnte, der forud havde det personlige Ophold i Gaarden, derved saameget mindre var opfordret til nogen særdeles Besiddelsestagelse af Gaardens øvrige Leiligheder, imod hvilken endeligen i alt Fald ogsaa den korte Tid, der forløb fra Skjødets Udstædelse og til Sælgerindens Død, saavelsom og hendes Sygelighed i det hele Tidsrum kan have frembudet Hindringer, saa findes bemeldte Lovsted ikke at hjemle Citanternes Paastand under denne Punkt, og, forsaavidt Citanterne for deres Formening om, at Skjødet skulde være et Proformaværk, have paaberaabt sig, at den stipulerede Kjøbesum ikke skal være bleven betalt, hvilket de

have formeent efter Underrets-Proceduren at burde antages at være in confesso, da saadant fra Arvingernes Side i Indlæg af 11te Marts 1823 er avanceret og ei senere af Indstævnte speciel modsagt, da kunne de ikke heller heri gives Medhold, saameget mindre som Indstævnte tidligere ved at producere det omhandlede Skjøde, som navnligen indeholder, at Kjøbesummen er clareret og betalt, og derefter nedlægge Paastand om, at Gaarden var hende tilhørende, maa antages eo ipso at have avanceret, at Kjøbesummen var betalt, hvoraf altsaa berørte Citanternes Assertum egentlig kun var en Benægtelse, som Indstævnte ei behøvede igjen speciel at benægte, især da hun ved at besvare fornævnte Citanternes Indlæg, eller i det Hele ved den foregaaende Instants ei indlod sig paa Sagens Realitet, men blot bestred Stifterettens Competence til at decidere den Qvæstion, der for samme var bleven opkastet, og Citanterne iøvrigt ei heller have præsteret noget Beviis eller fremskaffet vis Formodning om, at Kjøbesummen mod Skjødets udtrykkelige Indhold ikke skulde være betalt; thi fornævnte Premierlieutenant og Kammerjunker Hindenburg, hvis Vidnesbyrd skulde i saa Henseende være af meest Betydenhed for Citanternes Paastand, har vel forklaret, at han ei formodede, at nogen Kjøbesum var betalt, men han har derhos bemærket, at han alene støttede denne Formodning paa, at han ei havde seet nogen Pengeudtælling, og hvad der af flere Vidner er forklaret om

at Frue Holm havde udladt sig med, at hun ved Skjødets Udstædelse gjorde gadt mod Indstævnte, lader sig meget vel forklare af, at Gaarden qvæstionis efter Citanternes eget Anførte maa ansees at være af større Værd end den derfor givne Kjøbesum, af hvilken Grund dog Afhændelsen, efter det Ovenanførte om Frue Holms Raadighed over Boet, ei kunde være hende formeent.

Endmindre kan det endelig komme i Betragtning, at Pengene ei ere forefundne i Stervboet efter Frue Holms Død, da hun, efter det Ovenanførte, maatte ansees berettiget til igjen at bortskjænke dem inden sin Død, og Saadant i alt Fald maatte være Indstævnte uvedkommende.

Efter alt Anførte vil altsaa den paaankede Decision være at stadfæste, og Indstævnte at tilkjende denne Appels Omkostninger hos Citanterne med 30 Rbd. Sølv, hvorved dog bliver at forholde efter det hende allernaadigst meddeelte beneficium paupertatis.

Den befalede Sagførelse har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Den paaankede af Odense Byes Magistrat i nærværende Sag afsagte Decision bør ved Magt at stande.

Processens Omkostninger her for Retten betale Citanterne Arvingerne efter afdøde Kammerraad og Herredsfoged Holm og Frue i Odense til Indstævnte Frederikke Hald af Odense med 30 Rbd. Sølv, hvor-

ved dog bliver at forholde efter det Indstævnte allernaadigst meddeelte beneficium paupertatis.

De idømte Omkostninger at udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 18.

En Jordemoder dømt fra sin Bestilling, for under dennes Udøvelse at have været beskjænket.

I Sagen:

Procurator Thorbjørnsen, Actor,

contra:

Tiltalte Jordemoder Mariane Andersen.

(Afsagt den 30te Aug. 1824).

Tiltalte Jordemoder Mariane Andersen sigtes under nærværende Sag for gjentagen Drukkenskab under Udførelsen af hendes Forretning som Jordemoder. Dette Forhold har hun ogsaa vedgaaet at have gjort sig skyldig i, i det hun tilstaaer, at hun begge de Gange, da hun indfandt sig hos Indsidder Niels Jørgensens nu afdøde Hustrue, for at betjene hendes Barnefødsel, var noget beskjænket, hvilket hun endog, efter hvad de under Sagen afhørte Deponentere derom have udsagt, begge Gange var i høi Grad. Da det nu ikke alene i Al-

mindelighed betragtet, maatte ansees yderst farligt at lade Tiltalte, om hvem det er oplyst at hun er hengiven til Drukkenskab, hvilken Last endog er saa rodfæstet hos hende, at hun, uagtet Administrationen for Frederiksværks Gods i Aaret 1815 har givet hende en alvorlig Irettesættelse og Advarsel om at afholde sig derfra, vedbliver at gjøre sig skyldig i samme Forhold, fremdeles forblive i en Stilling, der medfører, at hun skulde betjene Barselkoner ved deres Barnefødsel, men hun endog i denne enkelte Sag i den Henseende har forseet sig, at hun, efter hvad Districtslægen under Forhøret har yttret, ikke har gjort alle de Forsøg til at redde Barselkonens Liv, som der havde været Anledning til, hvilket bemeldte Læge formoder, at hun, formedelst hendes beskjænkede Tilstand, har forsømt; saa findes det, at Underdommeren med god Føie har fradømt hende hendes Bestilling som Jordemoder, og denne Dom, hvis øvrige Bestemmelser ogsaa bifaldes, vil derfor i det Hele blive at stadfæste.

Den befalede Sagførelse ved begge Retter og Behandlingen af Sagen ved Underretten har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Birketingsdommen bør ved Magt at stande.

No. 19.

En Landsoldat, der, under sin Permission, formeentlig har giort sig skyldig i Tyverie, antages derfor at burde tiltales ved Krigsretten. Derimod bliver han, for i samme Tid begaaet Politieforseelse, at dømme ved den civile Ret *). — For at stiæle stovet Veed finder sædvanlig Tyvsstraf Sted. — Den Skades Erstatning, som kan tilkomme den, der bona fide har kiøbt Gods, som findes at være ulovlig erhvervet, vedkommer ikke den for denne ulovlige Erhvervelse anlagte Justitssag **).

I Sagen:

Procurator Baggesen, som Actor,

contra:

Arrestanterne Daniel Wiltz og Rasmus Hendrichsen.

(Afsagt den 4de Septbr. 1824).

Vel viser den under Sagen fremlagte Skrivelse af 18de Mai d. A. fra det 3die Jydske Infanterie Regiment, at Arrestanten Daniel Wiltz under 9de April 1822, formedelst udtient Capitulation, er bleven afskediget fra samme. Men, da han har forklaret at han derefter, i en Værnepligtigs Sted, har ladet sig an-

*) Cfr. nyt juridisk Arkiv, 30te B., S. 225.

**) Cfr. s. Skr. 22 B., S. 180 - 181.

sætte ved Kronens Regiment, hvorfra det og af det af Stabs-Capitain og Compagnie-Commandeur Holch under 25de Octbr. f. A. udstædte Permissionspas sees, at han er bleven permitteret til Peyrup Bye fra 26de s. M. til 20de Mai d. A., burde nærværende Sag, forsaavidt han derunder actioneres for i sin Permissionstid at have gjort sig skyldig i Tyverie, efter Forordningen om Landreeruter af 13de Mai 1785 §. 8, sammenholdt med Pl. af 25de Juni 1805 og Cancelliets Skrivelser af 4de Octbr. og 9de Novbr. 1788, for hans Vedkommende have været anlagt ved den militaire Ret.

Forsaavidt han derimod sigtes for, at have taget Ophold i Svendborg uden vedkommende Øvrigheds Pas, da vil han for dette Forhold, der, efter Frd. af 22de Marts 1793 §. 6, jævnført med Forordningen om Landreeruter af 13de Mai 1785 §. 8, som en Politie-Forseelse, henhører under de civile Domstoles Paakjendelse; og i hvilken Henseende der, i Analogie af Kongelig Resolution af 13de Septbr. 1815 heller intet kan være imod, at Actionen er anlagt mod Arrestanten ved Svendborg Byeting, være at ansee efter den foranciterte 6te §. i Frd. af 22de Marts 1793 med at hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 8 Dage; hvorhos han, efter udstanden Straf, vil være at afgive til vedkommende Regiment, for der at lide Tiltale for at have gjort sig skyldig i Tyverie.

Hvad derimod Arrestanten Rasmus Hendrichsen angaaer, da er det af ham vedgaaet, at han sidstafvigte Vinter en Morgen førend det endnu var bleven lyst, har, i Forening med Arrestanten Daniel Wiltz, indfundet sig ved Hallingskoven, og der borttaget 3 fra en Eeg, hvilken Garver Christen Ravn i Svendborg havde ladet fælde, affaugede og i en Grøvt liggende Grene, samt at han har været Daniel Wiltz behjælpeligen i at transportere en anden Egegreen, hvilken denne havde fundet i en Grøvt paa Veien fra Svendborg til Hallingskoven, ind i bemeldte Bye, hvor Grenen, der under Sagen har været oplyst, men hvortil ingen Eier har meldt sig, blev solgt til Handskemager Jens Tøier for 1 Mk., hvilke Penge Arrestanterne for den største Delen anvendte til Brændeviin, som de fortærede i Forening.

Da nu Arrestanten Rasmus Hendrichsens Forhold, med at borttage de omhandlede 3 Egegrene, efter L. 6—17—26, maa blive at ansee med Tyvsstraf, thi de i Skov-Anordningerne af 26de Jan. 1733 og 18de April 1781 fastsatte særegne Straffe for ulovlig Skovhugst kunne saameget mindre antages at have gjort nogen Forandring i fornævnte Artikel, som Frd. af 18de April 1781 i dens 40 og 41 §. udtrykkelig tilkjendegiver, at de, som stjæle skovet Veed, skulde straffes efter Loven som Tyve, og han forøvrigt maa antages at have gjort sig deelagtig i ulovlig Omgang med Hittegods, vil han, der tilforn, ved Baroniet Lehns Bir-

tingsdom af 9de Marts 1820, er straffet for simpelt Tyverie med Fængsel paa Vand og Brød i 4 Gange 5 Dage, nu blive at ansee efter den 2den §. i Frd. af 20de Febr. 1789 cfr. Reskr. 3die Marts 1774 og Lovens 5—9—2; hvorhos Straffen efter Omstændighederne skjønnes at kunne fastsættes, saaledes som i Underretsdommen er antaget, til 3 Aars Arbeide i Nyborg Fæstning.

Endelig vil og begge Arrestanterne hver for sit Vedkommende have at tilsvare alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger, hvorunder de ved Underretsdommen tilkjendte Sallarier billiges.

Da forøvrigt Spørgsmaalet, om Jens Toier kan tilkomme Erstatning hos Arrestanterne for den ham solgte Egegreen, samt om denne sidste bør tilfalde Politiekassen, maa ansees at være nærværende Sag uvedkommende, vil de herom i Underretsdommen fastsatte Bestemmelser bortfalde.

Under Sagens Behandling i første Instants har intet ulovligt Ophold fundet Sted; Sagførelsen for begge Retter er vedbørligen fremmet.

Thi kjendes for Ret: Arrestanten Daniel Wiltz bør hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 8 Dage; forøvrigt bør Bytingsdommen i Henseende til denne Arrestant, uefterrettelig at være, hvorimod han, efter udstanden Straf, bør afgives til Kronens Regiment for der at lide Tiltale for at have gjort sig skyldig i Tyverie.

Arrestanten Rasmus Hendrichsen bør hensættes til Arbeide i Nyborg Fæstning i 3 Aar.

Saa bør og begge Arrestanterne hver for sit Vedkommende tilsvare alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger, og derunder de Actor og Defensor ved Underretsdommen tilkjendte Sallarier, hver med det Halve.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 20.

Uovereensstemmelsen i en Persons Navngivelse kan ikke betage Documenter deres Anvendelse paa et vist Individ, naar Personens Individualitet dog er tilstrækkelig oplyst. — I Sager angaaende Soeskade kan Tingsvidne lovlig optages uden at kalde dem, imod hvem det siden skal bruges som Beviis. — Indsigelse imod et sligt Tingsvidne grundet paa den Omstændighed, at Skibsjournalen blev oplæst for dem, og de derefter antagne til at beedige sammes Indhold. — Uagtet Assurandeurerne have antaget en vis paa Skibet sat Værdie, bør denne dog, naar det er forgaaet, søges oplyst, og, i Mangel af andet skjelligt Beviis, den opgivne Værdie bekræftes med Vedkommendes Eed.

I Sagen:

Skipper Peder Andersen Seistrup,

contra:

Mægler Wessely, som befuldmægtiget for de particulaire Assurandeurer, Etatsraad og Grosserer E. Erichsen, Justitsraad og Bankdirecteur C. Thomsen, Grosserer P. Tutein, Grossererne E. Busch, Th. Frisch, A. J. Schmidt, Etatsraad Hvidt og Agent Zinn samt Grosserer Jens Lunds Boe.

(Afsagt den 6te Septbr 1824).

Den Paastand, som Citanten Skipper Peder Andersen Geistrup, der under nærværende Sag søger Indstævnte Mægler Wessely, som Befuldmægtiget for de particulaire Assurandeurer Etatsraad og Grosserer E. Erichsen, Justitsraad og Bankdirecteur C. Thomsen, Grosserer P. Tutein, Grossererne E. Busch, Th. Frisch, A. J. Schmidt; Etatsraad Hvidt og Agent Zinn samt Grosserer Jens Lunds Boe, har nedlagt, gaaer ud paa, at bemeldte particulaire Assurandeurer skulle tilpligtes, ifølge en af dem, under 2?de Juni 1822 udstædt Assurance-Police, at betale ham hver for sig, det Beløb, hvormed enhver af dem, ved Paategning paa den nævnte Police, har assureret det under Sagen ommeldte Jagtskib Fortuna kaldet, for en Reise fra Aalborg til Gothenborg og tilbage igjen, hvorhos han har paastaaet sig tillagt Renter af de for-

skjellige Summer fra Paaklagen til Forligelses-Commissionen samt Processens Omkostninger.

Med Hensyn til Indstævntes Benægtelse af, at Citanten skulde være Eier af det ommeldte Skib eller nogen Deel deraf, bliver foreløbig at mærke, at det, ved de Forklaringer, som derom indeholdes i det sidste under Sagen optagne Tingsvidne, i Forening med de øvrige af Citanten til Beviis for denne Punct fremlagte Documenter, maa ansees godtgjort, at Skibet tilhører Citanten og Skipper Mads Hansen, saaledes at hver af dem eier Halvparten af det, og at det tillige ved den fremlagte Fuldmagt fra Mads Hansen er oplyst, at Citanten af denne sidste er bemyndiget til at indtale og oppebære hans Anpart af Assurancesummen. Den i saa Henseende fremsatte Benægtelse af Indstævnte maa derfor bortfalde, hvilket ligeledes bliver Tilfældet med hans Bemærkning om, at Skipperens Navn i Policen er opgivet anderledes end i det første af de optagne Tingsvidner, i det han i Policen benævnes Peter Andersen Seistrup og i Tingsvidnet blot Peter Andersen, da Personens Identitet maa ansees tilstrækkeligen godtgjort, ved de Forklaringer, som derom indeholdes i det sidste Tingsvidne og den af Citanten under 14de April forrige Aar fremlagte Attest. Dernæst bliver at undersøge de Indsigelser, som Indstævnte har fremsat med Hensyn til de Tingsvidner, hvormed Citanten har søgt at godtgjøre, at Skibet paa den ommeldte Reise virkelig er forliist.

At det første af disse Tingsvidner er optaget uden at nogen Indvarsling til de private Assurandeurer har fundet Sted, maa antages at have Hjemmel i Bestemmelsen i Lovens 4—8—2; thi Citanten maatte sikkre sig Beviset for, at Skibet, uden nogen Forseelse fra hans Side, var forlist, forend han dimitterede Mandskabet, da han ellers ingen Vished havde for, at dette blev tilstæde, og han kunde ikke opholde Mandskabet, der muligen kunde faae ny Hyre, i al den Tid, som vilde medgaae, naar Indvarsling til det nævnte Tingsvidne, der blev optaget i Aalborg, skulde finde Sted til Assurandeurerne, som havde deres Ophold her i Staden.

Desuden er der senere optaget et nyt Vidne-Forhør, hvorunder tvende af Mandskabet paa ny ere afhørte, efterat Indvarsling til de nævnte Assurandeurer eller deres Fuldmægtig havde fundet Sted.

Ved dette sidste Forhør er det tillige iagttaget, at den af Citanten paa Reisen førte Journal er fremlagt in originali, og at Vidnerne ere afhørte hver for sig, hvilket Indstævnte med Hensyn til det ældre Forhør havde bemærket ikke at være skeet.

Indstævnte har iøvrigt med Hensyn til begge de nævnte Tingsvidner gjort den Erindring, at Indholdet af Journalen har været oplæst for Vidnerne, som derpaa have bekræftet dens Overeensstemmelse med Sandheden, hvilket han mener at have været stridende med Forskriften i Lovens 1—13—6. Men herved bli-

ver at mærke, deels at Vidnerne tillige, efter de af Indstævnte fremlagte Contraqvæstioner, have været afhørte med Hensyn til det, der er passeret da Skibet forliste, og altsaa ei blot have bekræftet Rigtigheden af hvad der i Journalen var anført, men derforuden have været underkastede særskilt Examination, uden for den, og deels at det ikke skjønnes, at herørte Indsigelse mod Tingsvidnet kunde komme i Betragtning her under Sagen; thi Indstævnte, der under det sidste Vidneforhør har ladet møde og gjort Indsigelse imod at Vidnerne bleve afhørte paa denne Maade, maatte, naar han ansaae Vidneforhøret efter den Form, hvori det var optaget, ulovligt, have paaanket saavel den Kjendelse, hvorved Vidnedommeren bestemte at Afhørelsen skulde skee paa denne Maade, som det derefter optagne Tingsvidne til at kjendes uefterrettelige, hvilket ikke er skeet, og Forhøret maa derfor, som usvækket, staae ved Magt. I denne Henseende kan endnu mærkes, at saalænge ingen Paaanke af dette Forhør med Hensyn til den formeentlig urigtige Maade, hvorpaa Vidneforklaringerne ere tagne, havde fundet Sted, havde Citanten ingen Anledning til at erhverve et nyt Forhør, hvori hiin Fremgangsmaade ikke blev fulgt *).

Vel paaberaaber Indstævnte sig, at Assurandeurerne efter §. 14 i Conventionen af 1ste Juli 1746, til hvilken Policen henviser, ikke ere pligtige at betale

*) Cfr. Eunomia 4 B., S. 753 ff.

Skaden, førend Beviserne ere examinerede og rigtig befundne, men denne Bestemmelse skjønnes ikke at kunne komme i Betragtning her; thi, saalænge Tingsvidnet ikke, af nogen af Parterne i Sagen, er paaanket, maa det, som en usvækket Retshandling, med Hensyn til dem ansees rigtigt.

Nu staaer alene tilbage Indstævntes Indsigelse imod, at Skibet, da det blev assureret, skulde have havt den Værdie, hvortil det er assureret, nemlig 2000 Rbd. rede Sølv. Det kunde nu vel synes, at Assurandeurerne maatte antages ligefrem at have vedtaget, at Skibet havde hiin Værdie, da de, uden at forlange nogen Taxationsforretning over Skibet, have forpligtet sig til at godtgjøre Eierne i Ulykkes Tilfælde det ovenanførte Beløb, og at derfor dette, uden noget videre Beviis fra Skibseierens Side om Skibets Værdie, maatte betales denne, og det saameget mere da Assurandeurerne maatte vide, at nøiagtigt Beviis for Værdien af Skibet, naar dette først var forgaaet, almindeligviis ikke kunde erholdes.

Men, naar hensees til Bestemmelserne i den ovenanførte Convention af 1ste Juli 1746 §. 21 og No. XII, sammenholdt med Lovens 4—6—5 og 6, maa det antages, at vilkaarlig Overeenskomst om Assurancesummen ikke kan finde Sted, og at, naar Søeskade er indtruffen, skal, saavidt muligt, det Forulykkedes sande Værdie oplyses, om end Assurance for

en bestemt Sum er tegnet, ligesom og, at, i Mangel af tilstrækkeligt Beviis, Eed kan paalægges.

Et saadant Beviis for Værdien af berørte Skib har Citanten nu ogsaa søgt at tilveiebringe ved de af ham fremlagte Documenter, der vise, at han i Aaret 1815 for en Halvdeel af Skibet har betalt 2000 Rbd. Sedler og at ¼ Part af det i 1817 er betalt med 1350 Rbd. i Sedler.

Da imidlertid dog den Omstændighed, at Citanten i Aaret 1819 har, efter Accord i et Concours Boe, erholdt tilbage den af ham solgte ¼ Part af Skibet, imod at extradere en Obligation paa 500 Rbd. i Sedler, taler for, at Skibet paa den Tid ikke kunde ansættes til en Værdie af 2000 Rbd. r. S. og at det altsaa, efter at hine Handeler med det vare foregaaede, maatte være forringet; saa findes det, at der, i Analogie af Bestemmelsen i Conventionen af 1ste Juli 1746 No. XII, er Anledning til at paalægge Eierne af Skibet med Eed at bekræfte Værdien af dette paa den Tid, Assurancen blev tegnet, saa at Assurandeurerne ikkun tilpligtes at betale saameget, som enhver af Eierne med Eed tør ansætte sin Halvdeel af Skibet til, hvilken Godtgjørelse, der dog ikke maa overstige 2000 Rbd. r. Sølv, og hvorfra iøvrigt, efter Bestemmelserne i Policen, afgaaer 2 pC., bliver at udrede af Assurandeurerne efter det Forhold, hvori de af dem tegnede Summer staae til hinanden, med de deraf paastaaede Renter.

Processens Omkostninger blive, efter Omstændighederne, at ophæve.

Thi kjendes for Ret: De under Sagen ommeldte particulaire Assurandeurer, nemlig Etatsraad og Grosserer E. Erichsen, Justitsraad og Bankdirecteur C. Thomsen, Grosserer P. Tutein, Grosserne E. Busch, Th. Frisch, A. J. Schmidt, Etatsraad Hvidt og Agent Zinn samt Grosserer Jens Lunds Boe bør til Citanten Skipper Peder Andersen Seistrup som bestyrende Rehder af det under Sagen ommeldte forliste Jagtskib Fortuna kaldet, betale dette Skibs Værdie med saameget, som Citanten og hans Medeier i Skibet, Skipper Mads Hansen hver for sig, efter foregaaende lovlig Omgang med Eed bekræfter, at den Halvdeel af Skibet, som tilhørte ham, var værd paa den Tid, da Skibet af de nævnte Assurandeurer blev forsikkret ved den fremlagte Police af 28de Juni 1822, hvilken Erstatningssum dog for hver af Eiernes Andeel ikke maa overstige 1000 Rbd. rede Sølv, og afgaaer iøvrigt i den Erstatning, der skal udredes, 2 pC.

Kommer Erstatningssummen til at udgjøre i det Hele 2000 Rbd. r. S., bliver den af Assurandeurerne at udrede paa den Maade, at enhver af dem betaler det for ham i Stævningen og Policen anførte Beløb med Afkortning af 2 pC., men udgjør den en mindre Sum, da finder for enhver af Assurandeurerne en efter hans Bidrag forholdsmæssig Afkortning Sted.

Endelig betale Assurandeurerne Citanten i ovennævnte Egenskab Renter 4 pC. af den Sum, enhver af dem skal udrede, hvilke Renter beregnes for de 8 førstnævnte Assurandeurer fra Hovedklagens Dato den 24de Febr. 1823, og for den sidstnævnte fra Continuationsklagens Dato den 19de Marts samme Aar indtil Betaling skeer.

Processens Omkostninger ophæves.

At efterkommes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 21.

Trette mellem Panthaveren i rørligt Gods og de øvrige Creditorer i et Fallitboe, om, hvorvidt han kunde gjøre befoiet Paastand paa, at Pantet udlægges ham in natura efter Vurdering, hvis ikke Boet vil løse det fra ham; hvilken Trette afgjøres til de øvrige Creditorers Bedste.

I Sagen:

Procurator Bagger, som Mandatarius for Handelshuset Johan Kuhlmann af Lybeck,

contra:

Procurator Larsen i Mariboe, som Mandatarius for Kjøbmand Abraham Heidenheim i Schwerin, samt Kjøbmand Vallentin Hertz i Mariboe.

(Afsagt den 6te September 1824).

Det Spørgsmaal, der under nærværende Sag, hvorunder Citanten Procurator Bagger, som Mandatarius for Handelshuset Johan Kuhlmann af Lybeck, paaanker en af Skifteforvalteren i Indstævnte Kjøbmand Vallentin Hertz's Opbudsboe, Landvæsens-Commissair og Byefoged Møller i Mariboe under 23de Febr. d. A. afsagt Kjendelse, hvorved er eragtet: at Løsøret bliver at udlægge til Kjøbmand Abraham Heidenheim i Schwerin, omtvistes, er om Indstævnte Procurator Larsen, som Mandatarius for Kjøbmand Abraham Heidenheim i Schwerin, der i Indstævnte Kjøbmand Vallentin Hertz's Opbudsboe i Mariboe har anmeldt en Fordring stor 2000 Rbdlr. Sølv efter Panteobligation af 16de Octbr. 1821, hvorved, til Sikkerhed for Capital og Renter, er givet Creditor 1ste Prioritet deels i en Deel i Obligationen specificerede Eiendele, deels i alt hvad Debitor forøvrigt eier eller eiendes vorder af Løsøre og Handelsvare, af hvad Navn nævnes kan, og 2den Prioritet næstefter 1000 Rbdlr. Sedler i et Vallentin Hertz ved Kjøbecontract overdraget Huus, maa ansees berettiget til, efterat 1ste Panthaver ved den over bemeldte Huus afholdte Auction ikke har kunnet erholde Fyldestgjørelse, at fordre det Løsøre, Opbudsboet eier, sig udlagt efter den derover afholdte Vurdering, eller om samme ved offentlig Auction bør realiseres til Fordeel for Boet.

Vel er nu Indstævntes Paastand om, at de pantsatte Effecter bør udlægges, hjemlet i Lovens 5—6 og dens øvrige om Skiftebehandlingen i Sterv- og Concursboer givne Bestemmelser, men, da den i Loven foreskrevne Omgang med Udlæg paa Skifte, efterat Auctionsvæsenet ved Frd. af 19de Decbr. 1693 er sat paa en ordentlig Fod, maa antages forandret derhen, at Auction ordentligviis ved Skiftebehandling skal finde Sted, og derimod ikke Udlæg efter 5—6, paa hvilken Forudsætning og de yngre om Skiftebehandlingen udgangne Anordninger f. Ex. Pl. 3die Juni 1818, ere grundede, maa Citantens Mandant, som Creditor i Opbudsboet, og ansees berettiget til at fordre, at samtlige Boets Eiendele realiseres paa den i Lovgivningen foreskrevne Maade, uden at den større eller mindre Sandsynlighed der er for, at de pantsatte Effecter, efter den derpaa satte Vurderingssum, vilde blive udbragte til mere end der udfordres til Panthaverens Fyldestgjørelse, herimod kan komme i Betragtning, ligesaalidet som der kan udledes nogen Modgrund fra de med Realisationen forbundne Omkostninger, da Panthaveren, forsaavidt han ikke har sørget for sin Sikkerhed ved at tage et saa betryggende Pant, at disse og deraf kunne bestrides, maa finde sig i det mulige Tab, Omkostningerne foraarsage.

Ikke heller findes det, at Citanten, for at sætte sin Paastand igjennem, kan have nødig at opfylde den af Indstævnte gjorte Opfordring at udløse ham, siden

Crediterernes Ret til at fordre et Fallitboes Midler og deriblandt de pantsatte, i hvis Realisation de dog have en eventuel Interesse, forsaavidt de kunde udbringes til mere end der udfordredes til at fyldestgjøre Panthaveren, paa lovlig Maade realiserede, ikke i Lovgivningen er bundet til nogen saadan Betingelse, der og i Gjerningen vilde ophæve denne Ret med Hensyn til Panthaveren.

Forsaavidt de Indstævnte dernæst have paaberaabt sig, at det under en den 23de Octbr. 1822 over Kjøbmand Hertz's rørlige Eiendele paabegyndt Auctionsforretning, ved en usvækket Kjendelse, er antaget, at Salget, paa Grund af Heidenheims Protest, ikke kunde finde Sted, samt at det og er statueret i den af Retten under 2den September 1822 mellem Parterne afsagte Dom *), betræffende Gyldigheden af en af Citanten under 28de Febr. næstforhen effectueret Udlægsforretning i Kjøbmand Hertz's Løsøre og Kramboedvare, at Citanten, som Udlægshaver, ei kunde være berettiget til at forlange Indstævntes Pant realiseret, uden at stille ham Sikkerhed for Auctionens Følger; maa det herved bemærkes, at, om end den første af disse Indsigelser, mod Citantens Protest, kunde komme i Betragtning, skjøndt den ikke er fremsat i første Instants, vilde den omhandlede Kjendelse dog saameget

*) See bemeldte Dom i juridisk Tidsskrift 9 B. 1 H. S. 203-212.

mindre kunne medføre, at Citanten skulde ansees uberettiget til under Skiftet at fordre Fallitboets Eiendele realiserede, som Auctionen ingenlunde paa Grund af den derimod nedlagte Protest derved er nægtet, men tvertimod blot udsat indtil videre, samt at den Eragtning, der er stadfæstet ved den paaberaabte Dom, var afsagt paa en Tid, da Kiøbmand Hertz's Boe ei endnu var taget under Skifterettens Behandling, saa at der følgelig, efter Sagens Beskaffenhed, ei kunde blive Spørgsmaal om, hvad Ret Citanten, som Creditor i Opbudsboet, kunde gjøre gjeldende. Efter alt Foranførte vil den paaankede Eragtning, efter Citantens Paastand, være at underkjende og derhen forandre, at de Kiøbmand Vallentin Hertz's Opbudsboe tilhørende Løsøre-Effecter bør realiseres ved offentlig Auction.

Processens Omkostninger ville de Indstævnte, efter Omstændighederne, have at betale Citanten med 30 Rbdlr. Sølv.

Thi kjendes for Ret: Den paaankede Eragtning underkjendes, hvorimod de Kiøbmand Vallentin Hertz's Opbudsboe tilhørende Løsøre-Effecter bør realiseres ved offentlig Auction.

Processens Omkostninger betale de Indstævnte Procurator Larsen i Mariboe, som Mandatarius for Kiøbmand Abraham Heidenheim i Schwerin, samt Kiøbmand Vallentin Hertz i Mariboe til Citanten Procurator Bagger, som Mandatarius for Handelshuset Johan Kuhlmann af Lybeck med 30 Rbd. Sølv.

Det Idømte at udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 22.

De myndige Arvinger og de umyndige Arvinger i eet Boe maae gyldigen kunne forene sig om en Naturaldeling af Boets Eiendele.

I Sagen:

Arvingerne efter Strandings-Commissionair og Kjøbmand Jeppe Jørgen Hansen, Sønnerne Hermann Jørgen Hansen og Hans Casper Hansen, den Sidste med Curator Kammerraad og Oeconomie-Inspecteur Petersen, Lands-Over- samt Hof- og Stadsrets-Procurator Jespersen paa sin Hustrue Giertrud Kirstine Hansens Vegne, og Værgerne for de tvende umyndige Døttre Bertha Margrethe og Abel Augusta nemlig Knud Diderich Sonne og Sophus Jacob Wenslov,

contra:

Skifteforvalteren i bemeldte Strandings-Commissionair Hansens Boe, Auditeur, Bye- og Herredsfoged Arboe.

(Afsagt den 13de September 1824).

Citanterne Arvingerne efter Strandings-Commissionair og Kjøbmand Jeppe Jørgen Hansen, Sønnerne Hermann Jørgen Hansen og Hans Casper Hansen, den Sidste med Curator Kammerraad og Oeconomie-Inspecteur Petersen, Lands-Over- samt Hof- og Stadsrets-Procurator Jespersen paa sin Hustrue Giertrud Kirstine Hansens Vegne, og Værgerne for de tvende umyndige Døttre Bertha Margrethe og Abel Augusta, nemlig Knud Diderich Sonne og Sophus Jacob Wenslov, paaanke under nærværende Sag en af Indstævnte Skifteforvalteren i bemeldte Strandings-Commissionair Hansens Boe, Auditeur, Bye- og Herredsfoged Arboe under 29de Juli f. A. paa Skiftet efter afg. Strandings Commissionair Hansen afgivet Eragtning, hvori Indstævnte har vægret sig for, i Overeensstemmelse med en af Citanterne paa ovenmeldte Skifte taget Beslutning, mellem Arvingerne in natura at udlodde Boets faste Eiendomme, forsaavidt samme bestaae af Løkker, Ager og Eng (med Undtagelse af Skovparcellen "Skimlen" kaldet med tilliggende Hovedjord og Eng, samt Eng-Udlodderne Hulvedde og Kannikerumpen kaldede), i hvilken Henseende Citanterne principaliter have nedlagt Paastand om bemeldte Eragtnings Underkjendelse og Forandring, saa at den omhandlede Udlodning in natura foretages i det mindste for de myndige og mindreaarige Arvingers

Vedkommende, hvorhos de have paastaaet Indstævnte tilpligtet at betale Appellens Omkostninger.

Hvad nu først angaaer Skifteforvalterens i Erogtningen yttrede Formening om at en Udlodning, som den omhandlede, vilde være i Strid med Lovgivningens Bestemmelser, da kan saadant ikke gives Medhold.

At der, med Hensyn til de Umyndige, i Lovgivningen skulde være noget til Hinder for at foretage samme, kan nemlig ikke antages, in specie da flere Bestemmelser i Loven, saasom 3—17—22, 5—2—19 og 5—3—6 og 7, vise, at Jord lovligen paa Skifte kan tildeles umyndige Arvinger.

Hvad dernæst betræffer det Uvisse, som Skifteforvalteren har formeent der skulde være forbunden med en saadan Delingsmaade for de Umyndige, da maa det bemærkes, at det, med Hensyn til Bestemmelserne i Lovens 3—17 og 5—2 samt Forordningen 23de Aug. 1793 og flere Anordninger, maa antages at være vedkommende Værger for de Umyndige, som under Skiftebehandlingen have at paasee deres Tarv, hvoraf følger, at disse med Retsvirkning, paa de Umyndiges Vegne, maae kunne convenere med de øvrige Arvinger angaaende Maaden, hvorpaa Skiftet skal holdes, og Udlodning af Boets Midler finde Sted. Forøvrigt er det indlysende, at den omhandlede Delingsmaade, som en saadan betragtet, ikke kan antages at være forbunden med nogen Uvished for de Umyndige, der kunde geraade disse til Skade; thi,

naar Udlodningen foretages af Sagkyndige, der ved Fordelingen ei allene tage Hensyn til Jordernes Størrelse, men og til deres Værdie ifølge Beliggenhed, Bonitet og andre Omstændigheder, som herved maatte kunne komme i Betragtning, saa kunne de Umyndige ei antages at blive udsatte for Tab ved Delingen; i hvilken Henseende Indholdet af den af Citanterne for Overretten fremlagte af vedkommende Landinspecteur udstædte Attest og bliver at mærke, da den omhandlede Udlodning der anføres at ville kunne foregaae uden Tab for nogen af Arvingerne og saaledes at enhver af dem erholder sin Anpart paa eet eller høist to Steder.

At Delingen endeligen, saaledes som af Skifteforvalteren videre er bemærket, skulde have noget Ansvar til Følge for de Vedkommende, som ei have samtykket i samme, lader sig naturligviis ei antage, men da samtlige Arvinger med Værger og Curatorer, som forommeldt, paa Skiftet have erklæret sig enig i den omhandlede Natural-Udlodning, vil der følgeligen ikke, paa Grund af noget manglende Samtykke fra Vedkommende, som maae antages interesserede i Delingsmaaden, kunne argumenteres imod denne.

Hvad de forskjellige af Indstævntes befalede Sagfører for Overretten til Forsvar for Kjendelsen anførte Grunde angaaer, da vil der, ifølge disses aabenbare Ugrund, ikke heller til samme kunne blive at tage Hensyn, og Citanternes principale Paastand vil saaledes

blive at følge saavel for de umyndige som for de myndige og mindreaarige Arvingers Vedkommende.

Processens Omkostninger her for Retten blive, efter Omstændighederne, at ophæve.

Den befalede Sagførelse har ikke været forbunden med noget utilladeligt Ophold.

Thi kjendes for Ret: De omhandlede afg. Strandings-Commissionair Hansens Stervboe tilhørende faste Eiendomme bør af Indstævnte Skifteforvalteren i bemeldte Strandings-Commissionair Hansens Boe, Auditeur, Bye- og Herredsfoged Arboe foranstaltes udlodde in natura imellem samtlige den Afgangnes Arvinger.

Processens Omkostninger her for Retten ophæves.

No. 23.

Adskillige ubeføiede Indsigelser, hvorved en Person vilde tilintetgjøre Gyldigheden af hans skriftlig udstædte Forpligtelse.

I Sagen:

Skovfoged Nicolai Stekke,

contra:

Peder Adolph Lutein.

(Afsagt den 20de September 1824).

Citanten Skovfoged Nicolai Stekke paaanker, under nærværende Sag, en hos ham, den 17de Juni f. A.

foretagen Udkastelses-Forretning, hvorved han er udsat af sit iboende Huus i Grønved-Skoven, hvilket han hidtil i Egenskab af Skovfoged havde beboet.

Denne Udkastelses-Forretning er grundet paa, at Citanten, ved et af ham den 8de Mai f. A. udstædt Document, havde frasagt sig al, hvilkensomhelst Ret han maatte have til det ommeldte Huus med Tilliggende og forpligtet sig til inden een Maaned fra Contractens Dato at ryddeliggjøre og fraflytte Huset. At dette Document er underskrevet af ham har han vedgaaet; men derimod paaberaaber han sig, at han, da han underskrev Documentet, skulde have været beskjænket og derfor ikke have vidst hvad han foretog sig. Det er imidlertid saa langt fra, at noget Beviis for Rigtigheden af dette hans Opgivende er tilveiebragt ved det, efter Foranstaltning af ham, til Beviis derfor optagne Tingsvidne, at tvertimod det Vidne, som er det eneste, der har kunnet forklare om, at han den Dag, da Documentet blev udstædt, havde nydt Brændeviin nemlig 3 halve Snapse, som dog, efter Vidnets Skjøn, ikke udgjorde fuldt en Pægel, tillige har udsagt, at Vidnet ikke kunde skjønne, at han blev beskjænket af denne Drik men at han forekom Vidnet af samme Forstands og Sandsers Beskaffenhed som ellers; og de tvende andre under dette Tingsvidne derom afhørte Vidner, have begge forklaret, at det ikke er dem bekjendt, at han havde drukket Brændeviin, og at de ikke skjønnede at

han, da han underskrev Documentet, manglede noget paa sin Forstands eller Sandsers fuldkomne Brug.

Vel har han gjort Indsigelse mod disse to sidste Vidner med Hensyn til, at det ene af dem er Skovfoged og det andet Ladefoged hos Indstævnte Peder Adolph Tutein; men, foruden at han selv har tilstævnet dem som Vidner, skjønnes det heller ikke, at Bestemmelsen i Lovens 1—13—16 kan omfatte Personer, der ere i en saadan Stilling, som de to ovenanførte Vidner *).

Den næste Erindring af Citanten, nemlig at han troede, da han underskrev, at det var den Afregning, som samme Dag blev opgjort med ham om hans tilgodehavende Løn, som blev underskrevet af ham, er ikke allene blottet for alt Beviis, men modsiges endog af den Forklaring, som de tvende sidstnævnte Vidner, af hvilke Documentet er underskrevet til Vitterlighed, derom have afsagt, i det disse have forklaret, at Documentet lydeligen blev oplæst for ham, førend han underskrev.

Naar han dernæst under Proceduren her ved Retten har paaberaabt sig, at han skulde være vildledt af Indstævntes Forvalter, i det denne paa hans Forespørgsel, om der i Jordebogen fandtes noget om det Løfte om Fæste paa Huset, som den forrige Eier af

*) Onus probandi paalaae derhos Citanten, og det var altsaa nok, at han ei havde beviist sit Foregivende.

Godset havde givet ham, skulde have svaret, at der i den Jordebog, som han var i Besiddelse af, ikke fandtes noget derom; saa bliver herved at mærke, deels at den nævnte Forvalter, foruden at det i alt Fald ogsaa var rigtigt, at den Jordebog, han havde, ikke indeholdt noget om denne Punct, benægter at kunne erindre, at Citanten nogensinde har talt til ham herom, og det Modsatte heraf kan ikke ansees godtgjort derved, at eet Vidne har bekræftet at have hørt Forvalteren vedgaae, at en saadan Forespørgsel var ham forelagt af Citanten, ligesom Forvalteren heller ikke ved den af ham til dette Vidne fremsatte Contraqvæstion kan siges, som Citanten har meent, at have erkjendt Rigtigheden af Vidnets Udsagn, da saadant paa ingen Maade ligger i Indholdet af Contraqvæstionen, og deels at Citanten selv havde Kundskab om at et saadant Løfte existerede, og at ham, paa Grund deraf, skulde meddeles Fæste paa Huset, hvilket fremlyser af hans Samtaler med Stedets Præst og Dommer, og in specie ligger i Indholdet af hans egen her under Sagen fremlagte Skrivelse dateret 24de Febr. 1823, og som altsaa er langt ældre end Afstaaelses-Foreningen, der først er udstædt den 8de Mai s. A. Endogsaa Indholdet af denne sidste Forening synes at vidne om, at Citanten var bekjendt med den Rettighed, som han paa Grund af Løftet havde, siden han, der ikke længere var Skovfoged, ikke var i Besiddelse af nogen anden Ret med Hensyn til Huset end det belovede Fæste, og altsaa,

naar han ved Documentet frasiger sig sin Ret til Huset, synes derved at maatte mene denne Fæsterettighed, efterdi der ikke gaves nogen anden Rettighed, til hvis Afstaaelse hans Samtykke var fornødent. Udtrykkene i Afstaaelses-Documentet ere ogsaa saa omfattende, at de maatte afskjære ham enhver Ret til Huset, om han end ikke havde havt noget fuldstændigt Begreb om Omfanget af den Rettighed ham tilkom.

Af det her anførte følger tillige, at Citanten ikke, som hans subsidiaire Paastand gaaer ud paa, endnu kan være i Besiddelse af den ommeldte Fæsterettighed eller paa nogen Maade disponere over den.

Endelig bemærkes, at den af Citanten paaberaabte Bestemmelse i Frd. af 8de Juni 1787 §. 3 ikke her er anvendelig, da det Tilfælde, som den er givet for, er aldeles forskjelligt fra det herværende.

Da nu altsaa Citanten, som en fuldmyndig Mand, selv har frasrevet sig al Ret til det ommeldte Huus med Tilliggende, saa vil Indstævntes Paastand om, at Udkastelses-Forretningen stadfæstes og Indstævnte frifindes for Citantens Tiltale, blive at tage til Følge, og bliver Citanten at tilpligte at betale Indstævnte Processens Omkostninger med 16 Rbdlr. Sølv. Den befalede Sagførelse har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Den paaankede under 17de Juni forrige Aar hos Citanten Skovfoged Nicolai Stekke foretagne Udkastelses-Forretning bør ved Magt at stande og bør Indstævnte Peder Adolph Tutein for

Citantens Tiltale i denne Sag frie at være. Processens Omkostninger betaler Citanten til Indstævnte med 16 Rbd. Sølv, som udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 24.

En Søn kan ei, ved at renoncere paa Arv efter sine Forældre, betage sine Børn den dem i Tilfælde af hans Død inden Forældrenes tilkommende Arv efter disse. — Heller ikke kunne Børneborn være pligtige til at lide Afkortning for det deres Fader har oppebaaret paa sin Arv efter sine Forældre.

I Sagen:

Kjøbmand Niels Bech af Assens, som Værge for afgangne Niels Peter Clemmensens efterladte umyndige Børn,

contra:

Krigsraad og Birkedommer Lauritzen af Kerlingberg, som Curator bonorum i afgangne Gumme Clemmesens Boe.

(Affagt den 27de Septbr. 1824).

Hovedcitanten, Kjøbmand Niels Bech af Assens, paaanker under nærværende Sag, som Værge for af-

gangne Niels Peter Clemmensens efterladte umyndige Børn, ifølge beneficium paupertatis og Opreisning, deels til Stadfæstelse, deels til Underkjendelse, Tilsidesættelse og Forandring tvende paa Skiftet efter afgangne Kjøbmand Gumme Clemmensen i Assens og ligeledes afdøde Hustrue under 1ste August 1821 og 19de Marts f. A. afsagte Kjendelser i en mellem Contracitanten Krigsraad og Birkedommer Lauritzen af Kerlingberg, som Curator bonorum i Stervboet, paa de myndige Arvingers Vegne paa den ene, og Hovedcitanten, som Værge for de umyndige Børn efter bemeldte Gumme Clemmensens forhen afdøde Søn Niels Peter Clemmensen paa den anden Side opstaaet Tvist, betræffende, deels hvad Virkning, der maatte tillægges et af benævnte Niels Peter Clemmensen under 29de Decbr. 1807 til hans Fader Gumme Clemmensen udstædt Afkald paa Arv efter hans Forældre, deels om og hvorvidt Niels Peter Clemmensens efterladte umyndige Børn i alt Fald burde lide Afkortning i deres Arvelodder efter deres Bedsteforældre for, hvad bemeldte deres Fader, medens han levede, havde oppebaaret af sine Forældre.

Ved den første af disse Kjendelser er det eragtet at ovennævnte af Niels Peter Clemmensen udstædte Afkald burde være ugyldigt, og hans efterlevende Børn derimod være berettigede til i Stervboet efter deres Bedsteforældre at erholde den dem, ifølge Lovene, tilkommende Arv, dog at derunder affortedes den

Summa 350 Rdlr. D. C., der, efter Omskrivning ifølge Frd. af 5te Jan. 1813, beløb 315 Rbd. Sølv, samt hvad den Afdøde desforuden, efter lovligt Beviis, maatte befindes at have modtaget af Faderen i levende Live; og ved den sidste at Niels Peter Clemmensens efterlevende umyndige Børn burde udi den Arv, der ved Skiftet kunde tilfalde dem, at affØrtes 2660 Rbd. Sølv, foruden endeel Naturalproducter, at beregnes efter den Værdie, de havde under 4de Juni 1801.

Hovedcitanten har derhos paastaaet Kjendelsen af 1ste Aug. 1821 stadfæstet, forsaavidt det omhandlede Affald derved er kjendt ugyldigt, men iøvrigt, tilligemed Eragtningen af 16de Marts f. A., underkjendt og derhen forandret, at hans Myndlinger friefindes for at lide nogensomhelst Affortning i den dem efter afgangne Kjøbmand Summe Clemmensen tilfaldne Arv enten for Penge eller Vare.

Derimod har Contracitanten principaliter paastaaet Kjendelsen af 1ste Aug. 1821 underkjendt og saaledes forandret, at Hovedcitantens Myndlinger kjendes uberettigede til at tage Arv efter deres Bedstefader Summe Clemmensen og tidligere afdøde Hustrue, samt in subsidium at Kjendelsen af 19de Marts f. A. deels stadfæstes deels forandres derhen, at Niels Peter Clemmensens umyndige Børn tilpligtes, foruden det i bemeldte Decision anførte Beløb, at lide yderligere Affortning for samtlige under Sagens 1ste Post, saavelsom de under 6te til 9de Post omhandlede Summer.

Endelig have og Parterne hver for sig nedlagt Paastand om, at tilkjendes Processens Omkostninger.

Hvad nu først det ved Decisionen af 1ste Aug. 1821 paakjendte Spørgsmaal angaaer, nemlig om Niels Peter Clemmensens efterladte umyndige Børn, paa Grund af det af ham under 29de Decbr. 1807 til Faderen Gumme Clemmensen udstædte Afkald, maae ansees uberettigede til at tage Arv efter deres Bedsteforældre, da skjønnes det ikke, at samme kan besvares bekræftende; thi, om bemeldte Afkald, efter Lovens 5—2—81, end ikke maatte ansees for ugyldigt, forsaavidt Udstæderen deri, for sit eget Vedkommende, har frafaldet Arv efter sine Forældre, vilde dog den Renunciation, som deri indeholdes, hverken efter dens Ord kunne udstrækkes til den Arv, der efter hans Død maatte tilfalde hans Børn efter deres Bedsteforældre, eller efter Lovens Grundsætninger kunne tillægges en saadan Virkning.

Saafremt nemlig dette Sidste skulde antages, maatte saadant grundes derpaa, at Børnebørns og de fjernere Descendenteres Arveret, efter vor Lovgivning, var grundet i en Fiction om, at de repræsenterede deres afdøde Fader eller Moder. Dette skjønnes imidlertid ikke at kunne antages; thi da der, efter det Begreb der betegnes ved Ordet, Slægtskab, ligesaavel finder et saadant Forhold Sted mellem Bedsteforældre og Børnebørn som mellem Forældre og Børn, vilde det være aabenbar vilkaarligt at statuere, at Børns Ar-

veret efter deres Forældre skulde være grundet paa det mellem dem værende Slægtskab, men at saadant ikke skulde være Tilfældet med Børnebørns Arveret efter deres Bedsteforældre, og derimod at forklare samme af en Fiction om, at de repræsenterede deres afdøde Forældre. Men, naar det saaledes maa indrømmes, at Børnebørn arve deres Bedsteforældre formedelst det Slægtskab, hvori de selv staae til disse, er det ingenlunde afgjort, at de Indskrænkninger, som deres Fader eller Moder, paa Grund af særegne Omstændigheder, vilde være underkastede i at tage Arv efter deres Forældre, og skulde være anvendelige i det Tilfælde, at Børnebørnene, formedelst Faderens eller Moderens Død, kom til at tage Arv efter deres Bedsteforældre, en Mening, der og vilde lede til flere mod Billighed stridende Resultater f. Ex. at Barnebarnet, naar dets Fader havde forbrudt sin Arveret eller forlods oppebaaret og forødt hvad der kunde tilfalde ham i Arv efter hans Forældre, ingen Arv efter hans Død kunde tilkomme efter dets Bedsteforældre.

Repræsentationen kommer vel, efter 5—2—34, i Betragtning ved Descendenternes Arveret og det endog i høiere Grad end i Sidelinien, hvor samme efter 5—2—37, 39, 43 og 45 ikkun finder Sted i det Tilfælde, at Arvingerne ere beslægtede med Arveladeren i forskjellige Grader, men saadant skeer dog kun, for derved at bestemme Størrelsen af den Arvelod, hvorpaa Vedkommende, formedelst deres Slægt-

skab med Arveladeren, kunde gjøre Fordring, i hvilken Henseende Lovens Bestemmelser forøvrigt ikke lade sig udlede af noget fælleds Princip.

Det vilde og være unaturligt at udlede den Arveret, der i Loven er tilladt Descendentere uden for Børn, ex jure repræsentationis og derimod at forklare saavel Børnenes som de Beslægtedes i Sidelinien og Ascendenternes Arveret af deres Slægtskab med Arveladeren, hvilket sidste dog maatte antages, da Repræsentationen, hvad Ascendenternes Arveret angaaer, slet ikke kommer i Betragtning, og der, saafremt samme skulde være Fundamentet for Arveretten i Sidelinien, ingen Grund havde været for Lovgiveren til at distingvere mellem de Tilfælde, at Arvingerne vare beslægtede med den Afdøde enten i lige eller i forskjellige Grader, og i første Tilfælde at lade dem tage Arv in capita, men i sidste in stirpes, hvorimod successio in stirpes i saa Fald synes stedse at maatte have fundet Sted, ligesaavel i Sidelinien udenfor Sødskende som i den rette nedstigende Linie udenfor Børn. Endelig maa og 5—4—11 ansees som et afgjørende Beviis paa, at Descendenterne arve proprio jure og ikke formedelst en fingeret Repræsentation.

Betræffende dernæst det andet mellem Parterne omtvistede Spørgsmaal, om Hovedcitantens Myndlinger i alt Fald i den Arv, der maatte tilfalde dem efter deres Bedsteforældre, bør lide Afkortning for hvad deres Fader beviisligen maatte have oppebaaret af

sine Forældre, da har Contracitanten formeent, at Hovedcitanten, ligesom Skifteforvalteren formeentligen har været incompetent til at paakjende dette Spørgsmaal, forbi det ikke har været ventileret mellem Parterne i første Instants, saaledes og af samme Grund maa ansees uberettiget til at indbringe dette under Overrettens Paakjendelse.

Nu er det vel saa, at Hovedcitanten ikke, under Proceduren i første Instants, har sat under Tvivl, at hans Myndlinger, naar de, saaledes som det ved Kjendelsen af 1ste Aug. 1821 var bestemt, skulde tage Arv efter deres Bedsteforældre, jo burde lide Afkortning for, hvad deres Fader, medens han levede, beviisligen havde oppebaaret, ligesom han og først under nærværende Sag har paaanket bemeldte Kjendelse, forsaavidt det derved var bestemt, at saadan Afkortning burde finde Sted, hvorimod Parterne under den Procedure, der har fundet Sted efterat Decisionen var affagt, blot have ventileret, om noget Beviis kunde antages tilveiebragt for, at Niels Peter Clemmensen havde modtaget noget af sin Fader, samt hvorvidt det Oppebaarne i saa Fald, ifølge dets Natur, efter Lovgivningen kunde komme i Betragtning enten til Betaling eller Liqvidation. Men, foruden at Contracitanten ikke har paaberaabt sig, at den af Hovedcitanten her for Retten nedlagte Paastand om, at saadan Afkortning, under ingen Omstændigheder, bør finde Sted, skulde staae i Strid med hans Procedure i første Instants,

og at han herunder maatte antages at have frafaldet denne Indsigelse, hvorimod han blot har grundet sin Protest med dens Paakjendelse af Overretten derpaa, at denne Qvæstion ikke var ventileret mellem Parterne ved Skifteretten, hvilket dog, da sammes Afgjørelse ene beroer paa en Fortolkning af Lovgivningen, ikke i og for sig kunde medføre, at Spørgsmaalet ei kunde tages under Paadømmelse i 2den Instants, burde og Skifteforvalteren, der, med Hensyn til Bestemmelserne i Lovens 5—2—16 cfr. Frd. 5te April 1754 §. 2 og Sportel-Reglementet af 22de Marts 1814 §. 94, ex officio havde at føre Tilsyn med Værgen og at vaage over de Umyndiges Tarv under Skiftet, saameget mere, som Skifteforvalteren paa Landet tillige er Overformynder (cfr. Reskr. af 7de Febr. 1794 §. 21, Frd. 12te Febr. 1790 §. 12, Frd. 25de Juli 1817 m. fl.) og i Kjøbstæderne, efter Lovens 5—2—90, sammenholdt med 3—17—32, in subsidium staaer til Ansvar for Bestyrelsen af de Umyndiges Midler paasee, at de Umyndige, saafremt de, efter Lovgivningen, maatte ansees frietagne for at lide nogen Afkortning i deres Arv efter Bedsteforældrene, ikke leed Uret paa Grund af Værgens Forsømmelse med at gjøre saadan Indsigelse, ligesom Overretten, der her træder i Skifterettens Sted, maa have samme Pligter.

Vel har nu Contracitanten til Styrke for sin Paastand, at Hovedcitantens Myndlinger bør lide den omtvistede Afkortning paaberaabt sig, at de, efter

Lovens 5—2—34, repræsentere deres afdøde Fader Niels Peder Clemmensen, hvoraf han igjen slutter, da Faderen, efter 5—2—61, i sin Arv maatte taale Afkortning af, hvad han paa samme forlods havde modtaget, det samme og maatte være Tilfældet med Børnene, der, efter 5—2—34, træde i hans Sted, og tage den Arv, han skulde have taget, hvis han havde levet.

Men, ligesom det foran er viist, at Descendenternes Arveret efter vor Lovgidning ei kan udledes af nogen fingeret Repræsentation, men at Grunden til samme derimod maa søges i Slægtskabet mellem dem og Arveladeren, saaledes taler og 5—4—11 ligefrem imod Contracitantens Paastand, efterdi det er klart, at Niels Peter Clemmensens Børn, saafremt de skulde lide den omtvistede Afkortning i deres Arv efter Bedsteforældrene, tvertimod bemeldte Artikels Bestemmelser, vilde vorde fratagne, hvad deres Bedstefader Summe Clemmensen havde givet sit Barn i Hænde; og af 5—4—12 kan intet udledes til Fordeel for Contracitanten, da denne Artikel maa antages at have det Tilfælde for Øie, at Farfader eller Farmoder selv have givet deres Børnebørn noget.

Da nu hertil kommer, at, om endog noget af hvad Niels Peder Clemmensen havde oppebaaret af Summe Clemmensen, maatte blive at ansee som Laan, Forstnævntes Forpligtelse til, i Egenskab af Arvinger efter deres Fader, at tilsvare saadan

Gjeld, dog ikke kunde komme under Paakjendelse under Skiftet efter Bedsteforældrene, vil Hovedcitantens Paastand allerede efter det Foranførte blive at tage til Følge og det bliver altsaa overflødigt at undersøge, om Niels Peter Clemmensen virkelig maatte antages at have oppebaaret noget af sin Fader *).

Processens Omkostninger vil Contracitanten være pligtig at betale Hovedcitanten med 35 Rbd. Sølv, hvoraf Sidstnævntes befalede Sagfører Procurator Hansteen, tillægges 15 Rbd. Sølv i Sallair, og hvormed iøvrigt bliver at forholde i Overeensstemmelse med de Hovedcitanten meddeelte beneficia paupertatis.

Den befalede Sagførelse har været lovlig.

Thi kjendes for Ret: Afgangne Niels Peter Clemmensens efterladte umyndige Børn bør være berettigede til at tage Arv efter deres Bedsteforældre,

*) At min Mening angaaende de her omhandlede Retsspørgsmaale, for det meeste, aldeles stemmer med den, der, i den meddeelte Dom med saamegen Klarhed og Nøiagtighed er udviklet, kan sees af mit Supplement til Nørregaards System, 1 Bind, S. 98, nyt juridisk Arkiv, 12 B. S. 189-190. En aldeles modsat Forestillingsmaade er i nærværende Tidsskrift, 10 B. 1 H., S. 92-98 fremsat af en yngere Lovforsker. Hans skarpsindige Grunde ville blive prøvede i den Afhandling, jeg l. c. S. 2, har lovet, og som, formedelst tilfældige Omstændigheder, først vil blive meddeelt i næste Hefte.

afgangne Kiøbmand Gumme Clemmensen i Assens og ligeledes afdøde Hustrue, og bør de i saadan Arv være frietagne for at lide nogen Affortning af, hvad bemeldte Niels Peder Clemmensen maatte have oppebaaret af sine Forældre. Processens Omkostninger betaler Contracitanten Krigsraad og Birkedommer Lauritzen af Kerlingberg som Curator bonorum i afgangne Gumme Clemmensens Boe til Hovedcitanten Kiøbmand Niels Bock af Assens som Værge for afgangne Niels Peter Clemmensens efterladte umyndige Børn, med 35 Rbd. Sølv, hvoraf Sidstnævntes befalede Sagfører Procurator Hansteen tillægges 15 Rbd. Sølv i Sallair, og hvormed iøvrigt bliver at forholde i Overeensstemmelse med de Hovedcitanten meddeelte beneficia paupertatis.

Det Idømte at udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 25.

Naar en Part inden foreskreven Tid udtager Appellationsstævning, men en Feil indløber ved dens Forkyndelse, kan han, ved Continuationsstævning, rette denne Feil, uagtet hiin Termin imidlertid er udløbet. — Spørgsmaal om, hvorvidt en Enke, ved en efter hendes Mands Død indgaaet Transaction, havde frigjort sit Boe for nogle Prælegater, der efter hendes Død skulde udredes til Personer, som den Tid endnu vare umyndige. — Den, som ikke

giver videre Møde for Overretten end ved at indsende et skriftligt selvforfattet Indlæg, kan ikke vente noget sig tilkjendt for Procesomkostninger.

I Sagen:

Amtsprovst Steenstrup, paa egne og flere Medarvingers Vegne, efter afgangne Forpagter Steenstrup,

contra:

Kammerraad og Byeskriver Steenstrup i Ribe paa sin Hustrue Rebekke Grønlunds Vegne, Procurator Seest i Veile paa sin Hustrue Birgithe Egersens Vegne, og begge tillige paa Mette Dorthea Holst af Aarhuus hendes Vegne.

(Afsagt den 27de September 1824).

De Indstævnte Kammerraad og Byeskriver Steenstrup i Ribe paa sin Hustrue Rebekke Grønlunds Vegne, Procurator Seest i Veile paa sin Hustrue Birgithe Egersens Vegne, og begge tillige paa Mette Dorthea Holst af Aarhuus hendes Vegne have principaliter paastaaet nærværende Sag afviist, paa Grund af at Citanten Amtsprovst Steenstrup, paa egne og flere Medarvingers Vegne efter afgangne Forpagter Steenstrup, der, efter Opreisnings Bevilling af 27de Febr. sidstleden, paaanker en paa Skiftet efter Forpagter

Steenstrups afgangne Enke Cathrine Elisabeth Hasse af Grevskabet Wedelsborgs Skifteret *) den 3die Nov. f. A. afsagt Decision, ikke skal have iagttaget Forskriften i Placaten af 2den Juni 1819 §. 2, i det at den af Citanten under 5te Marts sidstleden først udtagne Overretsstævning formeentlig maa betragtes som Nullitet, da samme ei i rette Tid er bleven forkyndt for de Indstævnte, som, ved Paategning paa Stævningen, have protesteret imod, at Sagen efter samme blev tillagt Fremme, og den af Citanten den 1ste Mai sidstleden udtagne Continuationsstævning, hvorved han har søgt at afhjelpe hiin Feil, er udtaget længe efter Forløbet af den Tid, inden hvilken Opreisningen ifølge ovennævnte Lovgivning skulde have været afbenyttet.

Imidlertid findes det ikke, at de Indstævntes Paastand i denne Henseende kan være at følge; thi, med Hensyn til Bestemmelserne i Frd. 19de August 1735 §. 10, sammenholdt med §. 2 i Reskr. 19de Dec. 1749, er det klart, at Citanten, dersom han den 3die Mai sidstleden, da Sagen, efter den først udtagne Stævning, her ved Retten blev incamineret, havde,

*) Efter hvad der er anført i juridisk Arkiv, 24de B. S. 186-188 høre Lehnsbesiddernes Skiftebehandlinger under Høiesterets umiddelbare Paakjendelse; men det sees af Dommen, at Parterne maae have været enige i at faae den omhandlede Sag prøvet ved Overretten, hvorimod heller ikke Lehnsbesidderen havde gjort Indsigelse.

istedetfor at begjære Udsættelse paa Grund af den af ham udtagne Continuationsstævning, ladet Sagen gaae til Doms, vilde, da den først udtagne Stævning i saa Fald, ifølge det foranførte, maatte være bleven afviist, have været berettiget til, efter nye udtagen Stævning, at erholde Sagen foretaget her ved Retten, og at Citanten nu, for at vinde Tid, istedet for at foranledige en saadan Afviisningsdoms Afsigelse, hvorved Opreisningen i det mindste i 4 Uger vilde være bleven holdt i Kraft, strax har udtaget en nye Stævning, findes ikke at burde afskjære ham Adgang til at erholde Sagen paakjendt efter den udtagne Continuationsstævning.

Hvad Sagens Realitet betræffer, da gaaer Citantens Anke over den affagte Kjendelse ud paa, at Skifteforvalteren i det omhandlede Stervboe, ved samme, har vægret sig for at udbetale Citanten og øvrige Arvinger efter afgangne Forpagter Steenstrup det fulde Beløb af en af dennes Enke under 16de Mai 1813 til dem udstædt Obligation, i det han af dette, som udgjorde 750 Rbdlr. Sølv, har tilbageholdt 600 Rbdlr. Sølv, indtil der fra Citantens Medarvingers Side maatte fremkomme Rigtighed for de, de Indstævntes Hustruer og Mette Dorthea Holst ved den mellem afg. Forpagter Steenstrup og hans ligeledes afdøde Hustrue under 28de Febr. 1799 oprettede og senere confirmerede Ægtepagt tillagte Legater af 200 Rbd. til enhver, hvilke Legater, med Hensyn til Ægtepagtens Bestem-

melse, om at samme, saafremt afgangne Forpagter Steenstrups Enke blev den længstlevende, efter hendes Død, forlods af Boet skulde forsikkres fornævnte Legatarier, ifølge en paa Skiftet efter afgangne Forpagter Steenstrup den 13de Marts 1805 truffen Overeenskomst, ere blevne udbetalte til afgangne Steenstrups Svigersøn Proprietair Ammitzbøll paa den Maade, at han af Boet har modtaget Obligationer in deposito til lige Beløb, med den Forpligtelse at tilsvare afg. Steenstrups Enke Renten af samme hendes Levetid.

Forsaavidt Citanten nu har paastaaet den paaankede Skifte-Decision underkjendt derhen, at de trende forbemeldte, de Indstævnte tilhørende Legater ei indeholdes i Beløbet af den forommeldte, Citanten og Medarvinger tilhørende Obligation, har han støttet denne Paastand derpaa, at de Indstævnte, med Hensyn til hvad der var passeret paa Skiftet efter afgangne Forpagter Steenstrup, skulde være uberettigede til af dennes Enkes Stervboe at fordre de omhandlede Legater udbetalte, under hvilken Forudsætning Skifteretten og maatte antages at have været uberettiget til at tilbageholde en Deel af den omhandlede Obligations Beløb, for dermed at dække hine Legater.

Vel er det nu i denne Henseende af Citanten bemærket, at Kammerraad og Herredsfoged Steenstrup, der, ved Skiftesamlingen efter afgangne Forpagter Steenstrup, ikke alene har mødt som Fuldmægtig for dennes Arvinger med Undtagelse af Proprietair Am-

mitzboll, som selv gav Møde sammestebs, men tillige har fungeret paa de Indstævntes Hustruers Vegne, hvis Morbroder han skal have været, har ved Skiftet antaget Obligationernes Deposition hos Ammitzboll for tilstrækkelig Sikkerhed; men heraf kan dog ikke antages at følge, at de Indstævnte nu skulde ansees uberettigede til at holde sig til afgangne Steenstrups Enkes Boe for de ovenmeldte Legater, thi, om det end antages at have været Hensigten med den ved ovennævnte Skiftesamling til Proprietair Ammitzboll foretagne Extradition af endeel af de Boet tilhørende Obligationer, at denne blandt mere skulde overtage Forpligtelsen til at udrede hine Legater, som det, ifølge Ægtepagten, paalaae Rasmussens Enkes Stervboe at tilsvare, og bemeldte Boe i Fremtiden skulde være frietagen for enhver Tiltale i denne Henseende, var Kammerraad Steenstrup, om han end virkeligen havde været de Indstævntes Hustrues og Anne Dorthea Holstes nærmeste fødte Værge, dog, med Hensyn til Lovgivningens Bestemmelser, da samtlige disse Personer vare umyndige, uberettiget til, med juridisk Virkning, paa deres Vegne at vedtage en saadan Transaction, da det er klart at, saafremt Extraditionen af de Ammitzbøll i denne Henseende overdragne Obligationer skulde betragtes som en anticiperet Udbetaling fra Boets Side af hine Legater *), samme burde have

*) At Obligationernes Overlevering til Ammitzboll iøvrigt maaskee ikke skulde være nogen anticiperet Udbe-

været overleverede til vedkommende Overformynderier og ikke nedlagte hos en privat Person, der ikke engang var de umyndige Legatariers Værge, og afgangne Steenstrups Enke kan derfor, om end saadant herved var tilsigtet, ikke, ved denne Handling, antages at have befriet sit Boe for den Forpligtelse, der, ifølge Ægtepagten, paalaae samme til efter hendes Død at udbetale de omhandlede Legater. Naar det imidlertid, som Følge heraf, antages, at de Indstævnte, der have erklæret sig uvidende om hvad der i ovennævnte Henseende er passeret paa Skiftet efter afgangne Forpagter Steenstrup, maae være berettigede til at holde sig til hennes Enkes Stervboe med Hensyn til Opfyldelsen af den omhandlede Ægtepagt, forsaavidt Udbetalingen af forbemeldte Legater angaaer, maa det og billiges, at Skifteretten i Steenstrups Enkes Boe har tilbageholdt et saa stort Beløb af Obligationen af 16de Mai 1813, som der udfordredes til at dække hine Legater; thi da Kammerraad Steenstrup, ved Skiftesamlingen efter afgangne Forpagter Steenstrup, paa sine Mandanteres Vegne, har paataget sig at holde Enken skadesløs med Hensyn til den Extradition,

taling, men kun en Foranstaltning til Sikkerhed for det, der efter Enkens Død tilkom Legatarierne, synes at være det antageligste, da hun beholdt Renter; og saadan Sikkerhed synes ikke at ophæve Legatariernes Ret til Boet, som den egentlige Debitor.

som har fundet Sted af Boets Obligationer til Proprietair Ammitzbøll, maa Boet, da Sidstnævnte ikke har tilfredsstillet de Indstævnte med Hensyn til deres Fordring paa de omhandlede Legater, ogsaa være berettiget til hos samtlige Steenstrupske Arvinger at søge Beløbet af de Ammitzbøll overdragne Obligationer tilbage, som denne har modtaget, for at holde Boet frie for de Indstævntes Fordring paa Boet i ovennævnte Henseende, og dette maa følgeligen ogsaa være beføiet til, forsaavidt afgangne Steenstrups Arvinger fremstaae som Creditorer i hans Enkes Stervboe, ved Liqvidation i disses Tilgodehavende hos Boet at søge Betaling for hvad dette hos dem i forbemeldte Henseende har at fordre.

Den paaankede Skiftedecision findes paa Grund heraf at maatte stadfæstes.

Med Hensyn til de Indstævntes Paastand om at tillægges Processens Omkostninger her for Retten med 30 Rbd. Sølv, maa det bemærkes, at de Indstævnte ikke have givet Møde her for Retten men ene taget til Gjenmæle ved et af dem selv forfattet, Retten tilsendt Indlæg, og Processens Omkostninger findes derfor at maatte ophæves.

Thi kjendes for Ret: Den paaankede Skifte-Decision bør ved Magt at stande.

Processens Omkostninger for Overretten ophæves.

No. 26.

Straffen for Haandran, bestemt efter L. 6—15—2 uden Hensyn paa Frd. 20de Febr. 1789 *).

I Sagen:

Procurator Petersen, som Actor,

contra:

Tiltalte Snedkersvend Bertram Christian Møller.

(Afsagt den 2den Octbr. 1824).

Det er under nærværende Sag ved egen Tilstaaelse og Sagens øvrige Omstændigheder beviist, at Tiltalte Snedkersvend Bertram Christian Møller, der under Foregivende af, at han skulde følge Liig, havde indfundet sig hos Fuldmægtig Christensen og der leiet en sort Klædes Kjole, Vest og Beenklæder, har, efterat Christensens Pige havde henbragt bemeldte Klædning til et af Tiltalte paaviist Huus i Skindergaden, bortsnappet samme fra hende, medens hun, holdende Klæderne paa Armen, ringede paa en af Tiltalte paaviist Klokke i Huset, hvorefter Tiltalte løb bort med Klæderne, af hvilke han pantsatte Kjolen og Vesten paa Assistentshuset.

*) Jevnfør systematisk Udvikling af Begrebet om Tyverie o. s. v. S. 373-379.

Da nu dette Tiltaltes Forhold maa henføres under Lovens 6—15—2, vil han, der er over Lavalder, efter denne Artikel, sammenholdt med 6—15—1, blive at dømme for Haandran at bøde sine 3 Mark samt til at betale Tvigjeld af det Borttagne med 22 Rbd. Sedler, der, i Overeensstemmelse med Frd. af 6te Decbr. 1743 §. 20, blive at tillægge den Kongelige Kasse.

I Henseende til Gjelden bliver derimod intet at fastsætte, da Kosterne ere komne tilstæde og Erstatningen for deres Afsavn er berigtiget. Endelig vil Tiltalte og have at betale alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger.

Den befalede Sagførelse har været lovlig.

Thi kjendes for Ret: Tiltalte Snedkersvend Bertram Christian Møller bør bøde sine 3 Mark samt til den Kongelige Kasse betale i Tvigjeld af det Borttagne 22 Rbd. Sedler.

Saa bør han og udrede alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger.

Det Idømte udredes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 27.

Arbitrair Mulct for en Person, der var sigtet for ved en forfalsket Attest om hans Alder at have villet tilvende sig en Myndighedsbevilling, men som dog ei

var tilstrækkelig overbeviist, hvorimod det blot kunde, med Vished, tilregnes ham, at han, vidende om at Ansøgningen var grundet paa urigtige Data, intet havde gjort for at berigtige samme.

I Sagen:

Procurator Høst, som Actor,

contra:

David Simon Adler.

(Afsagt den 4de Octbr. 1824).

Nærværende Sag gaaer ud paa, at en Fødsels-Attest, som var bilagt en Ansøgning fra Tiltalte om at forundes Myndigheds Bevilling, er befundet at være forfalsket, i det Tiltaltes Fødselsaar i Attesten, der har kjendelig Spor af Radering, er anført at være 1801 istedetfor 1804.

Nu har Tiltalte vel paaberaabt sig, at han ikke, førend Ansøgningen blev indleveret, havde seet denne, der paa hans Vegne var forfattet og indleveret af Procurator Klein, og at han heller ikke skulde have bemærket, at Fødsels-Attesten, som han aldeles benægter selv eller ved nogen anden at have forfalsket, indeholdt et urigtigt Aarstal, da han var i Besiddelse af den.

Men, hvad denne Punct angaaer, da tale Sagens Omstændigheder i høi Grad imod ham, in specie Procurator Kleins Forklaring om at Tiltalte for ham har vedgaaet, at han havde forandret Atte-

sten, samt Kleins og hans Skriver J. T. H. Medens Vidnesbyrd om at Tiltalte, da Concepten til Ansøgningen, nogen Tid efter at Ansøgningen selv af Klein var indleveret, blev oplæst for ham, vedgik, at dens Indhold var rigtigt, uagtet at deri var anført, at han gik i sit 24de Aar, som kun kunde være rigtigt, naar han havde været fød 1801, hvilken Punct om hans Alder tillige var Gjenstand for yderligere Samtale imellem dem.

Skjøndt nu hertil kommer de forskjellige urigtige Førklaringer, som Tiltalte under Forhøret har aflagt, kan der dog ikke siges at være tilveiebragt fuld Beviis for, at Tiltalte enten har forfalsket Attesten eller benyttet den, uagtet han vidste, at den var falsk.

Derimod har han selv vedgaaet, at han, da Concepten, som ovenanført, blev oplæst for ham, erholdt Kundskab om, at Ansøgningen og Attesten indeholdt et urigtigt Opgivende af hans Alder, og det maatte derfor have paaligget ham at underrette den Authoritet, til hvilken Ansøgningen var sendt, og som skulde bestemme dens Udfald efter de Oplysninger, der ledsagede den, om, at han ikke havde den Alder, som i Ansøgningen og Attesten var anført, hvilket han imidlertid ikke har gjort. Vel har han mod Slutningen af Forhøret yttret, at han meente, at det blot var i Concepten til Ansøgningen, at den nævnte Feil var indløben, og at Klein havde lovet at skaffe Feilen, om der var nogen, berigtiget, men, lige-

som Klein har benægtet dette hans Opgivende, kan samme heller ikke bestaae med den Forklaring, som Tiltalte tidligere har gjort om samme Punct, i det han der blot har sagt, at, da Ansøgningen engang var indleveret, vilde han ikke i denne Henseende foretage noget, men vente paa hvad Udfald Sagen vilde faae, i hvilken Forklaring maa antages at ligge, at han ligesaalidt har anmodet Klein om at foretage noget Skridt til at faae Feilen berigtiget, som han selv har gjort noget i den Henseende.

For dette hans Forhold vil han blive at ansee med en Mulct af 40 Rbd. Sølv til Fattigvæsenet, hvorhos han bliver at tilpligte at udrede Actionens Omkostninger. Den befalede Sagførelse har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Tiltalte David Simon Adler bør bøde til Kjøbenhavns Fattigvæsens Hovedcasse 40 Rbd. Sølv; hvorhos han bør udrede alle af denne Action lovlig flydende Omkostninger.

At efterkommes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 28.

Ubeføiet Indsigelse af en Debitor om, at Creditor skulde holde sig til den Person, til hvem Pantet var solgt.

I Sagen:

Kammeradvocaten Conferentsraad Schønheider, Ridder af Dannebrogen og Dannebrogsmand paa Embeds Vegne,

contra:

Johan Frederik Wassermanns Enke.

(Afsagt den 4de Octbr. 1824).

Da den Erindring, Indstævnte Johan Frederik Wassermanns Enke, der under nærværende Sag søges til at indfrie en af hendes afgangne Mand til den Kongelige Kasse under 2den Juni 1820 udstædt Panteobligation, tilligemed de af samme forfaldne resterende Renter, har fremsat mod Søgsmaalet og som gaaer ud paa, at den Kongelige Kasse, ifølge hendes Formening, skulde være pligtig med Hensyn til den paastævnte Fordring, at holde sig til den Person, til hvem hun senere har afhændet den pantsatte Eiendom, ikke kan komme i Betragtning, siden Indstævnte, om det end antages; at Vedkommende paa den Kongelige Kasses Vegne havde samtykket i Gjeldens Henstand hos den nye Kjøber, hvorom hun dog intet udtrykkeligt har allegeret, saalænge Kjøberen, der, ifølge hvad der fra hendes Side maa antages in confesso, intet Skjøde har erholdt paa den pantsatte Eiendom, ikke har indfriet den paastævnte Obligation med en nye

Forskrivning, ikke kan ansees løst fra sin Forpligtelse efter hiin, vil hun, der forøvrigt ingen Indsigelse har fremsat imod Søgsmaalet, blive at dømme efter den af Citanten Kammeradvocaten Conferentsraad Schønheider, Ridder af Dannebrogen og Dannebrogsmand, paa Embeds Vegne nedlagte Paastand.

Thi kjendes for Ret: Indstævnte Johan Frederik Wassermanns Enke bør indfrie den paastævnte af hendes afgangne Mand under 2den Juni 1820 udstædte Panteobligation og til den Kongelige Kasse betale sammes paalydende Beløb 2400 Rbd. Sølv med Renter 4 pC. heraf fra den 11te Decbr. 1822 indtil Betaling skeer, samt dette Søgsmaals Omkostninger skadesløs, hvorunder i Sallarium til Citanten Kammeradvocaten Conferentsraad Schønheider, Ridder af Dannebrogen og Dannebrogsmand, 10 Rbd. Sølv. Det Idømte udredes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 29.

5—10—42 kan ei paaberaabes af den, hvis Grund støder til en Søe, hvor specielle Adkomster betage ham den Deelagtighed i Søen, hvorfor der, efter fornævnte Lovsted, er Formodning. — Uvedkommende er ikke berettiget til at holde Baade i et Fiskervand, der er i Privates Eie. — Paaberaabt Hævd paa Rørskjæring, for længere Tid siden end 20 Aar, er

udøvet, forkastes, fordi ikke den sædvanlige Hævds Betingelser finder Sted med Hensyn til deslige ved afbrudte Handlinger udøvede Rettigheder.

I Sagen:

Grosserer Arboe til Aldershvile,

contra:

Kroemand Riis.

(Afsagt den 4de Octbr. 1824).

Citanten Grosserer Arboe til Aldershvile paaanker under nærværende Sag en inden Kjøbenhavns Rytter-Districts nordre Birketing under 8de Jan. forrige Aar affagt Dom, hvorved han er tilpligtet til Indstævnte Kroemand Riis at betale 60 Rbd. Sedler med Renter fra Datum af Klagen til Forligelses-Commissionen den 1ste Juni 1818 indtil Betaling skeer, der udgjør det Beløb, som Indstævnte for Underretten har sagsøgt Citanten til at betale som Godtgjørelse, fordi denne, der er Eier af Eiendommen Aldershvile, som er beliggende ved Bagsværd Søe, fra 1ste Mai 1815 til 1ste Mai 1818 har havt tvende Baade i bemeldte Søe og derved havt Leilighed til saavel at fiske i Søen som at tage af de sammesteds værende Siv eller Rør.

Da det maa ansees at være in confesso, at Indstævnte, ifølge indgaaet Forpagtnings-Contract, er berettiget til at udøve de Rettigheder med Hensyn til bemeldte Søe, som der maatte findes at tilkomme

Grev Schulin som Eier af Frederichsdahls Hovedgaard, vil det følgeligen være at undersøge, hvorvidt denne, ifølge Indstævntes Paastand, kan ansees at være Eneeier af Søen, eller om Citanten, hvis Eiendomssted Aldershvile, som foranbemærket, grændser til Søen, i Overeensstemmelse med Lovens 5—10—42, er berettiget til at fiske i Søen, forsaavidt hans Grund strækker sig, indtil Midstrøms, og som en Følge heraf ligeledes har Ret til at holde Baade i Søen, samt at tilvende sig den Deel af Rørene eller Sivet i samme, der maatte befinde sig for hans Grund.

Forsaavidt Citanten, til Styrke for at en saadan Fiskeret skulde tilkomme ham, har paaberaabt sig Indholdet af ovenanførte Lovsted, maa det bemærkes, at samme dog ikke, saaledes som Citanten har formeent, kan antages at hjemle den Sætning, at enhver Søe, der begrændses af forskjellige Lodseieres Grunde, skulde være Gjenstand for Fælledsskab, da, hvad Citanten og paa flere Steder i sin Procedure selv har erkjendt, det, naar de omkring Søen værende Grunde eller Jordstykker oprindeligen havde tilhørt een Eier, maa have staaet i dennes Magt ved at afhænde en enkelt Deel af Grunden at tillægge samme udelukkende Ret over Søen, hvoraf da maatte følge, at Søen, skjøndt begrændset af forskjellige Lodseieres Eiendomme, dog ikke kunde betragtes som fælleds for disse. Alt hvad der saaledes af hiin Lovbestemmelse kan udledes til Citantens Fordeel, er, at en Søe, der, saaledes,

som in casu den omhandlede, er omgivet af forskjellige Lodseieres Eiendele, maa formodes at være i disses fælleds Besiddelse, saalænge det ikke godtgjøres, at samme udelukkende tilkommer en enkelt af dem, og Spørgsmaalet, om Grev Schulin kan ansees at være Eneeier af Bagsværd Søe og i saadan Egenskab berettiget til at formene de øvrige paagrændsende Lodseiere at gjøre noget Brug af Fiskeriet i Søen, maa følgeligen komme til at beroe paa, hvorvidt herfor kan ansees at være tilveiebragt Beviis af Indstævnte.

I denne Henseende maa det nu bemærkes, at Indstævnte har oplyst, at Frederichsdahls Hovedgaard med flere Herligheder samt deriblandt det under Hovedgaarden sorterende Fiskerie, ved Kongelig allernaadigst Skjøde af 18de April 1747, er blevet den nuværende Besidders Bedstefader Geheimeraad Sigismund v. Schulin tilligemed dennes Frue Cathrina Maria v. Mosting tilskjødet. I dette Skjøde anføres det, at samme er grundet paa tvende allernaadigste Concessioner af 30te Decbr. 1743 og 5te Febr. 1744, hvorved det tilskjødede paa visse Vilkaar er overdraget Geheimeraad Schulin med Frue, hvorhos det under Frederichsdahl sorterende Fiskerie angives at være 1) "Vort (Kong Frederik den Femtes) Fiskerie udi Bagsværd og Lyngbye Søer, samt 2) "Huulsøen tilligemed forskjellige Damme", forsaavidt samme findes indbegrebne under Frederichsdahls District og Hovedgaardstaxt." Vel har nu Citanten, med Hensyn

til de i Skjødet forekommende Udtryk "Vort Fiskerie i Bagsværd og Lyngbye Søer" yttret, at det herved skulde være tilkjendegivet, at høisalig Kong Frederik den Femte ikke paa den Tid havde været i Besiddelse af alt det Fiskerie, som henhørte til de tvende fornævnte Søer, men, om end denne Mening maae gives Bifald, saa følger dog ikke heraf, at Grændsen for den Kongelige Fiskeret skulde være at drage i Overeensstemmelse med Indholdet af Lovens 5—14—42.

Det maa nemlig bemærkes, at den ovennævnte Concession af 5te Febr. 1744, hvorved de under Frederichsdahl Hovedgaard sorterende Fiskerier særskilt ere blevne Geheimeraad Schulin overdragne, ifølge Indholdet af Rentekammerets Skrivelse af 8de Febr. næstefter (der findes indlemmet i den i Underretsacten fra Pag. 47-89 indførte den 24de Febr. 1744 ifølge Rentekammerets Ordre foretagne Overleverings-Forretning af Frederichsdahls Gods med Tilliggende, til Geheimeraad Schulin) har bestemt, at Fiskeriet udi Bagsværd og Lyngbye Søer skulde overdrages Sidstnævnte saaledes som det ved en under 8de Mai 1742 oprettet Contract var bleven bortforpagtet. Efterseer man nu Indholdet af bemeldte Contract, der af Citanten i Afskrivt er fremlagt for Underretten, og som findes indført i Acten Pag. 151-53, saa findes det, at det til Frederichsdahl henhørende Fiskerie i Bagsværd og Lyngbye Søer sammesteds anføres at bestaae af "alt Bagsværd Søe og Lyngbye Søe efter

Wirum og Bagsværd Byers Markeskjel." Ligesom det nu, ifølge heraf, maa antages at hele Fiskeriet i Bagsværd eller, som den og kaldes, Frederichsdahls Søe ved Concessionen af 5te Febr. 1744 er afstaaet til Geheimeraad Schulin, saaledes findes ogsaa hele denne Søe, ved den ovenmeldte den 24de Febr. afholdte Overleverings-Forretning, at være afleveret til Geheimeraad Schulin, thi Citantens Formening, at Hensigten med den Beskrivelse af Søens naturlige Grændser, der forekommer i forbemeldte Overleverings-Forretning under Overskriften "Søefiskerie" der nævnes som en Deel af det Frederichsdahl tilhørende Fiskerie, ikkun skulde være at betegne Søens Beliggenhed, og at angive Grændsen for den Geheimeraad Schulin tilkommende Fiskeret, kan ikke antages, naar hensees til, at der sammesteds ved Beskrivelsen af Lyngbye Søes Udstrækning ikke er taget Hensyn til sammes naturlige Grændser, men ikkun til den Kongen tilhørende Andeel i samme, i det "Amtmandens Fiskerie" angives som den østlige Grændse for Søen, der forøvrigt anføres at være omgivet af Wirum og Bagsværd Marker samt endeel af Frederichsdahls Eiendom.

Ifølge heraf maa det antages, at fornævnte Kongelige Skjøde, forsaavidt det bruger Udtrykket "Vort Fiskerie i Bagsværd og Lyngbye Søer" herunder har indbegrebet hele Fiskeriet i Bagsværd Søe, og der vil, da bemeldte Fiskerie saaledes maa antages paa den Tid at have henhørt under Frederichs-

dahls Hovedgaard, saameget mindre kunne udledes noget til Citantens Fordeel af den Omstændighed, at der ved under No. 2 at nævne de til Frederichsdahls Fiskeri henhørende Damme anføres i Skiødet de Ord "saavidt samme under bemeldte Frederichsdahls District og Hovedgaardstapt findes indbegrebne."

Det kan saaledes ingenlunde antages, at Citanten for sin omhandlede Eiendom skulde være berettiget til at drive noget Fiskerie i Bagsværd Søe.

Ikke heller findes det, at Citanten kan være at tilstaae nogen Ret til at holde Baade paa Søen, thi, om endog Udtrykkene i det oftnævnte Kongelige Skiøde af 18de April 1747, i Forbindelse med Indholdet af den i det foregaaende nævnte Forpagtnings-Contract af 8de Mai 1742, hvorved Forpagterne er givet Ret til Engsletten i Søen, ikke maatte ansees at hjemle den Mening, at afgangne Geheimeraad Schulin i sin Tid ved førstnævnte Document er overdraget Eiendomsret over selve Frederichsdahl Søe, saa skiønnes det dog ikke rettere end at den ham indrømmede Ret til Fiskeret og Engsletten i Søen maatte hjemle ham Adkomst til at formene andre Brugen af Baade paa Søen, hvorved der ikke alene kunde lægges ham Hindringer i Veien for en fri Udøvelse af den ham i fornævnte Henseender tilstaaede Rettighed, men endog foretages Indgreb i denne, som det ikke stod i hans Magt at forekomme eller ophæve.

Hvad endeligen betræffer den af Citanten prætenderede Ret til Rørskjæring i Frederichsdahl Søe, da, ligesom det efter det Foranførte maa antages, at Rørskjæring i bemeldte Søe har været indbefattet under den ved Skjødet af 18de April 1747 passerede Overdragelse, og følgeligen maa betragtes som Grev Schulin tilhørende, saa findes det ikke heller, at Citanten kan ansees at have beviist, at denne Rettighed for hans Eiendoms Vedkommende for nogen Deel skulde være Eieren af Frederichsdahl frahævdet, i det de Vidner, som under Sagen ere afhørte til Oplysning om den Rørskjæring, som har fundet Sted i Søen for Aldershviles Grund, ikke bestemt have udsagt, at bemeldte Eiendoms Besiddere have foretaget samme i et betydelig længere Tidsrum end den sædvanlige Hævds Periode, der maa ansees utilstrækkelig til at kunne begrunde en Erhvervelse ved Hævd af den omhandlede Rettighed, ligesom Vidnerne ikke heller have kunnet forklare, at samme uafbrudt eller hvert Aar skulde have fundet Sted, hvortil kommer, at deres Forklaring i den omhandlede Henseende i al Fald fra den Side er mindre afgjørende, at det mellem Parterne maa ansees at være in confesso, at der i Anledning af Afbenyttelsen af Søen er erlagt en aarlig Recognition til Eieren af Frederichsdahl, hvilken Indstævnte har paastaaet ikke blot har været betalt for den Ret at holde Baad, men tillige for Afbenyttelsen af Rørene i Søen.

Hvad nu angaaer Indstævntes for Underretten fremførte Paastand om hos Citanten at blive tillagt som Godtgjørelse, fordi denne i de 3 første Aar af Indstævntes Forpagtningstid nemlig fra 1ste Mai 1815 til 1ste Mai 1818 paa Bagsværd Søe har havt Adgang til at fiske med Kroge samt havt tvende Baade i Søen og derhos afbenyttet Sivene eller Rørene sammestedds, et Beløb af 60 Rbd. Sedler, eller 10 Rbd. Sedler for Stykket af de Baade, Citanten i ethvert af de omhandlede Aar har havt paa Søen, da er det, som Følge af det Foranførte, klart, at Citanten maa blive at tilpligte til i denne Henseende at yde Indstævnte Godtgjørelse, eftersom den af Citanten her for Retten fremsatte Indsigelse, der gaaer ud paa, at ingen Accord i denne Henseende har været truffet mellem Parterne, ikke kan berøve Indstævnte Adgang til Erstatning, naar han, som forud antaget, betragtes som ene Eier af Fiskene og Rørene i Søen, ligesom Citanten ved forhen at have erlagt en aarlig Betaling i Anledning af at han havde Baade paa samme, maa ansees stiltiende at have forbundet sig til fremdeles at give Vederlag for denne Rettighed, og da Citanten forøvrigt ingen speciel Indsigelse har fremsat mod den af Indstævnte fordrede Betaling, forsaavidt samme angaaer Udøvelsen af samtlige her omhandlede Rettigheder, vil han følgeligen, saaledes som ved Underretten er antaget, være at dømme efter Indstævntes Paastand. Den paaankede Dom vil derfor blive at stadfæste, hvorhos

Citanten vil være at tilpligte overeensstemmende med Indstævntes Paastand at tilsvare denne Processes Omkostninger her for Retten, der bestemmes til 20 Rbd. Sølv.

Thi kjendes for Ret: Birketingsdommen bør ved Magt at stande.

Processens Omkostninger her for Retten betaler Citanten Grosserer Arboe til Aldershvile til Indstævnte Kroemand Riis med 20 Rbd. Sølv.

Det Idømte udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 30.

Tvist om, hvorvidt en Jordeiendom, efter Acta et probata, var tiendepligtig eller ikke.

I Sagen:

Universitetsforvalter Thomas Grüner af Ringsted paa det Kongelige Communitets Vegne,

contra:

Cancelliesecretair Petersen til Engelholm, eller nu hans Stervboe og Sognefoged Rasmus Jørgensen af Ammedrup paa Allerslev Sogns Tiendeyderes Vegne.

(Affagt den 11te Octbr. 1824)

Efterat der paa det Kongelige Communitets Vegne, som Eier af Allerslevs Sogns Kongetiende, af vedkom-

mende Forvalter under 20de Juli 1816 var afsluttet en mindelig Forening med Sognets Tiendeydere om bemeldte Tiende, saaledes at disse foruden Skatter og Afgivter af Tienden skulde betale Communitetet 4½ Skp. Byg pr. Tønde Hartkorn med Penge efter hvert Aars Capitulstaxt, og derhos Alle for Een og Een for Alle indestaae for Afgiftens rigtige Erlæggelse, har Citanten Universitetsforvalter Thomas Grüner af Ringsted, paa det Kongelige Communitets Vegne, inden Vordingborgs nordre Birkting sagsøgt Indstævnte Cancelliesecretair Petersen til Engelholm, eller nu hans Stervboe, og Sognefoged Rasmus Jørgensen af Ammedrup, paa Allerslevs Sogns Tiendeydeires Vegne, til at betale en formeentlig Restance af den skyldige Tiendeafgift for Aarene 1817 og 1818 med 354 Rbd. 80 ß. Sedler og Tegn, med Renter og Omkostninger. Men, ved den inden bemeldte Ret den 16de Novbr. 1820 afsagte Dom, ere de Indstævnte friefundne for Citantens Tiltale, dog saaledes at Communitetet er forbeholdet Ret til, efter nærmere Opgiørelse, at erholde de mulige Restancer for bemeldte Aar af Sognets tiendepligtige Hartkorn, beregnet til 310 Td. 5 Skp. $\frac{13}{17}$ Alb.

Ved her for Retten at indanke fornævnte Dom i Overeensstemmelse med den ved Underretten nedlagte Paastand har Citanten principaliter anket over, at Underdommeren har anseet det til den i Allerslev Sogn beliggende Indstævnte Petersen eller nu hans Bye til-

hørende, Oremandsgaard hørende Hartkorn af 21 Td. 1 Skp. 1 Fk. for tiendefrit, og, paa Grund deraf, ændrede Communitetets Opgjørelse af Restancerne, der ere beregnede af Sognets fulde Hartkorn 331 Td. 2 Skp. 2 Alb., uden at berørte 21 Td. 1 Skp. 1 Fd. deri ere fradragne.

Til Støtte for Indstævntes Paastand om fornævnte Gaards Tiendefrihed, have de fornemmeligen paaberaabt sig et Skjøde, dateret 1ste Juni 1761, hvorved høisalig Kong Frederik den Femte blandt andet Jordegods har overdraget Oremandsgaarden til Kammerherre og Staldmester Henrik von Brochenhuus, fra hvem det er in confesso, at Eiendommen med samme Rettighed gjennem Flere endelig er kommen i Indstævnte Petersens Eie.

Allerede paa Grund af, at det i Skjødet hedder, at Kongen overdrager Gaarden til Brochenhuus med samme Ret som han hidtil har eiet den, have de Indstævnte formeent, at Gaarden maatte ansees for tiendefrie, da der nemlig intet er fremkommet for, at andre end Kongen have eiet den i den foregaaende Tid, saa at det samme altsaa maatte antages at have været Tilfældet, da Communitetet, ved et Gavebrev af 25de Juli 1560 af Kong Frederik den Anden, erholdt Allerslev Kongetiende, hvoraf atter formeentlig maatte følge, at Kongen ei med nogen Rimelighed kunde antages at have paalagt sin Eiendom en nye Byrde, om hvilken der formeentligen intet Spørgsmaal kunde

være, for at bortgive Fordelen deraf til Communitetet. Om det nu end herimod kan anføres, at der er forløbet et saa langt Tidsrum fra 1560 til 1761, da det er givet, at Oremandsgaarden var Kongens Eiendom, at man ei med Sikkerhed kan slutte, at det samme har været Tilfældet paa førstnævnte Tid, saa synes dog i al Fald Skjødet temmelig tydeligt ved sit øvrige Indhold at tilkjendegive, at Gaarden er overdraget frie for Kongetiende, og maa da, efter sin Natur som udstædt af Hans Majestæt Kongen, forsaavidt ogsaa afgive Beviis herfor.

Efterat nemlig samtlige de ved Skjødet overdragne betydelige Godser med Bøndergaarde og derimellem blandt Oremandsgaarden ere nøiagtigen beskrevne med de samme tilkommende Rettigheder og Herligheder tilføier Skjødet paa dets 35te Side "dog at Præster og Degne samt andre Vedkommende uden Fornærmelse af ham og Eftermænd nyder Vederlag for Tiende og andre Accidentser af Johnshoved Hovedgaard og Oremandsgaard samt underlagte Jorder saaledes som forhen og hidtil brugeligt haver været". Ligesom nemlig disse Udtryk ingenlunde synes at kunne omfatte Konge og Kirketiende af de speciel nævnte Gaarde, hvilket og af Citanten tildeels er indrømmet i Indlæg af 7de April forrige Aar, i det han vedgaaer, at Udtrykket "andre Vedkommende" snarere sigter til en paahvilende Refusion til Allerslev Sognekald samt andre Smaaredsler og Afgifter end til

nogen egentlig Tiende, saaledes er en slig Byrde ei omtalt noget andet Sted i Skjødet, hvortil der dog var den største Anledning, deels da Oremandsgaardens Jorder henføres til Hovedtaxten, deels da Præstens Rettigheder, som, hvad Oremandsgaarden betræffer, bestaae i en aarlig Refusion af 25 Rbd. Sølv, omhandles, og endelig Skjødet iøvrigt saa nøiagtig opregner de enkelte paa Godset hvilende Byrder, at det vilde være høist synderligt, om det skulle have forbigaaet saa vigtige Onera, som Konge- og Kirketiende af en af Hovedgaardene, naar Meningen var, at disse onera desuagtet skulde svares.

Herimod kan det ei komme i Betragtning, at Oremandsgaardens Jorder udtrykkelig paa andre Steder i Skjødet siges at overdrages skattefrie, hvoraf Citanten har villet inferere, at de maatte være tiendepligtige, thi da Skjødet, som meldt, viser, at der til Præste og Degne skulde svares Refusion for Tiende, saa kunde Godset ikke siges at overdrages tiendefrit, og det lader sig heraf forklare, hvorfor paa berørte Steder alene Skattefriheden benævnes, uden at noget deraf kan sluttes til nogen Forpligtelse til at præstere Konge- og Kirketiende.

Vel er derhos fra Citantens Side bleven anbragt, at Grunden til, at der i Skjødet alene ommeldes Refusion til Præst og Degn, formeentligen kan ligge i, at Jorderne paa den Tid, de fra Kongen bleve bortskjødede, laae udyrkede, saa at ingen uden Præsten

kunde tilkomme Indtægt deraf, nemlig Qvæg og Smaaeredselstiende, men deels er Rigtigheden af det saaledes opstillede Factum bleven modsagt og deels var, endog dette forudsat, Bestemmelsen om Kirke- og Kongetiende i Skjødet ikke mindre nødvendig, for det Tilfælde, at Jorderne fremtidigen maatte blive optaget til Dyrkning. Ikke heller er der fremkommet noget til Oplysning om, at Oremandsgaarden, før Allerslev Kirke blev erhvervet af Oremandsgaardens Eier, som nu er i Besiddelse af samme, har svaret nogen Tiende til Kirken, ligesom det og ved Attest fra vedkommende Amtstue er godtgjort, at der ei er svaret Kirketiendeskat af Oremandsgaardens Hartkorn; hvilket vel Citanten saavelsom Amtstuen have forklaret deraf, at Eieren af Gaarden tillige var Eier af Kirketienden, men uden at denne Grund kan skjønnes gyldig, da en saadan Foreening af Tiendeyder og Tiendetager i een Person ingenlunde kunde betage det Offentlige sin Ret til at oppebære Tiendeskat af alt det tiendepligtige Hartkorn.

Ved Afgjørelsen af det imellem Parterne omventilerede Spørsmaal, maae dernæst komme i Betragtning de Vidneforklaringer, der ere erhvervede til Oplysning om, at der i en lang Række af Aar ei har været svaret Kongetiende af Gaarden qvæstionis.

Skjøndt nemlig de af Indstævnte ved Tingsvidne af 7de Febr. 1822 som 5te og 6te Vidne førte Personers Forklaringer tildeels kun ere negative, for-

saavidt de have udsagt, at de ikke vide, at der i deres Minde, som strækker sig over 60 Aar, er svaret Kongetiende af Dremandsgaardens Marker; og skjøndt de øvrige 4 Vidner (der ikke kunne ansees som villige Vidner, fordi de vare Indstævnte Petersens Fæstere) have erklæret, at de ei vide, om Dremandsgaardens Eier selv muligen havde svaret Vederlag for Kongetienden, saa taler dog deres bestemte Forklaring om, ei selv at have erlagt nogen Kongetiende eller Vederlag for denne Tiende, skjøndt de alle tildeels i en Række af Aar have havt af Dremandsgaardens Jorder i Forpagtning, og det, efter denne deres Stilling, maatte være dem, hvem Tiende-Udredelse, naar ellers intet andet udtrykkelig var anordnet, egentlig vedkom, i Forbindelse med de fremlagte Attester, der gaae ud paa, at nogle Forpagtere af Communitetets Tiende ikke heller have erholdt Tiende af Dremandsgaardens Hovedmarker, ligesom det i det Hele ikke er oplyst, eller engang i fjerneste Maade bragt til Formodning, at Kongetiende af disse Jorders Eiere nogensinde i ældre Tider er bleven erlagt, i høi Grad for, at den omhandlede Præstation ikke har fundet Sted, hvorved det saameget mindre kan relevere, at Communitetet af Tiendens Forpagtere dog har erholdt Vederlag for Tienden af Dremandsgaarden, som Forpagteren for Aaret 1792 til 98 i Contracten udtrykkelig var paalagt at tilsvare det stipulerede Vederlag af Sognets fulde Hartkorn 331 Td. 2 Skp. 2 Alb. hvad enten Dremands-

gaarden eller noget af det øvrige Hartkorn skulde befindes at være tiendefrit eller ikke, hvilket der ogsaa er Grund til at antage at være stipuleret i Contracten med den efterfølgende Fæster eller Forpagter af Communitetets Tiende, der oppebar den til Aaret 1816.

Den nysberørte Forpagtnings-Contract frembyder tvertimod og et Argument til Fordeel for de Indstævnte; thi ikke blot viser den ommeldte deri forekommende Stipulation, at Oremandsgaards Eier forinden Aaret 1792 har bestridt Communitetets Fordring paa Kongetienden, men, da tillige Contracten omtaler den derved betingede Afgift af 7 Mk. pr. Tønde Hartkorn, som en Nedsættelse, der er skeet tildeels i Hensyn til det nævnte Godses formeentlige Tiendefrihed, saa er det tillige kjendeligt, at ikke heller nogen Tiende af dette Hartkorn til den Tid har været erlagt. I samme Henseende kan ogsaa mærkes de til Oremandsgaards Salg i Aaret 1796 forfattede Conditioner, der i deres 5te Post paalægger Kjøberen at svare Kongetiende af bemeldte Gaard, om samme dertil skulde blive pligtig, og derved synes at forudsætte, at ingen saadan Tiende hidtil havde været ydet.

Fremdeles frembyder sig den Bemærkning, at, endskjøndt der derfra, at Oremandsgaardens underlagte Jorder er Skattefrit Hartkorn, ikke med Sikkerhed lader sig slutte til, at det ogsaa skulde være tiendefrit, saa er, da den Omstændighed at Godset i Henseende til

en anden og betydeligere Rettighed beviisligen er privilegeret, ikke af Uvigtighed, hvor Spørgsmaalet er om den mindre *) og med hiin ofte forbundne Rettighed, ligesom det endeligen ogsaa er en Omstændighed, der, i Hensyn til Bestemmelsen i L. 2—23—11, kunde synes at hentyde paa Godsets Fritagelse for den omqvæstionerede Tiende, at det Kongelige Skjøde af 1761 ikke har paalagt Kjøberen at svare til Præsten nogen Tiende, men i dets Sted et Vederlag, saaledes som forhen og hidtil brugeligt haver været.

Efter det saaledes anførte maa det antages, at der er tilveiebragt en saadan Oplysning om den omspurgte Gaards Tiendefrihed, som efter nærværende Sags Beskaffenhed i og for sig maa ansees tilstrækkelig, forsaavidt nemlig de fra Communitetets Side herimod fremkomne Data ikke maae ansees at være af den Vægt, at Dremandsgaarden alligevel maa antages pligtig til at svare Kongetiende.

*) Herved menes vel blot, at Skattefriheden betragtes i Lovene som den principale anseeligere Rettighed, der for det meste medfører Tiendefrihed som et Accessorium, medens megen Jord er tiendefrie uden at være skattefrie. (f. Ex. ucomplette Sædegaardes eller udparcellerede Hovedgaardsjorder). I Resultatet kan let Tiendefriehed (især naar der er Spørgsmaal om alle tre Tiendens Dele) være af større Betydenhed end Skattefriheden, hvilken ikke er absolut, men kun medfører Befrielsen for noget over ½ af den Skat, de ufrie Jorder svare.

I saa Henseende er det først paaberaabt, at Indstævnte Petersen, da hans Fuldmægtig paa hans Vegne vedtog den ovennævnte Tiendeforening af 20de Juli 1816 for hans brugende Hartkorn i Allerslev Sogn, eller i al Fald begge Indstævnte, ved at betale Afgiften af Sognets fulde Hartkorn for 1816, skulle have erkjendt Oremandsgaardens Jorder for pligtige til at svare den ommeldte Kongetiende; men, ligesom den førstnævnte Vedtagelse maatte naturligen ikkun forstaaes om den brugende tiendepligtige ufrie Jord, som Indstævnte Petersen, efter hvad der er oplyst, foruden Oremandsgaarden havde i Allerslev Sogn, saaledes er det, med Hensyn til den skeete Indbetaling af Afgiften for 1816, skjøndt det ei er beviist, at den er skeet med fornøden Reservation, som de Indstævnte paastaae at være Tilfældet, dog klart, at en slig Præstation, der ligesaa godt kunde være af en Feiltagelse, som fordi de Indstævnte erkjendte den omspurgte Tiendepligt, hvilket sidste endog, efter Sagens øvrige Omstændigheder, er aldeles uantageligt, ei kan have til Følge, at den samme skulde kunne fordres for den følgende Tid.

Det er dernæst paaberaabt, at, efter fremlagt Attest fra vedkommende Amtstue af 8de Juni 1821, er der betalt Tiendeskat i Overeensstemmelse med Frd. af 1ste Octbr. 1802 af Allerslev Sogns Kongetiende af fulde 331 Td. 2 Skp. 2 Alb. Hartkorn, men dette Argument synes ei heller i og for sig at være af syn-

herlig Vægt, og at de Indstævnte skulle være pligtige til at erkjende denne Amtstue-Attest for afgjørende, fordi de, ved at fremlægge en slig tidligere Attest, havde meent, at denne, ifølge sin Natur, var afgjørende, kan ikke antages; det maae nemlig bemærkes, at det just fra Communitetets Side, af hvem Skatterne skulle udredes, paastodes, at der var saa stort et Qvantum Hartkorn tiendepligtigt, og at Communitetet, som ovenbemærket, i dette Tidsrum havde bortforpagtet Tienden og af Tiendens Forpagtere betinget Afgifter og Skatter af det hele Hartkorns Beløb, hvilke sidste da igjen maatte indbetales i Amtstuen, uden at noget Argument derfra kunde drages mod de Indstævnte, som have benægtet, at nogen Tiende af dem er erlagt af det Hartkorn, hvorfor Communitetsforpagterne have udredet Skatterne. Endmindre er det af nogen Vægt, at de til en Gaard i Bildring Sogn, ved Navn Øregaard, eller, som Citanten paastaaer, ogsaa kaldet Øremandsgaard, hørende Jorder, ved denne Rets afsagte Dom af 12te Septbr. 1808, ere kjendte tiendepligtige; thi det er ingenlunde oplyst, at disse Jorder staaer i nogen Forbindelse med eller skulle være af samme Beskaffenhed som den under nærværende Sag omhandlede Øremandsgaards Jorder, og i al Fald kan bemeldte Dom, hvis Resultat, forsaavidt det her paaberaabes, ene er bygget paa, at dengang Indstævnte ikke havde givet Møde for Overretten, og at der derfor ikke kunde blive Spørgsmaal om nø-

den Forandring i Underretsdommen, forsaavidt den var gaaet dem imod, naturligviis ikke paaberaabes imod andre end dem, den angik.

Af mindre Betydenhed er endeligen det Argument, som Communitetet henter af en fremlagt Specification over Allerslev Sogns Hartkorn, der er verificeret at være conform med det Kongelige Rentekammers nye Landmaalingsmatrikul, hvori der, efter at der er fradraget 10 Td. 1 Skp. 1 Fd. 1 Alb. som tiendefrit, bemærkes, at der er 331 Td. 2 Skp. 2 Alb. tilbage "som tiender", hvorunder da og Dremandsgaardens Hartkorn er indbefattet. Men, foruden at denne Dremandsgaardens Hartkorns Anførsel mellem det tiendepligtige, muligen kan være foranlediget af, at de, som ovenbemærket, af samme svares en ældgammel Refusion til Præsten, saa kan i al Fald dette Document ikke komme i Betragtning ved Siden af de mange forandeførte Data, som baade tale for, at det omhandlede Hartkorn virkeligen oprindeligen er overdraget med Frihed for Kongetiende, og at ikke heller nogen slig Præstation af samme nogensinde er bleven erlagt.

Under Forudsætning af det Resultat, som, efter alt Foranførte, er antaget for det rigtige, har Citanten in subsidium paastaaet Communitetet tilkjendt det Øvrige af den principaliter paastaaede Restance, som bliver tilbage, naar man fradrager Afgiften af Dremandsgaardens 21 Td. 1 Skp. 1 Fd. Hartkorn for

1817 med 102 Rbd. 4 Mk. $13\frac{3}{4}$ ß. og for 1818 med 93 Rbd. 4 Mk. $4\frac{11}{16}$ ß. tilsammen 196 Rbd. 3 Mk. $2\frac{1}{16}$ ß., hvorefter altsaa det under denne Forudsætning fordrede Beløb bliver 158 Rbd. 1 Mk. $13\frac{11}{16}$ ß. Sedler og Tegn. Forsaavidt Indstævnte mod denne Paastand i Almindelighed have indvendt, at den er for sildig fremsat, da kan saadant ei komme i Betragtning, eftersom den subsidiaire Paastand indeholdes i den principale; og forsaavidt de have meent, at den allerede indbetalte Afgift med Skatter af Oremandsgaardens Hartkorn for 1816 ogsaa burde fradrages, da kan dette, mod Vederpartens Protest, ei tages til Følge, allerede af den Grund, at ingen Contraklage eller Contrastævning i saa Henseende ere udtagne, hvilke findes at have været fornødne, naar Paastanden skulde kunne komme under Paakjendelse.

Endeligen have de Indstævnte vel ogsaa mod Beregningen bemærket, at Skatterne af Oremandsgaardens Hartkorn for 1817 og 1818, som vare indbefattede under den principaliter fordrede Restance, maatte fradrages, men da Citanten maa, ved den ovennævnte Beregning, antages allerede at have fradraget de af berørte Hartkorn for de ommeldte Aar beregnede Skatter, og da iøvrigt ingen speciel Indsigelse mod denne Beregnings Rigtighed er gjort, vil den være at tage til Følge.

Det Kongelige Communitet i Kjøbenhavn vil altsaa være hos de Indstævnte, een for begge og

begge for een i Overeensstemmelse med Indholdet af den af dem indgaaede Forening, at tilkjende det in subsidium fordrede Beløb med de paastaaede Renter fra Dato af Klagen til Forligelses-Commissionen den 18de April 1820 indtil Betaling skeer, hvorimod de Indstævnte forøvrigt ville være at frifinde for Communitetets Tiltale i denne Sag.

Processens Omkostninger blive, efter Omstændighederne, at ophæve.

Procurator Arentzen tillægges i Sallarium for Sagens Udførelse ved Underretten saavelsom ved de senere optagne Vidneforhører, hvorunder han, som befalet Sagfører for Communitetet har mødt, ialt 10 Rbd. Sølv og Examinatus juris Milling 2 Rbd. Sølv samt for havte Udgifter 44 ß. Tegn, hvilket alt bliver at udrede af det Offentlige.

Sagens Behandling ved Underretten samt under de optagne Forhører saavelsom den befalede Sagførelse for begge Retter har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: De Indstævnte Cancellie-Secretair Petersen til Engelholm, eller nu hans Stervboe og Sognefoged Rasmus Jørgensen af Ammedrup paa Allerslev Sogns Tiendeyderes Vegne, bør begge for een og een for begge til det Kongelige Communitet i Kjøbenhavn betale 158 Rbd. 1 Mk. 13 $\frac{1}{16}$ ß. Sedler og Tegn med Renter 4 pC. fra Dato af Klagen til Forligelses-Commissionen den 18de April 1820 indtil Betaling skeer; men forøvrigt bør de Indstævnte

for Communitetets Tiltale i denne Sag frie at være. Processens Omkostninger ophæves.

Procurator Arentzen og Examinatus juris Milling tillægges i Sallarium og for havte Udlæg, den første 10 Rbd. Sølv, den anden 2 Rbd. Sølv og 44 ß. Tegn, hvilke Summer udredes af det Offentlige.

Det Idømte at udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 31.

Feiltagelse i Benævnelsen af Datum, paa et Document, der er lagt til Grund for en Forpligtelse, kan ikke betage Forpligtelsen sin Retskraft, naar iøvrigt Documentets Identitet er ophøiet over al Tvivl. — Naar Hoved- og Contrafordring udgjøre causa connexa, kan der ikke gjøres nogen Indsigelse imod den Sidstes Antagelse af den Grund, at samme er illiqvid. — Erstatning kan ei fordres af Hjemmelsmanden, blot fordi der, ved Paategninger paa Hjemmelsdocumenterne, gjøres Bemærkninger af vedkommende Rettens Betjente, hvorved Kjøberen hindres i at faae frit Skjøde; men kun, forsaavidt disse Bemærkninger findes grundede, bliver Hjemmelsmanden pligtig at give Erstatning.

I Sagen:

Secretair W. Bierg og Lands-Over- samt Hof- og Stadsrets-Procurator Dahl, som Besty-

rere af forhenværende Amtsforvalter Justitsraad Biergs Boe,

contra:

Grosserer Mads Fonnesbech og Secretair Hoppe.

(Afsagt den 11te Octbr. 1824).

I Anledning af en Auction, forhenværende Amtsforvalter Justitsraad Bierg, som Executionshaver, den 8de Mai 1820 lod afholde over en Jens Hansen af Avedøre tilhørende Bondegaard, hvori Contracitanterne Grosserer Mads Fonnesbeck og Secretair Hoppe vare panteberettigede, have disse, under samme Dato, udstædt et Skadesløsbrev, hvori det hedder "at de, saafremt de bleve Kjøbere af Jens Hansens Gaard i Avedøre, derefter vilde skadesløsholde Justitsraad og Amtsforvalter Bierg for, hvad der ved Salget af Gaarden maatte mangle i skadesløs Betaling af det ham, ifølge Birketingsdom af 31te Mai 1819 og Lands-Overretsdom af 3die Jan. 1820, Tilkommende, dog at de reserverede dem at faae dette Beløb tilbagebetalt, hvis Auctionen fildigere maatte blive hævet eller og deres Kjøb af Gaarden ved endelig Dom maatte blive kjendt ugyldigt".

Da nu Contracitanterne ved Auctionen erholdt Hammerslag og senere have faaet Skjøde paa bemeldte Bondegaard, og det derhos maa antages at være in

confesso, at Gaardens Kiøbesum ei har strækket til at dække noget af ovenberørte Justitsraad Biergs Fordringer, have Hovedcitanterne Secretair Bierg og Lands-Over- samt Hof- og Stadsrets-Procurator Dahl, som Bestyrere af titmeldte Justitsraad Biergs Boe, der procederer efter erhvervet beneficium paupertatis, under nærværende Sag søgt Contracitanterne til at efterkomme deres Forpligtelse efter dette Skadesløsbrev, og derhos opgjort det efter samme formeentlig Skyldige til 956 Rbd. 1 Mk. 12 ß. Repræsentativer, hvilken Sum Hovedcitanterne have fordret sig tillagt med Renter 4 pC. fra Klagens Dato til Forligelses-Commissionen og indtil Betaling skeer, og derhos paastaaet sig Processens Omkostninger skadesløs tilkjendte.

Imod dette Hovedsøgsmaal have Contracitanterne alene erindret, at, da Vederparterne selv have indrømmet, at de intet have at fordre efter nogen Dom af 31te Mai 1819, saaledes som i det ovennævnte Skadesløsbrev er anført, men at dette Datum, ved en Skrivfeil, er anført i Stedet for 31te Marts 1819, som er den tilsigtede Doms rette Datum, saa kunne Contracitanterne, der, efter deres Paastand, ved Skadesløsbrevets Underskrivt, vare ubekjendte med de Fordringer, Justitsraad Bierg forlangte sig betalte, og derhos ei kunne forpligtes videre end hen for dem aldeles bebyrdende Contracts Ord gaae, vel formeentlig

ei heller tilpligtes at tilsvare noget ifølge en Dom af anden Datum end den i Skadesløsbrevet nævnte.

Men, da det dog nødvendig maa antages, at det har været Contrahenternes Meening, at Contracitanterne skulde paatage sig en Forpligtelse med Hensyn til en af Justitsraad Bierg over Jens Hansen af Avedøre erhvervet Birketingsdom (foruden i Henseende til den nævnte Overretsdom), og da derhos aldeles intet er fremkommet om, at Justitsraad Bierg har havt noget at fordre hos bemeldte Jens Hansen efter en anden Birketingsdom end den anførte af 31te Marts 1819, vil hiin Contracitanternes Indsigelse, der iøvrigt ei findes at være for silbig fremsat, ei kunne tages til Følge, og det saameget mindre, som Birketingsdommen af 31te Marts 1819 just var den, efter hvilken Justitsraad Bierg havde erhvervet Execution, og den 8de Mai 1820 lod bortsælge den omhandlede Gaard, ligesom den og var fremlagt ved selve Auctionsforretningen, saa at Contracitanterne ei med Føie kunne antages at have været uvidende om en slig Doms Tilværelse, hvis Beløb de paatoge dem at tilsvare, og hvorved det da intet kan relevere, at Datum ved en Feiltagelse blev urigtigen anført.

I Henseende til Hovedsøgsmaalet vil altsaa Hovedcitanternes Paastand være at tage til Følge. Derimod have Contracitanterne contrasøggivet Hovedcitanterne til, paa Justitsraad Biergs Vegne, at betale dem en langt betydeligere Sum i Erstatning for for-

meentlig Vanhjemmel i Anledning af ovenmeldte Gaards Salg. De have i saa Henseende paaberaabt sig, at de ikke, mod at udrede hvad der, efter de af Justitsraad Bierg, som Reqvirent, forfattede Conditioner for Auctionen af 8de Mai 1820, var at udrede have kunnet komme i frie Besiddelse af den tilkjøbte Gaard, da det forudsættes, at det til dem udstædte Auctions-Skjøde vilde af vedkommende Skriver, i Lighed med hvad der findes anmærket paa en efter deres Foranstaltning læst Udskrivt af Auctions-Forretningen, blive givet Paategning om, at der hvilede som reel Byrde paa Eiendommen 7,900 Rbd. til den forrige Eier Jens Hansens Fader Hans Andersen, paa hans øvrige Børns Vegne, foruden et betydeligt Undentag og Begravelseshjelp til samme Hans Andersen, hvorimod de først, efterat have udholdt en Proces med Creditorerne for de ommeldte 7,900 Rbd. om hvorvidt denne Sum hæftede paa den titnævnte Gaard, der blev endt ved Høiesterets-Dom af 28de Juni 1822 til Contracitanternes Fordeel, have kunnet erholdt Skjøde paa den af dem tilkjøbte Gaard uden den anførte Paategning, og derefter have kunnet tage den i Besiddelse. Da nu Auctions-Conditionerne, for hvis Opfyldelse Justitsraad Bierg, som Reqvirent, formeentlig maatte staae til Ansvar, indeholde, at Gaarden strax ved Hammerslaget kunde tiltrædes af Kjøberen, have Contracitanterne formeent, at her fra bemeldte Biergs Side har fundet saadan Misligholdelse Sted, at han bør

erstatte dem Affsavnet af Gaarden og deres øvrige Tab med den af dem paastaaede Sum; saameget mere som de ved en Notarial-Bestikkelse af 30te Aug. 1820 have opfordret ham til at skaffe dem frit Skjøde paa den omspurgte Eiendom, uden at saadant da er skeet.

Forsaavidt nu Hovedcitanterne have paastaaet Contrasøgsmaalet, som illiqvid, afviist, kan der ei gives dem Medhold, thi det er af de forberørte factiske Omstændigheder klart, at der finder en saadan Forbindelse Sted mellem begge Søgsmaals Oprindelse, at Contrasøgsmaalet under nærværende Sag af denne Grund bør tages under Paakjendelse.

Hvad dernæst Contrasøgsmaalets Realitet betræffer, da maa det, om det end antages godtgjort, at det meddelende Skjøde vilde i sin Tid have faaet den paastaaede Paategning om de Contracitanterne uvedkommende Hæftelser, dog bemærkes, at Sidstnævnte hverken ved den passerede Notarial-Bestikkelse eller under deres Procedure i nærværende Sag have paastaaet det omhandlede Kjøb ophævet, fordi de Betingelser, under hvilke de alene havde kjøbt Gaarden qvæstionis, ei bleve opfyldte, da de ei strax ved Hammerslaget kunde tage Gaarden i frie Besiddelse, men de have søgt Hovedcitanterne til at give Erstatning paa Grund af at Auctions-Conditionerne formeentligen ei bleve opfyldte. Men for at Erstatning skulde kunne affordres Justitsraad Bierg, maatte efter Sagens Natur og den positive Lovgivnings Grund-

sætninger, den Contracitanterne formeentlig tilføiede Skade paa nogen Maade kunne tilregnes Justitsraad Bierg, og dette findes ei at være Tilfældet; thi, hvad det her ommeldte til Hans Andersen svarende Undentag betræffer, da blev det fra Justitsraad Biergs Side udtrykkelig bemærket, at vedkommende Kjøber, foruden Kjøbesummen, maatte tilsvare dette Undentag, og det var alene Contracitanterne selv, der, uden nogen Vedtagelse af Auctions-Reqvirenten, lod Auctionsprotocollen tilføre, at dette Undentag ei kunde komme til at paahvile Eiendommen, naar Kjøbesummen ei oversteeg deres Prioriteter, hvilket ei blev Tilfældet, og Hovedcitanterne kan da ei paalægges noget Ansvar med Hensyn til denne Tilførsel.

De øvrige omspurgte Hæftelser, om hvilke Skriveren formeentlig vilde have givet Paategning, kunne dernæst ikke ansees som reelle. Skriveren var altsaa ubeføiet til slig Paategning, og Bierg findes derfor ei heller at kunne paalægges noget videre Ansvar end at Contracitanterne kunde i den ommeldte derom opstaaede Sag have indbraget ham, for at han, efter sin Hjemmelspligt, skulde godtgjøre, at denne Paategning, som meldt, vilde være ubeføiet, hvilket imidlertid fra Contracitanternes Side ei er bleven iværksat. Betræffende endelig de 30 Rbd., Contracitanterne have forbret godtgjort som Udgivter ved en Indsættelses-Forretning, hvorved de ere komne i Besiddelse af Gaarden, da kunne disse allerede af den Grund ei tilkjendes dem,

at de ei mod Hovedcitanternes Benægtelse have godtgjort, at de have havt disse Udgifter.

Paa Grund af det Anførte vil altsaa Hovedcitanterne, uden at det er nødvendigt at undersøge deres øvrige Indsigelser, være at friefinde for Contrasøgsmaalet, ligesom de ville blive at tilkjende Processens Omkostninger med 30 Rbd. Sølv.

Thi kiendes for Ret: Hovedcitanterne Secretair W. Bierg og Lands-Over- samt Hof- og Stadsrets-Procurator Dahl, som Bestyrere af forhenværende Amtsforvalter Justitsraad Biergs Boe, bør for Contracitanterne Grosserer Mads Fonnesbeck og Secretair Hoppe deres Tiltale i denne Sag frie at være; Derimod bør Contracitanterne til Hovedcitanterne betale den Sum 956 Rbdlr. 1 Mk. 12 ß. Sedler og Tegn med Renter 4 pC. fra Datum af Hovedklagen til Forligelses-Commissionen den 7de Octbr. 1822 indtil Betaling skeer; saa bør de og betale Hovedcitanterne saavel Hoved- som Contrasøgsmaalets Omkostninger med 30 Rbd. Sølv, hvoraf Hovedcitanterne, forsaavidt som de enten i det Hele eller for endeel erholdes, have at udrede Rettens Gebyhr, Skriversallarium samt det stemplede Papir som til Sagen, ifald den ei havde været beneficeret, skulde have været forbrugt.

At efterkommes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 32.

Det er ingenlunde nødvendigt, at den, der søges til at betale en attesteret Auctions-Regning, men nægter virkelig at have kjøbt de deri ommeldte Ting, skal indstævne Forretningen til Overdomstolen, for at gjøre sin Benægtelse og derpaa grundede Paastand gjeldende. — Vidner førte, i Følge hvis Udsigende det antages, at den Indstævnte ei virkelig var Kjøber til det, der, efter Auctionsprotocollens Indhold, var ham tilslaaet.

I Sagen:

Gartner Lars Kiøl af Bakkebøll,

contra

Fuldmægtig Hansen af Vordingborg.

(Afsagt den 18de Octbr. 1824).

Nærværende i 1ste Instants ved Vordingborg søndre Districts Birket den 21de Mai 1822 paakjendte Sag, der, ifølge de Citanten Gartner Lars Kiøl af Bakkebøll meddeelte Bevillinger, bliver at tage under Paakjendelse, uagtet Dommen har overstaaet fatalia samt Sagens Gjenstand ikke udgjør summa appellabilis, angaaer en Fordring af 3 Rbdlr. 59 ß. S. og T., som Indstævnte for Underretten har affordret Citanten med Hensyn til forskjellige Ting, som denne, ved en den 2den Oct. 1820 paa Vordingborg Kirkegaard afholdt Auction, hvorved Indstævnte har været ansat som

[illegible] ladet sig tilslaae, men hvoraf [illegible] at have kjøbt mere end en gammel [illegible] Underretten har tilbudet at betale [illegible] gaaende Auctions-Omkostninger. [illegible] først betræffer den af Indstævnte yttrede [illegible] at Citanten, i Henhold til Indholdet af [illegible] ham (Indstævnte) for Underretten fremlagte [illegible] Udskrivt af ovennævnte Auctions-Forretning, [illegible] Citanten er anført som Kjøber af de ovenmeldte Effecter, under enhver Omstændighed, maatte være pligtig at tilsvare det paastævnte Beløb, saalænge bemeldte Auctions-Forretning, hvorved Effecterne ere bortsolgte, ikke af ham er foranstaltet paaanket for Overretten, da findes det ikke, at samme kan gives Medhold; thi da Citanten ikke fører Anke over selve Forretningen eller attraaer at erholde noget af de Kjøb, som under samme virkeligen er foregaaet, tilintetgjort, men hans Paastand ene gaaer ud paa, at hvad der er passeret under Forretningen, urigtigen skal være protocolleret, forsaavidt hans Navn, med Hensyn til enkelte af de bortsolgte Ting, feilagtigen er anført istedet for vedkommende Kjøbers, samt herpaa grunder sin Fritagelse for at erlægge det tilsvarende Auctions-Beløb, saa findes det ikke at have været Anledning for ham til at foranstalte den omhandlede Paaanke.

I Henseende til det Spørgsmaal, om der kan ansees at være tilveiebragt Beviis for, at Citanten ved Auctionen har ladet sig de omhandlede Effecter tilslaae,

befindes dette at maatte besvares benegtende. Vel har Indstævnte, som nylig bemærket, for Underretten fremlagt en Udskrivt af den afholdte Auctions-Forretning, hvis Indhold skulde constatere Rigtigheden af ovenmeldte Factum, men henseës der imidlertid til de Oplysninger, som indeholdes i det fra Citantens Side for Overretten fremkomne Tingsvidne, der af Citanten, ifølge dertil meddeelt Bevilling, er erhvervet efter Underretsdommens Afsigelse, da skjønnes det ikke, at den omhandlede Udskrivt kan ansees at afgive tilstrækkelig Beviis i den omhandlede Henseende. Foruden at det ene Auctions-Vidne, der, ifølge den af Citanten for Overretten fremlagte Udskrivts Udviisende, har underskrevet Forretningen, under bemeldte Tingsvidne har udsagt, at han, da de omhandlede Effecter bortsolgtes, havde været beskjæftiget med at paavise de efterfølgende Nummere, samt at han desaarsag ikke kunde forklare, om Citanten havde været tilstæde ved Auctionen bemeldte Tid, saa er det ogsaa af det andet Auctions-Vidne bestemt udsagt, at Citanten ei paa Auctionen har kjøbt de omhandlede Ting, hvilket ogsaa indeholdes i den af 1ste Vidne under bemeldte Tingsvidne afgivne Forklaring, ligesom saadant ydermere bestyrkes ved 4de Vidnes Udsagn, forsaavidt samme gaaer ud paa, at Vidnet ikke saae Citanten ved Auctionen fra først af, men først efter at Vidnet var tilslaget den af ham omforklarede Laage, hvorved det maae bemærkes, at denne i Auctions-Forretningen findes anført efter de Num-

mere, for hvilke Citanten er tilført som Kjøber, men som han nægter at have kjøbt.

Den paaankede Dom, hvorved Citanten er tilfunden at betale Indstævnte det paastævnte Beløb, vil følgeligen være at forandre derhen, at Citanten, imod at betale de af ham selv for Underretten tilbudne 3 Mk. for en gammel Dør med Auctions-Omkostninger Afdrag, der udgjør 6 ß., frifindes for Indstævntes Tiltale i denne Sag.

Hvad det Citanten ved Underretsdommen givne Paalæg af at udrede Processens Omkostninger for Underretten samt Mulct for unødig Trætte angaaer, da maa samme billiges i Henhold til hvad Retten i sin under nærværende Sag den 2de Juni sidstleden afsagte Kjendelse har yttret angaaende Citantens Udeblivelse fra Forligsprøven, dog at Mulcten ikkun bestemmes til 4 Rbd. Sølv. Derimod vil Citanten hos Indstævnte blive at tillægge Processens Omkostninger for Overretten med 25 Rbdlr. Sølv, hvoraf Citantens befalede Sagfører under ovennævnte Tingsvidne, Procurator Ahrentzen, tillægges i Sallair 4 Rbdlr. Sølv, og hans befalede Sagfører her for Retten, Procurator Jydtmann, 8 Rbd. Sølv, og hvormed forøvrigt bliver at forholde i Overeensstemmelse med det Citanten forundte beneficium paupertatis. Behandlingen og den befalede Sagførelse under ovenmeldte Tingsvidne har, saavelsom den befalede Deel af Sagførelsen, her for Retten været lovlig.

Thi kjendes for Ret: Citanten Gartner Lars Kjøl af Bakkeboll bør, imod til Indstævnte Fuldmægtig Hansen af Vordingborg at betale 3 Mk. 6 ß. Tegn, iøvrigt for hans Tiltale i denne Sag fri at være.

Processens Omkostninger for Underretten betaler Citanten til Indstævnte med 5 Rbdlr. Sølv; saa betaler han og i Mulct til Justitskassen for unødig Trætte for bemeldte Ret 4 Rbd. Sølv. Derimod bør Indstævnte tilsvare Citanten Processens Omkostninger under Appellen for Overretten med 25 Rbdlr. Sølv, hvoraf Citantens beskikkede Sagfører under det efter Underretsdommens Afsigelse fra hans Side optagne Tingsvidne.

Procurator Ahrentzen tillægges i Salarie 4 Rbdlr. Sølv og Lands Overrets- samt Hof- og Stadsrets-Procurator Jydtmann, der, ifølge Befaling, har udført Sagen her for Retten, 8 Rbd. Sølv, og hvormed forøvrigt bliver at forholde i Overeensstemmelse med det Citanten forundte beneficium paupertatis.

At efterkommes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 33.

Søgsmaal til Erstatning, fordi der af et i Kjøbenhavn solgt confiskeret Varepartie var udbetalt saa meget til andre, at vedkommende Steds Toldvæsen ei erholdt hvad der tilkom samme.

I Sagen:

General-Krigscommissair, Kasserer og første Løper ved Øresunds Toldkammer Johan Peder Hendrik Harboe,

contra:

Toldinspecteurerne i Kjøbenhavn Justitsraaderne Agerskou, Muus og Muttersbach.

(Afsagt den 18de Octbr. 1824).

Citanten General-Krigscommissair, Kasserer og første Løper ved Øresunds Toldkammer Johan Peder Hendrik Harboe søger under nærværende Sag de Indstævnte Toldinspecteurerne i Kjøbenhavn Justitsraaderne Agerskou, Muus og Muttersbach til in solidum at betale ham 863 Rbd. 24 ß. Sedler og Tegn med Renter fra Datum af Klagen til Forligelses-Commissionen, hvilken Sum de Indstævnte, ifølge hvad der fra deres Side er in confesso, have udbetalt til Handelsmand Ruben Simonsen over det Beløb, der retteligen tilkom ham af Auctionsprovenuet for forskjellige ham tilhørende ved Fredericia Toldsted anholdte og senere paa

Kjøbenhavns Toldbod i Overeensstemmelse med Fdr. 2den April 1814 bortsolgte Vare.

Forsaavidt nu de Indstævnte have erindret, at de paa den Tid, hiin Udbetaling fandt Sted, ikke havde været i Stand til med Sikkerhed at bestemme, hvor stor en Andeel af hiint Auctionsbeløb der skulde tilkomme Ruben Simonsen, samt at saadant skulde være Aarsag til, at de heraf havde udbetalt ham mere end der tilkom ham, er det en Selvfølge, at der aldeles ikke kan blive at tage Hensyn til dette Foregivende; thi, om end dette forudsættes at forholde sig rigtigt, uagtet Maaden, hvorpaa det omhandlede Auctionsbeløb skulde deles, var foreskrevet ved selve Lovgivningens Bestemmelser og beroende paa Omstændigheder, hvorom de maae antages at have havt Kundskab, saa er det i al Fald klart, at de Indstævnte burde have undladt at foretage den omhandlede Udbetaling, naar de savnede Kundskab om Størrelsen af det Beløb, som fornævnte Simonsen var berettiget til at oppebære, da det, ifølge hvad de selv have indrømmet, var Citanten, der, paa Embedsvegne, som da værende Toldkasserer i Fredericia, havde at opgjøre den fornødne Beregning over Fordelingen af Confiskationsbeløbet, samt derefter at repartere samme.

Spørgsmaalet angaaende de Indstævntes Forpligtelse til at refundere Citanten, der af Toldvæsenet er paalagt at berigtige denne Sag med de Indstævnte, det paastævnte Beløb, vil følgeligen komme til at

berøe paa, om de, saaledes som de have paastaaet, kunne ansees at være løste fra Ansvar i den omhandlede Henseende, ved hvad der fra Citantens Side er foretaget, efterat hiin urigtige Udbetaling havde fundet Sted.

I denne Henseende have de Indstævnte paaberaabt sig, at Citanten under 23de August 1817 har meddeelt dem Qvittering for den overskydende Deel af Auctionsbeløbet, uden i samme at tage nogen Reservation med Hensyn til det til Simonsen for meget Udbetalte, eller at meddele dem Underretning om den i bemeldte Henseende indløbne Urigtighed, samt anført, at den meddeelte Qvittering derfor maatte antages at indeholde en Ratihabition af den passerede Udbetaling samt en Erkjendelse af, at de havde aflagt tilbørlig Rigtighed for Auctionsbeløbet. Men hvad angaaer de Indstævntes Skrivelse til Citanten af 14de August 1817, hvormed hiint Restbeløb er ham tilstillet, da indeholder denne ikke saadanne Data, at han deraf kunde see, at den til Simonsen passerede Udbetaling overskreed hvad der tilkom ham, da det i hiin Skrivelse eene anføres, at Udbetalingen var grundet paa nogle de Indstævnte foreviiste Fuldmagter, uden at disses Indhold er opgivet, hvoraf følger, at, om Citanten end havde havt Kundskab om de Renunciationer, der til Fordeel for Simonsen, som Eier af de confiskerede Vare, havde fundet Sted fra flere af de Vedkommendes Side, der vare berettigede til Andeel af Auctions-

promineret, og i hvis Følge han havde Krav paa at blive 1136 Rbdlr. 72 ß. udbetalte af dette, kunde han dog ikke have Vished for, at Simonsen ikke havde erholdt enden eller større Eftergivelse i ovenmeldte Henseende, der kunde berettige ham til det fulde ham udbetalte Beløb af 2000 Rbdlr., og der vil følgeligen saameget mindre kunde udledes noget mod Citantens Paastand af forbemeldte Qvittering.

Hvad dernæst den Omstændighed betræffer, at der ere forløbne flere Aar siden hiin feilagtige Udtælling fandt Sted, uden at Citanten enten har affordret Simonsen det af ham formeget oppebaarne eller underrettet de Indstævnte om den indløbne Feil, da skjønnes der ikke heller herpaa at kunne begrundes nogen Frifindelse for de Indstævnte; thi Citanten kan naturligviis ikke ansees at være pligtig til i den omhandlede Henseende at holde sig til andre end de Indstævnte, og at disse in casu skulde lide noget Tab derved, at Citanten nu først drager dem til Ansvar, kan ikke antages, da de ei have godtgjort, at de mindre nu end tilforn skulde være i Stand til at erholde Godtgjørelse af Simonsen for hvad de for meget have udbetalt ham.

Forøvrigt er det en Selvfølge, at de Indstævnte, om de end virkeligen maatte komme til at lide derved, at de først nu under nærværende Sag ere blevne gjorte opmærksomme paa den fra deres Side begangne Feil, i al Fald maae tilskrive sig selv saadant, hvortil kom-

at de ei med Hovedcitanternes Benægtelse have godtgjort, at de have havt disse Udgifter.

Paa Grund af det Anførte vil altsaa Hovedcitanterne, uden at det er nødvendigt at undersøge deres øvrige Indsigelser, være at friefinde for Contrasøgsmaalet, ligesom de ville blive at tilkjende Processens Omkostninger med 30 Rbd. Salv.

Thi kjendes for Ret: Hovedcitanterne Secretair W. Bierg og Lands-Over- samt Hof- og Stadsrets-Procurator Dahl, som Bestyrere af forhenværende Amtsforvalter Justitsraad Biergs Boe, bør for Contracitanterne Grosserer Mads Fonnesbech og Secretair Hoppe deres Tiltale i denne Sag frie at være. Derimod bør Contracitanterne til Hovedcitanterne betale den Sum 956 Rbdlr. 1 Mk. 12 ß. Sedler og Tegn med Renter 4 pC. fra Datum af Hovedklagen til Forligelses-Commissionen den 7de Octbr. 1822 indtil Betaling skeer; saa bør de og betale Hovedcitanterne saavel Hoved- som Contrasøgsmaalets Omkostninger med 30 Rbd. Sølv, hvoraf Hovedcitanterne, forsaavidt som de enten i det Hele eller for endeel erholdes, have at udrede Rettens Gebyhr, Skriversallarium samt det stemplede Papir som til Sagen, ifald den ei havde været beneficeret, skulde have været forbrugt.

At efterkommes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 32.

Det er ingenlunde nødvendigt, at den, der søges til at betale en attesteret Auctions-Regning, men nægter virkelig at have kjøbt de deri ommeldte Ting, skal indstævne Forretningen til Overdomstolen, for at gjøre sin Benægtelse og derpaa grundede Paastand gjeldende. — Vidner førte, i Følge hvis Udsagende det antages, at den Indstævnte ei virkelig var Kjøber til det, der, efter Auctionsprotocollens Indhold, var ham tilslaaet.

I Sagen:

Gartner Lars Kiøl af Bakkebøll,

contra:

Fuldmægtig Hansen af Vordingborg.

(Afsagt den 18de Octbr. 1824).

Nærværende i 1ste Instants ved Vordingborg søndre Districts Birkeret den 1ste Mai 1822 paakjendte Sag, der, ifølge de Citanten Gartner Lars Kiøl af Bakkebøll meddeelte Bevillinger, bliver at tage under Paakjendelse, uagtet Dommen har overskredet fatalia, samt Sagens Gjenstand ikke udgjør summa appellabilis, angaaer en Fordring af 3 Rbdlr. 59 ß. S. og T., som Indstævnte for Underretten har affordret Citanten med Hensyn til forskjellige Ting, som denne, ved en den 2den Oct. 1820 paa Vordingborg Kirkegaard afholdt Auction, hvorved Indstævnte har været ansat som

Incassator, skal have ladet sig tilslaae, men hvoraf Citanten har nægtet at have kjøbt mere end en gammel Dør, som han for Underretten har tilbudet at betale tilligemed de af samme gaaende Auctions-Omkostninger.

Hvad nu først betræffer den af Indstævnte yttrede Formening, at Citanten, i Henhold til Indholdet af den af ham (Indstævnte) for Underretten fremlagte Extract-Udskrivt af ovennævnte Auctions-Forretning, hvori Citanten er anført som Kjøber af de ovenmeldte Effecter, under enhver Omstændighed, maatte være pligtig at tilsvare det paastævnte Beløb, saalænge bemeldte Auctions-Forretning, hvorved Effecterne ere bortsolgte, ikke af ham er foranstaltet paaanket for Overretten, da findes det ikke, at samme kan gives Medhold; thi da Citanten ikke fører Anke over selve Forretningen eller attraaer at erholde noget af de Kjøb, som under samme virkeligen er foregaaet, tilintetgjort, men hans Paastand ene gaaer ud paa, at hvad der er passeret under Forretningen, urigtigen skal være protocolleret, forsaavidt hans Navn, med Hensyn til enkelte af de bortsolgte Ting, feilagtigen er anført istedet for vedkommende Kjøbers, samt herpaa grunder sin Fritagelse for at erlægge det tilsvarende Auctions-Beløb, saa findes der ikke at have været Anledning for ham til at foranstalte den omhandlede Paaanke.

I Henseende til det Spørgsmaal, om der kan ansees at være tilveiebragt Beviis for, at Citanten ved Auctionen har ladet sig de omhandlede Effecter tilslaae,

befindes ikke at maatte besvares benægtende. Vel har Indstævnte, som nylig bemærket, for Underretten fremlagt en Udskrivt af den afholdte Auctions-Forretning, hvis Indhold skulde constatere Rigtigheden af ovenmeldte Factum, men henseet der imidlertid til de Oplysninger, som indeholdes i det fra Citantens Side for Overretten fremkomne Tingsvidne, der af Citanten, ifølge dertil meddeelt Bevilling, er erhvervet efter Underretsdommens Afsigelse, da skjønnes det ikke, at den omhandlede Udskrivt kan ansees at afgive tilstrækkelig Beviis i den omhandlede Henseende. Foruden at det ene Auctions-Vidne, der, ifølge den af Citanten for Overretten fremlagte Udskrivts Udvisende, har underskrevet Forretningen, under bemeldte Tingsvidne har udsagt, at han, da de omhandlede Effecter bortsolgtes, havde været beskjæftiget med at paavise de efterfølgende Nummere, samt at han desaarsag ikke kunde forklare, om Citanten havde været tilstæde ved Auctionen bemeldte Tid, saa er det ogsaa af det andet Auctions-Vidne bestemt udsagt, at Citanten ei paa Auctionen har kjøbt de omhandlede Ting, hvilket ogsaa indeholdes i den af 1ste Vidne under bemeldte Tingsvidne afgivne Forklaring, ligesom saadant ydermere bestyrkes ved 4de Vidnes Udsagn, forsaavidt samme gaaer ud paa, at Vidnet ikke saae Citanten ved Auctionen fra først af, men først efter at Vidnet var tilslaget den af ham omforklarede Kaage, hvorved det maae bemærkes, at denne i Auctions-Forretningen findes anført efter de Num-

mere, for hvilke Citanten er tilført som Kjøber, men som han nægter at have kjøbt.

Den paaankede Dom, hvorved Citanten er tilfunden at betale Indstævnte det paastævnte Beløb, vil følgeligen være at forandre derhen, at Citanten, imod at betale de af ham selv for Underretten tilbudne 3 Mk. for en gammel Dør med Auctions-Omkostninger deraf, der udgjør 6 ß., frifindes for Indstævntes Tiltale i denne Sag.

Hvad det Citanten ved Underretsdommen givne Paalæg af at udrede Processens Omkostninger for Underretten samt Mulct for unødig Trætte angaaer, da maa samme billiges i Henhold til hvad Retten i sin under nærværende Sag den 2de Juni sidstleden afsagte Kjendelse har yttret angaaende Citantens Udeblivelse fra Forligsprøven, dog at Mulcten ikkun bestemmes til 4 Rbd. Sølv. Derimod vil Citanten hos Indstævnte blive at tillægge Processens Omkostninger for Overretten med 25 Rbdlr. Sølv, hvoraf Citantens beskikkede Sagfører under ovennævnte Tingsvidne, Procurator Ahrentzen, tillægges i Sallair 4 Rbdlr. Sølv, og hans befalede Sagfører her for Retten, Procurator Jydtmann, 8 Rbd. Sølv, og hvormed forøvrigt bliver at forholde i Overeensstemmelse med det Citanten forundte beneficium paupertatis. Behandlingen og den befalede Sagførelse under ovenmeldte Tingsvidne har, saavelsom den befalede Deel af Sagførelsen, her for Retten været lovlig.

Thi kjendes for Ret: Citanten Gartner Lars Kjøl af Bakkebøll bør, imod til Indstævnte Fuldmægtig Hansen af Vordingborg at betale 3 Mk. 6 ß. Tegn, iøvrigt for hans Tiltale i denne Sag fri at være.

Processens Omkostninger for Underretten betaler Citanten til Indstævnte med 5 Rbdlr. Sølv; saa betaler han og i Mulct til Justitskassen for unødig Trætte for bemeldte Ret 4 Rbd. Sølv. Derimod bør Indstævnte tilsvare Citanten Processens Omkostninger under Appellen for Overretten med 25 Rbdlr. Sølv, hvoraf Citantens beskikkede Sagfører under det efter Underretsdommens Afsigelse fra hans Side optagne Tingsvidne.

Procurator Ahrentzen tillægges i Sallair 4 Rbdlr. Sølv og Lands Overrets- samt Hof- og Stadsrets-Procurator Jydtmann, der, ifølge Befaling, har udført Sagen her for Retten, 8 Rbd. Sølv, og hvormed forøvrigt bliver at forholde i Overeensstemmelse med det Citanten forundte beneficium paupertatis.

At efterkommes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 33.

Søgsmaal til Erstatning, fordi der af et i Kjøbenhavn solgt confiskeret Vareparti var udbetalt saa meget til andre, at vedkommende Steds Toldvæsen ei erholdt hvad der tilkom samme.

I Sagen:

General-Krigscommissair, Kasserer og første Loper ved Øresunds Toldkammer Johan Peder Hendrik Harboe,

contra:

Toldinspecteurerne i Kjøbenhavn Justitsraaderne Agerskou, Muus og Muttersbach.

(Afsagt den 18de Octbr. 1824).

Citanten General-Krigscommissair, Kasserer og første Loper ved Øresunds Toldkammer Johan Peder Hendrik Harboe søger under nærværende Sag de Indstævnte Toldinspecteurerne i Kjøbenhavn Justitsraaderne Agerskou, Muus og Muttersbach til in solidum at betale ham 863 Rbd. 24 ß. Sedler og Tegn med Renter fra Datum af Klagen til Forligelses-Commissionen, hvilken Sum de Indstævnte, ifølge hvad der fra deres Side er in confesso, have udbetalt til Handelsmand Ruben Simonsen over det Beløb, der retteligen tilkom ham af Auctionsprovenuet for forskjellige ham tilhørende ved Fredericia Toldsted anholdte og senere paa

Kjøbenhavns Toldbod i Overeensstemmelse med Frd. 2den April 1814 bortsolgte Vare.

Forsaavidt nu de Indstævnte have erindret, at de paa den Tid, hiin Udbetaling fandt Sted, ikke havde været i Stand til med Sikkerhed at bestemme, hvor stor en Andeel af hiint Auctionsbeløb der skulde tilkomme Ruben Simonsen, samt at saadant skulde være Aarsag til, at de heraf havde udbetalt ham mere end der tilkom ham, er det en Selvfølge, at der aldeles ikke kan blive at tage Hensyn til dette Foregivende; thi, om end dette forudsættes at forholde sig rigtigt, uagtet Maaden, hvorpaa det omhandlede Auctionsbeløb skulde deles, var foreskrevet ved selve Lovgivningens Bestemmelser og beroende paa Omstændigheder, hvorom de maae antages at have havt Kundskab, saa er det i al Fald klart, at de Indstævnte burde have undladt at foretage den omhandlede Udbetaling, naar de savnede Kundskab om Størrelsen af det Beløb, som fornævnte Simonsen var berettiget til at oppebære, da det, ifølge hvad de selv have indrømmet, var Citanten, der, paa Embedsvegne, som da værende Toldkasserer i Fredericia, havde at opgjøre den fornødne Beregning over Fordelingen af Confiskationsbeløbet; samt derefter at repartere samme.

Spørgsmaalet angaaende de Indstævntes Forpligtelse til at refundere Citanten, der af Toldvæsenet er paalagt at berigtige denne Sag med de Indstævnte, det paastævnte Beløb, vil følgeligen komme til at

derde paa, om de, saaledes som de have prætenderet, kunne ansees at være løste fra Ansvar i den omhandlede Henseende, ved hvad der fra Citantens Side er foretaget, efterat hiin urigtige Udbetaling havde fundet Sted.

I denne Henseende have de Indstævnte paaberaabt sig, at Citanten under 23de August 1817 har meddeelt dem Qvittering for den overskydende Deel af Auctionsbeløbet, uden i samme at tage nogen Reservation med Hensyn til det til Simonsen for meget Udbetalte, eller at meddele dem Underretning om den i bemeldte Henseende indløbne Urigtighed, samt anført, at den meddeelte Qvittering derfor maatte antages at indeholde en Ratihabition af den passerede Udbetaling samt en Erkjendelse af, at de havde aflagt tilbørlig Rigtighed for Auctionsbeløbet. Men hvad angaaer de Indstævntes Skrivelse til Citanten af 14de August 1817, hvormed hiint Restbeløb er ham tilstillet, da indeholder denne ikke saadanne Data, at han deraf kunde see, at den til Simonsen passerede Udbetaling overskreed hvad der tilkom ham, da det i hiin Skrivelse ene anføres, at Udbetalingen var grundet paa nogle de Indstævnte foreviiste Fuldmagter, uden at disses Indhold er opgivet, hvoraf følger, at, om Citanten end havde havt Kundskab om de Renunciationer, der til Fordeel for Simonsen, som Eier af de confiskerede Vare, havde fundet Sted fra flere af de Vedkommendes Side, der vare berettigede til Andeel af Auctions-

præsumeret, og i hvis Følge han havde Krav paa at blive 1136 Rbdlr. 72 ß. udbetalte af dette, kunde han dog ikke have Vished for, at Simonsen ikke havde erholdt anden eller større Eftergivelse i ovenmeldte Henseende, der kunde berettige ham til det fulde ham udbetalte Beløb af 2000 Rbdlr., og der vil følgeligen saameget mindre kunde udledes noget mod Citantens Paastand af forbemeldte Qvittering.

Hvad dernæst den Omstændighed betræffer, at der ere forløbne flere Aar siden hiin feilagtige Udtælling fandt Sted, uden at Citanten enten har affordret Simonsen det af ham formeget oppebaarne eller underrettet de Indstævnte om den indløbne Feil, da skjønnes der ikke heller herpaa at kunne begrundes nogen Frifindelse for de Indstævnte; thi Citanten kan naturligviis ikke ansees at være pligtig til i den omhandlede Henseende at holde sig til andre end de Indstævnte, og at disse in casu skulde lide noget Tab derved, at Citanten nu først drager dem til Ansvar, kan ikke antages, da de ei have godtgjort, at de mindre nu end tilforn skulde være i Stand til at erholde Godtgjørelse af Simonsen for hvad de for meget have udbetalt ham.

Forøvrigt er det en Selvfølge, at de Indstævnte, om de end virkeligen maatte komme til at lide derved, at de først nu under nærværende Sag ere blevne gjorte opmærksomme paa den fra deres Side begangne Feil, i al Fald maae tilskrive sig selv saadant, hvortil kom-

mer, at Citanten, ifølge det Kongelige General-Told-kammer og Commerce-Collegii under Sagen fremlagte Skrivelse af 28de Septbr. 1822, allerede ved Indberetning af 3die Septbr. 1817 har tilstillet Collegiet Copie af de Indstævntes forbemeldte Skrivelse af 14de Aug. s. A. samt i den af de Indstævnte i Afskrivt producerede og ifølge hvad disse have anbragt i Aaret 1820 afgivne Erklæring over de i hans Regnskab for Aaret 1817 gjorte Antegnelser har meddeelt Underretning om den af de Indstævnte foretagne urigtige Udbetaling, hvoraf følger, at Citanten i det mindste har havt Grund til at antage, at den omhandlede Urigtighed var kommen de Indstævnte til Kundskab. Forsaavidt disse endeligen, til Styrke for deres Frifindelse, have bemærket, at der ingen Antegnelse er skeet i deres for Aaret 1817 aflagte Confiskations Regnskab, uagtet deres i det Foregaaende berørte Brev til Citanten af 14de Aug. 1817, hvori den omhandlede Udbetaling til Simonsen findes anført med Citantens derpaa tegnede Qvittering, har været fremlagt som Bilag med samme til Beviis for det omhandlede Auctionsbeløbs Udbetaling, samt at de have erholdt allernaadigst Qvittance paa bemeldte Regnskab, da lader sig heraf ligesaalidet noget ublede til deres Fordeel, da Revisionen og Qvitteringen paa bemeldte Regnskab, ifølge den af samme fremlagte summariske Extracts Indhold, ene har havt Hensyn til de Anførsler, som vedkom Hs. Maj. Kongens Interesse, og følgeligen ikke kan antages at angaae de Udbetalinger,

som have fundet Sted til private Personer, og som ikke tilfaldt den Kongelige Kasse.

Efter hvad der saaledes er anført, vil Citantens Paastand blive at følge og ville de Indstævnte, i Overeensstemmelse med samme, være at tilpligte at tilsvare Citanten Processens Omkostninger med 30 Rbd. Sølv, hvoraf dennes befalede Sagfører tillægges i Sallair 15 Rbdlr. Sølv, og hvormed forøvrigt bliver at forholde i Overeensstemmelse med det Citanten meddeelte beneficium processus gratuiti.

Den befalede Sagførelse har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: De Indstævnte Toldinspecteurerne i Kjøbenhavn Justitsraaderne Agerskou, Muus og Muttersbach bør een for alle og alle for een til Citanten Generalkrigscommissair, Kasserer og første Løper ved Øresunds Toldkammer Johan Peder Hendrik Harboe betale de paastævnte 863 Rbd. 24 ß. S. og T. med Renter 4 pC. heraf fra den 18de Marts f. A. indtil Betaling skeer; saa erlægge de og paa lige Maade til Citanten denne Processes Omkostninger med 30 Rbd. Sølv, hvoraf Høiesterets Advocat Blechingberg tillægges i Sallair 15 Rbd. Sølv, og hvormed forøvrigt forholdes i Overeensstemmelse med det Citanten forundte beneficium processus gratuiti.

At efterkommes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

Bemærkninger ved Recensionen over min Udgave af Danske Recesser og Ordinantser af Kongerne af den Oldenborgske Stamme, i Literaturtidenden No. 1 og 2.

(Af Professor Kolderup-Rosenvinge).

Deels for at forebygge nogle let mulige Misforstaaelser hos Læsere, som ikke sammenholde det recenserede Skrift med Recensionen, og deels for at give nærmere Oplysning om et Par Punkter, hvorom min ærede Rec. og jeg ere af forskjellig Mening, havde jeg udbedet mig en Plads i Literaturtidenden for følgende Bemærkninger, men da deres Udførlighed ikke tillod deres Optagelse i bemeldte Blad, indrykkes de her.

Naar Rec. S. 5 siger: "Hr. Prof. beviser paa en fyldestgiørende Maade, at det er en Vildfarelse, at den saakaldte geistlige Lov skulde allerede være publiceret 1521 og den verdslige først Aaret efter eller 1522", saa maa der her formodentlig have indsneget sig en Skriv- eller Trykfeil; thi, at det skulde være en Vildfarelse at antage, at Christian den Andens

saakaldte verdslige Lov er publiceret 1522, har jeg ingensteds sagt, ligesaalidt som jeg kunde faae isinde at modbevise hvad denne Lov, hvis Authenticitet jeg aldrig har betvivlet, to Gange saavel med Tal som Bogstaver udtrykkelig bevidner.

Rec. vil ikke med mig erkjende det Arne-Magnæanske Haandskrift No. 30 i Folio*) for en Original af Christian den Andens Ordinants eller saakaldte verdslige Lov, og mener derfor, at jeg uden Føje har lagt dette Haandskrift til Grund for min Udgave, da jeg heller burde have ladet Valget falde paa det i det Kongelige Geheime-Archiv bevarede Haandskrift. Da jeg fornemmelig har bygget min Formening om det Magnæanske Haandskrifts Beskaffenhed paa den Omstændighed, at det er gjennemtrukket med endeel gamle røde Silketraade, hvilket efter mit Skjønnende ikke kan være skeet i anden Hensigt, end for derved at befæste et Sigil til Tegn paa Documentets Authenticitet, saa indvender Rec. (S. 9) herimod "at han ikke kan antage, at et Segl, men mindst Rigets Segl, har hængt derved, men formener, at disse røde Silketraade have skullet tjene til et Slags Zirat, hvilket og skjønnes deraf, at der paa Bindets tvende indre Sider er tegnet med en gammel Pen meget omhyggelig en

*) Jeg har benævnt det saaledes, fordi det virkelig er en Foliant, men jeg burde have anmærket, at det i Cataloget over de Magnæanske Haandskrifter er anført blandt Qvarterne.

Sløife." Jeg kan heri ikke finde nogen anden Modgrund end Recensentens blotte Mening, saalænge det ikke kan bevises, at man nogensinde har havt for Skik at udzire Haandskrifter ved at gjennemstikke dem og gjennembrage dem med Silketraade, hvis løse Ender bleve udhængende paa begge Sider af Bindet *). En saa forunderlig Zirat er i det mindste aldrig forekommet mig ved noget Haandskrift. Da der nu heller ikke er mindste Skin af Formodning om noget med Haandskriften begaaet Falsum, saa tør jeg endnu ansee min Forklaring for den rimeligste. Vel anfører Rec. fremdeles, at Bindet og de to yderste Blade ere yngre end det Papir, hvorpaa Loven er skrevet, og "at der synes at være Spor til, at først ved den senere Indbinding Hullet, saavel paa Bindet som Haandskriftet, er gjort paa eengang ved Hjelp af et skarpt Instrument, for at kunne trække Silketraade derigjennem, hvorved Hypothesen om et ved Haandskriftet hængende Segl vilde være fuldelig afbeviist," men det er klart, at Bindets Alder i og for sig her ikke kommer i

*) Da Rec. synes at udhæve den Omstændighed, at Traadene "nu hænge løst paa den indre Side af den forreste Deel af Bindet", bør jeg bemærke, at dette allene hidrører fra mig, som, for at forebygge, at de ved Haandskriftets Benyttelse ikke skulle aldeles tabes, udtrak Traadene, som gjennemtrukne hængte ned med løse Ender paa begge Sider af Bindet, og bandt dem i et Slags Knude ved den første Side.

Betragtning, da der ikke tvisles om Bindets Authenticitet, hvorimod det, som allene vilde have Indflydelse, er aldeles ubeviisligt, og jeg maa tilstaae efter mit Skjøn endog usporligt, nemlig, at Hullerne gjennem selve Haandskriftet først ere frembragte, da det fik det nærværende Bind. Ligesom dette er ubeviisligt, saaledes er det mig endog usandsynligt, da det, som ovenfor bemærket, ikke kan antages, at Haandskriftets senere Ejer derved enten har villet pryde Haandskriftet eller skaffe det Anseelse af en Original, et Foretagende, hvortil man vanskelig vil kunde finde nogen rimelig Grund. Naturligst lader vel Sagen sig saaledes forklare, at Haandskriftets senere Ejer har forsynet det med et nyt Bind, fordi det oprindelige Pergaments Omslag var afrevet eller forslidt; at han har ladet det nye Bind gjennemstikke for at vise, hvorledes det forrige var, og at han enten har ladet de gamle Silketraade, hvoraf Sigillet, som saa ofte skeer, var afrevet, blive siddende, eller indsat nogle nye, for at antyde Hullernes Bestemmelse. Paa denne Maade kan det ogsaa uden Vanskelighed forklares, hvad den paa Bindet tegnede Sløife vil sige; formodentlig skulde derved antydes den Ejeren havde seet eller tænkt sig anbragt ved det vedhængende Segl. — Da Rec. antager, at de oftmeldte Traade (eller snarere de i Haandskriftet anbragte Huller) ere den eneste Grund, der kan anføres for Haandskriftets Authenticitet, bør det ogsaa erindres, at det ved Haandskrifter af anden

Beskaffenhed fra hiin Periode er usædvanligt, at finde Skriften saa god, Marginen nøje afsat ved Linier, (skjøndt Skriveren rigtig nok ikke altid har holdt sig dem efterrettelig), og fornemmelig en saa stor Ødselhed af Papir, da der foruden Marginen, anbragt paa begge Sider, lades et betydeligt Rum aabent saavel forneden som foroven, og Capitlerne desuden allevegne adskilles ved store Mellemrum. Nedentil er det aabne Rum meget større end foroven, og jeg skulde tage meget fejl, om det ikke netop er indrettet saaledes, for at Skriftet saameget desto lettere kunde blive gjennembraget. Rec. savner fremdeles (S. 10) ved Haandskriftets Slutning en formelig Bekræftelse, "hvilken dog vel ikke vilde savnes, om det endog virkelig havde været forsynet med Rigets Segl"; Rec. maa have overseet, at Lovens Fortale ender med de Ord: Under vort Signet; thi to Gange behøvedes denne Bekræftelse dog ikke; heller ikke har Haandskriftet i Gehejmearchivet, som Rec. dog anseer for halvt officielt, en saadan dobbelt Bekræftelse, der sikkert heller ikke har fundet Sted. Endelig paaberaabes den Omstændighed, som jeg ogsaa i min Indledn. S. XXVIII har berørt, at det 132te Cap. om Kirkeværger staaer bag efter Lovens Epilog; men naar man allene paa Grund af denne Uorden hos Skriveren vilde frakjende Haandskriftet dets Authenticitet, maatte man komme til at affige Fordømmelsesdom over flere Haandskrifter, som ere tilstrækkelig bekræftede baade med Haand og

Segl; paa Skjødesløsheder af denne Natur og endog af værre Beskaffenhed, fordi Meningen undertiden forstyrres, findes flere Exempler i Originaler af Love, f. Ex. i Christopher af Bayerns Stadsret for Kjøbenhavn, og i Love af Christian den 3die (see min Saml. af Recess. S. 160, 163 og 232 i Noterne).

Hvad det i Geheimearchivet bevarede Haandskrift angaaer, som Rec. troer burde have været lagt til Grund ved Udgaven, saa vise upentvivl hans Ord S. 11 "at det har faaet en halv Officialitet ved en Paategning af Odense Byes daværende Scultus, Borgemestere og Raad, hvorved de formelig erkjende at have modtaget denne Ordonnance og forpligte sig til at efterleve samme, og endelig bekræfte dette med Stadens Segl," at han maa have misforstaaet min i Indledn. S. XXVIII givne Beskrivelse af dette Haandskrift; thi han synes at antage, at det er det samme Haandskrift, der var tilstillet Odense Magistrat og af den forsynet med Byens Segl, som nu bevares i Archivet, da jeg dog udtrykkelig har bemærket, at det kun er en Afskrift af samme ved at sige: "At den Original, hvorefter det er skrevet, var bestemt for Fyens Kjøbstæder — sees af følgende Ord o. s. v." Dette Haandskrift er nu virkelig, som jeg har sagt, slet og skjødesløst afskrevet; og at Rec. af mine Varianter anfører et Par Steder, hvor en bedre Læsemaade eller Orthographie end i det Manæanske Haandskrift findes, beviser naturligviis intet, da jeg har undladt blandt

Varianterne at anføre adskillige aabenbar ved Skjødesløshed fremkomne urigtige Læsemaader; Recensentens i Noten S. 11 og 12 anførte 4 Exempler bevise saameget mindre, som af disse fire Sammenligningssteder de to, der ere tagne af det 5te og 6te Cap., slet ikke findes i det Magnæanske Haandskrift, men kun i Resens Udgave, hvorfor jeg har adskilt dem fra de øvrige Capitler ved Stjerner (see min Indledn. S. XXVIII).

Jeg tør saaledes haabe tilstrækkelig at have retfærdiggjort mit Valg af det Haandskrift, jeg har lagt til Grund ved Udgaven.

Ihenseende til den af mig yttrede Mening, at Christian den Andens saakaldte gejstlige Lov aldrig har været publiceret, da er Rec. (S. 7) forsaavidt enig med mig, at han antager, at det eneste Haandskrift, vi have i Beholb, ligesom og det Resen i sin Udgave har benyttet, dersom dette har været et derfra forskjelligt, som jeg gjerne vil indrømme, kun har været et Udkast, men han mener, at dette dog "kun libet har afveget fra den virkelige vedtagne Lov." S. 12 og følgende gjennemgaaer Rec. mine Grunde og anfører sine Modgrunde. Flere af disse fortjene vist nok Opmærksomhed og jeg skal derfor tillade mig at drøfte dem noget nøjere. Foreløbigen maa jeg bemærke, at min i Indledn. S. IX og X fremsatte Hovedgrund for min Paastand ikke er berørt, og jeg maa tilstaae, at jeg endnu ikke finder den rokket, skjøndt jeg villig erkjender, at Sagen selv langt fra ikke er bragt i det Rene. Denne

Hovedgrund er nemlig, at alle vore ældre Historieskrivere lige indtil Gram kun omtale e e n Lov af Christian den Anden; da nu den saakaldte verdslige Lov har alle Kriterier af en egentlig Lovbog og den saakaldte gejstlige tydelig bærer Præg af at være et Udkast, ligesom det og er vist, at Benævnelserne af gejstlig og verdslig Lov skylde nyere Tider deres Oprindelse, saa mener jeg, at det maae være vægtige Grunde, der skulle bringe os til tvertimod de ældre Historieskriveres Vidnesbyrd at antage, at Kong Christian dog skal have givet to Lovbøger, af hvilke den ene nu ikke længer er i Behold. Resensentens væsentligste Modgrund maa vel søges Side 14 hvor det hedder: "Men det som efter Recs. Formening især afbeviser Hr. Profs. Hypothese er, at der ingensteds i hiin Tidsalders officielle Actstykker tales om K. Christian den Andens Lov som om en blot Kjøbstædlov, men som en almeen Lov." Rec. argumenterer her af Benævnelsen "n y L o v", der i hine Actstykker bruges om Kong Christians, og bemærker, at derved aldrig efter Datidens Talebrug betegnedes en blot Kjøbstædlov. Om man end ikke skulde være istand til at opvise Exempler *) paa, at Ordet var blevet

*) Eet saadant Exempel forekommer dog i Erik af Pommerns Privilegium for Kjøbenhavn af 1422; trykt hos Hvitfeld I. 684, hvor det hedder: Item thenne forscreffne Naade, Priuilegie oc Frihed giffue wi them oc undè at bruge, nyde oc beholde, med (ɔ: tilligemed) deris Stadsbogs Ud-

saaledes brugt tilforn, kan dog dette Argument neppe have synderlig Vægt; thi en Kjøbstædlov, især deelshed en saadan, som er forbindende for alle Kjøbstæder, er og bliver dog altid en Lov; man maatte ellers af samme Grund forundre sig over, at Kongen selv har kaldt denne Lov "en Ordinants", en Benævnelse, som man heller ikke vil finde brugt tilforn om nogen Kjøbstædlov. Hertil kommer den vigtige Omstændighed, at en Mængde Forskrifter i Loven strakte sig langt videre end til Kjøbstædborgerne, og tildeels paa det føleligste traf ganske andre Klasser af Statsborgere; hertil høre, for blot at nævne nogle, Cap. 42 om Kornudførsel, Cap. 45 og 46 om Øxenhandelen, Cap. 50 om Handel i ulovlige Havne, Cap. 77 og 82 om geistlige Sagers Behandling o. m. fl. At Udtrykkene i Frederik den 1stes Haandfæstning, at "ald then ny Lov samme Konning Christiern giorde skall were aldeles død oc machteløs," ikke kunne passe sig paa den verdslige Lov, eller at de nødvendigen tillige skulle forudsætte en anden Lovbog, indseer jeg ikke heller, naar det betænkes, at Ordet "ald" vel kunde bruges med Hensyn til de flere mindre Forordninger,

visning oc *Low*, som vi dem oc nu unt oc giffuet haffue, o. s. v. Den Lov, som Kongen siger nu at have undt Borgerne, er, som Sammenhængen viser, en Kjøbstædret. Denne har iøvrigt tilforn været ubekjendt, men kan ventes trykt i det 5te Bind af min Samling af gamle Love.

Kong Christian havde givet, t. Ex. om Vrag, om Skolevæsenet o. s. v.

Naar Rec. S. 15-16 lægger Vægt paa den Passus af Bispernes Apologie, hvor de sige om Kongen "at han lod sætte i sin ny Lov, at hvo som svor vitterlig om Meen, skulde miste to Fingre", i det Rec. mener, at Ordet vitterlig maa have staaet i den Lov, som vi ikke længer have, da det hverken findes i den saakaldte verdslige Lov eller den saakaldte geistlige Lov (Udkastet) paa det Sted, hvor selve Straffebestemmelsen læses, saa kunde denne Slutning dog vel kun staae fast under den Forudsætning, at Apologiens Forfatter, Poul Vendekaabe, med den yderste Nøjagtighed havde holdt sig til Lovens ipsissima verba; thi at Meningen aldeles ikke forandres, hvad enten Ordet vitterlig lægges til eller udelades, er klart nok. Mere betydende synes det Argument at være, som Rec. S. 17-18 udleder af den saakaldte Chronicon Skibyense, hvis Forf. "maa antages at have havt den geistlige Lov for Øje, naar han (Scr. R. D. II. 565) bebrejder Kongen, at have bestemt Livsstraf for Hoer i sin nye Lov, uagtet han selv overgik en Salomo i Løsagtighed; thi vi veed, at denne Straf ikke var fastsat i Kongens verdslige Lov, hvorimod det er mueligt, at den har været indført i den geistlige." Stedet i Chronicon lyder i sin Sammenhæng saaledes: "Adjecit namque primis illis famosis adulte-

riis *) multos incestus. Erat enim adeo libidini deditus, ut cum Salomone, alioqui trecentis concubinis nobili, collatus, vix Salomon fuerit semuncia ad assem, ut eruditus ille Petrus Suovenius de illo scribit in Apologia pro Friderico Rege adversus tyrannidem dicti regis Christierni. Et tamen hoc libidinis malum adeo grave ducebat in aliis, ut in nova lege, qnam edidit, decerneret morte expiandum." Det maa herved for det første erindres, at den anførte Strafbestemmelse ogsaa mangler i den geistlige Lov, saaledes som vi nu have den, eller med andre Ord, i Udkastet; og det kan vel ikke nægtes, at det dog vilde være et høist besynderligt Tilfælde, om denne Bestemmelse, der var det eneste tilbageblevne Spor af den tabte Lovbog, netop ikke skulde findes i Udkastet, hvorfra dog Loven selv, efter Recs. egen Mening, kun lidet skal have afveget. Dernæst er det heller ikke aldeles afgjort, at der ved Udtrykket "nova lege" er sigtet til en Lovbog af Christian den aden; det kan ligesaagodt oversættes ved "en ny Lov" som ved: "den ny Lov o. s. v"; den sidste Fortolkning vilde kun da være at foretrække, dersom det var vist, hvad Rec. synes at antage, at det i hiin Tids Actstykker har været almindeligt, at kalde Christian den Andens Lov den ny Lov; men disse Actstykkers Antal

*) Forf. har i det Foregaaende fornemmelig omtalt Kongens Forhold til Dyveke.

reducerer sig til to, hvoraf netop det ene er den oven omtalte Passus i Bispernes Apologi og det andet det tilforn berørte Sted i Frederik den Førstes Haandfæstning, hvor der staaer "ald then ny Logh rc." Det er altsaa ligesaa muligt, at der kunde sigtes til et særskilt udkommet Lovbud om Hoer. Det vilde desuden være højst besynderligt, om Forf. af denne Kronike, der har gjort sig al Umage for at afmale Christian den Anden saa sort som mulig, ja blandt andet endog beskyldt ham for Blodskam, virkelig skulde havt en Lov for sig af lignende Indhold som det Udkast, vi have tilbage i den gejstl. Lov, og dog ikke kunde have fundet i den noget bedre at anføre til at opnaae sin Hensigt, end det at Kongen straffede Hoer paa Livet, en Straffebestemmelse, der aldeles ikke var et nyt Paafund, da den findes i alle danske Stadsretter ligefra Dronning Margarethes Tid og indtil Kong Hans. Da Stadsretterne kun paabyde Livsstraf betingelsesviis, nemlig naar den Skyldige ikke inden Aar og Dags Forløb underkastede sig Kirkens Disciplin, er det vel muligt, at Kongen kan have givet et særskilt Lovbud, hvorved Livsstraf ubetinget er blevet fastsat.

Rec. kommer S. 18 til at omtale den Modgrund mod min Hypothese, som Hvitfeld indeholder, i det han ved at omtale Christian den Andens Lov anfører nogle Bestemmelser, der ikke findes i den verdsl. Lov, men kun i den gejstlige. Endskjøndt dette Argument forekommer mig at være det vigtigste, kan jeg dog

ligesaalidt nu, som forhen, ansee det for afgjørende. Tvertimod er jeg, ved paa ny at gjennemgaae Hvitfelds Beretning og de Christian den Andens Afsættelse betræffende Actstykker, end mere blevet bestyrket i den Overbeviisning, at Hvitfeld virkelig ikke har skjelnet mellem Lovudkastet og Loven selv, men anseet det første saavel som det sidste for en promulgeret Lov, uden dertil at have nogen Hjemmel. Dersom man nemlig antager, at den G. L. har været andet, end et blot Udkast, da er det et næsten uforklarligt Phænomen, at der i intet af de officielle Actstykker, der bleve udfærdigede imod Kongen, findes paaberaabt saa meget som et eneste af de flere allene i den Geistl. Lov indeholdte Lovbud, der maatte være deels Adelen, deels Gejstligheden høist anstødelige, og hvoraf endog nogle ligefrem gjorde Indgreb i deres Privilegier. Ikkedestomindre har jeg ikke kunnet finde noget saadant Sted hverken i det Jydske Raads Opsigelsesbrev, i Bekjendtgjørelsen af de Aarsager, hvorfor Rigens Raad, Adel og Gejstlighed opsige Kongen Lydighed, i Bispernes saakaldte Apologi eller i de Skrifter, som Kong Frederik lod udgaae; hvilket er saameget mere paafaldende, da den eneste Bestemmelse af Kong Christians Lovgivning, som der leilighedsviis berøres (i Bispernes Apologi), nemlig den om falske Vidners Straf, ogsaa findes i den verdslige Lov, og netop er et Lovbud, hvorover man ikke fører nogen Anke. Det er vel derfor ikke nogen særdeles dristig Hypothese, at antage, at Hvitfeld, naar han

har havt et saadant Haandskrift for sig, som det Ulbalske, hvori baade Loven og Lovudkastet fandtes, uden videre Undersøgelse har antaget begge for Love, og af begge anført de Bestemmelser, som syntes passende for hans Skildring af deres Beskaffenhed. At han i at bedømme Christian den Anden ikke har været ganske upartisk, er ofte nok bemærket, og vist nok har han heller ikke været det i at bedømme hans Love. Det fortjener udentvivl at udhæves som et charakteristisk Træk, at den første Lovbestemmelse, han nævner, just er den om Kammerrettens Oprettelse, der maatte være Rigens Kanzler en Torn i Øjet, da de Sager, som før paakjendtes af ham, nu skulde paakjendes af den ny Domstol. At Hvitfeld, der i denne Sag desuden var forblindet af Partiaand, her som andensteds har gjort sig skyldig i Uefterrettelighed i at undersøge de Documenter, han havde under Hænder, kan i dette Tilfælde saameget mindre lægges ham til Last, som de senere Historikere, Oldgrandskere og Jurister, der have beskjæftiget sig med Lovhistorien, have gjort sig skyldige i samme Brøde, da de ikke have undersøgt Sammenhængen med de af Resen under Christian den Andens Navn udgivne Love.

Rec. erindrer fremdeles S. 19, at han ikke kan troe, at det er den verdslige Lov eller Kjøbstædloven, der blev afskaffet og brændt paa Viborg Landsting, men at det derimod har været den gejstlige, deels fordi Hvitfeld, hvor han taler om Lovens Opbrændelse,

umiddelbar foran anfører Lovbestemmelser, der, som ovenfor bemærket, kun findes i den gejstlige Lov, deels fordi Kjøbstædloven var givet med Rigsraadets Samtykke og det saaledes vilde være ubegribeligt, at det samme Rigsraad, som havde vedtaget Loven, skulde Aaret efter lade den brænde. Men den første Grund taber sin Styrke, naar man betænker, at Hvitfeld paa samme Sted ogsaa anfører de udførlige Bestemmelser om Scultus, der allene findes i den verdslige Lov; og hvad den anden angaaer, da siger Hvitfeld selv, at det var det jydske Raad, altsaa allene de Medlemmer af Rigets Raad, som boede i Jylland, hvor Oprøret mod Kongen begyndte, og ikke det samtlige Rigsraad, der lod Loven brænde.

S. 20 fremsætter Rec. den Paastand, at den gejstlige Lov er yngre end den verdslige, hvilket ogsaa er Resultatet af Hr. Politisecr. Larsens Undersøgelser angaaende Christian den Andens Love i Jur. Tidsskrift II B. 2 H. Side 199 ff. Jeg finder denne Hypothese meget sandsynlig og især deelesshed forekomme de af Hr. Secr. Larsen anførte Grunde mig at være overbevisende. Saaledes anseer jeg det fornemmelig at være af Betydenhed, at denne Forfatter (S. 199) har bragt det til høj Grad af Sandsynlighed, at Christian den Andens Skoleforordning er yngre, end den verdslige Lov; thi da denne Forordning citeres i den gejstlige Lov, maa denne være yngre, end Forordningen, og følgelig ogsaa yngre, end den verdslige Lov. At den Omstændighed

Rec. (S. 20) paaberaaber sig som en af de vigtigste Grunde, at der nemlig paa flere Steder i S. L. tales om Schultus som en tilværende Magistrat (jvfr. Cap. 6. 14 og 16) hvorimod der i V. L. tales om ham som om en Magistrat, der først nu blev indført (V. L. Cap. 1), ikke er aldeles uforenelig med min Hypothese, skjønnes af hvad Hr. Secr. Larsen har anført S. 196 - 177. Det maa udentvivl være en Fejltagelse, naar Rec. i Not. anmærker: "Især tjener det 14de Cap. som Beviis herfor, hvor det hedder: Scultus (oc) Borgemestere, som nu ere och hereffter tilkommendis vorder, haffue &c."; thi de selvsamme Ord læses i Parallelstedet i den verdslige Lov c. 89 (94).

Ihenseende til mine Ordforklaringer, da gaae Rec's Erindringer deels ud paa at berigtige dem, deels paa at understøtte dem ved enten at henvise til det endnu gængse Almuesprog eller til Steder i Christian den 5tes Lov, hvor de gamle Ord forekomme i lignende Betydninger. Hvad den første Klasse af Bemærkninger angaaer, da indrømmer jeg villig Rigtigheden af Rec's Forklaringer af Ordene Herrekloster, Spendrom, Bendholt, *) Rustering, og af Talemaaden; at for-

*) Ifølge en mig venskabelig meddeelt Underretning betyder Spendrom endnu i Almuesproget paa Falster "et Fag Huus af 2½ Alens Maal, undertiden kortere", hvilket altsaa temmelig stemmer overeens med Rec's Mening, at det er en Favn. Efter samme Meddelelse betyder Bendeholt i Overeens-

gjøre sig selv (vel at mærke saaledes som Rec. selv har rettet sin Forklaring i Lit. Tid. S. 90); Ordene Casterkomest, Bastort, Gyttigøk, Tilfald og reysig Hest, ere alle af den Beskaffenhed, at man maa gjette sig frem, og jeg vil derfor blot henvise Læseren til de Grunde for mine Gisninger, jeg paa vedkommende Steder kortelig har angivet, hvortil jeg endnu maa føje den Erindring, at jeg paa de Steder, hvor jeg har forklaret de gamle Benævnelser paa Vine, Tøjer og deslige, sædvanlig har raadført mig med Ludovici's encyclopädisches Kaufmanns-Lexicon. Dog maa jeg ihenseende til Recensentens Anke over to Ords Forklaring gjøre en bestemt Indsigelse. Rec. siger S. 31: "Otting eller Mark Sølffs Jord (S. 246); Udg. siger: betyder egentlig ikke andet end et Jordstykke af 1 Mark Sølvs Værdi, men Forklaringen burde snarere være følgende: som er skyldsat til 1 Mark Sølvs Værdi, jvfr. Chr. 5tes D. L. 1—18—1." Rec. maa her have overseet, at jeg har henviist til Hr. Prof. Olufsens Afhandling, indrykket i Videnskabernes Selskabs philos. og hist. Afhandlinger 1ste Deel, hvor det, saavidt jeg skjønner, er klarlig beviist, at hiint Udtryk ikke

stemmelse med Rec's Yttring, et Slags Stivere, nemlig enten de saakaldte Skraaranker, hvoraf to sættes i hvert Hjørne af Bindingsværkshuse, eller og de saakaldte Baand paa omtrent 3 Alens Længde, som bruges til at sammenføje Fagene eller Spænderom med.

fagtet til nogen Skyldsætning, hvori ogsaa Hr. Capitain Jahn i hans Udsigt over Nordens Krigshæsen S. 39 er aldeles enig, skjøndt han ellers har opkastet nogle Tvivl mod adskillige andre Sætninger i Professor Olufsens Afhandling. — Det andet Ord er Ordet bevare, hvorom det hedder hos Rec. S. 32: "De ikke ligevel bevarer sig med hende" forklares: og alligevel (dog) ikke besvangrer hende, men Meningen er den modsatte, thi det betegner: "og ikke afholder sig fra legemlig Omgang med hende (sin Trolovede) jvfr. D. L. 3—16—14 §. 4." — Rec. maa ikke have lagt Mærke til hvad jeg S. 516 har anført om Ordet bevare, hvor jeg har godtgjort, at Ordets oprindelige Betydning er: at befatte sig med noget, hvorfor det siden som en Euphemisme er blevet brugt om at have legemlig Omgang. At Christian den Femte har brugt Ordet i samme Betydning, er aldeles klart af 3—16—14 §. 3, hvori det hedder: Om de Personer, som ere trolovede, forsee sig paa enten af Siderne, saa at enten han bevarer sig med noget andet Qvindfolk eller hun bevarer sig med en anden Mandsperson ꝛc., hvoraf da følger, at det ligeledes i den følgende §., hvortil Rec. henviser, maa tages i samme Bemærkelse.

Hvad endelig den anden Klasse af Rec's Sprogbemærkninger angaaer, tillader jeg mig blot at erindre, at jeg i alle de Tilfælde, hvor de gamle Ords Betydning ikke var tvivlsom, fandt, at det vilde have ledet

til ufornøden Vidtløftighed, dersom jeg havde ledsaget min Forklaring med en Mængde Beviser, og især-deleshed med saadanne, som indeholdes i Christian den Femtes Lov, der maa antages at være Juristen tilstrækkelig bekjendt.

Behøver den danske Kirkeforfatning en omgribende Forandring?

Intet er mere almindeligt, end at Menneskene føle sig hemmede og trykkede ved de Forhold, hvorunder de leve. Herfor at gaae i Rette med Forsynet, eller, hvis man ikke er saa lykkelig at kunne forestille sig den Magt, der styrer de menneskelige Skjæbner, som en viis og kjærlig Fader, da med Naturordenen, er en Formastelse, en Afsindighed, hvortil kun Faa forfalde. Desto heftigere lyde Klagerne imod den selskabelige Tingenes Orden og de Love, hvorpaa denne hviler. Det vil heller ikke feile, at der heri stedse vil findes Stof til grundet Besværing. Men Klagerne vilde dog være mindre hyppige og mindre bittre, dersom Menneskene gjorde sig mere Umage for at adsprede Forfængelighedens og Egennyttens Taager, og med et klart og frit Blik at gjennemskue Tingenes rette Forhold. Enkelte Ubilligheder, som en Lov eller offentlig Indretning fører af sig, vil endog det sløveste Øie kunne opdage; men det er en Overilelse, naar man deraf slutter, at Loven eller Indretningen bør omstødes eller dog væsentligen

forandres. For herom at have en grundig Mening, udfordres der en Overskuelse over hvad der vilde skee, naar hiin Lov eller Indretning blev taget bort, eller modtog denne eller hiin Forandring; og den nøiagtige Undersøgelse, som dertil er fornøden, er sjeldent Deres Sag, som ere saa rede til at ville omstøde Alt, hvad der er. Man vil og finde, at De, som have tænkt grundigst over de menneskelige Anliggender, ere de mindst tilbøielige til at rokke gjeldende Love og Indretninger, og at de, hvor de endog erkjende betydelige Mangler og Feil i disse, dog kun med en ofte til Ængstelighed gaaende Varsomhed skride til at forandre eller tilraade Forandring; at de i Særdeleshed, hvor det er gjørligt, hellere end ganske at omstøde en i Nationens hele Maade at være paa indvævet Indretning, søge, ved enkelte Lempninger, at give denne en til Tidsforholdene svarende, og med det i Tidens Aand, som fortjener at bevares og opelskes, stemmende Retning.

Der gives ikke nogen i Menneskenes og Borgernes væsentligste Interesser saa indgribende Indretning, som Kirken, og neppe gives der heller nogen, som er mere forskjellige Forestillingsmaader underkastet. Vor danske Kirkeforfatning er i Hovedsagen den samme, som den har været siden Reformationen. De Forandringer, som den siden har modtaget, ere desuden skete i Stilhed og kun paa en indirecte Maade hjemlede ved Lovgivningen. Love, der have gjort omgribende For-

andringer, har man ikke kjendt. At der nu, under den store Meningsvexel, der i dette lange Tidsrum er foregaaet med Hensyn til vor christelige Religions Myndighed, dens Væsen og Indhold samt Religionens Forhold til Staten, ogsaa maa fældes meget ulige Domme over vor Kirkeforfatnings Værd, og at næsten alle Partier maae have Meget derpaa at udsætte, er begribeligt. Mange ere der nu, som ikke ville vide af nogen Kirke, eller som dog forkaste enhver, paa en Aabenbaringstroe hvilende Kirke. Andre erkjende vel det kirkelige Samfunds Nødvendighed for Menneskets aandelige Interesse; de antage vel derhos ogsaa den christelige Troe, som den fasteste Grund, hvorpaa et saadant Samfund kan bygges. Men de ville, at Kirken skal være en aldeles fri Forening, saaledes at Enhver, efter egen Skjønsomhed, kan træde ind og ud af hvilketsomhelst Religionssamfund, han finder for godt, eller endog ganske udtræde af al kirkelig Forbindelse; ligesom og enhver, gammel eller ny, Religionssect maa kunne danne sig en Kirke, overeensstemmende med dens Forestillingsmaader, saalænge disse ikke i sig indeholde nogen Lære, der umiddelbart nedbryder den borgerlige Fred. Atter Andre bifalde vel den Grundsætning, hvorpaa vor Kirkeforfatning hviler, at den evangelisk-lutherske Religion skal forkyndes og udøves overalt og paa offentlig Bekostning; men de ere utilfredse med hiin Kirkeforfatning, forsaavidt dens Styrelse ei alene er nedlagt i den verdslige Regents Haand, men end-

ogsaa af ham for en stor Deel udøves g
lige Embedsmænd. De ville, at Kirke
en større indvortes Selvstændighed, at d
der, under Ledelse af geistlige Mænd, st
af Menighederne selv, og at den verdsli
skulde indskrænke sig til at beskytte Kirken
syn med samme (tutela et advocatia eccl
jus inspiciendi), men ikke befatte sig me
Gudstjenesten, ansætte Religionens Tjene
(intet jus in sacra, intet regimen eccles
men kun jus circa sacra). De ville der
sine Deel, at Kirken skulde have en større
paa de borgerlige Anliggender, end den nu
[illegible] nyder. Hvad Loven fastsætter om
[illegible] Udelukkelse af Kirkesamfundet, men som
[illegible] af Tid ikke har været sat i Kraft, önske
[illegible]; og om de end ville give det en mildere og
[illegible] Skikkelse, og i Særdeleshed ikke f
at denne Udelukkelse skulde have alle de borgerlig
[illegible]. Loven dermed forbundet, saa maae
[illegible], at den i en christelig Stat ikke kunde
[illegible] af borgerlig Virkning, idet Den, der af K
[illegible] som et [illegible] og ugudeligt Menn
[illegible] Menighedens [illegible] kunde blive i fuld Nydelse
[illegible], som [illegible] offentlig Agtelse og T
[illegible] Hensyn til den Lære, der skal forkyndes i Kir
[illegible], at den ikke blot i sit Grundvæsen,
[illegible] og nærmere Bestemmelser, skal være uf

andret den samme, som der førtes for 3 Aarhundreder siden, og at Kirken skal holdes fri for enhver Indflydelse af den senere Tids Forskninger. Andre ville af den evangeliske Kirke, foruden det Negative, hvormed den satte sig i Modsætning til den catholske Religionslære, ikke beholde stort Andet tilbage, end Navnet. De tage saaledes fra og lægge til Læren, at ikke meget Andet bliver tilbage, end hvad der kunde haves, ogsaa uden Christendommen, eller som i det Mindste nu ikke behøver at hentes af samme. Ligesom de ville, at der i Kirken skal være fuld Frihed for enhver ny Lære, turde maaskee Mange af dem endog være tilbøielige til, naar denne Frihed først ret var blevet grundfæstet, da at bruge den til ganske at forbyde den gamle Lære. Atter ere der Andre, som finde, at der i selve Lærens Grundvæsen Intet er at tage fra eller lægge til den, som den christne Kirke fra sin Begyndelse af og atter ved sin Fornyelse for tre Aarhundrede siden bekjendte, men at dog ikke den hele Indklædning, ikke enhver Vending, hvori Læren da blev fremsat, er fuldkommen og almeengyldig; men at de senere Tiders Forsken i Skriften, saavel som i Menneskets Inderste, har sat mangen Sandhed i et klarere og rigtigere Lys end det, hvori Reformatorerne saae samme, og at Meget derfor nu kan og bør foredrages i en anden, renere og til Tidsalderens øvrige Oplysningsgrad mere svarende Madde, end den, hvori det da blev foredraget, ja at der endog i den Lære, som den protestantiske Kirke

oprindeligviis vedtog, gives enkelte mindre væsentlige Stykker, som reent maae opgives. Dog — naar skulde man blive færdig, naar man skulde betegne alle de mange forskjellige Forestillingsmaader, der nu dele Dem, som interessere sig for Sagen?

I den seneste Tid have hine vigtige kirkeretlige Spørgsmaale faaet en fornyet Interesse hos os ved et høist indholdsrigt Skrivt, hvormed en af vore skarpsindigste Lærde har beriget Litteraturen, nemlig Catholicismens og Protestantismens Kirkeforfatning, Lære og Ritus, af Dr. og Professor H. N. Clausen. I dette ere Kirkerettens vigtigste Opgaver behandlede med en Indsigt, med en Kjærlighed for Sagen og en Frimodighed, som ikke kunde Andet, end opvække den slumrende Interesse for disse store Anliggender. Forfatteren betragter Kirken som en af Menneskehedens aandelige Natur med Nødvendighed fremgaaende og for det aandelige Livs Udvikling og Næring uundværlig Indretning. Han gaaer derhos ud fra den faste Overbeviisning, at den christelige Aabenbaring er den Klippe, hvorpaa Kirken maa hvile, og at dens væsentlige Indhold findes udtrykt i den evangeliske Kirkes Bekjendelse. Men hermed forener han dog et friere Aabenbaringsbegreb og en friere Behandling af de symbolske Bøger. Ikke i ethvert Ord, som findes nedskrevet i de til os overantvortede hellige Bøger, men i selve de store Begivenheder, hvorom disse fortælle, og især i Christi Fremtræden, hans Lære og Virken paa

Forden; finder hiin Forfatter den Aabenbaring, der er ligesaa paalidelig som fuldstændig. Vor Kirkes symbolske Bøger tillægger han ikke en ubetinget, men kun en af deres Skriftmæssighed, der ingenlunde er uddraget ydertigere Forskning, betinget Myndighed; og det er mere i deres Aand, end i deres Ord, han gjenkjender den rene christelige Lære. Hvad Kirkens Forhold til Staten angaaer, da hører han til Dem, der ønske den en større indvortes Selvstændighed, en større Indflydelse paa Livet, end den, vor nærværende Kirkeforfatning, denne betragtet saaledes, som den virkelig er, giver den. Det var at forudsee, at dette Værk vilde fremkalde megen og varm Modsigelse, og det fra ganske modsatte Sider, baade fra det Partie, der fordømmer Alt, hvad der gaaer udenfor det Lærebegrebs Bogstav, der ved Reformationen blev fastsat, og af det, som forkaster den christelige Aabenbaring, eller dog lader den i Skygge; baade af dem, der ville alle gamle kirkelige Baand fornyede og strammede, og af dem, som ønske al kirkelig Forbindelse ophævet eller i det Mindste gjort saa løs, som muligt. Men ogsaa De, der ikke falde til nogen af disse Yderligheder, kunne vist finde Anledning til at træde frem mod Adskilligt af hvad Forfatteren har lært. Det er kun at beklage, at den rolige flersidige Undersøgelse, hvortil hiint Skrift kunde have givet saa rig Anledning, blev hæmmet ved et forbittret Stridsraab, som om Forfatteren havde villet bestorme den christne Kirke. Herved

[illegible] Mandt endet,
[illegible] hvis
[illegible] holdt sig
[illegible] trængt sig
[illegible] Dog
[illegible] yttret
[illegible] sig
[illegible]
[illegible]

forfatnings Væsen. Jeg har saa meget mindre taget i Betænkning at forelægge mine Tanker over disse Gjenstande, som jeg dog ved de Forelæsninger, jeg holder over Kirkeretten, atter nyeligen har maattet yttre mig derover, ligesom jeg i flere af mine litteraire Arbeider har udladt mig over Meget, som staaer i Forbindelse hermed, uden dog at have gjennemarbeidet Sagen saa nøiagtigt, at jo Misforstaaelse deraf kunde finde Sted, hvilken jeg og stundom har bemærket. *)

Det første og væsentligste Punct i vor Kirkeret er, at den evangeliske kirkelige Lære saavel efter Kongeloven som Christian den Femtes Lov skal være herskende, eller, som jeg heller vil kalde det, almindelig Landsreligion

*) I min Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed 2 B. Side 546-566 vil man finde en temmelig udførlig Udvikling af Religionsforskjellighedernes Indflydelse paa Borgernes Retsforhold. Men skjøndt jeg deri har indflettet adskillige Betragtninger over hvad der af det i de positive Love bestemte i sig er ret og fornuftmessigt, er dog Sagen der fornemmelig fremstillet, saaledes som denne efter Loven er, og, for ikke at gjøre Læsningen af denne Afhandling, der maaskee kunde interessere Andre end egentlige Jurister, besværlig, skal jeg ikke, ved at henvise til hine Betragtninger, forkorte de Undersøgelser, der høre under nærværende Afhandlings Grændser. Forsaavidt Nogen derimod ønsker udførligere Udvikling af hvad jeg her forudsætter som gjeldende efter vore Love, vil han finde samme i ovenmeldte Værk.

til unfornøden Vidtløftighed, dersom jeg havde ledsaget min Forklaring med en Mængde Beviser, og isærdeleshed med saadanne, som indeholdes i Christian den Femtes Lov, der maa antages at være Juristen tilstrækkelig bekjendt.

Behøver den danske Kirkeforfatning en omgribende Forandring?

Intet er mere almindeligt, end at Menneskene føle sig hemmede og trykkede ved de Forhold, hvorunder de leve. Herfor at gaae i Rette med Forsynet, eller, hvis man ikke er saa lykkelig at kunne forestille sig den Magt, der styrer de menneskelige Skjæbner, som en viis og kjærlig Fader, da med Naturordenen, er en Formastelse, en Afsindighed, hvortil kun Faa forfalde. Desto heftigere lyde Klagerne imod den selskabelige Tingenes Orden og de Love, hvorpaa denne hviler. Det vil heller ikke feile, at der heri stedse vil findes Stof til grundet Besværing. Men Klagerne vilde dog være mindre hyppige og mindre bittre, dersom Menneskene gjorde sig mere Umage for at adsprede Forfængelighedens og Egennyttens Taager, og med et klart og frit Blik at gjennemskue Tingenes rette Forhold. Enkelte Ubilligheder, som en Lov eller offentlig Indretning fører af sig, vil endog det sløveste Øie kunne opdage; men det er en Overilelse, naar man deraf slutter, at Loven eller Indretningen bør omstødes eller dog væsentligen

riis *) multos incestus. Erat enim adeo libidini deditus, ut cum Salomone, alioqui trecentis concubinis nobili, collatus, vix Salomon fuerit semuncia ad assem, ut eruditus ille Petrus Suovenius de illo scribit in Apologia pro Friderico Rege adversus tyrannidem dicti regis Christierni. Et tamen hoc libidinis malum adeo grave ducebat in aliis, ut in nova lege, quam edidit, decerneret morte expiandum." Det maa herved for det første erindres, at den anførte Strafbestemmelse ogsaa mangler i den geistlige Lov, saaledes som vi nu have den, eller med andre Ord, i Udkastet; og det kan vel ikke nægtes, at det dog vilde være et høist besynderligt Tilfælde, om denne Bestemmelse, der var det eneste tilbageblevne Spor af den tabte Lovbog, netop ikke skulde findes i Udkastet, hvorfra dog Loven selv, efter Recs. egen Mening, kun lidet skal have afveget. Dernæst er det heller ikke aldeles afgjort, at der ved Udtrykket "nova lege" er sigtet til en Lovbog af Christian den Anden; det kan ligesaagodt oversættes ved "en ny Lov" som ved: "den ny Lov o. s. v"; den sidste Fortolkning vilde kun da være at foretrække, dersom det var vist, hvad Rec. synes at antage, at det i hiin Tids Actstykker har været almindeligt, at kalde Christian den Andens Lov den ny Lov; men disse Actstykkers Antal

*) Forf. har i det Foregaaende fornemmelig omtalt Kongens Forhold til Dyveke.

reducerer sig til to, hvoraf netop det-ene er den oven omtalte Passus i Bispernes Apologi og det andet det tilforn berørte Sted i Frederik den Førstes Haandfæstning, hvor der staaer "ald then ny Løgh ꝛc." Det er altsaa ligesaa muligt, at der kunde sigtes til et særskilt udkommet Lovbud om Hoer. Det vilde desuden være højst besynderligt, om Forf. af denne Kronike, der har gjort sig al Umage for at afmale Christian den Anden saa sort som mulig, ja blandt andet endog beskyldt ham for Blodskam, virkelig skulde have en Lov for sig af lignende Indhold som det Udkast, vi have tilbage i den geistl. Lov, og dog ikke kunde have fundet i den noget bedre at anføre til at opnaae sin Hensigt, end det at Kongen straffede Hoer paa Livet, en Straffebestemmelse, der aldeles ikke var et nyt Paafund, da den findes i alle danske Stadsretter ligefra Dronning Margarethes Tid og indtil Kong Hans. Da Stadsretterne kun paabyde Livsstraf betingelsesviis, nemlig naar den Skyldige ikke inden Aar og Dags Forløb underkastede sig Kirkens Disciplin, er det vel muligt, at Kongen kan have givet et særskilt Lovbud, hvorved Livsstraf ubetinget er blevet fastsat.

Rec. kommer S. 18 til at omtale den Modgrund mod min Hypothese, som Hvitfeld indeholder, i det han ved at omtale Christian den Andens Lov anfører nogle Bestemmelser, der ikke findes i den verdsl. Lov, men kun i den geistlige. Endskjøndt dette Argument forekommer mig at være det vigtigste, kan jeg dog

ligesaalidt nu, som forhen, ansee det for afgjørende. Tvertimod er jeg, ved paa ny at gjennemgaae Hvitfelds Beretning og de Christian den Andens Afsættelse betræffende Actstykker, end mere blevet bestyrket i den Overbeviisning, at Hvitfeld virkelig ikke har skjelnet mellem Lovudkastet og Loven selv, men anseet det første saavel som det sidste for en promulgeret Lov, uden dertil at have nogen Hjemmel. Dersom man nemlig antager, at den G. L. har været andet, end et blot Udkast, da er det et næsten uforklarligt Phænomen, at der i intet af de officielle Actstykker, der bleve udfærdigede imod Kongen, findes paaberaabt saa meget som et eneste af de flere allene i den Geistl. Lov indeholdte Lovbud, der maatte være deels Adelen, deels Gejstligheden høist anstødelige, og hvoraf endog nogle ligefrem gjorde Indgreb i deres Privilegier. Ikkedestomindre har jeg ikke kunnet finde noget saadant Sted hverken i det Jydske Raads Opsigelsesbrev, i Bekjendtgjørelsen af de Aarsager, hvorfor Rigens Raad, Adel og Gejstlighed opsige Kongen Lydighed, i Bispernes saakaldte Apologi eller i de Skrifter, som Kong Frederik lod udgaae; hvilket er saameget mere paafaldende, da den eneste Bestemmelse af Kong Christians Lovgivning, som der lejlighedsviis berøres (i Bispernes Apologi), nemlig den om falske Vidners Straf, ogsaa findes i den verdslige Lov, og netop er et Lovbud, hvorover man ikke fører nogen Anke. Det er vel derfor ikke nogen særdeles dristig Hypothese, at antage, at Hvitfeld, naar han

høer havt et saadant Haandskrift for sig, som det Ulfelske, hvori baade Loven og Lovudkastet fandtes, uden videre Undersøgelse har antaget begge for Love, og af begge anført de Bestemmelser, som syntes passende for hans Skildring af deres Beskaffenhed. At han i at bedømme Christian den Anden ikke har været ganske upartisk, er ofte nok bemærket, og vist nok har han heller ikke været det i at bedømme hans Love. Det fortjener udentvivl at udhæves som et charakteristisk Træk, at den første Lovbestemmelse, han nævner, just er den om Kammerrettens Oprettelse, der maatte være Rigens Kanzler en Torn i Øiet, da de Sager, som før paakjendtes af ham, nu skulde paakjendes af den ny Domstol. At Hvitfeld, der i denne Sag desuden var forblindet af Partiaand, her som andensteds har giort sig skyldig i Uefterrettelighed i at undersøge de Documenter, han havde under Hænder, kan i dette Tilfælde saameget mindre lægges ham til Last, som de senere Historikere, Oldgrandskere og Jurister, der have beskjæftiget sig med Lovhistorien, have gjort sig skyldige i samme Brøde, da de ikke have undersøgt Sammenhængen med de af Resen under Christian den Andens Navn udgivne Love.

Rec. erindrer fremdeles S. 19, at han ikke kan troe, at det er den verdslige Lov eller Kjøbstædloven, der blev afskaffet og brændt paa Viborg Landsting, men at det derimod har været den geistlige, deels forbi Hvitfeld, hvor han taler om Lovens Opbrændelse,

umiddelbar foran anfører Lovbestemmelser, der, som ovenfor bemærket, kun findes i den geistlige Lov, deels fordi Kjøbstædloven var givet med Rigsraadets Samtykke og det saaledes vilde være ubegribeligt, at det samme Rigsraad, som havde vedtaget Loven, skulde Aaret efter lade den brænde. Men den første Grund taber sin Styrke, naar man betænker, at Hvitfeld paa samme Sted ogsaa anfører de udførlige Bestemmelser om Scultus, der allene findes i den verdslige Lov; og hvad den anden angaaer, da siger Hvitfeld selv, at det var det jydske Raad, altsaa allene de Medlemmer af Rigets Raad, som boede i Jylland, hvor Opreret mod Kongen begyndte, og ikke det samtlige Rigsraad, der lod Loven brænde.

S. 20 fremsætter Rec. den Paastand, at den geistlige Lov er yngre end den verdslige, hvilket ogsaa er Resultatet af Hr. Politisecr. Larsens Undersøgelser angaaende Christian den Andens Love i Jur. Tidsskrift 11 B. 2 H. Side 199 ff. Jeg finder denne Hypothese meget sandsynlig og især deles hed forekomme de af Hr. Secr. Larsen anførte Grunde mig at være overbevisende. Saaledes anseer jeg det fornemmelig at være af Betydenhed, at denne Forfatter (S. 199) har bragt det til høj Grad af Sandsynlighed, at Christian den Andens Skoleforordning er yngre, end den verdslige Lov; thi da denne Forordning citeres i den geistlige Lov, maa denne være yngre, end Forordningen, og følgelig ogsaa yngre, end den verdslige Lov. At den Omstændighed

Rec. (S. 20) paaberaaber sig som en af de vigtigste Grunde, at der nemlig paa flere Steder i S. L. tales om Schultus som en tilværende Magistrat (jvfr. Cap. 6. 14 og 16) hvorimod der i V. L. tales om ham som om en Magistrat, der først nu blev indført (V. L. Cap. 1), ikke er aldeles uforenelig med min Hypothese, skjønnes af hvad Hr. Secr. Larsen har anført S. 196 - 177. Det maa udentvivl være en Fejltagelse, naar Rec. i Not. anmærker: "Især tjener det 14de Cap. som Beviis herfor, hvor det hedder: Scultus (oc) Borgemestere, som nu ere och hereffter tilkommendis vorder, haffue &c."; thi de selvsamme Ord læses i Parallelstedet i den verdslige Lov c. 89 (94).

Ihenseende til mine Ordforklaringer, da gaae Rec's Erindringer deels ud paa at berigtige dem, deels paa at understøtte dem ved enten at henvise til det endnu gængse Almuesprog eller til Steder i Christian den 5tes Lov, hvor de gamle Ord forekomme i lignende Betydninger. Hvad den første Klasse af Bemærkninger angaaer, da indrømmer jeg villig Rigtigheden af Rec's Forklaringer af Ordene Herrekloster, Spendrom, Bendholt, *) Rustering, og af Talemaaden: at for-

*) Ifølge en mig venskabelig meddeelt Underretning betyder Spendrom endnu i Almuesproget paa Falster "et Fag Huus af 2½ Alens Maal, undertiden kortere", hvilket altsaa temmelig stemmer overeens med Rec's Mening, at det er en Favn. Efter samme Meddelelse betyder Bendeholt i Overeens-

gjøre sig selv (vel at mærke saaledes som Rec. selv har rettet sin Forklaring i Lit. Tid. S. 90); Ordene Casterkomest, Bastert, Gyttigsk, Tilfald og reysig Hest, ere alle af den Beskaffenhed, at man maa gjette sig frem, og jeg vil derfor blot henvise Læseren til de Grunde for mine Gisninger, jeg paa vedkommende Steder kortelig har angivet, hvortil jeg endnu maa føje den Erindring, at jeg paa de Steder, hvor jeg har forklaret de gamle Benævnelser paa Vine, Tøjer og deslige, sædvanlig har raadført mig med Ludovici's encyclopädisches Kaufmanns-Lexicon. Dog maa jeg ihenseende til Recensentens Anke over to Ords Forklaring gjøre en bestemt Indsigelse. Rec. siger S. 31: "Otting eller Mark Sølffs Jord (S. 246); Udg. siger: betyder egentlig ikke andet end et Jordstykke af 1 Mark Sølvs Værdi, men Forklaringen burde snarere være følgende: som er skyldsat til 1 Mark Sølvs Værdi, jvfr. Chr. 5tes D. L. 1—18—1." Rec. maa her have overseet, at jeg har henviist til Hr. Prof. Olufsens Afhandling, indrykket i Videnskabernes Selskabs philos. og hist. Afhandlinger 1ste Deel, hvor det, saavidt jeg skjønner, er klarlig beviist, at hiint Udtryk ikke

stemmelse med Rec's Yttring, et Slags Stivere, nemlig enten de saakaldte Skraaranker, hvoraf to sættes i hvert Hjørne af Bindingsværkshuse, eller og de saakaldte Baand paa omtrent 3 Alens Længde, som bruges til at sammenføje Fagene eller Spænderom med.

figtet til nogen Skyldsætning, hvori ogsaa Hr. Capitain Jahn i hans Udsigt over Nordens Krigshæfen S. 39 er aldeles enig, skiøndt han ellers har opkastet nogle Tvivl mod adskillige andre Sætninger i Professor Olufsens Afhandling. — Det andet Ord er Ordet bevare, hvorom det hedder hos Rec. S. 32: "De ikke ligevel bevarer sig med hende" forklares: og alligevel (dog) ikke besvangrer hende, men Meningen er den modsatte, thi det betegner: "og ikke afholder sig fra legemlig Omgang med hende (sin Trolovede) jvfr. D. L. 3—16—14 §. 4." — Rec. maa ikke have lagt Mærke til hvad jeg S. 516 har anført om Ordet bevare, hvor jeg har godtgjort, at Ordets oprindelige Betydning er: at befatte sig med noget, hvorfor det siden som en Euphemisme er blevet brugt om at have legemlig Omgang. At Christian den Femte har brugt Ordet i samme Betydning, er aldeles klart af 3—16—14 §. 3, hvori det hedder: Om de Personer, som ere trolovede, forsee sig paa enten af Siderne, saa at enten han bevarer sig med noget andet Qvindfolk eller hun bevarer sig med en anden Mandsperson ꝛc., hvoraf da følger, at det ligeledes i den følgende §., hvortil Rec. henviser, maa tages i samme Bemærkelse.

Hvad endelig den anden Klasse af Rec's Sprogbemærkninger angaaer, tillader jeg mig blot at erindre, at jeg i alle de Tilfælde, hvor de gamle Ords Betydning ikke var tvivlsom, fandt, at det vilde have ledet

til ufornøden Vidtløftighed, dersom jeg havde ledsaget min Forklaring med en Mængde Beviser, og især deslesshed med saadanne, som indeholdes i Christian den Femtes Lov, der maa antages at være Juristen tilstrækkelig bekjendt.

Behøver den danske Kirkeforfatning en omgribende Forandring?

Intet er mere almindeligt, end at Menneskene føle sig hemmede og trykkede ved de Forhold, hvorunder de leve. Herfor at gaae i Rette med Forsynet, eller, hvis man ikke er saa lykkelig at kunne forestille sig den Magt, der styrer de menneskelige Skjæbner, som en viis og kjærlig Fader, da med Naturordenen, er en Formastelse, en Afsindighed, hvortil kun Faa forfalde. Desto heftigere lyde Klagerne imod den selskabelige Tingenes Orden og de Love, hvorpaa denne hviler. Det vil heller ikke feile, at der heri stedse vil findes Stof til grundet Besværing. Men Klagerne vilde dog være mindre hyppige og mindre bittre, dersom Menneskene gjorde sig mere Umage for at adsprede Forfængelighedens og Egennyttens Taager, og med et klart og frit Blik at gjennemskue Tingenes rette Forhold. Enkelte Ubilligheder, som en Lov eller offentlig Indretning fører af sig, vil endog det sløveste Øie kunne opdage; men det er en Overilelse, naar man deraf slutter, at Loven eller Indretningen bør omstødes eller dog væsentligen

forandres. For herom at have en grundig Mening, udfordres der en Overskuelse over hvad der vilde skee, naar hiin Lov eller Indretning blev taget bort, eller modtog denne eller hiin Forandring; og den nøiagtige Undersøgelse, som dertil er fornøden, er sjeldent Deres Sag, som ere saa rede til at ville omstøde Alt, hvad der er. Man vil og finde, at De, som have tænkt grundigst over de menneskelige Anliggender, ere de mindst tilbøielige til at rokke gjeldende Love og Indretninger, og at de, hvor de endog erkjende betydelige Mangler og Feil i disse, dog kun med en ofte til Engstelighed gaaende Varsomhed skride til at forandre eller tilraade Forandring; at de i Særdeleshed, hvor det er gjørligt, hellere end ganske at omstøde en i Nationens hele Maade at være paa indvævet Indretning, søge, ved enkelte Lempninger, at give denne en til Tidsforholdene svarende, og med det i Tidens Aand, som fortjener at bevares og opelskes, stemmende Retning.

Der gives ikke nogen i Menneskenes og Borgernes vigtigste Interesser saa indgribende Indretning, som Kirken, og neppe gives der heller nogen, som er mere forskjellige Forestillingsmaader underkastet. Vor danske Kirkeforfatning er i Hovedsagen den samme, som den har været siden Reformationen. De Forandringer, som den siden har modtaget, ere desuden skete i Stilhed og kun paa en indirecte Maade hjemlede ved Lovgivningen. Love, der have gjort omgribende For-

andringer, har man ikke kjendt. At der nu, under den store Meningsvexel, der i dette lange Tidsrum er foregaaet med Hensyn til vor christelige Religions Myndighed, dens Væsen og Indhold samt Religionens Forhold til Staten, ogsaa maa fældes meget ulige Domme over vor Kirkeforfatnings Værd, og at næsten alle Partier maae have Meget derpaa at udsætte, er begribeligt. Mange ere der nu, som ikke ville vide af nogen Kirke, eller som dog forkaste enhver, paa en Aabenbaringstroe hvilende Kirke. Andre erkjende vel det kirkelige Samfunds Nødvendighed for Menneskets aandelige Interesse; de antage vel derhos ogsaa den christelige Troe, som den fasteste Grund, hvorpaa et saadant Samfund kan bygges. Men de ville, at Kirken skal være en aldeles fri Forening, saaledes at Enhver, efter egen Skjønsomhed, kan træde ind og ud af hvilketsomhelst Religionssamfund, han finder for godt, eller endog ganske udtræde af al kirkelig Forbindelse; ligesom og enhver, gammel eller ny, Religionssect maa kunne danne sig en Kirke, overeensstemmende med dens Forestillingsmaader, saalænge disse ikke i sig indeholde nogen Lære, der umiddelbart nedbryder den borgerlige Fred. Atter Andre bifalde vel den Grundsætning, hvorpaa vor Kirkeforfatning hviler, at den evangelisk-lutherske Religion skal forkyndes og udøves overalt og paa offentlig Bekostning; men de ere utilfredse med hiin Kirkeforfatning, forsaavidt dens Styrelse ei alene er nedlagt i den verdslige Regents Haand, men ende-

ogsaa af ham for en stor Deel udøves gjennem verdslige Embedsmænd. De vilde, at Kirken skulde have en større indvortes Selvstændighed, at dens Anliggender, under Ledelse af geistlige Mænd, skulde afgjøres af Menighederne selv, og at den verdslige Regjering skulde indskrænke sig til at beskytte Kirken og føre Tilsyn med samme (tutela et advocatia ecclesiastica og jus inspiciendi), men ikke befatte sig med at ordne Gudstjenesten, ansætte Religionens Tjenere o. s. v. (intet jus *in* sacra, intet regimen ecclesiasticum, men kun jus *circa* sacra). De vilde derhos for en stor Deel, at Kirken skulde have en større Indflydelse paa de borgerlige Anliggender, end den nu i G j e r n i n g e n nyder. Hvad Loven fastsætter om Ubodfærdiges Udstødelse af Kirkesamfundet, men som i en lang Række af Aar ikke har været sat i Kraft, ønske de fornyet; og om de end vilde give det en mildere og mindre anstødelig Skikkelse, og i Særdeleshed ikke forlange, at denne Udstødelse skulde have alle de borgerlige Virkninger, Loven dermed forbandt, saa maae de dog erkjende, at den i en christelig Stat ikke kunde være uden al borgerlig Virkning, idet Den, der af Kirken blev mærket som et ryggesløst og ugudeligt Menneske, ikke uden Modsigelse kunde blive i fuld Nydelse af de Rettigheder, som forudsætte offentlig Agtelse og Tillid. Med Hensyn til den Lære, der skal forkyndes i Kirken, vilde Nogle, at den ikke blot i sit Grundvæsen, men ogsaa i Ord og nærmere Bestemmelser, skal være ufor-

andret den samme, som der førtes for 3 Aarhundreder siden, og at Kirken skal holdes fri for enhver Indflydelse af den senere Tids Forskninger. Andre ville af den evangeliske Kirke, foruden det Negative, hvormed den satte sig i Modsætning til den catholske Religionslære, ikke beholde stort Andet tilbage, end Navnet. De tage saaledes fra og lægge til Læren, at ikke meget Andet bliver tilbage, end hvad der kunde haves, ogsaa uden Christendommen, eller som i det Mindste nu ikke behøver at hentes af samme. Ligesom de ville, at der i Kirken skal være fuld Frihed for enhver ny Lære, turde maaskee Mange af dem endog være tilboielige til, naar denne Frihed først ret var blevet grundfæstet, da at bruge den til ganske at forbyde den gamle Lære. Atter ere der Andre, som finde, at der i selve Lærens Grundvæsen Intet er at tage fra eller lægge til den, som den christne Kirke fra sin Begyndelse af og atter ved sin Fornyelse for tre Aarhundrede siden bekjendte, men at dog ikke den hele Indklædning, ikke enhver Vending, hvori Læren da blev fremsat, er fuldkommen og almeengyldig; men at de senere Tiders Forsken i Skriften, saavel som i Menneskets Inderste, har sat mangen Sandhed i et klarere og rigtigere Lys end det, hvori Reformatorerne saae samme, og at Meget derfor nu kan og bør foredrages i en anden, renere og til Tidsalderens øvrige Oplysningsgrad mere svarende Maade, end den, hvori det da blev foredraget, ja at der endog i den Lære, som den protestantiske Kirke

oprindeligviis vedtog, gives enkelte mindre væsentlige Stykker, som reent maae opgives. Dog — naar skulde man blive færdig, naar man skulde betegne alle de mange forskjellige Forestillingsmaader, der nu dele Dem, som interessere sig for Sagen?

I den seneste Tid have hine vigtige kirkeretlige Spørgsmaale faaet en fornyet Interesse hos os ved et høist indholdsrigt Skrivt, hvormed en af vore skarpsindigste Lærde har beriget Litteraturen, nemlig Catholicismens og Protestantismens Kirkeforfatning, Lære og Ritus, af Dr. og Professor H. N. Clausen. I dette ere Kirkerettens vigtigste Opgaver behandlede med en Indsigt, med en Kjærlighed for Sagen og en Frimodighed, som ikke kunde Andet, end opvække den slumrende Interesse for disse store Anliggender. Forfatteren betragter Kirken som en af Menneskehedens aandelige Natur med Nødvendighed fremgaaende og for det aandelige Livs Udvikling og Næring uundværlig Indretning. Han gaaer derhos ud fra den faste Overbeviisning, at den christelige Aabenbaring er den Klippe, hvorpaa Kirken maa hvile, og at dens væsentlige Indhold findes udtrykt i den evangeliske Kirkes Bekjendelse. Men hermed forener han dog et friere Aabenbaringsbegreb og en friere Behandling af de symbolske Bøger. Ikke i ethvert Ord, som findes nedskrevet i de til os overantvortede hellige Bøger, men i selve de store Begivenheder, hvorom disse fortælle, og især i Christi Fremtræden, hans Lære og Virken paa

Jorden; finder hiin Forfatter den Aabenbaring, der er ligesaa paalidelig som fuldstændig. Vor Kirkes symbolske Bøger tillægger han ikke en ubetinget, men kun en af deres Skriftmæssighed, der ingenlunde er unddraget yderligere Forskning, betinget Myndighed; og det er mere i deres Aand, end i deres Ord, han gjenkjender den rene christelige Lære. Hvad Kirkens Forhold til Staten angaaer, da hører han til Dem, der ønske den en større indvortes Selvstændighed, en større Indflydelse paa Livet, end den, vor nærværende Kirkeforfatning, denne betragtet saaledes, som den virkelig er, giver den. Det var at forudsee, at dette Værk vilde fremkalde megen og varm Modsigelse, og det fra ganske modsatte Sider, baade fra det Partie, der fordømmer Alt, hvad der gaaer udenfor det Lærebegrebs Bogstav, der ved Reformationen blev fastsat, og af det, som forkaster den christelige Aabenbaring, eller dog lader den i Skygge; baade af dem, der ville alle gamle kirkelige Baand fornyede og strammede, og af dem, som ønske al kirkelig Forbindelse ophævet eller i det Mindste gjort saa løs, som muligt. Men ogsaa De, der ikke falde til nogen af disse Yderligheder, kunne vist finde Anledning til at træde frem mod Adskilligt af hvad Forfatteren har lært. Det er kun at beklage, at den rolige flersidige Undersøgelse, hvortil hiint Skrift kunde have givet saa rig Anledning, blev hæmmet ved et forbittret Stridsraab, som om Forfatteren havde villet bestorme den christne Kirke. Herved

gjøre sig selv (vel at mærke saaledes som Rec. selv har rettet sin Forklaring i Lit. Tid. S. 30); Ordene Casterkomest, Bastert, Gyttigsk, Tilfald og reysig Hest, ere alle af den Beskaffenhed, at man maa gjette sig frem, og jeg vil derfor blot henvise Læseren til de Grunde for mine Gisninger, jeg paa vedkommende Steder kortelig har angivet, hvortil jeg endnu maa føje den Erindring, at jeg paa de Steder, hvor jeg har forklaret de gamle Benævnelser paa Vine, Tøjer og deslige, sædvanlig har raadført mig med Ludovici's encyclopädisches Kaufmanns-Lexicon. Dog maa jeg ihenseende til Recensentens Anke over to Ords Forklaring gjøre en bestemt Indsigelse. Rec. siger S. 31: "Otting eller Mark Sølffs Jord (S. 246); Udg. siger: betyder egentlig ikke andet end et Jordstykke af 1 Mark Sølvs Værdi, men Forklaringen burde snarere være følgende: som er skyldsat til 1 Mark Sølvs Værdi, jvfr. Chr. 5tes D. L. 1—18—1." Rec. maa her have overseet, at jeg har henviist til Hr. Prof. Olufsens Afhandling, indrykket i Videnskabernes Selskabs philos. og hist. Afhandlinger 1ste Deel, hvor det, saavidt jeg skjønner, er klarlig beviist, at hiint Udtryk ikke

stemmelse med Rec's Yttring, et Slags Stivere, nemlig enten de saakaldte Skraaranker, hvoraf to sættes i hvert Hjørne af Bindingsværkshuse, eller og de saakaldte Baand paa omtrent 3 Alens Længde, som bruges til at sammenføje Fagene eller Spænderom med.

fæstet til nogen Skyldsætning, hvori ogsaa Hr. Capitain Jahn i hans Udsigt over Nordens Krigsvæsen S. 39 er aldeles enig, skiøndt han ellers har opkastet nogle Tvivl mod adskillige andre Sætninger i Professor Olufsens Afhandling. — Det andet Ord er Ordet bevare, hvorom det hedder hos Rec. S. 32: "De ikke ligevel bevarer sig med hende" forklares: og alligevel (dog) ikke besvangrer hende, men Meningen er den modsatte, thi det betegner: "og ikke afholder sig fra legemlig Omgang med hende (sin Trolovede) jvfr. D. L. 3—16—14 §. 4." — Rec. maa ikke have lagt Mærke til hvad jeg S. 516 har anført om Ordet bevare, hvor jeg har godtgjort, at Ordets oprindelige Betydning er: at befatte sig med noget, hvorfor det siden som en Euphemisme er blevet brugt om at have legemlig Omgang. At Christian den Femte har brugt Ordet i samme Betydning, er aldeles klart af 3—16—14 §. 3, hvori det hedder: Om de Personer, som ere trolovede, forsee sig paa enten af Siderne, saa at enten han bevarer sig med noget andet Qvindfolk eller hun bevarer sig med en anden Mandsperson ꝛc., hvoraf da følger, at det ligeledes i den følgende §., hvortil Rec. henviser, maa tages i samme Bemærkelse.

Hvad endelig den anden Klasse af Rec's Sprogbemærkninger angaaer, tillader jeg mig blot at erindre, at jeg i alle de Tilfælde, hvor de gamle Ords Betydning ikke var tvivlsom, fandt, at det vilde have ledet

til unfornøden Vidtløftighed, dersom jeg havde ledsaget min Forklaring med en Mængde Beviser, og især-deleshed med saadanne, som indeholdes i Christian den Femtes Lov, der maa antages at være Juristen tilstrækkelig bekjendt.

Behøver den danske Kirkeforfatning en omgribende Forandring?

Intet er mere almindeligt, end at Menneskene føle sig hemmede og trykkede ved de Forhold, hvorunder de leve. Herfor at gaae i Rette med Forsynet, eller, hvis man ikke er saa lykkelig at kunne forestille sig den Magt, der styrer de menneskelige Skjæbner, som en viis og kjærlig Fader, da med Naturordenen, er en Formastelse, en Afsindighed, hvortil kun Faa forfalde. Desto heftigere lyde Klagerne imod den selskabelige Tingenes Orden og de Love, hvorpaa denne hviler. Det vil heller ikke feile, at der heri stedse vil findes Stof til grundet Besværing. Men Klagerne vilde dog være mindre hyppige og mindre bittre, dersom Menneskene gjorde sig mere Umage for at adsprede Forfængelighedens og Egennyttens Taager, og med et klart og frit Blik at gjennemskue Tingenes rette Forhold. Enkelte Ubilligheder, som en Lov eller offentlig Indretning fører af sig, vil endog det sløveste Øie kunne opdage; men det er en Overilelse, naar man deraf slutter, at Loven eller Indretningen bør omstødes eller dog væsentligen

forandres. For herom at have en grundig Mening, udfordres der en Overskuelse over hvad der vilde skee, naar hiin Lov eller Indretning blev taget bort, eller modtog denne eller hiin Forandring; og den nøiagtige Undersøgelse, som dertil er fornøden, er sjeldent Deres Sag, som ere saa rede til at ville omstøde Alt, hvad der er. Man vil og finde, at De, som have tænkt grundigst over de menneskelige Anliggender, ere de mindst tilbøielige til at rokke gjeldende Love og Indretninger, og at de, hvor de endog erkjende betydelige Mangler og Feil i disse, dog kun med en ofte til Ængstelighed gaaende Varsomhed skride til at forandre eller tilraade Forandring; at de i Særdeleshed, hvor det er gjørligt, hellere end ganske at omstøde en i Nationens hele Maade at være paa indvævet Indretning, søge, ved enkelte Lempninger, at give denne en til Tidsforholdene svarende, og med det i Tidens Aand, som fortjener at bevares og opelskes, stemmende Retning.

Der gives ikke nogen i Menneskenes og Borgernes væsentligste Interesser saa indgribende Indretning, som Kirken, og neppe gives der heller nogen, som er mere forskjellige Forestillingsmaader underkastet. Vor danske Kirkeforfatning er i Hovedsagen den samme, som den har været siden Reformationen. De Forandringer, som den siden har modtaget, ere desuden skete i Stilhed og kun paa en indirecte Maade hjemlede ved Lovgivningen. Love, der have gjort omgribende For-

andringer, har man ikke kjendt. At der nu, under den store Meningsvexel, der i dette lange Tidsrum er foregaaet med Hensyn til vor christelige Religions Myndighed, dens Væsen og Indhold samt Religionens Forhold til Staten, ogsaa maa fældes meget ulige Domme over vor Kirkeforfatnings Værd, og at næsten alle Partier maae have Meget derpaa at udsætte, er begribeligt. Mange ere der nu, som ikke ville vide af nogen Kirke, eller som dog forkaste enhver, paa en Aabenbaringstroe hvilende Kirke. Andre erkjende vel det kirkelige Samfunds Nødvendighed for Menneskets aandelige Interesse; de antage vel derhos ogsaa den christelige Troe, som den fasteste Grund, hvorpaa et saadant Samfund kan bygges. Men de ville, at Kirken skal være en aldeles fri Forening, saaledes at Enhver, efter egen Skjønsomhed, kan træde ind og ud af hvilketsomhelst Religionssamfund, han finder for godt, eller endog ganske [illegible]ræde af al kirkelig Forbindelse; ligesom og enhver, gammel eller ny, Religionssect maa kunne danne sig en Kirke, overeensstemmende med dens Forestillingsmaader, saalænge disse ikke i sig indeholde nogen Lære, der umiddelbart nedbryder den borgerlige Fred. Atter Andre bifalde vel den Grundsætning, hvorpaa vor Kirkeforfatning hviler, at den evangelisk-lutherske Religion skal forkyndes og udøves overalt og paa offentlig Bekostning; men de ere utilfredse med hiin Kirkeforfatning, forsaavidt dens Styrelse ei alene er nedlagt i den verdslige Regents Haand, men end-

ogsaa af ham for en stor Deel udøvet gjennem verdslige Embedsmænd. De vilde, at Kirken skulde have en større indvortes Selvstændighed, at dens Anliggender, under Ledelse af geistlige Mænd, skulde afgjøres af Menighederne selv, og at den verdslige Regjering skulde indskrænke sig til at beskytte Kirken og føre Tilsyn med samme (tutela et advocatia ecclesiastica og jus inspiciendi), men ikke befatte sig med at ordne Gudstjenesten, ansætte Religionens Tjenere o. s. v. (intet jus *in* sacra, intet regimen ecclesiasticum, men kun jus *circa* sacra). De vilde derhos for en stor Deel, at Kirken skulde have en større Indflydelse paa de borgerlige Anliggender, end den nu i Gjerningen nyder. Hvad Loven fastsætter om Ubodfærdiges Udstødelse af Kirkesamfundet, men som i en lang Række af Aar ikke har været sat i Kraft, ønske de fornyet; og om de end vilde give det en mildere og mindre anstødelig Skikkelse, og i Særdeleshed ikke forlange, at denne Udstødelse skulde have alle de borgerlige Virkninger, Loven dermed forbandt, saa maae de dog erkjende, at den i en christelig Stat ikke kunde være uden al borgerlig Virkning, idet Den, der af Kirken blev mærket som et ryggesløst og ugudeligt Menneske, ikke uden Modsigelse kunde blive i fuld Nydelse af de Rettigheder, som forudsætte offentlig Agtelse og Tillid. Med Hensyn til den Lære, der skal forkyndes i Kirken, vilde Nogle, at den ikke blot i sit Grundvæsen, men ogsaa i Ord og nærmere Bestemmelser, skal være ufor-

andret den samme, som der førtes for 3 Aarhundreder siden, og at Kirken skal holdes fri for enhver Indflydelse af den senere Tids Forskninger. Andre ville af den evangeliske Kirke, foruden det Negative, hvormed den satte sig i Modsætning til den catholske Religionslære, ikke beholde stort Andet tilbage, end Navnet. De tage saaledes fra og lægge til Læren, at ikke meget Andet bliver tilbage, end hvad der kunde haves, ogsaa uden Christendommen, eller som i det Mindste nu ikke behøver at hentes af samme. Ligesom de ville, at der i Kirken skal være fuld Frihed for enhver ny Lære, turde maaskee Mange af dem endog være tilbøielige til, naar denne Frihed først ret var blevet grundfæstet, da at bruge den til ganske at forbyde den gamle Lære. Atter ere der Andre, som finde, at der i selve Lærens Grundvæsen Intet er at tage fra eller lægge til den, som den christne Kirke fra sin Begyndelse af og atter ved sin Fornyelse for tre Aarhundrede siden bekjendte, men at dog ikke den hele Indklædning, ikke enhver Vending, hvori Læren da blev fremsat, er fuldkommen og almeengyldig; men at de senere Tiders Forsken i Skriften, saavel som i Menneskets Inderste, har sat mangen Sandhed i et klarere og rigtigere Lys end det, hvori Reformatorerne saae samme, og at Meget derfor nu kan og bør foredrages i en anden, renere og til Tidsalderens øvrige Oplysningsgrad mere svarende Maade, end den, hvori det da blev foredraget, ja at der endog i den Lære, som den protestantiske Kirke

oprindeligviis vedtog, gives enkelte mindre væsentlige Stykker, som reent maae opgives. Dog — naar skulde man blive færdig, naar man skulde betegne alle de mange forskjellige Forestillingsmaader, der nu dele Dem, som interessere sig for Sagen?

I den seneste Tid have hine vigtige kirkeretlige Spørgsmaale faaet en fornyet Interesse hos os ved et høist indholdsrigt Skrivt, hvormed en af vore skarpsindigste Lærde har beriget Litteraturen, nemlig Catholicismens og Protestantismens Kirkeforfatning, Lære og Ritus, af Dr. og Professor H. N. Clausen. I dette ere Kirkerettens vigtigste Opgaver behandlede med en Indsigt, med en Kjærlighed for Sagen og en Frimodighed, som ikke kunde Andet, end opvække den slumrende Interesse for disse store Anliggender. Forfatteren betragter Kirken som en af Menneskehedens aandelige Natur med Nødvendighed fremgaaende og for det aandelige Livs Udvikling og Næring uundværlig Indretning. Han gaaer derhos ud fra den faste Overbeviisning, at den christelige Aabenbaring er den Klippe, hvorpaa Kirken maa hvile, og at dens væsentlige Indhold findes udtrykt i den evangeliske Kirkes Bekjendelse. Men hermed forener han dog et friere Aabenbaringsbegreb og en friere Behandling af de symbolske Bøger. Ikke i ethvert Ord, som findes nedskrevet i de til os overantvortede hellige Bøger, men i selve de store Begivenheder, hvorom disse fortælle, og især i Christi Fremtræden, hans Lære og Virken paa

Jorden, finder hiin Forfatter den Aabenbaring, der er ligesaa paalidelig, som fuldstændig. Vor Kirkes symbolske Bøger tillægger han ikke en ubetinget, men kun en af deres Skriftmæssighed, der ingenlunde er uddraget ydærligere Forskning, betinget Myndighed; og det er mere i deres Aand, end i deres Ord, han gjenkjender den rene christelige Lære. Hvad Kirkens Forhold til Staten angaaer, da hører han til Dem, der ønske den en større indvortes Selvstændighed, en større Indflydelse paa Livet, end den, vor nærværende Kirkeforfatning, denne betragtet saaledes, som den virkelig er, giver den. Det var at forudsee, at dette Værk vilde fremkalde megen og varm Modsigelse, og det fra ganske modsatte Sider, baade fra det Partie, der fordømmer Alt, hvad der gaaer udenfor det Lærebegrebs Mogstav, der ved Reformationen blev fastsat, og af det, som forkaster den christelige Aabenbaring, eller dog lader den i Skygge; baade af dem, der ville alle gamle kirkelige Baand fornyede og strammede, og af dem, som ønske al kirkelig Forbindelse ophævet eller i det Mindste gjort saa løs, som muligt. Men ogsaa De, der ikke falde til nogen af disse Yderligheder, kunne vist finde Anledning til at træde frem mod Adskilligt af hvad Forfatteren har lært. Det er kun at beklage, at den rolige flersidige Undersøgelse, hvortil hiint Skrift kunde have givet saa rig Anledning, blev hæmmet ved et forbittret Stridsraab, som om Forfatteren havde villet bestorme den christne Kirke. Herved

fik Sagen en ulykkelig Vending, der, blandt andet, uden Tvivl har havt til Følge, at Mangen, hvis Stemme man maatte ønske at have hørt, har holdt sig tilbage, medens derimod Adskillige have trængt sig frem i Striden, som aldeles ikke ere den voxne. Dog har een lærd Lovkyndig paa en værdig Maade yttret sig over den Deel af Sagen, som især har tildraget sig offentlig Opmærksomhed, nemlig om de symbolske Bøgers bindende Kraft for Kirkens Lærere *). Da jeg imidlertid ikke finder, at denne Forfatter har bragt Sagen ganske i det Rene, skal jeg forsøge, efter Evne, at bidrage til en saa vigtig Sags yderligere Prøvelse. Jeg skal heller ikke herved ganske holde mig til det nylig nævnte Spørgsmaal, men skal, uagtet jeg fornemmeligen har samme for Øie, dog udstrække mine Betragtninger til alle vor Kirkerets Grundpunkter, og det saa meget mere, som jeg finder, at Spørgsmaalet angaaende de symbolske Bøgers Myndighed ikke kan have fuld Betydning eller Undersøgelsen desangaaende faae sin sande Retning, uden i sin Sammenhæng med en Betragtning, der udbreder sig over vor hele Kirke-

*) Betragtninger over den Danske Kirkes symbolske Bøger fra den kirkeretlige Synspunkt, ved P. D. Christian Poulsen, Professor. Man seer let, at de smaa Skrifter, som nogle agtede Mænd have udgivet, med Hensyn til Professor Clausens egentlige theologiske Forestillinger, ere uden for min Synskreds.

forfatnings Væsen. Jeg har saa meget mindre taget i Betænkning at forelægge mine Tanker over disse Gjenstande, som jeg dog ved de Forelæsninger, jeg holder over Kirkeretten, atter nyeligen har maattet yttre mig derover, ligesom jeg i flere af mine litteraire Arbeider har udladt mig over Meget, som staaer i Forbindelse hermed, uden dog at have gjennemarbeidet Sagen saa nøiagtigt, at jo Misforstaaelse deraf kunde finde Sted, hvilken jeg og stundom har bemærket. *)

Det første og væsentligste Punct i vor Kirkeret er, at den evangeliske kirkelige Lære saavel efter Kongeloven som Christian den Femtes Lov skal være herskende, eller, som jeg heller vil kalde det, almindelig Landsreligion

*) I min Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed 2 B. Side 546-566 vil man finde en temmelig udførlig Udvikling af Religionsforskjelligheddernes Indflydelse paa Borgernes Retsforhold. Men skjøndt jeg deri har indflettet adskillige Betragtninger over hvad der af det i de positive Love bestemte i sig er ret og fornuftmessigt, er dog Sagen der fornemmelig fremstillet, saaledes som denne efter Loven er, og, for ikke at gjøre Læsningen af denne Afhandling, der maaskee kunde interessere Andre end egentlige Jurister, besværlig, skal jeg ikke, ved at henvise til hine Betragtninger, forkorte de Undersøgelser, der høre under nærværende Afhandlings Grændser. Forsaavidt Nogen derimod ønsker udførligere Udvikling af hvad jeg her forudsætter som gjeldende efter vore Love, vil han finde samme i ovenmeldte Værk.

her i Riget. Selv naar der heri ikke lægges andet, end det, der udgjør den nødvendige Betingelse for en offentlig og almindelig Religion, nemlig at den overalt i Landet skal læres og øves paa offentlig Bekostning, maa det misbilliges af Dem, der fordre en ubetinget Religionsfrihed; thi, efter deres Lære, maa ethvert Religionssamfund, naar ikke sammes Grundsætning undergraver den borgerlige Orden, have lige Rettigheder, saa at ethvert saadant selv maa sørge for de Indretninger, som det finder fornødne for sin religiøse Belærelse og sine Andagtsøvelser. Det er sædvanligt, at man i denne Henseende paaberaaber sig de nordamericanske Fristaters Exempel. Hvad det i denne Stat antagne Princip angaaer, da har en af vore indsigtsfuldeste Forfattere gjort den velgrundede Bemærkning, at Geistligheden, under en saadan Tingenes Orden, ikke faaer en Stilling, som svarer til dens Kalds Værdighed, og den Virksomhed, Samfundet ønsker af den, i det Læreren blot bliver Menighedens lønnede Tjener, hvis Subsistents ganske beroer paa dens Vilkaarlighed; og han formoder derfor, at, naar America hæver sig til en Tilstand, der gjør Gemytterne friere for jordiske Sorger og mere modtagelige for høiere Ideer, saa vil man og der indsee Nødvendigheden af, at den Stand, hvis Bestemmelse er, at opretholde Menneskets aandelige Væsen, omgives med større Uafhængighed og ved større Agtelse og sikkrede Rettig-

heder ledes til mere velgjørende Virksomhed. *) Men, om man end ikke vil erkjende denne Bemærkning, saa maa man dog indrømme, at det gjør en væsentlig Forskjel, at Kongeloven og Landsloven hos os ere givne for et evangelisk-luthersk Folk, medens hine Stater bestode af uensartede Folkemasser, der, ogsaa med Hensyn til Religionsbegreberne, vare meget forskjellige. **) Der var sikkert paa den Tid, hine Love

*) Europa und Amerika von Schmidt-Phiseldek, Side 222-226. Strax foran Side 221-222 finder man en Note, der kan berigtige den Forestillingsmaade, som man ofte hører og seer yttre, angaaende den amerikanske Religionsfriheds Grændser; thi det oplyses der, at det ingenlunde er i enhver Henseende, at alle Religioner give lige Rettigheder i det amerikanske Statsforbund, men at, efter alle enkelte til samme hørende Staters Grundlove, den christelige Religions Bekjendelse og, efter adskillige, endog Protestantismen er en nødvendig Betingelse, deels for den active Borgerret, deels for Valgdygtighed til Plads i de lovgivende Forsamlinger eller Statens Embeder. I enkelte Stater blive endog de protestantiske Præster underholdte ved Communalpaalæg, men i de fleste er rigtignok Geistlighedens Forsørgelse overladt Menighedernes Godtbefindende.

**) Hertil er og ved disse Staters Constitutioner taget Hensyn, i det, som bemærket i den næstforestaaende Note, i enkelte Stater Protestantismen er gjort til Betingelse for fulde Borgerrettigheders Nydelse, i andre derimod ikke.

blive givne, Intet, som det danske Folk ansene som mere væsentligt, end netop denne dets Egenskab, Intet, som det mindre vilde have opoffret, end en almindelig og offentlig Udøvelse af den evangelisk-christelige Religion. Saaledes forholder det sig vel og egentligen endnu, og vi have ikke seet, at det med os saa nøie beslægtede Folk, der i 1814 fik en ny Grundlov, har fjernet sig eller i mindste Maade yttret Ønske om at fjerne sig fra den Tingenes Orden, som i saa Henseende finder Sted hos os. Tvertimod er det i Norges Grundlov af 4de Novbr. 1814 §. 2 udtrykkeligen bestemt, at den evangelisk-lutherske Religion forbliver Statens offentlige Religion, og at de Indvaanere, der bekjende sig til den, ere forpligtede til i samme at opdrage deres Børn; ja det er, ifølge denne Paragraph, endog constitutionelt, at Jesuiter og Munkeordener ikke maae taales, og at Jøder udelukkes af Riget. §. 4 gjør det ligeledes til Pligt for Kongen at bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion samt haandhæve og beskytte den. At de enkelte Individer, som leve i Staten, uden at deeltage i Folkets Religion, maae, som Besiddere af tiendepligtige Jorder, og, i Kjøbstæderne, ved at svare Præstepenge, bidrage til den offentlige Religions Vedligeholdelse, er ligesaa naturligt og retfærdigt, som at enhver Minoritet, der i anden Henseende er fremmed for de almindelige Nationalinteresser, dog maa finde sig i, at disse fremmes paa offentlig Bekostning, altsaa og ved Hjælp af de Bidrag, han

yder. Til de Indretninger, der have høiere Videnskabelighed og Kunst til Formaal, maa ligeledes Mangen bidrage, som ikke har mindste Interesse for disse Diemeed, eller som, efter hiin Theorie, ikke kan billige de Indretninger, hvorved Staten søger at fremme dem. Den, som affondrer sig fra Landets almindelige Religion og altsaa ikke, som Medlem af Menigheden, nyder godt af de Bidrag, han maa give til de kirkelige Indretningers Vedligeholdelse, nyder dog godt af disse, som Statsborger, i det de, ved deres moralske Indvirkning paa Fleerheden af Statsborgerne, bidrage til den almindelige Sikkerhed og Rolighed. Det er og indlysende, at en Forandring i hiin Tingenes Orden, saaledes at Enhver, der ei hørte eller vilde høre til den evangelisk-lutherske Kirke, kunde fritages for ethvert Bidrag til de kirkelige Indretningers Vedligeholdelse, ikke allene vilde, med Hensyn til denne Kirkes Subsistents, være yderst betænkelig, men endog have vel erhvervede Rettigheders Krænkelse til Følge. Skjøndt det vistnok kun vilde være det mindre Antal af Statens Indvaanere, der, hvis de derom bleve spurgte, vilde stemme for den kirkelige Forbindelses Opløsning, saa turde der dog gives en ikke ringe Mængde lunkne Christne, som, naar det blev henstillet til deres Godtbefindende, søgte en Lettelse i deres oeconomiske Byrder ved at udtræde af den kirkelige Forbindelse; hvoraf fulgte, at de, der blive tilbage i Foreningen, maatte faae forøgede Byrder for at vedlige-

holde de kirkelige Indretninger og lønne Kirkens Lærere. Kirkens oeconomiske Subsistents er desuden af vore Forfædre fornemmeligen grundet paa faste Eiendomme og stedsevarende Afgifter af faste Eiendomme, og, som Følge heraf, er det egentligen ikke den Enkelte, men det Hele, der bærer den væsentligste Byrde, som Kirkens Vedligeholdelse kræver. Det indsees nemlig let, at den Tiende, der maa gives til Kirken og Præsten, vel er en ikke ubetydelig Deel af Nationalindtægten, som opoffres til den offentlige Religions Vedligeholdelse, men at de enkelte tiendepligtige Individer ikke væsentligen bære nogen særskilt Byrde herved; thi naturligviis bliver den paa Jorden hvilende Tiendepligt beregnet ved enhver Erhvervelse af en saadan Eiendom, saavelsom ved Bortfæstninger og Bortforpagtninger af samme; saa at Eieren eller Brugeren af tiendefrie Jorder maae i Egenskab af Rente eller jorddrotlig Afgift svare det, han besparer ved Tiendeafgift. Derimod vilde en Forandring, hvorefter hiin Afgift bortfaldt for Dem, der ikke vilde høre til Kirken, have til Følge, at alle Slags Dissentere fik Adgang til at besidde Landets Eiendomme under mere fordeelagtige Vilkaar, end de, der bekjendte sig til Landsreligionen, og at de altsaa omsider kunde fortrænge disse fra Besiddelsen af Landets Eiendomme.

For Enhver, der overtænker Følgerne, vil det saaledes vistnok være indlysende, at en Religionsforfatning lig den, der finder Sted i de fleste nordameri-

canske Stater, ikke her lod sig indføre, uden øiensynlig Uretfærdighed og uden stor Fare for sædelig Opløsning. Jeg formoder og, at Ingen, efterat have overveiet Forholdenes Ulighed og Følgerne af en slig Forandring, vil vedkjende sig noget Ønske om en lignende Forfatnings Indførelse hos os. Men, da det dog ikke er sjeldent, at man hører og seer den anbefale paa en saadan Maade, som om den kunde tjene til Mynster ogsaa hos os, saa turde dog ikke det Forsøg være unyttigt, som jeg her har gjort paa at fremkalde tydeligere Begreber om denne Sag, end dem, man pleier at finde.

Kun hvis Fleerheden af Statens Indvaanere vendte sig bort fra den Kirke, der er doteret med betydelige Dele af Landets Eiendomme eller Afgifter af disse Eiendomme, vilde der opstaae en Tingenes Orden, hvorover man havde Grund til at beklage sig. Saaledes er, til Exempel, Stillingen i Irland, hvor det store Fleertal af Indvaanerne ere Catholiker, men dog den anglicanske Kirke, som herskende, paa offentlig Bekostning, er over hele Landet forsynet med Kirker og Præster, som om det var Landets Religion. Imidlertid er det lettere, at indsee det Uheldige og tildeels Uretfærdige i en saadan Tingenes Orden, end at afhjælpe den, naar den eengang finder Sted. Selv fra den retlige Side møder den ikke ubetydelige Vanskelighed, at de Faa, som dog bekjende sig til den herskende Religion, ved at skulle afgive den største Deel af de Indtægter, hvoraf deres Kirke hidtil var i Besiddelse

til det mere udbredte Religionspartie, nødes til at opgive deres Gudstjeneste, eller at bære store og maaskee uoverkommelige Byrder til sammes Vedligeholdelse. Erfaring viser derfor og, at der hidtil er fundet overveiende Betænkeligheder ved en Forandring, der dog ved første Diekast har den sunde Fornuft og den sunde Følelse paa sin Side, og som har været kraftigt understøttet af Mænd, hvis Indsigt, Veltalenhed og Anseelse maatte give Sagen den største Vægt.

Mere betænkeligt kunde det synes, at Lovene nægte fremmede Religionsbekjendere Ret til fri Religionsøvelse. Det er vistnok, at den Aand, der i saa Henseende hersker i Christian den Femtes Lov, er saare umild imod alle fremmede Religioners Bekjendere; og det er et Factum, at der ikke ved almindelig Lov er gjort nogen Forandring enten i Lovens 2—1 eller i 6—1. Men det er dog bekjendt, at der, endog meget kort efterat Loven udkom, er tilstaaet flere Religionspartier Adgang til paa visse Steder at udøve deres Gudsdyrkelse; og der nægtes aldrig noget fremmed Religionspartie en lignende Begunstigelse, naar det findes i et saa tilstrækkeligt Antal, at de kunne tilveiebringe de dertil fornødne Midler, og naar der Intet er enten i deres Lære eller i deres iøvrigt bekjendte Tænkemaade, som kunde opvække Betænkeligheder derimod med Hensyn til den offentlige Rolighed. Den Tingenes Orden, som virkeligen existerer, efterlader vel derfor ikke Synderligt at ønske i foranførte Henseende.

Ved en almindelig Lov at tilstede enhver Sect paa ethvert Sted at danne sig en saadan Cultus, som den maatte finde for godt, vilde vistnok være et saare betænkeligt Skridt, Ikke blot vilde derved Manges Begreber forvirres og deres religiøse Tro forstyrres, men der kunde og let frembringes saadan Tvedragt og indbyrdes Forfølgelsesaand, som kunde have de meest umiddelbart fordærvelige Følger for Statssamfundet. Det synes heller ikke, at De, der ere meest tilbøielige til at indrømme ubegrændset Frihed for de Meninger, der forkaste det, som i vor Kirke ansees for de vigtigste Sandheder, ere ligesaa tolerant sindede med Hensyn til Religionspartier af ethvert Slags. Mod alle sværmeriske Secter ere de gjerne desto stærkere, og denne deres Iver er i sig vist nok velgrundet; men Nogle af dem vide ei at skjælne det Oversandselige, som selve Fornuften viser os hen til, fra det, der vilkaarligen digtes, og disse ere rede at henføre Alt til Sværmerie, hvad der erkjender noget Oversandseligt, saa at det er mueligt, at Vantroen, hvis den kom til at herske over en Stat, vilde forfølge den sunde Troe ligesaa vel som Overtroen. *) Man vil neppe heller tilstede Bekjenderne

*) Ogsaa den Mening, der forkaster alt Oversandseligt, har sin Fanatisme, og det maaskee nok saa hadsk og forfølgende, som noget Slags Overtroe. Fichte har i sin Anweisung zum seligen Leben S. 50 ff. characteriseret den med kraftige Træk og paa en indlysende Maade forklaret dens Op-

af Landets almindelige Religion, ganske efter Behag og under hvilkensomhelst Ledelse at samle sig til Andagt og religiøs Belærelse. Man frygter, og vist ikke uden Grund, for, at slige Forsamlinger, styredes af udannede og selvkloge, skjøndt maaskee velvillende og for det Sande og Gode varme Mennesker, kunde, og det uden al Afvigelse fra Kirkens Lære, blot ved at lægge en eensidig Vægt paa enkelte misforstaaede Dele af denne, foraarsage en Forvirring i Begreberne og i de menneskelige og borgerlige Forhold, hvorved Staten ikke kan være ligegyldig. Men det skulde dog være synderligt, om ethvert andet Religionssamfund skulde have en Frihed, som der ikke tilstedes Dem, der bekjende sig til den almindelige Statsreligion. At ogsaa en Religionssect, hvis Grundlære er aldeles ustyldig, kan, under en vis Stemning, og i et fiendtligt Forhold til et andet Religionsparti, blive saare betænkelig for den borgerlige Roelighed, derpaa giver de engelske og skotske Præsbyterianeres Historie et mærkeligt Exempel.

Fremmede Religioners Bekjendere blive iøvrigt ikke indskrænkede med Hensyn til saadanne borgerlige Rettigheder, som ikke staae i Forbindelse med Religionen. Selv fra Statens Embeder ere de ingenlunde ubetinget udelukkede, endnu mindre fra Rang eller anden hædrende Udmærkelse. Kun følger det af Sagens Natur, at ikke blot alle Læreembeder i vor Kirke

rindelse. Man vil i mange hidenskabelige Krige gjenkjende hans Skildring.

saa og alle Embeder, som Almuelærere, forudsætte den evangelisk-lutherske Religions Bekjendelse, men at der heller ikke kan betroes fremmede Religionsbekjendere andre offentlige Læreembeder, der have nogen med Religionen beslægtet Videnskab til Gjenstand, og at det Samme maa gjelde om Øvrighedsposter og andre Embeder, der gaae ud paa Folkets Styrelse. Det er, hvad disse sidste angaaer, let at indsee, at Folket ikke gjerne kan ønske Personer, der, i Hensyn til det vigtigste, væsentligen skiller sig fra det, satte til at bestyre dets Anliggender. Embeder af det Slags gives ikke let i Fremmedes Hænder, men Den, som hører til en anden Kirke, end Folket, er sámme nok saa fremmed, som Den, der er fød og opdragen i en anden Stat. Bekjendere af den protestantiske Religion, skjøndt efter den saakaldte reformeerte Kirke, vilde dog vel have Adgang til de fleste af hine Embeder, naar de iøvrigt havde de dertil fornødne Egenskaber, ligesom de og i Særdeleshed, efter udtrykkeligt Lovbud, have Adgang til, som Skolepatroner, at tage Deel i Almueskolernes Bestyrelse. Endog kort Tid, efterat Christián den 5tes Lov udkom, er der givet alle christelige Religionsbekjendere, som eiede Kirker med den til Kaldsrettigheds Udøvelse fornødne Stand, Ret til at foreslaae 3 Personer til de derved ledige Præsteembeder; en Liberalitet, som endog kunde synes at være gaaet for vidt.

At Børn, der fødes af Forældre som høre til Landets almindelige Kirke, ogsaa skulle opdrages i den-

nes Tro, er Noget, som man og maa finde aldeles naturligt. Da Forældrene her maae ansees enige med Staten om, hvilken Religionslære der er den bedste og meest skikkede til at fremme Barnets aandelige Tarv, saa vilde det være en utilgivelig Forsømmelse af det, de selv maae erkjende for Pligt, om de ikke sørgede for Barnets Oplærelse i hiin Religion, og Staten, som maa føre Tilsyn med Forældrenes Opfyldelse af deres Pligter, kunde ikke taale en saadan Forsømmelse. Det vilde derfor og være høist utidigt, om Nogen vilde opholde sig over den Forpligtelse, som Lovene, dog med den høieste Grad af Moderation, paalægge Forældrene til at lade deres Børn døbe; thi, naar man først erkjender det, som er Hovedsagen, nemlig Forpligtelsen til at lade Barnet opdrage for den evangelisk-christelige Kirke, saa kan der ikke blive noget Spørgsmaal om, at Staten og kan fordre af Forældrene, at disse iagttage den efter Kirkens Love nødvendige Form for Barnets Indvielse til denne Kirke, og de kunne, om de end ikke i denne Handling finde anden Betydning, end blot som en forskreven Form for Barnets Indvielse til den christne Kirke, ikke derved finde nogen grundet Betænkelighed. At ogsaa de Børn, som fødes i Ægteskab mellem en Catholik og en Bekjender af den evangelisk-lutherske Religion, skulle opdrages i denne, kan heller ikke med Føie dadles; thi den ene af Forældrenes Overbeviisning maa her holde Ligevægt mod den Andens, og vilkaarlig Overeenskomst, hvorved den Ene

opofrer sin Overbeviisning, kan ikke komme i Betragtning, altsaa bør Staten træde imellem og gjøre Udslag for den Religion, den erkjender for den sande.

Snarere kunde der være Noget at sige imod den Nødvendighed, det, efter Lovene, er for de saaledes i Landets Kirke opdragne Børn, ogsaa, efterat de ere komne til den modne Alder, at skulle blive ved den Kirke, hvori de, inden de kunde skjønne, ere blevne optagne. Lovene taale nemlig intet Slags Apostasie, ligesom de og forbyde ethvert Forsøg paa at gjøre Bekjenderne af Landsreligionen til Proselyter for en fremmed Kirke. Men Tvangen er dog i Virkeligheden ikke saa stor; thi den Forpligtelse, Loven paalægger Enhver til, ved positive Handlinger, (ved at besøge Gudstjenesten og nyde Sacramentet), fremdeles at vise sig som Medlem af Kirken, bliver ikke strengt overholdt, og yngre Lovbestemmelser have, skjøndt indirecte og med megen Varsomhed, formildet Lovens Bud desangaaende *). Vistnok kunde det synes naturligt, at enhver religiøs Mening, der ikke umiddelbart angriber de Grundvolde, hvorpaa Samfundets Fred hviler, skulde have Ret til, ikke blot offentligen at udtale sig med al den Styrke, som dens Tilhængere vidste at give den, men at disse ogsaa maatte være beføiede til at gjøre det, de saaledes ansaae for Sandhed, gjeldende

*) See her Resc. 22de Aug. 1738, 3 Novbr. 1741, 5te Marts og 2den April 1745 §. 4 og 18de Juni 1790.

ved Indvirkning paa ethvert Individ, som de derfor fandt modtageligt, og dertil anvende de Midler, som for dette Individ maatte være de virksomste. Men, betragter man Forholdene, saaledes som de virkeligen ere, saa indseer man let, at det egentlige Proselytmagerie har sin Oprindelse fra en uforstandig Iver for visse Sætningers Bekjendelse, der dog for den sande Fromhed ikke ere væsentlige; at det ikke saa meget søger at virke Overbeviisning ved klar Indsigt, som Overtalelse ved Blendværk; og at det derfor gjerne kun er ubefæstede Gemytter, som derved vindes, og at disse i Almindelighed forfalde til en fanatisk Meningsiver, der baade fordærver deres egen Characteer og har Tvedragt og Forargelse til Virkning. Det er altsaa ikke at undre over, at vor Kirke, medens den selv forsmaaer Proselytmageriets Kunster, heller ikke vil tilstede en fremmed Kirke, i hvis Natur Tilbøielighed til slige Kunster ligger, frit Spil i vort Samfund. Iøvrigt er det, som bekjendt, kun Affald til den catholske Kirke, hvortil Lovene særligen have taget Hensyn; og, at samme ikke vel kunde tilstedes, uden at give Proselytmageriet en vid Mark, er indlysende. Det er og vist, at en ret ivrig Catholik, som Apostaten maa formodes at være, naar han ellers ikke vil gjøre det til sit Kald, ogsaa at føre sine formeentligen vildfarende Brødre til den ene saliggjørende Tro, fornuftigviis maa ønske at leve i et Land, hvor hans Religion øves i sin fulde Glands, og hvor han lever i nøiere Forening med den

Kirke, der, efter hans nu antagne Religion, er selve Troens Grundvold. Ligesom altsaa Lovens 6—1—1, med Hensyn til Tiden, da den blev given, ingenlunde kan misbilliges, saaledes turde der og endnu være vigtige Betænkeligheder ved at ophæve samme. I ethvert enkelt Tilfælde, hvor det kunde skee uden Fare for Forargelse eller Proselytmagerie, vilde der kunne ventes særlig Tilladelse for Apostaten til det Ophold her i Riget, som Loven formener ham. Iovrigt er det bekjendt, at Adskilligt af hvad Loven i sin Iver for at afværge Affald fra Landets Kirke havde bestemt, f. Ex. det strenge Forbud, 6—1—5 indeholder imod at lade sig finde paa de Steder, hvor og naar fremmed Religionsøvelse forrettes, nu ikke nøie overholdes.

Den senere Lovgivning har og mærkeligen formildet de ældre Love, forsaavidt disse ikke tilstedte Trykningen af noget Skrift, som paa nogen Maade kunde ansees afvigende fra Landets Religion, ja endog forbød Indførelsen og Falholdelsen af saadanne i Udlandet trykte Skrifter, naar de vare i det tydske Sprog. Fra den Tid, Trykkefriheden ved Rescr. 14de Septbr. 1770 blev indført her i Landet, har intet særligt Opsyn fundet Sted med fremmede Skrifter, og det har heller ikke været formeent, her at udgive Skrifter, hvori religiøse Dogmer prøves med anstændig Frimodighed. I Særdeleshed har den gjeldende Anordning om Trykkefrihedens Grændser af 27de Septbr. 1799 §. 5 kun forbudt Skrifter, der enten angribe Grundartiklerne i al Reli-

gion, Læren om Guds Tilværelse og Sjælens Udødelighed, eller som laste eller forhaane Landets Religion. Og, hvad den saaledes forbyder med Hensyn til Landets Religion, har den ogsaa forbudt med Hensyn til ethvert her i Riget taalt Religionssamfunds Troesbekjendelse; kun med den Forskjel, at Straffen er mindre, naar Nogen forgriber sig paa et sligt indskrænket Samfunds Religion, end om det skeer paa den Religion, der er Fleerheden af Folket hellig, og som desuden Landets Grundlove have tilsagt en fortrinlig Beskyttelse. At der ved hiin Lovs Overholdelse vises den høieste Grad af Liberalitet, er umiskjendeligt. Uagtet hiin Frihed til at skrive over religiøse Gjenstande i forskjellige Perioder er bleven brugt paa en saadan Maade, at der for Sandhed og rigtig Erkjendelse intet derved var at vinde, men Forargelse derved kunde frembringes, saa er dog aldrig Andet blevet paatalt, end hvad der havde det umiskjendeligste Præg af Haan og Foragt for Landets Religion. Kun to Skrifter ere i den meer end 50aarige Periode blevne paatalte, som Misbrug af denne Skrivefrihedens Green; og i disse vare vore Religionsdogmer, ja selve Skriften eller dog enkelte af dens Bøger angrebne med saa plump Haan, at selv Den, der ikke følte sig som Medlem af Kirken, ikke kunde Andet, end, som Statsborger, erkjende det Strafværdige i en saadan Behandling af Folkets Religion.

Hvad der i vor Kirkeforfatning især har været Anstødsstenen, og som har været Gjenstanden for de Bevægelser, der nærmest have anlediget denne Undersøgelse, er iøvrigt, som jeg i Afhandlingens Begyndelse har tilkjendegivet, den Forpligtelse, hvorunder Kirkens Lærere ere lagte med Hensyn til de symbolske Bøger. Herover ere Klager førte, ikke blot af den kirkelige Forbindelses Modstandere, men maaskee endnu mere af dens nærmeste Venner, ikke sjeldent af dens redeligste Tjenere, der troe, at der ved den Eed, som de i saa Henseende have gjort, er lagt et Baand paa dem, der endog kan bringe dem i Collision med det, der er dem det Helligste, nemlig Skriftens egen Lære.*) Det turde imidlertid vise sig, at symbolske Bøger ere nødvendige for enhver Kirke, at den danske Kirke har Grund til at glæde sig over, at den ikke har faaet flere eller andre symbolske Bøger, end dem, der hørte til dens Væsen som protestantisk Kirke, og er bleven fri for de udførligere og paa dogmatiske Spidsfindigheder rige symbolske Bøger, hvormed den protestantiske Kirke i andre Lande er bleven bebyrdet, og at den Eed, hvorved Kirkens Lærere bindes til dens Bekjendelsesbøger, er affattet i saa vel valgte Udtryk, at den, rigtigen forklaret, ikke binder dem til Mere, end hvad der nødvendigviis hører til den evangelisk-lutherske Kirkes Character.

*) Exempel herpaa haves i nyt theologisk Bibliothek 1ste Bind, S. 332 ff.

Det er indlysende nødvendigt, at enhver bestemt Kirke maa have sine faste Grundlærdomme, der forene dens Medlemmer til eet Samfund og affondrer dem fra andre Religionssamfund. At den hellige Skrift selv, uagtet den udgjør de protestantiske Christnes eneste umiddelbare positive Troeskilde, dog ikke kan være nok, for at vedligeholde den Eenhed og bestemte Characteer, som en Kirke maa have, indlyser deraf, at de Christne have deelt sig i saadanne grundforskjellige Forestillingsmaader, at de ikke længer kunde have Kirke tilfælles. Dersom det var nok, at enhver Lærer beraabte sig paa Skriften, hvad han end, ved vilkaarlig Fortolkning, udbragde af samme, saa vilde endog den meest skriftstridige Lære kunne føres i den christelige Kirke; og skulde enhver Lære ansees som Kjætterie, der af dem, som havde Myndigheden i Kirken, fandtes at være mod rigtig Skriftfortolkning, saa blev det utaaleligste Aandsdespotie derved hjemlet. Det blev saaledes nødvendigt, at man i korte, bestemte Udtryk udhævede, hvad der af Skriften var udfundet som Troens Hovedlærdomme. Den, der ikke kan erkjende, at man heri i det Væsentlige har truffet det Rette, kan ikke være Medlem af Kirken, endnu mindre Lærer i samme.

Man har paastaaet, at den Eed, som aflægges paa at forkynde en vis Troe, i og for sig, og uden Hensyn til dennes Indhold, er fornuftstridig, fordi den gaaer ud paa at binde Mennesket til det, som ikke staaer i hans Magt, nemlig hans Tro og Overbeviisning.

Den Eed, som vor Kirkes Lærere aflægge, har imidlertid ingenlunde den Sværgendes Tro til umiddelbar Gjenstand. Den gaaer egentligen kun ud paa, hvad han har at lære. Vel er det vist, at han ei med god Samvittighed kan sværge denne Eed, naar ei det, han derved tilsiger at forkynde som himmelsk Sandhed, efter hans egen Overbeviisning, er det. Eden indeholder saaledes en Forudsætning om, at han har denne Tro, men dette giver dog, som det Følgende vil vise, meget forskjellige Resultater fra dem, der vilde gjelde, naar Eeden umiddelbar indeholdt en Bekjendelse af det Troessystem, de symbolske Bøger indeholde. Iøvrigt er det klart, at forsaavidt der er Spørgsmaal om den Sværgendes Tro i det Øieblik, han aflægger Eden, da maa han være sig den bevidst; og, dersom han, uden saadan Tro, besværger et Løvte, som han, paa Grund af denne Mangel, ikke med god Samvittighed kan opfylde, saa er det hans Uredelighed, hvorpaa Bebreidelsen falder for det umoralske Forhold, der stiftes. Hvad Fremtiden angaaer, da lover han ikke det, som ei staaer i hans Magt, nemlig at beholde den Overbeviisning, som han, i Edens Øieblik, havde. Eden gaaer blot ud paa hans Lære; og, hvis hans Overbeviisning skulde siden modtage en saadan Forandring, at han ikke længere, som redelig Mand, kunde opfylde dette Løvte, saa har han det i sin Magt, at frasige sig et Kald, hvis frivilligt overtagne Pligter siden ere komne i Strid med hans Samvittighed.

Man indvender fremdeles, at, da den protestantiske Kirkes symboliske Bøger selv erkjende, at Gyldigheden af de Lærdomme, de opstille, ene og allene beroer paa deres Skriftmæssighed, og at det tilkommer enhver Christen, selv at forske i Skriften for at finde Sandheden, saa er det en Modsigelse, at binde protestantiske Lærere til en Troesbekjendelse, hvori de, mueligen ved egen Skriftforskning, kunne finde Vildfarelse. Men det er vist, at, ligesom den evangelisk-lutherske Kirke kun tillægger Skriften nogen selvstændig Gyldighed (norma normans) saaledes antager den dog paa den anden Side, at det, der i Skriften er Troens væsentligste Sandheder, er udtrykt i dens Bekjendelsesbøger (norma normata). Den, som ikke kan dele denne sidste Overbeviisning, er vist, som Menneske og Christen, ikke bunden ved de symboliske Bøger, men han affondrer sig dog herved fra den Kirke, der er grundet paa den Overbeviisning, der saaledes mangler ham; og han kan altsaa ikke være Lærer i denne Kirke. Det maa overalt bemærkes, at de symboliske Bøgers Auctoritet blot har Hensyn til Kirken, som en retlig Forbindelse. I Kirken, reent betragtet som et moralsk-religiøst Samfund, have de symboliske Bøger ikke hjemme; og det er et slet Tegn hos den Kirkens Lærer, der vil staae frem mod Vildfarelser og vrange Meninger, naar han slaaer om sig med de symboliske Bøger. Man hører heller ikke nogen af vore Præster som Hjemmel for de Lærdomme, han foredrager, allene beraabe sig paa Udsagn

af de symbolske Bøger. Det er til Skriften og til Menneskets Fornuft og Samvittighed, han vender sig, for at give Sandheden Vidnesbyrd, og skulde end den offentlige Religionslærer stundom finde Anledning til at anføre et og andet Udsagn af Kirkens Bekjendelsesbøger, hvori en af Christendommens Grundlærdomme, paa en klar og kraftig Maade, er fremsat, saa er det dog ikke som egentlig Sandhedskilde, han saaledes nævner Kirkens Bekjendelse. De symbolske Bøger høre ordentligviis ikke hjemme paa Prædikestolen eller i noget andet religiøst Foredrag. Det er blot Kirkelovene og De, der have at vaage over disse, som kunne komme i den Nødvendighed, at beraabe sig paa de symbolske Bøger som Regel. Dette have og vore Forfædre saa rigtigen følt, at der, til Exempel, udi det Løvte, Præsten, under Præstevielsen, har at aflægge, ikke er Tale om de symbolske Bøger, men allene om at prædike Guds Ord reent og puurt, saaledes som det findes i de prophetiske og apostoliske Skrifter *). Først i den Eed, som han, efter Ordinationen, har at nedlægge i Biskoppens Haand, og som, i sin Natur, er en juridisk Forpligtelse, bliver der, ved Siden af hine Læreregler, nævnt den danske Kirkes symbolske Bøger.

Denne Eed **) er nu iøvrigt saa heldigen affattet, at man vanskeligen vilde kunde udfinde heldigere Udtryk

*) Kirke-Ritualet S. 369.

**) Den omhandlede Deel af Præste-Eeden lyder saaledes: Secundo promitto, me summa diligentia

for samme. Den bør vel ingenlunde forstaaes blot negativ, saa at det var nok, at Religionslæreren intet foredrog imod de symbolske Bøger. Den Sværgende tilsiger, at han med største Flid vil arbeide paa, at en vis Lære indgydes Tilhørerne, og kan altsaa ikke gjøre sin Eed fyldest ved kun ikke at modarbeide denne Lære. Han er desuden ofte i det Tilfælde, at hans Taushed bliver saa godt som en Nægtelse. Kan han end ikke saa let, ved med Taushed at forbigaae de Troeslærsomme, han er sat til at forkynde, paadrage sig Ansvar for den udvortes Domstol, saa vil dog den indvortes Dommer ikke give ham det Vidnesbyrd, at han troeligen har rygtet sit Kald, naar han forsømmer at lære det, for hvis Skyld han er blevet udnævnt til Menighedens Lærer. Men Eeden gaaer dog ingenlunde ud paa, at han vil lære Alt hvad der staaer i de symbolske Bøger; han tilsiger kun at udbrede den himmelske Lære, som er indbefattet i de prophetiske og apostoliske Skrifter samt den danske Kirkes symbolske Bøger. Det

allaboraturum, ut doctrina coelestis comprehensa scriptis propheticis & apostolicis & liberis ecclesiarum danicarum symbolicis auditoribus fideliter instilletur — — — — tertio serio ac sancte voveo, qvod non tantum velim fugere et detestari doctrinam verbo divino adversam, sed etiam velim eandem pro virili impugnare, sangvinem potuis fusurus qvam dogmata falsa et fanatica approbaturus. Ritualet S. 379-380. See og Provsternes Eed ibid. S. 377.

vilde være et skammeligt Spilfægterie, dersom Nogen vilde tillade sig at sværge denne Eed uden Overbeviisning om, at der saavel i Skriften, som i de symbolske Bøger, fandtes en himmelsk Lære. Hvis han vilde sige, at han blot havde lovet at foredrage Det, han, efter sin Mening, fandt at være himmelsk Lære, men at han ikke fandt samme i Kirkens Bekjendelsesbøger, ja at han maaskee end ikke i Bibelens Bøger erkjender en hellig Skrift, og altsaa heller ikke derved var bunden, saa vilde det aabenbart være at skuffe Dem, der, under ganske andre Forudsætninger, havde modtaget hans Eed og betroet ham Embedet. Men, paa den anden Side, vilde det være høist uretfærdigt, om man vilde beskylde Den for Samvittighedsløshed, der aflagde Eden, uagtet han, i det han i Kirkens Bekjendelsesbøger gjenfandt de væsentligste Troessandheder, dog ikke i samme kunde erkjende et i alle Dele fuldendt Udtryk for den guddommelige Sandhed, ja endog i enkelte Punkter, der aabenbar ikke høre til Saliggjørelsens Orden, endog fandt Lærdomme, som han ikke kunde billige. Man kan hos Ingen bedre, end hos Kirkens store Reformator selv, finde Beviser for, at denne Tvang under Symbolernes Bogstav ganske vilde være mod Protestantismens Aand. Den dybe Ærbødighed for den hellige Skrift, hvoraf han var gjennemtrængt, gjorde ikke, at han ansaae sig saaledes bunden ved den antagne Canon, at jo frie Undersøgelse over de Bøgers Authenticitet, hvoraf den bestaaer, kunde tilstædes

ham, og, som ham, saa og andre med den fornødne Indsigt udrustede Christne. Herom vidne de mærkelige Fortaler, hvormed han har ledsaget hver af Skriftens Bøger i sin Bibeloversættelse, og hvilke Fortaler findes saavel i den første danske Bibeloversættelse, som i den Oversættelse i Folioformat, der, efter Christian den Fjerdes Foranstaltning, og med Privilegium udkom 1633. I disse erklærer Luther ikke mindre end de fire sidste Bøger i det nye Testamente (Brevet til de Ebræer, Jacobs og Judæ Brev og Johannis Aabenbaring) for usikkre, ja yttrer sig tildeels imod deres Indhold *).

*) Dette er især Tilfældet med Jakobs Brev, som den store Reformator fandt anstødeligt, fordi der, efter hans Mening, sammesteds førtes en Tale om gode Gjerninger, der var Pauli modsat. Det synes ellers, at Luthers dybe Følelse af Troen, som Grundkilden til alt Godt og til al Salighed, og hans brændende Iver mod Catholikernes falske gode Gjerninger, har bragt ham til en eensidig Iver. Der er vist ingen sand Modsætning mellem Pauli og Jakobs Lære om Troens og Gjerningers Forhold til hinanden. Kun at den eene især trænger paa Troen, som Roden til al sand god Gjerning, den anden fornemmelig paa de gode Gjerninger, som den Frugt, hvorved den sande Troe skal vise sig som saadan. Jakobs Epistel begynder netop med Troen, som den første Bestanddeel i et christeligt Liv; og selv der, hvor Luther finder saa bestemt en Modsigelse mod Paulus, i det der nemlig skal paastaaes, at Abraham blev retfærdig ved Gjerninger, siger Apostelen udtrykkelig, at Troen

Ligesom vi her have en i hele den protestantiske Kirke gjeldende Authoritet, saa har den danske Kirke og fra

virkede med hans Gjerninger, og at ved Gjerninger blev Troen fuldkommet. Og Paulus paa den anden Side lader det ikke mangle paa de herligste Formaninger til Reenhed i Sind og Levnet som uadskillelige fra Troen. Paa sine Steder lægger han og Vægten fornemmelig herpaa, og man kunde ligesaa godt finde Modsigelse mellem Paulus og Paulus som mellem Paulus og Jakob. Jeg skal blot nævne 1 Chor. 13 C., hvor Kjerligheden med uovertreffelig Fynd fremstilles som det ypperste, og hvor det blandt andet hedder: "Og havde jeg prophetisk Gave og vidste alle Hemmeligheder, og al Kundskab, og havde jeg al Troe, saa at jeg kunde flytte Bjerge, men havde ikke Kjærlighed, da var jeg Intet." Al Modsigelse bortfalder, naar man rettelig indseer, at en sand kraftig christelig Troe (der ikke maa være en død Antagelse, en Skyggeoverbeviisning, men en levende Sjælen gjennemtrængende Erkjendelse) er uadskillelig fra inderlig Kjerlighed til Gud og Mennesker, og at denne ikke kan andet end være virksom i al god Gjerning. Det er saaledes aabenbart, at den Troe, Paulus, paa det anførte Sted, *tænker* sig uden Gjerninger, ikke er den ægte Troe, som han, paa andre Steder, gjør til Hovedsagen, ligesom de Gjerninger, han forkaster, f. Ex. i de Ord, som følge umiddelbar paa de anførte ("og uddeelte jeg alt mit Gods til de Fattige, og gav jeg mit Legeme hen for at brændes, men havde ikke Kjerlighed, da gavnede det mig intet") ikke ere sande gode Gjerninger, (thi strengt taget er ingen Gjer-

den nyeste Tid en Authoritet, som i den maa være vigtig. I den udi Aaret 1819 ved Kongelig Foranstaltning udgivne Oversættelse af det nye Testamente ere nemlig de Ord i 1 Joh. 5 C. 7 og 8, hvori den ældre Dogmatik søgte sit fornemste Beviis for en af sine vigtigste Lærdomme, indklamrede, og Stedet forsynet med en Note, som indeholder, at hine Ord fattes i alle gamle Haandskrifter, de ældste Oversættelser og Kirkefædre. En Erkjendelse, om hvis Rigtighed der i lang Tid ikke har været Tvivl blandt Bibelforskerne. Man udelukkes altsaa ikke fra rettroende Christnes Tal, fordi man af vor Canon bortskjærer en eller anden af dens enkelte Bestanddele. Og, skjøndt derfor ikke den Dristighed, hvormed denne critiske Frihed ofte er blevet brugt, bliver at billige, og allermindst vilde høre hjemme i Religionens Foredrag for Folket, saa kan dog deraf sluttes, at end ikke Eeden paa at holde sig til den hellige Skrift er saaledes at forstaae, at den skulde binde Lærerne til at erkjende ethvert Sted i den af Kirken antagne Canon. Ogsaa er i den hellige Skrift Meget, som, efter dets Indhold, ei kan ansees som en Bestanddeel af den himmelske Lære, Religionslæreren har forpligtet sig til at udbrede. Men da kan man vist heller ikke ansee det for Eedens Mening, at

ning god, uden forsaavidt den udtrykker det gode Sindelag) men kun Skyggebilleder, hykkelske Fremstillinger af et Sind, som mangler Gjerningsmanden.

ethvert Ord i de symbolske Bøger skulde være en saa væsentlig Bestanddeel af denne himmelske Lære, at ingen, der har Tvivl imod samme, kunde med en god Samvittighed paatage sig at være Religionslærer.

Men er det muligt at afsondre det i de symbolske Bøger, der er saa væsentligt, at Ingen, der ei med Overbeviisning kan foredrage det, kan være en redelig Lærer i Kirken, fra det mindre Væsentlige, som Religionslæreren, med god Samvittighed, kan lade ligge, ja endog anderledes bestemme og forklare end der er skeet? Sagen er vist nok vanskelig; og den, som har erfaret, hvor ofte man er forlegen med at trække den skarpe Grændselinie, hvor det gjelder om Begrebers Afsondring, der have en jordisk og materiel Gjenstand, vil ikke undre sig over de Vanskeligheder, der møde i dette aandelige Gebeet. Imidlertid lader sig dog vel udfinde noget til Forklaring og Veiledning.

Schleiermacher, har, i en skjøn Afhandling, Ueber den eigenthümlichen Werth und das bindende Ansehen symbolischer Bücher, som findes i Keysers Reformations-Almanach for 1819, antaget, at den protestantiske Kirkes symbolske Bøgers forbindende Kraft bør indskrænkes til det, de lære imod den romerske Kirkes Vildfarelser og Misbrug *); og Prof. Clausen har tiltraadt denne Mening **). Dette turde dog

*) l. c. S. 376 ff.

**) Catholicismens og Protestantismens Kirkeforfatning, S. 336-337.

neppe være tilstrækkeligt; thi, skjøndt Protestantismen nærmest traadte frem imod den pavelige Kirke, saa erkjendte den dog visse af denne Kirke optagne Lærdomme som væsentlige Troessandheder, og forkastede i de stærkeste Udtryk de Secter, som lærte anderledes. Det sees heller ikke, at der kan være nogen indvortes Grund, hvorfor det fællesChristelige mindre end det særegent Protestantiske, der skiller vor Kirke fra den catholske, skulde behøve at omgjerdes ved en fast Bestemmelse. Dersom man kunde være sikker paa, at ingen Kirkens Lærer, naar han blev henvist blot til sin egen Skriftfortolkning, vilde væsentligen forfeile det første, og at der, hvor nogen blev anklaget for skriftstridig Lære, kunde stoles paa de Dømmendes egen Indsigt uden at nogen videre Regel gjordes behov, saa vilde man vist, i det mindste nuomstunder, i den umiddelbare Kilde, Skriften, allene have en tilstrækkelig Betryggelse ligesaa vel imod catholsk som mod uchristelig Vildfarelse. Behøver vor Kirke altsaa at betegne de Skriftens Hovedlærdomme, der skal værne imod catholske Vildfarelser, med en kort bestemt paa Skriften grundet Bekjendelse, saa synes det ikke mindre nødvendigt paa lige Maade at betegne det Væsentlige, uden hvilket den ei kan erkjende nogen som Christen. Hvad hine Forfattere foreslaae vilde desuden, hvor velgrundet det end i sig selv monne være, dog ikke kunne bruges til at forklare vor Præsteed; thi ikke blot den augsburgske Confession er, efter Lovens 2—1—1, hvorefter hiin

Eed maa forklares, en Rettesnor for den Lære, der skal føres i vore Kirker, men med og foran den nævnes ogsaa den christne Kirkes trende gamle Bekjendelses-skrifter, det Apostoliske, det Nicæiske og Athanasii Symboler; og selv i den Augsborgske Confession indeholder den første Artikel Hovedsummen af hine tre gamle Symboler, under udtrykkelig Paaberaabelse af det Nicæiske.

Spørges der nu, hvad der i disse fælles christelige Troesbekjendelser er det væsentligste og nødvendigste, der ei maa mangle i det christelige Foredrag, saa synes den ældste christelige Troesbekjendelse, der er opbevaret under Navn af det apostoliske Symbolum, *) at fortjene fortrinlig Opmærksomhed. Skjøndt det er erkjendt, at det ikke skriver sig fra Apostlerne selv, saa er det dog uomtvistet, at det, i Kirkens ældste Tider, var, med nogle ikke ubetydelige Afvigelser, den fælles Bekjendelse, der gaaer foran Optagelsen i den christne Kirke ved Daaben, og at Kirken, gjennem de tre Aarhundreder, hvori den blot ved sin indvortes Kraft overvandt alle Forhaanelser og Forfølgelser, ikke vidste af nogen anden Bekjendelse at sige. Men det er ogsaa endnu den Dag i Dag den eeneste Bekjendelse, som gjøres, naar det nyefødte Barn, ved Daaben, indvies til Kirken, og som siden, skjøndt ikke udtrykkelig i sin

*) See om dette Symbol P. E. Müllers lærde og skarpsindige Skrift "den christne Kirkes almindelige Symboler" Kbhavn 1817, S. 93 ff.

hele Fuldstændighed, gientages, naar det, ved Confirmationen, med Selvbevidsthed, knytter sig til Kirken *). Det er kun denne Bekjendelse, der er i Folkets Hænder, som en Deel af Luthers Catechismus, hvilken og, i Danske Lov, er nævnt som symbolisk. Først i de følgende Aarhundreder fremkaldte Splidagtigheder i Kirken de bestemtere og nøiagtigere Symboler. Disses nærmere Bestemmelser af den oprindelige simple Lære have egentlig en polemisk Værd, og maae især betragtes i Modsætning imod de Forestillingsmaader, som de skulde fortrænge. Naar man forsaavidt erkjender dem, saa tillægger man dem Sandhed og Gyldighed, om man end ikke antager, at de Bestemmelser, som de have givet de høie, den menneskelige Forstand overstigende, Lærdomme, som de have behandlet, i enhver anden Henseende, ere fuldkomment lykkelige, om man end finder, at Forfatterne, i deres Iver for at holde en da opkommen Vildfarelse ude af Kir-

*) Forfatteren til et bekjendt polemisk Skrift har og i hiin Kirkens ældste og simpleste Bekjendelse søgt det Væsentlige, som, med Nødvendighed, maatte erkjendes af Enhver, som skulde bære Navn af Christen. Men det maa beklages, at han ved et uhyre Spring gik over til at forkjættre en Forfatter, som vel i sin Undersøgelse over Symbolernes forbindende Kraft, ei havde taget noget særligt Hensyn til hiin Bekjendelse, men derfor dog ingenlunde havde fornægtet noget af dens Indhold.

ken, have brugt Udtryk, som, fra anden Side, selv let kunne give Vildfarelser Rum.

Saaledes benævnes Christus i den anden Troens Artikel som Guds eenbaarne Søn; i hvilket Brændpunkt alt foreener sig, der ellers foredrages i denne Troens Artikel, og som alt gaaer ud paa at vise Christi guddommelige Høihed, i Forening med hans virkelige menneskelige Tilværelse. Dette er det samme store og betydningsfulde Navn, hvormed han kaldes i Evangelierne; og hvad disse dermed betegne er vist nok noget, der nødvendigviis maa erkjendes af enhver Christen. Heri ligger nemlig, at det Guddommelige boede i Christus paa en ganske egen Maade, i en eiendommelig Reenhed og med en eiendommelig Fylde; at Bevidstheden om Gud og et guddommeligt Rige levede i ham med en Umiddelbarhed, med en Klarhed, med en Sikkerhed, med en Kraft, hvorom vi kun have et svagt Begreb; at den guddommelige Villie gjennemtrængte hans hele Sjæl, saa at ingen egen Villie kunde komme op i ham. Denne Forestilling, der for den, som kan skue ind i Jesu Læres uendelige Rigdom og Dybder, faaer sin fornemste Bekræftelse af dens eget Indhold, giver igjen Læren den Myndighed og Anseelse, som den behøver, for at man med Tryghed kan hvile ved samme. Den giver og Christi Person sin store Betydning og lader os skimte, hvorledes han, ikke blot ved sin Lære, men og ved sin Personlighed, har bragt Menneskene Gud nærmere. Tænkeren, der erkjender, at Menne-

Feheden hører sammen ikke blot ved en død Begrebs-Eenhed (at alle kunne henføres under et vist affondret Begreb), men ved et levende organisk Baand, finder det ikke unaturligt, at forestille sig Christus som Middelpunktet i Slægtens Liv, hvis Reenhed og Sundhed ogsaa maatte komme de syge Dele tilgode; skjøndt han maa indrømme, at dette, som alt hvad der angaaer Tilværelsens, den physiske saavelsom den moralskes, Grundbetingelser, er ham en Gaade. Men især bringer hiin Forestilling det fromme Hjerte til at slutte sig til Christus med en inderlig Kjærlighed, til at betragte sin Stræben efter det Gode, som en Stræben efter at blive ham liig, og til at forene sit Haab til den guddommelige Barmhjertighed med den Tanke, at hele Menneskeheden, ved denne Hellige, har faaet et større Værd i Guddommens Øine.

Maaden, hvorpaa det Guddommelige har i Christus forenet sig med det Menneskelige, overgaaer alt menneskeligt Begreb. Men vi begribe ligesaa lidet, hvorledes en Verden, som er i Tid og Rum, kan være grundet i et Væsen, som er uden for Tidens og Rummets Indskrænkning, hvorledes denne Verden, hvorledes vi selv kunne paa engang være af og ved Gud allene, og dog være for sig bestaaende Væsner, hvorledes i Særdeleshed Mennesket, uagtet dets fuldkomne Afhængighed af Gud, kan erhverve sig et personligt Værd, paadrage sig personlig Skyld og Ansvar. Imidlertid dannede sig der tidlig af Christendommens og

den hedenske Philosophies Elementer en christelig Philosophie, der gjorde hiint uudgrundelige Forhold mellem det Guddommelige og Menneskelige i Christus til Gjenstand for sin Forsken. Intet var heller naturligere, og kunde end denne Gaade saalidet som Philosophiens øvrige Grundopgaver nogensinde blive opløst, saa forædles og opløftes dog Sjælen, ved at dvæle ved slige høie Forestillinger, ved mere og mere at udvikle dem. Kun hvilede Kirken i de første Aarhundreder ved den rene bibelske Forestilling, at Christus var Guds Søn, at Gud i sin hele Fylde var i ham, og han, med sit hele Væsen, var i Gud. Men strax efter at Christendommen var blevet Statsreligion, blev det, ved den første oecumeniske eller almindelige Kirkeforsamling, vedtaget som Betingelse for den kirkelige Læres Reenhed, hvorledes hiint Forhold skulde forestilles. Den nicæiske Kirkeforsamling af 325 tilføiede de gamle Troens Artikler nærmere Bestemmelser om Christi Natur og evige Guddom lige med Faderens; og ved det saa kaldte Athanasii Symbolum blev Treenighedslæren endnu nærmere og med største Subtilitet bestemt, samt erklæret for en Bestanddeel af den Troe, uden hvilken Mennesket ei kan blive saligt. Vel bør dette Dogma ingenlunde agtes ringe. Hvad der ofte er blevet forebragt til dets Forhaanelse, er kun grundet paa en plat materialistisk Forestillingsmaade, der vil dømme over den guddommelige Tilværelsesmaade efter de Love, som gjelde for den Tilværelse, der er i Tiden

og Rummet. Men Treenighedslæren findes dog ikke egentligen og umiddelbart i Skriften og er saaledes ingen væsentlig Bestanddeel af den christelige Troe, ligesom der heller ikke til hine Symbolers dialectiske Bestemmelser af denne Lære slutter sig saadanne for det gudelige Sind vigtige Forestillinger, som til den skriftmæssige Lære om Christus, som Guds Søn, hvorved den ældste Troesbekjendelse lod det beroe *). Ogsaa er det vist, at den herskende Forestillingsmaade i Skriften er den om Christus, som et Væsen, i hvem vel al Guddommens Fylde boede, men som dog erkjendte Faderen høiere, end sig; og anderledes kan man umueligt forestille sig Christus, saaledes som han traadte frem i den synlige Verden, og blev Menneskehedens Lærer og Frelser. Men det Spørgsmaal, om det guddommelige Væsen, der traadte frem i Christus, ogsaa

*) See Schleiermachers "der christliche Glaube" 2 B. S. 686 til Enden, hvor han, i det han erkjender, at Treenighedslæren, efter sit egentlige skriftmessige Gehalt, hører til den christelige Troes Væsen, dog lærer, at den kirkelige Læresætning, hvorved samme er udtrykt, ikke er en væsentlig Bestanddeel af de egentlige Troeslærdomme, eller er af lige Værd med samme, ligesom han og med sin sædvanlige skarpe Dialektik gjennemgaaer hiin Læresætning. Interessante historiske og dogmatiske Bemærkninger over hiint Dogma findes og i det forhen nævnte Skrift af Prof. Müller S. 1-84.

i og for sig selv og uden Hensyn til denne sin Fremtrædelse, var en egen Guddomskraft, der havde en særskilt Personlighed, er Noget, der, om endog noget Forstaaeligt derom lod sig udsige, dog ikke kan have nogen frugtbar Indflydelse paa Menneskets Sind. Naar nu Nogen, i det han iøvrigt erkjender hine Symbolers Værd, forsaavidt de gik ud paa at fortrænge Forestillinger, hvorved Christi Person blev forringet, dog ikke tillægger de deri fremsatte dialectiske Bestemmelser noget absolut Værd, ja endog forestiller sig Sagen en Deel anderledes, saa kan dette dog ikke hindre ham i, med god Samvittighed, at modtage Læreembedet og aflægge den Eed, som dertil udkræves. Man kunde vel herimod erindre, at Lovens 2—1 ligesaa vel nævner det nicæiske og Athanasie Symbolum, som det apostoliske, og at ligeledes den augsburgske Confession i sin første Artikel med udtrykkelige Ord erkjender det nicæiske Conciliums Beslutning og, i at udvikle dens Indhold, optager Adskilligt af Athanasii Symbolum. Men heraf kan ikke følge, at Kirkens Lærer skal være forpligtet til at foredrage Alt, hvad der findes i disse Symboler. Det er i det Foregaaende ikke blot af disse Symbolers Indhold, men og af bestemte kirkelige Data beviist, at de nye Bestemmelser, der findes i hine tvende Symboler, ikke kunne ansees som nødvendige Bestanddele af den himmelske Lære, som det paaligger ham at udbrede. Selv den Religionslærer, der, som christelig Philosoph, finder sig

fuldkommen tilfredsstillet ved hine dogmatiske Bestemmelser, vil dog, hvis han er en klog Folkelærer, sjeldent gjøre Brug af samme i sit offentlige Foredrag, fordi han maa erkjende, at saa fine Lærdsætninger ikke kunne forstaaes af Folket *). Da Præsten derhos aldeles ingen Eed har at aflægge paa sin Tupe, men denne blot forudsættes som en Betingelse for Moraliteten af den Eed, han gjør angaaende Det, han vil lære, saa er det aabenbart, at han med uskadt Samvittighed kan paatage sig Lærerembedet og redeligen opfylde sin Eed, skjøndt han ikke ganske finder sig tilfredsstillet ved hine Bekjendelsesskrifters Dialectet. Herved bliver det dog ikke uden af Virkning, at de ere opstillede som symboliske Bøger; thi heraf følger vistnok, at Religionslæreren ikke er beføiet til at lære noget herimod. Hertil kan der fornuftigviis heller ingen Opfordring være for ham; thi det kan ikke med Føie paastaaes, at de have fremstillet nogen falsk eller uchristelig Læresætning. Hvad der er at bemærke ved dem, er, at de have villet, paa en almeengyldig Maade, ja som en nødvendig Bestanddeel af den saliggjørende Troe, be-

*) Dermed vil jeg ikke have nægtet, at Præsten jo stundom kunde have Anledning til at berøre Trinitetslæren i en Prædiken og endnu mere i sin Underviisning for Confirmandere. Endog med Hensyn til at den ikke, ved en cras Forestilling derom, skal blive anstødelig, kan det være nødvendigt, at han gaaer noget ind i samme.

stemme det, hvorom hverken Fornuften eller Skriften aabenbarer os Noget, og at det, de derom have lært, er ufrugtbart, ikke tilfulde forstaaeligt og let misforstaaeligt. Ligesom deres Værd for den Tid og det Øiemed, hvori de nærmest ere blevne givne, efter hvad der allerede oven er bemærket, hermed ikke nægtes, saaledes kunne de og fremdeles have deres Nytte, som negativ gjeldende Normer, i det de kunne tjene til at værne imod Vildfarelser, f. Ex. imod saaledes at nedsætte Ideen om Christus som Guds Søn, at Alt derved bortfalder, der kunde give hans Lære den Myndighed, som den bør have.

Skjøndt det Ovenanførte viser, at jeg ikke kan være enig med Schleiermacher, forsaavidt denne vilde have, at Religionslæreren kun skulde forpligte sig til den Deel af de symbolske Bøger, som indeholder Modsætningen af den romerske Kirkes Vildfarelser, saa er det vistnok, at dette særegne protestantiske Element af vor Kirkes Bekjendelsesbøger ligesaa vel, som det fælleds christelige Element, hvortil vi i det Foregaaende have taget Hensyn, er noget Væsentligt, hvortil den Eed, vore Religionslærere skulle aflægge, sigter. Den, der deelte nogen af den catholske Kirkes Meninger, som den augsborgske Confession forkaster, kunde derfor ligesaa lidet med god Samvittighed sværge Eden, som Den, der manglede Overbeviisning om de begge Kirker fælles christelige Grundlærdomme. Hine Lærdomme, som den augsburgske Confession sætter imod

den romerske Kirke, maae desuden ansees for ligesaa ægte christelige, som de, den eenstemmig med den catholske Kirke, har erkjendt; thi det er kun fra den christelige Religions Kilder, de hentes. Forskjellen paa det fælleds Christelige og det særlig Protestantiske i vor Troesbekjendelse er kun tilfældig og historisk. Men vist er det, at den augsburgske Confession indeholder Lærdomme, som netop udgjøre Christendommens Kjærne, og hvorom Kirkens ældre Symboler tie, fordi de den Tid ikke vare blevne kaldte i Tvivl. Ogsaa indsees det, at de Sandheder, som den protestantiske Kirke har sat imod den catholske Kirkes Vildfarelser, just, formedelst denne Kirkes Stilling mod den protestantiske, saa meget desto mere behøve at omgjerdes. I et Land, som Danmark, hvor der kun findes ganske enkelte Bekjendere af den catholske Lære, er Sagen vel ikke saa paatrængende, som i de Lande, hvor den catholske Kirke hersker ved Siden af den evangeliske, ja endog har en betydelig Overvægt over samme. Imidlertid bør det protestantiske Element ligefuldt bevares. Kun kan jeg ikke ansee det for hensigtsmæssigt, eensidigen at udhæve det, da dette let kunde give Anledning til den Mistydning, at det fælleds christelige Element var mindre vigtigt. Det forekommer mig og, at, ligesom den Forpligtelses-Formel, hiin udmærkede Theolog foreslaaer, er for lidet sigende paa den ene Side, saa er den og, paa den anden, altfor bindende. I Stedet for at den Eed, Præsterne hos os have at aflægge,

kun gaaer ud paa hvad de have at lære, hvilket, som vi have seet, i Virkningen ikke bliver ganske eensbetydende med den Eed, der havde den Sværgendes Troe til umiddelbar Gjenstand, saa indeholder den Schleiermachersk Formel, at Religionslæreren erkjender Alt, hvad der læres i vore symbolske Bøger om den romerske Kirkes Vildfarelser og Misbrug, i Særdeleshed i Artiklerne om Retfærdiggjørelsen og gode Gjerninger, om Kirken og den kirkelige Myndighed, om Messen og de Helliges Tjeneste, om (Kloster-) Løvter, for overeensstemmende med den hellige Skrift og Kirkens oprindelige Lære. Nu er det vistnok, at det Væsentlige af hvad den augsburgske Confession indeholder angaaende hine Gjenstande, ikke kan have nogen Betænkelighed for Den, der har bestemt sig til Lærer i den protestantiske Kirke, og Schleiermacher har fuldkommen Ret, naar han strax derefter paastaaer, at Den, der ikke deri stemmer med de symbolske Bøger, der, t. Ex., ikke holder fast ved Retfærdiggjørelse formedelst Troen og ved Guds Ords frie Brug, ikke kan være protestantisk Lærer, men enten maa hælde til Catholicismen eller og holde den hele Strid, der ved Protestantismen er fremkaldt, for ubetydelig. Det er ogsaa umiskjendeligt, at den augsburgske Confession paa en meget klar og bestemt Maade har erklæret sig angaaende den væsentlige Betydning af Læren om Retfærdiggjørelsen ved Troen, i det den tydeligen indeholder, at denne Lære ingenlunde ophæver Forpligtelsen til gode Gjerninger,

men tvertimod erkjender disse som nødvendige Følger af det christelige Sind, hvorimod den blot forkaster de Gjerninger, som ikke have deres Udspring fra et ægte christeligt Sind, og i Særdeleshed de barnagtige og uforstandne Gjerninger, hvorved man, efter den catholske Kirkes Lære, kunde bane sig Adgang til Salighed. Men imidlertid turde der dog i de Udtryk og Vendinger, hvormed Troens Væsen i Confessionens Art. 4 og 20 beskrives, være Adskilligt, som Mangen, der værdigen kunde beklæde Lærerembede i den protestantiske Kirke, kunde finde Betænkelighed ved, i Eet og Alt, at underskrive. Det er uden Tvivl denne Betragtning, som har formaaet Prof. Clausen, der ligeledes anseer en Forandring hensigtsmæssig i den Forpligtelse, den protestantiske Religionslærer indgaaer, til, i Formelen, at afvige fra Schleiermacher, i det han mener, at den protestantiske Geistliges Troesbekjendelse helst maatte affattes saaledes: "at den hellige Skrift er den ene sande Troesnorm, at dette Protestantismens Princip er det eneste sande kirkelige Princip, og at den protestantiske Kirke er dette Princip tro, naar den forkaster Sætningen om Retfærdiggjørelse ved Gjerningers udvortes Legalitet og Læren om syv Sacramenter". Men denne Lærde har dog i det Hele neppe været heldigere, end Schleiermacher, i at udfinde en passende Formel for Eeden. For blot at holde os til den ene Punct, saa turde dog Maaden, hvorpaa han udtrykker det, Pro-

testantismen sætter imod den catholske Kirkes Lære om Retfærdiggjørelse, ikke være ganske heldig. Der peges mere paa den kantiske, end paa den evangelisk-christelige Forestillingsmaade; og, skjøndt det, naar man sammenligner hiint Sted med andre, er klart, at Forfatteren ingenlunde miskjender Læren om Troen som det første Element i det christelige Liv, men blot, for at forebygge Misforstaaelser, ikke har villet udtrykke den i Skriftens og Confessionens Sprog, saa turde det dog fra flere Sider være mindre passende, ved en saa betydende Leilighed at aflægge ei blot den kirkelige, men endog tillige den bibelske Talebrug. Den kantiske Lære om den indvortes Moralitet, som det, hvorved Mennesket skal gjøre sig Gud behageligt, er vel ingenlunde stridende mod de christelige Forestillingsmaader; men disse indeholde dog Noget, der gaaer dybere, end den kantiske Lære. Det er nemlig paa den religiøse Troe, paa den Troe, som Christus, i sin Reenhed og Heelhed, har bragt ind i Verden, at den ægte Retsindighed maa befæste sig; og Christendommen kan ikke antage en Moralitet, der ikke slutter sig til denne Troe, at have tilbørlig Kraft og Fasthed.

Det forekommer mig saaledes, at hine skarpsindige Mænd ikke have vidst at udfinde nogen Formel for den protestantiske Religionslærers Embedseed, eller, om man vil, Embedsløvte, der kunde have Fortrin for den, som vore Kirkelove længe have vedtaget. Det er og vist, at enhver Forandring, blot som Forandring, let

kunde opvække Betænkeligheder, Bekymringer og Splidagtighed. Naar nemlig visse af vore symboliske Bøgers Lærersætninger, med Udelukkelse af andre, bleve udhævede, som de, hvortil Kirkens Lærere skulde være bundne, saa kunde det let have Udseende, som om det var et nyt Symbol, man satte i Stedet for de hidtil gjeldende. Og hvo skulde være bemyndiget til at indføre et saadant? Hvorledes skulde man vente, at alle Kirkens Medlemmer vilde blive tilfredse med Det, der saaledes, paa Grund af Enkeltes Meninger, erklæres for dens Hovedlærdomme?

Man overbevises herved end yderligere om, at den danske Kirke gjør vel i at lade det beroe ved den Eedsformel, som Kirkeritualet har foreskrevet, hvilken, efter hvad vi have seet, paa den ene Side værner mod saadanne Lærdomme, der ville opløse den christelige protestantiske Kirkes Væsen, og paa den anden Side giver tilstrækkelig Leilighed til fri Forskning og klar Udvikling af de religiøse Sandheder. Det kan, for Fuldstændighedens Skyld, her bemærkes, at der ikke gives noget andet Bud i Loven, som kunde skjærpe Forpligtelsen til at følge de symboliske Bøger, saaledes som den af hiin Eedsformular kan udledes; thi Lovens 2—4—6 befaler blot, at Præsterne skulle lære Loven og Evangelium efter Guds aabenbarede Ord og den hellige Kirkes Symbola og den uforandrede augsburgske Confession, hvilket ingenlunde indeholder, at de skulde være pligtige til at foredrage enhver i hine Symboler

fremstillet Lære. Kirkeritualet har iøvrigt, i Stedet for hine Lovens Ord, blot sagt, at Præsterne skulle forklare Texten i deres Prædikener efter Guds Ord og den sande Kirkes Lærdom.

En indsigtsfuld Lovkyndig, hvis Arbeide jeg i Begyndelsen af denne Afhandling har nævnt, og som ligeledes har erkjendt, at hiin Eed er affattet paa den meest frisindede Maade, som i en Kirke er mulig, hvor der gives symbolske Bøger, har dog gjort sig selv den Indvending, at en Forpligtelse til en bogstavelig Forstaaelse af de symbolske Bøger dog har ligget i den Tids Mening, da Ritualet blev givet, og at den sammesteds foreskrevne Eed saavel som de i Forbindelse dermed staaende Lovbud derfor oprindeligviis maatte tages i hiin Betydning. For at beskytte den danske Kirke mod den deraf flydende Meningstvang tager han derfor sin Tilflugt til en Retssædvane, hvorved en mildere Mening skulde være lagt ind i de ældre Lovbud *). Skjøndt i Resultatet enig med denne Forfatter, kan jeg dog ikke ganske forestille mig Sagen under hiint af ham valgte Synspunkt.

Vel troer jeg, at der tilkommer Sædvaner en langt større Virkning i Retsvidenskaben, end den, vore ældre Theoretikere have villet tillægge samme, og har udførligen søgt at bevise dette, til hvilke mine Beviser ogsaa hiin Forfatter henholder sig. Men saavidt tør

*) See Paulsen l. c. S. 30 ff.

jeg dog ikke gaae; at jeg turde erkjende nogen Sædvane som retsgyldig, der streed imod Loven. Men jeg antager heller ikke, at man, ved rette Lovfortolknings-Reglers Anvendelse, kommer til den Tvang under de symbolske Bøger, som hiin lærde Forfatter, ved Hjelp af den paaberaabte Rets Sædvane, har villet undvige. Kun maa man nøie skjelne Loven og den ved samme tilkjendegivne Villie fra det System af Forestillinger, der udgjøre Mellemledene mellem Loven og dens Anvendelse i det givne Tilfælde. Lovene indeholde sjeldent de Facta, hvorpaa de skulle anvendes, saaledes som disse umiddelbart fremtræde og blive Gjenstande for Bedømmelse efter Loven. Disse umiddelbart under Erfaringen faldende Facta maae først ved en Reflection, der ofte kan fordre dybe Undersøgelser, henføres under det Begreb, hvortil Loven knytter sin Bestemmelse. Jo mere dette Begreb er udenfor den blot materielle Verdens Grændser, jo større Afstand er der imellem samme og det raae Factum, jo mere kan det System af Forestillinger, hvorefter Factum skal prøves, inden det kan henføres til Loven, være Gjenstand for Meningsforskjellighed. Dette viser sig, til Exempel, i de Bestemmelser, hvori Loven ofte kommer med egentlige moralske Begreber, f. Ex. ved Bedømmelsen af Vidners Troværdighed, ved Opstillingen af de Egenskaber, uden hvilke en Person ikke kan stedes til Embede eller blive i samme, ved Reglerne for den criminelle Tilregnelighed, ved Bedømmelsen af hvad der er Injurie og

af sammes Grad m. m. Som Forhold og Begreber forandre sig med Tiderne, vil og det System af Forestillinger, hvorfra man ved slige Loves Anvendelse maa gaae ud, forandre sig, uagtet selve Loven bliver uforandret. Loven, der har indskrænket sig til den almindelige Regel, men ikke givet sig af med at opstille Systemet af hine Mellembegreber, overlader dette til de Dømmendes Indsigt, der staaer i nøie Forbindelse med enhver Tids Udviklingsgrad og de Forhold, som udbanne sig ved dens Hjelp. Her spørges ikke: hvorledes vilde den Lovgiver, hvorfra Loven oprindeligviis er kommen, efter det System af Mellembegreber, som hans Tidsalder var i Besiddelse af, have bedømt det enkelte Tilfælde, saafremt dette, i sin Individualitet, var ham givet. Man vilde ellers tillægge de Forestillinger hos Lovgiveren, som denne ikke har tænkt paa at ophøie til Love, Lovskraft; man vilde derhos gjøre Lovens Anvendelse afhængig af usikkre Gisninger; og Følgen vilde blive, at ingen Tidsalder kunde være tjent med Love, som en ældre Tid havde givet. Hvo vilde vel og, t. Ex., naar der spørges om at bedømme de Sindstilstande, som udelukke Tilregnelse, bortvise alle senere videnskabelige Undersøgelser, som kunde lede til Spørgsmaalets Afgjørelse, forbi de havde været den Tid fremmede, hvori vor Landslov blev given. Eller kan man vel tvivle paa, at Loven, hvor den henviser til Stand og Vilkaar, uden at binde dette Hensyn ved nogen nøiagtigere Regel, da overlader det til Domme-

een at gjøre Anvendelse deraf efter enhver Tids Begreber og Forhold, uden at man har at gaae tilbage til den Tidspunkt, da Loven blev given.

Naar vi nu gaae tilbage til vort Emne, saa finde vi, at Eden i Kirkeritualet er affattet saaledes, at den ikke lægger Præsten under de symbolske Bøgers Lænker. Man kan ikke med Føie antage, at Eden af Uagtsomhed har faaet den Vidde, den har. Der er vistnok brugt nøieste Overlæg ved at ordne en saa vigtig Sag. Det, der først maatte faldet de Mænd ind, som havde at sørge herfor, var at fordre en ubetinget Bekjendelse af de symbolske Bøgers Indhold, i enhver Sætning, i ethvert Ord; og, havde det blot været dem om den kirkelige Rettroenheds Beskjærmelse at gjøre, vilde de vist have fundet paa at give Eden en saadan bindende Form. Men hine Mænd have uden Tvivl indseet, at een eller anden iøvrigt christelig sindet og rettroende Mand kunde have Skrupler ved eet eller andet mindre vigtigt Dogma i Kirkens Symboler; og man har derfor ikke villet besvære Samvittighederne ved at fordre en saa bindende Eed, som man ellers kunde have foreskrevet. At vore ældre protestantiske Konger med al deres Iver for den rette Troe, dog ingenlunde, i det mindste ikke til alle Tider (thi det er kjendeligt, at de af og til have vaklet i deres Forholdsregler) have været Venner af saadanne Troesnormer, der, ved spidsfindig Bestemmelse af enhver Lære, kunde besvære Samvittighederne og hindre Sandhedens videre Udvikling, der-

paa have vi et stærkt Exempel i den Forbittrelse, Frederik den Anden baade ved Love og ved Privathandlinger udviiste mod formula concordiæ *); ligesom det og er beviist, at de Bestræbelser, som nogle af Lovcommissarierne viiste for at faae samme indført blandt de symbolske Bøger, som Christian den Femtes Lov skulde nævne, strandede **). Det er altsaa heller ikke historisk usandsynligt, at man i hiin Tid lod Agtelse for Samvittighedsfriheden mildne Omhuen for den kirkelige Rettroenhed. Der ere uden Tvivl Forestillingsmaader i de symbolske Bøger, som ikke alle agtede Theologer den Tid saa aldeles ubetinget billigede, og med Hensyn til hvilke, man ikke antog, at en Meningsforskjellighed udelukkede Nogen fra den rettroende Kirke, f. Ex. naar det athanasiske Symbolum lærer, at Ingen kan blive salig, der ikke ganske og reent holder den christelige Troe (hvo vilde da blive frelst?), eller naar Confessio augustana Art. 2 og 9, som det synes, endog nægter uskyldige Børn, der døe uden Daab,

*) Nogle Aar tidligere havde man derimod, i de bekjendte Articuli pro peregrinis af 20de Septbr. 1569 affordret alle Fremmede, som skulde optages her i Landet, en Troesbekjendelse, der foruden mange dogmatiske Subtiliteter, indeholder Læren om Helvedstraffenes Evighed.

**) See Schlegel om de symbolske Bøgers Indførsel i den danske og norske evangeliske Kirke; i Skandinavisk Musæum for 1803, S. 139-160.

Adgang til Salighed *); Læren om Christi Nedfart til Underverdenen **) m.-m. Grundsætningen, ikke for stærkt at binde Kirkens Lærere til de symboliske Bogers Bogstav, har altsaa vist ikke været de Mænd fremmed, som have udarbeidet hiin Eeds Formel; og man har saaledes ingen historisk Grund til at lægge en anden Mening ind i Eden, end den, der kan udledes af dens klare Ord. Jo mere man er overbeviist om, at hine Mænd vare redelige af fuld Hjerte troende Christne, jo mere har man Grund til at tillægge dem slig Omhue for Samvittighedernes Frihed. Dersom Præsteeeden var blevet foreskrevet af Mænd, der blot betragtede Kirken og dens Lære som et politisk Institut, vilde det vist ikke have manglet, at den var blevet ret bindende. Hvorledes man, i Christian den Femtes Tid, vilde have anvendt Grundsætningen paa et givet Tilfælde, kan, efter den ovenstaaende Udvikling, ikke nu vedkomme os. Det bliver saaledes ingen bindende Auctoritet, at man i en Tidsalder, der omtrent stod paa samme

*) De meest rettroende Tilhængere af vor Kirke have imidlertid stedse forklaret disse Artikler paa en mildere Maade; selv i vort Kirkeritual S. 100-102 læres det, at Gud kan gjøre salig uden Daab. Men den, som de symbolske Bøgers Bogstav gaaer overalt, vilde ikke mangle Midler til at gjøre slig Lære til Kjætterie.

**) Dette Dogma er, som bekjendt, først senere tilføiet det apostoliske Symbol. See Müller l. c. Side 117.

dogmatiske Standpunct, som den, hvori Christian den Femtes Lov udkom, betragtede Niels Hemmingsen som en Kjetter, fordi man meente, at han, i sin Fremstilling af Læren om Nadveren, ikke havde erkjendt Christi legemlige Nærværelse i Sacramentet *). Adskillige af de Forestillingsmaader, som den nyere Tids Forskning i Bibelen og i den menneskelige Aand have fremkaldt; vare og uden Tvivl disse Mænd saa aldeles fremmede, at man ligesaa lidt kan sige, at de have forkastet dem, som at de have antaget dem. Saaledes havde den Tid neppe nogen Forestilling om, hvorledes man kunde erkjende den christelige Aabenbaring, uden at antage en Inspiration af hvert Ord, som findes i de hellige Skrifter, eller hvorledes Christi guddommelige Høihed kunde haandhæves uden den Trinitetslære, som det nicæiske og athanasiske Symbol forkynde, eller hvorledes Læren om Synden og Naaden samt Skriftens Fortælling om Syndefaldet kunde faae fuld Betydning uden at denne Fortælling betragtes som en streng historisk Begivenhed.

Der gives og vanskeligen nu nogen Religionslærer, som ubetinget vilde underskrive enhver Forestillingsmaade i de symboliske Bøger. Saaledes vilde neppe Nogen nu vedkjende sig Læren om Børns Usalighed, der døe uden Daab. End ikke Læren om Helvedstraffes Evighed vil let Nogen nu ansee som en Betin-

*) See Engelstofts og Møllers historiske Calender for 1815, S. 345-402.

gelse for kirkelig Retsævnhed. Finder han end denne Lære grundet i Skriften, saa vil han dog vist erkjende, at den ikke hører til "de til Salighed fornødne Hovedlærdomme", som Præsten er pligtig at foredrage (cfr. G. K. Insp. Coll. Skr. 26de Novbr. 1737 §. 4); thi den, som Christendommens øvrige Forestillinger ikke kunde bringe til at vandre den rette Vei, men som kun Skræk for et evigt Helvede kunde bringe fra et ugudeligt Levnet, vedblev dog i Sind og Hjerte at være en Uchristen. En Religionslærer maa vel endog frygte for, at han, ved at foredrage hiin Lære i sin skrækkelige Haardhed, let kunde virke Fortvivlelse eller Forhærdelse eller maaskee Forkastelse af den hele Troe, hvoraf hiin Lære blev fremstillet som et nødvendigt Led. Han vil og, uden slig Haardhed, kunne give sine Paamindelser om Guds og Samvittighedens Love den behørige Alvorlighed; thi Syndens Følger kunne gjerne være evige, uden just at bestaae i evige positive Lidelser, i det den stedse maa holde det aandelige og salige Livs Udvikling paa et lavere Punkt, end samme ellers vilde have naaet. De, der nu slaae saa mægtigt om sig med symbolske Bøger, turde derfor neppe være ganske i det Rene med deres egen Overbeviisning i saa Henseende, og vilde maaskee selv skrækkes tilbage, dersom Eed paa en ubetinget bogstavelig Bekjendelse af Symbolernes hele Indhold blev dem affordret. Christendommen vinder uden Tvivl heller ikke i Indgang paa Gemytterne ved hine Ivrere; thi, dersom den christne Troe staaer

og falder med den Skikkelse, hvorunder den er fremstillet i de symbolske Bøger, vilde vist Mange opgive samme, der vare rede til at antage den, naar den bødes dem under en anden, mildere, og med den øvrige aandelige Udvikling mere samstemmende Form. Den Religionslærer, som det ikke blot er om at gjøre at hedde orthodox, men hvis Attraae er at indprente sine Tilhørere den himmelske Lære, som han under Eed har lovet, af alle Kræfter at udbrede, vil altsaa holde sig fra de dogmatiske Forestillinger, der enten ere ufrugtbare for den levende christelige Troe og det gudelige Sind, eller endog kunne forvirre Gemytterne. Dog den indsigtsfulde Religionslærer vil i næsten ethvert af vore Symbolers Dogmer finde en stor og med Sjelens høieste Forestillinger om de guddommelige Ting stemmende Betydning. Men da maa man ikke holde sig til Formen og Ordene, der stundom bære Vidne om Tidsalderens mindre klare Begreber og Forfatternes polemiske Tendents. Ved Hjelp af redelig og grundig Skriftforskning, men og under Benyttelse af ethvert andet Middel, hvorved det aandelige Øie oplades, maa han søge at trænge ind i Lærens Aand. Dette vil lykkes ham saa meget desbedre, jo dybere hans Fornuft har forsket over Tilværelsens Gaader, jo nøiere han har lært sit eget Indre at kjende, jo flittigere han har sysselsat sin Sjel med ethvert Slags Tanker, som kunne tjene til at holde den aandelige Sands levende. Thi langt fra at Christendommen skulde staae i et fiendtligt

Forhold til den Indsigt, der erhverves ved Fornuftens Anstrængelse, fører denne netop til den Erkjendelse, at alle Viisdommens og den høiere Kundskabs Skatte indeholdes i Evangeliet, og at man der endog finder den heldigste og udtryksfuldeste Betegnelse for de høieste Sandheder om Menneskets aandelige Tarv. Jo inderligere derfor Religionslærerens christelige Overbeviisninger have forenet sig med hans øvrige Forskninger, jo bedre vil han være i Stand til at fremstille Christendommens Lære i sin indvortes Fortreffelighed; og eene herved kan han vente at skaffe den ret Indgang paa Gemytterne, skjøndt det derved ingenlunde paastaaes, at han bør forsømme de store historiske Begivenheder, der, i deres Forbindelse med Lærens indvortes Fortreffelighed, give den Vidnesbyrd om at være af Gud.

Den, som blot prædiker Symbolernes Bogstav, ja som endog fortrinligen holder sig til det, der har den haardeste og efter Tidsalderens Udviklingsgrad meest afskrækkende Form, søgende at opreise en uigjennemtrængelig Skillevæg mellem Christendommen og Fornuften, han virker i Sandhed ikke til at den himmelske Lære indplantes i hans Tilhøreres Hjerter; og, naar man kunde antage, at han ret vidste hvad han gjorde, kunde man anklage ham som den, der ikke holdt sin Eed, hvilken jo ikke blot gaaer ud paa, at man skal forkynde Læren, men just paa, at man af al Flid skal søge at skaffe den Indgang. Vi have desuden bestemte Lovbud, som befale Præsterne at entholde sig fra unød-

vendige Subtiliteter, fra at fordømme og forkjætte andre, og derimod at bruge christelig Moderation og Klogskab, naar de ville gjendrive andres Meninger og frem for alt vogte sig for, at de ikke, af en blind Nidkjærhed, maaskee udraabe de dyrebareste Sandheder for Vildfarelser og Kjætterier (see Rescr. 23de April 1734). Det vilde saaledes visstnok i alle Maader være mod Kirkens sande Vel, at holde strengt over de symbolske Bøgers Bogstav. Vantroe, Hyklerie og aandeligt Mørke, der er Christendommens lyse Aand aldeles modsat, vilde derved udbredes, og Kirken vilde tabe mangen dygtig og christelig sindet Lærer, som med Kjærtighed og Indsigt vilde have arbeidet for Christendommens Sag, men hvis Samvittighed ikke tillod ham, at bøie sig under Bogstavtroens Aag. Selv om een eller anden Religionslærer i sit Foredrag kun lader Lidet tilsyne af de characteristiske christelige Forestillinger og derved opvækker Formodning om, at han ikke erkjender disse i deres hele Betydning, bør derfor ikke strax det kirkelige Tilsyn gribe ind og forfølge en saadan Lærer. Det kunde være at ønske, at han dybere opfattede Christendommens sande Væsen og med større Bestemthed og Kraft forkyndte dens Sandheder. Dersom hans geistlige Foresatte ere i Stand til at bibringe ham, hvad der mangler ham, er det vist en god Gjerning; men, at forfølge ham for Vranglære, vilde ofte være ubilligt og uklogt. "Den alvorlige og fromme

Mand" — siger Schleiermacher med Rette — *) "vil altid stifte Velsignelse om han endog i mange Puncter fjerner sig fra vor fælles Lære, og hans Virksomhed vil aldrig hindre, at der ikke i den fængsomme Ungdom, under en bedre Tids Beskyttelse, vil udvikle sig en mere befæstet evangelisk Aand, end han selv, efter sin Dannelsestid, har kunnet erhverve sig." Og ligeledes bemærker hiin Forf. med stor Ret, "at det mere er for samvittighedsløse, usædelige Mænd, Kirken maa frygte, end for dem, der maatte findes i nogen Afvigelse fra Læren." Fra ethvert Synspunct anbefaler det sig altsaa, at sætte de snevreste Grændser for Kietterforfølgelser. Men dog ophøre ikke de symbolske Bøger at være et Værn imod aabenbare uchristelige Meningers Forplantelse igjennem det christelige Læreembede. Lader end mangen Geistlig en Afvigelse fra Kirkens Lærdomme stundom skinne igjennem i hans Tale, saa kan han dog ikke tillade sig, ligefrem at feide imod disse; og altid bliver der Meget tilbage af Det i den christelige Lære, som netop er skikket til at rense og hæve Sindet, hvilket han forkynder, skjøndt vistnok ofte ikke med den Kraft, som hans Tale vilde have, dersom en fastere og fuldstændigere christelig Troe levede i ham. Ja den, der, med sin hele Sjæls Fylde, har grebet visse af Christendommens Hovedforestillinger og med Liv og Varme forkynder disse, kan, om han end i mange ikke uvigtige

*) See l. c. S. 366-367.

Stykker kun har en ufuldstændig Troe, let bibrage langt mere til at fremme Christi Rige, end den, der bogstavelig foredrager alle Symbolernes Lærdomme, men uden Liv og Kraft, uden Indsigt i Lærdommenes dybere Betydning. Iøvrigt følger det af Sagens Natur, at det Tilsagn, Præsten gjør, inden han tiltræder sit Læreembede, maa i et større Omfang være bindende for Samvittigheden, end det, hvori samme kan gjøres gjeldende for den udvortes Domstol. Derfor er Eden i dette, som i alle andre Tilfælde gaaet ud paa at skjærpe den indvortes Dommers Aarvaagenhed, hvor den udvortes ikke kan naae hen. Saaledes er og den Eed, der af Statens Tjenere gjøres paa nidkjær og omhyggelig Udførelse af deres Kaldspligter. Samvittigheden maa ofte anklage Den for Mangel af Edens Opfyldelse, som dog en udvortes Dommer maatte sige frie.

Vore Love indeholde iøvrigt ingen alminbelig Bestemmelse angaaende en Geistligs Ansvar for Vranglære. Kun i 1—2—13 og 2—17—22 og 23 omtales Kjetterie, hvori en Bisp maatte forfalde. Her bestemmes imidlertid Intet umiddelbart om Straffen, hvorimod bemeldte Lovsteder blot vise Maaden, hvorpaa Sagen skal forfølges. At en Bisp kan miste sit Embede formedelst Vranglære, forudsættes dog meget tydeligt, og det vilde være en skjæv Anvendelse af Reglen exceptio in casibus non exceptis firmat regulam, om man vilde slutte, at det Samme ikke kunde

gjelde om de Lærere, der beklæde en mere underordnet Plads i Kirken; thi Artiklerne have ikke verbis dispositivis fastsat Straffen, men meget mere forudsat samme som given. Paa den anden Side synes de sidstnævnte Artikler at vise, at ikke enhver Grad af Kjetterie ubetinget har hiin Følge, men at der gives en saadan ringere Grad af slig Brøde, at den Paagjeldende, naar han retter samme, kan blive i Embedet. Dog maa det tilstaaes, at Artiklernes Construction ikke er ganske tydelig. Men, naar man, i Medhold af det oven Foredragne, gjør Forskjel mellem mere og mindre væsentlige Stykker af det i de symbolske Bøger opstillede Lærebegreb, saa maa man finde det naturligt, at den Biskop eller anden geistlig Embedsmand, der udtrykkeligt maatte modsige nogle af de sidste Sætninger, vel kunde siges skyldig i en Vranglære, men at denne dog, naar han ikke tillige ved Maaden, hvorpaa han havde foredraget samme, groveligen havde forseet sig, ikke var saa betydelig, at jo mildere Midler, hvoriblandt Irettesættelse og Advarsel, kunde afsone hans Brøde og forebygge videre Forargelse. Og, naar dette forudsættes som stemmende med Sagens Natur, synes det, at man, i Overeensstemmelse dermed, bør forklare hine utydelige Artikler, hvis Ubestemthed maaskee netop har sin Grund i Conflicten mellem vore Loves skaansomme Aand og deres Iver for Rettroenheden. Iøvrigt er det utvivlsomt, at en Religionslærer kunde paadrage sig Embedsforbrydelse, endog for Afvigelse fra Kirkens

Lære i de mindre væsentlige Stykker, naar denne Afvigelse yttrede sig paa en særdeles forargelig Maade, for Ex. dersom han endog udtrykte sig paa en anstødelig Maade over sligt Dogma. Selv fremmede Troesbekjendelser er det forbudt Præsten sadskeligen at angribe (2—4—6). Hvor meget strafværdigere vilde det ikke være, hvis han formastede sig til at nedværdige nogen Deel af Kirkens egen Lære?

Maaskee Nogen vilde klage over, at vor Fortolkning over de Love, der bestemme de symbolske Bøgers Myndighed, ikke giver et saa bestemt Resultat, at man jo ofte i det givne Tilfælde vil være i Tvivl om, hvorvidt en Religionslærer har forseet sig imod den ham i saa Henseende paaliggende Forpligtelse eller ikke, og i hvad Grad Forseelsen i det første Tilfælde skal tilregnes. Denne Klage kunde fremsættes baade af Dem, der frygte for, at denne Fortolkning ikke er tilstrækkelig til at omgjerde Kirken imod vildfarende Meninger, og af Dem, der nære den modsatte Frygt, nemlig at den kunde misbruges til at undertrykke fri Forskning.

Mit Svar til denne Klage vilde være, at jeg vel, efter Evne, har søgt at bringe Sagen til faste og bestemte Grundsætninger, men at det ikke eene er mine Evners Ufuldkommenhed, der har gjort mig det umueligt, mellem det, der kan tilstædes, og det, der maa være forbudt, at opføre saa skarpt betegnende Grændser, at man altid, med sandselig Evidents, kan skille begge Gebeter fra hinanden. Selv i det meest mate-

tielle Retsgebeet kan Loven ikke med mathematisk Nøiagtighed afpæle Ret og Uret fra hinanden, men det vil stedse beroe paa Dommernes Indsigt i Forholdene, paa deres sikkre Dømmekraft, og paa deres reene Villie, ligesaa meget som paa selve Lovene, hvorledes Retfærdigheden vil blive opnaaet. Endnu mindre kunde hiin Nøiagtighed ventes her, hvor der spørges om en aandelig Virksomhed. Man tænke iøvrigt ikke, at man, i en Kirke, der blot skulde udbrede den naturlige Religions Grundsætninger, vilde være frie for den Uvished, og Meningsulighed, der, i det givne Tilfælde, kunde opstaae om, hvorvidt Læreren har tilladt sig nogen Afvigelse fra den Lære, han var sat til at forkynde, eller ikke. Allerede med Hensyn til den første og meest nødvendige Læresætning, som et Bekjendelsesskrift for den naturlige Religion maatte indeholde, nemlig at der er en Gud, kunde der møde Vanskeligheder af samme Art som de, der kunne opstaae ved Prøvelsen af en Lærers Overeensstemmelse med de paa en Aabenbaring grundede symbolske Bøger. Man vilde dog vel ikke ansee det for nok, at hine Ord bleve brugte, og være aldeles ligegyldig ved de Forestillinger, Læreren gav om den Gud, han forkyndte. Men det er bekjendt, at Philosopher, der dog have bekjendt en Gud, ere af andre Philosopherende blevne beskyldte for Atheisme; ja dette er endog hændet dem, hvis Philosophie var langt mere religiøs, end deres, der stemplede dem som Atheister. For ikke at gaae tilbage til ældre Exempler,

saa have vi selv oplevet dette Phænomen med Hensyn til tre af de Philosopher, som have havt den meest udbredte Indflydelse paa Tidsalderens philosophiske Tænkemaade, og som derhos have virket meest til at give denne en mere religiøs Characteer.

Kant blev ofte sigtet for Atheisterie, fordi han lærte, at Guds Tilværelse ei kunde bevises, men blot af moralske Grunde maatte troes. Dette var imidlertid kun Misforstaaelse; thi den Troe paa Gud, Kant lærer, er en virkelig Overbeviisning, der kun i Henseende til dens Kilde, men ikke i Styrke, skiller sig fra den Art af Overbeviisning, han kalder Viden; ligesom hans moralske Troesgrund, i det mindste efter sin Hensigt, er et virkeligt Beviis, da den gaaer ud paa at lægge hiin Troes nødvendige Sammenhæng med det, der er uomtvistelig Sandhed, for Dagen *). Om

*) En skarpsindig Forfatter har nyelig forsøgt paa at retfærdiggjøre den Paastand, at Guds Tilværelse ei kan bevises, med nye Grunde. Hans Deduction løber ud paa, at en Sætning kun kan bevises, ved at Man lægger dens nødvendige Forbindelse med en ubetinget Sandhed for Dagen, men at der ikke, ved Siden af Gud, som den evige Sandhed, kan, uden Modsigelse, tænkes noget andet, som er ubetinget sandt, d. e. har Grunden til sig selv og sin Sandhed i sig selv, og hvilket man altsaa kunde lægge til Grund for en Beviisførelse for Guds Tilværelse (Dr. Fabers fem Breve til Grundtvig, S. 122 ff.) Men dette er uden Tvivl at lægge et aldeles vilkaarligt og til den menneske-

man end med Føie kan paastaae, at den religiøse Troe, i Kants System ikke har sit rette Liv, sin fulde Kraft,

lige Kjendeevnes Natur lidet svarende Begreb til Grund. Et Beviis skal gaae ud fra noget, hvis Sandhed er afgjort, og skal, ved rigtige Slutninger, godtgjøre en nødvendig Forbindelse mellem denne forud afgjorte Sandhed og det, som skal bevises. Men at Beviisførelsen skal gaae ud fra den øverste Realgrund for al Sandhed er en Fordring, hvorved man egentlig tilintetgjør al virkelig Brug og Betydning af denne Fornuftsoperation; thi, ligesom Guds Tilværelse, efter hiin Deduction, ei lod sig bevise, saaledes lod heller intet andet sig bevise, uden derved, at man, efterat Ideen om Gud, det ubetinget Sande, engang var givet, kunde hidlede det derfra. Men, hvorledes lader sig nogen Forestilling gjøre om Gud, som vi kunde tillægge nogen Sandhed, uden at forudsætte i det mindste Tænkningens Love som givne? Ogsaa disse vare imidlertid jo, efter hiin Forestillingsmaade, kun betinget sande, og kunde altsaa ikke bruges i en Beviisførelse. Man vil desuden end ikke ved Hjelp af Tænknings Lovene allene kunne fra Gud komme til en Verden, men maa tage det, der umiddelbar er givet i Bevidstheden til Hjelp; og da dette hverken medfører nogen ubetinget Sandhed (i Forfatterens Betydning), eller ved Slutninger er hidledt fra det ubetinget Sande, Gud, saa kunde det ikke bruges i nogen Beviisførelse. Mathematiken kunde ikke længere bevise; thi den hele Rumforestilling, den sætter som givet, er kun betinget sand. Hr. Forfatteren har derfor uden Tvivl Uret, naar han ei vil tillade sin Mod-

saa var det dog stor Uret at kalde hans Philosophie atheistisk, men denne Uret maatte den store Grandsker

stander at gaae ud fra Selvbevidstheden, som givet. Kun ved Hjelp af denne og dens Love kan Erkjendelsen komme til en Gud og en Verden; og den bliver saaledes altid i Rækken af Kundskabsgrundene det Første, skjøndt ingenlunde i Rækken af Realgrundene. Men kun i en fuldkommen (guddommelig) Viden kunne Real- og Kundskabsgrundene falde sammen. Den menneskelige Forstand maa fra det Grundede og Betingede slutte sig til det Ubetingede, hvilket den ei umiddelbar besidder, men kun stræber imod. Vil man ikke kalde dette et Beviis, saa faaer dette Ord intet at betyde for Mennesker; men saa betyder det overalt slet intet; thi den Forretning, at bevise, er ikke for ham, der umiddelbar besidder al Sandhed, men kun for den, der skal finde Sandheden. Den af Forfatteren antydede Betragtning, at der ingen Sandhed kan være, naar ikke Gud er, vilde netop, naar den blev udført, være det strengeste Beviis for Guds Tilværelse; thi hvorledes kan man kraftigere bevise en Sandhed, end ved at godtgjøre, at al anden Sandhed beroer derpaa? Det vilde i Grunden være det cosmologiske Beviis, fremstillet paa en nye Maade; og dette Beviis (hvis Retfærdiggjørelse imod Kants Indvendinger vilde føre os for vidt) turde være aldeles tilfredsstillende i sin Sphære; kun at det blot fører os til et ved sig selv bestaaende nødvendigt Væsen, hvori alt andet har sin Grund, men at vi dermed ikke endnu have en hellig, retfærdig, og algod Gud, en Gud, som vi kunne kalde Fader, en saadan Gud, som

sevnlig lide af sine philosopherende Samtidige. Hans Lære kom endog de christelige Forestillinger langt nærmere end den Tids Philosophie, som gik foran ham; og, skjøndt han, i Følge sin eiendommelige Aandsretning, ikke lagde Vægt nok paa det Historiske i Christendommen, saa fandt han dog i alle dens Læresætninger en dyb philosophisk-moralsk Betydning. Fichte blev endog formelig anklaget som Atheist, forbi han havde lært, at man maatte blive staaende ved en levende, virkende moralsk Orden, som det Guddommelige, uden at være berettiget til derfra at slutte til en særskilt Substants eller Person, som dens Ophav. Hans yderligere Forklaring viste, hvad man ved en nøiere Undersøgelse strax vilde have seet, at han kun, for at bortfjærne enhver Forestilling om den indskrænkede Tilværelse i Rummet, havde nægtet Begreberne om Substantialitet og Personlighed Anvendelse paa Guddommen, og at han iøvrigt betragtede hiin moralske Verdens Orden som et levende, virkende hele Tilværelsen gjennemtrængende Princip. Den Forestillingsmaade, der paadrog ham Anklagen, kan have været et speculativt Misgreb. Skjøndt vi om det guddommelige

Christus lærer og hvortil det menneskelige Hjerte trænger. Dog jeg tør ikke udvide denne lange Digression, uagtet jeg endnu kunde fristes til at opholde mig længere ved hiint Skrift, hvis indsigtsfulde og sandhedskjærlige Forfatter vist ønsker, at see sine Paastande prøvede.

Livs Beskaffenhed ei kunne gjøre os nogen anskuelig Forestilling, saa er dog uden Tvivl en personlig bevidst Intelligents den eeneste Form, hvorunder vi kunne tænke os Gud, og hvorunder vi, dog med Bevidsthed om at det kun er en endelig Form for det Endeliges Forestilling om den Uendelige (symbolisk Anthropomorphisme), bør tænke os det høieste Væsen. Imidlertid vilde det være en stor Forkeerthed at kalde et System atheistisk, hvori det Væsentlige i den religiøse Overbeviisning udtalte sig med en Fynd og Kraft, som man forgjæves søgte hos hans Modstandere. I de senere Fremstillinger, han gav af sin Lære, opgav han iøvrigt den Terminologie, som havde bragt ham til hine paradoxe Ytringer, og hans Philosophie sluttede sig nu tæt til de christelige Forestillinger, som han opfattede i større Dybde og med større Varme end Kant, med hvem han dog stemmede overeens i kun at agte lidet paa Christendommens historiske Side. Schelling har man ligeledes gjort den Beskyldning, at han ingen levende personlig Gud skal erkjende, men kun en evig Natur, som han tillægger guddommeligt Navn. Som alt bemærket, gjør man vist bedre i at tænke sig Guds Tilværelse som en personlig Tilværelse, og uden Tvivl faaer Verdens absolute Afhængighed af Gud, i Forbindelse med den Tilværelse, vi dog maa indrømme Verden, snarere en vis Klarhed for den menneskelige Forstand ved Forestillingen om en Skabelse, alle dette Begrebs metaphysiske Vanskeligheder uagtet, end ved

den pantheistiske Forestillingsmaade; ligesom intet Billede paa Menneskets Forhold til Gud er frugtbarere og trøsteligere end det christelige om Gud som Fader. Men derfor bliver det dog ubilligt, naar Schelling, saavelsom de ældre Pantheister, regnes til Atheister. Den Natur, de gjøre til Eet med Gud, er ikke den skabte, endelige Natur, men en skabende Natur (natura naturans), hvoraf al endelig Tilværelse kun er et Gjenskin. Denne Natur tillægge de Liv og Virksomhed; kun tænke de sig den ikke under Personlighedens Form, fordi den derved vilde faae noget Begrændset.

Saaledes vilde der, i en Stat, hvis Religionslærere blot bleve bundne til Læren om Gud, ligesaavel være Sæd til Anklage for Vranglære, som i vore protestantiske Stater. Indsigt og Varsomhed og den Maxime, der blev paaberaabt i en for kort Tid siden aftrykt fortreffelig Dom af 1738 i en Sag om kirkelig Vranglære, at forklare alt i Kjærlighed, *) vilde og i en slig Stat være fornøden, naar Misgreb og Forurettelser skulde forebygges. De nævnte tre Philosopher kunde let ved en theophilanthropisk Ret staaet Fare for at blive dømte som Atheister. Iøvrigt maa jeg ved denne Leilighed bemærke, at Forestillingsmaader, der i og for sig ikke stride mod den christelige Religions Grundsandheder og endnu mindre kunne kaldes atheistiske, dog kunne være høist anstødelige i det populære Foredrag,

*) See nyt Aftenblad for 1825, S. 448.

fordi de, udenfor deres Sammenhæng med metaphysiske eller lærde Undersøgelser og den deraf fremgaaende særegne Sprogbrug, ikke kunne andet end misforstaaes og opvække Forvirring. Saaledes vilde det sikkert være høist utilbørligt, om nogen Folkelærer, det være sig i en christelig eller i en philosophisk indrettet Kirke, umiddelbart vilde foredrage de nylig omhandlede Philosophemer; og De, der have Tilsyn med hans Embedsforvaltning, kunde ingenlunde derved være ligegyldige. Det kunde endog være Tilfældet, at han derved stiftede en Forargelse, som ikke kunde afhjælpes, uden ved at han mistede det Embede, hvortil han havde viist sig at være saa lidet skikket. Men derfor bør dog ikke en paa en særegen Sprogbrug og paa særegne metaphysiske Forestillinger, hvorved Intet forandres i Religionens eget Væsen, grundet Lære ligefrem forkjettres; heller ikke det, at en Religionslærer har viist Hang til disse Forestillingsmaader, komme ham til Skade i sit Embede, naar han kun ikke forarger ved den Uforstand, at komme frem med slige Forestillingsmaader der, hvor de ikke høre hjemme, og hvor de aabenbart maae stifte Forvirring.

Forinden jeg forlader denne Materie om de symboliske Bøgers bindende Kraft for Kirkens Lærere, skal jeg, for, saameget desto mere at sikkre mig mod Misforstaaelse, gjentage Resultaterne af hvad jeg derom har foredraget:

1) Symbolske Bøger ere nødvendige i en Kirke, for at bevare den Eenhed, der hører til dens Væsen, og i Særdeleshed ere Religionslærerne i den danske Kirke bundne ved de deels ved Rigets Grundlov, deels ved Landsloven benævnte symbolske Bøger og den Eed, de i saa Henseende maae aflægge.

2) Edens umiddelbare Gjenstand er den Lære, Præsten har at føre; men desuagtet forudsættes det, før at han med god Samvittighed kan sværge Eden, at hans Overbeviisning ogsaa stemmer med den Lære, han forpligter sig til at forkynde.

3) Eden er ikke alene negativ, saa at det skulde være nok, at han Intet foredrog, som strider mod det Lærebegreb, Kirken har antaget, men den er og positiv og forpligter ham til at forkynde den Lære, der er Edens Gjenstand.

4) Eden strækker sig imidlertid ikke til de symbolske Bøgers hele Indhold, men kun til det, der er væsentlig Bestanddeel af den christelige Troe (doctrina coelestis).

5) Hvad der saaledes maa ansees væsentligt, kan imidlertid ikke bedømmes af Enhver efter eget Godtbefindende, men man har bestemte kirkeretlige Grunde til at betragte det ældste christelige Symbols Indhold og de Sætninger af den augsburgske Confession, der nærmest forklare Protestantismens Væsen, for saa væsentlige, at samme maae læres overalt, hvor den evangelisk-christelige Tro skal kunne siges at prædikes.

6) De dogmatiske Bestemmelser, som hine Grundartiklers Indhold har faaet ved det Nicæiske og Athanasii Symbol, maa vel gjelde som et Værn mod de Vildfarelser, som derved skulle fortrænges, og den Præst, som selv lærte disse Vildfarelser, gjorde sig skyldig mod sin Eed. Men han er ingenlunde pligtig positivt at foredrage hine dogmatiske Bestemmelser, der for det Meste baade ligge udenfor Menighedens Fatte-

evne, og desuden ikke ere nødvendige for den christelige Tro og det christelige Sindelag, ja endog let kunde foraarsage tomme og forvirrende Grublerier.

7) Ogsaa i den Augsborgske Confession forekomme Lærdomme, der aabenbar ikke maae henføres til det, Mennesket behøver at vide til sin Salighed, og som altsaa kan forbigaaes af Religionslæreren.

8) Da Præsternes Eed ikke indeholder nogen Troesbekjendelse, men blot et Løvte om den Lære, de ville føre, saa kan Eden heller ikke være hinderlig i, at Nogen jo, med god Samvittighed, kan paatage sig Læreembedet i Kirken, om han end ikke antager, at de dogmatiske Forestillingsmaader, der ligge uden for Kredsen af det han har at foredrage sin Menighed, ubetinget indeholde christelig Sandhed.

9) Skjøndt en Præst forseer sig, naar han foredrager Noget, som strider mod det kirkelige Lærebegreb, saa er det dog ikke nogen ubetinget Følge, at han derfor ligefrem skal miste sit Embede; men det vil deels komme an paa den Læresætnings Vigtighed, hvorfra han er afvegen, deels paa Maaden, hvorpaa han har fremsat samme. Afvigelser, der deels kun vise sig paa en mere middelbar Maade, deels kun angaae mindre væsentlige Puncter i Lærebegrebet, bør i Almindelighed kun søges rettede ved Hjælp af de geistlige Foresattes Advarsler og Erindringer; og kun saadan Lære, hvorved det Væsenlige i den christne Tro bestemt ophæves, eller som ved Maaden, hvorpaa den er fremsat, er bleven forargerlig, bør paatales og forfølges til Embedsforbrydelse.

10) I Almindelighed bør saavel De, der have Tilsyn med Læreembedets Førelse, som De, der have at dømme i de deraf opstaaede Sager, være tilbøielige til den mildeste og kjærligste Forklaring af Alt, hvad der taaler en saadan, og indskrænke Forfølgelse og

Fordømmelse for Vranglære inden de snevrest mulige Grændser.

Ligesom jeg haaber, at de ovenmeldte Sætninger ved den meddeelte Udvikling ere tilstrækkeligen beviiste, som hjemlede i vore Kirkeloves Ord og Aand, saaledes skulde jeg og troe, at de symbolske Bøger derved erholde en tilstrækkelig Myndighed og værnende Kraft, uden at dog Religionslærerens Samvittighed derved besværes, eller Folkets Fremgang i sand religiøs Oplysning hemmes. Denne Fortolkning stemmer og i det Væsentlige med de Grundsætninger, som vor Kirkes lærdeste og anseligste Mænd hylde. Til Beviis derpaa skal jeg blot beraabe mig paa de Yttringer, som findes saavel i den epistola encyclica, som vore Biskopper udstædte til Geistligheden ved Reformationsfesten 1817, som i den, de nyelig i Anledning af Tusindaarsfesten atter have tilskrevet Geistligheden, udgivet "jussu et sumptu regio". At Meget endnu kunde modtage en nærmere og rigtigere Bestemmelse, end jeg har vidst at give det, er Noget, som jeg ingenlunde paatvivler, saa lidet som jeg troer, at alle Vanskeligheder i Anvendelsen hæves ved de af mig opstillede Sætninger. Derimod haaber jeg, at man vil indsee, at Sagen er saa vel ordnet ved vore gjeldende Love, at man, naar disse anvendes med Indsigt og christelig Aand, ret vel kan hvile ved samme, og maa finde enhver Forandring betænkelig, ikke just som om der jo kunde udfindes Bestemmelser, der i og for sig kunde være nok saa træffende, som de, der indeholdes i vor Lovgivning, men fordi dog ingen ny Bestemmelse vilde erholde det Bifald af alle Stemmedygtige, som var fornødent, naar en slig Forandring ikke skulle virke Forvirring, Splidagtighed og Undertrykkelse i Stedet for at tilveiebringe større Fasthed, Eendrægtighed og Frihed.

(Sluttes i næste Bind).

Juridisk Tidsskrift.

Udgivet

af

Dr. Anders Sandøe Ørsted,

Ridder af Dannebrogen og Dannebrogsmand,
Etatsraad, General=Procureur og Deputeret
i det Kongelige Danske Cancellie.

Tolvte Bind, andet Hefte.

Kjøbenhavn 1826.

Trykt og forlagt af Andreas Seidelin,
Hof= og Universitets=Bogtrykker.

Rec. March 7, 1905

Indhold.

nes Arveret imod Faderens eller Ascendentens Tilbøielighed til at begunstige den Ene paa de Andres Bekostning, er saa ubetinget, at den ikke indskrænkes ved noget andet Hensyn, som kunde gjøre det betænkeligt, at sætte samme igjennem. For at vedligeholde denne Grundsætning, har han indtvunget en Mening i Lovens Forskrifter, som de, efter mine Tanker, ikke kunne modtage. Og denne Fortolkning vilde, saavidt jeg skjønner, ogsaa føre til unaturlige, ubillige og uretfærdige Resultater, saa at man, naar alle Forhold retteligen overveies, uden Tvivl maa være vel tilfreds med, at den ikke virkeligen finder Hjemmel i Loven. Min Mening er derimod, at Lovgiveren, skjøndt han ønskede, saavidt muligt, at sikkre Børns og Descendenters Arveret mod Forældres og Ascendenters vilkaarlige Begunstigelser, dog ingenlunde har villet drive denne sin Villie til det Yderste, betænkende, deels at det ikke vilde være muligt, ubetinget at sætte den igjennem, deels at en vidt dreven Stræben for at gjøre den gjeldende vilde medføre en saadan Svækkelse i den faderlige Myndighed og i den frie Raadighed, Borgerne bør nyde over deres Eiendomme, og derhos lede til saa mange enkelte Ubilligheder og Uretfærdigheder, at disse Følger vilde udgjøre et langt større Onde, end det, at en Fader beholder Leilighed til at begunstige et Barn fremfor et andet. Det er ingenlunde Inconseqvents, naar Lovgivningen saaledes, idet den optager en Grundsætning, dog indskrænker sammes Virksom-

hed ved andre Hensyn, hvis Tilsidesættelse kunde medføre overveiende Ulempe, og ligesaa lidet er det Inconseqvents i den videnskabelige Undersøgelse, naar man ikke lader een Grundsætning, som i og for sig kun har en relativ Værd, herske ubetinget og med Udelukkelse af enhver Modbetragtning. Imidlertid vedligeholdes et større Præg af Consequents ved ubetinget at lade een Grundsætning herske. Denne Art af Conseqvents finder man gjerne i høiere Grad hos den blotte Theoretiker, end hos Forretningsmanden, og stærkest hos den unge Mand med udmærket Tænkekraft. Men, skjøndt den hos den yngre Mand giver et godt Tegn paa videnskabelig Dygtighed og gavner Videnskaben ved at anledige dybere Prøvelse af hidtil antagne Sætninger, bliver dens umiddelbare Resultater dog sjeldent gavnlige og anvendelige for Livet. Det er iøvrigt kun Mangel paa Indsigt, naar man møder slige videnskabelige Undersøgelser med den almindelige Tale om, at det kan være theoretisk rigtigt, hvad de bringe frem, men at det ikke duer for Praxis. Da Retstheoriens eneste Formaal er at vise, hvad der i Livet er det rette, saa kan Theorien umuligt være fuldkommen rigtig, naar den ikke er brugbar for Livet; og der maa, med al den strenge Conseqvents, hvormed den er ført igjennem, dog være noget overseet, der, ligesaavel som det, hvorfra man er gaaet ud, burde været taget i Betragtning. Disse Theoriens svage Sider maa Den kunne opvise, der vil træde frem imod samme; kan

han ikke derom komme til Klarhed, kan han vel for sin Person gjøre vel i at tvivle om Theoriens Rigtighed; men han har intet Kald til at staae frem imod samme.

Jeg skal saa meget mere indskrænke mig til den Deel af Hr. Kunzens Afhandling, der angaaer de nugjeldende Love, som jeg har Haab om, at een af vore grundigste Forskere i den gamle fædrelandske Ret vil i et følgende Hefte meddele sine Bemærkninger over den Deel, hvori Sagen fremstilles med Hensyn til de ældre Love. Disse skal jeg derfor kun berøre, hvor der umiddelbart kan argumenteres fra samme til de gjeldende Loves Fortolkning.

Med Rette sætter Hr. Kunzen en Fortolkning af Lovens 5—4—5 i Spidsen af sine Undersøgelser over hans Materie efter de gjeldende Love. 5—2—61 tillader at betragte Sagen fra to forskjellige Synspuncter. Denne Artikel lader sig nemlig forklare saaledes, at det blot blev en Ret for Faderen, at antegne det Barn, som han har givet Noget forud, for at disse Forstrækninger kunne affortes ved Skifte efter Fader eller Moder, men at Faderen og havde det i sin Magt, at frie Barnet for slig Affortning. Denne Fortolkning, som ikke modsiges af Artiklens Indhold, synes især at anbefale sig derved, at den indrømmer Faderen den samme frie Raadighed over hans Formue ved dens Anvendelse til Fordeel for eet af hans Børn, som der unægteligen tilkommer ham, naar der er Spørgsmaal om anden Anvendelse. Den hæver derhos mangfol-

dige Eplibagtigheder, som en modsat Mening, der giver Børnene Ret til at controllere med Faderen i den omhandlede Henseende, kan fremkalde, og Lovgivningen kan paa denne Maade opnaae en Consequents og Bestemthed, som, under den modsatte Forudsætning, ikke let bliver mulig. Hr. Forf. yttrer iøvrigt dog S. 66-67, at allerede Indholdet af Lovens 5—2—61 viser, at det ikke ganske kan beroe paa Faderens Tykke, hvorvidt han ved det, han giver sine Børn, vil iagttage deres Arveret, paaberaabende sig, i denne Henseende især de Udtryk: "og døer Fader, førend han faaer gjort de andre lige Skjel, som ham tykkes og ret er efter Loven". Men, uagtet det vistnok allerede i denne Lovens Artikel er tilkjendegivet, at Faderen bør upartisk dele sin Formue mellem sine Børn, saa er der dog Intet i Lovstedets Indhold, som vidner om, at der skulde være nogen anden Dommer over Delingens Ligelighed, end Faderen selv, og der tales om ingen anden Regel for det, Barnet skal indføre eller lade sig afkorte, end Faderens Opskrift. *) Saafremt der altsaa ikke gaves andre Lovbud, hvortil der ved hiin Artikels Fortolkning maa tages Hensyn, saa turde den

*) Man mangler ikke Exempler paa, at Lovgivningen, i Særdeleshed i Materien om Fædrenemagten, har fremstillet Grundsætninger, hvis Anvendelse overlades til Vedkommendes egen Billigheds-følelse og Bedømmelse af de individuelle Forhold. See, til Ex., 3—17 N. L. 19—18.

Mening have Meget for sig, at det beroede paa Faderen selv, hvorvidt hans øvrige Børn skulde nyde Vederlag for det, der særligen var givet eet Barn.*)

Hvad nu Fortolkningen af 5—4—5 angaaer, da kan jeg, med Hensyn til sammes Resultat, ikke have Noget at erindre. At de Ord "maae ei" i sammes første Membrum skulde forklares, som om der stod: "er ei pligtig", kan jeg imidlertid ikke indrømme. Der

*) En anden nyere Forf. yttrer, med Hensyn til hvad jeg i nyt juridisk Arkiv 12 B. S. 192-193 har bemærket, at han aldeles ikke kan indsee, hvorledes 5—2—61 kunde modtage hiin Forklaring, og paaberaaber sig, at Artiklens Ord ikke gjøre det nødvendigt, at lægge saa stor Vægt paa Faderens Optegnelse, og at hele dens Aand, i Forbindelse med 5—4—5 og 12, modsiget denne Forestillingsmaade. (Ussings Anm. til Tingsretten 1ste Bind S. 172 Note). Denne Forf. synes at have overseet, at jeg paa hiint anførte Sted udtrykkeligen har sagt, at 5—4—5 ei tilsteder hiin Fortolkning, men at jeg blot har fremstillet den, som en Fortolkning, Lovens 5—2—61, naar den kunde forklares uden Forbindelse med andre Lovsteder, kunde modtage. Det er heller ingen Indvending, at Artiklens Ord ikke gjør den nødvendig; thi, hvis kun ingen anden Retsgrund gjorde en modsat Fortolkning nødvendig, saa maatte den have Formodningen for sig, der ikke indskrænker Faderens frie Raadighed over hvad der er hans. At bemeldte Forf. iøvrigt har misforstaaet Artiklens Aand, vil det Følgende vise.

ere uden Tvivl overveiende Grunde for at Artiklens Kilde J. L. 1—14 blot vil tilkjendegive, at Faderen ikke er pligtig til at give sit Barn sin Formue ihænde, medens han lever. Men, ligesom de i Christian den 4des Tid udkomne Udgaver af jydske Lov, i Stedet for Kint "tharf ecki" har "maa icke", saaledes er det mærkeligt, at den af Justitsraad Lassen, som bekjendt en af de virksomste Medarbeidere paa Lovbogen, forfattede Oversættelse giver Artiklen saaledes: "Pater dum ipse et mater in vivis sunt, nihil filio peculiare dare *potest*", saa at det har megen Rimelighed, at Lovconcipisterne have, skjøndt sandsynligviis urigtigt, forklaret jydske Lov om et Forbud, og i denne Betydning optaget samme i deres Lovarbeide. Desuden forekommer det mig i alle Tilfælde utroligt, at Lovbogens Forfattere skulde i 5—4—5 have taget de Ord "maae ikke" i en Betydning, der ei alene er stridende mod al Sprogbrug *), men ogsaa er den ganske

*) Ordet "maa" bruges vel stundom ligebetydende med det tydske "muß" for at tilkjendegive en Nødvendighed; men, naar en Nægtelse kommer efter, henføres denne, i Overeensstemmelse med vedtagen Sprogbrug, til det, der er Gjenstanden for Maaet, (debet *non*) og ikke til dette selv (non debet). Vil man læse Artiklen, som om der stod "Fader— skal (eller bør) ikke", bliver den ligefuldt at forstaae som et Forbud, saa vist som Budet "du skal ikke stjæle" betyder noget andet, end "du er ikke pligtig at stjæle".

modsat, hvori samme Ord ellers tages heelt igjennem i det omhandlede Lovens Capitel (see Art. 1, 6, 7, 8, 11, 12, 14, 15, 16, 18, 19); hvorhos det endnu, til Overflødighed, kan bemærkes, at Capitlet ikke blot ellers overalt, men og i selve den 5te Artikel bruger Ordet "bør", hvor den vil tilkjendegive en Nødvendighed. Man paaberaaber sig vel, at Artiklen kommer i Modsigelse baade med sig selv og med flere andre Lovsteder, naar dens første Membrum antages at indeholde et Forbud imod at gjøre sine Børn Gaver, hvilket dog det andet Membrum tillader. Men det maa mærkes, at Artiklens første Membrum vel indeholder et Forbud, men at dette kun er betinget, saaledes nemlig, at Faderen ikke maa give et enkelt Barn sin hele Formue til Skade for de øvrige. Det maa herved ikke oversees, at Artiklen ei, som Jydske Lov 1—14 og Christian den Fjerdes Reces 2 B. 7 C., siger "sit Barn", men "et sit Barn", og derved tydeligt tilkjendegiver, at her kun er Tale om Gavens Lovlighed i Forhold til de øvrige Børn. Aldeles correct bliver Udtrykket i intet Tilfælde, og det vilde være saa meget mere uforklarligt, om Artiklens første Deel skulde være skreven for at befrie Faderen for at gjøre Gaver til sine Børn; som der ellers ikke i det den Tid gjeldende Retssystem, saa lidet som i Sagens Natur, kunde være Noget, hvorpaa en Forpligtelse i saa Henseende kunde grundes, og Loven desuden allerede i 5—2—58 har sagt, at Søn ikke haver Lod i Boet, den Stund Fader og

Moder leve. I practisk Henseende bliver det iøvrigt gandske ligegyldigt, hvorledes man forklarer den første Deel af 5—4—5; thi, skulde dens Mening være, at Faderen ikke er forpligtet til, saalænge Moderen lever, at give sine Børn sin Formue, saa maa man tilstaae, at dette er en aldeles overflødig Bestemmelse, og at det saaledes kommer paa Eet ud, om den er nedskreven eller ikke; og, naar Artiklen antages at indeholde et Forbud imod Gaver til et enkelt Barn, saa er det vist, at dette Forbud er saaledes nærmere bestemt ved Artikelens andet Membrum, at det kun er, forsaavidt det indeholdes i sammes Bestemmelse, at det kan komme i nogen Betragtning.

Vigtig og vel udviklet er den Forskjel, Hr. Forf. Side 76 ff. gjør mellem egentlige Gaver, en Fader gjør sine Børn, og Omkostninger, han anvender paa dem. Men jeg maa tillægge denne Forskjel en betydelig Virkning, som Forfatteren, efter sine Grundsætninger, ikke har kunnet tillægge samme. Jeg holder nemlig for, at det kun er egentlige Gaver til et enkelt Barn, med Hensyn til hvilke Faderen er bunden til at give de øvrige Børn Fyldestgjørelse, men at det beroer paa hans Godtbefindende, om han vil beregne et Barn de særdeles Bekostninger, han har gjort paa samme, eller ikke. Denne min Mening grunder jeg paa det, jeg forhen har foredraget angaaende 5—2—61, hvorefter jeg ikke i denne Artikel i og for sig selv finder Noget, der forpligter Faderen til den Afkortning i et

Barns Lod, hvortil den berettiger ham, hvorimod det, efter min Mening, kun er i 5—4—5 (cfr. 5—4—12), der lægges et saadant Baand paa Faderen. Da den sidstnævnte Artikel ei taler uden om egentlige Gaver, saa bliver der Intet, som kunde hjemle Afkortning i et Barns Lod af det, der er anvendt paa ham til Reiser, Studeringer o. s. v., undtagen forsaavidt Faderen ved en saadan Optegnelse, som 5—2—61 omtaler, eller paa anden Maade har tilkjendegivet sin Villie, at slig Afkortning skulde finde Sted. Sagen forekommer mig og i sig selv meget naturlig; thi hvorvidt et Barn, efter Billighed, skulde lide Afkortning for slige paa det anvendte Bekostninger eller ikke, beroer saa aldeles paa individuelle Forhold, at der, hvor Faderen ei desangaaende har erklæret sig, ikke kan fældes en nogenlunde paalidelig Dom derover. Det kan saaledes let være Tilfældet, at de øvrige Børn, skjøndt ikke i lignende betydelige Summer paa eengang, kunne have kostet Faderen nok saa Meget, som det Barn, paa hvem han har anvendt hiin særlige Bekostning. Men hvorledes vil dette i Almindelighed kunne udgjøres, naar Faderen ingen Optegnelse eller anden Erklæring derom har efterladt sig? Det kan overalt ikke være Grundsætning i Lovgivningen, at et Barn skal lide Afkortning for det, samme har kostet mere, end dets Søskende. I saa Fald burde de yngre og ved Dødsfaldet uopdragne Børn nyde Vederlag for det Mere, der er anvendt paa deres ældre Søskende, hvis Op-

dragelse er tilendebragt. Det vilde maaskee været nok saa consequent, om Lovgiveren aldeles ikke havde hjemlet nogen Afkortning for det, Faderen havde anvendt paa sine forskjellige Børn, uden at give dem Noget ihænde til egen fri Raadighed. Imidlertid viser 5—2—61, at ogsaa Afkortning derfor, under visse Omstændigheder, kan finde Sted. Men dette er, naar man ikke vil lægge Mere ind i Loven, end hvad der virkeligen indeholdes i samme, kun hvor Faderen selv har fundet, at den særlige Bekostning, han har anvendt paa eet eller andet Barn, saaledes overstiger hvad han har anvendt paa de andre, og saaledes gaaer ind i Substantsen af hans Formue, at han anseer det uforsvarligt, ikke at give de øvrige Børn noget Vederlag derfor. At Gaver til Børnene og Bekostninger paa disse heller ikke i andre Henseender staae paa lige Linie, er og uimodsigeligt; thi de Bestemmelser, Lovens 5—4—8 og 5—14—46 N. L. 13—44 indeholde angaaende de Gaver til Børnene, hvorunder Creditorerne maatte lide, kunne dog vist ikke udstrækkes til de Bekostninger, der maatte være anvendte paa et Barn.

Det maa iøvrigt bemærkes, at, forsaavidt 5—2—61 taler om Samfrænders og Øvrigheds Eragtning, som Noget, hvorved Collationspligten nærmere skal bestemmes, saa har dette, efter Sammenhængen, kun Hensyn til den af Faderen optegnede Bekostning. Der er altsaa Intet fastsat om, at disse kunne føre Barnet en Omkostning til Last, som Faderen havde

forbigaaet, men det tilfalder dem kun nærmere at bestemme, hvorvidt den af Faderen optegnede Bekostning skal erstattes. Der er saaledes givet dem Adgang til at moderere Faderens Beregning, f. Ex. naar de Bekostninger, som vare anvendte paa et Barns Reiser, vare, i Forhold til hans Arvelod og den Nytte, han kunde have af Reisen, saa betydelige, at der vilde være en Ubillighed i, om disse, inden hans Fuldmyndighed, blot efter Faderens Beslutning, anvendte Bekostninger, skulde fuldstændigen godtgjøres. Men, i at udøve denne Moderationsret, bør dog Samfrænder og Øvrighed vaage over, at den ikke gaaer de øvrige Børn for nær. Dette er det, Loven har betegnet ved de Ord "og Boen kan taale, og saa at de andre Børn ikke skeer forkort, men nyde Jevnet efter Loven." Disse Ord kunne ikke sigte til en aldeles nøiagtig Udjevning; thi derved bortfaldt det Billighedshensyn, som Lovstedet aabenbart hjemler. Man kan herved mærke Udtrykkene i Christian den Fjerdes store Reces 2—7—1 "oc saa, at de oc faaer tillige maadelig Frembtarff oc Nödtörfft". Det er overalt forgjæves, her at tænke paa, ved en aldeles nøiagtig Regulation, at forvandle et Forhold til at være stricti juris, der i høieste Grad er bonæ fidei.

Jeg kan vel egentligen Intet have at erindre mod den af Forf. anførte Grund til at Lovgiveren udtrykkeligen har nævnt Bryllupskosten, som Noget, der under ingen Omstændigheder (end ikke om samme indeholdtes

i Faderens Optegnelse) skal vederlægges. Men der ere uden Tvivl flere Synspunkter, i Følge hvilke det vilde være unaturligt, at Barnet skulde godtgjøre Bekostningerne paa Bryllupsgildet. Dette er en Bekostning, som Faderen vel gjør for Barnets Skyld, men dog egentligen ikke til dets Bedste, og det er en Bekostning, som han mere indretter efter sine egne Forbindelser, sin egen Formue, sin Maade at leve paa, end med Hensyn til den Stilling, hvori Barnet kommer ved sit Ægteskab; ligesom det ikke let beroer paa dette, at moderere Udgifterne. Overalt er der ikke mere Grund til at denne Bekostning skulde stande i Barnets Lod, end at dette skulde være Tilfældet med mangfoldige andre Bekostninger, som Forældre, deels af Godhed for deres Børn, deels for Anstændighedens Skyld, gjøre i Anledning af disse. I det Hele forekommer mig den Grundsætning, hvorefter Forf. vil have Forskjellen bestemt mellem de Bekostninger paa Barnet, der bør stande i dets Lod, og dem, der ikke saaledes bør føres det til Regning, den nemlig, at det Første gjelder om de Bekostninger, som gik udenfor den Forpligtelse, Faderen skyldte sine Børn, ikke saa bestemt og veiledende, som Forf. synes at antage. Det hele Forhold mellem Forældre og Børn er af den Natur, at, skjøndt hines Forpligtelse til at sørge for disses Underholdning og Opdragelse er afgjort, saa beroer dog Maaden, hvorpaa, og Graden, hvori Forpligtelsen opfyldes, for den største Deel blot paa Forældrenes

egen Bedømmelse og eget Sindelag, saa at tredie Mand ikke let kan trække Grændsen imellem hvad der gjøres for Barnet, som Følge af hiin Forpligtelse, og hvad der er udenfor samme.

Hr. Forf. forkaster den hidtil saa godt som almindeligt antagne Mening, at Børnebørnene ikke ere forpligtede til, i Arv efter deres Bedsteforældre, at lade sig det afkorte, som deres tidligere afdøde Fader eller Moder har oppebaaret (Side 92-98). For en stor Deel indeholdes Grunden hertil i den Absolutheb, Forf. tillægger Grundsætningen om Collation. Jeg skal i denne Henseende, uden for Øieblikket at gaae videre ind herpaa, indskrænke mig til den Bemærkning, at, da det, et Barn havde faaet forlods, vilde, hvis det døde før sine Forældre, uden at efterlade sig Børn, gaae tabt for de øvrige Børn og derimod kunde tjene til at forøge fremmede Personers Arv, saa synes det heller ikke at have noget Paafaldende, om de øvrige Børn kunde komme til at lide Tab for at vedligeholde Børnebørnenes Arveret. Det nærmeste, man kan komme disse, er uden Tvivl, som jeg i nyt jur. Arkiv 12te Bind S. 190 har bemærket, at de, naar de virkeligen faae Arv efter Fader eller Moder, som har faaet Forstrækningen, da i sin Tid, i deres Arv efter Bedsteforældrene, maae lide Afkortning af det, Faderen eller Moderen forlods have oppebaaret, forsaavidt det ikke overstiget hiin Arv. Det synes og, at Forf., naar han paaberaaber sig, at Børnebørnene, som Arvinger

efter deres Fader, ere pligtige til, efter det Forhold, hvori de tage Arv efter Faderen, at bære de med Arven forbundne Byrder, kun har Hensyn til hiint Tilfælde. Men, efter hans øvrige Foredrag, kan det dog ikke omtvivles, at han jo, under alle Omstændigheder, og skjøndt Sønnen maatte aldeles have forødet det, han havde oppebaaret af sin Fader, vil have dette afkortet i hans Børns eventuelle Arv efter deres Bedsteforældre. Naar det yttres, at dette Tab flyder af Retsforholdets Natur og at derfor den Ubillighed, som deraf flyder, ikke kan komme i Betragtning, saa forekommer mig dette ikke at være tilstrækkeligt begrundet; thi Hr. Forfatteren har ikke indladt sig paa at bevise, at Børnebørnenes Arveret efter deres Bedsteforældre er bygget paa en Repræsentationsret; i hvilket Tilfælde og Arverets Forbrydelse og Renunciation paa Arv, endog efter den Skyldiges eller Renunciantens Død, vilde berøve hans Børn deres Arveret efter deres Bedsteforældre, ligesom og Den, der havde fragaaet Arv og Gjeld efter sin Fader, da heller ikke kunde arve dennes Forældre. Om man nu end maa indrømme Hr. Forf., at de ældre Loves Grundsætninger tale til Fordeel for hans Mening, og at i Særdeleshed jydske Lovs 1—14, hvorpaa jeg med Flere har beraabt mig til yderligere Beviis paa at 5—4—11 fritager Barnebarnet for Afkortning i det nævnte Tilfælde, hidtil er blevet misforstaaet *), saa turde det

*) Cfr. hans Afhandling S. 44.

dog dermed ingenlunde være bevīst, at hiin Artikel i vor gjeldende Lov kunde forklares i Overeensstemmelse med Hr. Forfs. Mening. Det er dog vist, at samme ikke blot nægter Farfader, men ogsaa Andre Ret til at tage det fra Barnebarn, som Fader gav sit Barn, og dette kan neppe sigte til Andet end til Collation; thi Lovgiveren kan ikke have nedskrevet en sær Bestemmelse, for at tilkjendegive, at ingen Uvedkommende kunde berøve Barnebarnet hiin Gave. Dersom man nu endog vilde lade gjelde, hvad Hr. Kunzen paastaaer, at Lovgiveren her kun sigter til Creditorer, saa er det dog naturligt, at, naar endog Bedsteforældrenes Creditorers Ret til Collation her skulde, som Forf. mener, være indskrænket til det i Art. 10 omtalte Tilfælde, saa maa Forpligtelsen til Collation for Medarvingers Skyld, der, efter Loven, er langt mindre streng end hiin, hvilket i det Følgende skal blive retfærdiggjort mod Forfs. Lovfortolkninger, aldeles bortfalde. Hvorledes man end ellers forklarer sig Lovstedet, er det dog vist, at samme erkjender det Princip, at den Gave, en Søn har faaet af sin Fader, uagtet den ham paahvilende Collationsforpligtelse, er uigjenkaldelig, saa at den ikke, efter hans Død før Faderen, kan, fordi den Betingelse, der hvilede paa samme, ikke kan opfyldes, kræves tilbage, hvorimod den bliver i Massen og kan komme hans Creditorer, hans efterladte Ægtefælle (cfr. 5—2—58, 59) og hans Arvinger af ethvert Slags, ogsaa testamentariske, tilgode. Men, efter

det saaledes antagne Princip, sees det ikke, hvad Hjemmel der kan være til, imod Børnebørnene at gjøre den Fordring, at de, i sin Tid, skulle lade sig slig Gave, endog den eller dens Værd ikke var i Behold ved deres Faders Død, afkorte i den Arv, som tilfalder dem og aldrig nogensinde er erhvervet af deres Fader. Det er usandsynligt, at Loven, idet den, til alle Andres Fordeel, havde betragtet Gaven som Sønnens fuldeligen erhvervede Eiendom, skulde, forsaavidt dennes Børn angaaer, havde fulgt et modsat Princip. Herved vilde disse i flere Henseender opoffres. Jeg sætter, t. Ex., at en gift Søn, der har oppebaaret af sin Fader 5000 Rbd., døer og efterlader sig kun en beholden Formue af 3000 Rbd. Hans Enke tager da ustridigen Halvparten af disse Efterladenskaber; men hans Børn vilde dog ligefuldt være i sin Tid at afkorte de fulde 5000 Rbdlr. i deres Arv efter Farfader og Farmoder. Slige Resultater sees ikke at have Retfærdighed eller Billighed for sig; de maatte altsaa, for at være antagelige, have Hjemmel i en udtrykkelig Lov eller i et tydeligt erkjendt Lovprincip. Men dette er langt fra at være Tilfældet. Tvertimod synes Loven, der kun omtaler Børnenes egen Forpligtelse til Afkortning for det, de selv have faaet, saavel som Børnebørnenes for Bedsteforældrenes Gaver til dem selv, at vise, at ingen Afkortning i det omspurgte Tilfælde kan finde Sted.

Ved Hr. Forss. Afhandling §§. 24—29 har jeg Lidet at bemærke. Kun turde nærmere Bestemmelse

være fornøden med Hensyn til hvad der paastaaes Side 103, at der, i at bedømme Størrelsen og Beskaffenheden af Det, der skal indføres, bør sees hen til Tiden, hvorpaa Gaverne bleve givne. Sætningen er vistnok fuldkomment rigtig, forsaavidt, at det Barn, der har faaet Noget forlods af Faderen, ikke kan være beføiet til at tilbagelevere det Modtagne i forvansket Tilstand. Men, forsaavidt der spørges om sammes Pengeværdie, turde dog, i visse Tilfælde, Hensyn være at tage til den Tid, da Collationen foregaaer. Dette synes at følge af det Barnet i 5—2—61 givne Valg imellem at indføre det Modtagne og at lade sig det afkorte. Billighed synes og at tale for, at den Søn, som Faderen, uden formelig Kjøbslutning, havde overdraget en fast Eiendom paa en Tid, da Eiendomme vare i høi Priis, maa, under disses sjunkne Priser, kunne tilbageføre samme, i Stedet for at erstatte den med det Beløb, hvortil Faderen, i Medfør af hiin Tids høiere Priis, havde antegnet ham samme. Vel er det saa, at han, hvis han havde kjøbt Eiendommen, ikke kunde fries for at betale den betingede Kjøbesum, fordi Eiendommens Værdie var gaaet ned. Men Forholdet er og her et ganske andet, end ved Kjøb. Sønnen kunde vel have det i sin Magt, ikke at overtage den Eiendom, Faderen vilde sætte ham i Besiddelse af, og det kan forsaavidt synes, at han maa sættes ved Siden af en Kjøber. Men der er dog en stor Forskjel paa den bestemte og positive Beslutning, hvormed en Kjøber tilforhandler

sig en Eiendom, og den Resignation, hvormed en Søn tager mod den Eiendom, Faderen giver ham i Hænde, uden bestemt Overeenskomst om Vilkaarene. Det er desuden for Anvendelsen af 5—2—61 ikke nødvendigt, at Sønnen har den til at forbinde sig ved Contrakt nødvendige Myndighed. En billig Sælger vil og ofte finde Anledning til at give Afslag i den betingede Kjøbesum, naar senere Forhold medføre, at den bliver overdreven. Faderen maatte dog vel i alt Fald have Ret til at give et saadant Afslag; men hvilket Hr. Forf., efter den strenge Collationslære, han antager, dog neppe kunde indrømme ham. Ogsaa synes al Ret og Billighed at tilsige, at den Søn eller Svigersøn, der i Udstyr havde faaet en Mængde kostbare Ting, maatte være beføiet til, ved disses Tilbagegivelse i uskadt Stand, at frie sig for en maaskee langt byrdefuldere Afkortning for Det, disse Ting havde kostet. Det kunde derfor og synes, at, om eet eller andet Stykke ei in natura kunde tilbagegives, saa maatte det være nok, at betale sammes nærværende Pengeværdie, naar det kunde oplyses, at denne var ringere, end den, hvorfor Tingen var anskaffet. Ogsaa synes det, at det under saadanne foranderlige Forhold mellem Penge og Ting, som vi have oplevet, baade er billigt og retfærdigt, at der ved den Afkortning, et Barn skal lide for Det, han har bekommet, ei tages ligefrem Hensyn til hvad de respective Anskaffelser have kostet i Penge. Ellers kunde det let hænde, at, hvor to Børn vare lige vel udstyrede af deres

Fader, kunde den Ene komme til at lade sig dette Udstyr afkorte med en fleerfold større Sum, end den Anden. Samfrænders og Øvrighedens billige Skjøn synes her at maatte udjevne Sagen efter Forholdenes virkelige Beskaffenhed. Hvad i Særdeleshed de Forstrækninger angaaer, som et Barn i Penge havde modtaget i eller beregnet til Dansk Courant, maatte uden Tvivl Omskrivningsforholdet blive den almindelige Regel for sammes Tilsvar i Rigsbankpenge. Omsætning efter Indløsningsforholdet vilde, naar flere Børn, i forskjellige Perioder, havde modtaget Forstrækninger, lede til de ubilligste indbyrdes Forhold, og Frdn. 5te Jan. 1813 §. 31 kan ei komme i Betragtning, da her ikke er Tale om Gjeld, som skal tilbagebetales, men om Forskud, som først ved Skifte efter Faders eller Moders Død skulle beregnes. Ligeledes synes det, at Summer, der ere forskudte og beregnede i Rigsbankrepræsentativer, maae til Liqvidation omregnes til Sølv efter hver Tids Cours, uden Hensyn til at Forstrækningen er given til en Tid, da Udlaan lovligen kunde være skeet i Repræsentativer; thi Forstrækningen er ei at betragte som et Laan, der skal tilbagebetales, men som en Anticipation af Arv, hvorfor der skal gjøres de andre Børn lige Skjel.

Men den vigtigste Punkt i Forfatterens Theorie, som jeg maa modsætte mig, er hans Fortolkning af 5—2—62. Han vil nemlig ikke erkjende, at dette Lovsted giver det Barn, der har faaet Mere, end

dets Arv udgjør, Ret til at beholde det Modtagne imod at frafalde Arv; hvorimod dette Mere, efter Forfatterens Paastand, maa kunne affordres Barnet og inddrives ved de sædvanlige Tvangsmidler, som en Creditor har imod en Debitor. Det er mærkeligt, at denne Mening, der, saavidt jeg veed, afviger fra al hidtil antagen Fortolkning, ogsaa findes antagen af tvende andre yngre Lovkyndige *). Det er her fremfor paa ethvert andet Sted, at Forf. har tillagt Hensynet til Vedligeholdelsen af ethvert Barns Arv efter det lovbestemte Forhold et for stort Herredømme og derved ladet sig forlede baade til at gjøre Vold paa Lovens Ord og paatvinge Loven Resultater, der i høieste Maade modsige al Retfærdighed. See vi nu for det Første hen til Lovens udtrykkelige Bestemmelse, saa synes allerede 5—2—61 paa det Tydeligste at vise, at man ikke kan komme et Barn, der har faaet Gaver af Faderen, eller paa hvem denne har anvendt særdeles Bekostninger, nærmere, end at det, hvis det ei vil indføre eller godtgjøre hvad det har faaet eller hvad der for det er udlagt, taber sin Arveret. Bemeldte Artikel, der omstændeligen omhandler Barnets Forpligtelse, gaaer i intet Tilfælde videre, men ender med den Bestemmelse: "vil Barnet det ei gjøre, miste Arv". Lovgiveren har imidlertid ikke ladet det beroe herved;

*) Ussings Anm. til Tingsretten 1ste D. S. 171-181 og Petersen de collatione bonorum p. 272-274.

men ved den fortsatte Bestemmelse i Art. 62 vliist en mærkelig Omhue for at sikkre Den, der saaledes i Faderens levende Live har faaet Forstrækninger, mod den Mening, at han herfor ikke blot skulde kunne miste sin Arv, men endogsaa blive gjeldbunden. Denne Tillægsartikel kan aldeles intet andet Diemeed have, end netop dette. Dens Indhold kan heller ikke modtage nogen anden Fortolkning; thi den fritager udtrykkeligt det Barn, der vil nøies med Det, han bekommet haver, fra at indføre dette eller jevne med sine Medarvinger. Vel siges herimod, at det Ord "nøies" tilkjendegiver, at Det, den Paagjeldende har faaet, er mindre, end Det, han kunde fordre i Arv. Det vilde imidlertid være høist paafaldende, om Lovgiveren, der har været saa usædvanligt og, man kan vel sige, til Overflødighed omstændelig, kun paa en saa indirecte Maade skulde have paalagt Sønnen den i Naturen af det Forhold, hvori han er traadt til Faderen ved at modtage Forstrækninger paa sin Arv, aldeles ikke grundede, og ellers ikke i fjerneste Maade i Loven antydede Forpligtelse, at tilsvare disse Forstrækninger som en Debitor. Men Udtrykket indeholder desuden Intet, som tilkjendegiver denne byrdefulde Forpligtelse. Det bliver i alle Tilfælde passende med Hensyn til, at den Paagjeldende i Formen renuncerer paa en Ret, som han kunde fordre, uagtet det materialiter kan være Tilfældet, at denne Retsopoffrelse ikke er noget Tab. Dette behøver desuden ikke at være givet i det Dieblik, Sønnen gjør

sin Erklæring. I Lovens 5—2—21 hedder det og, at "enhvers Arvinger bør lade sig nøie med hvis den i saa Maader i Boet indført haver", uagtet det er klart, at denne Maalestok for den Enes Arvinger maa blive fordeelagtigere, end den modsatte, som kunde kommet under Spørgsmaal. I jydske Lov 1—15 forekommer desuden et lige betydende Udtryk "orves", og dog erkjender Hr. Forf.; hvad der vist heller ikke lader sig modsige, at Arvingen, efter denne Lov, ikke kunde tvinges til at tilbagegive det Modtagne, med Undtagelse af det Tilfælde, at der var Jord *). Artiklen har og, ved at tilføie de Ord "jevne med sine Medarvinger", end ydermeligere tilkjendegivet, at Det, hvorfor Barnet fritages, er, at han af de modtagne Forstrækninger skulde tilbageføre Det, der overstiger hvad der, efter Arveforholdet, kunde tilkomme ham. Men endnu mere vidner Artiklens Slutning: "saafremt Creditorerne ikke skulle komme derover til forkort", imod hiin Fortolkning. Creditorernes Interesse kan aldrig kræve Tilbageføringen, uden netop hvor Omstændighederne ere saaledes beskafne, at der, naar Barnet beholder Det, samme har faaet, aldeles Intet bliver at arve. Den Forudsætning, at der gives Tilfælde, hvori Creditorerne kunne kræve Tilbageføring, skjøndt Medarvinger dertil ere uberettigede, indeholder altsaa det bestemteste Beviis for, at disse ei kunne fordre Det tilbageført, som en Arving har faaet

*) Side 26.

mere end sin Lod. Det maa derhos endnu bemærkes, at det ingenlunde er under alle Betingelser, at Creditorerne kunne kræve Tilbageføring, fordi de ellers ville tabe deres Fordringer; thi den Undtagelse til deres Bedste, som 5—2—62 antyder, forklares nærmere ved 5—4—8, 9, 10 og 5—14—46, hvorefter det er klart, at de Gaver, Faderen har gjort sine Børn, ikke kunne tilbagekaldes af Creditorerne, fordi han siden kommer i insolvent Tilstand, men at slige Gaver kun rokkes, naar de ere skete paa en Tid, da Faderen var i en saadan Tilstand og saa haardt med Gjeld beladt, at han sin Gjeld ikke kunde betale. Det er heller ikke i noget Tilfælde Andet, end egentlige Gaver, Creditorerne kunne rokke. Hvad en Fader har anvendt paa sin Søns Reiser o. s. v., kunne hans Creditorer paa ingen Maade fordre godtgjort af Sønnen, fordi Faderen ei kan betale sin Gjeld. Dersom altsaa Medarvinger kunde fordre, at den Søn, der paa nogen af de i Lovens 5—2—61 nævnte Maader havde faaet Mere end sin Lod, skulde tilbagegive Det, han saaledes havde faaet, saa vilde 5—2—62 komme i den øiensynligste Strid saavel med sig selv, som og med Lovens øvrige Grundsætninger, hvorefter Creditorers Ret er større end Arvingernes. Det falder endeligen i Øinene, at hele 5—2—62 bliver den meest intetsigende og ørkesløse Lovbestemmelse, der nogensinde er nedskreven, hvis den kun fritager Barnet for at tilbageføre eller lade sig afkorte

Det, samme har faaet, naar det, i Stedet derfor, vil give sine Medarvinger Det, som endnu er Mere.

Om end altsaa den Mening, at det Barn, der havde faaet Mere, end sin Arvelod, burde, som Debitor, tilbagebetale det Overskydende, havde den Hjemmel i Sagens Natur og Lovens Grundsætninger, som Hr. Kunzen med flere nyere Forfattere forudsætter, saa vilde dog Lovens udtrykkelige Bestemmelser i 5—2—61 og 62 aldeles ikke taale at fortolkes i Overeensstemmelse dermed, og jeg maatte altsaa ligefuldt paa det Bestemteste forkaste deres Lovfortolkning. Men jeg kan desuden ingenlunde antage, at hiin Sætning har Retfærdigheden og Lovens Grundsætninger paa sin Side, og jeg vilde derfor, selv om Lovens Forskrift var tvivlsom, ikke være tilbøirlig til at lempe Fortolkningen derefter, men vilde snarere antage, at Loven ikke maatte fortolkes saaledes, saalænge dens Bestemmelser ikke bestemt fordrede slig Fortolkning. Betragter man Naturen af det Forhold, hvori en Søn træder til sin Fader ved af ham at modtage Forstrækninger, saa er det vist, at han ordentligviis ikke kan antages derved at ville stifte nogen Gjeldsforpligtelse. Dersom det, naar Sønnen oppebærer Noget af sin Fader, er Meningen og Hensigten, at han, som Debitor, skal tilbagebetale det, saa kan Faderen derfor lade ham udstede sin Forskrivning, og da er der intet Spørgsmaal om Beskaffenheden af hans Forpligtelse. Men, hvor dette ikke skeer, kan han ikke formodes at modtage Det,

Faderen giver ham, anderledes, end enten som en reen Gave eller i alt Fald som et Forskud paa hans Arv, og han kan da ikke, efter nogen Retfærdighed, være pligtig at vederlægge det Oppebaarne paa en mere byrdefuld Maade, end den, hvortil han har villet forpligte sig. Hertil kommer endnu, at Det, Barnet haver at vederlægge, ofte bliver det givet eller anvendt paa samme i en Alder, hvori det ikke endnu kan indgaae nogen Gjeldsforpligtelse, og selv i det modsatte Tilfælde bestemmes ved Faderens Beslutning, uden at Barnet faaer Andet end i det Høieste en indirecte og negativ Indflydelse derpaa, samt at Faderen, i at bestemme slige Bekostninger, tager Hensyn til sin daværende Formuesforfatning, der siden mærkeligen kan forandre sig. Man tænke sig, til Exempel, at en velhavende Mand har anvendt flere tusinde Rigsdaler paa sin Søns Reiser, paa hans Anbringelse i een eller anden glimrende Stilling e. d., at han har givet eet af sine Børn et rigt og kostbart Udstyr o. s. f. Foruden at nu den Paagjeldende, da slige Bekostninger bleve gjorte, muligen endnu ikke var i den Alder, at han kunde paaskjønne Gavnligheden af disse hans Faders Foretagender, eller i det Hele var moden til at paadrage sig nogen Gjeldsforpligtelse, har han i alt Fald ikke kunnet kjende Faderens daværende Formuestilstand, endnu mindre forudsee, hvorledes den i Fremtiden vilde blive. Han har altsaa, hvis det endog kan siges at være en fri Handling, at han har taget imod hvad

Faderen vilde give eller anvende paa ham, dog kun villet modtage dette i den Tanke, at det var en Deel af hans tilkommende Arvelod, som han derved oppebar forud; og det kan paa ingen Maade lægges ham til Last, at han saaledes har betragtet Sagen. Det kan allerede være haardt nok for ham, naar Faderen i sin Tid døer i ringere Formuesomstændigheder, end de, han havde havt Anledning til at forudsætte, at han da paa Grund af Det, der saaledes paa ham er anvendt, maaskee mere til Glimmer, end til sand Nytte, skal miste den hele Arv, der dog ellers kunde været ham levnet. Dog dette kan, efter Loven, ikke være anderledes, og han er heller ikke værre faren, end om Faderens hele Formue var bleven tilintetgjort enten ved lige Anvendelser paa de øvrige Børn eller paa anden Maade. At han derimod for Det, han maatte have oppebaaret mere, end hans Arvelod nu befindes at være, endog skulde blive gjeldbunden, vilde være paafaldende uretfærdigt. De Forfattere, som paastaae dette, ere desuden ingenlunde conseqvente; thi de ville ikke, at Forstrækningen i alle Tilfælde og i enhver Henseende skal ansees som Gjeld. De paastaae ingenlunde, at Faderen i Sønnens Boe kunde melde sig som Creditor og faae Betaling ligemed hans øvrige Creditorer samt udelukke hans Børn eller testamentariske Arvinger. Det indrømmes endog, at en Svigersøn ikke, efter sin Kones Død, kan være pligtig til at godtgjøre Svigerforældrene, hvad der maatte være hans

afdøde Kone givet eller for hende være udlagt *). De til et Barn givne Forstrækninger blive saaledes ikke, hvor det kunde blive til Byrde for dennes Creditorer, Arvinger eller Ægtefælle, at betragte som Gjeld, ja Forældrene eller de øvrige Børn kunne end ikke tilbageforbre, hvad deraf findes i Boet, og det, uagtet samme maatte være tilstrækkeligt til alle andre lovlige Fordringers Fyldestgjørelse. Kun mod selve Barnet skulle hine Forstrækninger betragtes under en Characteer, der er ligesaa forskjellig fra den, hvorunder samme i alle andre Henseender betragtes, som den er stridende mod Det, Vedkommende, Faderen og Barnet, have tænkt sig, da Forstrækningerne bleve gjorte. Og alt Dette skal man antage, for at sikkre sig mod den Mulighed, at en Fader, ved at give et Barn i Hænde eller paa samme anvende en større Deel af sin Formue, end den, der i sin Tid falder i dets Lod som Arv, skulde betage de øvrige Børn Noget af deres Arv. For denne ene Betragtnings Skyld opoffrer man alt Andet. Man gjør Vold paa Lovens klare Forskrift; man paabyrder de Forstrækninger, en Fader giver sit Barn, en Characteer, som ganske strider mod de Vedkommendes Hensigt; man forfalder i den aabenbare Inconseqvents, i et enkelt Tilfælde at betragte Det som Gjeld, der i alle andre Tilfælde, og netop i dem, hvori de øvrige Børn blive mere skadelidende, ikke saaledes betragtes,

*) See Ussing l. c. S. 183.

og man udsætter det Barn, hvorpaa Faderen har gjort særdeles betydelige Bekostninger, for at blive gjeldbundet, hvor det ei alene ikke har villet gjøre Gjeld, men end ikke har været mægtig og myndig til saaledes at forpligte sig. Men hiint Hensyn til de øvrige Børns Arveret kan dog, efter sin Natur, ikke være udelukkende herskende i Loven. Det bør vistnok taale de Indskrænkninger og Lempelser, uden hvilke det vilde komme i Strid med andre, for Retfærdighed og Almeenvellet vigtigere Hensyn. Det er saa meget synderligere, at ville ved denne Leilighed tillægge det en saa udelukkende Indflydelse, som dog Intet er mere indlysende, end at Loven hverken kan ville eller har villet binde en Fader saaledes i Raadigheden over sin Formue, at han ingen Leilighed skulde beholde til at skille sine Børn ved Noget af deres Arv. Dette lod sig paa ingen Maade gjøre, uden at sætte enhver Fader under sine Børns Værgemaal. Men man erkjender, at Loven, foruden den Leilighed, Faderen ellers har til at forøde sin Formue, ogsaa har givet ham frie Hænder med Hensyn til Gaver i levende Live. Ligesom Faderen nu i levende Live maa kunne bortgive betydelige Dele af sin Formue til Fremmede, saaledes kunde Lovgiveren fornuftigviis ikke tænke paa at gjøre det umuligt for ham, at begunstige eet Barn paa de andres Bekostning. Hvad Lovgiveren har kunnet gjøre, uden at forrykke alle andre Forhold, har han gjort ved at paalægge Barnet at lide Afkortning for det Oppebaarne.

saalænge der er en Arv, hvori Afkortning kan skee. Men, forsaavidt en saadan Afkortning ikke kan finde Sted, faaer Gaven ganske den samme Characteer, som en Gave, der var gjort til en Fremmed; og der kan, udenfor de Tilfælde, at den maatte være gjort in fraudem creditorum, hvilket dog blot kan antages under den i 5—14—46 N. L. 13—44 nævnte Betingelse, ikke fornuftigviis være nogen Grund til at behandle Gaven til et Barn med mindre Gunst, end den, der var gjort til en Fremmed. At Faderen ogsaa paa mange andre Maader beholder Leilighed til at begunstige eet Barn paa de andres Bekostning, er indlysende. Vil man end nok saa meget antage, at Faderen er pligtig til at antegne ikke blot enhver Gave, han har gjort eet af sine Børn, men og enhver særdeles Bekostning, han maatte have gjort paa samme (hvilket dog, som oven er viist, neppe er aldeles velgrundet), samt at andre Beviser fra de øvrige Børns Side maae kunne træde i Stedet, hvis Faderen havde begaaet nogen Forsømmelse i saa Henseende, saa er det dog indlysende, at alt dette i Gjerningen kun bliver et overmaade svagt Baand paa Faderen. Thi af Det, denne efterhaanden anvender til eet af sine Børns Understøttelse, ville dog de øvrige Børn ikke være i Stand til at bevise ret Meget, især hvis Faderen gjorde sig Umage for at skjule disse sine Foretagender. Selv sine faste Eiendomme har en Fader Leilighed til, under Skikkelse af Salg, at tilvende eet af sine Børn

for langt Mindre end disses sande Værd. Lovgiveren vilde saaledes kun maadeligt have overveiet Forholdet mellem Hensigt og Midler, saafremt han havde foresat sig at gjøre det umuligt for en Fader, at give det ene Barn Mere, end dets rette Arvelod kunde blive.

Een af de ovenberørte Forfattere mener, at Lovgiveren vilde gjøre sig skyldig i den meest skrigende Modsigelse, saafremt 5—2—61 og 62 vare at forstaae saaledes, som jeg, med de fleste andre Fortolkere, forstaaer samme. Det vilde, yttret han, være, som om Lovgiveren havde bestemt, at en Fader ikke maa give sit ene Barn 100 Rbdlr. fremfor de andre, uden at disse siden af Boet skulde nyde Fyldest for samme, men dog havde tilladt Faderen at give sit ene Barn 10,000 Rbdlr., uden at de øvrige Børn, om de i saa Fald kun skulde erholde 100 Rbdlr. i Arv hver, kunde paastaae nogen Andeel i hine 10,000 Rbdlr. *) Men det er vist intet sjeldent Phænomen i Lovgivningen, at Det, som i een Form ikke kan skee, kan i en anden Form, under andre Betingelser, skee, endog med langt større Virksomhed. En Mand, der har Børn, kan heller ikke gjøre et lidet Legat til disses Skade, men kan derimod ved ødsel eller uklog Administration, saavel som ved Gaver i levende Live, stille sine Børn ved hans hele Formue. Saaledes har og den Capitalist, der vil blive straffet med Capitalens Confiskation, hvis

*) See Ussing l. c. S. 173.

han tager ½ pC. mere i Rente, end Loven tillader, Midler i Mængde, hvorved han uden Fare kan gjøre sig en uhyre Fordeel af sin Capital paa den forlegne Debitors Bekostning. Den Mindreaarige, der ikke kan forbinde sig ved nogen egentlig Gjeldscontract, saa ringe end dens Gjenstand er, kan, ved Foretagender, som faae Skikkelse af beskadigende Handlinger, paadrage sig betydeligt Formuetab. En Debitor, som, ved en senere Pantsætning eller Afhændelse, kan betage sine simple Creditorer al Adgang til Fyldestgjørelse, kan ikke vilkaarligen indrømme en Enkelt Fortrinsret for en nok saa ubetydelig Fordring. Det ligger i de menneskelige Vilkaars Natur, at Lovgiveren ikke fuldstændigen kan opnaae sine Diemeed, og at han endog med Bevidsthed maa lade Meget af Det fare, som kunde føre til et Diemeeds Opnaaelse, fordi han ellers vilde, i andre Henseender, gjøre større Skade *). Man kan iøvrigt ikke paastaae, at Forbudet i 5—4—5 mod at dele Eens Formue uforholdsmæssigt mellem sine Børn, bliver aldeles uden Nytte, fordi dets Virksomhed indskrænkes derved, at Barnet beholder hvad det har faaet over sin rette Arvelod. En Fader vil ikke saa

*) See herved hvad jeg i min Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed 1ste B. S. 401 ff., saavel som alt tidligere i mit Supplement 1ste D. S. 70, har udviklet om Nødvendigheden af en ikke blot positiv, men ogsaa negativ Aarsagernes Lighed, naar en Lovbestemmelse skal udvides.

let bortgive sin hele Formue til et enkelt Barn i levende Live og derved gjøre sig selv aldeles afhængig af dette. Men, naar dette ikke skeer, saa faae de øvrige Børn dog altid nogen Godtgjørelse derved, at det Barn, som har faaet for Meget, udelukkes fra Arv. Om man end imidlertid maatte indrømme, at det var en sand Inconseqvents i Lovgivningen, at den havde gjort hiin ene Indskrænkning, uden dermed at forbinde alle de andre Indskrænkninger, som behøvedes for at holde den i Kraft, saa vilde dette dog ingenlunde indeholde en tilstrækkelig Grund til at antage alle disse Indskrænkninger, der, som vi have seet, saa aabenbart stride mod Lovgiverens erklærede Villie og føre til Resultater, der aldeles ikke kunne bestaae med Retfærdighed. Snarere maatte Lovfortolkeren søge at bortforklare en Indskrænkning, som ikke uden andre Indskrænkninger af den nylig nævnte Beskaffenhed kunde opnaae sin Hensigt, end at lægge slige nye Indskrænkninger ind i Loven for at hævde hiin; og sandeligen man behøvede ikke at gjøre saa megen Vold paa Loven for at komme til det Resultat, at ingen Afkortning i et Barns Arvelod kunde finde Sted uden for Det, Faderen havde optegnet til Ansvar og Liqvidation, som for at udbringe Det, at et Barn, som Debitor, skulde tilsvare Faderens Boe, hvad det havde faaet mere end sin Arvelod. Det kan neppe heller være Tvivl underkastet, at det, i det Mindste efter den nuværende Udvikling af de borgerlige Forhold, netop vilde være det

rigtige Lovgivningsprincip, at indrømme Faderen hiin Frihed, forsaavidt han ikke efterlod sig uopdragne Børn, hvis Opdragelse derved vilde lide. Da Børnene ikke ere Medeiere i Boet; saa er Intet naturligere, end at Faderen, uden Ansvar til sine Børn og uden Control af disse, kan, i den omhandlede Henseende, raade over Boet, som han vil, saaledes som man ved andre Leiligheder dog nødes til at indrømme ham. At den danske Lovgivning efterhaanden mere og mere har gjort Faderens Raadighed over Boet uafhængig af Børnene, og at i Særdeleshed Christian den Femtes Lov ingenlunde indskrænker ham saaledes, som vore ældste Love, falder i Øinene, saavel som og at den nyere Lovgivning ved mange Leiligheder har udvidet Faderens frie Disposition over sine Eiendomme (Frd. 13de Mai 1769 §. 5 bliver herved i Særdeleshed at bemærke).

Den nylig omtalte Forfatter ytrer endvidere, at det ikke vilde være nogen Forrettighed, som de grevelige og friherrelige Privilegier havde tillagt disse, at beneficere et af deres Børn med Noget forlods, naar den Fortolkning af 5—2—61 og 62 skulde gielde, hvorefter Faderen kan give eet Barn sin hele Formue til Fornærmelse for de øvrige Børn. Men denne Indvending kan man ikke tillægge noget Værd, naar man betænker, at det er almindeligt, at Den, der har fri Raadighed over sin Formue i levende Live, dog ikke kan efter Behag bestemme, hvorledes det skal forholdes med samme efter hans Død. Naar han fremdeles

bemærker, at, efter hün Fortolkning, staaer det til enhver Fader, efter eget Tykke, at gjøre saa Mange af sine Børn arveløse, som han vil, saa kan dette heller ikke have Stort at betyde, siden det er vist, at en Fader paa mange Maader kan stille sit Barn ved dets Arvelod, skjøndt han ikke egenmægtigen kan berøve det dets Arveret.

Med Hensyn til Maaden, hvorpaa de et Barn gjorte Forstrækninger bør bevises, antager Hr. Kunzen Side 113-120, at Faderens Optegnelse er et afgjørende Beviis mod vedkommende Barn, der ikke kan svækkes ved dettes Benægtelse, om det endog er villigt til at stadfæste samme med Eed. Denne Mening har vistnok Meget for sig; thi den kommer bedst overeens med Lovens Ord, og det i Særdeleshed med dem, der forekomme i det næstsidste Led 5—2—61: "da indføre i Boen hvis det efter Faderens Opskrift bekommet haver". Ganske klar er denne Sag imidlertid neppe. Vistnok lægger Lovgiveren en særdeles Vægt paa denne Optegnelse og forudsætter, at den bliver til Regel ved Boets Deling. Men dette kan forklares deraf, at Lovgiveren forudsætter dens Rigtighed at være in confesso eller i alt Fald oplyst ved Tilstaaelser, qvitterede Regninger, indfriede Obligationer eller andre Documenter, hvormed Optegnelsen maatte være belagt. Hvad der skal gjelde i Benægtelsestilfælde, findes aldeles ikke bestemt i Loven, og det turde derfor have Meget for sig, at Optegnelsen i saa Fald vel maatte virke en

høi Grad af Formodning, men dog ikke fuldt Beviis imod den Paagjeldende, og at denne altsaa, i Mangel af andre Beviser, kunde fralægge sig samme ved Eed. Optegnelsen ophørte derved ingenlunde at være et vigtigt Document, og dette ikke blot til Veiledning, men ogsaa til Beviis. Kan man end paa den ene Side ikke let tiltroe en Fader den Nederdrægtighed, at anføre Usandheder sit Barn til Skade, saa vilde det dog vel ogsaa være et sjeldent Tilfælde, at en Søn skulde være slet nok til ved en falsk Benægtelse, ja endog ved falsk Eed, at gjøre sin Fader til Løgner. Det bemærkes iøvrigt, at den af de Lovkyndige ved denne Leilighed anførte Regel, hvorfra Lovstedet skal indeholde Undtagelse, nemlig scriptura non probat pro scribente, dog kun kommer til Anvendelse i det Tilfælde, at det er efter Moderens Død, Faderen skifter med sine Børn, og derved vil gjøre den omhandlede Optegnelse gjeldende. I andre Tilfælde opstaaer Spørgsmaalet ikke mellem ham og det Barn, som, efter Optegnelsen, skal lade sig Noget afkorte, men mellem de flere Børn indbyrdes, saa at Faderen forsaavidt kunde betragtes som en tredie Mand. Men heller ikke fra dette Synspunct kunde hans Optegnelse, efter de alminbelige Beviisregler, være fuldkomment afgjørende. Jeg maa iøvrigt bemærke, at den fulde bevisende Kraft, som tillægges Faderens Optegnelse, bliver langt naturligere og mindre betænkelig, naar Barnets Forpligtelse indskrænkes til Affortninger i dets Arv, end naar samme

udvides derhen, at det som Debitor havde at betale hvad Forstrækningerne oversteeg den Arvelod, hvortil det i sin Tid findes berettiget. Faderen har og kan ikke Andet end have stor Leilighed til ved sine Foretagender at bestemme, hvad Barnet kan faae i Arv, og det vilde vistnok blive et af de sjeldneste Midler, en Fader vilde benytte til at formindske et Barns Arv, urigtigen at antegne det for Forstrækninger, som det ikke havde bekommet.

Hr. Forfatteren paaberaaber sig iøvrigt, at vedkommende Barn, og endnu mere Barnebarn, kan være uvidende om Gavernes Modtagelse, Størrelse og Beskaffenhed og altsaa ikke være i Stand til at svække samme med sin Eed. Men disse Tilfælde ville ikke være hyppige, især naar man antager, at Børnebørn ikke ere pligtige at lide Affortning i deres Arv efter deres Bedsteforældre for hvad deres Fader eller Moder af disse har modtaget. I alt Fald seer jeg heller ikke, hvad der kunde være til Hinder i, at man i slige Tilfælde tog tiltakke med Godtroenhedseden, saaledes som i saa mange andre Tilfælde, hvor den, som skulde forpligtes ved en Handling, ikke selv er i Stand til derom at have fuld Vished. Han anfører endvidere, at, naar Faderens Optegnelse betragtes som fuldt Beviis, saa faaer vedkommende Barn ogsaa derved et kraftigt Forsvar mod Medarvinger, der maatte paastaae, at det havde faaet en større Lod, end Optegnelsen tilkjendegiver. Men dette kan jeg ikke ret indsee; thi, da

at Lovens 5—4—5 har foreskrevet Faderen det som Pligt, ei at gjøre enkelt Barn Gaver, uden derfor at give de andre Vederlag, dog maa finde overveiende Betænkeligheder ved aldeles at binde Collationen til Faderens Optegnelse. Efter hvad jeg oven Side 10-11 har antaget, bliver det og kun egentlige Gaver, men ikke alle de Bekostninger, som Faderen efter 5—2—61, kunde have bragt til Afkortning, der blive at beregne Barnet, hvor Optegnelsen mangler. Ligeledes maa jeg, i Henhold til hvad jeg paa det anførte Sted af nyt jur. Arkiv har bemærket, mene, at, hvor det Barn, mod hvem Oplysning tilveiebringes om Gaver, som det har faaet af Faderen, uden af ham at være optegnet, kan tilveiebringe nogen Formodning om, at de øvrige Børn paa anden Maade have faaet Vederlag, bør Sagen i Almindelighed afgjøres ved Eed. Og, skulde der endog tilveiebringes Beviis for, at de Andre ligeledes have efterhaanden faaet Noget, som deri bør vederlægges, men uden at sammes Størrelse nøie kunde oplyses, turde Øvrigheden og Samfrænderne være berettigede til, efter Omstændigheden, ligefrem at antage, at Faderen havde gjort dem lige Skjel, saa at den indbyrdes Beregning, der kun med Hensyn til Den, som paa eengang havde faaet en betydelig Understøttelse, kunde gjøres fuldstændig, maatte bortfalde. Det er iøvrigt klart, at Spørgsmaalet om andre Beviismidlers Antagelse i Optegnelsens Sted ikke kan angaae saadanne Data, der ikke alene give Vished om

Forskud eller Gaver, som et Barn har faaet, men tillige indeholde samme Vidnesbyrd om, at Faderen vilde have dem bragt til Beregning ved Boets Deling, som om han havde forfattet den i Lovens 5—2—61 omtalte Optegning. Saaledes vil der vel Ingen kalde i Tvivl, at skrivtlige Tilstaaelser fra Børnene, som findes i Faderens Boe, om Forstrækninger, de have faaet, maae i enhver Henseende have samme Virkning, som en Optegnelse. Det Samme gjelder og, hvis Faderen beviisligen har yttret sig om, hvad hver af hans Børn har faaet forlods, og som han vilde, at de, ved Boets Deling efter hans Død, skulle godtgjøre.

Det er klart, at de Forstrækninger, som et Barn har faaet af sin Fader, og som blive det beregnede til Afkortning ved dets Arvelods Bestemmelse, bør, som andre Boets udestaaende Fordringer, regnes med til Massen saavel som og in specie regnes med til dets Arvelod, forsaavidt der bliver Spørgsmaal om Skiftesallarium og Afgivter. Derimod er det tvivlsomt, hvorvidt denne Fordring kan gjøres, naar vel slige Forstrækninger have fundet Sted, men alle Vedkommende blive enige om ikke at beregne samme til Afkortning i Arvelodderne. Forsaavidt en reen Eftergivelse finder Sted, hvilken dog kun kan skee af myndige Arvinger, er det vel temmeligt klart, at den eftergivne Forstrækning, saa lidet som en Gjeldsforbring, der eftergives Vedkommende, kan lægges med til Massen. Men hvor samtlige Vedkommende have faaet Forstrækninger,

Over de franske Cassations-Tribunaler.

(Af Feuerbachs Skrift über die Gerichtsverfassung und das gerichtliche Verfahren Frankreichs, in besonderer Beziehung auf die Oeffentlichkeit und Mündlichkeit der Gerechtigkeitspflege. Gießen 1825, S. 94-119 *).

Cassationsretten, hvorunder hele Kongerigets Gebeet i og udenfor Europa henhører, er den Domstol, som er bemyndiget til at ophæve (at cassere) de ved andre Retter i sidste Instants afsagte retskraf-

*) Dette Skrift udgjør tillige det andet Bind af den berømte Forfatters Betrachtungen über die Oeffentlichkeit und Mündlichkeit der Gerechtigkeitspflege, af hvis første Bind jeg i juridisk Tidsskrift, 5 Bd. 1 H. S. 1-145, har leveret en udførlig critisk Anmeldelse. Skjøndt denne anden Deel er langt fra i Gehalt at staae tilbage for første Deel, saa har jeg dog ikke fundet det passende saaledes at gjennemgaae den, som første Deel, da den mindre taaler Udtog, og ikke giver saameget Stof til

tige Domme og, uden at paakjende Hovedsagen selv (le fond), henvise samme til en anden Ret til ny Paakjendelse.

At Cassationsretten tillige, i Forbindelse med Justitsministeren, paa en vis Maade har den høieste Disciplinarmyndighed over det samtlige Retspersonale; at den paakjender Syndicatsklager (prises à partie), forsaavidt disse ikke henhøre under Appellationsretterne; at den afgjør Competentsstridigheder mellem Appellationsretterne indbyrdes og mellem de under de forskjellige Appellationsinstantsers Jurisdiction sorterende Underretter; at den, under visse Omstændigheder, paadømmer Perhorrescents-Klager (demandes en renvoi d'un tribunal à l'autre) o. s. v., alt Dette henhører til dens Bifunctioner og flyder ikke af den Functions eiendommelige Væsen, hvorefter Retten benævnes; ligesom og denne for største Delen, kun under andre Forudsætninger, har samme tilfælles med andre Domstole, i Særdeleshed Appellationsretterne.

Bemærkninger. Jeg har ellers allerede i dette Tidsskrift 11 B. 2 H. S. 144-45 berørt een Punkt i hiin anden Deel. Det her meddeelte Afsnit giver en klar og træffende Fremstilling af et Instituts Virksomhed og Værd, hvorom der ellers, saavidt jeg har bemærket, ere lutter urigtige Begreber i Omløb.

Den Idée, der ligger til Grund for Cassationsretten, er Lovens Haandhævelse imod Krænkelser ved saadanne Retsdomme, som ikke kunne svækkes ad den sædvanlige Instantsfølge og ved ordentlige Retsmidler. Ligesom Retterne skulle haandhæve Loven imod Undersaatterne, saaledes skal Cassationsretten haandhæve samme imod Retterne selv. Den Cassationsretten tilkommende Auctoritet er derfor ikke saameget Jurisdiction (hvilken nødvendigviis indefatter Myndighed til ved Dom at afgjøre Retsstridigheder), som meget mere en Green af den høieste inspectoriske Magt; forsaavidt denne vaager over Lovens Haandhævelse.

Før Revolutionen betragtede den franske Statsret Cassationen af en i sidste Instants afsagt Dom som en selve Statens Overhoved forbeholden Rettighed. I Kongens Statsraad (conseil du roi) var der desaarsag, ved Siden af Departementet for de udenlandske Sager, for Depescherne, Handelen o. s. v., et saakaldet *conseil privé* eller *conseil des parties*, hvilket paakjendte Retsstridigheder, "lorsque ces affaires sont relatives à la manutention de lois, à l'exécution des ordonnances du royaume & à l'ordre judiciaire établi par le souverain". En Kongelig Ordonnants af 28de Juni 1738 fastsatte omstændeligen Reglerne for Sagernes Behandling ved hiin Kongelige Hof- og Geheimeraadsret; hvilken Anordning endnu gjelder som Procesordning for den nær-

værende Cassationsret. Thi denne, som blev oprettet i Begyndelsen af Revolutionen ved Nationalforsamlingens Decret af 1ste Decbr. 1790, traadte kun i Stedet for det forhenværende conseil privé, og er i det Væsentlige blot ved sin Form og sin Selvstændighed forskjellig fra dette. Kun i sin nuværende Skikkelse er den et Foster af Revolutionen.

Cassationsretten bestaaer af 4 Præsidenter og 44 Raader; dernæst, hvad de til Parkettet henhørende Personer angaaer, af en General-Procurator *) med 6 Substituter, hvilke kaldes General-Advocater. Skriveriet forestaaes af en greffier-en-chef og 4 commis-greffiers.

Bemeldte Ret er deelt i tre Kamre (Sectioner), af hvilke det ene behandler criminelle Sager og de to øvrige civile.

I. Requet-Kammeret (section des requêtes) med en Præsident og 15 Raader, af hvilke dog kun 10 behøve at være tilstede. Alle Ansøgninger om Cassation i civile Sager blive først indleverede her, for at det foreløbigt kan afgjøres, om de skulle

*) Hvilken nyder en Gage af 30,000 Franker, ligesom den første Præsident, med hvem han og har lige Rang. En Cassationsraads Gage beløber sig til 15,000 Franker. Mange af dem have derhos Biindtægter. Saaledes nyder t. Ex. Pardessus, foruden sine 15,000 Franker, fuld Gage som Professor, nemlig 12,000 Franker.

forkastes (rejèt) eller antages (admission). Man feiler meget, naar man, som sædvanligt i Tydskland, troer, at Requet-Sectionen alene beskjæftiger sig med at prøve Formalia og, naar kun disse findes i Orden, henviser Sagen til Civil-Sectionen, for at paakjendes med Hensyn til Realiteten; meget mere prøver den ligesaa vel, som Civil-Sectionen, Cassationsansøgningen i dens hele Indhold og med alle dens Grunde (moyens); antager samme, naar den finder de deri paaberaabte Grunde af nogen Betydenhed, og forkaster den, ikke blot formedelst Mangel af de anordnede Formers Jagttagelse, (hvilket yderst sjeldent er Tilfældet, da disse Former ere høist simple og derfor lette at iagttage), men ogsaa, og det størstedeels, formedelst de anførte Retsgrundes Utilstrækkelighed. Forsaavidt den antager Ansøgningen, har dens arrêt Egenskab af en blot præliminair Kjendelse; forsaavidt den derimod forkaster samme, har den en endelig Doms Natur *).

*) Desforuden ere endnu de under Cassationsretten hørende Competents-Stridigheder og Perhorrescents-Klager henlagte til Requet-Sectionen til endelig Afgjørelse. Med Hensyn til requêtes de prises à partie, affiger den alene den præliminaire Kjendelse angaaende Ansøgningernes Forkastelse eller Antagelse; hvorimod den antagne Ansøgnings endelige Afgjørelse tilkommer Civil-Sectionen.

II. Civil-Kammeret (section civile), ligeledes med 1 Præsident og 15 Raader, afgjør med Hensyn til de af Requet-Sectionen antagne Ansøgninger, om Cassation virkeligt skal decreteres eller Ansøgningen afslaaes. En allerede af Requet-Sectionen afviist Ansøgning kan aldrig bringes for Civil-Sectionen, og denne kan ikke dømme, inden Requet-Sectionen ved sit arrêt har erkjendt, at Ansøgningen kan antages. Begge Sectioner kunne derfor paa en vis Maade betragtes som to Instantser, af hvilke enhver især, kun i forskjellige Henseender, er den anden overordnet: den første Section er den anden overordnet, forsaavidt dennes Dom er betinget ved den førstes præliminaire Kjendelse, og den anden er overordnet den første, forsaavidt hiin kan forkaste den af Requet-Sectionen antagne Cassationsansøgning.

III. Criminal-Kammeret (section criminelle), med 1 Præsident og 14 Raader, paakjender, uden at der først behøves noget Antagelses-arrêt af Requet-Sectionen, enhver Anke over en Criminalrets Domme (det være sig en Assiserets, en Tugtpolitierets eller simpel Politierets).

I visse Tilfælde forene alle Sectioner sig under Stor-Seglbevarerens, Justitsministerens, Forsæde (cour de cassation sections réunies). En saadan høitidelig Plenar-Forsamling finder Sted, naar den øverste Disciplinar-Myndighed skal udøves over en cour royale eller et af sammes Medlemmer, saa og

ved egentlige Cassationssager, naar nemlig Nogen af samme Grunde anden Gang fremsætter Cassations-Klage; hvorom Mere nedenfor.

For behørigt at kunne bestemme Cassationsrettens Virkekreds og nøiagtigen besvare det Spørgsmaal, om en saadan Indretning fortjener Fortrinet for vor tredie Instants, er det nødvendigt, nærmere at betragte de Betingelser, under hvilke Cassationsrettens Virksomhed indtræder.

Først spørge vi, af hvem Cassation kan ansøges? Først og fremmest af den Part, der anseer sig forurettet ved Dommen; følgeligen i criminelle Sager ikke blot af den Anklagede, men ogsaa af Statsadvocaten som offentlig Anklager. Da imidlertid Cassationsretten har at vaage over Lovenes Haandhævelse overhovedet, kan og sammes General-Procurator, naar Appellationsretternes eller Districtsretternes Statsadvocater til ham have indberettet, at en Dom i Formen eller Realiteten er stridende mod Lovene, andrage paa Dommens Cassation (dans l'intérêt de la loi), efter Udløbet af den Parterne til Paaankninger givne Frist (fatalia appellationis). En i Følge General-Procuratorens Andragende paa Embedsvegne decreteret Cassation bringer dog Parterne (for hvilke den casserede Dom stedse bliver gyldig) aldeles ingen Fordeel; den gaaer alene ud paa, ikke just at tvinge (thi de Grunde, hvorpaa Cassationsretten bygger sit Decret, ere ikke bindende), men dog at for-

anledige vedkommende Ret til for Fremtiden i lignende Tilfælde at holde sig Lovene efterrettelige *).

Imod hvilke Domme kan Cassation anvendes? Imod alle i sidste Instants afsagte endelige Domme og egentlige Interlocutorier, saavel naar den samme Ret paakjender Sagen i sidste og første Instants, som naar den alene dømmer i anden (sidste) Instants. Imod Domme, som kunne appelleres til anden Instants, finder aldrig Cassation Sted. Iøvrigt har her Retternes Forskjellighed ingen Indflydelse. Imod en Fredsrets i første og sidste Instants afsagte Domme kan (skjøndt kun under visse Betingelser) ligesaavel Cassationsklage benyttes, som imod en Appellationsrets Domme eller en Districtsrets Kjendelser, hvad enten denne allene har dømt i anden Instants eller i anden og i første Instants tillige.

Det forstaaer sig af sig selv, at Anken, ifølge den Idee, som ligger til Grund for Cassationsretten, ikke

*) Recurser dans l'intérêt de la loi forekomme imidlertid kun meget sjeldent, ikke just fordi der mangler hyppig Anledning dertil, men deels fordi Statsadvocaternes nødvendige Forretninger ere saa talrige, at de ikke have synderlig Tid og Lyst til at give sig af med Arbeider, som ikke ere uomgjængeligt nødvendige, deels fordi Beskedenheden og det Ønske, at blive i god Forstaaelse med Domstolene, afholde de Fleste fra at ville sætte deres personlige Mening igjennem imod et heelt Collegiums Beslutning.

er indskrænket til nogen vis (appellabel) Sum. En Person, ved Navn Roman, der af vedkommende Fredsret var dømt til en Politiestraf af 3 Franker, fordi han, der var Protestant, ved en Procession i Anledning af Christi Legems Fest, ikke havde udsmykket sit Huus med Tepper, benyttede herimod Cassationsklage, ikke blot første, men endog anden Gang til Cassationsrettens Plenum, og udførte seierrig Kampen for sin Grundsætning med en Omkostning af over 1000 Franker. Den i Frankrig, som i Tydskland, agtede Daniels fortalte mig om en endnu mærkværdigere Anke angaaende en Fordring paa omtrent 60 Centimer.

Paa hvilke Grunde (moyens) kan Cassation begjeres? Paa følgende:

I. Naar Retten, i Henseende til Sagen eller Personen, ikke har været competent; hvorved der dog, med Hensyn til den personlige Incompetents, maa forudsættes, at Parten har benyttet denne Indsigelse, men Retten forkastet den.

II. Naar en i sig competent Ret er gaaet udenfor sin Myndighed, f. Ex. naar en Districtsret i første Instants har dømt i en Sag, som den først i anden Instants kunde have paakjendt (excès de pouvoir). *)

*) Imod Fredsretternes og de militaire Retters Domme kan recours en cassation alene

III. Formedelst Formalitetsfeil kan Cassationsrecurs i civile Sager kun finde Sted under følgende Betingelser:

1) Saafremt den forbigaaede Formalitet udtrykkeligen er foreskrevet under Nullitetsstraf, saa bruger man ikke strax at ansøge om Cassation, da man i dette Tilfælde, efter Proces-Codex Art. 480 No. 2 ved Anvendelse af det saakaldte requête civile, *) kan erholde Dommen ophævet af den samme Ret, der har afsagt samme; og Cassationsrecurs, som mindre stemmende med Rettens Værdighed, forbeholdes kun for det yderste Nødstilfælde. Kun hvor hiint Retsmiddel ikke kan anvendes, naar nemlig den dømmende Ret forkaster requête civile, staaer Veien til Recurs aaben, som det sidste Middel.

2) Formedelst Mangel af saadanne Formaliteter, der ikke ere foreskrevne sous peine de nullité og til hvilke requête civile ikke har Hensyn, kan der strax gribes til Recurs, efterdi Forsømmelsen af saadanne Formers Iagttagelse, i det Mindste som en contravention expresse à la loi, egner sig til Cassation **).

anvendes formedelst de under No. I og II anførte Aarsager, men ikke paa Grund af dem, som senere nævnes.

*) Ordet "civile" betyder ikke her "borgerlig", men "høflig", "beskeden"; altsaa: "beskeden Bøn (om Dommens Ophævelse).

**) Pigeau la procédure civile (3me ed. Paris 1819. 4) p. 699. — Dog er dette Punkt omtvistet mel-

IV. Naar Dommen, efter sit Indhold, strider mod en udtrykkelig Lov (contravention expresse à lo loi). En blot mal-jugé, f. Ex. naar Retten har fortolket en Clausul i en Contract urigtigt eller misforstaaet et Vidnesbyrd, naar den har anvendt en Lov bogstaveligt, skjøndt den burde have været fortolket udvidende, eller urigtigen afgjort et Retsspørgsmaal, som ikke kunde subsumeres under nogen bestemt positiv Lov, efter Analogie, efter den romerske Ret som raison écrite o. s. v., kan ikke retfærdiggjøre Cassations-Klage. Men hvad Franskmanden forstaaer ved contravention expresse à la loi, strækker sig langt videre, end hvad Tydskeren kalder contra jus in thesi. Han forstaaer derved enhver materiel Uretfærdighed i en Dom, forsaavidt den kan oplyses ved en udtrykkelig Lov, hvad enten nu denne ganske er overseet eller kun urigtigt anvendt, eller og Factum er subsumeret under en anden Lov, end den, hvorefter samme bør bedømmes *). Desuden betragter naturligviis Cassationsretten (som og Samlingerne af dens Decreter udvise), ved tvivl-

lem Retslærerne. Jfr. Merlin Répertoire v. cassation §. 2 Tom. II p. 47, Berriat-Saint-Prix cours de procédure civile p. 428,

*) Jfr. Pigeau l. c., Henrion de Pansey de l'autorité judiciaire en France ch XXIV Sect. II p. 404 ff., Berriat-Saint-Prix l. c. p. 426 not 18.

somme Fortolkninger, kun sin Mening som den ene rigtige, og casserer altsaa Domme formedelst contravention expresse à la loi, blot fordi de ere grundede paa en anden Lovfortolkning, end den, Cassationsretten antager. *) De allerfleste Domme, som, efter den tydske Proces, ikke kunne svækkes ved Nullitetsklage, men kun ved Appel, ere derfor, ifølge et saa udstrakt Begreb om contravention expresse à la loi, underkastede Cassationsklage.

Den (af Civil-Kammeret) decreterede Cassation har ingen anden Hovedvirkning, end at den tidligere Dom taber sin Retskraft, og Sagen derfor paa ny bliver at paakjende af en anden Ret af samme Classe **), som den, hvis Dom er ophævet, enten blot efter ny playdoyer, naar det kun er Dommen, der er bleven casseret (cassation du jugement), eller og efter foregaaende Instruction, forsaavidt selve Behandlin-

*) En femte Cassationsgrund, nemlig "contrariété des jugements rendus en dernier ressort, entre les mêmes parties, et sur les mêmes moyens, en des tribunaux différents" (Code de procédure art. 504), nævner jeg kun her i Forbigaaende, fordi den yderst sjeldent kommer til Anvendelse.

**) Naar derfor en Fredsrets Dom er bleven casseret, er en anden Fredsret, naar det er en Districtsret eller en cour royale, hvis arrêt er casseret, er i første Tilfælde en anden Districtsret og i sidste en anden nærliggende Appellationsret tribunal du renvoi.

gen er ophævet som ugyldig (cassation de la procédure).

Cassationsdecretet er vel altid forsynet med Præmisser, som vise, hvorfor Sagen ikke burde været behandlet eller paakjendt, saaledes som skeet er, og hvorledes Behandlingen og Dommen skulde have været. Men de Grunde, hvorpaa Decretet saaledes er bygget, have ingen Retskraft og forpligte kun Den, hvem de overbevise. Derfor kan og den Ret, til hvilken Sagen af Cassationsretten er henviist til ny Paakjendelse, uden at tage mindste Hensyn til arrêt de cassation, dømme ganske ligesom den forrige Ret, hvis Dom blev casseret. I dette Tilfælde blive de Grunde, hvorpaa Cassationsretten har bygget sit Decret, til Tvivlsgrunde, hvilke den nye Doms Motiver gaae ud paa at gjendrive.

Under denne Forudsætning er det derfor den tabende Part tilladt, paa de samme Grunde, som før (sur les mêmes moyens) anden Gang at ansøge om Cassation. Men denne anden Cassationsansøgning kan ikke afgjøres af Civil-Kammeret alene, men kun af Cassationsrettens Plenarforsamling (de tre forenede Kamre) under Justitsministerens Forsæde. Og her bliver da enten den af Civil-Sectionen decreterede Cassation igjen ophævet — hvorpaa der gives Exempler, skjøndt disse ere sjeldne *) — eller

*) Man see, til Exempel, Merlin Répertoire art. Société Sect. 2 §. 3 art. 2. "Dersom jeg ikke fei-

og bliver, hvilket er det Sædvanlige, den anden Dom, der strider mod det første Cassationsdecrets Grunde, ligeledes casseret. *).

Den anden Cassation er atter forbunden med Sagens Henviisning (renvoi) til en tredie Ret, hvilken dog ligesaa lidet er pligtig at rette sig efter den samlede høie Cassationsrets Dom, som den forrige Ret var pligtig at rette sig efter Civil- eller Criminal-Sectionens. Saafremt Sagen, uagtet den af Cassationsrettens Plenum udtalte Overbeviisning, tredie Gang bliver afgjort af tribunal du renvoi, ligesom af den Ret, der først har dømt i samme, saa kan Vedkommende tredie Gang søge om Cassation. Kun kan

ler" — skrev mig Hr. v. Daniels (der, som bekjendt, i flere Aar med megen Hæder har tjent som General-Advocat ved Cassationsretten) — "indtraf og dette Tilfælde i Anledning af et Spørgsmaal, hvorved det kom an paa Meningen af et Sted i Loven af 7de Niv. 2det Aar, nemlig: "S'il y a lieu à la referte."

*) Dog gives der og eet Exempel paa at Cassationsretten, uden at lade det komme til den anden Cassation og derved maaskee give Anledning til en tredie Recurs, strax indberettede Sagen og androg paa en authentisk Forklaring af Loven. Tilfældet findes i Sirey's Recueil Tom. X Part. II pag. 356 og angik det Spørgsmaal: Si l'enlévement des feuilles mortes dans les forêts impériales est un délit auquel s'applique l'art. 12 du titre 32 de l'ordonnance de 1669?

Cassationsretten nu ikke selv afgjøre denne Ansøgning; men Retten sender alle Forhandlingerne til det Kongl. Justitsministerium, for at indhente en authentisk Forklaring, hvilken tilforn, under den Keiserlige Regjering, blev given af Statsraadet, men nu maa gjennemgaae den samme, just ikke korte Vei, som enhver Lovgivning, nemlig fra det Kongelige Statsraad til de Deputeredes Kammer, gjennem Pairernes Kammer og tilbage til Kongen.

For at gjøre denne Labyrinths Gange mere anskuelige, og for at nogle tydske Statsmænds franske Smag kan gjøre sig tilgode ved et af det virkelige Liv hentet Exempel, ville vi her anføre følgende Criminaltilfælde, som kan læses hos Sirey*), og som er blevet fortalt mig med adskillige nærmere Omstændigheder af Præsident Daniels. I Aaret 1813 blev ved Assiseretten i Amsterdam en vis Pasman for et med Tyverie forbundet Mord dømt til Døde, og hans Datter Clasina Pasmann, der af Jury var befunden skyldig i Deeltagelse i Forbrydelsen, til femaarigt Tugthuusarbeide, da Assiseretten, i Henhold til Art. 304 og 62 i Code pénal, kun ansaae hende deelagtig i Tyveriet, ikke tillige i Mordet. Statsadvocaten troede i denne Dom, forsaavidt den angik Clasina, at finde en contravention expresse à

*) Recueil général, Tom. XIV part. II pag. 16 f. See og Archiv für das Civil- und Criminalrecht der Preußischen Rheinlande Bd. I Abth. II S. 63.

l'article 62 et 304 du code pénal, da Clasina, efter denne Artikels rigtigere Fortolkning, burde været anseet medskyldig i Mordet og altsaa dømt til Døden. Herpaa grundede han sin Ansøgning om Cassation. — Sagen blev til gjentagen Paakjendelse henviist til Assiseretten i Haag. Men Cassationsrettens Grunde overbeviste ikke denne Ret, hvilken derfor dømte, ligesom den forrige Assiseret. Og anden Gang fremsatte nu General-Procuratoren ved Assiseretten i Haag af den samme Grund, som før Statsadvocaten, Recurs til Paris, hvorved han søgte at bevise, at Clasina, efter Loven, burde dømmes til Døden. Nu forsamlede sig da, under Stordommerens og Justitsministerens Forsæde, Cassationsrettens 4 Præsidenter og 44 Raader, og anden Gang blev Cassation decreteret paa Grund af en contravention expresse à la loi. — Clasina Pasmanns Sag blev herpaa bragt for Assiseretten i Brüssel, hvor dengang Daniels beklædede en General-Procurators Værdighed. Han forsamlede ved denne overordentlige Leilighed alle Statsadvocatskabets Medlemmer til en almindelig Beraadslaaning, udviklede her sine Grunde til Retfærdiggjørelse af Amsterdammer og Haager Assiseretternes Domme, men overdrog, som tilladelig Klogskab her fordrede, den offentlige Anklagers Forretning i denne Sag til en af hans General-Advocater. Assiseretten i Brüssel fandt ligesaa lidt Cassationsrettens Grunde overbevisende og tilfandt ligeledes Clasina en tem-

porair Frihedsstraf. Men General=Advocaten tog Cassationsrettens Partie og foranstaltede, idet han optog sin General=Procurators Bemærkninger, som Tvivlsgrunde i sit Andragende, den tredie Recurs til Paris, for at nu det Keiserlige Statsraad, ved en authentisk Fortolkning af den 62de og 304de Artikel, skulde afgjøre, om Clasina Pasmann skulde halshugges eller i nogle Aar hensættes i Tugthuset. Det Keiserlige Statsraad gav sin authentiske Forklaring derhen, at Clasina ikke blot skulde ansees deelagtig i det af hendes Fader begaaede Tyverie, men og i Mordet, altsaa miste sit Liv. Til Lykke for Clasina var imidlertid Aaret 1814 indtraadt. Inden Statsraadets authentiske Forklaring, trods tre forskjellige Tribunalers Domme, kunde sættes i Udøvelse af Skarpretteren, havde den europæiske Frihedskrigs Begivenheder betaget den franske Lovgivning dens Kraft; og den nuværende Konge af Nederlandene, dengang General=Gouverneur, lod, uden at bekymre sig om den parisiske Cassationsrets considérants og det Keiserlige Statsraads décret interprétatif, den brüsselske Assiserets Dom exseqvere.

Den Regel, "il n'y a que deux degrés de jurisdiction" ("der gives kun to Instantser"), staaer som Grundsætning i Spidsen for den franske Retsforfatning og Procesordning. Denne Grundsætning, i Forbindelse med en Cassationsret, i Stedet for vor tredie Instants, synes at være et saa simpelt Middel til

Processernes Forkortelse (i Særdeleshed naar man ikke ret veed, hvad hine Ting egentligen betyde, og hvorledes de i Virkeligheden tage sig ud), at det slet ikke er at undre over, at i Tydskland saa Mange, der tale med om Lovforbedringer, i Særdeleshed hvad dette Punct angaaer, i al Ufkyndighed henvise til Frankrigs Mynster. At de Franske hos dem selv slet ikke mærke noget til hine Indretningers misundelsesværdige Fortrin og velsignelsesrige Følger, men tvertimod tale om samme, som en Grundfeil i deres Retsforfatning, der forlænger Processerne i det Uendelige og forøger Instantserne, kun under andre Navne: dette synes dem ganske og aldeles utroligt. Men, hvor utroligt det end forekommer dem, er det dog ikke mindre beviisligt, end begribeligt.

Processers Forkortelse kan overhovedet ikke gjælde som Proceslovgivningens øverste Grundsætning; ellers vilde den tyrkiske Forfatning, som for ethvert Tilfælde kun anerkjender een Instants, være den fuldkomneste. Her er det imidlertid ikke Hensigten at vise, at Grundsætningen om en blot dobbelt Instantsfølge, tænkt i sit fulde Omfang og i Særdeleshed med Hensyn til det Tilfælde, naar den anden Instants har forandret den første Instantses Dom, allerede i og for sig er aldeles forkastelig, og at, medens Processerne forkortes, ogsaa Retfærdigheden derved kommer tilkort. *) Her

*) Det er en blandt de tydske Forfattere temmeligen almindeligt antagen Mening, som Feuerbach

skal det blot lægges for Dagen, at den Sætning, "il n'y a que deux degrés de jurisdiction", ikke har mere Sandhed og Betydning, end Ordet Souverainitet, naar man tillægger de franske Appellationsretter Souverainitet.

Hine Ord ville ikke sige Mere, end at man kun eengang kan benytte Appel med Hensyn til een og samme Dom. Men, da der, efter den franske Ret, gives andre Retsmidler, end Appel, — for civile Sager requête civile og derefter Ansøgning om Cassation —; da man, uden Hensyn til nogen vis Sum, kan benytte Cassationsrecurs imod enhver, i sidste Instants afsagt Dom, naar intet andet Retsmiddel derimod staaer Vedkommende aabent, og det ikke blot formedelst Formalitetsfeil, men og formedelst Dommens materielle Uretfærdighed; da i civile Sager Requet-

ogsaa deler, at tre Instantser ere en ved en indvortes Fornuftnødvendighed fordret Indretning, uden hvilken Parterne ei kunne nyde den Retslighed, som tilkommer dem. Men, uden at miskjende, at tre Instantser have noget ret Passende, bortfalder dog, som jeg alt har anmærket i nyt juridisk Arkiv, 5 B. S. 184, hiin Grund derved, at det kan være samme Part, der begge Gange appellerer, og som ved øverste Instants erholder to Retters eenstemmige Domme forandret; hvilken Betragtning og tilintetgjør den af Feuerbach paagrebede Grund, tagen af det Tilfælde, at første og anden Instants have afsagt modsatte Domme.

Udg. Anm.

Sectionen, ligesom en første Cassationsinstants, maa afgjøre, om Ansøgningen om Cassation skal antages eller forkastes, inden Civil-Sectionen endeligen kan resolvere paa den antagne Cassationsansøgning; da Civil-Sectionen kun kan cassere den første Dom, men ikke paakjende Hovedsagen selv (le fond); da den Ret, til hvilken Sagen henvises til ny Paakjendelse (tribunal du renvoi), ikke er bunden til Cassationsrettens Forestillingsmaader og kan dømme, ligesom den forrige Ret; da der dernæst, angaaende det samme Punct, anden Gang kan søges om Cassation ved Requet-Kammeret, og Sagen af dette henvises til Cassationsrettens Plenum; da Hovedsagen, naar Cassation her anden Gang har fundet Sted, atter maa henvises til en tredie Ret, for der tredie Gang at paadømmes; da ogsaa denne Ret ikke behøver at følge de Grunde, hvorpaa Cassationsretten har bygget sit Decret, og kan dømme, ligesom den første og anden Ret; og da endeligen en tredie Cassationsklage er tilladt, hvorved Sagens Afgjørelse overlades til den lovgivende Magts authentiske Forklaring, saa indlyser det, at den franske Retsforfatning, naar man ikke tager tiltakke med blotte Phraser, har langt over dobbelt og tredobbelt saa mange Instantser, som den tydske. Denne fører Processen i det Høieste kun ad tre Trin opad i lige Linie (i det Mindste gjelder dette om den baierske); hvorimod den franske fører samme op og ned, fra Domstol til Domstol, fra

Kammer til Kammer, og tilsidst endog ud over alle Domstole, ind i de lovgivende Kamre.

Naar Alt indtræffer, hvad der kan indtræffe efter den i Frankrig bestaaende Forfatning, er t. Ex. i civile Sager, den hele Vei, som en enkelt Sag kan gjennemgaae, følgende:

I. Districtsretten, som dømmer i første Instants, dog med Forbehold af Appel; derpaa

II. Appellationsretten, hvilken, i Tilfælde af Appel, dømmer i anden og sidste Instants. Herimod kan

III. ved den samme Appellationsret Dommens Annullation ansøges ved det saa kaldte requête civile, hvilket Retsmiddel da formeligt bliver instrueret, og derpaa resolveret; og, naar Ansøgningen definitivt er bleven forkastet, indgives

IV. en Cassationsansøgning (pourvoi) til Cassationsrettens Requet-Kammer, hvilket ved et Antagelses-Decret (arrêt d'admission) tilsteder en formelig Cassationsproces; efterat nu

V. Cassationsprocessen er bleven instrueret, kommer Sagen til Civil-Kammeret, hvor Anken definitivt paakjendes. Da Kammeret, som vi forudsætte, dømmer i Faveur af Anken, følgeligen casserer den første Dom, saa bringes nu Sagen

VI. for en anden (nærliggende) Appellationsret, der, som tribunal du renvoi, skal paakjende Hovedsagen selv (le fond). Men, naar

denne, ikke overbeviist ved Cassationsrettens Grunde; dømmer, ligesom den første Appellationsret, saa bliver

VII. en anden Cassationsansøgning, støttet paa de samme Grunde, som den forrige, først indgiven til Requet-Sectionen, og derpaa, efter foregaaende arrêt d'admission,

VIII. bragt for *sections réunies;* og, naar her ligeledes den anden Appellationsrets Dom (VI) er bleven casseret, bliver Sagen henviist

IX. til en tredie Appellationsret, der, hvis den heller ikke lader sig overbevise ved Cassationsrettens Grunde, foranlediger en tredie Recurs, hvilken nu

X. først atter gaaer til Requet-Sectionen, og endeligen

XI. til den lovgivende Magt — Statsraadet, de Deputeredes og Pairenes Kammer.

En anien magistrat udraaber herved i et lidet, men indholdsrigt Værk, der ligemeget vidner om Aand og om Erfaring *): "Combien de procès, combien de tourmens, combien de temps perdu, quelle énormité de frais! car il faut bien observer que nous ne parlons pas du cas où il s'éleverait encore des *difficultés sur l'application du décret interprétatif.* Est-il possible, de laisser subsister

*) De la cour de cassation & du ministère public (à Paris 1814) pag. 11.

d'aussi grands abus dans l'administration de la justice! est-il possible, de ne pas reconnaître, non pas l'inutilité, mais le danger d'une cour de cassation qui les produit tous, assez rarement il est vrai, mais peut les produire fréquemment." Og dette er i Frankrig alle velunderrettede, erfarne Mænds Dom, som tænke over deres Fædrelands Institutioner, iagttage dem i deres Virkninger og — ikke selv drage Fordeel af Misbrugerne.

Her staae maaskee endnu adskillige Bemærkninger, som i Tydskland ere temmelig ubekjendte, paa rette Sted.

Da Cassationsrettens Jurisdictionsdistrict omfatter en Folkemængde af omtrent 29 Millioner, og Cassationsklage kan finde Sted fra alle Civil- og Criminalretter, forsaavidt disse have dømt i sidste Instants, uden Hensyn til Sagens større eller mindre Vigtighed, og, hvad civile Sager angaaer, i de allerfleste Tilfælde, i hvilke Appel bruges hos os; saa maatte man visinok formode, at der til Cassationsretten i Paris maatte indkomme en overordentlig Mængde Sager, og føle sig opfordret til det Spørgsmaal, hvorledes det er muligt, at en Ret, der neppe bestaaer af et Par Personer mere, end den store Overappellationsret i det lille Kongerige Bayern, kan staae i et endog kun fjernt Forhold til Massen af Forretninger. Men det er vist, at Antallet af de i et heelt Aar forekommende Cassationsklager langtfra ikke ud-

gjøre 3000, hvoraf over $\frac{2}{3}$ Dele angaae criminelle Sager, og i det Høieste kun $\frac{1}{3}$ Deel civile Sager. Dette ringe Antal har ikke alene sin Grund i Frygten for den betydelige Succumbentsstraf af 450 Franker; men Hovedaarsagerne ere de øvrige umaadelige Omkostninger og den uhyre Tid, som, især i civile Sager, medgaaer deels til Cassationsprocessen selv, deels til de nye Processer ved tribunaux du renvoi.

For at kunne gjøre sig et Begreb om den uhyre lange Tid, der medgaaer til Cassationsprocessen, behøver man blot at vide, at, efter den Gang, Forretningerne ved Cassationsretten havde i 1821, uagtet der i dette Aar indløb et forholdsmæssigt ringe Antal Sager, maa en til Requet-Sectionen indgiven Cassationsansøgning vente et heelt Aar, førend arrêt d'admission eller de rejèt afsiges, og at der derefter, i Tilfælde af arrêt d'admission, ordentligviis atter hengaaer et heelt Aar, inden Cassationsprocessens Instruction mellem Parterne tilendebringes og de lange délais udløbe, samt indtil Civil-Sectionens arrêt; hvorved iøvrigt den Tid aldeles ikke er taget med i Beregning, som udfordres til Sagens gjentagne Forhandling og Paakjendelse og til de nye Klager, som endvidere kunne benyttes. At alene Requet-Sectionen lader den Paagjeldende vente et heelt Aar efter dens Kjendelse i Sagen, har sin meget naturlige Grund deri, at den staaer tilbage med Sagerne for eet Aar. Naar vore tydske Domstole, med et langt ringere Personale,

aarligen afsige over 1000 Domme og derhos endnu mange tusinde Kjendelser kan endnu, efter Omstændigheberne, et hoieste Mishag over den ringe Flid, som anvendes, blive dem til Deel. Men, for at give vore Retter en trøstende Sammenligning imellem hvad de præstere og Det, der præsteres ved Frankrigs øverste Domstol, anføres her følgende Oversigt over de i Aaret 1820 ved Cassationsretten afgjorte Klager, hvilken Oversigt iøvrigt kunde give Anledning til mange andre Betragtninger.

I. I civile Sager bleve der af Requet- og Civil-Sectionen i det Hele afgjorte . . 374 Klager

Af disse bleve

1) deels af Requet-, deels af Civil-Sectionen forkastede . . . . 272 —

2) og der blev kjendt paa Cassation i Henseende til . . . . . . 82 —

II. Criminal-Sectionen afgjorte i det Hele . . . . 1539 —

Heraf bleve

1) forkastede . . . . 1408 —

2) erkjendte for grundede . . . . 131 —

Der bleve altsaa i Aarets Løb ved alle tre Sectioner i det Hele kun afgjorte 1913 Sager, af hvilke de fleste henhørte under Criminal-Sectionen; hvorimod de allerfleste Restancer vedkom Requet-Sectionen.

Næst at vaage over Lovenes Opretholdelse, skal Cassationsretten fornemmeligen tjene til at bevirke Eenhed og Overeensstemmelse i Lovenes Fortolkning

og Anvendelse. "Cassationsretten" — sige de Forfattere, der forsvare denne Forestillingsmaade — "bringer Eenhed i Jurisprudentsen, fører Domstolene tilbage paa den rette Vei, naar de derfra ere afvegne, og sikkrer dem for mulige Vildfarelser, i det den gjør dem bekjendte med, hvorledes Lovene bør forstaaes og fortolkes."

Men dette Øiemeed kan allerede af den Grund ikke opnaaes ved Cassationsretten, fordi forholdsviis kun de allerfærreste Sager komme til sammes Kundskab og Paakjendelse. I civile Sager skyer den tabende Part Omkostningerne og Tidsspilden; og Statsadvocaterne, som dans l'intérêt de la loi kunde foranledige Cassation ved Andragende derom fra Generalprocureuren, skye det dermed forbundne Arbeide; hvorhos det og, uden Tvivl, i den sidstnævnte Henseende, er et synderligt Middel til at opretholde Lovenes Auctoritet, at ophæve Domme, som lovstridige, men dog lade dem, med Hensyn til de derved forurettede Parter, beholde deres fulde Retskraft.

Men, om vi endog vilde oversee alt Dette, saa er dog Middelet i aabenbar Strid med det Øiemeed, som derved skulde opnaaes. Der kunde dog i alt Fald være Tale om, ved Hjælp af den øverste Instants, at begrunde en eensformig Praxis, saafremt Det, denne Instants i Henseende til Lovenes Fortolkning og Anvendelse erklærede sig for, havde retlig forbindende Kraft, ikke blot for det enkelte Tilfælde, men og for

alle tilkommende. Men med Cassationsretten finder hverken det Ene eller det Andet Sted. De Grunde, paa hvilke den bygger sin Dom, ere ikke bindende for Nogen; dens Forestillingsmaader have for Dommerne Intet at betyde, forsaavidt disse ikke selv ville lade dem gjelde. Og dette lader sig heller ikke forandre, saa længe ikke Cassationsretten skal ophøre at være en Cassationsret, og naar den derhos ikke skal tillægges en Myndighed, større, end den, Kongen selv har, der ikke er beføiet til paa egen Haand at give nogen authentisk Fortolkning af Lovene. Trods Cassationsretten og trods dens gjentagne ligelydende Kjendelser, finder dog i Frankrig den største Uovereensstemmelse Sted i Henseende til Lovens Anvendelse, selv i de vigtigste og hyppigst forekommende Tilfælde. Jeg indskrænker mig til, som Beviis herpaa, at anføre et eneste høist sonderligt Exempel, der grændser til det Latterlige, og som kan tjene til Oplysning i Stedet for alle andre. Ifølge Senatusconsultet af 22de Fructidor Aar 13, og Loven af 15 germ. an 6, 3die Tit. 14de Art., er den Creditor, som lader sin Debitor arrestere, pligtig til for denne at nedlægge hos Fangevogteren, som Alimentationspenge, 20 Franker, for hver Maaned (paa 30 Dage), og for de 5 Skuddage, som fandt Sted efter den republikanske Calender, et Tillæg "à raison des 20 Francs pour les 30 jours". Alt under Straf af Arrestens Ophævelse. Efterat den republicanske Calender er afskaffet, og der igjen ere ulige Maaneder,

hænder det ikke sjeldent, især i Paris, at Creditorer for een Maaned kun deponerer 20 Franker, uden Hensyn til at nogle Maaneder have mere end 30 Dage. "Den nuværende Calender" — sige de — "kjender ingen Skuddage; Loven bestemmer kun 20 Franker for hver Maaned; følgeligen bliver Loven fyldestgjort, naar der ogsaa for de Maaneder, som have 31 Dage, kun gives 20 Franker." Den første Instants i Paris er og af denne Mening; ligeledes cour royale; hvorimod Cassationsretten i flere arrêts har kjendt, ligesom den næsten aarligen adskillige Gange gjentagende erklærer, at der, efter Lovens sande Mening, for en Maaned paa 31 Dage skal til de 20 Franker lægges saa og saa mange Sous og Centimer *). Cour royale, saavel som den første Instants i Paris, bliver imidlertid besuagtet eengang for alle ved sin Mening. Saa ofte nu Tilfældet forekommer — og det forekommer meget ofte — **) afviser den første Instants og derpaa, efter anstillet Appel, cour royale, den arresterede Debitor med hans Andragende om Løsladelse; men Cassations-

*) Jfr. f. Ex. Laporte journal des audiences de la cour de cassation an 1821 p. 169 ff.

**) Jeg var selv, i Løbet af faa Uger, tilstede ved to saadanne Forhandlinger, hvorved Advocaterne, skjøndt forgjæves, bestræbte sig for, at bringe først Stadsretten og derefter cour royale over til Cassationsrettens Grundsætninger.

retten ophæver, efter sin Forestillingsmaade, Appellationsrettens Dom og henviser Sagen til ny Paakjendelse ved en anden Appellationsret, der er enig i dens Grundsætninger, hvor da først den Arresterede bliver kjendt fri. Med Føie siger derfor den allerede ovenfor nævnte ancien Magistrat om hiin Idee, der betragter Cassationsretten som et Middel til at fremkalde Eenhed i Jurisprudentsen og Praxis: "Toute forte qu'elle soit ou puisse paraître, elle n'est qu'un assemblage de raisonnemens faux. Ils brillent en théorie, et c'est par là que, proposés d'abord par les personnes intéressées à le faire, ils ont pu être adoptés par quelques autres de bonne foi. Mais ils portent sur des abstractions et non sur des faits. — Le tribunal de cassation n'a pas le pouvoir d'uniformiser, puisque sa décision n'a aucune autorité sur les autres tribunaux, qui, ayant à juger après lui, peuvent le juger différemment; donc encore il ne peut avoir ce droit, puisque le gouvernement se l'est spécialement réservé par voie d'une interprétation qui ne peut avoir d'autre objet."

Dersom vi stakkels Tydske vilde stille Franskmændene ved deres Cassationsret med den blot dobbelte Instantsfølge — saare gjerne overlode de os den hele Herlighed imod vore tre Instantser. Ved et saadant Bytte

vilde de blive betydeligt rigere, men vi blive berøvede den bedste Deel af vor Formue *).

*) Saa mange ved Videnskab, Aand og Characteer fortrinlige Mænds udmærkede Personlighed, der have Sæde i Cassationsretten, og den Grundighed, som dens lærerige arrêts have, holder endnu stedse denne Ret paa et høit Trin af offentlig Agtelse, uagtet alt Det, som Erfaringen i Almindelighed har lært og dagligen lærer om denne Institution. Buonaparte, der søgte at vinde den Mening for sit Herredømme, at Retfærdigheden var ham det Første og Helligste, vidste fremfor alt Andet at udstyre Cassationsretten, som det Allerhelligste ved den franske Justits, saavel udvortes som indvortes, paa den meest glimrende og ærværdige Maade. Paa faa Undtagelser nær, var Pladsen i samme forbeholdt for udmærket Fortjeneste. I de senere Aar vil man imidlertid have havt Anledning til den Bemærkning, at nu ogsaa disse Pladser hyppigt bortgives som Belønning for Tjenester, der Intet have at gjøre med Retfærdighed og Retsvidenskab, og at siden den Tid ogsaa Grundvolden for Rettens Anseelse begynder at vakle.

Domme, afsagte ved den Kongelige Lands-Over- samt Hof- og Stadsret i Kjøbenhavn.

No. 1.

Den i Bevilling til Proclamas Udstædelse, som meddeles en Mand med Hensyn til hans egne Creditorer uden at hans Boe er under Behandling, sædvanlige Clausel, hvorefter Umyndiges Tiltale efter Forordn. 20de Febr. 1717 undtages fra den bevilgede peremtoriske Indkaldelse *), kommer og de offentlige Indretninger tilgode, som staae under Impetrantens Værgemaal eller Tilsyn. — Repræsentanterne for det mosaiske Troessamfund i Kjøbenhavn ere selve at betragte som Bestyrere af Menighedens Kasse, og, som Følge deraf, ubetinget ansvarlige for den Mand, de maatte antage som Kasserer. — Kassebestyrere, der ikke, ved deres Tiltrædelse, have ladet sig Kassen overlevere saaledes, at det nøiagtig kan sees, hvad de have modtaget, kunne ikke indskyde dem under, at der allerede da fandtes Mangel i den Beholdning, der skulde finde Sted.

*) Jevnfør min Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed, 2det Bind, Side 414.

I Sagen:

Repræsentanterne for det mosaiske Troessamfund i Kjøbenhavn,

contra:

Stadsmægler Heymann Gerson, Grossererne Joseph Hambroe, S. W. Heilbuth, M. Fürst, B. M. Henriques, L. J. v. Halle og M. L. Nathanson.

(Afsagt den 18de Octbr. 1824).

De Indstævnte Stadsmægler Heymann Gerson, Grossererne Joseph Hambroe, S. W. Heilbuth, M. Fürst, B. M. Henriques, L. J. v. Halle og M. L. Nathanson søges under nærværende Sag af Repræsentanterne for det mosaiske Troessamfund her i Staden til, som forhenværende Repræsentantere for samme Samfund, at tilsvare som Cassemangel fra deres Embedstid et Beløb, der i Klagen og Stævningen var opgivet til 8372 Rbdlr. 1 Mk. 12 ß. i Sedler og Tegn, men derimod under Proceduren i Sagen er nedsat til 8244 Rbdlr. 88 ß. ligeledes i Sedler og Tegn.

At et saadant Beløb som dette sidste manglede i Cassebeholdningen, da den daværende Casserer i Aaret 1817 undveeg, er in confesso under Sagen, og ligeledes at denne Cassemangel ikke senere enten ganske eller for endeel er dækket.

Spørgsmaalet i Sagen bliver derfor kun, om nogen Forpligtelse til at tilsvare dette Beløb kan paaligge de Indstævnte, der, paa den Tid da Cassereren undveeg, vare Repræsentantere for Samfundet.

Tvende af de Indstævnte, nemlig Grosserer Heilbuth og Stadsmægler Gerson, have for deres Vedkommende principaliter fremsat exceptio præscriptionis, grundet paa at de, efter dertil meddeelt allernaadigst Bevilling, have indkaldt alle deres Creditorer sub poena præclusi et perpetui silentii, uden at nogen Anmeldelse om det herværende Krav er skeet hos dem inden Udløbet af den foreskrevne Frist. Denne Indsigelse skjønnes imidlertid ikke at kunne komme i Betragtning; thi deels have de, berørte Indstævnte forundte Bevillinger til at indkalde deres Creditorer, udtrykkeligen undtaget Umyndiges Tiltale efter Frd. af 20de Febr. 1717, hvorunder det her ommeldte Krav ogsaa synes at maatte kunne indbefattes, da det hidrører fra Legater, som have staaet under Bestyrelse af de Indstævnte som Repræsentantere for Menigheden, og ikke skal tilsvares selvstændige Personer, der selv kunde have sørget for deres Tarv, men derimod tilkommer de nævnte Legater, hvis Værger de Indstævnte kunne siges at have været, og deels er der allerede i Aaret 1818 af vedkommende Revision gjort Udsættelse med Hensyn til, at Cassebeholdningen, efter Regnskabet for 1817, hvorunder det manglende Beløb hører, ikke var gjort frugtbringende, hvilken Punct altsaa derefter maa have

været Gjenstand for Omhandling i de Regnskaber, der ere aflagte af de Indstævnte under Løbet af de ommeldte Proclamaer, hvorfor det maatte ansees overflødigt at fremkomme med nogen yderligere Paastand i saa Henseende paa Grund af de udstædte Proclamaer. Disse tvende Indstævnte maae derfor blive i lige Tilfælde med de øvrige.

Naar nu hensees til, at efter Bestemmelserne i Reglementet af 29de Martii 1814 §. 6 og 7 skulde Repræsentanterne have Bestyrelsen af Menighedens Cassevæsen og aflægge lovformeligt Regnskab over Samfundets Indtægter og Udgifter, saa maa det ogsaa blive dem, som Samfundet har at holde sig til for den Cassemangel, som i deres Embedstid har viist sig at være i den Beholdning, der, efter Regnskaberne, skulde haves.

At der førend deres Embedstid havde været ansat en Casserer, som havde havt Bestyrelsen af Cassen, kan ikke komme dem tilgode; thi den nævnte Anordning viser tydeligen, at det var dem som, efter Lovgivningen, skulde forestaae Selskabets Kassevæsen, og de maatte derfor vide at det blev paa deres An- og Tilsvar, naar de overlade Bestyrelsen til Cassereren, der kun kunde blive at betragte som deres Fuldmægtig. Den af dem paaberaabte Bestemmelse i den 9de §. af Reglementet kan ingenlunde indeholde Hjemmel for, at de kunde udnævne en Casserer med den Virkning, at han og ikke de skulde have den egentlige Bestyrelse af

Cassevæsenet, da saadant ligefrem vilde stride mod Forskrifterne i den 6te og 7de §.

Heller ikke kan det komme i Betragtning, at de paaberaabe sig, at Cassemangelen skulde have fundet Sted forend de bleve udnævnte til Repræsentantere, thi herfor er intet Beviis tilveiebragt, da den af dem paaberaabte Omstændighed, at der allerede i 1813 og senere efter Regnskaberne skulde være en betydelig Cassebeholdning, ikke kan være noget Beviis for at denne Beholdning allerede da var af Cassereren ganske eller tildeels forbrugt, og ligesaalidt kan noget Beviis for at ingen Cassebeholdning er bleven dem overleveret, udledes deraf, at de ældre Regnskaber, da de tiltraadte Bestyrelsen, ikke vare endeligen afgjorte.

Desuden maatte det have paaligget de Indstævnte, naar de vilde være frie for alt Ansvar fra den Tid, der var ældre end deres Ansættelse, at fordre af den fratrædende Repræsentation en nøiagtig Overleverelse til dem af Cassen med Tilbehør, for at det deraf kunde sees hvormeget de havde modtaget og igjen skulde tilsvare, men det er saa langt fra at de have iagttaget denne Forsigtighed, at de endog i det af dem for Aaret 1817 aflagte Regnskab, aldeles ikke have berørt, at endeel af Cassebeholdningen manglede, hvilket først, da Revisionen gjorde Udsættelse med Hensyn til den betydelige Cassebeholdning, der, i Følge Regnskabet, havdes, uden at være gjort frugtbringende, af dem blev opgivet.

Retten finder derfor, at de Indstævnte maa være pligtige at tilsvare den nævnte Cassemangel, og hvad angaaer den subsidialiter gjorte Indsigelse imod, at de skulde tilpligtes in solidum at udrede Beløbet, da findes den heller ikke at kunne komme i Betragtning, da de, som Repræsentantere for Menigheden, udgjøre en Corporation, der handler samlet, og derfor ogsaa under eet maa tilsvare hvad de paa Grund af deres Handlinger, i denne deres Stilling have at udrede.

Citanterne blive derfor at give Dom efter deres Paastand, dog saaledes, at Renterne kun beregnes fra Paaklagen til Forligelses-Commissionen.

Processens Omkostninger, som de Indstævnte skulle tilsvare Samfundet, blive at bestemme til 40 Rbd. Sølv.

Thi kjendes for Ret: De Indstævnte Stadsmægler Heymann Gerson, Grossererne Joseph Hambroe, S. W. Heilbuth, M. Fürst, B. M. Henriques, L. J. v. Halle og M. L. Nathanson, bør til det i Kjøbenhavn værende mosaiske Troessamfunds Casse betale een for alle og alle for een 8244 Rbdlr. 88 ß. i Sedler og Tegn med Renter 4 pC. deraf fra Dato af Klagen til Forligelses-Commissionen den 9de April 1821 indtil Betaling skeer. Saa bør de og betale til bemeldte Casse denne Processes Omkostninger med 40 Rbd. Sølv.

At efterkommes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 2.

En Ret kan ikke, paa Grund af nye Anbringender om Sagens Beskaffenhed, uden fælles Samtykke, gjøre nogen Forandring i det Eedsthema, som den har bestemt udi en af samme forhen afsagt Dom. *)

Kjendelse i Sagen:

Johanne, Buchards Enke med Lavværge,

contra:

Elise Neumann Gosgesens Enke, med Mand og Værge Raadstuetjener Neumann.

(Afsagt den 25de Octbr. 1824).

Citantinden Johanne, Buchards Enke med Lavværge har under nærværende Sag stevnet Indstævnte Elise Neumann Gosgesens Enke med Mand og Værge Raadstuetjener Neumann, til at høre hende aflægge den hende ved Rettens Dom af 26de Julii 1824 i en mellem Parterne herved Retten procederet Sag foreskrevne Eed, der gaaer ud paa at Citantinden, der under hiin Sag havde søgt Indstævnte til at betale sig som resterende Huusleie fra Michaeli 1820 til Paaske paafølgende Aar m. v., ialt 61 Rbd. Sølv, ikke, saaledes som af Indstævnte under Proceduren er anbragt, ved Afslutningen af den mellem Parterne oprettede Leie-

*) Jevnfør Eunomia 1 B. S. 320.

contract, har modtaget in deposito til Sikkerhed for Contractens Opfyldelse et halvt Aars Leje med 60 Rbd. Sølv.

Imod denne Eeds Aflæggelse har Indstævnte nu protesteret paa Grund af, at hun efter Dommens Afsigelse skal være kommet til Kundskab om, at det Fruentimmer, som hun havde lejet den omhandlede i Citantindens Huus af hende afbenyttede Lejlighed af, samt betalt Pengene til, var Citantindens Datter, som hun antog for Værtinden selv, siden hun havde hele Huset under Bestyrelse, hvorhos hun har bemærket, at Citantinden ei selv boer i det Huus hvori hun havde lejet Værelserne samt at hun, Indstævnte, ikke kan læse Skrivt, og derfor ikke af Contracten, af hvilken hun forøvrigt ingen Copie skal have modtaget, kunde opdage sin Vildfarelse.

Om det imidlertid end forholdt sig som af Indstævnte foregivet, at hun under Proceduren af den omhandlede Sag ikke havde kjendt Sagens sande Sammenhæng i den omhandlede Henseende, hvorved bemærkes at hun har avanceret, at Citantinden hverken har givet personligt Møde ved Forligelses-Commissionen eller fremstillet sig for Retten, saa kan saadant dog ingen Indflydelse tillægges paa den Citantinden ved Dommen tillagte Ret til at aflægge den paastævnte Eed, eftersom det ved bemeldte Dom engang er afgjort, at hun, naar hun aflægger samme, skal være berettiget til hos Indstævnte at inddrive det un-

der hiin Sag paastævnte Beløb, og det ligger i Sagens Natur, at Retten ikke, med Hensyn til senere Oplysninger, kan foretage nogen Forandring i de af den selv tidligere afsagte Domme.

Vel maae Indstævntes Procedure ansees at indeholde en Vedgaaelse af at hun ei til Citantinden har betalt den omhandlede Sum, som hun under hiin Sag har foregivet at have erlagt in deposito, men heraf følger dog ikke at hun for det Tilfælde, at hendes senere Assertum angaaende at have betalt samme til Citantindens Datter, ei kan bevirke hendes Fritagelse for at tilsvare den Sum, som under den ældre Sag af Citantinden er afforbret hende, skulde kunne ansees at have renunceret paa, at Citantinden med Eed bekræftede ei at have modtaget den omhandlede Sum.

Den mod Eedens Aflæggelse af Indstævnte fremsatte Protest vil følgeligen være at forkaste.

Thi eragtes: Den af Indstævnte Elise Neumann Gosgesens Enke med Mand og Værge Raadstuetjener Neumann mod den paastævnte Eeds Aflæggelse fremsatte Protest kan ei komme i Betragtning.

No. 3.

En Punkt afviist, som ikke indbefattet under Klagen til Forligelses-Commissionen. — Incassator i et Stervboe, kan ikke tilbageholde noget af det han paa

Boets Vegne oppebærer, for deri at søge Liqvidation for sit foregivne Tilgodehavende hos den Afdøde.

I Sagen:

Byefoged Søren Christian Prom, som Skifteforvalter i Kjøbmand Adolph Siegfried Lübekkers Sterboe,

contra:

Secretair Ove Høegh Lübekker.

(Affagt den 25de Octbr. 1824).

Under nærværende Sag har Hovedcitanten Byefoged Søren Christian Prom, som Skifteforvalter i Kjøbmand Adolph Siegfried Lübekkers Sterboe, paastaaet Contracitanten Secretair Ove Høegh Lübekker kjendt pligtig til Skifteretten i Nyested Kjøbstæd paa Lolland at betale den Summa 5410 Rbdlr. 48⅔ ß. Sedler og Tegn med lovlige Renter fra 12te Septbr. 1815, eller i al Fald fra Dato af Klagen til Forligelses-Commissionen den 30te Mai 1821, og, som Grund for dette Søgsmaal paaberaabt sig en under Sagen i Udskrift fremlagt, af Contracitanten, der har været antaget til Incassator og Curator bonorum i hans Broder ovennævnte Kjøbmand Lübekkers Sterboe, den 12te Septbr. 1815 affattet Afregning med bemeldte Boe, hvori han under 8 forskjellige Poster har anført sig at være Boet den paastaaede Sum skyldig.

Da imidlertid den i Sagen udtagne Klage til Forligelses-Commissionen allene gaaer ud paa, at Contracitanten skal aflægge Rigtighed for de Midler, han, qva Incassator i Sterboet, har havt under Hænder, og da den under No. 3 i benævnte Afregning anførte Sum 338 Rbdlr. 36 ß, saavelsom de under No. 6 anførte 400 Rbd. 44 ß., angaae et af Incassationen i Boet uafhængigt Debet til samme, og saaledes ei kunne antages at være indbefattede i Klagens Gjenstand, vil Sagen, med Hensyn til disse tvende Summer, være at afvise. Det er saaledes allene de øvrige med No. 1, 2, 4, 5, 7 og 8 i Afregningen betegnede Poster, der tilsammentagne udgjøre et Beløb af 4,671 Rbd. 64⅔ ß. Sedler og Tegn, hvorom der under Hovedsagen kan blive Spørgsmaal.

Med Hensyn til disse har Contracitanten iøvrigt ei gjort nogen videre Erindring, hvorimod han, efter udtaget Contrastævning, har paastaaet Liqvidation i sin formeentlig paa Boet havende Fordring. Men til saadan Liqvidation findes ei den paastævnte Contrafordring at qvalificere sig; thi denne Fordring, der, efter titnævnte Afregning, skulle beløbe 6,681 Rbd. 93⅓ ß. Sedler og Tegn, reiser sig fra Afregninger for private af Incassationen uafhængige Fordringer, som Contracitanten foregiver at have havt paa den Afdøde; men af det Forhold, hvori en Incassator og Curator bonorum staaer til vedkommende Boes Skifteforvalter, maae, efter hvad Retten finder utvivlsomt, følge, at

han ei paa nogen Maade kan være berettiget til at unddrage de hans Oppebørsel betroede Boet tilhørende Midler fra Skifteforvalterens Disposition, saa at han altsaa ei heller, paa Grund af hans Stilling som Incassator, bør kunne tilegne sig fremfor alle de andre Creditorer en Ret til egenmægtigen uden Skifteforvalterens Mellemkomst at anvende de indkomne Midler til Fyldelsgjørelse af sine egne formeentlige Fordringer.

Contrasøgsmaalet vil, i Overeensstemmelse hermed, være at afvise og Contracitanten være pligtig at betale Hovedcitanten 4671 Rbd. 64⅘ ß. Sedler og Tegn, tilligemed de principaliter paastaaede Renter. Ex officio at anvende de ved Frd. 12te Febr. 1790 §. 11 foreskrevne Mulcter paa Contracitanten finder Retten sig ikke beføjet til, da den i bemeldte Forordning foreskrevne Fremgangsmaade ei er iagttaget af Hovedcitanten som Skifteforvalter, og end mindre findes Placaten 3die Juni 1818 anvendelig i denne Sag, da Contracitanten var antaget til Incassator i Boet og havde aflagt sit Regnskab, forinden denne Anordning emanerede.

Contracitanten bør endelig tilsvare Hovedcitanten Processens Omkostninger skadesløs, hvormed bliver at forholde efter det Hovedcitanten allernaadigst meddeelte beneficium.

Den befalede Sagførelse har ei været forbundet med lovstridigt Ophold.

Thi kjendes for Ret: Contrasøgsmaalet, saavelsom Hovedsøgsmaalet forsaavidt angaaer de under No. 3 og 6 paa den under Sagen fremlagte Afregning af 12te Septbr. 1816 nævnte Summer tilsammen 738 Rbdlr. 80 ß. Sedler og Tegn afvises. Iøvrigt bør Contracitanten til Skifteretten i Kjøbstæden Nysted i Lolland betale den Sum 4671 Rbd. 64⅔ ß. Sedler og Tegn, med Renter deraf 4 pC. fra den 12te Septbr. 1815 indtil Betaling skeer.

Saa bør Contracitanten og betale denne Processes Omkostninger skadesløs, hvormed bliver at forholde efter det Hovedcitanten allernaadigst meddeelte beneficium.

At efterkommes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 4.

Klage til Forligelses-Commissionen anseet nødvendig med Hensyn paa et Contrasøgsmaal, som den ene Part fandt sig beføiet til at anlægge i Anledning af den andens Paastand. — En Part frisunden paa Grund af Exceptio rei incompetentis. — Tvist om en Enkes Ansvarlighed for Skatter af en Bondegaard, som hendes Mand, hvis Boe alt for hans Død var opgivet til Skifterettens Behandling, havde havt i Besiddelse, men som Skifteretten havde eragtet at være Boet uvedkommende, hun derimod vedblevet at lade bruge.

I Sagen:

Kammerherre Neergaard til Skjoldenæsholm og Svenstrup,

contra:

Schmidt samt Gjæstgiver Schandorffs Enke af Skomagerkroen.

(Afsagt den 25de Octbr. 1824).

Citanten Kammerherre Neergaard til Skjoldenæsholm og Svenstrup paaanker under nærværende Sag, deels til at kjendes uefterrettelig at være, deels til Underkjendelse, Tilsidesættelse og Forandring en inden Leire Herredsting under 13de October forrige Aar afsagt Dom i en mellem ham paa den ene og de Indstævnte, Schmidt samt Gjæstgiver Schandorffs Enke af Skomagerkroen paa den anden Side opstaaet Tvist, betræffende de Sidstnævntes formeentlige Forpligtelse til at betale alle fra 1ste Mai 1822 til 1ste Mai 1823 gaaende Skatter og Afgivter m. v. af en fra Sonnerup Bye udskiftet og til Citanten fra Ryegaard bortforpagtet Bondegaard, Indelukkegaarden kaldet, som han igjen havde bortfæstet til afgangne Gjæstgiver Schandorff i Skomagerkroen; hvilken Tvist foranledigede et Contrasøgsmaal fra Indstævnte Schmidts Side, der gik ud paa at erholde Mortification paa den af Citanten over ham nedlagte Paastand, samt at Citanten derfor burde anfees med Mulct

Bemeldte Dom, hvorved Parterne ere friefundne for hinandens Tiltale og Processens Omkostninger ophævede, har Citanten derhos paastaaet deels kjendt uefterrettelig at være, forsaavidt det mod Citanten af Indstævnte Schmidt ved Underretten anlagte Contrasøgsmaal angaaer, deels underkjendt, tilsidesat og derhen forandret, at Indstævnte tilpligtes at betale alle af førnævnte Gaard fra 1ste Mai 1822 til 1ste Mai 1823 gaaende Skatter, Afgivter og Præstationer, samt Tienden for førstnævnte Aar. Saa har han og paastaaet sig tilkjendt Processens Omkostninger for begge Retter. De Indstævnte have derimod paastaaet Underretsdommen stadfæstet, samt Citanten tilpligtet at betale dem Processens Omkostninger her for Retten med noget Tilstrækkeligt.

Hvad nu først angaaer Citantens Paastand om Underretsdommens Annulation, forsaavidt det ommeldte Contrasøgsmaal derved er taget under Paakjendelse, da er vel den af Underdommeren under 28de April f. A. afsagte Kjendelse, hvorved Indstævnte Schmidts Contrastævning er antaget, ikke paaanket af Citanten, men da han grunder sin Paastand derpaa, at der ingen Forliigsmægling har fundet Sted om det, der var Contrasøgsmaalets Gjenstand, og Retten, efter Grundsætningerne i Frd. af 10de Julj 1795, in specie dens 49de §., samt de øvrige om Forligelsesvæsenet udgangne Anordninger, ex officio maa have at vaage over disse Anordningers Jagttagelse, vil den ommeldte Mangel

af Paaanke dog ikke kunne have til Følge, at Citantens Paastand ei skulde kunne komme under Paakjendelse.

Sees der nu hen til, at Indstævnte Schmidt, forsaavidt han ved Contrasøgsmaalet har iNtenderet at faae Citanten anseet med Mulct, fordi denne under Hovedsøgsmaalet havde nedlagt Paastand om, at Schmidt burde ansees med Mulct efter Analogien af 6-15, har nedlagt en Paastand, der, skjøndt den vel var foranlediget ved Hovedsøgsmaalet, dog laae ganske uden for sammes Grændser, og om hvis Gjenstand derfor ikke nogen Forliigsmægling efter Hovedklagen kunde have fundet Sted, samt at det dog ikke kunde ansees for en aldeles nødvendig Følge af, at der i Henseende til Hovedsøgsmaalet ingen mindelig Forening havde været at opnaae, at saadant og maatte blive Tilfældet med Contrasøgsmaalet, kan Contraklage efter den foran citerte 49de §. i Frd. af 10de Juli 1795, i hvis Følge ingen Sag maa antages til Behandling eller Paakjendelse ved Domstolene hvorom der ei tilforn paa anordnet Maade har været forsøgt mindelig Forening, i den her omhandlede Henseende, ikke ansees for at have været unfornøden, hvisaarsag Underdommeren burde have afviist Contrastævningen. Underretsdommen vil derfor, forsaavidt det af Indstævnte Schmidt anlagte Contrasøgsmaal derved er taget under Paakjendelse, være at annullere.

I Henseende til Sagens Realitet er fra Indstævnte Schmidts Side erindret, at han ikkun har brugt Indelukkegaardens Jorder i Sommeren 1822 som anta-

get Bestyrer af Schandorffs Enkes Avlsbrug, og da dette af Sidstnævnte under Sagen er vedgaaet, med Tilføiende, at alt hvad Schmidt har foretaget sig i Henseende til de ommeldte Jorder, er skeet efter hendes Mands, og fra hans Død, efter hendes Begjæring, kan han ved ovennævnte Brug, som han ingen Grund havde til at ansee for lovstridig fra Schandorffs eller hans Enkes Side, ikke have paadraget sig noget personligt Ansvar mod Citanten, for hvis Tiltale han derfor ved Underretsdommen retteligen maa ansees frifundet.

Hvad derimod Indstævnte Schandorffs Enke angaaer, da er det af hende bemærket, deels at Citanten, ved ikke at anmelde det under nærværende Sag omhandlede Krav efter hendes Mands Død i Stervboet, maa have tabt samme, deels at han, om end saadan Anmeldelse var skeet, dog ingen Fordring kunde have paa hende, da hun, saaledes som den af hende fremlagte Attest fra vedkommende Skifteforvalter udviser, i Overeensstemmelse med Frd. af 8de April 1768, har overladt Boets Behandling til Skifteretten, hvilket derefter under 4de Juni f. A. blev sluttet uden at deri var noget at arve, da Panteecreditorerne end ikke kunde blive fyldestgjorte for deres Fordringer. Det bliver imidlertid herved at bemærke, at Gjæstgiver Schandorff allerede førend sin Død, der indtraf den 10de Juli 1822 i Marts Maaned s. A., havde overgivet sit Boe til Skifterettens Behandling, og at derunder var opstaaet en Despyt mellem Schandorffs Creditorer paa

den ene og Citanten som Udleier af Indelukkegaardens Jorder, paa den anden Side, om disse Jorder, som Citanten havde vægret sig ved at overtage førend 1ste Mai 1823, hvortil de under Boet vare ham opsagte af Schandorff, fremdeles skulde drives for Opbudsboets Regning, hvilken Tvist ved en af Skifteforvalteren under 17de April 1822 afsagt usvækket Kjendelse blev saaledes afgjort at den ommeldte Gaard, om hvilken det antages, at der ei var oprettet nogen formelig Contract mellem Citanten og Schandorff, ikke burde inddrages under Opbudsboet, men derimod være samme uvedkommende.

Da nu det Forhold, der var opstaaet mellem Citanten og Schandorff derved, at Sidstnævnte i en Række af Aar havde havt Indelukkegaarden i Brug, mod at svare de deraf gaaende Afgivter og Skatter m. v., og hvilket Forhold Parterne under nærværende Sag ere enige om at have været grundet paa en for begge gyldig Forening, saaledes, hvad Tidsrummet fra 1 Mai 1822 til 1ste Mai 1823 angik, var udelukket fra Opbudsboet, og det derhos fra Indstævntes Side er in confesso, at Stervboet efter afgangne Schandorff er bleven behandlet i Continuation med Opbudsboet, og uden at noget nyt Proclama blev udstædt i Anledning af Schandorffs Død, skjønnes det ikke, at Citanten, formedelst dette Dødsfald, kunde have nogen Anledning til at anmelde det Krav han havde paa Afgivter og Skatter m. v. af Indelukkegaarden for Tidsrummet fra 1ste Mai 1822

til 1ste Mai 1823 i Boet, siden det, som forhen bemærket, eengang ved en usvækket Kjendelse var afgjort, at saadant Krav var Boet uvedkommende, og det Forhold, hvori den Afdøde stod til Citanten med Hensyn til bemeldte Gaard, naar samme eengang var bleven anseet uforbindende for Schandorffs Creditorer af Mangel paa en formelig Contract, naturligviis ikke kunde erholde den desiderede Gyldighed ved Schandorffs Død.

Vel viser den forommeldte Attest fra Skifteforvalteren, at der, i Anledning af Schandorffs Dødsfald, er foretaget en Registrering og Vurdering over samtlige hans Efterladenskaber, som ikke allerede forhen vare beskrevne, men, foruden at det ikke heraf sees at den Afdødes Brugsret til Indelukkegaarden har været indbefattet under disse Efterladenskaber, hvilket og, da Boets status ingen Forandring undergik ved Schandorffs Død, vilde have staaet i Strid med den ommeldte Kjendelse, saa maatte Citanten og antage, at han ved denne Kjendelse var afskaaret Adgang til i Boet at erholde Betaling for det Krav, hvorom der under nærværende Sag er Spørgsmaal, naar intet nyt Proclama deri blev udstædt, men samme fremdeles som tilforn vedblev at behandles som, og at være Fallitboe. At Citanten forøvrigt ikke har paaanket den omhandlede Kjendelse, kan ikke medføre videre end at han maatte ansees udelukket fra at erholde Betaling af Boets Masse for den omtvistede Fordring, men kan derimod ei betage ham sin Ret til Schandorffs Enke, saafremt hun ved sit Forhold efter

Mandens Død maatte antages at have gjort sig personlig ansvarlig for Contractens Opfyldelse.

Nu har hun vel i saa Henseende paaberaabt sig, at hun ved hendes Mands Død har overladt Boets Behandling til vedkommende Skifteret, og at hun saaledes da der intet i Boet er bleven tilovers for hende, i Kraft af det ved Frd. af 8de April 1768 indførte beneficium inventarii, maa være aldeles frie for at tilsvare hans Gjæld; men, saafremt hun i det paaberaabte beneficium skulde have nogen Beskjærmelse mod Citantens Krav, maatte hun og aldeles have afholdt sig fra, efter hendes Mands Død, at befatte sig med de ham af Citanten tilfæstede Jorder.

Da nu dette ikke er Tilfældet, men hun derimod har vedgaaet, at hun efter Schandorffs Død ved Indstævnte Schmidt har taget Indelukkegaarden i Brug, maa hun og ved dette Forhold antages, at have overtaget sig de Forpligtelser, der paalaae hendes afdøde Mand efter den med Citanten indgaaede Fæstecontract.

Vel har Indstævnte herved erindret, at hun ikkun efter vedkommende Skifterets Anmodning har drevet Ejendommen, og at hun derfor ikke skylder nogen anden end Skifteretten Regnskab for sin Bestyrelse, hvorimod Citanten i saa Henseende formeentligen er incompetent Sagsøger; men, da dette Assertum er uden for Proceduren i første Instants, og desuden, som foran viist, staaer i Strid med den af Skifteretten afsagte Kjendelse, hvorefter Indelukkegaarden var anseet for at være

Boet uvedkommende, vil samme ei kunne komme i Betragtning.

Efter alt Foranførte vil Citantens Paastand, hvorimod der ingen speciel Indsigelse er gjort, forsaavidt Indstævnte Schandorffs Enke angaaer, være at tage til Følge, hvorhos hun vil have at betale Citanten Processens Omkostninger, for begge Retter med 35 Rbdlr. Sølv.

Derimod vil Citanten være pligtig at betale Indstævnte Schmidt Processens Omkostninger her for Retten med 18 Rbd. Sølv.

Endelig vil Kongens Kasses Ret være at forbeholde med Hensyn til den i Citantens Bielag Litr. B Pag. 11 indførte Tilstaaelse af 30te Octbr. 1801, saafremt det maatte findes at samme burde være skreven paa stemplet Papiir.

Thi kjendes for Ret: Med Hensyn til det af Indstævnte Schmidt mod Citanten Kammerherre Neergaard til Skjoldenæsholm og Svenstrup ved Underretten anlagte Contrasøgsmaal bør Herredstingsdommen uefterrettelig at være.

Indstævnte Schmidt bør for Citantens Tiltale i denne Sag frie at være. Derimod bør Indstævnte Schandorffs Enke af Skomagerkroen til Citanten betale alle af Indelukkegaarden fra 1ste Mai 1822 til 1ste Mai 1823 gaaende Skatter, Afgivter og Præstationer, samt Tienden for Aaret 1822, tilligemed 35 Rbd. Sølv i Processens Omkostninger for begge Retter. Derimod

betaler Citanten til Indstævnte Schmidt Processens Omkostninger med 18 Rbd. Sølv.

Kongens Kasses Ret forbeholdes med Hensyn til den i Citantens Bielag Litr. B Pag. 11 indførte Tilstagelse af 30te Octbr. 1801, saafremt det maatte findes at samme burde være udstædt paa stemplet Papiir.

Det Idømte at udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 5.

Spørgsmaal, om en Person, der var flyttet fra den Kjøbstad, hvori han var Borger paa en bestemt Næringsvei, men uden at have opsagt samme, kunde, for, under et nyt Ophold i Byen, at have øvet hiin Næring, uden ny dertil erhvervet Hjemmel, ansees skyldig i uberettiget Næringsbrug. — Frifindelse for Personer, der ligeledes vare sigtede for uberettiget Næringsbrug, men fandtes at have staaet i den Mands Tjeneste, for hvem de havde arbeidet, ligesom deres Arbeider heller ikke hørte til dem, der forudsætte Haandværkskyndighed.

I Sagen:

Jørgen Larsen, Ole Ipsen og Niels Jespersen af Rønne paa Bornholm,

contra:

Hans Christopher Hansen, Hans Peter Hansen, Hans Arntsen, Peter

Koefoed Hansen, Peter Olsen, Jens Albertsen Lund, Niels Lamsing, Holger Andersen, Morten Rasmussen, Diderik Larsen, Haagen Mortensen og Hans Petersen Schou.

(Afsagt den 1ste Nov. 1824).

Paa Citanterne Jørgen Larsens, Ole Ipsens og Niels Jespersens Vegne have deres befalede Sagfører her for Retten, efter erhvervet allernaadigst Opreisning, indanket en inden Rønne Politieret den 21de Juli d. A. afsagt Dom, forsaavidt de ved samme, efter foregaaende Klage fra Indstævnte Hans Christopher Hansen, Hans Peter Hansen, Hans Arntsen, Peter Koefoed Hansen, Peter Olsen, Jens Albertsen Lund, Niels Lamsing, Holger Andersen, Morten Rasmussen, Diderik Larsen, Haagen Mortensen og Hans Petersen Schou, ere idømte Mulct for ulovligt Næringsbrug.

Hvad nu først Citanten Jørgen Larsen betræffer, da er det vel af ham vedgaaet, at han har gaaet en Skibstømmermand tilhaande, som afvigte Foraar byggede et Skib for Kjøbmand og Skipper Peder Nielsen af Rønne, samt at han og selv har arbeidet paa Skibet. Da han imidlertid i Aaret 1816 havde erhvervet Borgerskab som Skibstømmermand i Rønne, vil Spørgsmaalet om hans Ret til at forrette det omhandlede Arbeide beroe paa, om han kan antages senere at have

mistet dette sit Borgerskab. Vel er nu til Styrke herfor anført, at han flere Aar før han begyndte paa bemeldte Arbeide ei havde havt Boepæl i Rønne, men derimod tildeels opholdt sig i et Landsbyesogn paa Øen, hvor hans Kone og Børn endnu vare, da han paatog sig det paatalte Skibsbyggerarbeide. Men naar hensees til, at han ingensinde har opsagt sit Borgerskab, ei heller vægret sig for at præstere borgerlige Tynger, og blot, formedelst Fattigdom, søgt Boepæl i et Landsbyesogn for ham og hans talrige Familie, indtil han igjen kunde finde en Boepæl i Kjøbstæden, saa kan han ei, efter disse concrete Omstændigheder, antages ved sin Bortflytning at have forbrudt sit Borgerskab, naar han igjen vilde drage til Byen og der arbeide i sit Haandværk. Og ligesaalidet kan det være afgjørende, at hans Familie ei havde sit Ophold i Kjøbstæden, da han i samme paa nye begyndte at arbeide, da det maa ansees tilstrækkeligt, at han selv havde personligt Ophold i Kjøbstæden, saameget mere som han kan antages ogsaa at have villet, saasnart det blev ham muligt, bringe sin Familie derhen.

Citanten Jørgen Larsen vil altsaa, efter disse Omstændigheder, være at fritage for den idømte Mulct for ulovlig Næringsbrug. Det samme vil ogsaa være Tilfældet med de tvende andre Citantere Ole Ipsen og Niels Jespersen; thi vel have de vedgaaet, at de have paataget dem Arbeide hos bemeldte Peder Nielsen med at skjære eller gjennemsauge og slinge ɔ: raahugge

Tømmer, men da de maa antages at være indtraadt i Tyendesforhold til Peder Nielsen, og sligt Arbeide derhos ei findes at forudsætte nogen Haandværksfærdighed, skjønnes ei rettere, end at Peder Nielsen maatte være berettiget til at lade dem udføre saadant for sig, uden at derved skeete Indgreb i noget Haandværkslaugs Ret.

De Indstævnte ville derhos være pligtige at tilsvare denne Appels Omkostninger med 25 Rbd. Sølv, hvoraf Procurator Lange tillægges i Sallarium 10 Rbd. Sølv, og hvormed iøvrigt forholdes efter det Citanterne allernaadigst meddeelte beneficium paupertatis.

Sagens Behandling ved Underretten saavelsom den befalede Sagførelse her for Retten har ei været forbundet med lovstridigt Ophold.

Thi kjendes for Ret: Citanterne Jørgen Larsen, Ole Ipsen og Niels Jespersen af Rønne paa Bornholm bør, forsaavidt paaanket er, for Tiltale i denne Sag frie at være.

Denne Appels Omkostninger betale de Indstævnte Hans Christopher Hansen, Hans Peter Hansen, Hans Arntsen, Peter Koefoed Hansen, Peter Olsen, Jens Albertsen Lund, Niels Lamsing, Holger Andersen, Morten Rasmussen, Diderik Larsen, Haagen Mortensen og Hans Petersen Schou til Citanterne med 25 Rbd. Sølv, hvoraf Procurator Lange tillægges i Sallarium 10 Rbd. Sølv, og hvormed iøvrigt forholdes

efter det Citanterne allernaadigst meddeelte beneficium paupertatis.

Det Idømte at udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 6.

En Panthavers Paastand, at den pantsatte Eiendom, der, af Skifteretten i Debitors Boe var sat til Auction, skulde ham udlægges for det høieste Bud; hører ei under Auctionsrettens men Skifterettens Competence. — Imidlertid ansees det ei nødvendigt, at kjende Behandlingen uefterrettelig, blot fordi vedkommende Retsbetjent i Egenskab af Auctionsdirecteur har paakjendt hvad han, som Skifteforvalter, skulde have decideret. — Den omspurgte Kjendelse bliver imidlertid annulleret, fordi der ei var givet Vedkommende behørig Leilighed til at varetage deres Tarv. — En Panthaver, der engang har forpligtet sig til inden en vis Frist at give vedkommende Ret sin Erklæring angaaende den pantsatte Ejendoms Realisation, kan ikke bindes ved denne Termin, naar Rettens Betjent, i Stedet for vedbørligen at paakjende Sagen, indstiller den til de høiere magistalske Authoriteter; men efter at Sagen fra disse er blevet henviist til lovmessig Afgjørelse, maa Panthaveren derom underrettes, og nye Leilighed gives ham til at afgive Erklæringen og iagttage sit Tarv.

I Sagen:

Proprietair Henrich Lund til Fredsholm,

contra:

Auctions-Directeur og Byefoged i Bogense, Lieutenant Hertz samt Consistorial-Assessor og Sognepræst Fich paa Bogense Skole og Fattigvæsens Vegne.

(Afsagt den 1ste Nov. 1824).

Under en af Indstævnte Auctions-Directeur og Byefoged i Bogense, Lieutenant Hertz, den 8de Oct. f. A. afholdt fjerde Auction over afgangne Byefoged Frises Stervboes Gaard No. 28 og 29 i Bogense, lod Citanten Proprietair Henrich Lund til Fredsholm ved Procurator Søren Hansen i Odense producere et Indlæg til Auctions- og Skifteretten i bemeldte Bye, hvori han, som anden Prioritetshaver i Eiendommen, for et efter Obligation af 12te Mai 1820 resterende Beløb, stort 1750 Rbd. Sølv, næstefter 420 Rbd. Sølv paa første Prioritet, reserverede sin Ret til, hvis intet antageligt Bud skulde være at opnaae, at erholde Pantet udlagt, og i den Anledning paastod Auctions-Conditionerne saaledes clausulerede, at den Høistbydende skulde være pligtig at staae ved sit Bud i de lovbefalede 6 Uger, inden hvilken Tid han tilkjendegav at det Fornødne fra hans Side som Panthaver skulde vorde avanceret. Han protesterede derhos mod at noget Auctionsbud forinden blev approberet, saafremt hans Krav ikke derved kunde vorde fyldestgjort.

Eiendommen blev derefter opraabt og Indstævnte Consistorial-Assessor og Sognepræst Fich tilslaget paa nærmere Approbation for det af ham paa Skole- og Fattigvæsenets Vegne gjorte høieste Bud af 440 Rbd. Sølv. Om dette Tilslag og navnligen om at samme var skeet paa Stiftets Approbation underrettede Indstævnte Byefoged Hertz Procurator Hansen ved Skrivelse af 9de Octbr. 1823, hvilket Brev tilkjendegiver at være foranlediget ved fornævnte Indlæg af 5te s. M.

Procurator Hansen henvendte sig nu i Skrivelse af 14de October næstefter til Fyens Stiftamtmandskab, som han, i Overeensstemmelse med det Foranførte, underrettede om hvad der fra hans Side var passeret, samt derhos tilkjendegav, at, forsaavidt Auctionsbehandlingen var indstillet til Stiftamtmandens Approbation, protesterede han mod at noget, der kunde være Citanten til Præjudice, foretoges førend hans Ret under Skiftet paa lovlig Maade var paakjendt.

Fra Skiftet blev Sagen indsendt til det Kongelige Danske Cancellie.

Under 24de Novbr. næstefter blev derpaa atter af Byefoged Hertz sat en Auctionsret og af ham først fremlagt en Skrivelse af 23de s. M. fra Stiftamtmandskabet, hvorved blev ham communiceret at det Kongl. Danske Cancellie paa den hos samme gjorte Forespørgsel om, hvorledes der skulde forholdes med Hensyn til de af Citanten gjorte Indsigelser mod den over Byefoged Frises Gaard afholdte Auction, under

18de f. M., havde svaret, at de fremsatte Indsigelser henhørte under vedkommende Rets Paadømmelse, og derefter afsagde han en Kjendelse, ved hvilken han, paa Grund af, at det ved fornævnte Resolution formeentligen var Auctionsdirecteuren overladt ved Paakjendelse at afgjøre de fra Citantens Side gjorte Indsigelser, og at denne ei i de efter Auctionen forløbne 6 Uger havde avanceret noget sin Ret vedkommende, samt da der ei heller fra Boets øvrige Creditorer, in specie 1ste Panthaver var gjort Paastand om flere Auctioner, eragtede, at det af Skole- og Fattigvæsenet gjorte høieste Bud blev approberet.

Denne Eragtning saavelsom den øvrige af Lieutenant og Byefoged Hertz i Forbindelse dermed som Auctionsdirecteur brugte Behandling har Citanten nu indanket her for Retten, hvor han har paastaaet, at samme, som ulovskikket, enten kjendes uefterrettelig at være, eller tilsidesættes og underkjendes, og at det derimod forbeholdes Citanten, under Skiftet efter afg. Byefoged Friis, at erholde sig den omhandlede og til ham pantsatte Eiendom paa lovlig Maade udlagt efter nærmere vedbørlig Omgang.

Saa har han og paastaaet, at Indstævnte Lieutenant og Byefoged Hertz tilpligtes at holde Citanten skadesløs for al den ham tilføiede og af Indstævntes urigtige Fremgangsmaade flydende Skade, samt endelig in solidum med Skole- og Fattigkassen, saavidt Retten maatte finde, at denne derudi burde deeltage, at betale

ham denne Processes Omkostninger med noget Tilstrækkeligt. Indstævnte Lieutenant og Byefoged Hertz, der er meddeelt beneficium processus gratuiti, og for hvem Stævningen i nærværende Sag tillige er anmeldt som Skifteforvalter i Byefoged Frises Sterboe, har derimod paastaaet den indankede Eragtning og Behandling stadfæstet, samt sig for Citantens Tiltale i denne Sag friefundet og hos ham tillagt Kost og Tæring eller Processens Omkostninger.

Indstævnte Consistorial-Assessor og Sognepræst Fich har hverken mødt eller ladet møde.

Citanten grunder sin Paastand derpaa, at det, efter Sagens Natur, maatte være Skifteretten i afg. Byefoged Frises Boe, der havde at afgjøre, om det høieste Auctionsbud skulde approberes, eller Eiendommen udlægges Citanten som Panthaver, men at denne Function derimod ikke tilkom Auctionsretten i Bogense, der havde givet Tilslag paa Eiendommen, saa at Byefogden, der forenede begge Myndigheder i sin Person, har taget en urigtig Protocol til at behandle Sagen udi; ligesom han og har formeent, at den af Lieutenant Hertz brugte modus procedendi maa ansees ulovlig af den Grund, at han, uden i Forveien at høre eller engang kalde de i Sagens Udfald interesserede Parter, har afsagt den paaankede Kjendelse.

Vel er det nu klart, at Indstævnte Lieutenant Hertz, som Auctionsdirecteur, var incompetent til at paakjende det Spørgsmaal, om Citanten, som Pant-

haver i Eiendommen, var berettiget til at fordre sig den udlagt enten for det Hele eller nogen Deel af sin Fordring i Byefoged Frises Boe, eller om Gaarden burde bortsælges for det skeete høieste Auctionsbud, men at saadant derimod maatte tilkomme Skifteretten, der havde taget Boet under Behandling, og som paa Grund af denne maa have været Reqvirent af Auctionen, ligesom det og er urigtigt, naar Lieutenant Hertz i Præmisserne til den afsagte Kjendelse paaberaaber sig, at det ved den foranciteerte Cancellie-Resolution skulde være overladt til ham som Auctions-Directeur at paakjende Citantens Prætensioner, thi i Cancelliets Skrivelse siges ikkun at de fremsatte Indsigelser henhørte under vedkommende Rets Paakjendelse, og hvilken denne vedkommende Ret monne være, burde Lieutenant Hertz selv uden Veiledning kunne vide at afgjøre.

Men, endskjøndt Citantens Indsigelse i denne Henseende saaledes fra Formens Side maa ansees beføiet, saa findes det dog ikke, at den i og for sig kan betage Approbationen sin Gyldighed, naar Lieutenant Hertz forøvrigt maatte antages, som Skifteforvalter i Byefoged Frises Boe, at have været berettiget til at meddele samme; thi da han i sin Person forenede baade Auctions- og Skifteforvalterens Embeder, saa maa Sagen forestilles saaledes som at han i den første Egenskab har udtalt hvad han i den sidste havde besluttet, saaledes som der ei i Almindelighed kan være noget til Hinder for at Skifteforvalteren vælger imellem enten

selv eller gjennem Auctions-Directeuren at meddele sin Erklæring om en Approbation til Auctions-Protocollen.

Sagens Orden fører altsaa til at omhandle Citantens anden Indsigelse, det Spørgsmaal nemlig om Lieutenant Hertz har været beføiet til at approbere det Keete Auctionsbud uden forud at høre eller engang kalde Citanten, men dette Spørgsmaal findes at maatte besvares benægtende; thi den i den paaankede Kjendelse i saa Henseende anførte Grund at Citanten ei i de efter Auctionens Afholdelse forløbne 6 Uger, havde, som i Indlægget lovet, avanceret noget sin Ret vedkommende, kunde i alt Fald kun blive af nogen Vægt, naar Sagen var forbleven i sin naturlige Orden, der medfører, at alt et Sterv- eller Fallit-Boes Eiendom vedkommende bør foretages, forhandles og endelig afgjøres paa selve Skiftet imellem Arvingerne eller Creditorerne og Skifteforvalteren indbyrdes, men, efterat Lieutenant Hertz havde forrykket Standpunktet, i det han til Stiftamtmandens Afgjørelse havde henstillet, hvad der paalaae ham selv, endelig at decidere, og at dette har været Diemedet med det til Stiftet gjorte Indberetning, maa, efter Parternes Procedure og Udtrykkene i Cancelliets Resolution, samt da Lieutenant Hertz ei under Sagen har villet fremlægge Gjenpart af ommeldte Indberetning, saa meget mere antages, som hans eget Forhold med at affige den paaankede Kjendelse efterat Cancelliets Svar var ham communiceret og vidner herom, og efterat han i Skrivelse til Procurator Hansen af 9de Octbr.

1823 havde underrettet denne om at dette var skeet, var det en Selvfølge, at bemeldte Hansen, naar han ikke fandt Anledning til strax at paaanke en saadan Behandling, ikke foreløbigen kunde indlade sig videre med Skifteretten, men maatte afvarte hvad Stiftamtmandskabet i saa Henseende vilde beslutte, og derfor indskrænke sig til, som han har gjort, for Stiftet at fremføre de Indsigelser som han havde mod Approbationen.

Men dette forudsat maatte og Lieutenant Hertz være pligtig, naar Sagen ved Cancelliets Resolution bragtes tilbage under det competente Forum d. e. Skifterettens Afgjørelse, at kalde Citanternes Mandant, ligesom enhver anden i Boets Behandling Interesseret, deels for at underrette ham om Resolutionens Indhold, og deels for at erfare, om han endnu gjorde Paastand paa Udlæg af det hans Principal formeentlig givne Pant.

Af ligesaaliden Vægt er den anden i Kjendelsen anførte Grund, at der nemlig ei fra Boets øvrige Creditorers og in specie ei fra 1ste Panthavers Side var gjort Paastand om flere Auctioner; thi ligesom Lieutenant Hertz, som foran viist, ikke har kaldet Creditorerne, og det derfor ei heller kan vides, om nogen af dem maatte attraae en saadan nye Auction, saaledes er det og klart, at Samtykke til Approbationen fra den Creditor, hvem han navnligen sigter til, nemlig 1ste Panthaver, ikke kunde betyde stort, siden han

ved det skeete Bud var bleven fyldestgjort og følgelig ingen Interesse kunde have ved at nye Auction forsøgtes.

Da Lieutenant Hertz altsaa ved sin Eragtning har afskaaret Citanten Adgang til at gjøre sin lovlige Ret gjeldende, saa vil denne Eragtning blive at annullere, hvoraf da igjen følger, at Citanten vil faae Leilighed til at fremkomme med sin Paastand om at erholde Ejendommen qvæstionis udlagt saa at ingen Forbeholdenhed i saa Henseende i Overeensstemmelse med Paastanden ved nærværende Dom behøves taget.

Hvad Processens Omkostninger angaaer, da blive disse at hæve; thi hos Indstævnte Consistorial-Assessor Fick paa Bogense Skole og Fattigvæsens Vegne, der ikke har fremkaldet den paaankede Kjendelse, er det en Selvfølge at disse Omkostninger ikke kunne erholdes, og der findes da Indstævnte Lieutenant Hertz er bleven Part i Sagen paa Grund af hans Embedshandlinger, ei heller, efter Omstændighederne, tilstrækkelig Anledning til i denne Henseende at paalægge ham noget Ansvar.

Den befalede Sagførelse har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Den paaankede af Indstævnte Lieutenant og Byefoged Hertz i Bogense den 24de Novbr. 1823 afsagte Kjendelse bør uefterrettelig at være.

Processens Omkostninger ophæves.

No. 7.

Det er ikke Grund til Afviisning, at en Sag, der, efter Anordningerne, skulde behandles gjæsteretsviis, er, med fælles Samtykke, blevet udført ved sædvanlig Rettergang — En Forseelse imod Anordningerne om Brændeviinsbrænderie, der beviislig var begaaet uden Husbondens Minde, og af ham var remederet inden Consumtionsbetjenten indfandt sig, paadrager ham ikke Mulct.

I Sagen:

Brændeviinsbrænder Danielsen,

contra:

Kammeradvocaten Conferentsraad Schønheider, paa det Kongelige General-Toldkammer og Commerce-Collegie Vegne.

(Afsagt den 8de Novbr. 1824).

Nærværende Sag har sin Oprindelse fra en af det Kongelige General-Toldkammer og Commerce-Collegium under 12te Novbr. 1822 afgiven Resolution, hvorved Citanten Brændeviinsbrænder Danielsen, i Anledning af en Rapport af 8de Octbr. næstforhen fra vedkommende Toldbetjente, efter den 5te og 9de §. i Forordningen om Fordelingen af Formalings-Afgiften til Brændeviin paa Brændeviinsredskaberne af 25de Mai 1804, er tilfundet Mulct, for at have begyndt Brænding, forinden Fyrseddelen var tilstede.

Denne Resolution har Citanten nu, ved Stævning af 4de Decbr. 1822, paaanket her for Retten, hvorhos han har paastaaet bemeldte Resolution derhen forandret, at han friesindes for det Kongelige General-Toldkammer og Commerce-Collegie-Tiltale, og hos samme tilkjendes Processens Omkostninger med noget Tilstrækkeligt.

Derimod har Indstævnte Kammeradvocaten Conferentsraad Schønheyder, paa bemeldte Collegii Vegne, paastaaet Citanten tilpligtet i Mulct og Afgivt at betale 78 Rbd. 1 Mk. 8 ß. Sedler og Tegn tilligemed Kammeradvocatens Salair.

Det bemærkes foreløbig, at, skjøndt nærværende Sag, i Analogie af den 118de og 119de §. i Frd. af 1ste Febr. 1797, efter sin Beskaffenhed, burde have været anlagt ved Gjæsteretten, kan Retten dog, da ingen Indsigelse i saa Henseende fra Indstævntes Side er gjort, ikke ansee sig beføjet til ex officio at afvise samme, saa meget mindre som saadant, siden Sagen nu er udprocederet, ikkun vilde lede til et mod det Diemeed, hvori Gjæsteretsbehandlingen maa ansees paabudet, cfr. Frd. af 16de Febr. 1820 §. 30, stridende Ophold, og de Sager, om hvilke det er anordnet, at de skulde procederes gjæsteretsviis, ligesaalidet hvad Kjøbenhavn angaaer, som ellers i Almindelighed kan antages at henhøre under andet end det ordinaire Forum, hvorimod de ikkun ere underkastede en Modification i den sædvanlige Behandling.

Hvad Sagen i sig selv angaaer, da er det ved Citantens Vedgaaelse, den omhandlede af vedkommende Toldbetjente beedigede Rapport, samt ved et af Citanten optagen Tingsvidne beviist, at der den Dag, paa hvilken Rapporten er afgivet, har været anlagt Ild under Panden paa en Tid, da Citanten endnu ikke var i Besiddelse af den Seddel, hvilken, efter den 5te §. i Frd. af 25 Mai 1804, skulde være løst, førend Brændingen begyndte, ligesom det og ved fornævnte Tingsvidne maa ansees godtgjort, hvad der ogsaa stemmer overeens med den i Rapporten omvundne Omstændighed, at Mæskningen i Kjædelen ved Toldbetjenternes Ankomst fandtes heed og røg stærkt, at Ilden havde ligget under Panden omtrent 1½ Time førend den ved Citantens Tilstædekomst blev slukket. At Citanten imidlertid ingen umiddelbar Deel har havt i denne Forseelse, skjønnes, efter de oplyste Omstændigheder, ikke at kunne drages i Tvivl, ligesom nemlig det ene af de af Citanten førte Vidner, hans Karl Ole Rasmussen, har forklaret, at han havde antændt Ilden i den Tanke, at Citanten Dagen forud havde løst Frysedelen, men at denne, da han om Morgenen blev underrettet af Vidnet om, at der var gjort Ild til Brændingen, strax beordrede ham igjen at slukke Ilden, saaledes har saavel dette, som det andet Vidne, Hans Nielsen, eenstemmigen bevundet, at Fyhret blev anstukket om Morgenen tidlig, førend Citanten endnu var staaet op, og at Ilden ved hans Tilstædekomst strax blev dæmpet; hvortil kommer, at

Citantens Forhold med at lade Ilden slukke paa en Tid, da Toldbetjentene ei endnu havde indfundet sig, eller kunde være i Syne (thi efter bemeldte Vidners Forklaring havde Ilden været slukket omtrent 1 Time førend Betjentenes Ankomst) samt med umiddelbar derefter at begive sig ud for at løse den anordnede Seddel, i og for sig viser, at Ildens Antændelse maa være skeet imod Villie.

I Toldbetjentenes Rapport meldes der heller intet om, at der var Ild under Panden, da de indfandt sig hos Citanten, og hvad de deri have yttret om, at Karlen ved at see Toldopsynet ankomme, skulde have løftet Hatten af Kjeldelen, er en blot Gisning, der saa meget mindre kan ansees for grundet, som den staaer i Strid med de ommeldte Vidners Forklaringer, i hvis Følge Ilden, som foran meldt, maa antages, at have været slukket omtrent 1 Time førend de kom tilstæde. Der kan saaledes ikkun være Spørgsmaal om, ikke Citanten i alt Fald efter Grundsætningerne i Toldforordningens 110de §., hvorefter Paaskud om Fuldmægtigers eller Tyendes Forseelse ei antages, maatte staae til Ansvar for hans Tjenestekarls Forhold; men denne §., der ved Udtrykket "naar Varer anholdes" forudsætter, at Vedkommende antræffes i Gjerningens Udøvelse, under hvilke Omstændigheder Toldanordningerne, naar Husbondens Foregivende om Tyendes Forseelse skulde tages for fyldest, vilde være udsatte for Elusion, skjønnes ikke at være anvendelig i nærværende Tilfælde, hvor Citan-

ten allerede havde remederet den begangne Forseelse inden Toldbetjentenes Ankomst og paa en Tid, da han endnu ingen Kundskab kunde have om, at de vilde indfinde sig. Citanten vil derfor være at friefinde for Indstævntes Tiltale, men da der dog, især med Hensyn til at Citanten i sin Indberetning af 8de Octbr. 1822 til det Kongelige General-Toldkammer og Commerce-Collegium, har brugt urigtige Paaskud, maa antages, at have været tilstrækkelig Grund til, efter Sagens daværende Beskaffenhed, at paalægge ham den omhandlede Mulct, vil Processens Omkostninger blive at ophæve, ligesom Citanten og, efter den 12te §. i Kammeradvocatens Instrux af 26de Octbr. 1785, vil have at betale dennes Salair, der bestemmes til 15 Rbd. Sølv.

Thi kjendes for Ret: Citanten Brændeviinsbrænder Danielsen bør for Indstævnte Kammeradvocaten Conferentsraad Schønheider paa det Kongelige General-Toldkammer og Commerce Collegii Vegne, hans Tiltale i denne Sag frie at være.

Processens Omkostninger ophæves. I Sallaier til Kammeradvocaten betaler Citanten 15 Rbd. Sølv.

Det Idømte at udredes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 8.

Det ansees ikke som Tyverie men som Bedragerie, naar Nogen tilvender sig noget af det, han er antaget til, i Forening med Andre, at transportere *).

I Sagen:

Procurator Petersen, som Actor,

contra:

Arrestanten Jon Sivertsen.

(Afsagt den 13de Novbr. 1824).

Ved Arrestanten Jon Sivertsens egen Tilstaaelse og Sagens øvrige Omstændigheder er det tilstrækkeligen godtgjort, at han, der, i Foreening med flere, var antaget til at transportere en Ladning Brænde fra et Skib, som var beliggende ved Frederiksholms Canal til en Gaard paa Hjørnet af nye Kongensgade og Frederiksholms Canal, har, under denne Transport, af Brændet borttaget 7 Stykker, som han derefter har sat ned i tvende Kjeldere, hvor det, da Misligheden var opdaget, blev forefundet og igjen tilbageleveret, saa at der ikke bliver Spørgsmaal om Erstatning.

Hvad angaaer Straffen for Arrestanten, da skjønnes det ikke, at Borttagelsen af det nævnte Brænde kan

*) I Systematisk Udvikling af Begrebet om Tyverie o. s. v. Side 5-6 findes dog adskilligt anført, der taler for den modsatte Mening.

blive at ansee som Tyverie, da Brændet under Transporten var betroet i Arrestantens og Medarbeideres Besiddelse, i hvilken Henseende den af Portner Niels Hansen afgivne og i Politie-Forhøret Pag. 9 indførte Forklaring, at ingen under Transporten havde Tilsyn med dem, kan mærkes. Arrestanten kan derfor allene blive at ansee for bedrageriskt Forhold; men den arbitraire Straf som han for dette Forhold bliver at idømme, kan imidlertid, naar hensees til Bestemmelserne i den Kongelige Resolution af 25de Jan. 1811, i Følge hvilken han er løsladt af Fæstningen, ikke blive at bestemme ringere, end til Fæstningsarbeide paa Livstid, og bliver han derforuden at tilpligte at udrede alle af denne Action lovlig flydende Omkostninger.

Sagen er af de befalede Sagførere tilbørligen fremmet.

Thi kjendes for Ret: Arrestanten Jon Sivertsen bør hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Fæstning sin Livstid, hvorhos han bør udrede alle af denne Action lovlig flydende Omkostninger.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 9.

En privat Politiesag hjemvist, fordi Dommeren ei havde søgt de Oplysninger tilveiebragt, som Overretten fandt, at han havde været anlediget til at søge.

I Sagen:

Sølimit Christen Hansen af Nørrebye,

contra:

Færgemand E. Wulffs Enke i Bogense.

(Afsagt den 22de Novbr. 1824).

Citanten Sølimit Christen Hansen af Nørrebye paaanker under nærværende Sag til, enten at kjendes uefterrettelig at være og Hjemvisning, eller til Underkjendelse og Tilsidesættelse en inden Bogense Kjøbstæds Politieret under 29de Juni d. A. afsagt Dom, hvorved Citanten, for at have gjort Indgreb i Indstævnte Færgemand E. Wulffs Enke i Bogense hendes Færgeretigheder, er tilfundet at bøde 2 Rbdlr. Sølv til Bogense Byes Fattigkasse samt i Erstatning til Indstævnte at udrede 7 Rbd. 48 ß. Sølv og Sagens Omkostninger med 2 Rbd. 68 ß. Sølv.

Indstævnte har derimod hverken mødt eller ladet møde.

Det bemærkes foreløbig, at Sagen, skjøndt den idømte Mulct og Erstatning ikke udgjør summa appellabilis efter Frd. af 25de Jan. 1805 §. 18 cfr. Cancellie-Br. af 28de Decbr. f. A., dog, efter sin Beskaffenhed, maa ansees qvalificeret til at komme under Paakjendelse ved Overretten, da der paa den ene Side er Spørgsmaal om Grændserne for Indstævntes Færgeretigheder, og Citanten paa den anden Side anseer sig

berettiget til den paaklagede Overfart paa Grund af sin borgerlige Stilling som Søelimit.

Sin principale Paastand om Underretsdommens Annulation grunder Citanten derpaa, at Underdommeren formeentligen deels burde have taget hans Paastand om Sagens Afviisning paa Grund af, at han ikke havde Boepæl i Bogense, men i Nørrebye, der henhører under Grevskabet Gyldensteins Birk, til Følge, deels at Underdommeren i alt Fald burde have givet ham Adgang til behørigen at oplyse Sagen for sit Vedkommende, istedetfor at optage Sagen til Dom samme Dag paa hvilken den blev incamineret.

Men da Indstævnte, efter Analogien af Lovens 1—2—19, maatte have Valget, hvad enten hun vilde anlægge Sagen ved Citantens Hjemting, eller ved den Ret, under hvis Jurisdiction den paaklagede Forurettelse var begaaet, og Citanten maa antages at have erkjendt, at Sagen i sidstnævnte Henseende har været anlagt ved rette Forum, kan den første af disse Indsigelser ikke gives Medhold.

Hvad dernæst den anden Erindring angaaer, da kan Underdommeren vel ikke siges, at have formeent Citanten Adgang til for sit Vedkommende at oplyse Sagen, siden han ingen Udsættelse i saa Henseende har forlangt. Imidlertid maatte det dog, skjøndt ingen saadan Begjæring var gjort, efter Forordn. 8de Marts 1799, været Pligt for Underdommeren selv at paasee,

at Sagen, førend han deri afgav Dom, var behørigen oplyst.

Sees der nu hen til, at det Indgreb, hvilket Citanten formeentligen har gjort i Indstævntes Færgeprivilegium, skal have bestaaet deri, at han i Bogense har indtaget en Deel Gods i sin Baad, hvilket han derefter bragte til Warbierg i Brænderup Sogn i Fyen, og derfra, tillige med noget mere i Warbierg indtaget Gods, igjen overførte til Weile, kan det ikke nægtes, at der, da den af Indstævnte paaberaabte Færgetaxt af 18de Juli 1818 ikkun omhandler Færgefarten mellem Bogense i Fyen og Klakringe Færgested i Nørre Jylland, med Hensyn til de ved Forordn. af 12te Aug. 1820 §. 1 foreskrevne Grændser for Færgestædernes Eneret, havde været Anledning for Underdommeren til at see det betræffende bemeldte Færgefart udgangne Privilegium fremlagt, og i al Fald Afstanden mellem Bogense og Warbierg samt Weile og Klakringe, oplyst under Sagen, ligesom han og med Hensyn til den Erstatning, der vilde tilkomme Indstævnte saafremt det blev befundet, at Citanten havde gjort Indgreb i hendes Eneret, burde have ladet hende fremlægge sin Færgetaxt.

Da nu Underretsdommen paa Grund heraf, efter Frd. af 8de Marts 1799, vil være at kjende uefterrettelig og Sagen derimod at hjemvise til nye og lovligere Behandling og Paakjendelse, maa det og ansees passende, at der ved samme Leilighed søges Oplysning om den af Citanten her for Retten gjorte Erindring, at

Indstævntes Søn, der for hende skal bestyre Færgefarten mellem Bogense og Klakringe, skal have været Citanten behjelpelig med, at bringe det i Bogense indtagne Gods ombord, uden at tilkjendegive Citanten, at han ansaae hans Foretagende med at overføre Godset, som et Indgreb i Indstævntes Færgerettigheder.

Det bemærkes forøvrigt, at Underdommeren ved paa nye at affige Dom i Sagen, vil have at iagttage den 1ste §. i Frd. af 15de Jan. 1817.

Processens Omkostninger her for Retten blive, efter Omstændighederne, at ophæve.

Thi kjendes for Ret: Underretsdommen bør uefterrettelig at være, hvorimod Sagen hjemvises til nye Foretagelse og Paadømmelse, efter at Underdommeren har foranstaltet det i foranførte Henseende Fornødne.

Processens Omkostninger her for Retten ophæves.

No. 10.

Den, der er stædet til Assurance paa et Skib, uden at føre Beviis for dets Dygtighed og Værd, kan ikke siden, naar Skade skeer, og Erstatning derfor søges, være pligtig at føre Beviis derfor, men det paaligger de Assurerende, at bevise det modsatte, hvis de ville unddrage dem Policens Opfyldelse.

I Sagen:

Handelshuset Hudtwalcker & Fiedler,

contra:

Assurancemæglerne Wessely & Søn, som Mandatarier for de private Assurandeurer her i Staden.

(Afsagt den 29de Novbr. 1824).

Citanterne Handelshuset Hudtwalcker & Fiedler søge under nærværende Sag de Indstævnte Assurancemæglerne Wessely & Søn, som Mandatarier for de private Assurandeurer her i Staden, til i Erstatning for Galease-Skibet Speculation kaldet, ført af Skipper Frederich Struck af Stettin, hvilket ved Police af 5te Juli 1822 er forsikkret hos de Indstævnte for 6000 Rbd. rede Sølv paa en Reise herfra Staden til Petersborg og senere er total forliist, at betale 5849 Rbd. 1 Mk. rede Sølv, med Renter deraf 6 pC. fra 11te October 1822 indtil Betaling skeer, samt skadesløse Proces-Omkostninger. De Indstævnte have derimod paastaaet sig friefundne for Citanternes Tiltale og sig tilkjendt Processens Omkostninger skadesløst, hvilken Paastand de grunde derpaa, at Skibet ved Afreisen formeentligen har været i saadan Forfatning, at det ikke kunde holde Søen, samt at det, paa den Tid Assurancen blev tegnet, ikke skal have havt den Værdie, hvorfor det er assureret.

Hvad nu først angaaer det imellem Parterne omtvistede Spørgsmaal, hvem Beviisbyrden i fornævnte Henseende paaligger, da findes det ikke, at samme kan

paahvile Citanterne; thi, da de Indstævnte i Policen udtrykkeligen have forbundet sig til at betale den forsikkrede Sum paa Policens Fremviisning alene inden 2 Maaneders Forløb, efter at det behørigen edelig er bleven beviist, at Skade og Forliis er forefalden, og dette Beviis fra Citanternes Side er præsteret ved den af dem fremlagte i Windau den 31te Juli 1822 passerede edelige Søeforklaring med vedhæftet Protest og Synsforretning, er det klart, at de Indstævnte, naar de nu ville unddrage sig fra at opfylde hiint Løvte, fordi Skibet skal have været i udygtig Stand eller ei have været den forsikkrede Summa værd, maa have at godtgjøre Rigtigheden heraf, naar dette af Citanterne modsiges, da der, i Mangel af saadant Beviis, naturligviis ingen Grund kunde være til at ansee dem fritagne for, at opfylde den indgaaede Contract.

I Conventionen for det Kjøbenhavnske Assurance Compagnie af 1ste Juli 1746 findes der heller intet om, at den Assurerede, forinden han kan faae Erstatningen udbetalt har at føre andet end det af Citanterne præsterede Beviis, thi den 15de §. i de, bemeldte Convention tilføiede Vilkaar, hvortil de Indstævnte ved deres Bemærkninger maa antages at have sigtet, paalægger ham ilkun at godtgjøre Skaden og de dermed forbundne Omstændigheder, hvorimod Slutningen af Conventionens 31te §. tydelig viser, at det er Compagniet, som, naar der gjøres Indsigelser mod Assurancens Udbetaling, har at bevise. Det havde overalt

staaet i de Indstævntes Magt, naar de ikke vilde have contraheret paa Troe og Love, at paalægge Citanterne forend Assurancen tegnedes ved behørig Syns- og Taxationsforretning at godtgjøre Skibets Dygtighed og Værdie, men naar de ved Contractens Afslutning have antaget Citanternes Opgivende i saa Henseende, for rigtigt, kunne de naturligviis ikke siden provocere til et Beviis, hvorpaa de eengang have renunceret, hvorimod de selv maae have at godtgjøre Tilværelsen af de særegne Omstændigheder, formedelst hvilke de formene, at Citanterne, uagtet de have opfyldt de dem efter Policens Indhold paaliggende Vilkaar for deres Ret til Skadeserstatning, dog enten i det Hele eller for nogen Deel maatte have tabt samme.

Vel have nu de Indstævnte søgt et saadant Beviis i den fremlagte Søeforklaring, i det samme formeentligen aldeles ikke oplyser, at der er tilstødt Skibet nogen usædvanlig Molest hverken af Søen eller paa anden Maade, hvoraf de igjen slutte, at Grunden til den Læk, som Skibet fik Dagen efter, at det havde forladt Kjøbenhavns Rhed, og hvilken foranledigede at det maatte landsættes, maa have ligget deri, at Skibet ved Afseilingen var i en innavigabel Tilstand.

Sees der imidlertid hen til at Skibet forend det fik den omhandlede Læk, der siden under fløvende Storm og forgjæves Pumpen gjorde det nødvendigt til Skibets og Mandskabets Frelse at søge Land, dog i et Tidsrum af 24 Timer havde været udsat for tilta-

gende haardt Veir med stærk Blæst og huul høitløbende Søe, hvorved det arbejdede stærkt og fik flere Styrte-Søer over Dækket, og hvorunder Bieseilene maatte borttages og Seilene siden rebes, skjønnes det ikke at man af Søeforklaringen kan udlede, hvad de Indstævnte deraf have villet uddrage, thi her existerer dog en udvortes Aarsag, der efter sin Natur integrerer den Resico, Assurandeurerne have overtaget, hvoraf den indtrufne Skade med Rimelighed kan forklares, og det er desuden saameget mindre at formode at samme skulde have havt sin Grund deri, at Skibet var i udygtig Stand, som det af Citanterne er beviist, at dette Aaret iforveien havde modtaget en betydelig Reparation.

De af de Indstævnte fremlagte af tvende søkyndige Mænd forfattede Bemærkninger ved den omhandlede Søeforklaring, skjønnes heller ikke at kunne afgive noget Beviis for deres Paastand, thi foruden at disse Bemærkninger ere ubeedigede ere de og tildeels grundede paa en urigtig Anskuelse af Assurandeurernes Forpligtelse naar det deri hedder, at Skibet ikke synes at kunne have havt noget overmaade svært Arbeide; thi dette kan ligesaalidet ansees for at have været nødvendigt som at Uveiret, hvilket de Indstævnte have yttret, skulde have været overordentligt, da svært Arbeide og Uveir i sig selv er noget meer end sædvanligt, og at disse udvortes Aarsager atter skulde have fundet Sted i en højere Grad, end den, hvori de pleie

at yttre sig, var ingenlunde nogen nødvendig Betingelse for Assurandeurernes Ansvar.

Citanternes Paastand, mod hvilken der forøvrigt ingen Indsigelse er gjort, vil derfor være at tage til Følge, dog at Processens Omkostninger, hvilke de Indstævnte, efter Omstændighederne, vil have at udrede, bestemmes til 30 Rbd. Sølv.

Thi kjendes for Ret: De Indstævnte Assurancemæglerne Wessely & Søn, som Mandatarier for de private Assurandeurer her i Staden, bør i fornævnte Egenskab til Citanterne Handelshuset Hudtwalcker & Fiedler betale de paastævnte 5849 Rbdlr. 1 Mk. rede Sølv, med Renter deraf 6 pC. fra 11te Octbr. 1822 indtil Betaling skeer samt Processens Omkostninger med 30 Rbd. Sølv.

At efterkommes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 11.

Hvor den, som har mistet en Ting, ei bestemt kan forklare, at den er ham frakommet ved Tyverie, kan, uagtet ellers det i 6—17—10 krævede Beviis er tilstede, den, som har været i Besiddelse af Tingen, men foregiver at have fundet den, ei dømmes som Tyv, men kun ansees som den, der har brugt ulovlig Omgang med Hittegods. Den, som har været

behjelpelig til den ulovlige Disposition over Hittegods, kan ei straffes som Tyvshæler, men kun ansees med en arbitrær Straf.

I Sagen:

Procurator Payngk, som Actor,

contra:

Arrestantinden Anne Margrethe Schultz, Bøssemager Johan Christian Frederich Ugris Hustrue, samt de Tiltalte Bøssemager Ugri og Marschandiser Knud Jacobsen.

(Afsagt den 30te Novbr. 1824).

Efter de i nærværende Sag tilveiebragte Oplysninger er der vel en høi Grad af Formodning for, at Arrestantinden Anne Margrethe Schultz, Bøssemager Ugris Hustrue, har frastjaalet Hestehandler Niels Johansen den under Sagen ommeldte Tobakspibe, som han vedgaaer at have været i Besiddelse af; men, da hun imidlertid aldeles benægter at have stjaalet samme, i det hun paaberaaber sig, at hun har fundet Piben i Rosenborg Slotshauge under en Bænk, paa hvilken hun og Niels Johansen kort forud havde siddet, saa kan der ikke siges at være tilveiebragt noget fuldstændigt directe Beviis imod hende forsaavidt Sigtelsen om Tyverie angaaer.

Nu kunde det vel synes, at da Eieren af Pibetøiet med Vidner har beviist, at dette har tilhørt ham, og

han med sin Eed har bekræftet, at det er ham frakommen imod hans Vidende og Villie, Arrestantinden, der, som ovenanført, har vedgaaet at have været i Besiddelse af berørte Pibetøi, hvilket hun har anmodet sin Mand om at sælge, som han ogsaa har gjort, maatte, da hun iøvrigt ikke har kunnet godtgjøre at hendes Udsagn om at have fundet Pibetøiet, forholder sig rigtigt, blive at ansee efter Lovens 6—17—10 og 11. Men dette skjønnes dog ikke at kunne antages; thi for at disse Lovbud skulle komme til Anvendelse, er det nødvendigt, at Eieren af de Effecter, hvorom der er Spørgsmaal, fremsætter en Sigtelse, der indeholder, at Effecterne ved Tyverie ere ham frakomne, og dette kan han ikke i nærværende Sag, da hans Forklaringer under Forhørene gaae ud paa, at han fra først af selv har staaet i den Formening, at han havde tabt Piben, og han altsaa indrømmer Muligheden af, at den er ham frakommen paa denne Maade.

Arrestantinden kan derfor ikke blive at dømme som Tyv; men da hun har undladt at oplyse Piben, hvilken hun derimod ved sin Mand har ladet sælge, saa vil hun, i Medhold af Bestemmelsen i Lovens 5—9—2, hvilket Lovsted ikke kan antages at foreskrive egentlig Tyvsstraf, blive at ansee med en arbitrair Straf, som, efter Sagens Omstændigheder, og in specie naar hensees til de hende forhen overgangne Domme, vil blive at bestemme til 2 Aars Arbeide i Forbedringshuset.

Betræffende hendes Mand, Bøssemager Johan

[illegible] Hustrue [illegible]
[illegible] og [illegible]
Hustrue [illegible]

[illegible]

[illegible] Søn, [illegible] Hustrue, [illegible] Johannes Engelbrecht, [illegible] Sophie Elengreich, [illegible] Sophie Henrichsen, [illegible] Hustrue Anne Sophie [illegible] og [illegible] Hustrue Sophie [illegible] [illegible] at de, efter at bemeldte [illegible] Hustrue ved Døden var afgaaet den 21de Jan. [illegible] Aar [illegible], uden Skifterettens [illegible], have [illegible] sig i Besiddelse af, og fra hendes Værelse bortført endeel af hendes Efterladenskaber, deels for selv at tilegne sig de borttagne Ting, deels for at noget deraf skulde komme den Afdødes Søn, Tiltalte Johannes Engelbrecht tilgode.

Hvad først angaaer de Tiltalte Skibs-Capitain Jensens Enke Cathrine Sophie Elengreich og Anne Sophie Henrichsen, da er det af disse, der begge vare

tilstæde hos Brodersens Hustrue paa den Tid hun døde, vedgaaet, at de samme Dag og førend Skifteretten endnu havde indfundet sig for at registrere og forsegle hendes Efterladenskaber, have borttaget, den første en gammel Hat og en Kanariefugl i Buur, samt et Par Guld Ørenringe og en Assistentshuussedbel paa et ulident Tørklæde, der var pantsat for 7 Rbd., og den anden et Haarhalsbaand, til hvilket Forhold de have angivet som Grund, at de deels ønskede at have en Erindring om den Afdøde, deels paa denne Maade vilde søge et Slags Erstatning, for adskillige dem tilhørende Ting, hvilke Brodersens Hustrue havde pantsat, ligesom det og af Anne Sophie Henrichsen er vedgaaet, at hun paa den Dag, der blev holdt Auction i Stervboet, har med den Afdøde Søns, Tiltalte Johannes Engelbauers Samtykke, fra et Skab borttaget en Pelts, der ikke ved Registreringen var noteret, og om hvilken hun foregiver, at hun ei heller troede, at den, som et gammelt Klædningsstykke, vilde blive solgt.

Ligeledes har Tiltalte Louise Johanne Susanne Uhlmann, der fra Barn var opdraget hos Brodersens Hustrue, vedgaaet at hun samme Tid, paa hvilken fornævnte Tiltalte satte sig i Besiddelse af de ommeldte Sager, har taget 2 Kjoler til sig, der tilhørte den Afdøde, fordi hun selv var i stor Mangel paa Klæder.

Da Tiltalte Uhlmann imidlertid var under den criminelle Lavalder paa den Tid, hun borttog disse

Skoler, der under Sagen ere komne tilstæde, vil hun, efter Lovens 1—24—9, for Actors Tiltale i denne Sag være at friefinde. Derimod vil de 2 andre Tiltalte for det af dem forøvede ulovlige Forhold, paa hvilket dog Lovens 5—2—89 ikke kan ansees anvendelig, være at ansee med en arbitrair Straf, der, efter Omstændighederne, skjønnes at kunne fastsættes til en Mulct af 10 Rbd. Sølv for hver.

Hvad dernæst betræffer de Tiltalte Kammertjener Tetzels Hustrue, Sophie Rebekke Gerlach og forhenværende Tracteur Andreas Rasmussen, da er det vel ved deres Tilstaaelse oplyst, at den første, samme Morgen paa hvilken Brodersens Hustrue døde, har paa hendes Boepæl ladet sig udlevere en Dyne for deri at gjøre sig betalt for en Fordring af 13 Rbd., hun havde paa den Afdøde, og at den anden nogle Dage efter af Farrers Enke har erholdt udleveret en Papegoje i et Buur; men da Tetzels Enke Dagen derpaa, efterat hun var bleven underrettet om at Boet var pantsat, igjen har indleveret bemeldte Dyne, og Rasmussen maa antages at have modtaget den omhandlede Papegoje, som en Erindring om hans Kones Pleiemoder, fordi det blev ham sagt, at den ikke var bleven registreret, og at der ingen var, der kunde føde den, og han, for hvem Bang siden har erklæret at han ikke brød sig om Papegojen, desuden under Sagen har tilfredsstillet denne for dens og Burets Værd, findes det ikke at der, efter Beskaffenheden af disse Til-

talte Forhold, kan paalægge dem noget criminelt Ansvar, og de vilde derfor begge for Actors Tiltale blive at friefinde.

Fremdeles er det af Tiltalte Klubvært Petersens Hustrue, Anne Sophie Hansen vedgaaet, at hun, efter Tiltalte Urtekræmmer Juels Udladelse til hende om, at den Afdødes Søn, Tiltalte Johannes Engelbauer, der da var i Lære hos Juel, var blottet for Klæder, og at man burde sørge for, om ikke noget af Moderens Efterladenskaber kunde komme ham tilgode, har, paa Juels Anmodning, indfundet sig paa den Afdødes Boepæl kort efter dennes Død og der i foranførte Hensigt modtaget 5 Porcellains Dukker, 2 pletterede Senopskander og en Porcellains Theedaase, der samtlige ere vurderede til 10 Mk., i Forvaring; til hvilket Forhold Tiltalte foregiver, at hun lod sig bevæge af Medynk med Sønnen, hvem hun kjendte fra den Tid hun havde tjent hos hans Moder, ligesom hun og flere Gange siden har tilbudet Johannes Engelbauer at modtage de ommeldte Sager, hvorfor han dog har vægret sig, yttrende at han ikke vidste, om Bang skulde have dem.

Tiltalte, der saaledes har biedraget til at unddrage disse Effecter fra Skiftebehandlingen, vil derfor ligeledes blive at ansee med en Mulct, der efter Omstændighederne bestemmes til 5 Rbd. Sølv.

Endelig er det, hvad Tiltalte Johannes Engelbauer og Urtekræmmer Johan Frederich Juel angaaer,

ved deres Tilstaaelser beviist, at Juel har gjort den foranførte Anmodning til Klubvært Petersens Hustrue, og at Engelbauer, da hun fik de af hende i Forvaring tagne Sager udleverede, har været tilstæde paa hans afdøde Moders Boepæl og været vidende om, i hvilken Hensigt deres Tilsidebringelse skete, hvorhos han dog har erklæret, at han ikke kan erindre, om han selv udleverede disse Ting til Petersens Hustrue, men at han i alt Fald troer, at have samtykket deri.

Ligeledes er det godtgjort, at Tiltalte Juel, der samme Dag, paa hvilken Brodersens Hustrue døde, havde indfundet sig paa hendes Boepæl tilligemed Tiltalte Engelbauer, har ved sin Karl ladet endeel Porcellain og nogle andre, Stervboet tilhørende Effecter, transportere til sit Hjem i den Hensigt at samme kunde tjene ham til Sikkerhed for en Fordring af 39 Rbd., hvilken han havde paa den Afdøde, eller, hvis han skulde faae denne, hvilken han siden anmeldte i Stervboet, betalt, komme Sønnen tilgode, samt at Sidstnævnte har samtykket i det saaledes Passerede, uagtet de begge, der benægte at have været vidende om Bangs Panteret, dog, paa den Tid selv antoge, at Boet neppe vilde være tilstrækkelig til Gjældens Betaling.

Endelig er det og af Tiltalte Johannes Engelbauer vedgaaet, at han har tilladt Anne Sophie Henrichsen til en Erindring om hans Moder at tage den foromhandlede gamle Pelts, da det blev sagt, at Skifterettens Folk ikke havde fundet værd at registrere den.

Sees der imidlertid hen til, at Tiltalte Johannes Engelbaner dog, hvad der og efter hans unge Alder og det Forhold, hvori han stod til Urtekræmmer Juel, er sandsynligt, ikkun har havt liden Deel i den af Sidstnævnte foranledigede Tilsidebringelse af Boets Effecter, samt til hans Forhold med siden at undslaae sig for at gjøre Afregning med Juel og at modtage de af Klubvært Petersens Hustrue i Forvaring tagne Sager, saalænge det var uafgjort, om de ikke igjen skulde indleveres i Boet, og endeligt at det er undskyldeligt at han, som Arving i Boet og paa en Tid, da det endnu ikke var afgjort at Boet vilde være utilstrækkeligt til at fyldestgjøre Creditorerne, blandt hvilke han selv var efter en af hans afdøde Moder til ham for hans Fædrenearv udstædt Obligation paa 1000 Rbd., kunde ansee sig berettiget til at bortskjænke den omhandlede Pelts, der er vurderet til 1 Rbd., vil hans Forhold i det Hele kunne afsones med en ringe Mulct, der efter Omstændighederne bestemmes til 5 Rbd. Sølv.

Derimod vil Tiltalte Urtekræmmer Juel, skjøndt det vel ei kan antages at han ved at lade det omhandlede Gods bringe hjem til sig, skulde have havt til Hensigt at tilvende sig dobbelt Betaling for den Fordring han siden anmeldte i Boet, ikke kunne undgaae at vorde anseet med en følelig arbitrair Straf, der ei skjønnes at kunne blive ringere end en Mulct af 50 Rbd. Sølv.

I Henseende til Erstatningen bliver intet at paakjende. Derimod vil de af de Tiltalte, der efter det Foranførte blive at ansee med Mulcter, hvilke ville tilfalde Kjøbenhavns Fattigvæsens Hovedkasse, hver for sit Vedkommende have at udrede Actionens Omkostninger.

Den befalede Sagførelse har været lovlig.

Thi kjendes for Ret: Tiltalte forhenværende Tracteur Andreas Rasmussen, Louise Johanne Susanne Uhlmann og Kammertjener Tetzels Hustrue Sophie Rebekke Gerlach, bør for Actors Tiltale i denne Sag frie at være.

Derimod bør Tiltalte Urtekræmmer Jørgen Frederich Juel, Skibs-Capitain Farrers Enke Chatrine Sophie Slengerich, Anne Sophie Henrichsen, Bogtrykkerlærling Johannes Engelbauer og Klubvært Petersens Hustrue Anne Sophie Hansen, til Kjøbenhavns Fattigvæsens Hovedkasse bøde den Første 50 Rbd. Sølv, den Anden og Tredie hver 10 Rbd. Sølv og den Fjerde og Femte hver 5 Rbd. Sølv; saa bør de og hver for sit Vedkommende tilsvare alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger.

De idømte Mulcter at udredes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, og det Øvrige at efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 13.

En Jorddrot, der, under Forbeholdenhed af Herlighed, har overdraget en Bondegaards Jorder som Arvefæste, taber ikke sin Ret til at forrette Skifte paa denne Gaard, fordi Bygningerne staae paa et lidet Jordstykke, der er blevet Arvefæsteren af hine Jorder overdraget som fuld Eiendom, men med Betingelse aldrig at maatte separeres fra bemeldte Jorder.

I Sagen:

Den committerede Skifteforvalter ved Stamhuset Giesegaard, Inspecteur Baagøe paa Stamhuusbesidderen Grev Brockenhuus Schacks og egne Vegne,

contra

Herredsfogden i Ringsted Herred Cancellieraad og Byefoged Harhoff.

(Afsagt den 15de Novbr. 1824).

Med Hensyn til det under nærværende Sag opkastede Spørgsmaal, hvo af Parterne, Citanten den committerede Skifteforvalter ved Stamhuset Giesegaard Inspecteur Baagøe paa Stamhuusbesidderen Grev Brockenhuus Schacks og egne Vegne, eller Indstævnte, Herredsfogden i Ringsted Herred Cancellieraad og Byefoged Harhoff, Skifteholdet tilkommer efter den paa Prøvegaarden i Farringløse Sogn i Ringsted Her-

behjelpelig til den ulovlige Disposition over Hittegods, kan ei straffes som Tyvshæler, men kun ansees med en arbitrær Straf.

I Sagen:

Procurator Payngk, som Actor,

contra:

Arrestantinden Anne Margrethe Schultz, Bøssemager Johan Christian Frederich Ugris Hustrue, samt de Tiltalte Bøssemager Ugri og Marschandiser Knud Jacobsen.

(Afsagt den 30te Novbr. 1824).

Efter de i nærværende Sag tilveiebragte Oplysninger er der vel en høi Grad af Formodning for, at Arrestantinden Anne Margrethe Schultz, Bøssemager Ugris Hustrue, har frastjaalet Hestehandler Niels Johansen den under Sagen ommeldte Tobakspibe, som han vedgaaer at have været i Besiddelse af; men, da hun imidlertid aldeles benægter at have stjaalet samme, i det hun paaberaaber sig, at hun har fundet Piben i Rosenborg Slotshauge under en Bænk, paa hvilken hun og Niels Johansen kort forud havde siddet, saa kan der ikke siges at være tilveiebragt noget fuldstændigt directe Beviis imod hende forsaavidt Sigtelsen om Tyverie angaaer.

Nu kunde det vel synes, at da Eieren af Pibetøiet med Vidner har beviist, at dette har tilhørt ham, og

han med sin Eed har bekræftet, at det er ham frakommen imod hans Vidende og Villie, Arrestantinden, der, som ovenanført, har vedgaaet at have været i Besiddelse af berørte Pibetøi, hvilket hun har anmodet sin Mand om at sælge, som han ogsaa har gjort, maatte, da hun iøvrigt ikke har kunnet godtgjøre at hendes Udsagn om at have fundet Pibetøiet, forholder sig rigtigt, blive at ansee efter Lovens 6—17—10 og 11. Men dette skjønnes dog ikke at kunne antages; thi for at disse Lovbud skulle komme til Anvendelse, er det nødvendigt, at Eieren af de Effecter, hvorom der er Spørgsmaal, fremsætter en Sigtelse, der indeholder, at Effecterne ved Tyverie ere ham frakomne, og dette kan han ikke i nærværende Sag, da hans Forklaringer under Forhørene gaae ud paa, at han fra først af selv har staaet i den Formening, at han havde tabt Piben, og han altsaa indrømmer Muligheden af, at den er ham frakommen paa denne Maade.

Arrestantinden kan derfor ikke blive at dømme som Tyv; men da hun har undladt at oplyse Piben, hvilken hun derimod ved sin Mand har ladet sælge, saa vil hun, i Medhold af Bestemmelsen i Lovens 5—9—2, hvilket Lovsted ikke kan antages at foreskrive egentlig Tyvsstraf, blive at ansee med en arbitrair Straf, som, efter Sagens Omstændigheder, og in specie naar hensees til de hende forhen overgangne Domme, vil blive at bestemme til 2 Aars Arbeide i Forbedringshuset.

Betræffende hendes Mand, Bøssemager Johan

Christian Frederich Ugri, da siden det ikke er beviist, at Pibetøiet af hans Hustrue er stjaalet, hvorom han ogsaa aldeles benægter at have havt Kundskab, kan hans Forhold med at have solgt Pibetøiet, ikke blive at ansee som Hælerie; hvorimod han for at have solgt Piben, istedet for paa anordningsmæssig Maade at oplyse den, da hans Hustrue havde sagt at hun havde fundet den, vil blive at idømme en arbitrair Straf, som, efter Sagens Omstændigheder, vil blive at bestemme til 2 Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød.

Hvad endelig angaaer Tiltalte Marschandiser Knud Jacobsen, da har han tilstaaet at have kjøbt af Bøssemager Ugri den nævnte Pibe og for dette Forhold vil han, efter Bestemmelserne i Frd. af 27de Juli 1742 og Rescr. af 31te Juli 1744, blive at ansee med en Mulct, som, efter Sagens Omstændigheder, bliver at bestemme til 2 Rbdlr. Sølv.

Om Erstatning bliver der ikke Spørgsmaal, da Piben er kommen tilstæde og tilbageleveret Eieren; hvorimod Arrestantinden og de Tiltalte blive at tilpligte hver for sit Vedkommende at udrede Actionens Omkostninger.

Den befalede Sagførelse har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Arrestantinden Anne Margrethe Schultz, og hendes Mand Tiltalte Bøssemager Johan Christian Frederich Ugri bør den Førstnævnte at hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Forbe-

dringshuus i 2 Aar og den Sidstnævnte at hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 2 Gange 5 Dage.

Tiltalte Marschandiser Knud Jacobsen bør betale i Mulct til Kjøbenhavns Politiekasse 2 Rbd. Sølv.

Endelig bør Arrestantinden og begge de Tiltalte hver for sit Vedkommende udrede alle af denne Action loglig flydende Omkostninger.

Det Idømte udredes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse og det øvrige efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 12.

Tiltale for ulovlig Skalten og Valten med et Sterv-boes Effecter.

I Sagen:

Prøveprocurator Abrahamson, som Actor,

contra:

Tiltalte Bogtrykkerlærling Johannes Engelbauer, Urtekræmmer Jørgen Frederich Juel, forhenværende Tracteur Andreas Rasmussen, Skibs-Capitain Farrers Enke, Cathrine Sophie Slængerich, Anne Sophie Henrichsen, Louise Johanne Susanne Uhlmann,

Klubvært Petersens Hustrue Anne Sophie Hansen og Kammertjener Tetzels Hustrue Sophie Rebekke Gerlach.

(Affagt den 30te Novbr. 1824).

Under nærværende Sag, der er foranlediget ved en Klage fra Candidatus philosophiæ Bang over, at endeel Effecter, hvori han deels havde speciel deels almindelig Panteret, skulde være bortførte fra Stervboet efter Christiane Jacobine Slengerich, Tracteur Brodersens Hustrue, actioneres de Tiltalte Bogtrykkerlærling Johannes Engelbauer, Urtekræmmer Jørgen Frederich Juel, forhenværende Tracteur Andreas Rasmussen, Skibs-Capitain Farrers Enke, Cathrine Sophie Slengerich, Anne Sophie Henrichsen, Louise Johanne Susanne Uhlmann, Klubvært Petersens Hustrue Anne Sophie Hansen og Kammertjener Tetzels Hustrue Sophie Rebekke Gerlach for at de, efter at bemeldte Brodersens Hustrue ved Døden var afgaaet den 21de Jan. forrige Aar, skulle, uden Skifterettens Forevidende, have sat sig i Besiddelse af, og fra hendes Boepæl bortført endeel af hendes Efterladenskaber, deels for selv at tilegne sig de borttagne Ting, deels for at noget deraf skulde komme den Afdødes Søn, Tiltalte Johannes Engelbauer tilgode.

Hvad først angaaer de Tiltalte Skibs-Capitain Farrers Enke Cathrine Sophie Slengerich og Anne Sophie Henrichsen, da er det af disse, der begge vare

tilstæde hos Brodersens Hustrue paa den Tid hun døde, vedgaaet, at de samme Dag og førend Skifteretten endnu havde indfundet sig for at registrere og forsegle hendes Efterladenskaber, have borttaget, den første en gammel Hat og en Kanariefugl i Buur, samt et Par Guld Ørenringe og en Assistentshuusseddel paa et uldent Tørklæde, der var pantsat for 7 Rbd., og den anden et Haarhalsbaand, til hvilket Forhold de have angivet som Grund, at de deels ønskede at have en Erindring om den Afdøde, deels paa denne Maade vilde søge et Slags Erstatning, for adskillige dem tilhørende Ting, hvilke Brodersens Hustrue havde pantsat, ligesom det og af Anne Sophie Henrichsen er vedgaaet, at hun paa den Dag, der blev holdt Auction i Stervboet, har med den Afdøde Søns, Tiltalte Johannes Engelbauers Samtykke, fra et Skab borttaget en Pelts, der ikke ved Registreringen var noteret, og om hvilken hun foregiver, at hun ei heller troede, at den, som et gammelt Klædningsstykke, vilde blive solgt.

Ligeledes har Tiltalte Louise Johanne Susanne Uhlmann, der fra Barn var opdraget hos Brodersens Hustrue, vedgaaet at hun samme Tid, paa hvilken fornævnte Tiltalte satte sig i Besiddelse af de ommeldte Sager, har taget 2 Kjoler til sig, der tilhørte den Afdøde, fordi hun selv var i stor Mangel paa Klæder.

Da Tiltalte Uhlmann imidlertid var under den criminelle Lavalder paa den Tid, hun borttog disse

Kjoler, der under Sagen ere komne tilstæde, vil hun, efter Lovens 1—24—9, for Actors Tiltale i denne Sag være at friefinde. Derimod vil de 2 andre Tiltalte for det af dem forøvede ulovlige Forhold, paa hvilket dog Lovens 5—2—89 ikke kan ansees anvendelig, være at ansee med en arbitrair Straf, der, efter Omstændighederne, skjønnes at kunne fastsættes til en Mulct af 10 Rbd. Sølv for hver.

Hvad dernæst betræffer de Tiltalte Kammertjener Tetzels Hustrue, Sophie Rebekke Gerlach og forhenværende Tracteur Andreas Rasmussen, da er det vel ved deres Tilstaaelse oplyst, at den første, samme Morgen paa hvilken Brodersens Hustrue døde, har paa hendes Boepæl ladet sig udlevere en Dyne for deri at gjøre sig betalt for en Fordring af 13 Rbd., hun havde paa den Afdøde, og at den anden nogle Dage efter af Farrers Enke har erholdt udleveret en Papegoje i et Buur; men da Tetzels Enke Dagen derpaa, efterat hun var bleven underrettet om at Boet var pantsat, igjen har indleveret bemeldte Dyne, og Rasmussen maa antages at have modtaget den omhandlede Papegoje, som en Erindring om hans Kones Pleiemoder, fordi det blev ham sagt, at den ikke var bleven registreret, og at der ingen var, der kunde føde den, og han, for hvem Bang siden har erklæret at han ikke brød sig om Papegojen, desuden under Sagen har tilfredsstillet denne for dens og Burets Værd, findes det ikke at der, efter Beskaffenheden af disse Til-

taltes Forhold, kan paalægge dem noget criminelt Ansvar, og de vilde derfor begge for Actors Tiltale blive at frifinde.

Fremdeles er det af Tiltalte Klubvært Petersens Hustrue, Anne Sophie Hansen vedgaaet, at hun, efter Tiltalte Urtekræmmer Juels Udladelse til hende om, at den Afdødes Søn, Tiltalte Johannes Engelbauer, der da var i Lære hos Juel, var blottet for Klæder, og at man burde sørge for, om ikke noget af Moderens Efterladenskaber kunde komme ham tilgode, har, paa Juels Anmodning, indfundet sig paa den Afdødes Boepæl kort efter dennes Død og der i foranførte Hensigt modtaget 5 Porcellains Dukker, 2 pletterede Senopskander og en Porcellains Theedaase, der samtlige ere vurderede til 10 Mk., i Forvaring; til hvilket Forhold Tiltalte foregiver, at hun lod sig bevæge af Medynk med Sønnen, hvem hun kjendte fra den Tid hun havde tjent hos hans Moder, ligesom hun og flere Gange siden har tilbudet Johannes Engelbauer at modtage de ommeldte Sager, hvorfor han dog har vægret sig, yttrende at han ikke vidste, om Bang skulde have dem.

Tiltalte, der saaledes har biedraget til at unddrage disse Effecter fra Skiftebehandlingen, vil derfor ligeledes blive at ansee med en Mulct, der efter Omstændighederne bestemmes til 5 Rbd. Sølv.

Endelig er det, hvad Tiltalte Johannes Engelbauer og Urtekræmmer Johan Frederich Juel angaaer,

ved deres Tilstaaelser beviist, at Juel har gjort den foranførte Anmodning til Klubvært Petersens Hustrue, og at Engelbauer, da hun fik de af hende i Forvaring tagne Sager udleverede, har været tilstæde paa hans afdøde Moders Boepæl og været vidende om, i hvilken Hensigt deres Tilsidebringelse skete, hvorhos han dog har erklæret, at han ikke kan erindre, om han selv udleverede disse Ting til Petersens Hustrue, men at han i alt Fald troer, at have samtykket deri.

Ligeledes er det godtgjort, at Tiltalte Juel, der samme Dag, paa hvilken Brodersens Hustrue døde, havde indfundet sig paa hendes Boepæl tilligemed Tiltalte Engelbauer, har ved sin Karl ladet endeel Porcellain og nogle andre, Sterboet tilhørende Effecter, transportere til sit Hjem i den Hensigt at samme kunde tjene ham til Sikkerhed for en Fordring af 39 Rbd., hvilken han havde paa den Afdøde, eller, hvis han skulde faae denne, hvilken han siden anmeldte i Sterv-boet, betalt, komme Sønnen tilgode, samt at Sidstnævnte har samtykket i det saaledes Passerede, uagtet de begge, der benægte at have været vidende om Bangs Panteret, dog, paa den Tid selv antoge, at Boet neppe vilde være tilstrækkelig til Gjældens Betaling.

Endelig er det og af Tiltalte Johannes Engelbauer vedgaaet, at han har tilladt Anne Sophie Henrichsen til en Erindring om hans Moder at tage den foromhandlede gamle Pelts, da det blev sagt, at Skifterettens Folk ikke havde fundet værd at registrere den.

Sees der imidlertid hen til, at Tiltalte Johannes Engelbaner dog, hvad der og efter hans unge Alder og det Forhold, hvori han stod til Urtekræmmer Juel, er sandsynligt, ikkun har havt liden Deel i den af Sidstnævnte foranledigede Tilsidebringelse af Boets Effecter, samt til hans Forhold med siden at undslaae sig for at gjøre Afregning med Juel og at modtage de af Klubvært Petersens Hustrue i Forvaring tagne Sager, saalænge det var uafgjort, om de ikke igjen skulde indleveres i Boet, og endeligt at det er undskyldeligt at han, som Arving i Boet og paa en Tid, da det endnu ikke var afgjort at Boet vilde være utilstrækkeligt til at fyldestgjøre Creditorerne, blandt hvilke han selv var efter en af hans afdøde Moder til ham for hans Fædrenearv udstædt Obligation paa 1000 Rbd., kunde ansee sig berettiget til at bortskjænke den omhandlede Pelts, der er vurderet til 1 Rbd., vil hans Forhold i det Hele kunne afsones med en ringe Mulct, der efter Omstændighederne bestemmes til 5 Rbd. Sølv.

Derimod vil Tiltalte Urtekræmmer Juel, skjøndt det vel ei kan antages at han ved at lade det omhandlede Gods bringe hjem til sig, skulde have havt til Hensigt at tilvende sig dobbelt Betaling for den Fordring han siden anmeldte i Boet, ikke kunne undgaae at vorde anseet med en følelig arbitrair Straf, der ei skjønnes at kunne blive ringere end en Mulct af 50 Rbd. Sølv.

I Henseende til Erstatningen bliver intet at paakjende. Derimod vil de af de Tiltalte, der efter det Foranførte blive at ansee med Mulcter, hvilke ville tilfalde Kjøbenhavns Fattigvæsens Hovedkasse, hver for sit Vedkommende have at udrede Actionens Omkostninger.

Den befalede Sagførelse har været lovlig.

Thi kjendes for Ret: Tiltalte forhenværende Tracteur Andreas Rasmussen, Louise Johanne Susanne Uhlmann og Kammertjener Tetzels Hustrue Sophie Rebekke Gerlach, bør for Actors Tiltale i denne Sag frie at være.

Derimod bør Tiltalte Urtekræmmer Jørgen Frederich Juel, Skibs-Capitain Farrers Enke Chatrine Sophie Slengerich, Anne Sophie Henrichsen, Bogtrykkerlærling Johannes Engelbauer og Klubvært Petersens Hustrue Anne Sophie Hansen, til Kjøbenhavns Fattigvæsens Hovedkasse bøde den Første 50 Rbd. Sølv, den Anden og Tredie hver 10 Rbd. Sølv og den Fjerde og Femte hver 5 Rbd. Sølv; saa bør de og hver for sit Vedkommende tilsvare alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger.

De idømte Mulcter at udredes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, og det Øvrige at efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 13.

En Jorddrot, der, under Forbeholdenhed af Herlighed, har overdraget en Bondegaards Jorder som Arvefæste, taber ikke sin Ret til at forrette Skifte paa denne Gaard, fordi Bygningerne staae paa et lidet Jordstykke, der er blevet Arvefæsteren af hine Jorder overdraget som fuld Eiendom, men med Betingelse aldrig at maatte separeres fra bemeldte Jorder.

I Sagen:

Den committerede Skifteforvalter ved Stamhuset Giesegaard, Inspecteur Baagøe paa Stamhuusbesidderen Grev Brockenhuus Schacks og egne Vegne,

contra:

Herredsfogden i Ringsted Herred Cancellieraad og Byefoged Harhoff.

(Afsagt den 15de Novbr. 1824).

Med Hensyn til det under nærværende Sag opkastede Spørgsmaal, hvo af Parterne, Citanten den committerede Skifteforvalter ved Stamhuset Giesegaard Inspecteur Baagøe paa Stamhuusbesidderen Grev Brockenhuus-Schacks og egne Vegne, eller Indstævnte, Herredsfogden i Ringsted Herred Cancellieraad og Byefoged Harhoff, Skifteholdet tilkommer efter den paa Prøvegaarden i Farringløse Sogn i Ringsted Her-

red afgangne Inspecteur Klestrups Enke, bliver det at mærke, at Inspecteur Klestrup i sin Tid af Stamhuusbesidderen til Giesegaard er meddeelt Skjøde paa bemeldte Eiendom saaledes at Bygningerne paa samme, der dog ikke vare opførte da Skjødet blev udstædt, tilligemed Grunden, hvorpaa de opførtes, af Areal tilligemed Gaardsrum, Hauge og Fortoug 16000 Qvadratalen, er overdraget ham til fuldkommen Eiendom, men Jorderne af Hartkorn 7 Tdr. 3 Skpr. 1 Fdk., derimod ikkun i Arvefæste, med Undtagelse af Herlighederne til samme, hvilke ved Overdragelsen ere Stamhuset forbeholdte, og med den yderligere Bestemmelse, at Gaardens Hartkorn og de Jorder, som hertil henhøre, ingensinde maa skilles fra den Bygning, som er overdraget afgangne Inspecteur Klestrup til fuldkommen Eiendom, men at Bygningens Selveier og Besidder til evig Tid, i Kraft af Skjødet, skal beholde samme til Dyrkning og Brug.

Hvad nu det mellem Parterne ventilerede Spørgsmaal angaaer, hvorvidt bemeldte Skjøde enten i det Hele eller for endeel maae ansees ugyldigt, og hvorvidt det Areal af 16000 Qvadratalen, hvortil afgangne Klestrup er givet fuldkommen Eiendomsret, maatte henhøre under ovennævnte Hartkorn eller ei, da finder Retten det ikke fornødent at indlade sig paa sammes Afgjørelse.

Af den ovenmeldte i Skjødet forekommende Bestemmelse, i hvis Følge Bygningerne m. v. og Jorderne

ingensinde kunde besiddes af forskjellige Personer, men stedse ved Overdragelse skulle følges sammen, er det nemlig klart, at det omhandlede Jordstykke af 16000 Qvadratalen med tilhørende Bygninger ikke kan betragtes som en for sig bestaaende Eiendom, men ikkun som en Deel af den samlede Ejendom, Jorderne herunder indbefattede.

For nu at afgjøre, i hvad Egenskab afgangne Madame Klestrup kan ansees at have besiddet denne, bliver det fornødent, da hun ikke besidder de forskjellige Dele, hvoraf Eiendommen bestaaer, med lige Ret, at afgjøre, hvilken af disse der maa betragtes som Hovedtingen, men som saadan skjønnes det ikke rettere end at Jorderne, hvorpaa Hartkornet hviler, maa ansees, da Indstævnte for Underretten i Indlæg af 2den Marts sidstleden haver vedgaaet, at de paa samme værende Bygninger, om hvilke det ifølge Proceduren maa antages at de, forsaavidt de ikke tjene til Beboelse, vedkomme Gaardens Avling, ikke kunne tillægges nogen synderlig Værdie uden i Forbindelse med Besiddelsen af Jorderne.

Da disse nu ere overdragne fra Stamhuset i Henhold til Bestemmelserne i Frd. 13de Mai 1769 med Forbeholdenhed af Herlighederne, hvorunder Ret til at forrette Skifte henhører, vil, som en Følge heraf, Citantens Paastand om Forandring af Underretsdommen, hvorved Citanten, der har begyndt det omhandlede Skifte, er tilfunden at extradere samme m. v. til

Indstævnte, være at forandre og han for dennes Tiltale at frifinde.

Processens Omkostninger for begge Retter betale Indstævnte til Citanten med 35 Rbd. Sølv.

Det Indstævntes for Underretten befalede Sagfører Procurator Grüner ved Dommen tilkjendte Sallair af 8 Rbd. Sølv bliver at udrede af det Offentlige.

Behandlingen i 1ste Instants og den befalede Sagførelse for begge Retter har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Citanten, den committerede Skifteforvalter ved Stamhuset Giesegaard, Inspecteur Baagøe paa Stamhuusbesidderen Grev Brockenhuus Schacks og egne Vegne bør for Indstævnte, Herredsfogden i Ringsted Herred Cancelliraad og Byefoged Harhoffs Tiltale i denne Sag frie at være.

Processens Omkostninger for begge Retter betaler Indstævnte til Citanten med 35 Rbd. Sølv.

Det Indstævntes for Underretten befalede Sagfører Procurator Grüner ved Dommen tilkjendte Sallair af 8 Rbd. Sølv tilsvares af det Offentlige.

De idømte Proces-Omkostninger udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 14.

En Person, der har solgt en ham tilhørende Gaard, under Forbeholdenhed af, for Livstid, at beholde Brugen af et Stykke Haugejord, maae eo ipso ansees berettiget til over den afhændede Grund at erholde den fornødne frie Adgang til hiin Haugejord.

I Sagen:

Glarmester Harreschou,

contra:

Afgangne Rasmus Jørgensens Enke, Anne Cathrine.

(Afsagt den 15de Novbr. 1824).

Spørgsmaalet i nærværende Sag gaaer ud paa, om Indstævnte afgangne Rasmus Jørgensens Enke, Anne Cathrine, der i Aaret 1812 har solgt til nuværende Hestemøller Jens Frolund en Gaard i Korsøer Byes Baggade under Matrikul No. 138 med Forbeholdd, for hendes Livstid, af Brugen af endeel af den til Gaarden henlagte Haugeplads, hvilken Eiendom senere af Frolund er solgt til Citanten Glarmester Harreschou, kan være berettiget til at fordre frie Gjennemgang til hendes Andeel af Haugen, igjennem den ommeldte Gaard.

Hvad først angaaer Citantens Yttring om at Underretsdommen formeentlig maatte kjendes uefterrettelig, fordi Frolund, der ei i første Instants var søgt in so-

lidum med Citanten, og som ingen Indsigelse ved Underretten har fremsat, formeentlig, efter det Udfald Sagen med Hensyn til Citanten har faaet, skulde været dømt in solidum med denne, i Stedet for at han ved Dommen er friefunden for Indstævntes Tiltale, da kan denne Yttring ikke gives Medhold, thi Frolunds Frifindelse er grundet paa, at han, efter Indholdet af de i Sagen fremlagte Documenter, ikke længere var Eier af Gaarden, og at det altsaa ikke stod i hans Magt enten at tilstaae eller forbyde Indstævnte den Gjennemgang i Citantens Gaard som kun gjorde Paastand paa. At Citanten, ved den Frolund givne Frifindelsesdom, skulde, som han paaberaaber sig, være afskaaren Ret til Erstatning hos Frolund for den Indskrænkning i hans Ret over Gaarden, som den ommeldte Gjennemgang medfører, kan ikke antages, da berørte Dom aldeles ikke afgjør noget med Hensyn til Forholdet imellem Citanten og Frolund, men alene bestemmer, at Frolund, da han ikke var Eier af Gaarden, heller ikke kunde dømmes til at tilstaae Indstævnte Adgang til den, og Citanten maa derfor, hvis han troer at tilkomme nogen Erstatning hos Frolund, have frie Adgang til at indtale denne. Betræffende dernæst Spørgsmaalet om, hvorvidt Indstævnte kan gjøre Fordring paa fri Adgang til Haugen gjennem Citantens Gaard, da findes det, at hun hertil maa være berettiget; thi, da det ved Salget af Gaarden fra Indstævnte til Frolund blev betinget, at Indstævnte for sin Livstid skulde have Brugen

af den ommeldte Haugeplads, maa det ogsaa antages at have været en stiltiende Betingelse, at hun skulde have frie Adgang til den, og en saadan er det oplyst at hun ikke kan have uden enten gjennem berørte Gaard eller over en af de andre Grundeieres Jord, hvilket sidste hun ingen Ret har til, og at hun ved at sælge Gaarden med Forbehold af Brugen af Haugepladsen skulde have ladet sig nøie med den uvisse Udsigt til, om en af de andre Grundeiere vilde tilstaae hende Adgang over sin Jord, kan ikke antages. Det maa desuden mærkes at den nævnte Haugeplads ikke er solgt bort fra Gaarden, men endnu udgjør endeel af dennes Tilliggende, hvoraf Indstævnte blot for sin Livstid har betinget sig Brugen, som, naar hun er død, falder tilbage til Eieren; thi heraf følger, at Indstævnte i hendes Forhold til Gaarden og dens Eier, er at ansee i samme Tilfælde, som den vilde være, der havde leiet Haugen af Eieren, og en saadan Leier kunde han dog ikke ville formene frie Adgang til den leiede Jord.

Det Argument, som Citanten vil udlade af Bestemmelsen i Kjøbe-Contracten om at den af Indstævnte forbeholdne Haugeplads, skulde indhegnes fra den øvrige til Stedet No. 138 hørende Hauge, kan ikke være af nogen Vigtighed; thi deels kunde paa en saadan Indhegning anbringes en Dør ind til berørte Haugeplads, og deels kan det efter hvad der under Sagen er oplyst, ikke ansees fornødent, at Adgangen til Haugepladsen skulde skee over Citantens Haugejord, saa at

dennes Indhegning ikke kunde medføre, at Paastanden om Adgang igjennem Citantens Gaard til Haugepladsen som paa det fremlagte Kaart er betegnet No. 17 maatte bortfalde.

Desuden bestemmer Kjøbecontracten ikke ubetinget, at hiin Indhægning skulde finde Sted, men kun, at det skulde skee, om dem saa syntes.

Til det anførte kommer endnu, at det er in confesso under Sagen, at Indstævnte fra først af efter Salget har havt ubehindret Adgang til Haugen igjennem den ommeldte Gaard, og at den første Kjøber ovennævnte Frolund endog under det optagne Tingsvidne har benægtet nogensinde at have formeent hende Adgang til Haugen igjennem sin Gaard, eller at have solgt Gaarden til Citanten med Udelukkelse af hendes Ret hertil.

At Citanten benægter at have, da han tilforhandlede sig Gaarden, samtykket i at overtage denne Byrde kan ikke gjøre noget til Sagen; thi, foruden at Frolund ikke kunde overdrage ham Gaarden med større Ret, end han selv havde, kunde Citanten af sit Skjøde see, at Brugen af Haugepladsen var forbeholdt Indstævnte, hvilken Bestemmelse, efter hvad der ovenfor er anført, ogsaa medfører Ret til frie Adgang gjennem Gaarden til Haugen. Citantens Anke over Underretsdommen maa derfor bortfalde, hvorimod denne Dom bliver, forsaavidt paaanket er, at stadfæste, dog med den Forandring, at den deri fastsatte Mulct af 1 Rbdlr. Sølv

om Dagen ganske tilflyder Fattigvæsenet, i Stedet for, at Halvdelen deraf ved Underretsdommen er tillagt Indstævnte.

Om Udredelsen af Processens Omkostninger for Overretten bliver der ikke Spørgsmaal, da Indstævnte, som vinder Sagen, hverken har mødt eller ladet møde, og altsaa ingen Omkostninger har havt.

Behandlingen af Sagen og den befalede Sagførelse ved Underretten har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Byetingsdommen bør, forsaavidt paaanket er, ved Magt at stande, dog saaledes, at den deri fastsatte Mulct af 1 Rbd. Sølv om Dagen i det Hele tilfalder Stedets Fattigvæsen.

At efterkommes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 15.

Den Dommer, der staaer i et aabenbart uvenskabeligt Forhold til en af Sagens Parter, maa være berettiget til at vige sit Sæde, uagtet denne Part yttrer det Ønske, at han skal vedblive samme.

I Sagen:

Procurator Lange, som Actor,

contra:

Tiltalte Procurator Axel Gragh Rye, af Stege.

(Affagt den 15de Novbr. 1824).

Under nærværende Sag, der af Justitien er anlagt mod Tiltalte Procurator Axel Graah Rye af Stege, formedelst formeentlig mislig Omgang med at have ladet sig engagere af Avlsbruger Holm paa Møen til at udføre en Sag mellem denne og Handelshuset Pugaard & Comp. her i Staden, fører Tiltalte Anke over en af Underdommeren Politierets-Assessor Meincke den 15de Septbr. sidstleden affagt Kjendelse hvorved han, med Tiltaltes Ønske og Begjæring, har kjendt sig beføiet til at vige sit Sæde i nærværende Sag.

Underdommeren har nemlig, paa Grund af den mellem ham og Tiltalte verserende Injurie-Sag betræffende adskillige af denne mod hiin fremsatte Beskyldninger hans Embedsførelse angaaende, hvilken Sag under 31te Aug. sidstleden i første Instants er paadømt, men som dog Tiltalte, efter given Anledning, har erklæret at ville appellere, formeent, at det mellem ham og Tiltalte saaledes bestaaende Forhold vilde betage ham et frit og rigtigt Blik til at veie nærværende Sags Omstændigheder samt frembringe en Conflict mellem hans Pligter som Dommer og hans Følelse som Menneske.

Ligesom nu vore Love overeensstemmende med Sagens Natur kræve, at Dommerens Rygte bør være ubesmittet, saaledes have disse, med særdeles Hensyn hertil, ogsaa i adskillige enkelte Tilfælde, hvor der, formedelst Dommerens Forhold til den ene af Parterne,

kunde opstaae Mistanke om, at han ikke med fuldkommen Upartiskhed vilde pleie Retten gjort det til Pligt for ham at vige sit Sæde, uden at gjøre denne hans Forpligtelse afhængig af at vedkommende Part, som maatte formodes at kunne komme til at lide ved hans Behandling, excipérede mod ham, hvorpaa in specie L. 1—5—6, Højesterets Instr. 7de Decbr. 1771 §. 14, sammenholdt med samtlige Anordninger om Overretterne, frembyde Exempler.

At Dommeren, der er den ene Parts aabenbare Uven, ligeledes maa være pligtig at vige sit Sæde, følger formeentlig ligefrem deraf, at L. 1—13—15 gjør Vidnet, der er i et saadant Tilfælde, inhabilt, skjøndt den paafølgende Artikel, jevnført med de forhen citerede nyere Anordninger, vise, at Vidnets Habilitet ei, som Dommerens, svækkes formedelst Slægtskabs eller Svogerskabs Forbindelse med en af Parterne, naar denne finder Sted uden for Sideliniens første Grad.

Om nu end ikke den Omstændighed, at der saaledes efter Lovgivningen udkræves mindre, for at forkaste en Person som Dommer, end som Vidne, antages at kunne medføre at ethvert hvilketsomhelst uvenskabeligt Forhold af et ringere Slags end det i L. 1—13—15 nævnte, skulde gjøre det til ubetinget Pligt for Dommeren, naar han befandt sig i et saadant Forhold til en af Parterne, at vige sit Sæde, skjønnes det dog ikke efter de citerede Lovbestemmelsers Aand, at kunne paatvivles at Dommeren, der omhyggeligen bør søge at

undgaae ethvert Skin af Partiskhed, maae i et Tilfælde som det omhandlede være berettiget til at vige sit Sæde, om endog vedkommende Part udtrykkeligen maatte erklære at han ikke ønskede saadant.

Paa Grund af Foranførte maa Underdommeren antages at have været berettiget til i nærværende Sag at vige sit Sæde.

Sagførelsen her for Retten har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Underdommeren Politierets-Assessor Bye- og Herredsfoged Carl Heinrich Lydius Meinick bør være berettiget til i nærværende Sag at vige sit Sæde.

No. 16.

Lovens 5 B. 3 C. 18 Art. kan anvendes imod den, der, underrettet om at der er overgaaet en Person Namsdom, indlader sig med ham, uagtet Dommen ei endnu var tinglæst. — Eed anvendt efter Lovens 1—14—6 og Analogie af 5—14—46.

I Sagen:

Examinatus juris Hermann Bagger,

contra:

Lieutenant og Procurator Saxtorph af Nyborg.

(Afsagt den 6te Decbr. 1824).

Nærværende Sag, under hvilken Citanten Examinatus juris Hermann Bagger efter Stævning af 20de Jan. sidstleden, har indanket, til at kjendes uefterrettelig at være, en under 29de Decbr. f. A. effectueret Executions-Forretning, under hvilken der er givet Indstævnte Lieutenant og Procurator Sartorph af Nyborg Udlæg for en ham hos forhenværende Spisevært P. Lassen, efter denne Rets Dom af 20de Octbr. f. A. tilkommende Sum til Beløb 79 Rbd. 71 ß. S. og T., med Renter fra 5te Septbr. 1822 til Betaling skeer, i den Summa 79 Rbd. 48 ß. Sedler og Tegn, hvilke bemeldte Lassen ligeledes efter denne Rets Dom af 10de Novbr. f. A. har at fordre hos Præsten Hr. Borchsenius af Hesselager i Fyen, har Indstævnte, der procederer efter ham meddeelt beneficium processus gratuite, principaliter paastaaet afviist, deels fordi benævnte Lassen ei er stævnet, deels fordi Citanten, om hvem det er in confesso at han er mindreaarig, skulde være inhabil til nærværende Sags Anlæg.

Disse Grunde ville imidlertid ikke kunne bevirke Sagens Afviisning, siden Lassen ved sin, for notarius publicus afgivne Erklæring, i al Fald, for sit Vedkommende, har renunceret paa Stævning, og den af Citantens senere beskikkede Curators under Sagen fremlagte Ratihabition af Sagens Anhængiggjørelse og Udførelse maa ansees tilstrækkelig til at afhjelpe

den paaankede Mangel om end samme maatte antages at have fundet Sted.

Hvad dernæst angaaer Sagens Realitet, der in subsidium er procederet af Indstævnte og under hvilken denne har paastaaet sig for Citantens Tiltale friefunden, samt den paaankede Executions-Forretning med derunder afgivne Eragtning ved Magt kjendt, da har Citanten bygget sin forhen nævnte Paastand derpaa at Lassen, der er hans Stedfader, allerede under 17de Novbr. forrige Aar har meddeelt ham Transport paa den Fordring, hvori Udlægget er effectueret. Hvad nu den Transport angaaer, da har Indstævnte formeent, at samme ei kunde komme i Betragtning og som Grund herfor blandt andet paaberaabt sig, at Citanten maa antages paa den Tid han modtog Transporten, at have havt Kundskab om den forhen nævnte, Lassen overgangne Dom af 20de Octbr. 1823, der, i Følge Lovens 5—3—18, formeentlig betog Lassen Raadigheden over sit Gods. Vel var nu ikke bemeldte Dom, i Overeensstemmelse med hvad Placaten 18de Jan. 1788 foreskriver, læst til Tinge den 17de Novbr. f. A. som er Transportens Datum, hvilket derimod først er skeet den 14de Jan. d. A., men da det, in specie naar hensees til Placatens Præmisser, ikke skjønnes at dens Diemeed har været at gjøre nogen Forandring i Lovens Bestemmelse i 5—3—18, forsaavidt den betager domfældt Mand Raadigheden over sit Gods, men at Tinglysningen kun er anordnet for at sikkre

tredie Mand for det Tab og Skade der kunde flyde af at han indlod sig i Penge- eller Handelsforbindelser med en Person, der var i det i Artiklen omhandlede Tilfælde uden at tredie Mand havde været istand til herom at skaffe sig Kundskab, hvilket Diemeed naturligviis ei passer sig paa den, der andensteds fra har Kundskab om den ergangne Retshandling, og for hvem altsaa Tinglæsningen var en tom Formalitet, saa maa det og have Indflydelse paa nærværende Sags Afgjørelse, om det mod Citantens Benægtelse kan antages at han har havt saadan Kundskab *).

Vel er der nu herfor ei tilveiebragt et fuldt juridisk Beviis. Imidlertid skjønnes dog ei rettere end, at saavel det Familie-Forhold, hvori Citanten staaer til Cedenten, som den Virksomhed, Citanten efter Sagens Data iøvrigt har brugt i de Lassen vedkommende Anliggender opvække saa megen Formodning for, at han har havt den omhandlede Kundskab, at der findes An-

*) Efter det sidste Membrum af L. 5—14—46 kunde det endog være Spørgsmaal, om ikke Dommen, uden Hensyn til om den var kommet til Citantens Kundskab eller ei, maatte, paa Grund af Familieforholdet mellem Citanten og Cedenten, betage Transporten dens Retsvirkning til Domhaverens Skade (cfr. Eunomia 1 B. S. 221-222. Imidlertid var her ikke casus in terminis efter bemeldte Lovsted, deels fordi her ei existerede noget formeligt Opbud eller Fallissement, deels fordi Stedbørn ikke ere blandt de der benævnte Personer.

ledning til, ifølge L. 1—14—6 sammenholdt med 5—14—46, at lade Afgjørelsen af det her omhandlede Spørgsmaal beroe paa Citantens Eed.

Selv om Citanten aflægger saadan Eed vilde dette dog ei være tilstrækkeligt til at give hans Paastand Medhold, siden Indstævnte endvidere har benægtet, at Transporten er udstædt paa den Tid den er dateret, men at saadant er skeet senere, ligesom han og har formeent, at den overhovedet maatte ansees at være givet pro forma for at hindre Indstævnte fra at søge sin Fyldestgjørelse i den transporterede Fordring.

Vel har Cedenten ovenmeldte Lassen for vedkommende notarius publicus vedgaaet at have udstædt Transporten paa den Tid, den er dateret, og at have erholdt valuta for samme, ved at afdrage den transporterede Fordrings Beløb paa en større Sum, han var Citanten skyldig, hvilken Forklaring i og for sig maatte afgive Præsumtion for at Transporten ei var antedateret, eller udstædt pro forma; men paa den anden Side frembyde dog Sagens Omstændigheder, og in specie det forhen releverede Familie Forhold, hvori Citanten, som Stedsøn, staaer til sin Stedfader som Cedent, i Forbindelse med at Vitterligheds Vidnerne først under 22de Jan. d. A. have paa Transporten meddeelt Paategning om at Lassen i deres Paahør har erklæret at have underskrevet Transporten, tilstrækkelig Anledning til ogsaa i denne Henseende, i Analogie af L. 5—14—46, at paalægge Citanten Eed.

Efter alt foranførte vil altsaa Sagens Udfald beroe paa, om Citanten trøster sig til med Eed at bekræfte saavel at han ikke, da han modtog Transporten af 17de Novbr. f. A., havde nogen Kundskab om den, Spisevært P. Lassen den 20de Octbr. næstforhen overgangne Dom, som at den omhandlede Transport er meddeelt som Vederlag for ældre Tilgodehavende hos Lassen, og ei er antedateret, i hvilket Fald den paaankede Executions-Forretning vil være at ophæve og Processens Omkostninger være at hæve, hvorimod Indstævnte, hvis Citanten ei trøster sig til i det Hele at aflægge fornævnte Eed, for Citantens Tiltale i denne Sag vil være at friefinde samt den paaankede Executions-Forretning og den derunder afgivne Eragtning være at stadfæste. Saa vil og i dette Tilfælde Processens Omkostninger være at tilkjende Indstævnte med 25 Rbd. Sølv, hvoraf i Salario tillægges Indstævntes befalede Sagfører Procurator Hansteen 12 Rbd. Sølv, og hvormed iøvrigt forholdes i Overeensstemmelse med det Indstævnte meddeelte benef. proc. gratuiti.

Til den af Citanten paastaaede Mortification paa nogle af Indstævnte brugte og for ham formeentligen fornærmelige Udladelser findes der, efter Omstændighederne, ei at være tilstrækkelig Anledning, ligesom og Reservation af Indstævntes Ret mod Citanten i Anledning af dennes Breve er ufornøden.

Den befalede Sagførelse har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Naar Citanten Examinatus juris Hermann Bagger, efter foregaaende lovlig Omgang, inden sit Værneting med sin corporlige Eed bekræfter, at han ikke, da han modtog den under Sagen omhandlede, til ham af hans Stedfader forhenværende Spisevært P. Lassen udstædte Transport, dateret 17de Novbr. 1823, har havt Kundskab om den bemeldte P. Lassen den 20de Octbr. næstforhen inden denne Ret overgangne Dom, ved hvilken denne er tilpligtet til Indstævnte Lieutenant og Procurator Saxtorph af Nyborg at betale 79 Rbd. 71 ß. Sedler og Tegn med Renter fra den 5te Septbr. 1823 indtil Betaling skeer, samt endvidere at bemeldte Transport er meddeelt som Vederlag for ældre Tilgodehavende, saa og at samme ei er antedateret, bør den paaankede Executionsforretning og den derunder afgivne Eragtning være ophævede og hæves i saa Fald Processens Omkostninger.

Troster Citanten sig derimod ei til i det Hele at aflægge saadan Eed, bør Indstævnte for hans Tiltale i denne Sag frie at være samt bemeldte Executionsforretning med den derunder afgivne Eragtning ved Magt at stande. Saa bør Citanten og i dette Tilfælde betale til Indstævnte Processens Omkostninger med 25 Rbd. Sølv, hvoraf i Salario tillægges Indstævntes befalede Sagfører Procurator Hansteen 12 Rbd. Sølv og hvormed iøvrigt forholdes i Overeensstem-

melse med det Indstævnte meddeelte beneficium processus gratuiti.

At efterkommes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 17.

Trætte mellem Kjøbenhavns Havne-Administration og en privat Bolværks-Eier angaaende Ret til Bolværkspenge.

I Sagen:

The- og Porcelainshandler Niels Johansen,

contra:

Den Kongelige Administration for Havnevæsenet i Kjøbenhavn.

(Afsagt den 6te Decbr. 1824).

Efter Hovedklage til Kjøbenhavns Forligelses-Commission af 3die Octbr. forrige Aar og derefter udtagen Stævning har Citanten The- og Porcelainshandler Niels Johansen under nærværende Sag paastaaet sig kjendt berettiget til enhver Tid af Aaret at have Skibe beliggende ved det ham tilhørende paa det under Litr. Q fremlagte af Stadsconducteuren forfattede Afrids med Linien A B betegnede Bolværk paa den søndre Side af hans Eiendom No. 70 ved Nyebørs her i Staden, samt at disse saavelsom af Qvaser og Far-

tøjer, der maatte ligge bemeldte Bolværk nærmere end 26 Fod, at oppebære Bolværkspenge. Men, efter udtagen Continuations-Klage af 1ste Mai d. A., med Hensyn til hvilken Indstævnte den Kongelige Administration for Havnevæsenet i Kjøbenhavn har renonceret paa Stævning, har Citanten modificeret sin Paastand derhen, at han alene vorder kjendt berettiget til at oppebære Bolværkspenge af de Fartøjer og Qvaser, som paa anordningsmæssig Maade tage Plads inden for den paa ovennævnte Afrids betegnede Linie, der viser en Afstand af 26 Fod fra det omhandlede Bolværk, hvori da vel indeholdes, at Indstævnte, der paa det Offentliges Vegne er Eier af Knippelsbroe, som danner den ene Side af en ret Vinkel ved Citantens Bolværk som den anden Side, bliver uberettiget til at oppebære Bolværkspenge af de Fartøier, som fastgjøres foran Broen og derefter henlægges langs med Citantens Bolværk indenfor den ovennævnte Linie, men ingenlunde at den indstævnte Administration ved Dom vorder tilpligtet at lade Skibe henlægge ved Citantens Bolværk. Herefter findes det da ei heller fornødent, saaledes som af Indstævnte paastaaet, navnlig at afvise den efter Hovedstævningen nedlagte Paastand, forsaavidt den ved det mere, den maatte indeholde end den nysnævnte senest nedlagte — hvilket mere som bemærket nu maa ansees deserteret af Citanten — kunde antages at gaae ud paa en Bedømmelse af den indstævnte Administrations Embeds Handlin-

ger, hvortil Retten ei var competent; hvorimod det er en Selvfølge, at alene den ovennævnte i Henseende til Oppebærelsen af Bolværkspengene senest nedlagte Paastand vil komme under Paakjendelse, med hvilken Citanten isvrigt har forbundet Paastand om Skadeserstatning efter uvillige Mænds Skjøn for det Tab, han har lidt ved at Indstævnte fra 3die Octbr. f. A. har oppebaaret og fremdeles indtil denne Sags Uddrag oppebærer Bolværkspengene af de Skibe, Fartøier og Qvaser, hvilke paa den ovenmeldte Maade fra Knippelsbroe af bleve henlagte langs med Citantens Bolværk paa det omtvistede Rum.

Endelig har Citanten paastaaet sig Processens Omkostninger tilkjendte.

Forsaavidt nu Indstævnte ogsaa i Henseende til den efter Continuationsklagen nedlagte Paastand, har paastaaet Sagen afviist fordi den gik ud paa en Bedømmelse af Administrationens Embedshandlinger, hvortil Retten ei kunde være competent, kan der ei gives dem Medhold; thi da Citanten, saaledes som han har modificeret sit Søgsmaal, alene søger bestemt, hvad Ret der tilkommer ham som Eier af det tilstødende Bolværk i Henseende til de Skibe, som nu eengang henlægges paa et vist Fladerum udenfor samme, uden at bestride den indstævnte Administrations Ret til at lade Skibe anvise Plads, hvor de ville, og da den Indskrænkning i Oppebærelsen af Bolværkspengene af disse Skibe, som Administrationen paastaaer at være

lovmæssig, ene grunder sig paa det Offentliges ved de almindelige Love bestemte Ret som Eiere af Knippelsbroe, eller i al Fald af Havnens Fladeindhold, skjønnes ei rettere end at Domstolene ere beføiede til at bestemme, hvad der efter Lovgivningen i saa Henseende maa ansees for Ret mellem Parterne.

I Realiteten have de Indstævnte dernæst paastaaet Frifindelse og til Styrke derfor paaberaabt dem, at Citanten, som Eier af Bolværket, ikke kan tilegne sig nogen Ret over nogen Deel af Havnens Fladeindhold, og at han altsaa ikke kan være berettiget til at fordre Bolværkspenge saalænge de paa samme beliggende Skibe ei gjøres fast ved hans Bolværk, hvilket benægtes at have været Tilfældet, og at i al Fald den Afstand af 26 Fod, inden hvilken Citanten formener sig at tilkomme Ret til at oppebære Bolværkspenge, er aldeles vilkaarlig og uhjemlet.

Men naar Rettigheden til at oppebære Bolværkspenge, og en saadan er det in confesso tilkommer Citanten, skal have nogen Betydning, skjønnes denne, efter Sagens Natur, ei at kunne være anden end at Eieren af Bolværket maa oppebære disse Penge af de Skibe, som tage Plads op til hans Bolværk, thi det er i Almindelighed da og nødvendigt at Skibet maa gjøres fast ved Bolværket eller dets Fortøiningspæle, og at den tilfældige Omstændighed, at det undertiden som in casu kan være muligt at fastgjøre Skibene paa anden Maade heri skulle gjøre nogen For-

andring, naar dog Skibene ligefuldt anlægger ved og optage Pladsen foran Bolværket, synes i og for sig libet rimeligt.

Ei heller gjør Anordningen om Havnevæsenet i Kjøbenhavn af 18de April 1744 efter dens Ord in specie i §. 14 en slig Indskrænkning i Bolværksrettigheden nødvendig, saasom samme i Almindelighed paalægger enhver Anlæggende at betale Bolværkspenge enten til Forpagterne eller Eierne af Bolværkerne, og saaledes ikke i mindste Maade paapeger at den Anlæggende skulle kunne undlade at betale Bolværkspenge; men skulle disse nu altid betales, findes det ei at de kunne fordres af andre, end dem der eie de Bolværker, op til hvilke Skibene anlægges, om det end hændelsesviis er Tilfældet at Skibene andetsteds kunne fastgjøres end i de af Eieren i saa Henseende anbragte Indretninger.

Fremdeles er det ved den af Stadsconducteuren og tvende kyndige Mænd optagne og under Sagen fremlagte Forretning skjønnet, at ved den Maade, paa hvilken Fartøier og Qvaser, som meldt, henlægges fra Knippelsbroe af langs med Citantens Bolværk, kunne de nærmeste Fartøier, ved Strømmens og de andre Fartøiers Tryk, præsses tæt paa Bolværkets Pæle, og at dette derved er udsat for den Slid eller Brøst, som i Almindelighed kan antages at være uundgaaelig ved Bolværker hvor man saa hyppigt lægger Skibe til, fremfor de, hvorved dette ikke er Tilfældet.

Hvad den Afstand fra Bolværket betræffer, inden hvilken Citanten paastaaer sig berettiget til at oppebære Bolværkspengene, da maa den, efter Sagens Natur, strække sig saavidt, som et almindeligt Skib, henlagt paa sædvanlig og anordningsmæssig Maade, vil indtage, og da Indstævnte nu ei har modsagt Citantens Anbragte, at en Afstand af 26 Fod er valgt af Indstævnte selv, som den der svarer til den Plads, som et almindeligt Skib indtager, kan Sidstnævnte ei med Rette have noget imod, at Citantens Paastand i Henseende til denne Afstand tages til Følge.

Forsaavidt Indstævnte endeligen have bemærket, at de i al Fald ogsaa, som Eiere af Knippelsbroe, maatte være berettigede til at oppebære Bolværkspenge af de Fartøier, som vare beliggende inden 26 Fods Afstand fra Broen, og at Citanten saaledes, da Broen, som bemærket, under en ret Vinkel støder sammen med hans Bolværk, ei kan være udelukkende berettiget til at oppebære Bolværkspenge i Henseende til det Fladeindhold af 26 Fod ud for hans Bolværk, hvilket tillige var i samme Afstand fra Broen, har Citanten uimodsagt avanceret at det er vedtaget at Bolværkseierne alene have Ret til at lægge Skibe langskibs med Bolværket, og at, naar dette iagttages fra begge Sider, kunne Skibe uden Hinder fra begge Sider lægges lige op til Hukken mod Broen og Bolværket, og herefter kan det da ei gjøre nogen Forandring i Citantens Ret, om det end antages, at Strømmen under Broen ei tillader at

lægge Fartøierne langskibs med Broen, hvilket naturligviis maa være Citanten uvedkommende.

Skjøndt det nu, efter alt Foranførte, maa antages, at Citanten er berettiget til at oppebære Bolværkspenge af de Fartøier, som henlægges inden 26 Fods Afstand fra det omhandlede Bolværk, kan ham dog ei være at tilkjende den paastaaede Skadeserstatning i Anledning af at saadant ei hidtil er skeet, thi Gjenstanden for denne Erstatning kunde alene være det Beløb, som de Indstævnte virkelig have oppebaaret i Bolværkspenge af de Fartøier, som have været henlagte paa titomtalte Fladeindhold ved Citantens Bolværk, og ligesom der saaledes intet er, som ved uvillige Mænds Skjøn kan afgjøres, saaledes har Citanten under Sagen ei heller tilveiebragt nogen anden Oplysning, hvoraf kan erfares hvad Indstævnte i det paaklagede Tidsrum have oppebaaret i Bolværkspenge forsaavidt han derpaa kunde have Krav.

Processens Omkostninger blive, efter Omstændighederne, at ophæve.

Den for Indstævnte befalede Sagfører har udført Sagen forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Citanten The- og Porcelainshandler Niels Johansen bør være berettiget til at oppebære Bolværkspenge af de Skibe, Fartøier og Qvaser, som af Havnevæsenet anvises Plads ved det ham tilhørende paa det under Litr Q fremlagte af Stadsconducteuren forfattede Afrids med Linien A B betegnede

Bolværk paa den søndre Side af hans Eiendom No. 70 ved Nybørs her i Staden indenfor en Afstand af 26 Fod fra bemeldte Bolværk, uden Hensyn til om Fartøierne fastgjøres i Bolværket selv eller dets Pæle, eller om saadant ikke finder Sted.

Iøvrigt bør de Indstævnte for Citantens Tiltale i denne Sag frie at være.

Processens Omkostninger ophæves.

No. 18.

Den Forpagter, der har paataget sig at betale Bankrenterne, maa og godtgjøre Eieren disse, naar han har indfriet Bankhæftelsen mod cederet Hæftelsesobligation.

I Sagen:

Kammerherre og Oberst v. Qvalen,

contra:

Districtscommissair Carl Frederich Schneider eller nu hans Boe.

(Afsagt den 6te Decbr. 1824).

Hovedcitanten Kammerherre og Oberst v. Qvalen søger under nærværende Sag, som Eier af Nivaaegaard under Frederichsborg Amt, Contracitanten Districtscommissair Carl Frederich Schneider eller nu hans Boe, der

har havt bemeldte Gaard i Forpagtning, til, i Anledning af denne Forpagtning, at betale:

1. ½ Deel af Renterne af Bankhæftelsen for Aarene 1820, 1821 og 22 til Beløb 15 Rbd. 76 ß. Sølv
2. efter en under Sagen fremlagt Udskrivt af Skattebogen for 1821 og 22 et Beløb af 2 — 22. —
3. formedelst Mangel af contractmæssig Brandassurances Besørgelse en daglig Mulct af 10 Rbd. i Sedler, beregnet fra den første Novbr 1822, og efter den nærmere Bestemmelse, som Hovedcitantens Indlæg af 20de Octbr 1823 indeholder, indtil første Juni 1823.

Contracitanten har principaliter paastaaet Hovedsøgsmalet afviist eller sig derunder friefunden, af den Grund, at Søgsmaalet ikke skulde være institueret betimelig nok, da det ved Forpagtnings-Contracten er fastsat, at Overtrædelser af Contracten skulle paatales i det seneste 1 Maaned efter den Tid, da den Part, som anseer sig derved forurettet, bliver vidende om den formeentlige Overtrædelse af Contracten, og at i andet Fald Ret til Anke derover skal bortfalde.

Denne Bestemmelse i Contracten kan imidlertid ikke være at forstaae saaledes, at de Pengepræstationer, der skulle betales saaledes efter Contracten, nødvendig skulde indtales ved Rettergang inden Udløbet af een Maaned fra den stipulerede Betalingstermin, og at i andet Fald Yderen skulde være fritaget for at udrede

samme, hvilket vilde være en i høi Grad unaturlig Bestemmelse, hvorimod hiin Forskrift maa antages at angaae de iøvrigt imellem Parterne vedtagne Bestemmelser, der sigte til Orden ved Forpagtningen m. v.

Af dette sidste Slags maa vel den ovenfor under No. 3 anførte Bestemmelse i Contracten antages at være; men, forsaavidt Hovedcitanten under dette No. fører Anke over Indholdet af den ham med Contracitantens Skrivelse af 29de Novbr. 1822 tilstillede Police, kan han ikke siges at have oversiddet den foreskrevne Tid, da han, efter hans Opgivende, først den 4de Decbr. s. A. har imodtaget Policen, og Klagen til Forligelses-Commissionen er indgivet den 16de Deeb. næstefter. Men derimod er der Grund til at antage, at den Deel af Anken, der gaaer ud paa, at Policen ikke, i Medhold af Contracten, er indsendt inden 1ste Novbr., maa ansees præscriberet, da Hovedcitanten i denne Henseende, efter den ovenanførte Bestemmelse i Contracten, skulde have sagsøgt Forpagteren inden 1 Maaneds Forløb, hvilket ikke er skeet.

Ved denne Punct kan desuden mærkes, at den tidligere Assurancepolice paa Sæden, der løb paa det Tidsrum fra 16de Aug. til 16de Novbr. 1822, allerede den 1ste Novbr. var tilstillet Hovedcitantens Forvalter, saa at der kun kunde være Spørgsmaal om Forsømmelse af Policen for Qvæget og Inventariet, og at en saadan ikke er indsendt paaberaaber Contracitanten sig at være grundet deri, at Qvæget det Aar, formedelst

Fodermangel, ikke blev indtaget fra Marken førend den 16de Nov., og at det derfor fra denne sidste Tidspunkt var rimeligt at assurere det.

Anken over, at Policen ikke har været indsendt den 1ste Novbr., maa derfor i ethvert Tilfælde bortfalde og ville de med Hensyn til Indholdet af Policen fremsatte Erindringer nærmere blive at undersøge, naar først de under No. 1 og 2 anførte Poster af Retten ere igjennemgaaede.

Den under No. 1 ommeldte ½ Deel af Renterne af Bankhæftelsen, mener Contracitanten ikke at kunne affordres ham, da Bankhæftelsen af Hovedcitanten er betalt, i det han nemlig antager, at Hovedcitanten, naar Renter til Banken ikke erlægges, heller ikke kan have noget Krav paa Godtgjørelse for disse, og at Bestemmelsen i Contracten om at Contracitanten skal betale disse, derfor kun kan være at forstaae om, at han skal tilsvare Hovedcitanten den Godtgjørelse for de ½ Deel af Bankhæftelsen, som ved Skatteydelsen finder Sted. Dette sidste maatte han imidlertid, efter Bestemmelsen i Frd. af 9de Juli 1813 §. 10, være pligtig til, om end Contracten ikke fastsatte noget om, at Bankhæftelsens Renter fulde udredes af ham.

Nu derimod, da Contracten paalægger ham at betale disse, maa han ligesaavel tilsvare den ½, hvorfor ingen Godtgjørelse finder Sted, som det Øvrige, da Hovedcitanten, ved at indfrie Hæftelsen og af Banken

imodtage Transport paa Obligationen derfor, ganske indtræder i alle Bankens Rettigheder i denne Henseende.

Den Omstændighed, at Hovedcitanten i den fremlagte Skrivelse af 20de Mai 1821 har omtalt hans Beregning som rigtig, uagtet han deri kun har beregnet Hovedcitanten de ½ Dele af Bankhæftelsen tilgode, kan heller ikke indeholde tilstrækkelig Grund til at frietage ham for at tilsvare en Præstation som han, efter Contractens tydelige Bestemmelse, er pligtig at betale, og som Hovedcitanten siger at have overseet at være forbigaaet i bemeldte Beregning.

Betræffende dernæst det under No. 2 anførte Krav, da, siden Contracitanten selv har tilstillet Hovedcitanten den der ommeldte Udskrift til Oplysning om deres Mellemværende i denne Henseende, og han ikke har godtgjort, at det Overskud, som udkommer ved at fradrage det Contracitanten havde tilgode fra det som han var skyldig, paa anden Maade er godtgjort Hovedcitanten; saa maa han blive pligtig at betale samme, hvilket Overskud imidlertid ikke kan komme til at udgjøre meer, end det af Contracitanten i hans Indlæg af 16de Febr. d. A. ommeldte Beløb af 1 Rbd. 72 ß. i Sedler og T.

Contracitanten har vel paaberaabt sig, at den i berørte Udskrift ommeldte Godtgjørelse for Bankrenterne for 1ste Qvartal 1821 skulde ved Afregningen No. 4 (fremlagt med Indlæg af 6te Octbr. 1823) være Hovedcitanten godtgjort; men dette Assertum, som Hovedcitanten har modsagt med Tilføiende, at den paa Af-

regningen No. 4 anførte Godtgjørelse er fra Aaret 1820, kan ikke ansees beviist ved berørte Afregning, da Godtgjørelsen derpaa er anført ved Juli Maaned, og altsaa, efter Indholdet af Afregningen, ikke kan være den, der skulde været erlagt 1ste April 1821, siden Afregningen, efter hvad der er in confesso, kun gaaer til 1ste Mai 1821.

Naar Contracitanten i denne Henseende endvidere paaberaaber sig, at han først tiltraadte Forpagtningen den 1ste Mai 1820, og at altsaa Godtgjørelsen for den til 1ste April 1820 forfaldne Afgift til Banken ikke kunde regnes ham til Udgift, bliver herved at mærke den af Hovedcitanten derimod gjorte Erindring, at Godtgjørelsen for Afgiften, der var forfalden den 1ste April 1820, først kunde beregnes, naar Skatterne for det Qvartal, hvori 1ste April indfaldt, blive erlagte, nemlig ved Udgangen af Juni 1820. At Qvitteringen No. 14 (fremlagt med Indlæg af 16de Febr. d. A.) skulde angaae den her ommeldte Opgjørelse er ikke imod Hovedcitantens Benægtelse beviist.

Nu staae alene tilbage de Udsættelser som Hovedcitanten har gjort med Hensyn til den ham under 29de Novbr. 1822 tilstillede Police.

I denne Henseende bliver at mærke, at Assurancesummen, efter Bestemmelserne i Octroi af 4de April 1798 §. 12 og 13, skal rette sig efter de assurerede Eiendeles Værdie, og i intet Tilfælde maa overstige denne, og Contracitanten kunde derfor, uagtet han i

Contracten havde forbunden sig til at assurere til et vist Beløb, ikke være pligtig eller berettiget til at assurere til det i Contracten fastsatte Beløb, naar Eiendelene ikke havde den Værdie.

At nu Qvæget og Inventariet ikke udgjorde en Værdie af 4000 Rbd. Sølv maa ansees godtgjort derved at disse Ting, da han tiltraadte Forpagtningen, kun bleve vurderede til 1990 Rbd. 8 ß. Sølv. Desuden har han paaberaabt sig, at han alt i 1820 havde tilmeldt Hovedcitanten, at han ikke kunde assurere Qvæget og Inventariet til det i Contracten fastsatte Beløb, og at denne intet Svar derpaa havde tilstillet ham, hvorfor han antog, at Hovedcitanten var enig deri.

At Inventariet ikke er nævnt i den ommeldte Assurance-Police er mindre vigtigt med Hensyn til at Contracitanten, efter hvad han uden at det bestemt er modsagt har anbragt, har deponeret til Sikkerhed for Inventariet 1000 Species.

Sædevarene kunde han, efter det ovenanførte, heller ikke være forbunden eller berettiget til at assurere over deres Værdie, og om det end kunde fordres, at denne skulde bestemmes paa en for Hovedcitanten mere betryggende Maade, end ved en blot vilkaarlig Ansættelse af Contracitanten, kunde han dog ikke blive at ansee med Mulct som den, der forsætlig havde indsendt en urigtig Police, fordi han har troet sig berettiget til efter eget Skjønnende at ansætte Værdien af Sædevarene og derefter tegne Assurancen derpaa.

En saadan Mulct kan heller ikke blive en Følge af, at Policen ikke lød paa saa mange Maaneder som Assurancen, efter Contracten, skulde tegnes for, da fornyet Assurance, naar det første Tidsrum var udløbet, kunde finde Sted.

Hovedcitantens under No. 3 gjorte Paastand om Mulct for Contracitanten maa derfor bortfalde. Hvorimod Hovedcitanten, i Medhold af det Ovenanførte, bliver at kjendes berettiget til at erholde Udlæg i Contracitantens Boe efter Fordringens Natur og Boets Beskaffenhed for de ovenanførte 15 Rbd. 76 ß. Sølv og 1 Rbd. 72 ß. Sedler og Tegn.

Processens Omkostninger blive, efter Omstændighederne, at ophæve.

Hvad angaaer Contrasøgsmaalet da bliver dette, efter den af Rettens Justits-Secretair derom gjorte Paastand, grundet paa at intet Optagelses Gebyhr deri er erlagt, at ophæve, siden Justits-Secretairen ikke kan være pligtig at give Credit paa Gebyhret.

Thi kjendes for Ret: Hovedcitanten Kammerherre og Oberst v. Qvalen bør være berettiget til at erholde i Contracitanten Districtscommissair Carl Frederich Schneiders Boe, efter Fordringens Natur og Boets Beskaffenhed, Udlæg for 15 Rbd. 76 ß. Sølv og 1 Rbd. 72 ß. Sedler og Tegn, hvorimod Boet iøvrigt bør for Hovedcitantens Tiltale i denne Sag frie at være.

Processens Omkostninger ophæves
Contrasøgsmaalet hæves.

No. 19.

Et Fruentimmer, der, under en Mands Ophold paa hendes Hjem, hemmelig sætter sig i Besiddelse af en Ting, som denne har tabt sammesteds, ansees skyldig i egentligt Tyverie og ei blot i Forvanskning af Hittegods *).

I Sagen:

Procurator Beyer, som Actor,

contra:

Arrestantinden Ane Marie Margrethe Jørgensen og Tiltalte Høker Gotfriedsens Hustrue Juliane Gotfriedsen.

(Afsagt den 7de Decbr. 1824).

Arrestantinden Ane Marie Margrethe Jørgensen, der under nærværende Sag er overbeviist at have pantsat en Brystnaal, som Skipper Dam har forklaret at være ham frakommen imod hans Vidende og Villie, har, under Forhøret i Sagen, afgivet en Forklaring, som gaaer ud paa, at hun ikke har frataget Dam personlig

*) Cfr. Systematisk Udvikling af Begrebet om Tyverie og sammes juridiske Følger, m. v. S. 14—15.

denne Naal, men at hun, efter at han, der var tilstede hos hende, paa hendes Værelse, havde klaget over, at han havde mistet Naalen, har fundet samme paa Gulvet i Værelset, hvilken hun derefter skjulte og den følgende Dag pantsatte samme paa Assistentshuset, hvorhos hun har vedgaaet, at da Dam, Dagen efter at han havde mistet Naalen hos hende, om Aftenen, paa ny indfandt sig paa hendes Bopæl, og gjorde Forespørgsel om Naalen, benægtede hun for ham at vide Besked om den.

Uagtet nu Arrestantindens Forklaring gaaer ud paa, at hun har fundet Naalen paa Gulvet, findes det dog, at hendes Forhold maa blive at ansee som Tyverie, naar hensees til, at Skipper Dam, der havde beklaget sig over at have mistet Naalen, hvilken hun altsaa vidste tilhørte ham, var tilstede hos hende da hun fandt Naalen, og hun altsaa hemmelig for den paa samme Tid tilstædeværende Eier, har tilvendt sig hans Eiendom, der ikke kan siges ganske at have været ude af hans Besiddelse, fordi han havde tabt den i et af de Værelser hvori han endnu opholdt sig og hvor han let, naar hun ikke havde sat sig i Besiddelse af den, maatte kunde finde den igjen.

Forklaringen i Politie-Forhøret Pag. 12, om at han den følgende Morgen erindrede, at han paa Vesterbroe havde stukket Kraven og Brystnaalen i Lommen, og derfor spurgte hende om hvor Naalen var afbleven, viser

ogsaa, at han, førend han forlod hendes Huus, antog, at han havde mistet den hos hende.

Hun maa derfor, da hun forhen er dømt for første Gang begaaet Tyverie, nu blive at ansee efter Frd. af 20de Febr. 1789 §. 2, og bliver Straffen, efter Sagens Omstændigheder, at bestemme til 3 Aars Arbeide i Forbedringshuset.

Om Erstatning bliver her ikke Spørgsmaal, da Naalen er kommen tilstæde, og Godtgiørelse for Indløsningssummen til Assistentshuset ikke af Eieren er fordret.

Betræffende Tiltalte Høker Gotfriedsens Hustrue Juliane Gotfriedsen, da bliver hun, der har imodtaget i Pant af Arrestantinden, Assistentshuussedlen paa Brystnaalen, herfor at ansee efter Bestemmelserne i Frd. af 27de Juli 1742 og Reskr. 31te Juli 1744, samt Frd. af 26de Decbr. 1770 §. 2 med en Mulct, der efter Omstændighederne bliver at bestemme til 1 Rbd. Sølv. Derforuden bliver Arrestantinden og Tiltalte at tilpligte hver for sit Vedkommende at udrede Actionens Omkostninger.

Den befalede Sagførelse har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Arrestantinden Ane Marie Margrethe Jørgensen og Tiltalte Høker Gotfriedsens Hustrue, Juliane Gotfriedsen bør, den Førstnævnte at hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus i 3 Aar og den Sidste at bøde 1 Rbd. Sølv til Kjøbenhavns Politiekasse, hvorhos de hver for sit

Vedkommende bør udrede alle af denne Action lovlig flydende Omkostninger.

Det Idømte at udredes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, og det Øvrige efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 20.

Naar den omtvistede Deel af en Fordring ei udgjør summa appellabilis, kan den Omstændighed, at den Paagjeldende, i Forening dermed, er dømt at udrede en større Sum, med Hensyn til hvilken ingen Tvist fandt Sted, ei berettige ham til at paaanke Dommen.

I Sagen:

Kjøbmand John Williamsen Good,

contra:

Handelshuset Christian v. Mehrens Enke & Søn.

(Affagt den 13de Decbr. 1824).

Citanten Kjøbmand John Williamsen Good paaanker under nærværende Sag en ved Helsingøer Byetingsret den 10de Mai d. A. affagt Dom, hvorved han er tilpligtet at betale de Indstævnte Handelshuset Christian v. Mehrens Enke & Søn et Beløb af 112 Rbd. 8 ß. i Sedler og Tegn, med Renter og Omkostninger.

Af denne Sum udgjøre 104 Rbd. 12 ß. en Told-Afgift, som de Indstævnte have betalt for et fremmed Handelshuus, og som dette igjen har godtgjort Citanten, der havde tegnet sig for at clarere Tolden, og derefter havde debiteret det ommeldte Handelshuus sammes Beløb, men uden at Tolden af ham virkelig er bleven betalt, og de øvrige 7 Rbd. 5 Mk. 12 ß. ere af de Indstævnte beregnede i Provision og for Porto i Anledning af den Brevvexling, som de have havt for at erholde Toldens Beløb godtgjort af det nævnte Handelshuus, hvilken Godtgjørelse blev dem nægtet paa Grund af, at Beløbet allerede var vederlagt Citanten.

Den Deel af Kravet, der udgjør Told-Afgiften, har Citanten allerede førend Søgsmaalet imod ham blev reist, og ligeledes den Dag, da Sagen blev incamineret, tilbudt at betale, hvorimod han benægtede, at de Indstævnte kunde tilkomme den af ham beregnede Provision og Porto.

Det er altsaa allene Beløbet heraf der, som ovenanført, udgjør 7 Rbd. 5 Mk. 12 ß. i Sedler og Tegn, der har været Gjenstand for Tvist imellem Parterne, og de Indstævnte maa derfor gives Medhold i, at det er dette Beløb, der maa komme i Betragtning, naar der er Spørgsmaal om, hvorvidt Sagens Gjenstand kan siges at udgjøre summa appellabilis.

At Underretsdommen omfatter et større Beløb, i det de ommeldte 104 Rbdlr. 12 ß. tillige indeholdes i den, kan ikke gjøre noget til Sagen, da der intet

Spørgsmaal om disses Erlæggelse har været, og Underdommeren altsaa ikke har havt andet at decidere end om de Indstævnte tilkom de nævnte 7 Rbd. 5 Mk. 12 ß., hvilket igjen maa medføre, at Gjenstanden for Søgsmaalet ikke kan siges at have en større Værdie, end den, han uden Appel kan paakjende.

Nu har Citanten vel paaberaabt sig, at hun tillige ved Underretsdommen er tilpligtet at betale Renter af det hele Beløb; men, om det end antages, at Beløbet af de Renter, der paaløbe medens Sagen staaer for Retten, kunne komme med i Beregning til at bestemme Summens Størrelse, hvor der er Spørgsmaal om Appel, uagtet Loven i 1—6—10 og 18 bruger Udtrykket "Hovedstol, og som Sagen haver reist sig af" vilde dette dog i nærværende Tilfælde ingen Forandring gjøre, siden Renterne, beregnede fra Klagens Dato og til den Tid, da Dommen blev affagt, ikke udgjøre saameget, at Beløbet deraf, sammenlagt med de 7 Rbd. 5 Mk. 12 ß., vilde opløbe til 10 Rbd. Sølv.

Den af Citanten paaberaabte Omstændighed, at Sagen i første Instants har været behandlet ved forum ordinarium, og ikke ved Stedets Gjeldscommission, og at de Indstævnte derfor maatte antages selv at have erkjendt, at dens Gjenstand oversteeg et Beløb af 10 Rbd. Sølv, er heller ikke af Vigtighed; thi, da Citanten ikke betalte de 104 Rbd. 12 ß., uagtet han erkjendte sin Forpligtelse dertil og erklærede sig villig til at betale dem, naar de Indstævnte vilde frafalde yderligere Krav,

maatte Stævningen omfatte den hele Fordring, og som altsaa gik at lyde paa et større Beløb end det, hvorfor Indankning til Gjeldscommissionen kan finde Sted.

At Sagen, som Citanten endvidere har paaberaabt sig, skulde angaae et almindeligt Spørgsmaal, kan heller ikke antages, da Qvæstionen i den ikke gaaer ud paa, om Provision af et saadant Udlæg i Almindelighed kan fordres, hvilket under Sagen er in confesso, men allene paa hvorvidt de Indstævnte, efter de concrete Omstændigheder i denne Sag, kunne tilkomme den af dem fordrede Provision og Porto *).

Sagen bliver derfor, forsaavidt dens Pengegjenstand angaaer, at afvise.

*) At Sagen angaaer et Spørgsmaal, som og, ved andre Leiligheder, kan faae Interesse for den Paagjeldende, er vel heller ikke nok til at gjøre den appellabel uden Hensyn til dens Størrelse. Kun, hvor Spørgsmaalet indflyder paa flere Dele af selve Sagen, eller disse i det mindste efter den ene Parts særdeles Stilling nødvendigviis maa faae Interesse for ham ved flere lignende Leiligheder, (f. Ex. hvor der er bestemt noget angaaende en Næringsrettigheds Grændser), ophører Anvendelsen af Reglen om summa appellabilis, og i sidste Tilfælde maatte dog vel helst Bevilling søges til Indankning, da denne egentlig kun udgjør den enkelte Sag, og man, i andre Sager, med lige Spørgsmaal, men større Værdie, i Fremtiden kunde erholde en bedre Dom.

Men derimod maa Citanten være berettiget til ved Overretten at erholde Dom for, hvorvidt hans i første Instants gjorte Paastand om Mortification paa den i Underretsstævningen brugte Udladelse, at han havde gjort sig skyldig i et lovstridigt Forhold ved at affordre det ommeldte Handelshuus Told-Afgiften, kan komme i Betragtning.

Vel mene de Indstævnte, at Sagen, med Hensyn til denne Punct, ikke kan angaae dem, men alene deres første Sagfører Procurator Beyer, der har forfattet Stævningen; men, foruden at Stævningen, hvori Udladelsen er brugt, er udtaget i deres Navn, have de ogsaa i det fra deres Side, efter Beyers Død, fremlagte Indlæg af 23de Febr. d. A. paa en Maade gjentaget Beskyldningen, i det de deri modsætte sig, at den mortificeres, da de formene, at den maa ansees motiveret ved Citantens Forhold. Da der nu, naar hensees til den i Acten Pag. 39 aflagte Forklaring om, at Citanten ikke var bleven underrettet om, at Handelshuset van Deurs & Comp. ei vilde modtage Afregning mod ham for den ommeldte Told-Afgift, ingen Grund er til at antage, at han male fide skulde have affordret det Handelshuus for hvilket Told-Afgiften skulde betales Godtgjørelse for denne; saa vil berørte Udladelse, der maa antages at tyde paa et saadant Forhold af ham, blive at mortificere.

Processens Omkostninger her for Retten blive, efter Omstændighederne, at ophæve.

Thi kjendes for Ret: Denne Sag afviises forsaavidt dens Pengegjenstand angaaer. Derimod bliver den i Underretsstævningen om Citanten Kjøbmand John Williamsen Good, brugte Udladelse, at han havde gjort sig skyldig i lovstridigt Forhold, herved mortificeret.

Processens Omkostninger for Overretten ophæves.

No. 21.

En Appellationssag afviist fra Overretten, som i Følge de friherrelige Privilegier §. 4 hørende umiddelbar under Hoiesteret.

I Sagen:

Anders Henrichsen Ravn,

contra:

Forhenværende Forvalter Havemann.

(Afsagt den 20de Decbr. 1824).

Da det ved den af Indstævnte forhenværende Forvalter Havemann med hans Indlæg af 29de November 1824 fremlagte Attest er godtgjort, at han har en Gaard i Fæste under Baronjet Brahetrolleborg, saa maa hans paa Bestemmelsen i Friherrernes Privilegier af 25de Mai 1671 §. 4 grundede Paastand om at nærværende ved Baroniets Birketingsret i første In-

skants paakjendte Sag skal afvises her fra Retten, som henhørende til Indankning umiddelbar for Høiesteret, blive at tage til Følge, og bliver Citanten Anders Henrichsen Ravn at tilpligte at betale Indstævnte efter hans derom gjorte Paastand, Kost og Tæring for hans forgjæves Møde her ved Retten, hvilken Kost og Tæring bliver at bestemme til 10 Rbd. Sølv.

Thi kjendes for Ret; Denne Sag afvises.

Citanten Anders Henrichsen Ravn betaler i Kost og Tæring til Indstævnte forhenværende Forvalter Havemann 10 Rbd. Sølv.

Det Idømte udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 22.

En for mere end et Aarhundrede siden mellem en Godseier og daværende Præst indgaaet og siden stedse mellem Præsten og Godseieren fulgt Forening angaaende Refusion for Tiender, Offer m. v. af en under Hovedgaarden med Kongelig Bevilling henlagt Byes Jorder, angribes af Præsten, som ugyldig, men bliver dog kjendt ved Magt, paa Grund af den Præsumtion, som det lange Tidsrum der er forløbet, giver for at daværende Præst maa have havt Authorisation til at indgaae hiin Forening, uden at dette efter saa lang Tids Forløb lader sig oplyse.

I Sagen:

Kammerherre v. Bertouch til Søeholtgaard paa Laaland,

contra:

Sognepræsten Hr. Sidenius for Øster Ulslev og Godsted Menigheder.

(Afsagt den 20de Decbr. 1824).

Det Spørgsmaal, der under nærværende i første Instants inden Fugelse Herredsting paadømte Sag omtvistes, er om en under 24de Aug. 1692 mellem den daværende Eier af Søeholt, Stiftamtmand og Etatsraad Henning Ulrich Lützou og daværende Sognepræst til Øster Ulslev og Godsted Sogne Zacharias Danchel indgaaet Forening, hvorved de, i Anledning af at det ved Kongelig Bevilling af 8de Jan. 1689 var bleven tilladt at nedlægge og under Søeholt Hovedgaard at inddrage Rogebølle Bye staaende for Hartkorn, Ager og Eng 23 Tdr. 1 Skp. 3 Fd. 2 Alb. og Skovskyld 3 Fd. 1 Alb., mellem dem have vedtaget, at bemeldte Etatsraad og Stiftamtmand Lützou og Arvinger eller Efterkommere, som Søeholt eiende vorder, skulde til Sognepræst Danchel og hans Efterkommere, for Korntiende af Rogebølle Bye, aarligen svare 10 Rd. og for de tre store Hoitiders Offere, Kvægtienden og andre Accidentser, som af Byen kunde falde, 10 Rd., hvilke

20 Rd. skulde betales i rede Penge til Michelsdag, saalænge bemeldte Byes Jorder under Hovedgaarden vare beliggende, kan afgive en forpligtende Norm mellem Citanten Kammerherre v. Bertouch paa den ene og Indstævnte Sognepræst Hr. Sidenius paa den anden Side, eller om Indstævnte maa ansees berettiget til at undslaae sig for at modtage den omhandlede Refusion og derimod at fordre de oprindelige Præstationer, hvorfor samme er betinget.

Ved den inden Fugelse Herredsting under 13de April d. A. i Sagen afsagte Dom, er fornævnte Contract erklæret uforbindende for Indstævnte og han derimod kjendt berettiget til af Rogebølle Byes Hartkorn at oppebære Tiende, Offer og Accidentser paa den i Lovgivningen hjemlede Maade, hvorhos Processens Omkostninger ere ophævede og Citanten tilpligtet at betale Indstævntes befalede Sagfører Procurator Gjerding 12 Rbd. Sølv i Sallair. Denne Dom har Citanten nu indanket her for Retten, og paastaaet samme underkjendt, tilsidesat og derhen forandret, at han for Indstævntes Tiltale i denne Sag friefindes og hos Indstævnte tilkjendes Processens Omkostninger for begge Retter med noget tilstrækkeligt. Derimod har Indstævnte, der er meddeelt beneficium processus gratuiti, paastaaet Underretsdommen stadfæstet, og sig tilkjendt Processens Omkostninger hos Citanten.

Det bemærkes forløbig, at Rogebølle Byes Jorder, efter den under Sagen fremlagte Attest fra Laa-

lands Amtstue, sammenholdt med den ligeledes produ-
cerede Beregning fra det Kongelige Rentekammers
Landmaalings Arkiv over bemeldte Byes Hartkorn sees
endnu at være indbefattet under Søeholts Hovedgaards-
taxt, samt at det, efter hvad Citanten i første Instants
uimodsagt har avanceret, maa antages in confesso,
at der siden hiin i Aaret 1692 afsluttede Forening in-
gen Tiende in natura har været erlagt af Rogebølle
Byes Jorder, men at Præsterne ved Øster Ulslev og
Godsted Kald fra den Tid stedse have oppebaaret den
stipulerede aarlige Godtgjørelse i Penge.

Indstævnte anseer sig imidlertid beføiet til at und-
slaae sig for at modtage denne Refusion, og derimod
berettiget til at kræve de oprindelige Præstationer, deels
fordi Rogebølle Byes Jorder, efter Lovens 2—23—3,
formeentligen ingen Frihed for disses Udredelse kunde
erhverve ved at henlægges under Søeholts Hoved-
gaardstaxt, deels fordi den daværende Sognepræst,
efter Grundsætningerne i Lovens 2—22—24, for-
meentligen var uberettiget til at indgaae nogen Accord
om Vederlag for Tienden, eller de øvrige Kaldet tillagte
Indtægter, for mere end sin Embedstid, og altsaa ube-
føiet til at vedtage noget i saa Henseende til Præjudice
for sine Eftermænd, med mindre der paa saadan For-
ening var erhvervet Kongelig Conformation cfr. Can-
cellie-Skr. 17de Mai 1800.

Citanten har derimod, til Styrke for sin Paa-
stand, anført, at der langt over Mands Minde ikke er

svaret Tiende in natura af nogen Deel af de under Søeholt Hovedgaard henhørende Jorder, hvorfor den Ydelsesmaade, som fra umindelige Tider har fundet Sted, formeentligen, efter Lovgivningens Grundsætninger om den bestaaende Rets-Tilstands Vedvaren, fremdeles maa vedblive, om endog den under 24de Aug. 1692 oprettede Contract maatte laborere af nogen Mangel, da en formeentlig mangelfuld Contract dog ei kunde føre til et for Søeholts Eiere mindre fordeelagtigt Resultat end om slet ingen Contract havde fundet Sted; han har derhos bemærket, at der paa den Tid Contracten qvæstionis blev indgaaet intet Lovbud existerede, der gjorde en Kongelig Confirmation paa samme nødvendig, men at denne endog, efter Frd. af 1ste Aug. 1707 §. 10, naar heri fastsættes, at alle Forandringer med Mageskifter eller Cessioner af Præstegaardes Jorder, som ikke ved Kongl. Bevilling vare lagte under Hovedgaardstaxt, skulde, om endog Præsterne selv dermed kunde være tilfreds, fra Kongens Regierings Tiltrædelse (den 25de Aug. 1699) ophøre og aldeles være afskaffede, som tidligere afsluttet og som angaaende Jorder, der med Kongelig Bevilling vare lagte under Hovedgaardstaxten, ikke kunde være nogen senere Forandring undergivet.

Endelig har han og erindret, at Indstævnte selv har erkjendt Contracten, ved, ligesom sine Formænd, i flere Aar at oppebære de 20 Rd., der vare bestemte som Refusion for Rogebølle Byes Jorder, hvilken

Erkjendelse formeentligen maa binde ham for den følgende Tid.

Vel er det nu, hvad den paaberaabte praescriptio immemorialis angaaer, et i Lovgivningen, og det endog med særdeles Hensyn paa de geistlige Embeders Indtægter confr. 2—12—1 og 5, 2—15—10 2—23—2 og 4, aabent Brev af 3die Octbr. 1685, Frd. 29de Decbr. 1721 m. fl. antaget Princip, at Retsforhold, der have dannet sig ved en fra ældre Tider indført Skik og Brug, for Fremtiden bør agtes, men, efter denne Grundsætning, vil nærværende Tilfælde hvor de Præstationer, om hvilke der tvistes ei have deres Oprindelse fra Skik og Brug, men beviislig ere grundede i en formelig Contract, ikke umiddelbar kunne afgjøres.

Den af Citanten herimod gjorte Erindring, at hans Stilling dog ei kunde blive værre, end om der slet ingen Contract havde existeret, men Oprindelsen til den Maade, hvorpaa Tienden fra ældre Tider har været ydet, derimod ikke havde været at oplyse, er og ugrundet; thi det er dog klart, at de Grunde, hvorpaa Lovgivningen, der sanctionerer den fra ældre Tider nedarvede Skik og Brug, maa ansees bygget, nemlig, at undgaae den Ulempe og skadelige Forvirring det vilde foraarsage, naar slige ældgamle Forhold skulde underkastes Forandring forbi der beviisligen i tidligere Perioder havde bestaaet en anden Retstilstand, men hvis Overgang i den hidtil fulgte Skik og Brug dog ikke lod sig angive, ingenlunde i deres fulde Omfang ere an-

vendelige hvor Kilden til hiin Overgang lader sig efterspore, og sammes Gyldighed og Retsvirkning for dem, hvis Interesse derunder verserer, saaledes kan komme under Paadømmelse.

Men, saafremt det nu maa antages, at Præsten Danchel ingen Hjemmel har havt til at indgaae nogen Forening med Søeholdts daværende Eier om Vederlag for Tienden med Retsvirkning for sine Eftermænd, er det klart, at disses Forhold med at modtage den eengang vedtagne Godtgjørelse, blot kan betragtes som en Fornyelse af Contracten for deres Vedkommende, af hvilket, vel gjennem et Aarhundrede continuerede, men, dog kun paa Billighed grundede Forhald, der, hverken efter Sagens Natur, eller Lovgivningens Grundsætninger, kan udledes nogen Forpligtelse for Indstævnte, som nuværende Besidder af Kaldet. Ligesom det nu, hvad dette Spørgsmaal angaaer, indlyser, at en beneficiarius ikke kan være berettiget til paa egen Haand at raade over de ham pro officio tillagte Indtægter ud over sin Embedstid, hvilket og paa den Tid den under nærværende Sag omhandlede Forening blev indgaaet i Lovens 2—22—24 var, og i de om Tiendens Forandring til aarligt Afgivt udgangne Anordninger, saasom den Kongelige Indbydelse af 18de Marts 1796 §. 5 senere er, erkjendt, saaledes sees det heller ikke, at der kan hentes noget Argument fra den paaberaabte Frd. af 1ste Aug. 1707 §. 10 for den under 24de Aug. 1692 indgaaede Contracts Gyldighed for Præsten

Danchels Eftermænd; thi naar, denne Anordning erklærer alle Forandringer med Mageskifte og Cessioner af Præstegaardens Jorder, der ei vare grundede paa Kongelig Sanction, om endog Præsterne dermed kunde være tilfreds, fra Kongens Regjerings Tiltrædelse, altsaa uden al Hensyn til Udløbet af beneficiarii Embedstid, for at være ude af Kraft, og det endog under Straf, maa den dog ansees grundet paa den Forudsætning, at slige af vedkommende beneficiarier om Afhændelsen af de dem tillagte Embedsjorder paa egen Haand indgaaede Foreninger i og for sig vare ugyldige, og det er altsaa saa langt fra at denne Anordning bestyrker Præsten Danchels Competence til med Retsvirkning for hans Eftermænd, at forene sig med Tiendeyderne om at oppebære en aarlig Afgift istedetfor Tienden, at den meget mere taler derimod; ligesom det og er ligegyldigt, at denne Contract er indgaaet, forend den i Anordningen angivne Tidspunct, da de deri omhandlede uhjemlede Foreninger ingenlunde erholdt Gyldighed, fordi de vare afsluttede forend denne, men tvertimod fra denne Tidspunkt ophørte at gjelde.

Imidlertid er der dog nogen Sandsynlighed for, at Præsten Danchel har været competent til ikke blot for hans eget, men og for hans Eftermænds Vedkommende, at afslutte den titnævnte Forening.

Det maa nemlig bemærkes, at Øster Ulslev og Godsted Sognekald ved Rogebølle Byers Inddragelse under Søeholt Hovedgaard ikke længere paa samme

Maade som forhen kunde oppebære Offer og Accidentser af Byens Beboere, og det var altsaa, naar Kaldet ved hiin Forandring ikke skulde tabe noget af sine lovlige Indtægter, og at disse have været samme forbeholdte ved den Kongelige Bevilling af 8de Jan. 1689 maa, efter 2—23—3, Geistlighedens Privilegier af 24de Juni 1661 §. 2 og Indholdet af den i Anledning af den bevilgede Inddragelse siden under 24de August 1692 afsluttede Contract, antages, nødvendigt, at det nærmere maatte bestemmes, hvad Vederlag Kaldet i saa Henseende skulde nyde, hvorfor det og er sandsynligt, at Vedkommende dertil maa have erholdt den fornødne Authorisation, hvilken, naar den eengang skulde meddeles i Henseende til de ommeldte Præstationers Ansættelse til et bestemt Vederlag, og kan have omfattet Tiendens Ansættelse til en aarlig Afgivt. At en saadan Authorisation maa have ligget til Grund for den indgaaede Contract bestyrkes og derved, at samme er afsluttet under Præsidio af Herredsprovsten, der, efter 2—16—8, havde at føre Tilsyn med Kaldets Indtægter, thi denne Omstændighed vidner dog om, at det ved Contractens Afslutning, har været erkjendt, at Sognepræsten ved sit Samtykke ei var istand til at give den den tilsigtede Gyldighed, og det er da heller ikke at formode, at man skulde have søgt at afhjelpe denne saaledes erkjendte Mangel paa en til Diemedets Opnaaelse uskikket Maade.

Men naar der saaledes kan haves nogen grundet Tvivl om den Forening, hvorfra den hidtil i mere end et Aarhundrede fulgte Ydelsesmaade har sin Oprindelse, virkelig laborerer af nogen saadan Mangel, der maatte gjøre den uforbindende for Indstævnte, i hvilken Henseende det forøvrigt er begribeligt, at det maa være vanskeligt for Citanten, der ei heller har kunnet tilstædebringe Bevillingen af 8de Jan. 1689, efter saa lang Tids Forløb at forskaffe nogen fuldstændig Oplysning, skjønnes det ikke rettere, end at det, efter den foran citerte Lovgivnings Aand, maa have sit Forblivende ved, hvad der fra Alders Tid har været Brug, især da det af Citanten uimodsagt er avanceret, at Rogebølle Byes Jorder ikke ved Skjæl ere afsatte fra Søeholts forrige Hovedgaardsjorder, og man saaledes, ved at kuldkaste den hidtil fulgte Orden, netop vilde fremkalde den Uvished og Forvikling, hvilket det har været Lovgivningens Øiemeed, ved at sanctionere ældgammel Skik, at forebygge.

Fra Lovens 2—22—3 confr. Geistlighedens Privilegier af 24de Juni 1661 §. 2, skjønnes der iøvrigt ikke at kunne hentes noget Argument mod foranførte Resultat; thi, om det end maatte antages, at Lovgiveren i Henseende til Tiendefriheden har villet gjøre nogen Undtagelse fra det i 5—3—20 antagne, og med den øvrige Lovgivning overeensstemmende Princip, skjønnes det dog ikke, at nærværende Tilfælde derunder kunde henføres, da Citanten ikke prætenderer Frihed

for at erlægge Tiende af de omqvæstionerede Jorder, men ikkun vil at den hidtil fulgte ældgamle Ydelsesmaade fremdeles bør tages til Følge.

Da nu Citanten allerede, efter det Foranførte, vil blive at frifinde for Indstævntes Tiltale, bliver det overflødigt at undersøge, hvorvidt der af Indstævntes Forhold med i flere Aar at have modtaget den stipulerede Refusion kunde udledes nogen for ham i Fremtiden forpligtende Erkjendelse.

Processens Omkostninger for begge Retter blive, efter Omstændighederne, at ophæve.

Efter Sagens Udfald vil det Indstævntes beskikkede Sagfører i første Instants Procurator Gjerding ved Underretsdommen tilkjendte Salair der billiges blive at udrede af det Offentlige.

Sagens Behandling i første Instants og den befalede Sagførelse for begge Retter har været lovlig.

Thi kjendes for Ret: Citanten Kammerherre v. Bertouch til Søeholtgaard paa Laaland bør for Indstævnte Sognepræsten Hr. Sidenius for Øster Ulslev og Godsted Menigheder, hans Tiltale i denne Sag frie at være.

Processens Omkostninger for begge Retter ophæves.

Det Procurator Gjerding ved Underretsdommen tilkjendte Salair udredes af det Offentlige.

No. 23.

Spørgsmaal om, hvorvidt et af en Selveierbonde udstædt Document angaaende Gaardens Overladelse til en Søn skulde, efter sit Indhold og de øvrige oplyste Omstændigheder, betragtes som en Overdragelse i levende Live, eller kun som en testamentarisk Disposition.

I Sagen:

Mads Knudsen af Trøstrup,

contra:

Smaahandler H. C. Faaborg, Enkerne C. M. Iversen og Karen Knudsen med Laugværge og Gaardmand Jacob Mortensen af Bjeldringe.

(Afsagt den 20de Decbr. 1824).

Under 29de Juni 1818 udstædte Citanten Mads Knudsens Søn Rasmus Madsen til Indstævnte Smaahandler H. C. Faaborg en Panteobligation, stor 1480 Rbd. Sedler med Pant i den af ham iboende Selveiergaard i Trøstrup Bye, Odense Herred, med tilliggende Hartkorn 10 Td. 7 Skpr. og Skovskyld.

Efterat derpaa bemeldte Faaborg for denne sin Fordring havde erhvervet et Forlig over hans Debitor, har vedkommende Foged, under 30te Aug. 1821, paa Faaborgs Requisition, gjort Udlæg for berørte For-

dring, saavel i det stillede Pant, som i ⅛ Part af Karup Kirketiende, den til Gaarden hørende Besætning og Inventarium, samt en Deel andet i Gaarden værende Løsøre.

Under 4de Octbr. næstefter er der, efter bemeldte Indstævnte Faaborgs Begjæring som Udlægshaver, begyndt en Auctionsforretning over det udlagte Gods og ved 4de Auction afholdt den 4de Decbr. s. A. paa nærmere Approbation givet Hammerslag paa bemeldte Gaard med Tilliggende og det ved sidstnævnte Forretning specificerede Inventarium og Besætning samt paa Sjetteparten af Karup Kirketiende, uanseet den fra Citantens Side nedlagte Protest mod Auctionens Fremme paa Grund af, at han formeentligen var ene og rette Eier af de sælgende Eiendele, hvorpaa det af Indstævnte Gaardmand Jacob Mortensen af Bieldring gjorte Bud, af Auctions-Directeuren under 21de s. M. er approberet efter forud indhentet Samtykke fra Indstævnte Enkerne C. M. Iversen og Karen Knudsen, som tildeels vare panteberettigede i det bortsolgte efter Obligationer, der i sin Tid vare udstædte til dem af Citanten som daværende Eier. Endelig har Fogden, efter Indstævnte Jacob Mortensens Reqvisation, ved en Forretning af 27de Decr. 1821 indsat ham i Besiddelse af det Kjøbte.

Efterat Citanten derpaa allerede under en tidligere her ved Retten anhængiggjort Sag havde paaanket disse tvende Forretninger, men Sagen, paa Grund

af Mangler i Henseende til den udtagne Stævning, ved Dom af 17de Mai d. A., var afviist, har han nu paa nye, efter erholdt allernaadigst Opreisningsbevilling af 21de s. M., og i Henhold til det ham tidligere meddeelte beneficium paupertatis til Sagens Udførelse, indanket bemeldte tvende Forretninger til at kjendes uefterrettelige eller til aldeles at underkjendes, hvorhos han har principaliter paastaaet Indstævnte Jacob Mortensen tilpligtet, under Tvang af en daglig Mulct, at overlevere og tilbagegive Appellanten samtlige de ham tilhørende løse og faste Eiendomme, hvoraf Førstnævnte, ifølge den ovennævnte Auctionsforretning af 4de og 21de Decbr. 1821 og Indsættelsesforretning af 27de s. M., er kommen i Besiddelse, alt i den Stand, hvori det den 30te Aug. 1821 befandtes, og uden andre eller flere derpaa hvilende Forhæftelser end dem, der af Appellanten selv ere contraherede og som uindfriede endnu maatte henstaae deri.

Fremdeles har Citanten paastaaet samtlige Indstævnte tilpligtede, efter uvillige Mænds Skjøn, at erstatte ham Affavnet af de ommeldte Eiendomme og sammes Frugter, saavelsom en passende Reparation, for de ved ovenmeldte Forretninger ham tilføiede Krænkelser. Endelig har Citanten paastaaet sig Processens Omkostninger, derunder indbefattet et passende Sallarium for hans befalede Sagfører.

Hvad nu for det første det Spørgsmaal betræffer, enten Citanten Mads Knudsen eller hans Søn Ras-

mus Madsen bør ansees som Eier af den omhandlede Gaard tilligemed de tilhørende ovennævnte Eiendele, paa hvis Afgjørelse Sagens Udfald beroer, maa det antages at være in confesso mellem Parterne, at Citanten for 1805 har været rette Eier af de ved den indankede Executionsforretning udlagte faste Eiendomme; og det er saaledes klart, at det maa paaligge Indstævnte Faaberg, for hvis Vedkommende alene der under nærværende Sag her for Retten er taget til Gjenmæle, at bevise, at Eiendomsretten over disse Gjenstande senere er gaaet over til hans Debitor, Citantens Søn Rasmus Madsen, naar den Forretning, hvorved samme ere udlagte som sidstnævntes Eiendele, skal kunne staae ved Magt.

Et saadant Beviis har Indstævnte Faaberg ogsaa søgt at føre og i saa Henseende først paaberaabt en af Citanten under 7de Novbr. 1805 afgiven og efter Frd. 13de Mai 1769 inden Retten ratihaberet Declaration, hvorved han formeentligen overdrager sin Søn Ramus Madsen de omhandlede Eiendele til Eiendom. Vel tale nu og herfor baade nogle Udtryk i Documentet, som ei vel passe sig mod en blot testamentarisk Dispositions Beskaffenhed, og adskillige Bestemmelser i samme af ligedan Beskaffenhed, saasom: at Sønnen Rasmus Madsen skulle betale sin Faders Gjeld, tildeels paa Forlangende give hans Søstre Udstyr, samt at Sønnen skulle holde en under samme Dato oprettet Aftægts Contract. Men, da disse Bestemmelser dog

ogsaa kunne forklares saaledes, at Sønnen i Faderens levende Live blot de facto skulde have Nytten og Brugen af Gaarden, og derhos paatog sig saa betydelige Byrder i Haab om, at Faderen vilde hjelpe ham med sin øvrige Formue til at afholde samme, hvilket der og er fremkommet betydelig Formodning om at være skeet; da det derhos udtrykkelig hedder i Documentet, at det skal være et Testament, og da dets hele Form saavelsom Henviisningen til Frd. af 13de Mai 1769 ogsaa vidner herom; saa kan det ei ansees for at være et Document, hvorved Citanten i levende Live overdrager fornævnte Eiendomme til sin Søn, hvilket Resultat ogsaa forhen er antaget i en af denne Ret den 14de Juni 1813 afsagt Dom i en Sag mellem Citanten og Gaardmand Christen Eriksen, der under 9de Novbr. 1815 er stadfæstet i Høiesteret.

Efter det saaledes Anførte, kan det heller ikke gjøre nogen Forandring at bemeldte Document i Aaret 1818 er bleven tinglæst, da det efter sit Indhold ei kan ansees at gaae ud paa Eiendoms Overdragelse i levende Live, hvorpaa Tinglæsningen naturligviis ingen Indflydelse kan have, og ligesaalidet kan der med Rette søges noget Argument i den af Indstævnte paaberaabte Omstændighed, at Rasmus Madsen har havt Documentet i Hænde, saaledes at han kunde lade det tinglæse; thi det er af Citanten modsagt at han nogensinde har overgivet samme til denne sin Søn, hvorimod denne skal have bemægtiget sig det mod hans

Villie, hvilket, om end Sønnens egen Tilstaaelse herom ei kan komme i Betragtning, til Fordeel for Citanten som hans Fader, dog bestyrkes derved, at Citanten, der er henved 80 Aar gammel, efter hvad der uimodsagt er avanceret, maa antages at have været blind fra Aaret 1818 og temmelig døv.

Indstævnte Faaborg har dernæst paaberaabt sig, at Citanten i det mindste de facto skulde have overdraget Sønnen Gaarden, deels ved især under den paaankede Auctionsforretning, cfr. den fremlagte Act Pag. 12, at have erkjendt sig som Aftægtsmand, deels ved i Henhold til den ovennævnte i Testamentet af 7de November 1805 indførte Clausul om Aftægten, at have vedtaget og oppebaaret Aftægt af Gaarden efter en af Citanten selv fremlagt Aftægtsforpligtelse dateret samme Dag som Testamentet. Men, foruden at Skjødning i Almindelighed udfordres til Overdragelse af faste Eiendomme, saa har Citanten under den paaberaabte Auctionsforretning paastaaet, at han var ene Eier af Gaarden, og da dette, efter Sagens Natur, indeholdt Benægtelse af, at han var Aftægtsmand paa samme, behøvede han ei speciellere at benægte dette, og dernæst er det ei imod Citantens Benægtelse beviist, at den fremlagte Aftægtsforpligt, der alene er underskrevet af Rasmus Madsen, nogensinde er fuldbyrdet, saa at Citanten eller Kone virkelig have oppebaaret en saadan Aftægt som den heri stipulerede.

Fremdeles har Indstævnte til Styrke for sin Paastand anført, at Citanten i den ovennævnte her ved Retten den 14de Juni 1813 paadømte Sag, hvor der tvistedes, om han, som Eier af den nu omhandlede Gaard, skulde opføre et Stykke Hegn, paa en vis Maade stadigen har paastaaet ikke at være Eier af Gaarden, men at have overdraget den ved Documentet af 7de Novbr. 1805 til hans Søn; hvilken Erkjendelse formeentlig vel ikke dengang kunde komme ham selv til Fordeel mod tredie Mand, men nu maa tages til Følge mod ham selv.

Men, om end hans Erkjendelse under en anden Sag, i et andet Øiemeed og i Forhold til en anden Vederpart, kunde binde ham i nærværende Sag, saa maa saadant dog allerede af den Grund bortfalde, at han kun kan antages at have erkjendt sin Søn for Eier af Gaarden med Tilliggende, under den Forudsætning, at det tilommeldte Document indeholdt en Overdragelse af Eiendommen i levende Live, og da det nu maa antages, at Landets øverste Domstol har erklæret en saadan Fortolkning for urigtig, saa maa og Citanten derved være bleven berettiget til at frafalde sin tidligere Erkjendelse, der som meldt støttede sig paa en urigtig Forklaring af Documentet af 7de November 1805.

Paa Grund heraf kan det ligeledes intet relevere, at Citanten under en efter bemeldte Overretsdom

men, inden Høiesterets Doms Afsigelse, afholdt Executionsforretning gjentagende har paastaaet, at han ikke var Eier af Gaarden.

Endelig har Indstævnte Faaborg anført, at Citantens Søn, efter fremlagt Attest fra vedkommende Amtstue, i de senere Aar har været indtegnet som Eier af Gaarden og der betalt de Kongelige Skatter, men det er ei i saa Henseende godtgjort, hvilke Oplysninger Amtstuen fordrer, før at nogen skal indtegnes der som Eier af en Selveiergaard, ligesom Amtstuens Formening herom i alt Fald ei kunde være forbindende for Citanten, og hvad Skatterne angaaer, da er der produceret Beviis for, at Citanten selv har betalt dem i 1817, og hans ovenanførte meget svagelige Tilstand afgiver da god Grund til, at han ei senere personlig erlagde dem, hvortil sluttelig kommer, at Citanten selv endnu sildigere har fæstet Tjenestefolk paa Gaarden, og at der er tilveiebragt Formodning for, at han i den fra Aaret 1805 forløbne Tid har opsagt og indfriet nogle Eiendommen vedkommende Hæftelser, hvorved han altsaa qvam maxime har gereret sig som Eier.

Efter alt Foranførte maa Citanten altsaa ansees at være retmæssig Eier af de ved den indankede Executionsforretning udlagte faste Eiendomme tilligemed den senere specificerede Besætning og Inventarium, i Henseende til hvilke sidste Dele ingen speciel Erindring er gjort af Indstævnte Faaborg, og som desuden, efter

det omtvistede Testament, maatte ansees at følge Gaarden.

Med Hensyn til det øvrige ved bemeldte Executionsforretning udlagte Løsøre kan derimod Forretningen, efter Citantens Procedure, ei antages at være underkastet Paaanke, ligesom intet under Sagen er fremkommet for, at Citanten ved de Indstævnte er sat ud af disse Effecters Besiddelse.

En Følge af den nævnte Citantens Eiendomsret vil da være, at den paastævnte Executionsforretning, forsaavidt den efter det ovenmeldte maa antages at være paaanket, saavelsom da og den paastævnte Auctionsforretning og Indsættelsesforretning ville være at ophæve, og at Indstævnte Jacob Mortensen, da enhver Eier er berettiget til at søge sine Ting tilbage fra den, der uden tilstrækkelig Hjemmel besidder samme, bliver pligtig til under Tvang af en daglig Mulct, der bestemmes til 10 Rbd. Sølv, og som bliver at udrede til Odense Amts Fattigkasse, med Regres til andre Vedkommende saavidt han veed bedst vil og kan at tilbagegive den omhandlede Gaard med Besætning og Inventarium samt den tilkjøbte Sjettepart af Karup Kirketiende, alt i den Stand, som han, i Overeensstemmelse med den hertil indstævnte Auctionsforretning og ved den paaankede Indsættelsesforretning, har modtaget disse Eiendele.

Hvad derimod angaaer den af Citanten fordrede

Erstatning for Affavnet af titommeldte Eiendele, da kan vel Indstævnte Faaborgs principale Erindring herimod, at Citanten, ved sit eget tidligere Forhold, maatte have forspildt sin ellers muelige Ret til at fordre saadan Erstatning, ei, efter Sagens Omstændigheder, antages at være afgjørende, men han maa, paa den anden Side, gives Medhold i, at vedkommende Indstævnte ei bør udsættes for mueligen at lide ved, at Citanten ei i rette Tid har indanket oftmeldte Forretninger; dog vil saadant, da der aldeles intet er fremkommet for, at nærværende Sag, efter Appellationsstævnings Udtagelse, vilde være gaaet hurtigere frem, naar Stævningen var udtaget i rette Tid, end nu er skeet, alene have til Følge, at Citanten ei hos nogen af de Indstævnte kan erholde Erstatning for det omhandlede Affavn indtil den 22de Mai dette Aar, da Stævningen her til Retten i denne Sag er udtaget, hvorimod, i Analogie med 5—5—4, Indstævnte Jacob Mortensen in solidum med Indstævnte Faaborg, som den, der uretmæssigen har foranlediget, at Citanten er bleven skilt ved Besiddelsen af sine Eiendomme, blive pligtige at give Citanten en efter uvillige Mænds Skjøn billig Erstatning for Affavnet af ovennævnte Eiendomme fra denne Dato og indtil Citanten igjen vorder indsat i Besiddelsen af samme.

I Henseende til den af Citanten paastaaede Reparation, findes der endelig i Sagens Omstændigheder

ei tilstrækkelig Anledning til at paalægge nogen af de Indstævnte at tilsvare en saadan.

Hvad angaaer de Indstævnte Enkerne E. M. Iversen og Karen Knudsen, da kunde vel deres ovennævnte givne Samtykke til de omspurgte Eiendommes Realisation ei gjøre en saadan gyldig, allerede af den Grund at, om de end vare Citantens Creditorer, saa havde de dog ei erhvervet Udlæg i Eiendommene, men, paa den anden Side, findes deres Forhold ved at give deres Samtykke til en Realisation, som allerede af en anden Udlægshaver var paastaaet og af vedkommende Rettensbetjent indrømmet, for saaledes selv at erholde deres paa de bortsolgte Eiendomme hvilende Fordringer fyldestgjorte, ei at være af den Beskaffenhed, at Citanten hos bemeldte Indstævnte kan fordre nogen Erstatning, endskjøndt selv den Realisation, hvortil de gave deres Samtykke, ei i og for sig antages for retmæssig, og de ville saaledes være at frifinde for Citantens Tiltale.

Processens Omkostninger blive Indstævnte Faaborg og Jacob Mortensen pligtige at tilsvare Citanten med 60 Rbd., derunder indbefattet i Sallarium til Citantens befalede Sagfører Procurator Ring 25 Rbd. Sølv, hvormed iøvrigt bliver at forholde efter det Citanten meddeelte allernaadigste beneficium paupertatis.

Den befalede Sagførelse har under nærværende Sag været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: De Indstævnte Enkerne C. M. Iversen og Karen Knudsen bør for Citanten Mads Knudsen af Trøstrup hans Tiltale i denne Sag frie at være.

Den under nærværende Sag paastævnte Executionsforretning af 30te Aug. 1821, forsaavidt den er paaanket, saavelsom den paastævnte den 4de October s. A. begyndte Auctionsforretning, samt den under 27de Decbr. næstefter iværksatte Indsættelsesforretning ophæves, og bør Indstævnte Gaardmand Jacob Mortensen af Beldringe, mod Regres til andre Vedkommende som han bedst veed, vil og kan, under en Mulct af 10 Rbd. Sølv til Odense Amts Fattigkasse, for hver Dag han sidder denne Dom overhørig, tilbagelevere Citanten Mads Knudsen af Trøstrup, den under Sagen omhandlede Selveiergaard, med Tilliggende, Besætning og Inventarium samt ⅛ Part af Karup Kirketiende, alt i den Stand, som samme af ham i Overeensstemmelse med den indankede Auctionsforretning og den paastævnte ovenmeldte Indsættelsesforretning er modtaget. Saa bør og sidstnævnte Indstævnte og indstævnte Faaborg in solidum tilsvare Citanten, efter uvillige Mænds Skjøn, en billig Erstatning for Affavnet af bemeldte Eiendomme, fra den 22de Mai d. A. indtil Citanten igjen vorder indsat i sammes Besiddelse.

Endelig bør begge disse Indstævnte paa lige Maade betale Citanten denne Processes Omkostninger

med 60 Rbd. Sølv, derunder indbefattet i Salarium til Citantens beskikkede Sagfører Procurator Ring, 25 Rbd. Sølv, hvormed iøvrigt bliver at forholde efter det Citanten meddeelte allernaadigste beneficium paupertatis.

At efterkommes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

Høiesteretsdomme udi de i juridisk Tidsskrivt meddeelte Retssager.

(Fortsættelse fra bemeldte Skrifts 10 Binds 2det Hæfte Side 154 - 189).

No. 1.

I Sagen:

Forpagter Olsens Enke med Laugværge,

contra:

Conferentsraad og Kammeradvocat Johan Martin Schønheider, Ridder af Dannebrogen og Dannebrogsmand, paa Embeds Vegne.

(Afsagt den 20de Novbr. 1823).

Den Kongelige Kasse bør for sammes Forbring efter afgangne Ritmester Hansens Panteobligation af 11te Juni 1819 være berettiget til fremfor Citantinden at nyde fortrinligt Udlæg i det, ved Salget af de paa Faareveile i bemeldte Ritmester Hansens og Enkes Opbudsboe registerede Meierie Redskaber og Hollænderie-

Qvæg, udbragte Auctions Beløb. I Salarium til Kammeradvocaten for begge Retter betaler Citantinden 80 Rbd. Sølv. Saa betaler hun og til Justitskassen, som Tabende, 5 Rbd. Sølv.

(Jvf. jur. Tidsskr. 10 B. 2 H. S. 228 = 234).

No. 2.

I Sagen:

Høiesteretsadvocat Frederik Wilhelm Treschow, efter Kongelig Befaling,

contra:

Arrestanten Anders Nielsen, Smed.

(Afsagt den 11te Decbr. 1823).

Lands: Over= samt Hof= og Stads=Rettens Dom bør, forsaavidt paaanket er, ved Magt at stande.

(Jvf. jur. Tidsskr. 11 B. 1 H. S. 105 = 109).

No. 3.

I Sagen:

Grosserer O. C. Gammeltofts Enke med Langværge,

contra:

Landvæsens Commissair og Herredsfoged Casper Møller.

(Afsagt den 17de Juni 1824).
Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. Processens Omkostninger for Høiesteret betaler Contracitanten til Citantinden med 100 Rbd. Sølv. Saa betaler han og til Justitskassen, som Tabende, 5 Rbd. Sølv.

(Jvf. jur. Tidsskr. 11 B. 1 H. S. 95-100).

No. 4.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Peter Salicath, efter Kongelig Befaling,

contra:

Arrestantinden Maren Wilhelmsdatter.

(Afsagt den 23de Juni 1824).
Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande.

Jvf. jur. Tidsskr. 11 B. 2 H. S. 283-286).

No. 5.

I Sagen:

Afgangne Generallieutenant Bechs Enke, Ingeborg Bech, fød Astrup, med Laugværge,

contra:

Tobaksfabrikør Jørgen Bech & Sønner.

Fremdeles har Indstævnte til Styrke for sin Paastand anført, at Citanten i den ovennævnte her ved Retten den 14de Juni 1813 paadømte Sag, hvor der tvistedes, om han, som Eier af den nu omhandlede Gaard, skulde opføre et Stykke Hegn, paa en vis Maade stadigen har paastaaet ikke at være Eier af Gaarden, men at have overdraget den ved Documentet af 7de Novbr. 1805 til hans Søn; hvilken Erkjendelse formeentlig vel ikke dengang kunde komme ham selv til Fordeel mod tredie Mand, men nu maa tages til Følge mod ham selv.

Men, om end hans Erkjendelse under en anden Sag, i et andet Øiemeed og i Forhold til en anden Vederpart, kunde binde ham i nærværende Sag, saa maa saadant dog allerede af den Grund bortfalde, at han kun kan antages at have erkjendt sin Søn for Eier af Gaarden med Tilliggende, under den Forudsætning, at det tilommeldte Document indeholdt en Overdragelse af Eiendommen i levende Live, og da det nu maa antages, at Landets øverste Domstol har erklæret en saadan Fortolkning for urigtig, saa maa og Citanten derved være bleven berettiget til at frafalde sin tidligere Erkjendelse, der som meldt støttede sig paa en urigtig Forklaring af Documentet af 7de November 1805.

Paa Grund heraf kan det ligemaade intet relevere, at Citanten under en efter bemeldte Overretsdom

men, inden Høiesterets Doms Afsigelse, afholdt Executionsforretning gientagende har paastaaet, at han ikke var Eier af Gaarden.

Endelig har Indstævnte Faaborg anført, at Citantens Søn, efter fremlagt Attest fra vedkommende Amtstue, i de senere Aar har været indtegnet som Eier af Gaarden og der betalt de Kongelige Skatter, men det er ei i saa Henseende godtgjort, hvilke Oplysninger Amtstuen fordrer, for at nogen skal indtegnes der som Eier af en Selveiergaard; ligesom Amtstuens Formening herom i alt Fald ei kunde være forbindende for Citanten, og hvad Skatterne angaaer, da er der produceret Beviis for, at Citanten selv har betalt dem i 1817; og hans ovenanførte meget svagelige Tilstand afgiver da god Grund til, at han ei senere personlig erlagde dem, hvortil sluttelig kommer, at Citanten selv endnu sildigere har fæstet Tjenestefolk paa Gaarden, og at der er tilveiebragt Formodning for, at han i den fra Aaret 1805 forløbne Tid har opsagt og indfriet nogle Eiendommen vedkommende Hæftelser, hvorved han altsaa qvam maxime har gereret sig som Eier.

Efter alt Foranførte maa Citanten altsaa ansees at være retmæssig Eier af de ved den indankede Executionsforretning udlagte faste Eiendomme tilligemed den senere specificerede Besætning og Inventarium, i Henseende til hvilke sidste Dele ingen speciel Erindring er gjort af Indstævnte Faaborg, og som desuden, efter

det omtvistede Testament, maatte ansees at følge Gaarden.

Med Hensyn til det øvrige ved bemeldte Executionsforretning udlagte Løsøre kan derimod Forretningen, efter Citantens Procedure, ei antages at være underkastet Paaanke, ligesom intet under Sagen er fremkommet for, at Citanten ved de Indstævnte er sat ud af disse Effecters Besiddelse.

En Følge af den nævnte Citantens Eiendomsret vil da være, at den paastævnte Executionsforretning, forsaavidt den efter det ovenmeldte maa antages at være paaanket, saavelsom da og den paastævnte Auctionsforretning og Indsættelsesforretning ville være at ophæve; og at Indstævnte Jacob Mortensen, da enhver Eier er berettiget til at søge sine Ting tilbage fra den, der uden tilstrækkelig Hiemmel besidder samme, bliver pligtig til under Tvang af en daglig Mulct, der bestemmes til 10 Rbd. Sølv, og som bliver at udrede til Odense Amts Fattigkasse, med Regres til andre Vedkommende som han veed bedst vil og kan, at tilbagegive den omhandlede Gaard med Besætning og Inventarium samt den tilkiøbte Siettepart af Karup Kirketiende, alt i den Stand, som han, i Overeensstemmelse med den hertil indstævnte Auctionsforretning og ved den paaankede Indsættelsesforretning, har modtaget disse Eiendele.

Hvad derimod angaaer den af Citanten fordrede

Erstatning for Afsavnet af tilommeldte Eiendele, da kan vel Indstævnte Faaborgs principale Erindring herimod, at Citanten, ved sit eget tidligere Forhold, maatte have forspildt sin ellers muelige Ret til at fordre saadan Erstatning, ei, efter Sagens Omstændigheder, antages at være afgjørende, men han maa, paa den anden Side, gives Medhold i, at vedkommende Indstævnte ei bør udsættes for mueligen at lide ved, at Citanten ei i rette Tid har indanket oftmeldte Forretningen; dog vil saadant, da der aldeles intet er fremkommet for, at nærværende Sag, efter Appellations-Stævnings Udtagelse, vilde være gaaet hurtigere frem, naar Stævningen var udtaget i rette Tid, end nu er skeet, alene have til Følge, at Citanten ei hos nogen af de Indstævnte kan erholde Erstatning for det omhandlede Afsavn indtil den 22de Mai dette Aar, da Stævningen her til Retten i denne Sag er udtaget, hvorimod, i Analogie med 5—5—4, Indstævnte Jacob Mortensen in solidum med Indstævnte Faaborg, som den, der uretmæssigen har foranlediget, at Citanten er bleven skilt ved Besiddelsen af sine Eiendomme, blive pligtige at give Citanten en efter uvillige Mænds Skjøn billig Erstatning for Afsavnet af ovennævnte Eiendomme fra denne Dato og indtil Citanten igjen vorder indsat i Besiddelsen af samme.

I Henseende til den af Citanten paastaaede Reparation, findes der endelig i Sagens Omstændigheder

ei tilstrækkelig Anledning til at paalægge nogen af de Indstævnte at tilsvare en saadan.

Hvad angaaer de Indstævnte Enkerne E. M. Iversen og Karen Knudsen, da kunde vel deres ovennævnte givne Samtykke til de omspurgte Eiendommes Realisation ei gjøre en saadan gyldig, allerede af den Grund at, om de end vare Citantens Creditorer, saa havde de dog ei erhvervet Udlæg i Eiendommene, men, paa den anden Side, findes deres Forhold ved at give deres Samtykke til en Realisation, som allerede af en anden Udlægshaver var paastaaet og af vedkommende Rettensbetjent indrømmet, for saaledes selv at erholde deres paa de bortsolgte Eiendomme hvilende Fordringer fyldestgjorte, ei at være af den Beskaffenhed, at Citanten hos bemeldte Indstævnte kan fordre nogen Erstatning, endskjøndt selv den Realisation, hvortil de gave deres Samtykke, ei i og for sig antages for retmæssig, og de ville saaledes være at frifinde for Citantens Tiltale.

Processens Omkostninger blive Indstævnte Faaborg og Jacob Mortensen pligtige at tilsvare Citanten med 60 Rbd., derunder indbefattet i Sallarium til Citantens befalede Sagfører Procurator Ring 25 Rbd. Sølv, hvormed iøvrigt bliver at forholde efter det Citanten meddeelte allernaadigste beneficium paupertatis.

Den befalede Sagførelse har under nærværende Sag været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: De Indstævnte Enkerne C. M. Iversen og Karen Knudsen bør for Citanten Mads Knudsen af Trøstrup hans Tiltale i denne Sag frie at være.

Den under nærværende Sag paastævnte Executionsforretning af 30te Aug. 1821, forsaavidt den er paaanket, saavelsom den paastævnte den 4de October s. A. begyndte Auctionsforretning, samt den under 27de Decbr. næstefter iværksatte Indsættelsesforretning ophæves, og bør Indstævnte Gaardmand Jacob Mortensen af Beldringe, mod Regres til andre Vedkommende som han bedst veed, vil og kan, under en Mulct af 10 Rbd. Sølv til Odense Amts Fattigkasse, for hver Dag han sidder denne Dom overhørig, tilbagelevere Citanten Mads Knudsen af Trøstrup, den under Sagen omhandlede Selveiergaard, med Tilliggende, Besætning og Inventarium samt ⅛ Part af Karup Kirketiende, alt i den Stand, som samme af ham i Overeensstemmelse med den indankede Auctionsforretning og den paastævnte ovenmeldte Indsættelsesforretning er modtaget. Saa bør og sidstnævnte Indstævnte og indstævnte Faaborg in solidum tilsvare Citanten, efter uvillige Mænds Skjøn, en billig Erstatning for Affsavnet af bemeldte Eiendomme, fra den 22de Mai d. A. indtil Citanten igjen vorder indsat i sammes Besiddelse.

Endelig bør begge disse Indstævnte paa lige Maade betale Citanten denne Processes Omkostninger

med 60 Rbd. Sølv, derunder indbefattet i Salarium til Citantens beskikkede Sagfører Procurator Ring, 25 Rbd. Sølv, hvormed iøvrigt bliver at forholde efter det Citanten meddeelte allernaadigste beneficium paupertatis.

At efterkommes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

Høiesteretsdomme udi de i juridisk Tidsskrivt meddeelte Retssager.

(Fortsættelse fra bemeldte Skrifts 10 Binds 2det Hæfte Side 154 - 189).

No. 1.

I Sagen:

Forpagter Olsens Enke med Laugværge,

contra:

Conferentsraad og Kammeradvocat Johan Martin Schønheider, Ridder af Dannebrogen og Dannebrogsmand, paa Embeds Vegne.

(Affagt den 20de Novbr. 1823).

Den Kongelige Kasse bør for sammes Fordring efter afgangne Ritmester Hansens Panteobligation af 11te Juni 1819 være berettiget til fremfor Citantinden at nyde fortrinligt Udlæg i det, ved Salget af de paa Faareveile i bemeldte Ritmester Hansens og Enkes Opbudsboe registerede Meierie Redskaber og Hollænderie-

Qvæg, udbragte Auctions Beløb. I Salarium til Kammeradvocaten for begge Retter betaler Citantinden 80 Rbd. Sølv. Saa betaler hun og til Justitskassen, som Tabende, 5 Rbd. Sølv.

(Jvf. jur. Tidsskr. 10 B. 2 H. S. 228 = 234).

No. 2.

I Sagen:

Høiesteretsadvocat Frederik Wilhelm Treschow, efter Kongelig Befaling,

contra:

Arrestanten Anders Nielsen, Smed.

(Afsagt den 11te Decbr. 1823).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør, forsaavidt paaanket er, ved Magt at stande.

(Jvf. jur. Tidsskr. 11 B. 1 H. S. 105 = 109).

No. 3.

I Sagen:

Grosserer O. C. Gammeltofts Enke med Laugværge,

contra:

Landvæsens Commissair og Herredsfoged Casper Møller.

(Afsagt den 17de Juni 1824).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. Processens Omkostninger for Høiesteret betaler Contracitanten til Citantinden med 100 Rbd. Sølv. Saa betaler han og til Justitskassen, som Tabende, 5 Rbd. Sølv.

(Jvf. jur. Tidsskr. 11 B. 1 H. S. 95-100).

No. 4.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Peter Salicath, efter Kongelig Befaling,

contra:

Arrestantinden Maren Wilhelmsdatter.

(Afsagt den 23de Juni 1824).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande.

Jvf. jur. Tidsskr. 11 B. 2 H. S. 283-286).

No. 5.

I Sagen:

Afgangne Generallieutenant Bechs Enke, Ingeborg Bech, fød Astrup, med Laugværge,

contra:

Tobaksfabrikør Jørgen Bech & Sønner.

(Afsagt den 25de Juni 1824).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande, dog saaledes, at Processens Omkostninger ophæves. Til Justitskassen betale Contracitanterne, som Tabende, 5 Rbd. Sølv.

(Jvf. jur. Tidsskr. 11 B. 1 H. S. 147-150).

No. 6.

I Sagen:

Høiesteretsadvocat Poul Egede Sporon, efter Kongelig Befaling,

contra:

Rasmus eller Lars Jensen, Jacob Larsen, Avlsmand Jens Nielsens Enke, Ane Rasmusdatter og Skomager Niels Larsen Mørck.

(Afsagt den 27de Juli 1824).

Ane Rasmusdatter og Niels Larsen Mørck bør bøde til Nykjøbing Byes Fattigcasse, den første 10 Rbd. Sølv og den sidste 5 Rbd. Sølv. Iøvrigt bør Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom ved Magt at stande.

(Jvf. jur. Tidsskr. 12 B. 1 H. S. 16-20.

No. 7.

I Sagen:

Høiesteretsadvocat Poul Egede Sporon, efter Kongelig Befaling,

contra:

Arrestanten Johan Anders Olsen Ervolder.

(Afsagt den 30te Juli 1824).

Johan Anders Olsen Ervolder bør hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i sex Gange fem Dage. I Henseende til Actionens Omkostninger bør Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom ved Magt at stande.

(Jvf. jur. Tidsskr. 12 B. 1 H. S. 37-41).

No. 8.

I Sagen:

Høiesteretsadvocat Poul Egede Sporon, efter Kongelig Befaling,

contra:

Jordemoder Mariane Andersen.

(Afsagt den 27de Oct. 1824).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande.

(Jvf. jur. Tidsskr. 12 B. 1 H. S. 100-101.

No. 9.

I Sagen:

Høiesteretsadvocat Poul Egede Sporon, efter Kongelig Befaling,

contra:

Arrestanterne Daniel Wilz og Rasmus Henrichsen.

No. 13.

I Sagen:

Realisations-Commissarierne i Greve C. A. Rantzaus Boe,

contra:

Gaardmand Hans Jørgensen.

(Afsagt den 22de Juni 1825).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Salarium til Advocat Høegh Guldberg for Høiesteret betale Citanterne 60 Rbd. Sølv. Saa betale de og til det Offentlige det Retsgebyhr og Skriversalarium, som skulde have været erlagt eller endnu erlægges, og Godtgjørelse for det stemplede Papiir, som skulde have været brugt, eller endnu bruges, hvis Sagen ikke for Høiesteret havde været beneficeret. Endelig betale de og til Justitskassen, som Tabende, 5 Rbd. Sølv.

(Jvf. Jur. Tidsskr. 7 B. 2 H. S. 67-71).

No. 14.

I Sagen:

Kjøbmand Peder Christensen,

contra:

Administrationen for Grevskabet Knuthenborg.

(Afsagt den 24de Juni 1825).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. Processens Omkostninger for Høiesteret betaler Citanten til Indstævnte med 100 Rbd. Sølv. Saa betaler han og til Justitskassen, som Tabende, 5 Rbd. Sølv.

(Jvf. jur. Tidsskr. 11 B. 2 H. S. 254-262).]

No. 15.

I Sagen:

Thee- og Porcellainshandler Niels Johansen,

contra:

Administrationen for Havnevæsenet i Kjøbenhavn.

(Afsagt den 29de Juni 1825).

Contracitanterne bør for Citantens Tiltale i denne Sag frie at være. I Sallarium til Procurator Baastrup og Advocat Sporon betaler Citanten til den første 12 Rbd. og til den sidste 60 Rbd.; saa betaler han og til Justitscassen, som Tabende, 5 Rbd. alt Sølv.

(Jvf. nærv. Hefte S. 153-160).

No. 16.

I Sagen:

Gaardmand Jørgen Pedersen,

contra:

Justitsraad Jeppe Andreas Bjerg, samt Administratorerne af hans Boe, Secretair W. Bjerg og Lands-Over- samt Hof- og Stadsrets Procurator Dahl.

(Afsagt den 12te Octbr. 1825).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. Processens Omkostninger for Høiesteret ophæves. Til Justitscassen betaler Citanten 1 Rbd. Sølv og Contracitanten ligesaameget.

(Jvf. jur. Tidsſk. 12 B. 1 H. S. 10-16).

No. 17.

I Sagen:

Directionen for Universitetet og de lærde Skoler, paa Kjøbenhavns Communitets Vegne,

contra:

Premierlieutenant og Procurator Angersbach.

(Afsagt den 17de Octbr. 1825).

Lieutenant Rasmus Grønbech Angersbach bør til det Kongelige Communitet i Kjøbenhavn betale 940 Rbd. 82½ ß. Sedler og Tegn med Renter 4 pC. deraf fra den 11te Febr. 1820 indtil Betaling skeer. Saa betaler han og i Salarium til Advocat Salicath for Høiesteret 50 Rbd., samt til Procuratorerne Hansteen, Næsted og Peetz, til den første 15 Rbd., til den anden 8 Rbd.

og til den sidste 3 Rbd. Til Justitskassen betaler han, som Tabende, 1 Rbd., Alt Sølv.

(Jvf. jur. Tidsskr. 11 B. 2 H. S. 91-94).

No. 18.

I Sagen:

Kammeradvocaten, Conferentsraad Johan Martin Schønheyder, paa Embeds Vegne,

contra:

Directionen for det octroierede asiatiske Compagnie, paa bemeldte Compagnies Vegne.

(Afsagt den 9de Jan. 1826).

De Indstævnte bør til den Kongelige Kasse betale 336 Rbd. 48 Skilling rede Sølv med Renter 4 pC. deraf fra 25de Octbr. 1823 indtil Betaling skeer. I Salarium til Kammeradvocaten betale de Indstævnte 80 Rbd. Sølv. Saa betale de og til Justitskassen, som Tabende, 5 Rbd. Sølv.

(Jvf. jur. Tidsskr. 11 B. 2 H. 287-292).

No. 19.

I Sagen:

Gaardmand Peder Hansen,

contra:

Overkrigscommissair Petersen paa det Kongelige Rentekammers Vegne.

(Afsagt den 17de Jan. 1826).

Citanten bør for Indstævntes Tiltale i denne Sag frie at være. Det Procurator Nissen ved Birketingsdommen tillagte Sallarium udredes af det Offentlige.

(Jvf. jur. Tidsskr. 12 B. 1 H. S. 66-71).

No. 20.

I Sagen:

Det theologiske Facultet som Direction for Kjøbenhavns Communitet.

contra:

Afgangne Cancelliesecretair Petersens Stervboe og Arvinger samt Sognefoged Rasmus Jørgensen paa egne og Allerslev Sogns øvrige Tiendeyderes Vegne.

(Afsagt den 29de Marts 1826)

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. Processens Omkostninger for Høiesteret ophæves. Til Justitscassen betale Citanterne som Tabende 1 Rbd. Sølv.

(Jvf. jur. Tidsskr. 12 B. 1 H. S. 161-175).

No. 21.

I Sagen:

Smaaehandler Hans Carl Fasborg og Gaardmand Jacob Mortensen,

contra:

Aftægtsmand Mads Knudsen.

(Afsagt den 6te April 1826.

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande, dog saaledes at Processens Omkostninger, med Undtagelse af det Procurator Ring tilkjendte Sallarium, ophæves. I Sallarium til Advocat Salicath for Høiesteret, betale Citanterne een for begge og begge for een 60 Rbd. Sølv; saa betale de og paa lige Maade til Justitscassen, som Tabende, 5 Rbd. Sølv.

(Jvf. nærv. Hefte S. 188-200).

No. 22.

I Sagen:

Skiftecommissarierne i afgangne Kromand Jacob Botrebyes Boe;

contra:

Universitetsforvalter og Procurator Grüner.

(Afsagt den 17de April 1826).

Indstævnte bør for Citanternes Tiltale i denne Sag frie at være. Processens Omkostninger for alle Retter

betale Citanterne til Indstævnte med 100 Rbd. Sølv; saa betale de og til Justitscassen, som Tabende, 5 Rbd. Sølv.

(Jvf. jur. Tidsskr. 10 B. 2 H. S. 235-242).

No. 23.

I Sagen:

Sognepræst Hr. Isach Sidenius,

contra:

Kammerherre v. Bertouch.

(Afsagt den 27de April 1826).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. Processens Omkostninger for Høiesteret ophæves. Til Justitscassen betaler Citanten, som Tabende, 1 Rbd. Sølv.

(Jvf. nærv. Hæfte S. 177-187).

No. 24.

I Sagen:

Told- og Consumtions-Inspecteurerne i Kjøbenhavn, Justitsraaderne Christian Agerskow, Hans Muus og Johan Christian Salomon Muttersbach,

contra:

Kasserer og første Loper ved Øresunds Toldkammer Generalkrigscommissair Johan Peter Henrik Harboe.

(Afsagt den 19de Mai 1826).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Salarium til Advocat Blechinberg for Høiesteret betale Citanterne een for alle og alle for een 80 Rbd. Sølv; saa betale de og paa lige Maade til Justitscassen som Tabende 5 Rbd. Sølv.

(Jvf. jur. Tidsskr. 12 B. 1 H. S. 188-193).

Om Delegation.

Der gives ikke let nogen Retsſætning, ſom hidtil har været anſeet for mere afgjort, end den, at Ingen, paa hvem en Forpligtelſe hviler, kan, uden den Rethavendes enten i Almindelighed eller i Særdeleshed tilkjendegivne Samtykke, frigjøre ſig for ſamme, ved at ſætte en Anden i ſit Sted. Denne Sætning ſynes ſaa umiddelbart at være tilſagt af den ſunde Fornuft, ligeſom den og ſynes ſaa beſtemt at være forudſat i alle Love, at man ikke let ſkulde kunne tænke ſig Muligheden af nogen Meningsulighed i denne Henſeende, ligeſom det heller ikke er blevet mig bekjendt, at en ſaadan hidtil nogenſinde har fundet Sted. Imidlertid har ganſke nylig en norſk Retslærer, Hr. Lector juris C. Winther Hjelm, modſagt den ſaa almindeligen antagne Mening i en ſærſkilt Afhandling desangaaende, der findes i juridiſke Samlinger, udgivne af Cancelliraad Munthe af Morgenſtjerne, Stiftsoverrets Procurator P. Carl Laſſon og den ovennævnte Forfatter, hvilket Tidsſkrift,

der tegner til at blive interessant, uden Tvivl er bestemt til at træde i Stedet for det juridiske Repertorium, af hvis første Hefte jeg i nyt jur. Arkiv 26de Bind S. 186 til Enden har leveret en bedømmende Anmeldelse. Skjøndt Hr. Forf. ingenlunde har været i Stand til at retfærdiggjøre det Paradox, han har paataget sig at forsvare, og som, hvis det blev antaget, vilde faae den meest indgribende Indflydelse paa alle borgerlige Forhold, saa kan man dog ikke nægte, at han har udført sit Æmne med en saadan Grad af Skarpsindighed, at let en eller anden Lovkyndig derved kunde lade sig blænde. Jeg anseer det derfor ikke overflødigt, at prøve hans nye Theorie, for derved at godtgjøre, at han paa ingen Maade har rokket den hidtil almindeligt antagne Lære. Vel vilde det være et uoverkommeligt Arbeide, at gjendrive alle Paradoxier af dette Slags, som Tid efter anden vise sig i den juridiske Verden. Men, ved at underkaste enkelte af dem en nøiagtig Critik, bidrager man ikke blot til at fortrænge disse, men man gjør og Retsvidenskabens Dyrkere opmærksomme paa den Varsomhed, hvormed lignende Meninger maae prøves. Fra denne Synspunkt er det, at jeg her, i Lighed af min ved adskillige lignende Leiligheder brugte Fremgangsmaade, indlader mig saa udførlig paa hiin nye Lære, hvorfra jeg iøvrigt er overbeviist om, at den skarpsindige Forfatter snart af sig selv vilde komme tilbage.

Forsaavidt Hr. Forfatteren søger at understøtte sin Mening ved Grunde, hentede fra Sagens Natur

(Side 152-162), da er dette uden Tvivl den svageste Side i hans Afhandling. Han søger at vise, at contractmæssige Rettigheders Overdragelse (Transport i egentlig Forstand, cessio nominis) uden den Forpligtedes Samtykke, ligesaalidet har Hjemmel i Contractens Form, som Forpligtelsers Overtagelse uden den Rethavendes Samtykke (delegatio); og at en Forandring i den Rethavendes Person, endog hvor der er Spørgsmaal om en ganske bestemt Retsgjenstand, f. Ex. en Gjeldsfordring, kan have ligesaa megen Ulempe til Følge for den Forpligtede, som en vilkaarlig Forandring i dennes Person kunde medføre for den Rethavende; i hvilken Henseende han paaberaaber sig, at den Forpligtede ved Fordringens Overdragelse ikke blot kan tabe den Feielighed, hvorpaa han, efter den oprindelige Creditors Personlighed, kunde have gjort Regning, men at ogsaa de Midler, hvorved han, med Hensyn til denne, kunde have befriet sig fra Forpligtelsen, stundom kunne gaae tabte ved en anden Creditors Substitution, f. Ex. Liquidation. Da det nu imidlertid almindeligt erkjendes, at Enhver uden Indvilgelse fra den Forpligtedes Side kan overdrage Andre sine Rettigheder, naar ikke disses Beskaffenhed eller en tydelig, udtrykkelig eller stiltiende, Forbeholdenhed strider derimod, saa mener Forf., at man ogsaa, naar man vil være consequent, maa indrømme den Forpligtede Ret til at sætte en Anden i sit Sted, forsaavidt ikke Forpligtelsens særegne Natur eller en forud tagen For-

beholdenhed taler derimod, og Den, han sætter i sit Sted, ikke er mindre duelig eller vederhæftig til at opfylde Forpligtelsen, end han selv. Dette er, vel at mærke, ikke blot saaledes at forstaae, at den Forpligtede kan foranstalte sin Forpligtelse opfyldt ved en Anden under eget vedvarende personligt Ansvar (Noget, der, forsaavidt det ikke er obligatio personalissima, ikke let kunde nægtes), men Hr. Forf. vil, at den Forpligtede ved saadan Substitution kan unddrage sig og sit Gods fra Fordringen (uden hvilket heller ingen Delegation kunde siges at finde Sted). Han erkjender, at Anvendelsen af hans Lære fremkalder noget Ubestemt og Vilkaarligt i Bedømmelsen af de antagne Betingelser for Delegationens Gyldighed, men han mener, at dette er et Onde af det Slags, hvorfor man i utallige andre Tilfælde ved Andres Foretagender udsættes, uden at disses Lovlighed derfor ubetinget kan nægtes, og bemærker, at det ligesaavel staaer i en Creditors Magt, ved en udtrykkelig Forbeholdenhed, at beskytte sig mod slig Delegation, som i Debitors, udtrykkelig at betinge sig samme. Iøvrigt vil han, at den Rethavende betimeligen skal underrettes om den nye Debitor, man har givet ham, for at han kan vide, til hvem han skal henvende sig og iøvrigt iagttage sit Tarv; men dog er det, efter hans Mening, ikke ubetinget nødvendigt, at en foreløbig Underretning gives ham.

Det er ikke vanskeligt at gjendrive de ovenanførte Forestillingsmaader. Naar Nogen erhverver en Rets-

fordring, saa er det, hvis den ikke gaaer ud paa en aldeles personlig Præstation, ikke nødvendigt, at han i egen Person skal modtage Det, han er berettiget til at fordre. Ligesom hans Fordring maa gaae over paa hans Arvinger, saaledes maa han og, ved hvilkensomhelst Anden, han sætter i sit Sted, kunne inddrive Det, der tilkommer ham. Naar den Forpligtede, uden Forandring i Betalingsstedet eller nogen anden med Forpligtelsen forbunden Omstændighed, erlægger Det, der var Forpligtelsens Gjenstand, til Den, som den oprindelige Creditor satte i sit Sted, saa gjør han ikke Mere, end opfylde sin Forpligtelse. Hvad enten denne tredie Mand nu blot som Fuldmægtig modtager Betalingen, for igjen at tilsvare Creditor samme, eller han er bleven Eier af Fordringen og saaledes inddriver samme paa egen Regning, bliver for den Forpligtede en aldeles ligegyldig Omstændighed. Den billige Skaansel, den Forpligtede har ventet sig, var Noget, hvorpaa han intet Retskrav kunde gjøre, og, ligesom Creditor var beføiet til selv med Strænghed at indtale sin Ret, saaledes maa han og have Magt til at udøve denne Strænghed ved at sætte en tredie Mand, der ikke kjender til Skaansel, i sit Sted. Naar Hr. Forf. beraaber sig paa, at visse mod selve Creditor hjemlede Indsigelser kunne tabes ved Fordringens Overdragelse til tredie Mand, saa er dette Noget, som ligger udenfor Transports naturlige Følger, der paa dette Sted, hvor han gaaer ud paa at afhandle Spørgsmaalet med Hen-

syn til Sagens Natur, ene maatte komme i Betragtning. Hvor ikke de særegne Betingelser, hvorunder en Gjeldsforpligtelse er stiftet, eller Lovenes positive Bud foreskrive det Modsatte, beholder Debitor de samme Indsigelser mod Cessionarius, som han havde mod Cedenten; og i hine Tilfælde har han enten udtrykkeligt eller stiltiende underkastet sig det Tab, som Fordringens Overdragelse kunde medføre for ham, og for hvilket det desuden stod i hans Magt, ved behørig Forsigtighed at vogte sig. At de Rettigheder ikke vilkaarligen kunne overdrages, der, efter deres Natur, ere beregnede paa personlige Forhold, er almindeligt erkjendt. Man kunde iøvrigt gjerne paastaae, at alle blotte Rettigheder kunne, efter Godtbefindende, overdrages til Andre, og at det kun er den med mange Rettigheder forbundne og derfra uadskillelige Forpligtelse, som er i Veien for deres Overdragelse. Saaledes vil det heraf heelt let forklares, at Embedsmyndighed ikke vilkaarligen kan af den betroede Embedsmand overdrages til en Anden, ligesom det t. Ex. og ligger i de med Benyttelsen af den leiede Ting forbundne personlige Pligter, at ikke alt Slags Fremleie kan finde Sted uden Udleierens Samtykke. Derimod er det ganske og aldeles mod Sagens Natur, at Den, der har paadraget sig en bestemt Forpligtelse, kan løses for denne ved at sætte en Anden i sit Sted, som den Rethavende ikke er villig til at tage for god, men som dog, naar tredie Mand skulde bedømme det, kunde eragtes at være lige-

saa vederhæftig, som Debitor selv; og det vilde medføre grændseløs Forvirring i alle Retsforhold, saafremt Debitor kunde paanøde ~~Creditor~~ en saadan Substitut, naar Dommeren skjønnede denne at være vederhæftig. Forvirringen vilde blive saameget desto større, som det, efter hvad Forfatterens videre Udvikling udviser, ikke skulde tages meget strængt med Reglerne for hiin Vederhæftigheds Bedømmelse, og han derhos udvider Læren til Forpligtelser, der ikke bestaae i at betale Noget, men i at foretage personlige Gjerninger.

Af større Vigtighed kunne nogle af de Grunde synes at være, som Forf. hidleder af de danske og norske Loves udtrykkelige Bestemmelser; og Hr. Lector Hjelm viser ved denne Leilighed et sært fortroligt Lovstudium, der giver ham Raadighed over alt det Stof, Lovenes adspredte og heterogene Bestemmelser kunne frembyde til Fordeel for hans Mening. Det Argument, hvorpaa han lægger meest Vægt er det, som han hidleder fra danske og norske Lovs 1—11. Han mener, at de Misbrug, som dette Lovens Capitel saavelsom de ældre Bestemmelser af Christian den 3die og Christian den 4de, hvorfra Capitlet er hentet, gaae ud paa at forebygge, forudsætte det, som en erkjendt Retsregel, at den Forpligtede kan sætte en Anden i sit Sted, uden den Rethavendes Samtykke, og at Lovgiveren ikke har villet ophæve denne forhen erkjendte Regel, men blot binde den til saadanne Indskrænkninger, at ingen Mands Søgning skulde spildes eller til Skade forhales. Skjøndt Loven

her kun handler om Sager, der allerede ere Gjenstande for Rettergang, vilde det dog, efter hans Mening, være unaturligt, at den Forpligtede, ved at blive sagsøgt, skulde erhverve Ret til at paanøde den Rethavende en Anden i sit Sted under andre Betingelser, end dem, hvorunder han forhen kunde have gjort det. Han antager fremdeles, at den Vederhæftighed, Capitlets Art. 2 kræver af Den, der, som Hjemmel, skal gaae i den Sagsøgtes Sted, ikke kan strække sig saavidt, at han skulde stille reel Sikkerhed; hvorimod det maatte være nok, at han kunde ansees som en Mand, der har saa Meget ved at hæfte, som kan svare til de Forpligtelser, han overtager sig.

Han ytrer, at denne Vederhæftighed her ikke er vanskeligere at bedømme, end i andre Tilfælde, hvor den fordres, t. Ex. for at kunne undgaae Arrest, og lærer, at, naar denne Vederhæftighed engang er for Haanden, maa den ældre Skyldner ansees frigjort for Forpligtelsen, og at det bliver de Vedkommendes egen Sag, siden at paasee, at deres Sikkerhed ikke forringes, inden deres Fordring opfyldes, uden at den ældre Skyldner kan staae til Ansvar for det Tab, de derved maatte komme til at lide, naar han ikke ved Svig eller tilregnelig Skjødesløshed dertil har bidraget. (Side 162—168).

Dersom danske og norske Lovs 1—11 virkeligen kunde antages at give Enhver, der var sagsøgt, Ret til, under de i Artikel 1 og 2 nævnte Betingelser, at

sætte en Anden i sit Sted, saaledes, at han selv derved fritoges for videre Søgsmaal, saa maatte man indrømme Forf. Ret i, at det Samme ikke uden Inconseqvents kunde nægtes den Forpligtede, som ikke endnu var sagsøgt. Dette vilde endog være uden al Nytte; thi først ved Søgsmaal kan jo dog den Berettigede gjøre sin Ret gjeldende; og, naar han da var nødt til at tage til Takke med den Substituerede, vilde det Intet hjælpe, at han tidligere havde kunnet modsætte sig. Det er iøvrigt vist, at dette Lovens Capitel hører til de dunklere Partier i samme, og, efter hvad der almindeligen er erkjendt, er det, som foranlediget ved vor ældre Rettergangsorden, uden synderlig Anvendelse under vor nuværende Rettergangsmaade. Men, saa mange Tvivl der end ellers kunne møde ved dets Forklaring, bør det dog sikkerligen ikke strækkes saavidt, at det skulde kunne benyttes af Den, der søges til at opfylde sine personligen indgangne Forpligtelser. Loven kan her kun ved Hjemmel have tænkt sig Den, der paaberaaber sig, at det er paa hans Vegne, med hans Tilladelse, i Kraft af en Overdragelse fra hans Side, at den Sagsøgte har foretaget sig den Handling eller besidder den Ting, hvorom Sagen reises (cfr. D. L. 5—10—41 og begge Rigers Lovbøger 6—17). Han er frivillig Hjemmel, forsaavidt han melder sig selv i Sagen, uden dertil at være kaldet. Der kan og mangle Beviis for, at han virkeligen staaer i det Forhold til Sagen, som han foregiver; det kan være Cabale for at

spilde eller forhale den Andens Ret, at han saaledes søger at gjøre Sagen til sin, og det er med Hensyn dertil, Lovgiveren har taget de Forholdsregler, Capitlet indeholder. Men han maa i det Mindste kunne paaberaabe sig, at Sagen virkelig oprindeligen er hans. Dette lader sig nu aldeles ikke tænke med Hensyn til de omhandlede contractmæssige Forpligtelser. Om det end foregaves, at Den, der har handlet som Debitor, kun har handlet paa dens Vegne, der nu træder frem og vil lide Søgsmaal i hans Sted, saa vil Creditor dog med Føie kunne modsætte sig, at denne Fuldmagt, der har været skjult for ham, skal kunne forandre Noget i Det, der aabent er handlet mellem ham og hans Debitor. Der vilde desuden i saadant Tilfælde dog ikke finde nogen Delegation Sted, hvortil det forudsættes, at den rette og oprindelige Debitors Person senere forandres. Iøvrigt skulde jeg og, i Henhold til hvad jeg har antaget i jur. Tidsskrift 2 B. 2 H. S. 23, mene, at den Vederhæftighed, 1—11—2 fordrer, burde, naar den af Sagsøgeren blev modsagt, retfærdiggjøres ved reel Sikkerhed, da det Modsatte vilde sætte Sagsøgeren blot for Tab og Forurettelse. Det forekommer mig og, at Frd. 13de Jan. 1792, som nøiere forklarer 1—6—23 N. L. 21, eet af de Lovsteder, som Fors. ved denne Leilighed har citeret, afgiver en vigtig Analogie for denne Mening, der og understøttes ved Frd. 5te Jan. 1813 §. 30 og Frd. 14de Septbr. s. A. §. 7. Naar Hr. Fors. paaberaaber sig, at det, hvor

der spørges om at undgaae Arrest, vilkaarligen bedømmes af vedkommende Retsbetjent, om Personen kan ansees vederhæftig eller ikke, hvorved han uden Tvivl sigter til 1—21 N. L. 19—9, saa er det bekjendt, at, efter Praxis, ikke anden Vederhæftighed frier for Arrest i Gjeldssager, end saadan Sikkerheds Stillelse, som den foregaaende 7de Artikel forudsætter, og den ovenmeldte Frd. 1792 giver denne Mening ikke liden Vægt. Men i alt Fald er der stor Forskjel paa en blat Standsning i Rettighedens Forfølgning, som Nægtelse af det i 1—21 N. L. 19 hjemlede foreløbige Sikkerhedsmiddel vilde indeholde, og et peremtorisk Retstab, hvorfor man, i høieste Grad, vilde være udsat, hvis den Fordring, man lovligen har erhvervet paa A, mod Eens Villie kunde forandres til en Fordring paa B. Efter den indskrænkede Virkekreds, jeg tillægger 1—11, er Sagen endda ikke saa overmaade vigtig; men, dersom jeg fandt Anledning til at give dette Lovens Capitel en saa uhyre indgribende Virkning, som Hr. Lector Hjelm vil have samme tillagt, vilde jeg endnu langt stærkere, end jeg paa ovenmeldte Sted har gjort, have staaet paa Nødvendigheden af reel Sikkerhed, hvilken for Resten dog ingenlunde vilde afhjælpe de Farer for Mit og Dit, som denne Forfatters Theorie vilde fremkalde.

Fremdeles paaberaaber Hr. Forfatteren sig 5—2—84 D. L. 83, hvorefter Arvinger indbyrdes kunne skifte Boet mellem dem og Creditor da maa nøies med

at søge sin Betaling hos dem, uden engang at kunne, for en ellers ikke forfalden Gjeld, standse Delingen eller fordre Sikkerhed (168-169). Men, hvorledes end hiin Artikel iøvrigt fortolkes, saa kan den dog intet bevise med Hensyn til en vilkaarlig Substitution af Debitor, der er væsentlig forskjellig fra Arvingernes juridisk-nødvendige Indtræden i Debitors Sted. I juridisk Tidsskrift 7 B. 1 H. S. 147 ff. har jeg udviklet denne Forskjæl og iøvrigt udbredt mig over Retsforholdet mellem Creditor og Debitors Arvinger. Dertil maa jeg henvise.

Forf. bemærker fremdeles, at 5—8—15 (D. L. 12) intet beviser mod ham, hvorhos han dog tilstaaer, at den heller ikke indeholder noget til Bestyrkelse for hans Lære (S. 170). Skjøndt det første lod sig bestride, skal jeg dog ikke opholde mig derved, da der ere saa mange langt mere afgjørende Grunde mod hans nye Lære end dem, der kunde hidledes af fornævnte Lovens Artikel.

Derimod troer han at finde et vigtigt Argument for sin Mening i D. og N. L. 5—1—9—12, da Creditorernes Samtykke, efter disse Lovsteder, ikke kræves til en Fledføringscontract, hvorved dog alle Gjeldsfordringer paa Fledføringen forvandles til Gjeldsfordringer paa den Mand, til hvem han fledfører sig (S. 170-2). Men, skjøndt Loven in specie i 5—1—12 viser, at denne sidste paadrager sig den Forpligtelse at svare til Fledføringens Gjeld, saa indeholder den dog ikke et

Ord om, at Creditorerne tabe deres Ret til, om de skulde foretrække dette, at holde sig til Fledføringen selv, som da naturligviis maatte kunne tvinge den, til hvem han havde fledført sig, til at betale for sig. Tilfældet vil vist sjeldent eller aldrig indtræffe; men det er dog ikke ligegyldigt, om Rettigheden erkjendes eller ikke. I sidste Forudsætning, kunde nemlig en Debitor, hvis personlige Arrestation maaskee kunde frembyde Creditorerne et Middel til at komme til deres Tilgodehavende, unddrage sig denne Forfølgning, ved at fledføre sig til en anden, der ikke kunde betale hans Gjeld, og hvis personlige Arrestation ingen Interesse kunde have for Creditorerne. — Den Synspunkt, at der i Fledføringscontrakten indeholdtes en Expromission, vilde og kunne give Anledning til, at Creditorerne end ikke siden, hvis Forholdet mellem Fledføringen og den, han havde fledført sig til, igjen blev ophævet, kunde holde sig til den oprindelige Debitor, som overalt Afvigelser fra de simple og naturlige Retsgrundsætninger indeholde en riig Kilde til Cabaler og Forviklinger. Men dersom Creditorerne end ikke, ved at Debitor fledfører sig, tabe deres Tiltale imod denne, saa kan der af de nævnte Lovsteder endnu mindre udledes nogen almindelig Regel, hvorefter en Creditor skulde finde sig i vilkaarlig Substitution af Debitor.

Forfatteren mener, at man, paa Grund af Bestemmelserne i 1 B. 11 C., ordentligviis endog maa være berettiget til at frigjøre sig for Forpligtelser, der

bestaae i personlige Handlinger, ved at sætte en anden dertil duelig og villig Person i sit Sted, uden videre Ansvar for at den Substituerede virkelig fuldbyrder sine Pligter. Han erindrer, at L. 4 B. 1 C. 37 A. vel kun tillader en Styrmand eller Baadsmand at skikke en Anden i sit Sted i det Tilfælde, at han selv kan anskaffe sig et Skib, som han vil føre, men han finder det betænkeligt derfra at drage Analogie for andre Tilfælde, især da N. L. 3—21—9, i et lige Tilfælde, nemlig naar den, der har ladet sig fæste som Tjenestekarl, selv fæster Gaard eller Gaardspart, hvorpaa han sig kan ernære, ligefrem fritager ham for at opfylde sin Tjenestepligt, uden engang at fordre, at han skal sætte nogen i sit Sted (S. 172). Videre paaberaaber han sig Frd. for Norge 9de Aug. 1754 §. 13, der i Almindelighed tilstæder den, som har taget Tjeneste hos en Bonde, at sætte en anden god og dygtig Karl eller en ligesaa bequem Tjenestepige i sit Sted, hvilken omfattende Bestemmelse han tillægger stor Beviiskraft med Hensyn til Sagen i Almindelighed (S. 174-175).

Men at L. 1 B. 11 Cap. er aldeles uanvendelig paa dette Slags Forpligtelser har jeg tilstrækkelig viist. 4 B. 1 Cap. 37 Art. viser derhos aabenbart, at det ordentligviis ikke er tilladt den, der har paataget sig personlige Tjenester, at sætte en Anden i sit Sted; kun i det særegne Tilfælde, Artiklen omtaler, tilstædes det undtagelsesviis paa Grund af Billighed. At N. L. 3—21—9, hvormed D. L. 3—19—9 ei forsaavidt

stemmer, endog tillægger slig Billighed den Virkning aldeles at befrie for en Tyendecontrakts Opfyldelse, kan intet bevise for, at man, i andre Tilfælde, kan substituere. Frd. af Aug. 1754 §. 13 indeholder kun, at de legemlige Straffe, som den ellers bestemmer for den, der ei, til fastsat Tid, gaaer i Tjeneste, eller der siden uden lovlig Aarsag fraviger den, bortfalde, hvis han strax skaffer Husbonden et antageligt Subject i sit Sted. Men, om det end ikke har været Lovgiverens Mening at overlade dette Subjects Bedømmelse til Husbonden selv, saa kan man dog ikke heraf udlede enten, at Husbonden var pligtig til i Stedet for den, han havde fæstet, at tage den Stillede, naar han ei kunde udsætte noget paa denne, eller engang, at Husbonden, naar han vragede denne uden at kunne hjemle sin Udsættelse ved Dommerens Kjendelse, taber al Tiltale mod den, der bryder sin Tjenestecontract. Kun Forordningens nye Bestemmelser blive da uanvendelige, men Lovens Forskrifter i 3—21 D. L. 19—11 og 14 maatte da uden Tvivl kunne sættes i Virksomhed. Iøvrigt er Forordningen kun given for Bondetjenesten i Norge, og kan saa meget mindre udvides engang til andre simple Tyende, som de senere Anordninger, der for Danmark ere givne om denne Gjenstand, nemlig Pl. for Kbhvn. 3die Decbr. 1755, Frd. 23de Marts 1770 og 25de Marts 1791, aldeles ikke have optaget hiin Regel, men for de deri omhandlede Tilfælde givet ganske andre dermed uforenelige Bestemmelser. Der er

saaledes fra ingen Side nogen gyldig Aarsag for, at den, der har betinget sig personlige Tjenester af et Individ, skulde være pligtig til at tage til Takke med et andet Individ, der stilledes i sammes Sted, eller nødes til at indlade sig paa at fremsætte og beviisliggjøre, samt af Dommeren lade paakjende de Indsigelser, paa Grund af hvilke han vilde modsætte sig denne Substitution.

Med Hensyn til egentlige Gjeldsforhold troer Hr. Forf. endnu i Frd. 5te Jan. 1813 og Frd. 14 Sept. s. A. at finde en Bestyrkelse for sin Lære. (S. 173-174). Men disse Forordninger gaae netop ud fra den almindelig antagne og naturlige Grundsætning, at Ingen vilkaarlig kan paanøde en Creditor en nye Debitor i dens Sted, mod hvem han har erhvervet Fordringen, og gjøre derfra blot en Undtagelse, der aabenbar er grundet paa de særegne Forholds Natur, Forordningerne havde at behandle; hvorved Reglen snarere er stadfæstet end svækket. Kun, hvor en Fordring var forsynet med Pant i faste Eiendomme, fastsatte hiin Lovgivning, at Creditor, i Indulttiden, skulde finde sig i at antage en nye Kjøber i den forrige Debitors Sted, saa længe Sikkerheden blev uforringet; den viser derimod tydelig, at i andre Tilfælde kunde en nye Debitor ikke paanødes Creditor, at denne end ikke var pligtig til at lade den Gjeld, der ei ved Pant i faste Eiendomme var sikkret, henstaae hos Debitors Arvinger, med mindre disse kunde give en saadan reel Sikkerhed, som Lovene kræve for

Umyndiges Midler. (Frd. 5te Jan. 1813 §. 29 cfr. §. 30 og §. 58, samt §. 59 og §. 36; Frd. 14de Sept. s. A. §. 5 cfr. §§. 7 og 8 samt §. 10). Det er ikke vanskeligt at udfinde de Grunde, der bevægede Lovgiveren til den Undtagelse, han her gjorde fra den almindelige Regel; thi 1) er det, hvor Gjeld er stiftet imod Pant i faste Eiendomme, uden nogen anden tilføiet Sikkerhed (hvilken i al Fald og maatte blive ved at være forbunden med Pantet, saafremt Frd. 5te Jan. 1813 §. 29 skulde anvendes), rimeligt, at Creditor fornemmelig har grundet Crediten paa den Sikkerhed, Pantet gav ham, uden at have taget væsentligt Hensyn til Debitors Person; hvorfor det og i de Tilfælde, hvor en Capital udlaanes i en Eiendom saaledes, at den i en Række af Aar skal henstaae uopsagt, ofte betinges, at dette skal være gjeldende, om den end imidlertid sælges til en anden. 2) syntes den Mulighed, at Panthaveren, ved hiin Bestemmelse, kunde tabe noget i sin Sikkerhed, ei at kunne komme i Betragtning i en Lovgivning, der, under en ganske ualmindelig Forvikling af Forholdene, indførte et lovbestemt Indult, som endog den Creditor, der havde en blot personlig Fordring, maatte underkaste sig, uden at kunne fordre nogen Sikkerhed for, at Debitors Formuesomstændigheder ikke, i dette Tidsløb, forringedes 3) stod det, paa en vis Maade, i Creditors Magt, om han vilde indrømme hiin lovbestemte Henstand og alle i Forbindelse dermed givne Bestemmelser, eller ikke; i det han,

hvad Forpligtelser i D. C. angik, hvorom her egentlig bliver Spørgsmaal — thi med Hensyn til Fordringer i Sp. og SHC. udkom ingen særskilt Lovgivning for Danmark og Norge, men den for Hertugdømmene givne Anordning blev dertil udvidet; see §. 36 — havde det i sin Magt at erholde Betaling til den i Forskrivelsen fastsatte Tid, naar han vilde give Slip paa den Opreisning, Lovgiveren tilbød ham for det indtil da gjeldende Betalingsmiddels sjunkne Værdie (Frd. 5te Jan. §. 28); ligesom han og, hvad Gjeld i Sp. og SHC. angaaer, kunde undgaae Indulten ved at tage til Takke med Betaling i Rbpenge N. V. 4) vilde det have været ubilligt og skadeligt for det Almindelige, om faste Eiendomme, i hele Indulttiden, ikke skulde kunne været solgte uden Tabet af de med Indulten forbundne Fordele. Denne Betragtning var og især gjeldende med Hensyn til Pantegjeld i D. C. Saaledes er det klart, at hiin Bestemmelse i Frd. 5te Jan. 1813 §. 29 saavelsom og den i §. 58 var bygget paa hoist vigtige Grunde, som ene passede sig i dette særegne Tilfælde. Man kan deraf end ikke, med noget Rettens Skin, udlede en almindelig Regel, at en Panthaver, uden for de Tilfælde, hvor dette udtrykkelig er betinget, skulde være pligtig til at tage imod den, til hvem den pantsatte Eiendom sælges, som Debitor i hans oprindelige Debitors Sted, men endnu mindre kan deraf gjøres Anvendelse med Hensyn paa Fordringer, der blot hvile paa personlig Credit. Den Tilla-

gaaende en Mandants Ansvarlighed for sin Fuldmægtig. Han mener nemlig, at denne Ansvarlighed, ifølge almindelige Grundsætninger om Skadeserstatning, maa indskrænke sig til de Tilfælde, hvori Mandanten har gjort sig skyldig i nogen tilregnelig Forseelse i at overdrage Forretningen til Fuldmægtigen eller i at instruere denne og have Tilsyn med ham. Det vilde, efter hans Mening, være besynderligt, om Lovgivningen, paa den ene Side, indrømmede Nogen Ret til ved Fuldmægtig at udføre de ham paaliggende Pligter uden Samtykke af de Personer, som ellers derunder kunde være interesserede, og den, paa den anden Side, paabandt ham Ansvar for den Skade, der kunde frembringes ved Fuldmægtigens pligtstridige Adfærd, uagtet Fuldmægtigen var valgt med behørig Omhue og ellers Intet var forseet fra Mandantens Side. Dog indrømmer Hr. Forfatteren, at Formodningen maa være mod Mandanten; men denne Formodning maa kunne modbevises udenfor de enkelte Tilfælde, hvori Adgang til at føre saadant Beviis udtrykkeligen er betaget ham. Hvad Lovens N. L. 3—21 (D. L. 3—19)—2 angaaer, da holder han for, at denne ikke kan anvendes mod Mandanten, naar den af ham med behørig Omhue valgte og instruerede Fuldmægtig, imod Mandantens Forskrifter, foretager noget til tredie Mands Skade. I et saadant Tilfælde er det, mener han, ikke, saaledes som bemeldte Artikel forudsætter, "derudi" (ɔ: i Fuldmagten), men "derimod" Fuldmægtigen har

handlet. Det vilde derhos, efter hans Mening, stride mod den foregaaende Artikel, om Mandanten skulde kaldes til Ansvar for Det, hvori Fuldmægtigen udenfor eller mod Fuldmagten havde forseet sig; og han indseer ikke, hvorledes begge Artikler kunne forenes, saaledes at Man i Anvendelsen kunde finde en nogenlunde bestemt Grændse, hvis Art. 2 ikke indskrænkedes til de Tilfælde, hvor Mandanten ved egen Forseelse, f. Ex. i at instruere Fuldmægtigen, har foranlediget Skaden.

Saavidt jeg skjønner, betragter Forf. denne hele Sag fra et urigtigt Synspunct, og tillægger hiin Lovens Artikel en Mening, som den ingenlunde kan modtage. Det er neppe Læren om den Handlingernes Tilregnelighed, som Forpligtelse til Erstatning forudsætter, hvorefter man umiddelbar skal bedømme den omhandlede Gjenstand. Naar der enten ifølge Contract eller af en anden Retsgrund paaligger mig en Pligt, saa har jeg at sørge for dens Opfyldelse, og jeg løses ingenlunde for denne min Pligt ved en hensigtsmæssig men mislykket Foranstaltning til denne Pligts Opfyldelse. En saadan Hændelse maa jeg bære og paa anden Maade sørge for Pligtens Opfyldelse. Kun hvor en Umulighed heraf indtræder, bortfalder Forpligtelsen, og Skadeserstatning for dens Ikke-Opfyldelse. Forsaavidt jeg altsaa, efter Forpligtelsens Beskaffenhed, var berettiget til at benytte en Fuldmægtig til dens Udførelse, kan heller ikke den Omstændighed, at jeg har viist tilbørlig Omhue i at vælge og instruere denne,

være nok til at dække mig for Ansvar, naar Fuldmægtigen ikke desto mindre forseer sig i Udførelsen af den ham betroede Forretning, og derved den Forpligtelse, der laae paa mig, bliver uopfyldt, eller Skade tilføies nogen tredie Mand. Fuldmægtigen træder i Hovedmandens eget Sted, og det bliver i Forhold til tredie Mand ganske det Samme, som om Handlingen var foretaget af denne selv (quod aliquis per mandatarium facit, id ipse fecisse censetur). Med disse Sætninger, der synes saa klare, at man ikke skulde kunne vente nogen Modsigelse, hvilken de heller ikke forhen have fundet, stemmer Lovens 3—19 N. L. 21—2 paa det Nøieste. Det Ord "derudi" gaae ikke, som Forf. forudsætter, ud paa Handlingens Overeensstemmelse med Fuldmagten, men skal kun betegne, at det er i den betroede Forretnings Udførelse, Fuldmægtigen har forseet sig. Vist nok kunne der møde Tilfælde, hvori det kan være vanskeligt at afgjøre, om Fuldmægtigens Forseelse ligger indenfor denne Grændse eller ikke, og at bestemme Mandantens derpaa grundede Ansvarlighed; men i de fleste Tilfælde vil Forskjellen dog falde let i Øinene. Naar jeg t. Ex. benytter en Anden til at overbringe Penge eller Gods til tredie Mand, men hiin forvansker Det, der var ham betroet, saa er det klart, at han har forseet sig i selve Forretningens Udførelse, og at jeg maa svare dertil, saa megen Forsigtighed jeg end maatte have iagttaget i Fuldmægtigens Valg. Saafremt derimod Nogen af mine Tjenestefolk

opbryder de Gjemmer, hvori jeg har forvaret fremmed Gods og borttager dette, saa er dette udenfor det Fuldmagts eller andet analoge Forhold, hvori de stode til mig, og jeg har intet Ansvar derfor. I første Tilfælde er 3—19 N. L. 21—2, i det andet derimod den foregaaende første Artikel Reglen. At der, i enkelte Tilfælde, kan opstaae Tvivl ved Reglens Anvendelse, er en Indvending, som Hr. Forf. ei burde have brugt imod Reglen selv, saa meget mindre som netop den af ham antagne Grundsætning, hvorefter Hensigtsmæssigheden i Fuldmægtigens Valg og i de ham givne Instruxer skal bestemme Mandantens Ansvar for hans Handlinger, leder til den største Vilkaarlighed og Usikkerhed i alle slige Forholds Bedømmelse. Hr. Forf. finder det overdrevent, naar jeg i nyt jur. Arkiv 22de B. S. 117 paastaaer, at Den, der ved en Anden besørger et Ærinde, bør see sig saaledes for, at tredie Mand bliver fuldkomment skadesløs. Han anmærker dt, da tredie Mand kan lide Skade ved den Forpligtedes egen Udførelse af den ham paaliggende Forpligtelse, uden at just derfor Forpligtelse til Skadeserstatning altid finder Sted, saa kan det heller ikke fordres, at Ansvaret for Den, der kommer i det Tilfælde, at maatte besørge hvad der paaligger ham, ved Hjælp af en Fuldmægtig, skal strække sig til ubetinget Skadesløsholdelse. Men det er aabenbart, at min Paastand kun gaaer ud paa, at den tredie Mand ikke bør lide derved, at den Forpligtede benytter sig af en Fuldmæg-

tig. Naar Mandanten bliver ansvarlig for denne[illegible] Handlinger, som om de vare hans egne, saa sørge[illegible] der tilbørlig for, at tredie Mand bliver skadeslos m[illegible] Hensyn til den foregaaede Substitution, som er og b[illegible] være ham uvedkommende.

Hr. Forf. gjennemgaaer S. 182-188 de specielle Lovsteder og Anordninger, som jeg l. c. S. 117-120 har paaberaabt mig som indeholdende nærmere Bestemmelser i den almindelige Regel om Mandantens Ansvarlighed for Fuldmægtigens Handlinger. Jeg skal ikke vidtløftiggjøre disse mine Bemærkninger ved at prøve Alt, hvad Forf. har anført i denne Henseende. At bemeldte Lovsteder og Anordninger indeholde Meget, hvorved de Foresattes Ansvarlighed for de Underordnedes Handlinger er bleven betydeligt skjærpet, uden for den almindelige Regels Grændser, har jeg udtrykkeligt erkjendt, og det er ingenlunde af disse specielle Forskrifter, men af Sagens Natur og den almindelige Bestemmelse i 3—19 N. L. 21—2, jeg har udledt Reglen. Hine enkelte Bestemmelser synes imidlertid dog at forudsætte et almindeligt Princip angaaende Mandantens Ansvar for Fuldmægtigens Handlinger, af hvilket de gjøre nærmere Anvendelse paa de Tilfælde, som i samme omhandles; og forsaavidt tjene de til Reglens Bestyrkelse. I nogle af bemeldte Anordninger er endog en almindelig Grund opstillet, f. Ex. i Kammerrets Ordningen 18de Marts 1720 C. 1 §. 5. Hr. Hjelm har for Resten i Særdeleshed, med Hensyn

til Frd. 19de Aug. 1735 §§. 2. 4 og 5. paaberaabt sig den af mig indrømmede Indskrænkning, at disse Lovsteder kun bør forstaaes om det civile og ei tillige om det criminelle Ansvar, og deraf udleder han, at man ligesaavel kunde antage yderligere Indskrænkninger i disse Lovsteders Forstaaelse; men hiin almindelig antagne Indskrænkning er fordret af Retfærdigheden, og, denne uagtet, beholde dog Lovstederne nogen og det vigtig Betydning, men derimod komme de til Intet at sige, naar, efter Forfatteren, Embedsmanden ei skal svare for sin Fuldmægtigs Handlinger, hvis han kun har viist tilbørlig Omhue ved dennes Valg; thi det er jo klart, at herved alt Ansvar for Fuldmægtig, som saadan, bortfalder, og Embedsmanden kun gjøres ansvarlig for egen personlig Brøde. Staten eller de Individer, som have lidt ved Fuldmægtigens Utroskab eller Skjødesløshed, ere vist og ikke tjente med at skulle føre Beviset for, at Fuldmægtigen ei er valgt med tilbørlig Forsigtighed, saafremt de ville holde sig til selve Embedsmanden, og at de, i Mangel af dette vanskelige Beviis, maae lade sig nøie med at henvises til Fuldmægtigen.

Hr. Lector Hielm har saaledes, med al sin Skarpsindighed, ligesaa lidet rokket noget i de hidtil antagne Grundsætninger om Mandantens Ansvar for sin Fuldmægtig, som i dem om Delegation.

Endnu et Par Ord om Collatio bonorum, Tillæg til de oven under No. 1 meddeelte Bemærkninger om denne Gjenstand.

Efterat de ovenberørte Bemærkninger ere aftrykte, har atter en anden Forfatter erklæret sig for den nye Fortolkning af Lovens 5—2—61 og 62, hvorefter det Barn, paa hvem Faderen har anvendt særegne Bekostninger, eller til hvem han har gjort Forskud, af et større Beløb, end dets Arv paa Skiftet findes at kunne udgjøre, ikke blot skal miste Arv, men ogsaa, som Debitor, tilpligtes at svare det Manglende. Recensenten over Hr. Licentiat Petersens Dissertation de collatione bonorum i Litteratur-Tidenden for dette Aar No. 28 og 29 har nemlig tiltraadt denne Fortolkning, hvorhos han dog har antaget, at den, saa rigtig den end, som Fortolkning over Chr. 5tes Lov, er, dog, efter den Aand, som har udtalt sig i de nyere Anordninger, og den gjennemgribende Omskiftning, der er foregaaet saavel i de Lærdes Theorier, som i Folkemeningen, ikke,

uden væsentlige Modificationer, nu her gjøres gjeldende (see S. 452-454). Det er mærkeligt, at i en kort Tid saa mange Stemmer have erklæret sig for en Fortolkning, som det forhen eenstemmigen blev antaget, at Lovens Bestemmelser ikke kunne modtage *).

Recensenten paaberaaber sig deels i almindelige Udtryk Lovstedets Kilder og Lovens utvivlsomme Grund-

*) Af vore tidligere Lovkyndige har Hr. Conferentsraad Brorson vel forsaavidt været af lige Tanker med hine yngre Lovkyndige, at Lovens Grundsætninger, efter hans Mening, give det af dem antagne Resultat Medhold. Men han erkjender derhos, at Lovens Bogstav saa stærkt modsætter sig samme, at der her ikke kunde blive Spørgsmaal om at lempe Fortolkningen efter Lovens Grundsætninger; og han er saaledes, hvad det praktiske Resultat angaaer, aldeles enig i den almindeligt antagne Mening. Forsaavidt denne Lovlærde finder, at Loven, efter sine Grundsætninger, burde have bestemt det Modsatte af hvad den virkeligen indeholder, maa jeg henvise til det oven Side 25-33 Udviklede, der klarligen godtgjør, at kun en eensidig Hængen ved et enkelt Øiemeed, med Tilsidesættelse af alle andre fra Retfærdigheden, Billigheden og det almindelige Vel hentede vigtige Betragtninger, kunde have bragt Lovgiveren til ubetinget at ansee det Barn, der af Faderen, muligen endog i sine umyndige Aar, har modtaget Forskud paa tilkommende Arv, som Debitor for det, samme saaledes har modtaget uden at ville, muligen og uden at kunne, forpligte sig som Debitor.

sætninger, i hvilken Henseende jeg skal henholde mig til forommeldte min Afhandling, deels anfører han nogle speciellere Grunde, hvilke jeg her nærmere skal prøve. Han bemærker, at Slutningen af 5—2—61 vilde være aldeles hensigtsløs, naar en Arving ikke kunde tabe ved at unddrage sig fra Collationspligtens Ophævelse. Det er klart — tilføier han — at her ikke handles om det Tilfælde, da en Arving, i Faveur af sine Sødskende, men kun om det, da han for sin egen Fordeels Skyld vil afholde sig fra Arv. Han mener, at der kunne være Omstændigheder, som foranledige, at Den, der har faaet noget mindre end fuld Lod, dog kan finde sig tjent med at beholde dette, medens Arvingerne kunne have Grund til at ønske det indført. Han antager nemlig, at 5—2—61 bør forstaaes saaledes, at den kun fritager for collatio realis, hvorved Lovgiveren, efter hans Mening, gaaer ud fra den Forudsætning, at Medarvingerne, efter Lovens Grundsætninger, have Ret til at fordre saadan Collation, hvilket Sammenligningen med 5—4—11 og skal bestyrke. Ifølge Lovens Synsmaade, hvorefter alle præcipua (Forstrækninger) ere at ansee som Arv, mener han, at den forløbs givne Tings stegne Værdie, forsaavidt dens Stigen er tilfældig, burde, ved den endelige Afregning paa Skifte efter Forældrene, komme alle Medarvinger tilgode efter en, i Medhold af Grundsætningen i 5—2—61, ved Billighed modereret Taxation; og det skal blot være denne Medarvingernes Ret at nyde godt

af de til det enkelte Barn givne Tings stegne Værdie, der skal bortfalde, naar dette vil fragaae Arv. Jeg indseer ikke, at det, Recensenten saaledes har anbragt, kan tjene til at styrke den af ham tiltraadte Lovfortolkning.

Det begribes ikke, hvorledes Slutningen af 5—2—61 skulde være hensigtsløs, fordi den antages ikke at være skrevet for at skjærpe Collationspligten, men tvertimod for at begrændse samme. Vel vilde jeg, om baade den sidste Deel af 5—2—61 saavelsom den hele paafølgende Artikel ikke havde staaet i Loven, dog have antaget det samme Resultat, som vore Lovkyndige hidtil have erklæret sig for, fordi der af Barnets Forpligtelse til at lade sig afkorte, hvad han havde faaet forlods paa sin Arv, ikke efter Sagens Natur kunde flyde nogen Forpligtelse til som Debitor at tilsvare, hvad han blot havde paataget sig at betragte som Forskud paa tilkommende Arv, eller som endog, efter Faderens eensidige Beslutning og paa en Tid, da han ikke gyldigen kunde forpligte sig, var blevet ham givet eller anvendt paa ham. Den i næstsidste Leed af 5—2—61 givne Forskrift om at indføre det Bekomne i Boet kunde og heel vel betragtes som en Pligt, der blot paalaae ham som Arving og paa Skiftet, og som altsaa bortfaldt, naar han vilde holde sig fra Arv. Men, da Recensenten med flere nyere Lovkyndige hænge saa fast ved en modsat Synspunct, at end ikke Lovens tydelige og omhyggelige Bestemmelser kunne bringe dem derfra, saa var

det vist ikke hensigtsløst, at Lovgiveren tilføiede disse Bestemmelser, der sikkert vilde vække imod, at deres ny Fortolkning nogensinde faaer Domstolenes Medhold. Naar Recensenten bemærker, at Loven her kun omhandler det Tilfælde, hvor Nogen for sin egen Fordeels Skyld vil afholde sig fra Arven, saa skjønner jeg ikke ret, hvad han kan have tilsigtet ved denne Bemærkning; thi just det, at de omhandlede Lovbestemmelser angive en Moderation i Collationspligten, og saaledes have Hensyn til de Tilfælde, hvor Barnet er bedre tjent med at frafalde Arv, end at indføre hvad det har faaet, er det, som de Lovkyndige hidtil have antaget, men som Recensenten med Flere forkaster. Hvorledes Lovens 5—2—62 kan modtage den Forklaring, Recensenten vil give den, er mig ei mindre ubegribeligt. Den taler endog udtrykkeligt saavel om at "jevne med sine Arvinger" som at "indføre", og har altsaa bogstavelig omtalt ligesaavel den saakaldte collatio ficta, der skeer ved Afkortning, som den saakaldte collatio realis, eller vera. Den foregaaende Art. 61, hvortil den paa det Nøieste slutter sig, og af hvis sidste Deel den især indeholder en yderligere Udvikling, har desuden først og fremst nævnt Afkortning i Arvelodden og kun overladt det til den Paagjeldende at frie sig derfor ved in natura at indføre hvad den har faaet. Den Paastand, at Medarvingerne havde Ret til at fordre Collatio vera, er altsaa stridende mod Lovens klare Bogstav, der hjemler den Arving, der har faaet noget

forlods, Valget. Den paaberaabte 5—4—11 kan naturligviis i intet Tilfælde bevise Noget mod Det, Lovgiveren omhyggeligen har foreskrevet paa det Sted, hvor Spørgsmaalet egentligen skulde afgjøres. Jeg henholder mig iøvrigt til hvad jeg om denne Artikel har udviklet Side 14-17, hvorefter den ligemeget sigter til begge Slags Collation. Recensentens Mening, at Den, der har faaet Noget forlods af sin Fader, skal, naar dette ved Omstændighederne er steget i Værdie, indføre det in natura uden at kunne beholde det for den Sum, hvorfor det af Faderen er ham anskrevet, er saaledes neppe grundet; og følgeligen vilde den Fortolkning, han, i denne Forudsætning, giver over 5—2—62, allerede paa Grund heraf, bortfalde. Jeg har tvertimod oven Side 18-20 af det Valg, der er givet Barnet mellem at indføre det Modtagne og at lade sig det afkorte efter Faderens Optegnelse, udledt, at Barnet ikke bør lide under Tingens faldne Priser, men at tvertimod Tingens forhøiede Pengeværdie maa komme ham tilgode. Den særdeles vigtige Grund, som Slutningen af 5—2—62 frembyder mod Recs. hele Fortolkning, har han aldeles overseet.

Den ovennævnte Recensent har saaledes heller ikke rokket den hidtil herskende Fortolkning over Lovens 5—2—61 og 62, forsaavidt det her omhandlede Spørgsmaal angaaer. Men, dersom man iøvrigt kunde antage hans Fortolkning over disse Lovsteder,

saa indseer jeg aldeles ikke, med hvilket Skin af R[et] man, i Betragtning af de nyere Love og den nye[re] Tænkemaade, kunde nægte den practisk Virksomhe[d]. Jeg kjender aldeles ikke de "Anordninger om Famili[e]-Eiendom, Godsfælledsskab, Dispositions-Bevilling[er] og Confirmationer", hvoraf man kunde hidlede en For[-]andring i Det, Loven maatte have foreskrevet an[-]gaaende Collationspligtens Grændser. Vel ere der enkelte særegne Anordninger, der hjemle Faderen en ny Frihed til at disponere mellem sine Børn, i hvilken Henseende Frd. 13de Mai 1769 §. 5 fornemmelig kan anføres. Men denne Forordning angaaer kun Bøndergaarde og taaler aldeles ingen Udvidelse til andre Eiendomme. Den gaaer desuden ikke directe ud paa at forandre Noget i Børnenes Arveforhold, men giver kun Faderen den til Gaardens Conservation saa fornødne Ret til at bestemme, hvem af hans Børn Gaarden med Tilbehør skal tilfalde, og til hvilken Sum den skal beregnes, saa at der med denne Sum forholdes iøvrigt efter Lovens almindelige Forskrifter. Men, om man endog var beføiet til, hvad man dog ikke er, at udlede Noget heraf til Fordeel for en mod Lovens Forskrifter stridende frie Dispositionsret i Almindelighed, saa vilde dog heraf ingenlunde umiddelbart følge nogen Forandring i det, der, efter den af Recensenten med Flere antagne Fortolkning, er bestemt i 5—2—61 og 62. I det Høieste kunde deraf udledes, at Faderen havde det i sin Magt, ved en Villieserklæring at lempe

Collationspligten; hvor han ingen saadan Erklæring havde efterladt sig, maatte det dog forblive ved Lovens Bestemmelser. Ogsaa af denne Grund kunne de senere Anordninger om Dispositions-Bevillinger og Confirmationer ikke have den af Recensenten antagne Virkning; men det er desuden klart, at den Adgang, der er given til visse Benaadninger, er uden al Følge for Den, som ikke har ansøgt og erhvervet saadan Benaadning; ikke at tale om, at det ikke er given nogen Bestemmelse om Adgang til Confirmation paa Dispositioner, der forandre Noget i Descendenternes indbyrdes Arveret, paa den Undtagelse nær, at der kan faaes Bevilling til, at Børn af begge Kjøn gaae i lige Arv. Omskiftelser i de Lovlærdes Theorier eller i Folkemeningen og i de borgerlige Forhold kunne aldeles ikke forandre Noget i Det, Loven udtrykkeligt har bestemt. Anvendelsen af Lovene kan vel modificeres efter forandrede Begreber og Forhold, forsaavidt der nemlig er Noget, som Loven har ladet være ubestemt, overladende det til Domstolenes Skjøn. Saaledes vil, til Exempel, hvor der spørges om, i Overeensstemmelse med 5—2—61, efter Billighed at lempe Bestemmelsen om, hvilke Forstrækninger der skulle afkortes, Forholdene og Begreberne til enhver Tid kunne komme i Betragtning. Men, hvad Lovgiveren har underkastet en fast og nøiagtig Bestemmelse, bliver ved Magt saalænge, til det, ved en ny Lov, directe eller indirecte forandres.

Slutning af den i dette Tidsskrift 12 Bind 1 H. begyndte Afhandling over det Spørgsmaal: "Behøver den danske Kirkeforfatning en omgribende Forbedring?"

Blandt de Ankeposter over den danske Kirkeforfatning, som jeg i Begyndelsen af denne Afhandling har berørt, staaer endnu den tilbage, at der mangler Kirken den vedbørlige indvortes Selvstændighed og Virksomhed. Flere tydske Forfattere have fremstillet det som en uheldig Virkning af den critiske Tid, hvori Reformationsværket kom i Stand, at de kirkelige Anliggenders Bestyrelse aldeles blev nedlagt i den verdslige Regjerings Hænder, og hos os har i Særdeleshed Hr. Professor Clausen for ikke længe siden med Varme søgt at godtgjøre Kirkens Krav paa større indvortes Selvstændighed. Han finder det vel ganske i sin Orden, at Landsherren beholder den øverste Bestyrelse og Myndighed ogsaa i kirkelige Anliggender. Men han anseer det for en væsentlig Mangel, at der ikke er indrettet et særskilt geistligt Collegium (hvilket, vel at mærke, ei blot vil

sige et særeget Collegium for geistlige Sager, men og et saadant, der er sammensat af geistlige Mænd) gjennem hvilket de Sager, der staae i Forbindelse med Kirken, kunde foredrages Regenten. Han holder for, at Bestyrelsen af de kirkelige Anliggender, under Regentens egen umiddelbare Overopsigt, skulde betroes geistlige Mænd af prøvet Indsigt og Retsind. Ikke alene ved Afgjørelsen af dogmatiske Stridigheder, men overhovedet i Alt, hvad der angaaer den kirkelige Lovgivning og Organisation, rituelle og liturgiske Indretninger, disciplinaire Foranstaltninger, Dispensationer fra kirkelige Love, de geistlige Embeders Besættelse og Inspectionen over disses Bestyrelse, Kirkegodsernes Forvaltning, Skolevæsen og Fattigpleie, vilde Staten, efter hans Mening, kun sikkre sig den rigtige Udøvelse af Magten, ved at betroe dens Udøvelse til Kirkens Mænd. Derhos vil han, at de enkelte kirkelige Samfund skulde bestyre sig selv ved selvvalgte Repræsentanter under geistlige Mænds Ledelse, og at det i Særdeleshed skulde tage en væsentlig Deel i selv at udnævne sine Lærere *).

Alt Dette er vel ikke uden tilsyneladende Rigtighed; men der lade sig dog fremsætte meget væsentlige Erindringer derimod. Hr. Forf. er for indsigtsfuld til ikke at miskjende Nødvendigheden af, at den høieste og

*) Catholicismens og Protestantismens Kirkeforfatning, Lære og Ritus Side 210 = 280.

endeligen afgiørende Magt, saavel i kirkelige, som i borgerlige Anliggender, maa være forenet paa eet Sted, og at dette ikke kan være i et geistligt, men i et verdsligt Overhoved. Men da vil neppe heller Noget være naturligere, end at det Collegium eller Ministerium, som nærmest forbereder de kirkelige Sager til Afgiørelse ved Regentens Myndighed, og som selv, under Ansvar for Regenten, næst efter denne har Afgiørelsen af de Sager, der ikke behøve at foredrages den høieste Regjering, bestaaer af verdslige Mænd. Her er jo ikke Tale om Religionen selv, men om hvad der, med Hensyn til samme, kan og bør giøres gieldende i den udvortes Verden, og, til at bedømme dette, hører der, ved Siden af religiøs Sands, en Overskuelse af Statsforholdene, der ordentligviis ikke kan ventes hos geistlige Mænd, og til hvilken disse i alt Fald heller ikke altid kunne formodes at ville tage det vedbørlige Hensyn. Overveier man de Gjenstande, som hiin Forfatter vil have overladt til det geistlige Collegium, han tænker sig, saa vil man snart overbevise sig om, at i det Mindste en stor Deel af disse gribe saa dybt ind i de borgerlige Forhold og kræve saa omfattende Indsigt i disse Forhold, at Geistligheden, hvis Bedømmelsen blev overladt til samme, kom ud af sin eiendommelige Sphære og letteligen kunde fristes til en Indgriben i den borgerlige Regjering, der baade vilde være forstyrrende for Statsvellet og i sine Følger fordærvelig for Religion og Kirke. Saaledes er det indlysende, at

Bedømmelsen af Kirkens og Geistlighedens Rettigheder med Hensyn til Eiendomme og Indtægter kræver mere verdslig end geistlig Indsigt, og at Geistligheden, saafremt den selv fik en afgjørende Indflydelse paa disse Rettigheders Bestemmelse, vilde have en naturlig Interesse i at udvide disse paa Borgersamfundets Bekostning. Ligeledes vilde de med en i Geistlighedens Hænder nedlagt disciplinarisk Myndighed forbundne Farer forøges, naar kun geistlige Mænd (der, endog naar de holde dem frie for al Herskesyge, dog selv for Religionens og Sædelighedens Skyld, let kunne fristes til at strække denne Myndighed videre end gavnligt var) havde at dømme over dens Anvendelse, og en Regent maatte finde store Betænkeligheder i at tage Bestemninger, hiin Myndighed angaaende, efter et Foredrag af et geistligt Collegium eller Ministerium, uden Medlemkomst af egentlige Statsmænd. Bedømmelsen af de geistlige Embedsforretninger vilde, med Hensyn til den store Indflydelse, mange af disse have paa det borgerlige Liv, heller ikke kunne overlades Geistligheden alene, uden Fare for hierarchisk Myndighed. I Frankrig seer man, at den simple Forretning, at føre de authentiske Lister over de for den borgerlige Tilstand vigtige Begivenheder, Fødsel, Ægteskab og Dødsfald (des actes de l'etat civil) er Gjenstand for en levende Partiekamp, at det ene Partie med største Iver søger at gjenvinde Geistligheden denne Forretning, medens det andet af al Kraft modsætter sig dette som en For-

andning, der vilde fuldende Hierarchiet. Hos os falder det derimod aldrig Nogen ind, at hiin Forretning skulde tages fra Geistligheden, og Mangen vilde uden Tvivl have ondt ved at begribe den overordentlige Vigtighed, man i Frankrig tillægger hiint Spørgsmaal. Men Sagen bliver let forklarlig, naar man tænker sig den catholske Geistligheds Uafhængighed af den borgerlige Regjering ved Siden af det Forhold, hvori Geistligheden i de protestantiske Lande, og i Særdeleshed i vort Fædreland, staaer til Staten. Dersom Geistligheden havde det i sin Magt endeligen at afgjøre, hvorvidt et Ægteskab maatte tilstedes eller ikke, saa vilde dette vist ikke være et ringe Middel, hvorved en herskesyg Geistlighed kunde gjøre sig gjeldende. Men, da den Præst, der vil udføre en Ægtevielse, efter den hos os gjeldende Tingenes Orden; er ansvarlig for borgerlige Øvrigheder og Domstole, saa har det aldeles intet Betænkeligt at overlade Præsten, ikke blot, i Kirkens Navn, at indvie og velsigne Ægteskabet, men og at undersøge og bestemme, om der, med Hensyn til Lovene, er Noget til Hinder for Ægteskabet, og at den Protocol, han fører, udgjør det eneste authentiske Beviis for, at et lovligt Ægteskab er indgaaet. Han handler heri som Statens og ei som Kirkens Tjener; og man har samme Adgang til at faae Forurettelse afhjulpen, som om hiin Undersøgelse og Bestemmelse var overladt verdslige Embedsmænd. Naar Hr. Forfatteren vil, at endog det hele Fattigvæsen skulde udelukkende over-

lades til Kirkens Mænd, saa vilde dette vel ikke have noget Væsentligt imod sig, hvis Fattigplejen blot beroede paa milde Gaver, skjøndt der just ikke indsees nogen Nødvendighed af, at disses Uddeelelse ene og alene skulde være i Geistlighedens Hænder. Men hvor Fattiges Forsørgelse hviler paa tvungne Bidrag, hvor en lovhjemlet Ret til Forsørgelse finder Sted, der er bunden til et vist District, og i Anvendelsen ofte foranlediger de vanskeligste Retsforviklinger, der vilde det vistnok være høist urigtigt, at overlade det alene til geistlige Mænd, at bestemme Fattighjælpen tilligemed det Bidrag, der til sammes Udredelse skal lignes paa hver Mand, eller at skille de Communer imellem, der tviste om, hvo af dem der skal bære Forsørgelsesbyrden paa et eller andet Individ. Ikke anderledes forholder det sig med Skolevæsenet, hvorved Hr. Professoren uden Tvivl blot har tænkt sig det almindelige Almue- og Borgerskolevæsen. Saafremt dette blot gik ud paa en Underviisning, der meddeeltes Dem, som frivilligen begjærte at gjøres deelagtige deri, og det blot vedligeholdtes ved de Betalinger, disse, efter frie Forening, erlagde, kunde det synes, at den hele Bestyrelse kunde overlades Geistligheden; og dog kunde det føre til Eensidighed, at lade hele Folke-Underviisningsvæsenet ganske i dens Hænder. Men, naar en Forpligtelse til Skolegang skal finde Sted, der kan gjøres gjeldende ved Tvangsmidler, naar et offentligt Skolevæsen skal hvile paa Afgivter, der lignes paa Indvaanerne, saa

bliver dette for indgribende i de borgerlige Forhold, til at Alt udelukkende kan overlades til Geistligheden. Det er derfor vist overeensstemmende med sund Statsklogskab, naar vore Love have sat deels verdslige Embedsmænd deels nogle af Communernes øvrige Beboere ved Siden af de geistlige Embedsmænd, med Hensyn til Bestyrelsen af Fattig- og Skolevæsenet, hvorunder iøvrigt, som vedbørligt, Geistligheden har faaet den meest active Indflydelse *); og at den endelige Afgjørelse af de Retsspørgsmaale, disse Indretninger fremkalde, er overladt til et verdsligt Collegium. Ligesaa indlysende rigtigt er det, at Sager, der angaae Kirkens og Geistlighedens oeconomiske Rettigheder, ere henlagte under verdslige Domstole, eller, forsaavidt de ikke egne sig til Behandling ad Rettergangsveien, verdslige Øvrigheder eller Collegier, der dog stedse først indhenter de vedkommende geistlige Øvrigheders Betænkning, og at ligeledes Geistligheden, med Hensyn til sine Embedsforretninger eller Udøvelsen af dens disciplinariske Myndighed, ei er uden Tilsyn af verdslige Auctoriteter. Det vilde være uden Grund, hvis man forudsatte, at verdslige Regjeringsmænd eller Dommere skulde have en lige Tilbøielighed til at indskrænke og trykke Kirken og Geistligheden, som man kunde tiltroe denne til at udvide sin Myndighed og sine Indtægter, hvis den var

*) Kun Kjøbenhavns Fattigvæsen gjør en Undtagelse herfra, hvortil der i dets Vidtløftighed og øvrige Beskaffenhed vist nok er tilstrækkelig Grund.

sin egen Dommer. Ingen, hvem en vigtig Deel af de offentlige Anliggenders Bestyrelse, i Særdeleshed af dens, der komme i Forbindelse med Religionen, betroes, bør være uden den religiøse Sands, som maa bevare ham for slig Partiskhed; og, selv hvor denne mangler, vil dog Erkjendelsen af Religionens og de kirkelige Indretningers Vigtighed for Statsvellet samt Hensyn til den eengang indførte og befæstede i den hele borgerlige Forfatning indgribende lovmæssige Orden være en Garantie imod Geistlighedens og Kirkens Forurettelse. *)

*) Som bekjendt har man for Kirkens Forhold til Staten opstillet tre forskjellige Systemer, det hierarchiske, som underordner den verdslige Magt den geistlige, Territorialsystemet, hvorefter denne er hiin underordnet, og Collegial- eller Ligheds-Systemet, hvorefter hverken Kirken er over Staten eller denne over hiin, skjøndt begge kunne have overdraget den øverste Ledelse af deres Anliggender til et fælles Overhoved, der da faaer en dobbelt i sig forskjellig Egenskab, som Regent og som Overbiskop (efter en antagen men neppe ganske heldig Udtryksmaade). Mod alle tre Systemer lade der sig gjøre grundede Indvendinger; Kirke og Stat kunne aldrig, ved den blotte udvortes Organisation, komme i det rette Forhold til hinanden. Kun derved, at den høieste Ledelse af de borgerlige saavel som af de kirkelige Anliggender er paa eet Sted, men at der og findes en ligesaa reen og ærlig Omhue for Folkets religiøse og moralske Tarv som for dets borgerlige

Forsaavidt Hr. Prof. Clausen har nævnt dogmatiske Stridigheder, rituelle og liturgiske Indretninger, saa er det vist nok, at disse Gjenstande langt mere end de øvrige egne sig til Geistlighedens udelukkende Bedømmelse. Men det er og den største Sjeldenhed, at Sager af det Slags komme under Regentens Afgjørelse, saa at det vilde være urimeligt for deres Skyld at indrette et eget geistligt Regjerings Departement. Heller ikke kunne slige Sager tabe ved, at de igjennem et verdsligt Departement blive Regenten forelagte. I alt hvad der beroer paa theologisk Indsigt vil dette dog holde sig til de Betænkninger, som først inhentes fra anseete og paalidelige geistlige Mænd, og hvis Indhold fuldstændigen maa foredrages Regenten, og med Hensyn til Resultatet for en Regjerings Beslutning kunde det stundom endog være til væsentlig Nytte, at Overblik paa de retlige og borgerlige Forhold og Klogskab i at behandle disse, blev sat ved Siden af theologisk Lærdom og theologisk Iver *). I Særdeleshed seer jeg

Vel, kan Sammenstød og Strid undgaaes, uden at enten Kirke eller Stat taber sin Selvstændighed.

*) Jeg behøver vel ikke at bemærke, at her blot tages Hensyn til de Kundskaber og den Sindsretning, man nærmest kan vente hos geistlige Mænd, som saadanne. Der gives vist nok enkelte Geistlige, der, medens de udmærke dem ved alle de Egenskaber, man kan ønske hos Religionslæ-

ikke, hvorledes dogmatiske Spørgsmaale kunne komme for Regenten, undtagen hvor der handles om at indføre nye authoriserede Lære- eller Andagtsbøger, og i de enkelte Tilfælde, hvor det skulde afgjøres, om nogen geistlig Mand skulde tiltales for Vranglære. Men, naar Regjeringen vil indføre nye Lære- eller Andagtsbøger, vil Udarbeidelsen altid blive overdraget geistlige Mænd; i det mindste ville geistlige Mænd af erkjendt Dygtighed komme til at lede sligt Arbeide, der og vil blive underkastet andre Geistliges Prøvelse. De verdslige Mænd, gjennem hvilke saadanne Arbeider blive den høieste Regjering forelagte, ville maaskee tillade sig, førend de gjorde dette, over enkelte Dele, at fremsætte Bemærkninger til nærmere Prøvelse af geistlige Mænd. Mueligt, at de og, hvis der mellem disse indbyrdes var en mærkelig Uovereensstemmelse, eller dersom man frygtede for, at de nye Religionsbøger, saa stort Værd de end for Resten maatte have, vilde foraarsage Spændinger i Menighederne eller anden Ulempe, kunde fraraade det hele Foretagende. Denne de verdslige Mænds Mellemkomst turde derfor endog tjene til Betryggelse imod overilede Reformer. Selv at udarbeide eller paa egen Haand berigtige slige Reli-

reren, ogsaa besidde saa sunde Begreber om de Forhold, der komme i Berørelse med Kirken, og ere saa frie for alt Hang til verdslig Myndighed, at der aldeles ingen Fare var ved at betroe dem den øverste Ledelse af de kirkelige Anliggender.

gionsbøger ville de ikke tillade sig; og Regenten vilde i al Fald vist ikke give sin Sanction dertil. Det er her ikke uvigtigt, at den danske Kirke har Biskopper; thi, skjøndt deres Anseelse og Indflydelse ingenlunde kan sammenlignes med de catholske Biskoppers, saa staae de dog paa et høiere Trin i Staten end andre protestantiske Landes Superintendenter, Inspectorer, Ephori o. s. v. *), og der bliver i Gjerningen intet Kirken endog i fjern Maade vedkommende Anliggende afgjort, uden disse anseelige geistlige Øvrigheders Medvirkning. Hvad Anklage for Vranglære angaaer, da, skjøndt enhver oplyst Christen maa kunne bedømme, hvad der er aabenbar stridende mod Christendommens Grundsandheder, saa vilde det dog ikke mangle, at Theologers Betænkninger vilde blive indhentede, inden et sligt Skridt blev foretaget. Dette tilsiger og L. 2 B. 17 Cap. 23 Art., hvis Grundsætning kan følges, om end ikke Sagen ganske behandles i den Form, Lovstedet omhandler. Det skjønnes saaledes ikke rettere, end at Geistlige ville, i hine Sager, faae al den Indflydelse, der tilkommer dem. Det er jo dog ikke Hr. Prof. Clausens Mening, at disse skulle have en selvstændig Myndighed til at afgjøre saadanne Sager. Ligesom han naturligviis forkaster Catholicismens Lære om en fra Apostlerne paa Biskopperne forplantet guddommelig Fuldmagt, saaledes kan Geistligheden heller ikke paa nogen Maade

*) Cfr. herved Clausen S. 253 og 270.

siges at have en Fuldmagt fra Menighederne til heri at handle paa disses Vegne. Det er blot Geistlighedens Indsigter, som bør benyttes ved de omhandlede Leiligheder; de ere derved de naturligste og sikkreste Raadgivere; og denne Forretning ville de, under den hos os indførte Tingenes Orden, altid beholde.

Naar Sager angaaende Vranglære komme for Domstolene, saa ville, efter L. 1—2—15 og 1—6—8 samt Frd. 5te Decbr. 1806, ordentligviis i første og anden Instants geistlige Mænd tage Deel med verdslige i at paakjende Sagen. I Høiesteret bliver derimod ingen geistlig Mand tilkaldt ved slige Sagers Behandling (efr. 1—2—13). Men i den Deel af Sagen, der beroer paa theologisk Indsigt, vil dog, hvad enten Geistlige umiddelbar have Sæde i Retten eller ikke, Theologers Mening stedse blive afgjørende. De retslærde Dommere maa deri, som i alt andet, der forudsætter en for deres Kald fremmed Indsigt, bygge paa Sagkyndiges Betænkninger, der altsaa blive de sande Dommere over denne Deel af Sagen. Kun at de Slutninger, som indeholdes i slige Betænkninger, passe sig til Lovene, have de retslærde Dommere at paasee, og derefter at gjøre Anvendelsen af Loven paa Sagens oplyste Beskaffenhed. Saaledes vilde det, hvis Theologer eragtede, at en Lære vel var stridende mod de i vor Kirke antagne symboliske Bøger, men at den dog kunde forsvares ved Exegesis eller Fornuftslutninger, være de Retslærdes Sag at afgjøre, hvad Retsvirkning en

gionsbøger vilde de ikke tillade sig; og Regenten vilde i al Fald vist ikke give sin Sanction dertil. Det er her ikke uvigtigt, at den danske Kirke har Bisköpper; thi, skjøndt deres Anseelse og Indflydelse ingenlunde kan sammenlignes med de catholske Biskoppers, saa staae de dog paa et høiere Trin i Staten end andre protestantiske Landes Superintendenter, Inspectorer, Ephori o. s. v. *), og der bliver i Gjerningen intet Kirken endog i fjern Maade vedkommende Anliggende afgjort, uden disse anseelige geistlige Øvrigheders Medvirkning. Hvad Anklage for Vranglære angaaer, da, skjøndt enhver oplyst Christen maa kunne bedømme, hvad der er aabenbar stridende mod Christendommens Grundsandheder, saa vilde det dog ikke mangle, at Theologers Betænkninger vilde blive indhentede, inden et sligt Skridt blev foretaget. Dette tilsiger og L. 2 B. 17 Cap. 23 Art., hvis Grundsætning kan følges, om end ikke Sagen ganske behandles i den Form, Lovstedet omhandler. Det skjønnes saaledes ikke rettere, end at Geistlige ville, i hine Sager, faae al den Indflydelse, der tilkommer dem. Det er jo dog ikke Hr. Prof. Clausens Mening, at disse skulle have en selvstændig Myndighed til at afgjøre saadanne Sager. Ligesom han naturligviis forkaster Catholicismens Lære om en fra Apostlerne paa Biskopperne forplantet guddommelig Fuldmagt, saaledes kan Geistligheden heller ikke paa nogen Maade

*) Cfr. herved Clausen S. 253 og 270.

siges at have en Fuldmagt fra Menighederne til heri at handle paa disses Vegne. Det er blot Geistlighedens Indsigter, som bør benyttes ved de omhandlede Leiligheder; de ere derved de naturligste og sikkreste Raadgivere; og denne Forretning ville de, under den hos os indførte Tingenes Orden, altid beholde.

Naar Sager angaaende Vranglære komme for Domstolene, saa ville, efter L. 1—2—15 og 1—6—8 samt Frd. 5te Decbr. 1806, ordentligviis i første og anden Instants geistlige Mænd tage Deel med verdslige i at paakjende Sagen. I Høiesteret bliver derimod ingen geistlig Mand tilkaldt ved slige Sagers Behandling (efr. 1—2—13). Men i den Deel af Sagen, der beroer paa theologisk Indsigt, vil dog, hvad enten Geistlige umiddelbar have Sæde i Retten eller ikke, Theologers Mening stedse blive afgjørende. De retslærde Dommere maa deri, som i alt andet, der forudsætter en for deres Kald fremmed Indsigt, bygge paa Sagkyndiges Betænkninger, der altsaa blive de sande Dommere over denne Deel af Sagen. Kun at de Slutninger, som indeholdes i slige Betænkninger, passe sig til Lovene, have de retslærde Dommere at paasee, og derefter at gjøre Anvendelsen af Loven paa Sagens oplyste Beskaffenhed. Saaledes vilde det, hvis Theologer eragtede, at en Lære vel var stridende mod de i vor Kirke antagne symbolske Bøger, men at den dog kunde forsvares ved Exegesis eller Fornuftslutninger, være de Retslærdes Sag at afgjøre, hvad Retsvirkning en

saadan Betænkning kunde have imod eller for den Paagjeldende. Det er her ikke anderledes end, t. Ex., i de mangfoldige og vigtige Retssager, hvori Lægers Bedømmelse behøves angaaende en eller anden Deel af Factum. Forsaavidt Lægerne blive inden for deres Videnskabs Grændser og bygge deres Mening paa scientifiske Grunde, maae Domstolene, uden videre, følge deres Betænkning. Men, forsaavidt de af deres Præmisser gjøre nogen Anvendelse, som kan bedømmes ved Hjelp af Lovene og den almindelige Menneskeforstand, da ere Domstolene ingenlunde bundne derved. Naar Lægerne erklære, at et Saar kun, formedelst den Saaredes individuelle Legemsbeskaffenhed, blev Aarsagen til hans Død, saa er dette noget, som Domstolene ikke kunne forkaste. De kunne blot, efter Omstændighederne, foranledige Sagen yderligere prøvet af andre Læger. Men, hvis Lægerne heraf udlede det Resultat, at den Paagjeldende ei kan betragtes som Drabsmand, saa er denne Lægernes juridiske Mening uden al bindende Kraft for Domstolene.

Der kunne gives Tilfælde, hvori en Sag, hvorunder der bliver Spørgsmaal om Læren ei, efter Lovens Forskrifter, er unddragen fra de sædvanlige Domstoles Paakjendelse; nemlig hvor ikke Sagen umiddelbar reises imod Nogen for Vranglære, men den, som derfor er beskyldt, anlægger Injuriesag imod den Beskyldende og denne vil værge sig ved at retfærdiggjøre sin Beskyldning. Da en mærkværdig Sag af dette Slags just

for Tiden staaer under Domstolenes Paakjendelse, vilde det være upassende, om jeg her vilde undersøge, hvorledes der i et saadant Tilfælde skulde forholdes. Jeg skal blot, i Anledning af de urigtige Begreber, der om bemeldte Sag ere i Omløb, bemærke, at der i denne i sin Form aldeles private Sag ikke fra nogen af Siderne har været andraget paa overordentlige Dommeres Udnævnelse, men vel fra den ene Side paa en Resolution, hvorved den anlagte Retssag aldeles skulde standses; hvilket naturligviis blev afslaaet, med Bemærkning, at det blev Domstolenes Sag at prøve Værdien af de Grunde, der bleve anførte imod Søgsmaalets Lovlighed. *)

Hvad geistlige Embeders Besættelse angaaer, da, uagtet den Myndighed, at udnævne Kirkens Lærere, ordentligviis udøves af Kongen og efter Forestilling fra et verdsligt Collegium, har dog Geistligheden en høist betydelig Indflydelse, og, saavidt jeg skjønner, al den, som med Føie kunde ønskes. De Prøver, som Candidaterne have aflagt saavel paa deres theologiske Indsigter, som paa deres Duelighed i at prædike og cathechisere, have en afgjørende, tildeels lovbestemt og iøvrigt ved de Grundsætninger, som stadigen følges, udvidet Indflydelse paa Beforbringen til geistligt Embede.

*) Iøvrigt maa jeg, angaaende vore geistlige Retters Virkekreds, henvise til nyt jur. Arkiv 30 B. S. 231-243, hvor man vil finde de fleste derhen hørende Retsspørgsmaale afhandlede.

Frembeles tages de ydesligere Vidnesbyrd, de erholde deels fra Universitetslærerne, deels fra Directionen for Pastoral-Seminariet, deels fra Biskopper, Præster og andre geistlige Mænd, i nøie Betragtning. Naar Candidaten er kaldet, bliver han ikke indviet til Læreembedet, førend han nærmere er prøvet af Bisskoppen; og, hvis det ved denne Prøve findes, at der mangle ham de fornødne Kundskaber, eller der er noget Grundet paa hans Levnetsforhold at erindre, saa er Bisskoppen, ifølge Loven og Kaldsbrevenes Indhold, berettiget og forpligtet til at nægte den Indvielse, uden hvilken han ei kan tiltræde Embedet. Ved Ansøgninger om Befordring til bedre Kald bliver der saavel seet tilbage til de academiske og andre Vidnesbyrd, som den Paagjeldende havde erhvervet, inden sin første Befordring, som og taget særdeles Hensyn til de Vidnesbyrd, hans geistlige Foresatte give om hans Duelighed, Embedsnidkjærhed og sædelige Forhold. Det indsees ikke, at det Collegium, der har at gjennemgaae Ansøgningerne og foredrage Regenten en Mening angaaende de flere Ansøgendes Fortrinlighed, behøver theologiske Indsigter, for, ved Hjælp af alle disse Data, at kunne have en nogenlunde velgrundet Dom i disse Anliggender. Hr. Prof. Clausen vil uden Tvivl selv finde det for stærkt udtrykt, hvad han Side 262 har anmærket angaaende verdslige Mænds Udygtighed til at bedømme en geistlig Mands større eller mindre Qvalification til et Embede. Udrustet med religiøs Sands, med gode, skjøndt ikke

lærde Kundskaber angaaende Christendommen og med en dannet Aand, turde man vel, uden at være Theolog, være i Stand til at skjelne den mere og mindre duelige og værdige Religionslærer. Hr. Forfatteren synes og at være i Modsigelse med sig selv, forsaavidt han dog vil, at Menighederne, hos hvis Medlemmer man i Almindelighed vel ikke kan forudsætte større Indsigt end hos det Statscollegium, som det betroes at gjøre Forestillinger om geistlige Embeders Besættelse, skulde have en, skjøndt noget bunden, Valgret. Forsaavidt Mangel af nøiagtig personlig Kundskab til alle de Ansøgende gjør, at man for det Meste maa holde sig til de academiske Prøvers Udfald og de Vidnesbyrd, de Ansøgende ellers kunne fremlægge om Flid, Duelighed og et christeligt Levnet, saa sees ikke, at et Collegium, der bestod af lutter Geistlige, heri vilde have noget Synderligt forud for et verdsligt Collegium; og, dersom et saadant vilde væsentligen afvige fra de Grundsætninger, som nu følges ved geistlige Embeders Besættelse, saa turde dette let give Personligheder et Spillerum, der vilde have en fordærvelig Indflydelse paa Kirken og Geistligheden.

Iøvrigt vilde det geistlige Collegium, der, efter hiin Forfatters Mening, skulde have at foredrage Regenten de geistlige Sager i Almindelighed og i Særdeleshed dem, der angaae Besættelsen af Kirkens Embeder, dog i Grunden ikke faae stor Indflydelse i dette sidste Slags Sager, saafremt Menighederne selv skulde,

bliver dette for indgribende i de borgerlige Forhold, til at Alt udelukkende kan overlades til Geistligheden. Det er derfor vist overeensstemmende med sand Statsklogskab, naar vore Love have sat deels verdslige Embedsmænd deels nogle af Communernes øvrige Beboere ved Siden af de geistlige Embedsmænd, med Hensyn til Bestyrelsen af Fattig- og Skolevæsenet, hvorunder iøvrigt, som vedbørligt, Geistligheden har faaet den meest active Indflydelse *); og at den endelige Afgjørelse af de Retsspørgsmaale, disse Indretninger fremkalde, er overladt til et verdsligt Collegium. Ligesaa indlysende rigtigt er det, at Sager, der angaae Kirkens og Geistlighedens oeconomiske Rettigheder, ere henlagte under verdslige Domstole, eller, forsaavidt de ikke egne sig til Behandling ad Rettergangsveien, verdslige Øvrigheder eller Collegier, der dog stedse først indhenter de vedkommende geistlige Øvrigheders Betænkning, og at ligeledes Geistligheden, med Hensyn til sine Embedsforretninger eller Udøvelsen af dens disciplinariske Myndighed, ei er uden Tilsyn af verdslige Auctoriteter. Det vilde være uden Grund, hvis man forudsatte, at verdslige Regjeringsmænd eller Dommere skulde have en lige Tilbøielighed til at indskrænke og trykke Kirken og Geistligheden, som man kunde tiltroe denne til at udvide sin Myndighed og sine Indtægter, hvilken var

*) Kun Kjøbenhavns Fattigvæsen gjør en Undtagelse herfra, hvortil der i dets Vidtløftighed og øvrige Beskaffenhed vist nok er tilstrækkelig Grund.

sin egen Dommer. Ingen, hvem en vigtig Deel af de offentlige Anliggenders Bestyrelse, i Særdeleshed af deres, der komme i Forbindelse med Religionen, betroes, bør være uden den religiøse Sands, som maa bevare ham for slig Partiskhed; og, selv hvor denne mangler, vil dog Erkjendelsen af Religionens og de kirkelige Indretningers Vigtighed for Statsvellet samt Hensyn til den eengang indførte og befæstede i den hele borgerlige Forfatning indgribende lovmæssige Orden være en Garantie imod Geistlighedens og Kirkens Forurettelse. *)

*) Som bekjendt har man for Kirkens Forhold til Staten opstillet tre forskjellige Systemer, det hierarchiske, som underordner den verdslige Magt den geistlige, Territorialsystemet, hvorefter denne er hiin underordnet, og Collegial- eller Ligheds-Systemet, hvorefter hverken Kirken er over Staten eller denne over hiin, skjøndt begge kunne have overdraget den øverste Ledelse af deres Anliggender til et fælles Overhoved, der da faaer en dobbelt i sig forskjellig Egenskab, som Regent og som Overbiskop (efter en antagen men neppe ganske heldig Udtryksmaade). Mod alle tre Systemer lade der sig gjøre grundede Indvendinger; Kirke og Stat kunne aldrig, ved den blotte udvortes Organisation, komme i det rette Forhold til hinanden. Kun derved, at den høieste Ledelse af de borgerlige saavel som af de kirkelige Anliggender er paa eet Sted, men at der og findes en ligesaa reen og ærlig Omhue for Folkets religiøse og moralske Tarv som for dets borgerlige

saa indseer jeg aldeles ikke, med hvilket Skin af Ret man, i Betragtning af de nyere Love og den nyere Tænkemaade, kunde nægte den practisk Virksomhed. Jeg kjender aldeles ikke de "Anordninger om Familie-Eiendom, Godsfælledsskab, Dispositions-Bevillinger og Confirmationer", hvoraf man kunde hidlede en Forandring i Det, Loven maatte have foreskrevet angaaende Collationspligtens Grændser. Vel ere der enkelte særegne Anordninger, der hjemle Faderen en ny Frihed til at disponere mellem sine Børn, i hvilken Henseehde Frd. 13de Mai 1769 §. 5 fornemmelig kan anføres. Men denne Forordning angaaer kun Bondergaarde og taaler aldeles ingen Udvidelse til andre Eiendomme. Den gaaer desuden ikke directe ud paa at forandre Noget i Børnenes Arveforhold, men giver kun Faderen den til Gaardens Conservation saa fornødne Ret til at bestemme, hvem af hans Børn Gaarden med Tilbehør skal tilfalde, og til hvilken Sum den skal beregnes, saa at der med denne Sum forholdes iøvrigt efter Lovens almindelige Forskrifter. Men, om man endog var beføiet til, hvad man dog ikke er, at udlede Noget heraf til Fordeel for en mod Lovens Forskrifter stridende frie Dispositionsret i Almindelighed, saa vilde dog heraf ingenlunde umiddelbart følge nogen Forandring i det, der, efter den af Recensenten med Flere antagne Fortolkning, er bestemt i 5—2—61 og 62. I det Høieste kunde deraf udledes, at Faderen havde det i sin Magt, ved en Villieserklæring at lempe

Collationspligten; hvor han ingen saadan Erklæring havde efterladt sig, maatte det dog forblive ved Lovens Bestemmelser. Ogsaa af denne Grund kunne de senere Anordninger om Dispositions-Bevillinger og Confirmationer ikke have den af Recensenten antagne Virkning; men det er desuden klart, at den Adgang, der er given til visse Benaadninger, er uden al Følge for Den, som ikke har ansøgt og erhvervet saadan Benaadning; ikke at tale om, at det ikke er given nogen Bestemmelse om Adgang til Confirmation paa Dispositioner, der forandre Noget i Descendenternes indbyrdes Arveret, paa den Undtagelse nær, at der kan faaes Bevilling til, at Børn af begge Kjøn gaae i lige Arv. Omskiftelser i de Lovlærdes Theorier eller i Folkemeningen og i de borgerlige Forhold kunne aldeles ikke forandre Noget i Det, Loven udtrykkeligt har bestemt. Anvendelsen af Lovene kan vel modificeres efter forandrede Begreber og Forhold, forsaavidt der nemlig er Noget, som Loven har ladet være ubestemt, overladende det til Domstolenes Skjøn. Saaledes vil, til Exempel, hvor der spørges om, i Overeensstemmelse med 5—2—61, efter Billighed at lempe Bestemmelsen om, hvilke Forstrækninger der skulle afkortes, Forholdene og Begreberne til enhver Tid kunne komme i Betragtning. Men, hvad Lovgiveren har underkastet en fast og nøiagtig Bestemmelse, bliver ved Magt saalænge, til det, ved en ny Lov, directe eller indirecte forandres.

Slutning af den i dette Tidsskrift 12 Bind 1 H. begyndte Afhandling over det Spørgsmaal: "Behøver den danske Kirkeforfatning en omgribende Forbedring?"

Blandt de Ankeposter over den danske Kirkeforfatning, som jeg i Begyndelsen af denne Afhandling har berørt, staaer endnu den tilbage, at der mangler Kirken den vedbørlige indvortes Selvstændighed og Virksomhed. Flere tydske Forfattere have fremstillet det som en uheldig Virkning af den critiske Tid, hvori Reformationsværket kom i Stand, at de kirkelige Anliggenders Bestyrelse aldeles blev nedlagt i den verdslige Regjerings Hænder, og hos os har i Særdeleshed Hr. Professor Clausen for ikke længe siden med Varme søgt at godtgjøre Kirkens Krav paa større indvortes Selvstændighed. Han finder det vel ganske i sin Orden, at Landsherren beholder den øverste Bestyrelse og Myndighed ogsaa i kirkelige Anliggender. Men han anseer det for en væsentlig Mangel, at der ikke er indrettet et særskilt geistligt Collegium (hvilket, vel at mærke, ei blot vil

sige et særeget Collegium for geistlige Sager, men og et saadant, der er sammensat af geistlige Mænd) gjennem hvilket de Sager, der staae i Forbindelse med Kirken, kunde forebrages Regenten. Han holder for, at Bestyrelsen af de kirkelige Anliggender, under Regentens egen umiddelbare Overopsigt, skulde betroes geistlige Mænd af prøvet Indsigt og Retsind. Ikke alene ved Afgjørelsen af dogmatiske Stridigheder, men overhovedet i Alt, hvad der angaaer den kirkelige Lovgivning og Organisation, rituelle og liturgiske Indretninger, disciplinaire Foranstaltninger, Dispensationer fra kirkelige Love, de geistlige Embeders Besættelse og Inspectionen over disses Bestyrelse, Kirkegodsernes Forvaltning, Skolevæsen og Fattigpleie, vilde Staten, efter hans Mening, kun sikkre sig den rigtige Udøvelse af Magten, ved at betroe dens Udøvelse til Kirkens Mænd. Derhos vil han, at de enkelte kirkelige Samfund skulde bestyre sig selv ved selvvalgte Repræsentanter under geistlige Mænds Ledelse, og at det i Særdeleshed skulde tage en væsentlig Deel i selv at udnævne sine Lærere *).

Alt Dette er vel ikke uden tilsyneladende Rigtighed; men der lade sig dog fremsætte meget væsentlige Erindringer derimod. Hr. Forf. er for indsigtsfuld til ikke at miskjende Nødvendigheden af, at den høieste og

*) Catholicismens og Protestantismens Kirkeforfatning, Lære og Ritus Side 210 = 280.

endeligen afgjørende Magt, saavel i kirkelige, som i borgerlige Anliggender, maa være forenet paa eet Sted, og at dette ikke kan være i et geistligt, men i et verdsligt Overhoved. Men da vil neppe heller Noget være naturligere, end at det Collegium eller Ministerium, som nærmest forbereder de kirkelige Sager til Afgjørelse ved Regentens Myndighed, og som selv, under Ansvar for Regenten, næst efter denne har Afgjørelsen af de Sager, der ikke behøve at foredrages den høieste Regjering, bestaaer af verdslige Mænd. Her er jo ikke Tale om Religionen selv, men om hvad der, med Hensyn til samme, kan og bør gjøres gjeldende i den udvortes Verden, og, til at bedømme dette, hører der, ved Siden af religiøs Sands, en Overskuelse af Statsforholdene, der ordentligviis ikke kan ventes hos geistlige Mænd, og til hvilken disse i alt Fald heller ikke altid kunne formodes at ville tage det vedbørlige Hensyn. Overveier man de Gjenstande, som hiin Forfatter vil have overladt til det geistlige Collegium, han tænker sig, saa vil man snart overbevise sig om, at i det Mindste en stor Deel af disse gribe saa dybt ind i de borgerlige Forhold og kræve saa omfattende Indsigt i disse Forhold, at Geistligheden, hvis Bedømmelsen blev overladt til samme, kom ud af sin eiendommelige Sphære og letteligen kunde fristes til en Indgriben i den borgerlige Regjering, der baade vilde være forstyrrende for Statsvellet og i sine Følger fordærvelig for Religion og Kirke. Saaledes er det indlysende, at

Bedømmelsen af Kirkens og Geistlighedens Rettigheder med Hensyn til Eiendomme og Indtægter kræver mere verdslig end geistlig Indsigt, og at Geistligheden, saafremt den selv fik en afgjørende Indflydelse paa disse Rettigheders Bestemmelse, vilde have en naturlig Interesse i at udvide disse paa Borgersamfundets Bekostning. Ligeledes vilde de med en i Geistlighedens Hænder nedlagt disciplinarisk Myndighed forbundne Farer forøges, naar kun geistlige Mænd (der, endog naar de holde dem frie for al Herskesyge, selv for Religionens og Sædelighedens Skyld, let kunne fristes til at strække denne Myndighed videre end gavnligt var) havde at dømme over dens Anvendelse, og en Regent maatte finde store Betænkeligheder i at tage Beslutninger, hiin Myndighed angaaende, efter et Foredrag af et geistligt Collegium eller Ministerium, uden Mellemkomst af egentlige Statsmænd. Bedømmelsen af de geistlige Embedsforretninger vilde, med Hensyn til den store Indflydelse, mange af disse have paa det borgerlige Liv, heller ikke kunne overlades Geistligheden alene, uden Fare for hierarchisk Myndighed. I Frankrig seer man, at den simple Forretning, at føre de authentiske Lister over de for den borgerlige Tilstand vigtige Begivenheder, Fødsel, Ægteskab og Dødsfald (des actes de l'etat civil) er Gjenstand for en levende Partiekamp, at det ene Partie med største Iver søger at gjenvinde Geistligheden denne Forretning, medens det andet af al Kraft modsætter sig dette som en For-

andning, der vilde fuldende Hierarchiet. Hos os falder det derimod aldrig Nogen ind, at hiin Forretning skulde tages fra Geistligheden, og Mangen vilde uden Tvivl have ondt ved at begribe den overordentlige Vigtighed, man i Frankrig tillægger hiint Spørgsmaal. Men Sagen bliver let forklarlig, naar man tænker sig den catholske Geistligheds Uafhængighed af den borgerlige Regiering ved Siden af det Forhold, hvori Geistligheden i de protestantiske Lande, og i Særdeleshed i vort Fædreland, staaer til Staten. Dersom Geistligheden havde det i sin Magt, endeligen at afgiøre, hvorvidt et Ægteskab maatte tilstedes eller ikke, saa vilde dette vist ikke være et ringe Middel, hvorved en herskesyg Geistlighed kunde giøre sig gieldende. Men, da den Præst, der vil udføre en Ægtevielse, efter den hos os gieldende Tingenes Orden, er ansvarlig for borgerlige Øvrigheder og Domstole, saa har det aldeles intet Betænkeligt at overlade Præsten, ikke blot, i Kirkens Navn, at indvie og velsigne Ægteskabet, men og at undersøge og bestemme, om der, med Hensyn til Lovene, er Noget til Hinder for Ægteskabet, og at den Protocol, han fører, udgiør det eneste authentiske Beviis for, at et lovligt Ægteskab er indgaaet. Han handler heri som Statens og ei som Kirkens Tiener; og man har samme Adgang til at faae Forurettelse afhjulpen, som om hiin Undersøgelse og Bestemmelse var overladt verdslige Embedsmænd. Naar Hr. Forfatteren vil, at endog det hele Fattigvæsen skulde udelukkende over-

lades til Kirkens Mænd, saa vilde dette vel ikke have noget Væsentligt imod sig, hvis Fattigpleien blot beroede paa milde Gaver, skjøndt der just ikke indsees nogen Nødvendighed af, at disses Uddeelelse ene og alene skulde være i Geistlighedens Hænder. Men hvor Fattiges Forsørgelse hviler paa tvungne Bidrag, hvor en lovhjemlet Ret til Forsørgelse finder Sted, der er bunden til et vist District, og i Anvendelsen ofte foranlediger de vanskeligste Retsforviklinger, der vilde det vistnok være høist urigtigt, at overlade det alene til geistlige Mænd, at bestemme Fattighjælpen tilligemed det Bidrag, der til sammes Udredelse skal lignes paa hver Mand, eller at skille de Communer imellem, der tviste om, hvo af dem der skal bære Forsørgelsesbyrden paa et eller andet Individ. Ikke anderledes forholder det sig med Skolevæsenet, hvorved Hr. Professoren uden Tvivl blot har tænkt sig det almindelige Almue- og Borgerskolevæsen. Saafremt dette blot gik ud paa en Underviisning, der meddeeltes Dem, som frivilligen begjærte at gjøres deelagtige deri, og det blot vedligeholdtes ved de Betalinger, disse, efter frie Forening, erlagde, kunde det synes, at den hele Bestyrelse kunde overlades Geistligheden; og dog kunde det føre til Eensidighed, at lade hele Folke-Underviisningsvæsenet ganske i dens Hænder. Men, naar en Forpligtelse til Skolegang skal finde Sted, der kan gjøres gjeldende ved Tvangsmidler, naar et offentligt Skolevæsen skal hvile paa Afgivter, der lignes paa Indvaanerne, saa

bliver dette for indgribende i de borgerlige Forhold, til at Alt udelukkende kan overlades til Geistligheden. Det er derfor vist overeensstemmende med sand Statsklogskab, naar vore Love have sat deels verdslige Embedsmænd deels nogle af Communernes øvrige Beboere ved Siden af de geistlige Embedsmænd, med Hensyn til Bestyrelsen af Fattig- og Skolevæsenet, hvorunder iøvrigt, som vedbørligt, Geistligheden har faaet den meest active Indflydelse *); og at den endelige Afgjørelse af de Retsspørgsmaale, disse Indretninger fremkalde, er overladt til et verdsligt Collegium. Ligesaa indlysende rigtigt er det, at Sager, der angaae Kirkens og Geistlighedens oeconomiske Rettigheder, ere henlagte under verdslige Domstole, eller, forsaavidt de ikke egne sig til Behandling ad Rettergangsveien, verdslige Øvrigheder eller Collegier, der dog stedse først indhenter de vedkommende geistlige Øvrigheders Betænkning, og at ligeledes Geistligheden, med Hensyn til sine Embedsforretninger eller Udøvelsen af dens disciplinariske Myndighed, ei er uden Tilsyn af verdslige Auctoriteter. Det vilde være uden Grund, hvis man forudsatte, at verdslige Regjeringsmænd eller Dommere skulde have en lige Tilbøielighed til at indskrænke og trykke Kirken og Geistligheden, som man kunde tiltroe denne til at udvide sin Myndighed og sine Indtægter, hvilken var

*) Kun Kjøbenhavns Fattigvæsen gjør en Undtagelse herfra, hvortil der i dets Vidtløftighed og øvrige Beskaffenhed vist nok er tilstrækkelig Grund.

sin egen Dommer. Ingen, hvem en vigtig Deel af de offentlige Anliggenders Bestyrelse, i Særdeleshed af deres, der komme i Forbindelse med Religionen, betroes, bør være uden den religiøse Sands, som maa bevare ham for slig Partiskhed; og, selv hvor denne mangler, vil dog Erkjendelsen af Religionens og de kirkelige Indretningers Vigtighed for Statsvellet samt Hensyn til den eengang indførte og befæstede i den hele borgerlige Forfatning indgribende lovmæssige Orden være en Garantie imod Geistlighedens og Kirkens Forurettelse. *)

*) Som bekjendt har man for Kirkens Forhold til Staten opstillet tre forskjellige Systemer, det hierarchiske, som underordner den verdslige Magt den geistlige, Territorialsystemet, hvorefter denne er hiin underordnet, og Collegial- eller Ligheds-Systemet, hvorefter hverken Kirken er over Staten eller denne over hiin, skjøndt begge kunne have overdraget den øverste Ledelse af deres Anliggender til et fælles Overhoved, der da faaer en dobbelt i sig forskjellig Egenskab, som Regent og som Overbiskop (efter en antagen men neppe ganske heldig Udtryksmaade). Mod alle tre Systemer lade der sig gjøre grundede Indvendinger; Kirke og Stat kunne aldrig, ved den blotte udvortes Organisation, komme i det rette Forhold til hinanden. Kun derved, at den høieste Ledelse af de borgerlige saavel som af de kirkelige Anliggender er paa eet Sted, men at der og findes en ligesaa reen og ærlig Omhue for Folkets religiøse og moralske Tarv som for dets borgerlige

Forsaavidt Hr. Prof. Clausen har nævnt dogmatiske Stridigheder, rituelle og liturgiske Indretninger, saa er det vist nok, at disse Gjenstande langt mere end de øvrige egne sig til Geistlighedens udelukkende Bedømmelse. Men det er og den største Sjeldenhed, at Sager af det Slags komme under Regentens Afgjørelse, saa at det vilde være urimeligt for deres Skyld at indrette et eget geistligt Regjerings Departement. Heller ikke kunne slige Sager tabe ved, at de igjennem et verdsligt Departement blive Regenten forelagte. I alt hvad der beroer paa theologisk Indsigt vil dette dog holde sig til de Betænkninger, som først inhentes fra anseete og paalidelige geistlige Mænd, og hvis Indhold fuldstændigen maa foredrages Regenten, og med Hensyn til Resultatet for en Regjerings Beslutning kunde det stundom endog være til væsentlig Nytte, at Overblik paa de retlige og borgerlige Forhold og Klogskab i at behandle disse, blev sat ved Siden af theologisk Lærdom og theologisk Iver *). I Særdeleshed seer jeg

Vel, kan Sammenstød og Strid undgaaes, uden at enten Kirke eller Stat taber sin Selvstændighed.

*) Jeg behøver vel ikke at bemærke, at her blot tages Hensyn til de Kundskaber og den Sindsretning, man nærmest kan vente hos geistlige Mænd, som saadanne. Der gives vist nok enkelte Geistlige, der, medens de udmærke dem ved alle de Egenskaber, man kan ønske hos Religionslæ-

ikke, hvorledes dogmatiske Spørgsmaale kunne komme for Regenten, undtagen hvor der handles om at indføre nye authoriserede Lære- eller Andagtsbøger, og i de enkelte Tilfælde, hvor det skulde afgjøres, om nogen geistlig Mand skulde tiltales for Vranglære. Men, naar Regjeringen vil indføre nye Lære- eller Andagtsbøger, vil Udarbeidelsen altid blive overdraget geistlige Mænd; i det mindste ville geistlige Mænd af erkjendt Dygtighed komme til at lede sligt Arbeide, der og vil blive underkastet andre Geistliges Prøvelse. De verdslige Mænd, gjennem hvilke saadanne Arbeider blive den høieste Regjering forelagte, ville maaskee tillade sig, førend de gjorde dette, over enkelte Dele, at fremsætte Bemærkninger til nærmere Prøvelse af geistlige Mænd. Mueligt, at de og, hvis der mellem disse indbyrdes var en mærkelig Uovereensstemmelse, eller dersom man frygtede for, at de nye Religionsbøger, saa stort Værd de end for Resten maatte have, vilde foraarsage Spændinger i Menighederne eller anden Ulempe, kunde fraraade det hele Foretagende. Denne de verdslige Mænds Mellemkomst turde derfor endog tjene til Betryggelse imod overilede Reformer. Selv at udarbeide eller paa egen Haand berigtige slige Reli-

reren, ogsaa besidde saa sunde Begreber om de Forhold, der komme i Berørelse med Kirken, og ere saa frie for alt Hang til verdslig Myndighed, at der aldeles ingen Fare var ved at betroe dem den øverste Ledelse af de kirkelige Anliggender.

Slutning af den i dette Tidsskrift 12 Bind 1 H. begyndte Afhandling over det Spørgsmaal: "Behøver den danske Kirkeforfatning en omgribende Forbedring?"

Blandt de Ankeposter over den danske Kirkeforfatning, som jeg i Begyndelsen af denne Afhandling har berørt, staaer endnu den tilbage, at der mangler Kirken den vedbørlige indvortes Selvstændighed og Virksomhed. Flere tydske Forfattere have fremstillet det som en uheldig Virkning af den critiske Tid, hvori Reformationsværket kom i Stand, at de kirkelige Anliggenders Bestyrelse aldeles blev nedlagt i den verdslige Regjerings Hænder, og hos os har i Særdeleshed Hr. Professor Clausen for ikke længe siden med Varme søgt at godtgjøre Kirkens Krav paa større indvortes Selvstændighed. Han finder det vel ganske i sin Orden, at Landsherren beholder den øverste Bestyrelse og Myndighed ogsaa i kirkelige Anliggender. Men han anseer det for en væsentlig Mangel, at der ikke er indrettet et særskilt geistligt Collegium (hvilket, vel at mærke, ei blot vil

sige et særeget Collegium for geistlige Sager, men og et saadant, der er sammensat af geistlige Mænd) gjennem hvilket de Sager, der staae i Forbindelse med Kirken, kunde forebrages Regenten. Han holder for, at Bestyrelsen af de kirkelige Anliggender, under Regentens egen umiddelbare Overopsigt, skulde betroes geistlige Mænd af prøvet Indsigt og Retsind. Ikke alene ved Afgjørelsen af dogmatiske Stridigheder, men overhovedet i Alt, hvad der angaaer den kirkelige Lovgivning og Organisation, rituelle og liturgiske Indretninger, disciplinaire Foranstaltninger, Dispensationer fra kirkelige Love, de geistlige Embeders Besættelse og Inspectionen over disses Bestyrelse, Kirkegodsernes Forvaltning, Skolevæsen og Fattigpleie, vilde Staten, efter hans Mening, kun sikkre sig den rigtige Udøvelse af Magten, ved at betroe dens Udøvelse til Kirkens Mænd. Derhos vil han, at de enkelte kirkelige Samfund skulde bestyre sig selv ved selvvalgte Repræsentanter under geistlige Mænds Ledelse, og at det i Særdeleshed skulde tage en væsentlig Deel i selv at udnævne sine Lærere *).

Alt Dette er vel ikke uden tilsyneladende Rigtighed; men der lade sig dog fremsætte meget væsentlige Erindringer derimod. Hr. Forf. er for indsigtsfuld til ikke at miskjende Nødvendigheden af, at den høieste og

*) Catholicismens og Protestantismens Kirkeforfatning, Lære og Ritus Side 210 = 280.

endeligen afgjørende Magt, saavel i kirkelige, som i borgerlige Anliggender, maa være forenet paa eet Sted, og at dette ikke kan være i et geistligt, men i et verdsligt Overhoved. Men da vil neppe heller Noget være naturligere, end at det Collegium eller Ministerium, som nærmest forbereder de kirkelige Sager til Afgjørelse ved Regentens Myndighed, og som selv, under Ansvar for Regenten, næst efter denne har Afgjørelsen af de Sager, der ikke behøve at foredrages den høieste Regjering, bestaaer af verdslige Mænd. Her er jo ikke Tale om Religionen selv, men om hvad der, med Hensyn til samme, kan og bør gjøres gjeldende i den udvortes Verden, og, til at bedømme dette, hører der, ved Siden af religiøs Sands, en Overskuelse af Statsforholdene, der ordentligviis ikke kan ventes hos geistlige Mænd, og til hvilken disse i alt Fald heller ikke altid kunne formodes at ville tage det vedbørlige Hensyn. Overveier man de Gjenstande, som hiin Forfatter vil have overladt til det geistlige Collegium, han tænker sig, saa vil man snart overbevise sig om, at i det Mindste en stor Deel af disse gribe saa dybt ind i de borgerlige Forhold og kræve saa omfattende Indsigt i disse Forhold, at Geistligheden, hvis Bedømmelsen blev overladt til samme, kom ud af sin eiendommelige Sphære og letteligen kunde fristes til en Indgriben i den borgerlige Regjering, der baade vilde være forstyrrende for Statsvellet og i sine Følger fordærvelig for Religion og Kirke. Saaledes er det indlysende, at

Bedømmelsen af Kirkens og Geistlighedens Rettigheder med Hensyn til Eiendomme og Indtægter kræver mere verdslig end geistlig Indsigt, og at Geistligheden, saafremt den selv fik en afgjørende Indflydelse paa disse Rettigheders Bestemmelse, vilde have en naturlig Interesse i at udvide disse paa Borgersamfundets Bekostning. Ligeledes vilde de med en i Geistlighedens Hænder nedlagt disciplinarisk Myndighed forbundne Farer forøges, naar kun geistlige Mænd (der, endog naar de holde dem frie for al Herskesyge, selv for Religionens og Sædelighedens Skyld, let kunne fristes til at strække denne Myndighed videre end gavnligt var) havde at dømme over dens Anvendelse, og en Regent maatte finde store Betænkeligheder i at tage Beslutninger, hiin Myndighed angaaende, efter et Foredrag af et geistligt Collegium eller Ministerium, uden Mellemkomst af egentlige Statsmænd. Bedømmelsen af de geistlige Embedsforretninger vilde, med Hensyn til den store Indflydelse, mange af disse have paa det borgerlige Liv, heller ikke kunne overlades Geistligheden alene, uden Fare for hierarchisk Myndighed. I Frankrig seer man, at den simple Forretning, at føre de authentiske Lister over de for den borgerlige Tilstand vigtige Begivenheder, Fødsel, Egteskab og Dødsfald (des actes de l'etat civil) er Gjenstand for en levende Partiekamp, at det ene Parti med største Iver søger at gjenvinde Geistligheden denne Forretning, medens det andet af al Kraft modsætter sig dette som en For-

andning, der vilde fuldende Hierarchiet. Hos os falder det derimod aldrig Nogen ind, at hiin Forretning skulde tages fra Geistligheden, og Mangen vilde uden Tvivl have ondt ved at begribe den overordentlige Vigtighed, man i Frankrig tillægger hiint Spørgsmaal. Men Sagen bliver let forklarlig, naar man tænker sig den catholske Geistligheds Uafhængighed af den borgerlige Regjering ved Siden af det Forhold, hvori Geistligheden i de protestantiske Lande, og i Særdeleshed i vort Fædreland, staaer til Staten. Dersom Geistligheden havde det i sin Magt, endeligen at afgjøre, hvorvidt et Ægteskab maatte tilstedes eller ikke, saa vilde dette vist ikke være et ringe Middel, hvorved en herskesyg Geistlighed kunde gjøre sig gjeldende. Men, da den Præst, der vil udføre en Ægtevielse, efter den hos os gjeldende Tingenes Orden, er ansvarlig for borgerlige Øvrigheder og Domstole, saa har det aldeles intet Betænkeligt at overlade Præsten, ikke blot, i Kirkens Navn, at indvie og velsigne Ægteskabet, men og at undersøge og bestemme, om der, med Hensyn til Lovene, er Noget til Hinder for Ægteskabet, og at den Protocol, han fører, udgjør det eneste authentiske Beviis for, at et lovligt Ægteskab er indgaaet. Han handler heri som Statens og ei som Kirkens Tjener; og man har samme Adgang til at faae Forurettelse afhjulpen, som om hiin Undersøgelse og Bestemmelse var overladt verdslige Embedsmænd. Naar Hr. Forfatteren vil, at endog det hele Fattigvæsen skulde udelukkende over-

lades til Kirkens Mænd, saa vilde dette vel ikke have noget Væsentligt imod sig, hvis Fattigplejen blot beroede paa milde Gaver, skjøndt der just ikke indsees nogen Nødvendighed af, at disses Uddeelelse ene og alene skulde være i Geistlighedens Hænder. Men hvor Fattiges Forsørgelse hviler paa tvungne Bidrag, hvor en lovhjemlet Ret til Forsørgelse finder Sted, der er bunden til et vist District, og i Anvendelsen ofte foranlediger de vanskeligste Retsforviklinger, der vilde det vist nok være høist urigtigt, at overlade det alene til geistlige Mænd, at bestemme Fattighjælpen tilligemed det Bidrag, der til sammes Udredelse skal lignes paa hver Mand, eller at skille de Communer imellem, der tviste om, hvo af dem der skal bære Forsørgelsesbyrden paa et eller andet Individ. Ikke anderledes forholder det sig med Skolevæsenet, hvorved Hr. Professoren uden Tvivl blot har tænkt sig det almindelige Almue- og Borgerskolevæsen. Saafremt dette blot gik ud paa en Underviisning, der meddeeltes Dem, som frivilligen begjærte at gjøres deelagtige deri, og det blot vedligeholdtes ved de Betalinger, disse, efter frie Forening, erlagde, kunde det synes, at den hele Bestyrelse kunde overlades Geistligheden; og dog kunde det føre til Eensidighed, at lade hele Folke-Underviisningsvæsenet ganske i dens Hænder. Men, naar en Forpligtelse til Skolegang skal finde Sted, der kan gjøres gjeldende ved Tvangsmidler, naar et offentligt Skolevæsen skal hvile paa Afgivter, der lignes paa Indvaanerne, saa

bliver dette for indgribende i de borgerlige Forhold, til at Alt udelukkende kan overlades til Geistligheden. Det er derfor vist overeensstemmende med sand Statsklogskab, naar vore Love have sat deels verdslige Embedsmænd deels nogle af Communernes øvrige Beboere ved Siden af de geistlige Embedsmænd, med Hensyn til Bestyrelsen af Fattig- og Skolevæsenet, hvorunder iøvrigt, som vedbørligt, Geistligheden har faaet den meest active Indflydelse *); og at den endelige Afgjørelse af de Retsspørgsmaale, disse Indretninger fremkalde, er overladt til et verdsligt Collegium. Ligesaa indlysende rigtigt er det, at Sager, der angaae Kirkens og Geistlighedens oeconomiske Rettigheder, ere henlagte under verdslige Domstole, eller, forsaavidt de ikke egne sig til Behandling ad Rettergangsveien, verdslige Øvrigheder eller Collegier, der dog stedse først indhenter de vedkommende geistlige Øvrigheders Betænkning, og at ligeledes Geistligheden, med Hensyn til sine Embedsforretninger eller Udøvelsen af dens disciplinariske Myndighed, ei er uden Tilsyn af verdslige Auctoriteter. Det vilde være uden Grund, hvis man forudsatte, at verdslige Regjeringsmænd eller Dommere skulde have en lige Tilbøielighed til at indskrænke og trykke Kirken og Geistligheden, som man kunde tiltroe denne til at udvide sin Myndighed og sine Indtægter, hvilken var

*) Kun Kjøbenhavns Fattigvæsen gjør en Undtagelse herfra, hvortil der i dets Vidtløftighed og øvrige Beskaffenhed vist nok er tilstrækkelig Grund.

sin egen Dommer. Ingen, hvem en vigtig Deel af de offentlige Anliggenders Bestyrelse, i Særdeleshed af deres, der komme i Forbindelse med Religionen, betroes, bør være uden den religiøse Sands, som maa bevare ham for slig Partiskhed; og, selv hvor denne mangler, vil dog Erkjendelsen af Religionens og de kirkelige Indretningers Vigtighed for Statsvellet samt Hensyn til den eengang indførte og befæstede i den hele borgerlige Forfatning indgribende lovmæssige Orden være en Garantie imod Geistlighedens og Kirkens Forurettelse. *)

*) Som bekjendt har man for Kirkens Forhold til Staten opstillet tre forskjellige Systemer, det hierarchiske, som underordner den verdslige Magt den geistlige, Territorialsystemet, hvorefter denne er hiin underordnet, og Collegial- eller Ligheds-Systemet, hvorefter hverken Kirken er over Staten eller denne over hiin, skjøndt begge kunne have overdraget den øverste Ledelse af deres Anliggender til et fælles Overhoved, der da faaer en dobbelt i sig forskjellig Egenskab, som Regent og som Overbiskop (efter en antagen men neppe ganske heldig Udtryksmaade). Mod alle tre Systemer lade der sig gjøre grundede Indvendinger; Kirke og Stat kunne aldrig, ved den blotte udvortes Organisation, komme i det rette Forhold til hinanden. Kun derved, at den høieste Ledelse af de borgerlige saavel som af de kirkelige Anliggender er paa eet Sted, men at der og findes en ligesaa reen og ærlig Omhue for Folkets religiøse og moralske Tarv som for dets borgerlige

Forsaavidt Hr. Prof. Clausen har nævnt dogmatiske Stridigheder, rituelle og liturgiske Indretninger, saa er det vist nok, at disse Gjenstande langt mere end de øvrige egne sig til Geistlighedens udelukkende Bedømmelse. Men det er og den største Sjeldenhed, at Sager af det Slags komme under Regentens Afgjørelse, saa at det vilde være urimeligt for deres Skyld at indrette et eget geistligt Regjerings Departement. Heller ikke kunne slige Sager tabe ved, at de igjennem et verdsligt Departement blive Regenten forelagte. I alt hvad der beroer paa theologisk Indsigt vil dette dog holde sig til de Betænkninger, som først indhentes fra anseete og paalidelige geistlige Mænd, og hvis Indhold fuldstændigen maa foredrages Regenten, og med Hensyn til Resultatet for en Regjerings Beslutning kunde det stundom endog være til væsentlig Nytte, at Overblik paa de retlige og borgerlige Forhold og Klogskab i at behandle disse, blev sat ved Siden af theologisk Lærdom og theologisk Iver *). I Særdeleshed seer jeg

Vel, kan Sammenstød og Strid undgaaes, uden at enten Kirke eller Stat taber sin Selvstændighed.

*) Jeg behøver vel ikke at bemærke, at her blot tages Hensyn til de Kundskaber og den Sindsretning, man nærmest kan vente hos geistlige Mænd, som saadanne. Der gives vist nok enkelte Geistlige, der, medens de udmærke dem ved alle de Egenskaber, man kan ønske hos Religionslæ-

ikke, hvorledes dogmatiske Spørgsmaale kunne komme for Regenten, undtagen hvor der handles om at indføre nye authoriserede Lære- eller Andagtsbøger, og i de enkelte Tilfælde, hvor det skulde afgjøres, om nogen geistlig Mand skulde tiltales for Vranglære. Men, naar Regjeringen vil indføre nye Lære- eller Andagtsbøger, vil Udarbeidelsen altid blive overdraget geistlige Mænd; i det mindste ville geistlige Mænd af erkjendt Dygtighed komme til at lede sligt Arbeide, der og vil blive underkastet andre Geistliges Prøvelse. De verdslige Mænd, gjennem hvilke saadanne Arbeider blive den høieste Regjering forelagte, ville maaskee tillade sig, førend de gjorde dette, over enkelte Dele, at fremsætte Bemærkninger til nærmere Prøvelse af geistlige Mænd. Mueligt, at de og, hvis der mellem disse indbyrdes var en mærkelig Uovereensstemmelse, eller dersom man frygtede for, at de nye Religionsbøger, saa stort Værd de end for Resten maatte have, vilde foraarsage Spændinger i Menighederne eller anden Ulempe, kunde fraraade det hele Foretagende. Denne de verdslige Mænds Mellemkomst turde derfor endog tjene til Betryggelse imod overilede Reformer. Selv at udarbeide eller paa egen Haand berigtige slige Reli-

reren, ogsaa besidde saa sunde Begreber om de Forhold, der komme i Berørelse med Kirken, og ere saa frie for alt Hang til verdslig Myndighed, at der aldeles ingen Fare var ved at betroe dem den øverste Ledelse af de kirkelige Anliggender.

gionsbøger ville de ikke tillade sig; og Regenten vilde i al Fald vist ikke give sin Sanction dertil. Det er her ikke uvigtigt, at den danske Kirke har Biskopper; thi, skjøndt deres Anseelse og Indflydelse ingenlunde kan sammenlignes med de catholske Bispers, saa staae de dog paa et høiere Trin i Staten end andre protestantiske Landes Superintendenter, Inspectorer, Ephori o. s. v. *), og der bliver i Gjerningen intet Kirken endog i fjern Maade vedkommende Anliggende afgjort, uden disse anseelige geistlige Øvrigheders Medvirkning. Hvad Anklage for Vranglære angaaer, da, skjøndt enhver oplyst Christen maa kunne bedømme, hvad der er aabenbar stridende mod Christendommens Grundsandheder, saa vilde det dog ikke mangle, at Theologers Betænkninger vilde blive indhentede, inden et sligt Skridt blev foretaget. Dette tilsiger og L. 2 B. 17 Cap. 23 Art., hvis Grundsætning kan følges, om end ikke Sagen ganske behandles i den Form, Lovstedet omhandler. Det skjønnes saaledes ikke rettere, end at Geistlige ville, i hine Sager, faae al den Indflydelse, der tilkommer dem. Det er jo dog ikke Hr. Prof. Clausens Mening, at disse skulle have en selvstændig Myndighed til at afgjøre saadanne Sager. Ligesom han naturligviis forkaster Catholicismens Lære om en fra Apostlerne paa Bisperne forplantet guddommelig Fuldmagt, saaledes kan Geistligheden heller ikke paa nogen Maade

*) Cfr. herved Clausen S. 253 og 270.

siges at have en Fuldmagt fra Menighederne til heri at handle paa disses Vegne. Det er blot Geistlighedens Indsigter, som bør benyttes ved de omhandlede Leiligheder; de ere derved de naturligste og sikkreste Raadgivere; og denne Forretning ville de, under den hos os indførte Tingenes Orden, altid beholde.

Naar Sager angaaende Vranglære komme for Domstolene, saa ville, efter L. 1—2—15 og 1—6—8 samt Frd. 5te Decbr. 1806, ordentligviis i første og anden Instants geistlige Mænd tage Deel med verdslige i at paakjende Sagen. I Høiesteret bliver derimod ingen geistlig Mand tilkaldt ved slige Sagers Behandling (cfr. 1—2—13). Men i den Deel af Sagen, der beroer paa theologisk Indsigt, vil dog, hvad enten Geistlige umiddelbar have Sæde i Retten eller ikke, Theologers Mening stedse blive afgjørende. De retslærde Dommere maa deri, som i alt andet, der forudsætter en for deres Kald fremmed Indsigt, bygge paa Sagkyndiges Betænkninger, der altsaa blive de sande Dommere over denne Deel af Sagen. Kun at de Slutninger, som indeholdes i slige Betænkninger, passe sig til Lovene, have de retslærde Dommere at paasee, og derefter at gjøre Anvendelsen af Loven paa Sagens oplyste Beskaffenhed. Saaledes vilde det, hvis Theologer eragtede, at en Lære vel var stridende mod de i vor Kirke antagne symbolske Bøger, men at den dog kunde forsvares ved Exegesis eller Fornuftslutninger, være de Retslærdes Sag at afgjøre, hvad Retsvirkning en

saadan Betænkning kunde have imod eller for den Paagjeldende. Det er her ikke anderledes end, t. Ex., i de mangfoldige og vigtige Retssager, hvori Lægers Bedømmelse behøves angagende en eller anden Deel af Factum. Forsaavidt Lægerne blive inden for deres Videnskabs Grændser og bygge deres Mening paa scientifiske Grunde, maae Domstolene, uden videre, følge deres Betænkning. Men, forsaavidt de af deres Præmisser gjøre nogen Anvendelse, som kan bedømmes ved Hjelp af Lovene og den almindelige Menneskeforstand, da ere Domstolene ingenlunde bundne derved. Naar Lægerne erklære, at et Saar kun, formedelst den Saaredes individuelle Legemsbeskaffenhed, blev Aarsagen til hans Død, saa er dette noget, som Domstolene ikke kunne forkaste. De kunne blot, efter Omstændighederne, foranledige Sagen yderligere prøvet af andre Læger. Men, hvis Lægerne heraf udlede det Resultat, at den Paagjeldende ei kan betragtes som Drabsmand, saa er denne Lægernes juridiske Mening uden al bindende Kraft for Domstolene.

Der kunne gives Tilfælde, hvori en Sag, hvorunder der bliver Spørgsmaal om Læren ei, efter Lovens Forskrifter, er unddragen fra de sædvanlige Domstoles Paakjendelse; nemlig hvor ikke Sagen umiddelbar reises imod Nogen for Vranglære, men den, som derfor er beskyldt, anlægger Injuriesag imod den Beskyldende og denne vil værge sig ved at retfærdiggjøre sin Beskyldning. Da en mærkværdig Sag af dette Slags just

for Tiden staaer under Domstolenes Paakjendelse, vilde det være upassende, om jeg her vilde undersøge, hvorledes der i et saadant Tilfælde skulde forholdes. Jeg skal blot, i Anledning af de urigtige Begreber, der om bemeldte Sag ere i Omløb, bemærke, at der i denne i sin Form aldeles private Sag ikke fra nogen af Siderne har været andraget paa overordentlige Dommeres Udnævnelse, men vel fra den ene Side paa en Resolution, hvorved den anlagte Retssag aldeles skulde standses; hvilket naturligviis blev afslaaet, med Bemærkning, at det blev Domstolenes Sag at prøve Værdien af de Grunde, der bleve anførte imod Søgsmaalets Lovlighed. *)

Hvad geistlige Embeders Besættelse angaaer, da, uagtet den Myndighed, at udnævne Kirkens Lærere, ordentligviis udøves af Kongen og efter Forestilling fra et verdsligt Collegium, har dog Geistligheden en høist betydelig Indflydelse, og, saavidt jeg skjønner, al den, som med Føie kunde ønskes. De Prøver, som Candidaterne have aflagt saavel paa deres theologiske Indsigter, som paa deres Duelighed i at prædike og cathechisere, have en afgjørende, tildeels lovbestemt og iøvrigt ved de Grundsætninger, som stadigen følges, udvidet Indflydelse paa Befordringen til geistligt Embede.

*) Iøvrigt maa jeg, angaaende vore geistlige Retters Virkekreds, henvise til nyt jur. Arkiv 30 B. S. 231-243, hvor man vil finde de fleste derhen hørende Retsspørgsmaale afhandlede.

Fremdeles tages de ydesligere Vidnesbyrd, de erholde deels fra Universitetslærerne, deels fra Directionen for Pastoral-Seminariet, deels fra Bisкopper, Præster og andre geistlige Mænd, i nøie Betragtning. Naar Candidaten er kaldet, bliver han ikke indviet til Læreembedet, forend han nærmere er prøvet af Biskoppen; og, hvis det ved denne Prøve findes, at der mangle ham de fornødne Kundskaber, eller der er noget Grundet paa hans Levnetsforhold at erindre, saa er Biskoppen, ifølge Loven og Kaldsbrevenes Indhold, berettiget og forpligtet til at nægte den Indvielse, uden hvilken han ei kan tiltræde Embedet. Ved Ansøgningen om Befordring til bedre Kald bliver der saavel seet tilbage til de academiske og andre Vidnesbyrd, som den Paagjeldende havde erhvervet, inden sin første Befordring, som og taget særdeles Hensyn til de Vidnesbyrd, hans geistlige Foresatte give om hans Duelighed, Embedsnidkjærhed og sædelige Forhold. Det indsees ikke, at det Collegium, der har at gjennemgaae Ansøgningerne og foredrage Regenten en Mening angaaende de flere Ansøgendes Fortrinlighed, behøver theologiske Indsigter, for, ved Hjælp af alle disse Data, at kunne have en nogenlunde velgrundet Dom i disse Anliggender. Hr. Prof. Clausen vil uden Tvivl selv finde det for stærkt udtrykt, hvad han Side 262 har anmærket angaaende verdslige Mænds Udygtighed til at bedømme en geistlig Mands større eller mindre Qvalification til et Embede. Udrustet med religiøs Sands, med gode, skjøndt ikke

lærde Kundskaber angaaende Christendommen og med en dannet Aand, turde man vel, uden at være Theolog, være i Stand til at skjelne den mere og mindre duelige og værdige Religionslærer. Hr. Forfatteren synes og at være i Modsigelse med sig selv, forsaavidt han dog vil, at Menighederne, hos hvis Medlemmer man i Almindelighed vel ikke kan forudsætte større Indsigt end hos det Statscollegium, som det betroes at gjøre Forestillinger om geistlige Embeders Besættelse, skulde have en, skjøndt noget bunden, Valgret. Forsaavidt Mangel af nøiagtig personlig Kundskab til alle de Ansøgende gjør, at man for det Meste maa holde sig til de academiske Prøvers Udfald og de Vidnesbyrd, de Ansøgende ellers kunne fremlægge om Flid, Duelighed og et christeligt Levnet, saa sees ikke, at et Collegium, der bestod af lutter Geistlige, heri vilde have noget Synderligt forud for et verdsligt Collegium; og, dersom et saadant vilde væsentligen afvige fra de Grundsætninger, som nu følges ved geistlige Embeders Besættelse, saa turde dette let give Personligheder et Spillerum, der vilde have en fordærvelig Indflydelse paa Kirken og Geistligheden.

Iøvrigt vilde det geistlige Collegium, der, efter hiin Forfatters Mening, skulde have at foredrage Regenten de geistlige Sager i Almindelighed og i Særdeleshed dem, der angaae Besættelsen af Kirkens Embeder, dog i Grunden ikke faae stor Indflydelse i dette sidste Slags Sager, saafremt Menighederne selv skulde,

under Geistliges Medvirkning, der dog ikke havde Sæde i hiint Collegium, vælge Præster og Kirkebetjente. Hvorvidt iøvrigt noget for Kirken og Folket heldigt Resultat vilde udkomme af denne Valgfrihed, turde med stor Føie betvivles. Det er bekjendt, at slige Valg dog for det Meste bleve en liden Minoritets Sag, der, enten ved sin Anseelse i Menigheden eller ved Hiælp af Cabaler, er i Stand til at stemme Flerheden af Dem, der, efter den indførte Forfatning, have Stemme ved slige Leiligheder. Jeg skal derfor kun gjøre en eneste Bemærkning med Hensyn til de med saadant Valg forbundne Misligheder. Det er nemlig den, at Menighederne, især de, der ligge langt borte fra Centralpunktet for Statens videnskabelige Udvikling, kun kunne kjende ganske enkelte af de Individer, som have dannet sig for geistlige Embeder, og at Valget, hvis det ikke skal ledes ved en foregaaende Præsentation, derfor for det Meste vil være indskrænket til de Faa, der, muligen formedelst den dermed forbundne Udsigt, have taget Ophold i eller i Nærheden af Menigheden, eller paa anden Maade der have erhvervet Bekjendtskaber og Forbindelser. Den Omsorg, som en almindelig Auctoritet, der prøver de forskjellige Ansøgendes Fordringer, kan bære, for at de Mænd, som have dannet sig til Kirkens Tjeneste, efterhaanden alle kunne befordres i Forhold til deres udviste Duelighed og den Anvendelse, de have gjort af deres Kundskab, i Forbindelse med deres Vandel, bortfalder saaledes næsten ganske ved et

saa adsplittet Valg, hvor hver Menighed i alt Fald blot sørger for sig selv efter et saare indskrænket Bekjendtskab til de forskjellige Candidater, og saaledes kunde let den dueligste og værdigste Candidat blive graae, uden at komme i Embede, Noget, der, under den hos os værende Tingenes Orden, ikke er at befrygte. Iøvrigt maa jeg bemærke, at det, under den af Forf. beskrevne og anpriste svenske Kirkeforfatning, ikke sees, at det har Stort at betyde med Menighedernes Valg; thi, naar, efter Side 256, Menigheden blot faaer at vælge mellem tre Candidater, som Consistoriet opgiver samme, saa kan Menigheden derved omtrent ligesaa let, som ved Præstens umiddelbare Udnævnelse af Regjeringen eller en Kirkepatron, faae en Lærer, som den ikke ønsker sig. At samtlige disse tre Candidater hver forretter Gudstjenesten en Søndag for Menigheden, giver denne sandeligen dog kun liden Leilighed til at bedømme, hvem af de tre den ellers ganske ubekjendte Mænd, den helst maatte ønske til Lærer og Sjælesørger; og, om Ingen af dem herved eller ved sin øvrige Personlighed tilfredsstiller Menigheden, maa den dog tage tiltakke med Een af Dem. Det blev saaledes under denne Modification dog egentligen det vedkommende Consistorium, og ikke Menighederne, som bestemte Valget. Iøvrigt ere de svenske Consistorier bundne ved visse bestemte Regler i at udstæde Proposi-

Forsaavidt Hr. Prof. Clausen har nævnt dogmatiske Stridigheder, rituelle og liturgiske Indretninger, saa er det vist nok, at disse Gjenstande langt mere end de øvrige egne sig til Geistlighedens udelukkende Bedømmelse. Men det er og den største Sjeldenhed, at Sager af det Slags komme under Regentens Afgjørelse, saa at det vilde være urimeligt for deres Skyld at indrette et eget geistligt Regjerings Departement. Heller ikke kunne slige Sager tabe ved, at de igjennem et verdsligt Departement blive Regenten forelagte. I alt hvad der beroer paa theologisk Indsigt vil dette dog holde sig til de Betænkninger, som først indhentes fra anseete og paalidelige geistlige Mænd, og hvis Indhold fuldstændigen maa foredrages Regenten, og med Hensyn til Resultatet for en Regjerings Beslutning kunde det stundom endog være til væsentlig Nytte, at Overblik paa de retlige og borgerlige Forhold og Klogskab i at behandle disse, blev sat ved Siden af theologisk Lærdom og theologisk Iver *). I Særdeleshed seer jeg

Vel, kan Sammenstød og Strid undgaaes, uden at enten Kirke eller Stat taber sin Selvstændighed.

*) Jeg behøver vel ikke at bemærke, at her blot tages Hensyn til de Kundskaber og den Sindsretning, man nærmest kan vente hos geistlige Mænd, som saadanne. Der gives vist nok enkelte Geistlige, der, medens de udmærke dem ved alle de Egenskaber, man kan ønske hos Religionslæ-

ikke, hvorledes dogmatiske Spørgsmaale kunne komme for Regenten, undtagen hvor der handles om at indføre nye authoriserede Lære- eller Andagtsbøger, og i de enkelte Tilfælde, hvor det skulde afgjøres, om nogen geistlig Mand skulde tiltales for Vranglære. Men, naar Regjeringen vil indføre nye Lære- eller Andagtsbøger, vil Udarbeidelsen altid blive overdraget geistlige Mænd; i det mindste ville geistlige Mænd af erkjendt Dygtighed komme til at lede sligt Arbeide, der og vil blive underkastet andre Geistliges Prøvelse. De verdslige Mænd, gjennem hvilke saadanne Arbeider blive den høieste Regjering forelagte, ville maaskee tillade sig, førend de gjorde dette, over enkelte Dele, at fremsætte Bemærkninger til nærmere Prøvelse af geistlige Mænd. Mueligt, at de og, hvis der mellem disse indbyrdes var en mærkelig Uovereensstemmelse, eller dersom man frygtede for, at de nye Religionsbøger, saa stort Værd de end for Resten maatte have, vilde foraarsage Spændinger i Menighederne eller anden Ulempe, kunde fraraade det hele Foretagende. Denne de verdslige Mænds Mellemkomst turde derfor endog tjene til Betryggelse imod overilede Reformer. Selv at udarbeide eller paa egen Haand berigtige slige Reli-

reren, ogsaa besidde saa sunde Begreber om de Forhold, der komme i Berørelse med Kirken, og ere saa frie for alt Hang til verdslig Myndighed, at der aldeles ingen Fare var ved at betroe dem den øverste Ledelse af de kirkelige Anliggender.

gionsbøger ville de ikke tillade sig; og Regenten vilde i al Fald vist ikke give sin Sanction dertil. Det er her ikke uvigtigt, at den danske Kirke har Biskopper; thi, skjøndt deres Anseelse og Indflydelse ingenlunde kan sammenlignes med de catholske Biskoppers, saa staae de dog paa et høiere Trin i Staten end andre protestantiske Landes Superintendenter, Inspectorer, Ephori o. s. v. *), og der bliver i Gjerningen intet Kirken endog i fjern Maade vedkommende Anliggende afgjort, uden disse anseelige geistlige Øvrigheders Medvirkning. Hvad Anklage for Vranglære angaaer, da, skjøndt enhver oplyst Christen maa kunne bedømme, hvad der er aabenbar stridende mod Christendommens Grundsandheder, saa vilde det dog ikke mangle, at Theologers Betænkninger vilde blive indhentede, inden et sligt Skridt blev foretaget. Dette tilsiger og L. 2 B. 17 Cap. 23 Art., hvis Grundsætning kan følges, om end ikke Sagen ganske behandles i den Form, Lovstedet omhandler. Det skjønnes saaledes ikke rettere, end at Geistlige ville, i hine Sager, faae al den Indflydelse, der tilkommer dem. Det er jo dog ikke Hr. Prof. Clausens Mening, at disse skulle have en selvstændig Myndighed til at afgjøre saadanne Sager. Ligesom han naturligviis forkaster Catholicismens Lære om en fra Apostlerne paa Biskopperne forplantet guddommelig Fuldmagt, saaledes kan Geistligheden heller ikke paa nogen Maade

*) Cfr. herved Clausen S. 253 og 270.

siges at have en Fuldmagt fra Menighederne til heri at handle paa disses Vegne. Det er blot Geistlighedens Indsigter, som bør benyttes ved de omhandlede Leiligheder; de ere derved de naturligste og sikkreste Raadgivere; og denne Forretning ville de, under den hos os indførte Tingenes Orden, altid beholde.

Naar Sager angaaende Vranglære komme for Domstolene, saa ville, efter L. 1—2—15 og 1—6—8 samt Frd. 5te Decbr. 1806, ordentligviis i første og anden Instants geistlige Mænd tage Deel med verdslige i at paakjende Sagen. I Høiesteret bliver derimod ingen geistlig Mand tilkaldt ved slige Sagers Behandling (cfr. 1—2—13). Men i den Deel af Sagen, der beroer paa theologisk Indsigt, vil dog, hvad enten Geistlige umiddelbar have Sæde i Retten eller ikke, Theologers Mening stedse blive afgjørende. De retslærde Dommere maa deri, som i alt andet, der forudsætter en for deres Kald fremmed Indsigt, bygge paa Sagkyndiges Betænkninger, der altsaa blive de sande Dommere over denne Deel af Sagen. Kun at de Slutninger, som indeholdes i slige Betænkninger, passe sig til Lovene, have de retslærde Dommere at paasee, og derefter at gjøre Anvendelsen af Loven paa Sagens oplyste Beskaffenhed. Saaledes vilde det, hvis Theologer eragtede, at en Lære vel var stridende mod de i vor Kirke antagne symbolske Bøger, men at den dog kunde forsvares ved Exegesis eller Fornuftslutninger, være de Retslærdes Sag at afgjøre, hvad Retsvirkning en

saadan Betænkning kunde have imod eller for den Paagjeldende. Det er her ikke anderledes end, t. Ex., i de mangfoldige og vigtige Retssager, hvori Lægers Bedømmelse behøves angagende en eller anden Deel af Factum. Forsaavidt Lægerne blive inden for deres Videnskabs Grændser og bygge deres Mening paa scientifiske Grunde, maae Domstolene, uden videre, følge deres Betænkning. Men, forsaavidt de af deres Præmisser gjøre nogen Anvendelse, som kan bedømmes ved Hjelp af Lovene og den almindelige Menneskeforstand, da ere Domstolene ingenlunde bundne derved. Naar Lægerne erklære, at et Saar kun, formedelst den Saaredes individuelle Legemsbeskaffenhed, blev Aarsagen til hans Død, saa er dette noget, som Domstolene ikke kunne forkaste. De kunne blot, efter Omstændighederne, foranledige Sagen yderligere prøvet af andre Læger. Men, hvis Lægerne heraf udlede det Resultat, at den Paagjeldende ei kan betragtes som Drabsmand, saa er denne Lægernes juridiske Mening uden al bindende Kraft for Domstolene.

Der kunne gives Tilfælde, hvori en Sag, hvorunder der bliver Spørgsmaal om Læren ei, efter Lovens Forskrifter, er unddragen fra de sædvanlige Domstoles Paakjendelse; nemlig hvor ikke Sagen umiddelbar reises imod Nogen for Vranglære, men den, som derfor er beskyldt, anlægger Injuriesag imod den Beskyldende og denne vil værge sig ved at retfærdiggjøre sin Beskyldning. Da en mærkværdig Sag af dette Slags just

for Tiden staaer under Domstolenes Paakjendelse, vilde det være upassende, om jeg her vilde undersøge, hvorledes der i et saadant Tilfælde skulde forholdes. Jeg skal blot, i Anledning af de urigtige Begreber, der om bemeldte Sag ere i Omløb, bemærke, at der i denne i sin Form aldeles private Sag ikke fra nogen af Siderne har været andraget paa overordentlige Dommeres Udnævnelse, men vel fra den ene Side paa en Resolution, hvorved den anlagte Retssag aldeles skulde standses; hvilket naturligviis blev afslaaet, med Bemærkning, at det blev Domstolenes Sag at prøve Værdien af de Grunde, der bleve anførte imod Søgsmaalets Lovlighed. *)

Hvad geistlige Embeders Besættelse angaaer, da, uagtet den Myndighed, at udnævne Kirkens Lærere, ordentligviis udøves af Kongen og efter Forestilling fra et verdsligt Collegium, har dog Geistligheden en høist betydelig Indflydelse, og, saavidt jeg skjønner, al den, som med Føie kunde ønskes. De Prøver, som Candidaterne have aflagt saavel paa deres theologiske Indsigter, som paa deres Duelighed i at prædike og cathechisere, have en afgjørende, tildeels lovbestemt og iøvrigt ved de Grundsætninger, som stadigen følges, udvidet Indflydelse paa Befordringen til geistligt Embede.

*) Iøvrigt maa jeg, angaaende vore geistlige Retters Virkekreds, henvise til nyt jur. Arkiv 30 B. S. 231-243, hvor man vil finde de fleste derhen hørende Retsspørgsmaale afhandlede.

Fremdeles tages de yderligere Vidnesbyrd, de erholde deels fra Universitetslærerne, deels fra Directionen for Pastoral-Seminariet, deels fra Bisköpper, Præster og andre geistlige Mænd, i nøie Betragtning. Naar Candidaten er kaldet, bliver han ikke indviet til Læreembedet, førend han nærmere er prøvet af Biskoppen; og, hvis det ved denne Prøve findes, at der mangle ham de fornødne Kundskaber, eller der er noget Grundet paa hans Levnetsforhold at erindre, saa er Biskoppen, ifølge Loven og Kaldsbrevenes Indhold, berettiget og forpligtet til at nægte den Indvielse, uden hvilken han ei kan tiltræde Embedet. Ved Ansøgninger om Befordring til bedre Kald bliver der saavel seet tilbage til de academiske og andre Vidnesbyrd, som den Paagjeldende havde erhvervet, inden sin første Befordring, som og taget særdeles Hensyn til de Vidnesbyrd, hans geistlige Foresatte give om hans Duelighed, Embedsnidkjærhed og sædelige Forhold. Det indsees ikke, at det Collegium, der har at gjennemgaae Ansøgningerne og foredrage Regenten en Mening angaaende de flere Ansøgendes Fortrinlighed, behøver theologiske Indsigter, for, ved Hjælp af alle disse Data, at kunne have en nogenlunde velgrundet Dom i disse Anliggender. Hr. Prof. Clausen vil uden Tvivl selv finde det for stærkt udtrykt, hvad han Side 262 har anmærket angaaende verdslige Mænds Udygtighed til at bedømme en geistlig Mands større eller mindre Qvalification til et Embede. Udrustet med religiøs Sands, med gode, skjøndt ikke

lærde Kundskaber angaaende Christendommen og med en dannet Aand, turde man vel, uden at være Theolog, være i Stand til at skjelne den mere og mindre duelige og værdige Religionslærer. Hr. Forfatteren synes og at være i Modsigelse med sig selv, forsaavidt han dog vil, at Menighederne, hos hvis Medlemmer man i Almindelighed vel ikke kan forudsætte større Indsigt end hos det Statscollegium, som det betroes at gjøre Forestillinger om geistlige Embeders Besættelse, skulde have en, skjøndt noget bunden, Valgret. Forsaavidt Mangel af nøiagtig personlig Kundskab til alle de Ansøgende gjør, at man for det Meste maa holde sig til de academiske Prøvers Udfald og de Vidnesbyrd, de Ansøgende ellers kunne fremlægge om Flid, Duelighed og et christeligt Levnet, saa sees ikke, at et Collegium, der bestod af lutter Geistlige, heri vilde have noget Synderligt forud for et verdsligt Collegium; og, dersom et saadant vilde væsentligen afvige fra de Grundsætninger, som nu følges ved geistlige Embeders Besættelse, saa turde dette let give Personligheder et Spillerum, der vilde have en fordærvelig Indflydelse paa Kirken og Geistligheden.

Iøvrigt vilde det geistlige Collegium, der, efter hiin Forfatters Mening, skulde have at foredrage Regenten de geistlige Sager i Almindelighed og i Særdeleshed dem, der angaae Besættelsen af Kirkens Embeder, dog i Grunden ikke faae stor Indflydelse i dette sidste Slags Sager, saafremt Menighederne selv skulde,

under Geistliges Medvirkning, der dog ikke havde Sæde i hiint Collegium, vælge Præster og Kirkebetjente. Hvorvidt iøvrigt noget for Kirken og Folket heldigt Resultat vilde udkomme af denne Valgfrihed, turde med stor Føie betvivles. Det er bekjendt, at slige Valg dog for det Meste bleve en liden Minoritets Sag, der, enten ved sin Anseelse i Menigheden eller ved Hiælp af Cabaler, er i Stand til at stemme Flerheden af Dem, der, efter den indførte Forfatning, have Stemme ved slige Leiligheder. Jeg skal derfor kun gjøre en eneste Bemærkning med Hensyn til de med saadant Valg forbundne Misligheder. Det er nemlig den, at Menighederne, især de, der ligge langt borte fra Centralpunktet for Statens videnskabelige Udvikling, kun kunne kjende ganske enkelte af de Individer, som have dannet sig for geistlige Embeder, og at Valget, hvis det ikke skal ledes ved en foregaaende Præsentation, derfor for det Meste vil være indskrænket til de Faa, der, muligen formedelst den dermed forbundne Udsigt, have taget Ophold i eller i Nærheden af Menigheden, eller paa anden Maade der have erhvervet Bekjendtskaber og Forbindelser. Den Omsorg, som en almindelig Auctoritet, der prøver de forskjellige Ansøgendes Fordringer, kan bære, for at de Mænd, som have dannet sig til Kirkens Tjeneste, efterhaanden alle kunne befordres i Forhold til deres udviste Duelighed og den Anvendelse, de have gjort af deres Kundskab, i Forbindelse med deres Vandel, bortfalder saaledes næsten ganske ved et

saa adsplittet Valg, hvor hver Menighed i alt Fald blot sørger for sig selv efter et saare indskrænket Bekjendtskab til de forskjellige Candidater, og saaledes kunde let den dueligste og værdigste Candidat blive graae, uden at komme i Embede, Noget, der, under den hos os værende Tingenes Orden, ikke er at befrygte. Iøvrigt maa jeg bemærke, at det, under den af Forf. beskrevne og anpriste svenske Kirkeforfatning, ikke sees, at det har Stort at betyde med Menighedernes Valg; thi, naar, efter Side 256, Menigheden blot faaer at vælge mellem tre Candidater, som Consistoriet opgiver samme, saa kan Menigheden derved omtrent ligesaa let, som ved Præstens umiddelbare Udnævnelse af Regjeringen eller en Kirkepatron, faae en Lærer, som den ikke ønsker sig. At samtlige disse tre Candidater hver forretter Gudstjenesten en Søndag for Menigheden, giver denne sandeligen dog kun liden Leilighed til at bedømme, hvem af de tre den ellers ganske ubekjendte Mænd, den helst maatte ønske til Lærer og Sjælesørger; og, om Ingen af dem herved eller ved sin øvrige Personlighed tilfredsstiller Menigheden, maa den dog tage tiltakke med Een af Dem. Det blev saaledes under denne Modification dog egentligen det vedkommende Consistorium, og ikke Menighederne, som bestemte Valget. Iøvrigt ere de svenske Consistorier bundne ved visse bestemte Regler i at udstæde Proposi-

tionslisten (S. 257) *). Men disse Regler ere netop af det Slags, hvorom Forf. har ytkret sig S. 262, hvor han mener, at et verdsligt Collegii Forslag maatte være høist ufuldkomment, just fordi det maatte være bundet til saadanne Regler. Endelig er, efter den svenske Kirkeforfatning, med Hensyn til alle kongelige Kald; Kongen, ikke indskrænket til den af Menigheden valgte, eller engang til de tre, der have været paa Valg; og i mange Tilfælde bestemmer en Kirkepatron Valget uden al Deeltagelse af Menigheden, ligesom enkelte Kald endog ere forbeholdne visse Familier, og det saaledes, at de kun besættes interimistisk, naar, ved Vacancen, ingen, som, ved Slægtskab eller Giftermaal tilhører Familien, for Dieblikket er i Stand til at modtage Embedet **). Den af Forf. saa anbefalede svenske Kirkeforfatning har saaledes neppe saameget forud for vor, som han antager. Erfaring har neppe heller viist, at den har frembragt en værdigere Præstestand, end den Tingenes Orden, som finder Sted hos os.

Med Hensyn til de øvrige til Kirkeregjeringen hørende Gjenstande er det mig ikke ganske klart, i hvilket Forhold Hr. Forf. tænker sig det øverste geistlige Colle-

*) See mere om disse i Schuberts Schwedens Kirchenverfassung und Unterrichtswesen 1 Bind S. 123 ff.

**) See Clausen l. c. S. 256-257, men især Schubert 1 B. S. 125-132.

gium til de locale Kirkeraad. Jeg forestiller mig iøvrigt, at begges Samvirkning maa behøves i de vigtigere Anliggender. Saaledes vilde det uden Tvivl blive en Følge af den Kirkeorganisation, han anbefaler, at ingen liturgiske Forandringer, nye Andagts- eller Lærebøgers Indførelse kunde finde Sted i en Menighed uden Samtykke af dennes kirkelige Repræsentation, men heller ikke uden Regentens gjennem hiint Collegium givne Bemyndigelse. Vistnok er ved slige Leiligheder Forholdet til Folkets Forestillinger og Udviklingsgrad næsten ligesaa vigtigt, som den indvortes Værd af det Nye, der bydes. Enhver Kirkeregjering vil derfor tage sig nøie iagt for at gjøre nogen Forandring i Liturgien eller i de Underviisnings- og Andagtsbøger, som ere i Folkets Hænder, uden, saavidt som muligt, at forvisse sig om Folkestemningen. Man har og Exempler saavel i andre Stater, hvor Kirkeregjeringen er i Regentens Hænder, som og i vort Fædreland, paa at Meget ved slige Leiligheder er blevet overladt til selve Menighedens Beslutning. Dette var Tilfældet saavel med den slesvig-holsteenske Kirke-Agende, som her i Danmark med den evangelisk-christelige Psalmebog. Ved Kgl. Resolution 31 Octbr. 1800, der indeholdes i Canc. Skr. til Biskopperne af 8de Novbr. s. A., blev det blot tilladt, men ikke befalet, at bruge denne ved den offentlige Gudstjeneste; hvilket blev udført saaledes, at Beslutningen herom overlodes til Pluraliteten af Familiefædrene i Menigheden, dog saaledes, at den

engang af samme tagne Beslutning ikke siden vilkaarlig gen kunde forandres (see Canc. Skr. 21de Novbr. 1801, 11te og 18de Septbr. samt 31te Decbr. 1802). Men saa meget Anbefalende end denne Forholdsregel har, saa vilde det dog være betænkeligt, som almindelig Grundsætning, at indrømme hver enkelt Menighed Valget i Alt, hvad der staaer i Forbindelse med Liturgien. Under visse Omstændigheder kunne derved opstaae fordærvelige og forargerlige Splidagtigheder mellem forskjellige Menigheder eller forskjellige Medlemmer af Menigheden. Da Pluraliteten af de selvstændige Medlemmer i Menigheden vælge for de øvrige, og en øieblikkelig liden Pluralitet binder Hænderne paa en større Pluralitet for det Modsatte, der senere ytrer sig, og da, hvilket endnu er det Værste, de fleste Deeltagere i Beslutningen hverken tilgavns kjende eller vide at bedømme Det, hvorom der besluttes, saa er og den Frihed, som gives Menighederne, mere tilsyneladende end virkelig.

Ligesom i de senere Aar mange Stemmer have opløftet sig for at hævde Kirken en større Selvstændighed og Selvregjering, end den nyder under den evangelisk-lutherske Kirkeforfatning, saaledes ere der heller ikke Faa, som paastaae, at der bør gjengives Kirken den Myndighed over dens enkelte Medlemmer, som i en lang Række af Aar har været tabt. Ogsaa i denne Henseende skal jeg holde mig til vor lærde og skarpsindige Landsmand, skjøndt denne ingenlunde driver hiin

Paastand saavidt, som adskillige tydske tildeels ansete Forfattere, t. Ex. den Sachsiske Superintendent Schuderoff *). Hr. Prof. Clausen mener, at, naar Nogen, ved offentligen at fremlægge en Troesbekjendelse, der befindes afvigende fra Kirkens constitutive Grundsætninger, ved i Ord eller Gjerning at yttre Ringeagt for de kirkelige Handlinger, ved længe fortsat forsætlig Udeblivelse fra Gudsdyrkelsen og Nadveren, det christelige Samfunds eiendommelige Symbol, erklærer sig for Separatist; eller naar han ved aabenbart uchristeligt Levnet, ved frække Udbrud af Usædelighed, vanærer det Navn, han bærer, og Samfundet, hvortil han hører, da er det retmæssigt og sømmeligt, at Kirken erklærer et saadant Medlem udelukt af det kirkelige Samfund, indtil han yttrer Ønske om igjen at optages deri. Denne Disciplin er, yttrer han, i Christi Aand; den er hjemlet i Skriften og aldrig opgivet i den protestantiske Kirke, hvis samtlige Reformatorer have erkjendt den kirkelige censura morum for hensigsmæssig, stundom endog for nødvendig. Det er passende, at Kirken ved en offentlig Domsact udtrykker den hellige Strenghed, som Læren aander. Slig Udelukkelse har intet Vilkaarligt, men er kun en naturlig, nødvendig Virkning af den givne Forargelse, idet ikkun Den

*) Af Dennes flere Skrifter, henhørende til denne Gjenstand, skal jeg blot nævne hans Grundzüge zur evangelischen-protestantischen Kirchenverfassung und zum evangelischen Kirchenrechte. Leipz. 1817.

erklæres for udelukt, som ved Ytringer eller Adfærd selv allerede har udelukt sig. Den har Intet med den Paagjeldendes borgerlige Stilling at gjøre. Ikkun Fortabelsen eller Forringelsen af borgerlig Agtelse vil blive den naturlige Følge af den erkjendte moralske Slethed, og denne er neppe af den Natur, at det i Almindelighed kunde være at befrygte, at hiin Kirkens Myndighed skulde have fremmet Andægtighed til Følge. Derimod er det Menneskenaturen egent, at tvungent Savn vækker Længsel og lærer at paaskjønne hidtil forsmaaede Goder, og saaledes maatte vel ogsaa denne Fremgangsmaade tjene til at vække i mangent letsindigt Bryst den slumrende religiøse Sands; at tillige paa denne Maade Følelsen af Kirkesamfundets høie Værd og af de Forpligtelsers Hellighed, som paaligge dens enkelte Medlemmer, i Almindelighed vilde vedligeholdes og skjærpes, er vel ikke at omtvivle. Men med alt Dette erkjender Forfatteren, at Indførelsen af en saadan, ikke ved Skriften befalet, men kun tilladt Disciplin ikke til enhver Tid er tilraadelig; og han finder i nogle Begivenheder, som i vore Dage ere foregaaede, Anledning til at antage, at den endnu har den almindelige Tidsaand imod sig og derfor kunde lede til mere at fjerne Gemytterne fra den kirkelige Forening, end knytte dem dertil, og at den protestantiske Kirke ogsaa heri bliver sin Characteer troe, naar den hellere tilegner sig for Lidet, end for Meget. *)

*) See l. c. Side 231-236.

Dersom vi betragte vor Kirkeforfatning saaledes, som den ved Christian den Femtes Lov er anordnet, saa vil der sandeligen ikke være noget Stof til Klage over Mangel paa Myndighed for Kirken og Geistligheden imod lastefulde og irreligiøse Medlemmer af Menigheden. Men, ligesom det er en Erfaring, at denne Myndighed i en lang Række af Aar saa godt som ikke har været benyttet, saaledes ere der og adskillige Rescripter, som vise, at den ingenlunde i sin hele Strækning længere kan udøves *). Klagen over Mangel paa Kirkedisciplin gjelder altsaa og vor Kirkeforfatning, saaledes som den nu i Virkeligheden er. Men jeg deler ikke blot de Betænkeligheder, der have bragt hiin agtværdige Forfatter til selv at frygte for, at dens Fornyelse under den nærværende Tidsaand vilde virke mere fordærveligt end velgjørende. Jeg maa endog langt bestemtere, end han, erklære mig imod et saadant Skridts Tilraadelighed under de nærværende Omstændigheder, og finder derhos i Sagen selv mange indvortes Vanskeligheder, der endog, uafhængig af Tidsalderens Aand, maatte fraraade hiin kirkelige Myndigheds Fornyelse.

Saafremt den evangelisk-lutherske Kirke var et aldeles vilkaarligt Selskab, hvoraf Enhver, efter Behag, kunde udtræde uden Afbræk for sine borgerlige Rettigheder, saa kunde det heller ikke være nogen Tvivl under-

*) See min Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed 2 B. S. 36-37.

kastet, at Menighederne eller deres Repræsentantere, ved deres Beslutning, kunde udstøde Den, med hvis religiøse Tænkemaade og Vandel der fandtes Grund til Utilfredshed. Men en saadan er ikke Stillingen med den danske Kirke; og derfor kan heller ikke det, der gjaldt i den oprindelige Kirke, være Regel for hvad der nu, da Staten og Kirken ere indgaaede i saa nær Forbindelse med hverandre, skal gjelde. Om end Kirken nok saa meget indrømmer, at Udelukkelsen skal være uden borgerlige Virkninger, saa kunde dog Staten, som christelig Stat, ikke andet end tillægge den slige Virkninger. Den, der gjennem Kirken var mærket som et ryggesløst og ugudeligt Menneske, kunde dog ikke blive i Besiddelse af nogen hæderlig Udmærkelse, af nogen Stilling eller Rettighed, der forudsætter Tillid til hans Sædelighed og Religiøsitet. Hr. Forf. lærer og, at en Forringelse i den offentlige Agtelse maatte være en ufeilbar Følge af hiin Udelukkelse, og den ovennævnte tydske Forfatter opregner som Følger, hvilke Staten maatte lade indtræde mod den, der var falden under Kirketugten, at han ei kunde være Værge, ikke stedes til nogen Eed enten som Vidne eller Part, ikke udnævnes til Dommer eller beklæde noget andet Embede *). Flere Retstab maatte vel endnu tilføies, der vare ligesaa naturlige Følger af Personens gjennem den kirkelige Myndighed udtalte moralske Slethed. Saaledes vilde

*) See Schuderoff l. c. S. 128.

det neppe være consequent at betroe den af Kirken udstødte Person hans Børns Opdragelse; thi disse skulde jo dog opdrages for den Kirke, hvoraf han var udgaaet. Vel siger man nu, at det ikke er Kirken, som Kirke, der paafører den Udelukkede disse følelige Onder, men at det er Staten, som beslutter samme. Naar imidlertid Staten, efterat den kirkelige Myndighed først har erklæret den Paagjeldende for et ugudeligt Menneske, som den ei kan taale i sit Skjød, ikke kan Andet end tillægge denne Dom hine Følger, saa bliver det i Gjerningen det Samme, som om Kirken umiddelbart paabød disse Straffe. Staten bliver, naar man ellers, som synes at være Meningen, ikke indrømmer den nogen Deeltagelse i eller Control med Udøvelsen af hiin Myndighed, kun et Organ, der iværksætter Kirkens Domme og Beslutninger. Da saaledes hiin Udelukkelse vilde have de smerteligste og meest nærgaaende Virkninger for Individets borgerlige og huuslige Tilstand, saa synes Hr. Prof. Clausen altfor let at have beroliget sig mod den Frygt, at en saadan Forfatning kunde fremkalde Hyklerie. Men ogsaa maatte man være angst for de frygtelige Misbrug, hvorfor hiin kirkelige Myndighed vilde være udsat. Det var ikke individuelle, paa lovlig Maade undersøgte og beviste Handlinger, Præsten eller Presbyteriet, i hvis Hænder man nu maatte nedlægge Myndigheden, behøvede for at gaae frem imod det Individ, der skulde underkastes Kirketugten. Rygter og Formodninger maatte være

nok, for at sætte dem i Virksomhed, og det var mere Totalindtrykket af Ens Vandel i det Hele, der vilde gjøre Udslag. Feilgreb vilde derved meget let indløbe, og endnu hyppigere Klager over Feilgreb. Præsten eller Presbyteriet maatte iøvrigt vel, paa ingen Maade, have en endelig og upaaankelig Afgjørelse i sine Hænder. Udelukkelsen skulde dog ikke indskrænke sine Virkninger til den enkelte Menighed, der var repræsenteret ved dens kirkelige Raad. Men den, der var udstødt af en af Landets Menigheder, maatte derved og være udelukket fra de øvrige. Lovene kunde altsaa ikke lade den Paagjeldende være uden al Beskyttelse, hvad enten det nu var til de borgerlige Øvrigheder eller Domstole, eller til høiere kirkelige Authoriteter han havde at vende sig med sine Klager, hvilket sidste Alternativ dog var det eneste, man i hiint System kunde indrømme. Men da maatte han og have Adgang til at faae Sagen nærmere prøvet ved retlige Undersøgelser, og disse vilde blive høist fortrædelige og mislige. Beviserne for Ens sædelige Vandel i det Hele ere langt vanskeligere og usikkrere end Beviserne for enkelte bestemte Facta. Vidner for og imod vilde derfor i disse Sager blive hyppige. I de Klager, den udstødte Person førte, vilde ofte blande sig Angivelser af andres usædelige og forargelige Forhold, der vare blevne skaanede; hvilket vilde blive en rig Kilde til forhadte Inqvisitioner. Var der noget, som kunde kaste en Skygge paa Præstens egen Vandel, vilde det blive grebet. Fremdeles vilde Præ-

sterne, der, om end den egentlige Myndighed overlodes til Presbyterier, dog vilde blive de egentlige handlende og virkende Personer, udøve Myndigheden i en meget forskjellig Aand. Ikke at tale om de enkelte Uværdige, der forsætligen vilde bruge den til Chicaner, hvorved Familiers Lykke kunde forstyrres, kunde mangen Præst, af en velmeent sædelig Iver, bringes til overilede Foretagender, hvorved han vilde paadrage sig selv og Andre talrige Fortrædeligheder og foraarsage megen Forargelse. Fleerheden af Præster vilde derimod sandsynligviis, snart af naturlig Godmodighed, snart af Magelighed og Frygt for Fortrædeligheder, snart ledede ved den Betragtning, at de kun derved vilde forstyrre en rolig og gavnlig Embedsvirksomhed, saa godt som aldrig benytte hiin Myndighed. Den enkelte Præst, som gjorde Brug af samme, vilde saa meget mere være given til Priis for Had og Forfølgelse. I Særdeleshed vilde Præsten udsætte sig for alle Slags Drillerier og Fortrædeligheder, hvis han vovede at udøve hiin Myndighed imod Personer af en vis Dannelse eller Stilling i Staten. Men, dersom Den, der var sat høit i Samfundet, blev skaanet, medens Strenghed blev udviist mod de ringere Klasser, vilde dette vistnok være i høieste Grad forargeligt. En ny Lov, som, selv i en mildnet Form, vilde fornye den Myndighed, Lovens 2—9 tillægger Kirken over Ubodfærdige, vilde derfor uden Tvivl, efterat enkelte Præster, ved Forsøg paa at sætte den i Kraft, havde indviklet dem i For-

tionslisten (S. 257) *). Men disse Regler ere netop af det Slags, hvorom Forf. har ytkret sig S. 262, hvor han mener, at et verdsligt Collegii Forslag maatte være hoist ufuldkomment, just fordi det maatte være bundet til saadanne Regler. Endelig er, efter den svenske Kirkeforfatning, med Hensyn til alle kongelige Kald, Kongen, ikke indskrænket til den af Menigheden valgte, eller engang til de tre, der have været paa Valg; og i mange Tilfælde bestemmer en Kirkepatron Valget uden al Deeltagelse af Menigheden, ligesom enkelte Kald endog ere forbeholdne visse Familier, og det saaledes, at de kun besættes interimistisk, naar, ved Vacancen, ingen, som, ved Slægtskab eller Giftermaal tilhører Familien, for Øieblikket er i Stand til at modtage Embedet **). Den af Forf. saa anbefalede svenske Kirkeforfatning har saaledes neppe saameget forud for vor, som han antager. Erfaring har neppe heller viist, at den har frembragt en værdigere Præstestand, end den Tingenes Orden, som finder Sted hos os.

Med Hensyn til de øvrige til Kirkeregjeringen hørende Gjenstande er det mig ikke ganske klart, i hvilket Forhold Hr. Forf. tænker sig det øverste geistlige Colle-

*) See mere om disse i Schuberts Schwedens Kirchenverfassung und Unterrichtswesen 1 Bind S. 123 ff.

**) See Clausen l. c. S. 256-257, men især Schubert 1 B. S. 125-132.

gium til de locale Kirkeraad. Jeg forestiller mig iøvrigt, at begges Samvirkning maa behøves i de vigtigere Anliggender. Saaledes vilde det uden Tvivl blive en Følge af den Kirkeorganisation, han anbefaler, at ingen liturgiske Forandringer, nye Andagts- eller Lærebøgers Indførelse kunde finde Sted i en Menighed uden Samtykke af dennes kirkelige Repræsentation, men heller ikke uden Regentens gjennem hiint Collegium givne Bemyndigelse. Vistnok er ved slige Leiligheder Forholdet til Folkets Forestillinger og Uvillingsgrad næsten ligesaa vigtigt, som den indvortes Værd af det Nye, der bydes. Enhver Kirkeregjering vil derfor tage sig nøie iagt for at gjøre nogen Forandring i Liturgien eller i de Underviisnings- og Andagtsbøger, som ere i Folkets Hænder, uden, saavidt som mueligt, at forvisse sig om Folkestemningen. Man har og Exempler saavel i andre Stater, hvor Kirkeregjeringen er i Regentens Hænder, som og i vort Fædreland, paa at Meget ved slige Leiligheder er blevet overladt til selve Menighedens Beslutning. Dette var Tilfældet saavel med den slesvig-holsteenske Kirke-Agende, som her i Danmark med den evangelisk-christelige Psalmebog. Ved Kgl. Resolution 31 Octbr. 1800, der indeholdes i Canc. Skr. til Biskopperne af 8de Novbr. s. A., blev det blot tilladt, men ikke befalet, at bruge denne ved den offentlige Gudstjeneste; hvilket blev udført saaledes, at Beslutningen herom overlodes til Pluraliteten af Familiefædrene i Menigheden, dog saaledes, at den

engang af samme tagne Beslutning ikke siden vilkaarligen kunde forandres (see Canc. Skr. 21de Novbr. 1801, 11te og 18de Septbr. samt 31te Decbr. 1802). Men saa meget Anbefalende end denne Forholdsregel har, saa vilde det dog være betænkeligt, som almindelig Grundsætning, at indrømme hver enkelt Menighed Valget i Alt, hvad der staaer i Forbindelse med Liturgien. Under visse Omstændigheder kunne derved opstaae fordærvelige og forargerlige Splidagtigheder imellem forskjellige Menigheder eller forskjellige Medlemmer af Menigheden. Da Pluraliteten af de selvstændige Medlemmer i Menigheden vælge for de øvrige, og en øieblikkelig liden Pluralitet binder Hænderne paa en større Pluralitet for det Modsatte, der senere ytrer sig, og da, hvilket endnu er det Værste, de fleste Deeltagere i Beslutningen hverken tilgavns kjende eller vide at bedømme Det, hvorom der besluttes, saa er og den Frihed, som gives Menighederne, mere tilsyneladende end virkelig.

Ligesom i de senere Aar mange Stemmer have opløftet sig for at hævde Kirken en større Selvstændighed og Selvregjering, end den nyder under den evangelisk-lutherske Kirkeforfatning, saaledes ere der heller ikke Faa, som paastaae, at der bør gjengives Kirken den Myndighed over dens enkelte Medlemmer, som i en lang Række af Aar har været tabt. Ogsaa i denne Henseende skal jeg holde mig til vor lærde og skarpsindige Landsmand, skjøndt denne ingenlunde driver hiin

Paastand saavidt, som adskillige tydske tildeels ansete Forfattere, t. Ex. den Sachsiske Superintendent Schuderoff *). Hr. Prof. Clausen mener, at, naar Nogen, ved offentligen at fremlægge en Troesbekjendelse, der befindes afvigende fra Kirkens constitutive Grundsætninger, ved i Ord eller Gjerning at yttre Ringeagt for de kirkelige Handlinger, ved længe fortsat forsætlig Udeblivelse fra Gudsdyrkelsen og Nadveren, det christelige Samfunds eiendommelige Symbol, erklærer sig for Separatist; eller naar han ved aabenbart uchristeligt Levnet, ved frække Udbrud af Usædelighed, vanærer det Navn, han bærer, og Samfundet, hvortil han hører, da er det retmæssigt og sømmeligt, at Kirken erklærer et saadant Medlem udelukt af det kirkelige Samfund, indtil han yttrer Ønske om igjen at optages deri. Denne Disciplin er, yttrer han, i Christi Aand; den er hjemlet i Skriften og aldrig opgivet i den protestantiske Kirke, hvis samtlige Reformatorer have erkjendt den kirkelige censura morum for hensigsmæssig, stundom endog for nødvendig. Det er passende, at Kirken ved en offentlig Domsact udtrykker den hellige Strenghed, som Læren aander. Slig Udelukkelse har intet Vilkaarligt, men er kun en naturlig, nødvendig Virkning af den givne Forargelse, idet ikkun Den

*) Af Dennes flere Skrifter, henhørende til denne Gjenstand, skal jeg blot nævne hans Grundzüge zur evangelischen-protestantischen Kirchenverfassung und zum evangelischen Kirchenrechte. Leipz. 1817.

erklæres for udelukt, som ved Ytringer eller Adfærd selv allerede har udelukt sig. Den har Intet med den Paagjeldendes borgerlige Stilling at gjøre. Ikkun Fortabelsen eller Forringelsen af borgerlig Agtelse vil blive den naturlige Følge af den erkjendte moralske Slethed, og denne er neppe af den Natur, at det i Almindelighed kunde være at befrygte, at hiin Kirkens Myndighed skulde have skrømtet Andægtighed til Følge. Tvertimod er det Menneskenaturen egent, at tvungent Savn vækker Længsel og lærer at paaskjønne hidtil forsmaaede Goder, og saaledes maatte vel ogsaa denne Fremgangsmaade tjene til at vække i mangent letsindigt Bryst den slumrende religiøse Sands; at tillige paa denne Maade Følelsen af Kirkesamfundets høie Værd og af de Forpligtelsers Hellighed, som paaligge dens enkelte Medlemmer, i Almindelighed vilde vedligeholdes og skjærpes, er vel ikke at omtvivle. Men med alt Dette erkjender Forfatteren, at Indførelsen af en saadan, ikke ved Skriften befalet, men kun tilladt Disciplin ikke til enhver Tid er tilraadelig; og han finder i nogle Begivenheder, som i vore Dage ere foregaaede, Anledning til at antage, at den endnu har den almindelige Tidsaand imod sig og derfor kunde lede til mere at fjerne Gemytterne fra den kirkelige Forening, end knytte dem dertil, og at den protestantiske Kirke ogsaa heri bliver sin Characteer troe, naar den hellere tilegner sig for Lidet, end for Meget. *)

*) See l. c. Side 231 - 236.

Dersom vi betragte vor Kirkeforfatning saaledes, som den ved Christian den Femtes Lov er anordnet, saa vil der sandeligen ikke være noget Stof til Klage over Mangel paa Myndighed for Kirken og Geistligheden imod lastefulde og irreligiøse Medlemmer af Menigheden. Men, ligesom det er en Erfaring, at denne Myndighed i en lang Række af Aar saa godt som ikke har været benyttet, saaledes ere der og adskillige Rescripter, som vise, at den ingenlunde i sin hele Strækning længere kan udøves *). Klagen over Mangel paa Kirkedisciplin gjelder altsaa og vor Kirkeforfatning, saaledes som den nu i Virkeligheden er. Men jeg deler ikke blot de Betænkeligheder, der have bragt hiin agtværdige Forfatter til selv at frygte for, at dens Fornyelse under den nærværende Tidsaand vilde virke mere fordærveligt end velgjørende. Jeg maa endog langt bestemtere, end han, erklære mig imod et saadant Skridts Tilraadelighed under de nærværende Omstændigheder, og finder derhos i Sagen selv mange indvortes Vanskeligheder, der endog, uafhængig af Tidsalderens Aand, maatte fraraade hiin kirkelige Myndigheds Fornyelse.

Saafremt den evangelisk-lutherske Kirke var et aldeles vilkaarligt Selskab, hvoraf Enhver, efter Behag, kunde udtræde uden Afbræk for sine borgerlige Rettigheder, saa kunde det heller ikke være nogen Tvivl under-

*) See min Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed 2 B. S. 36-37.

kastet, at Menighederne eller deres Repræsentantere, ved deres Beslutning, kunde udstøde Den, med hvis religiøse Tænkemaade og Vandel der fandtes Grund til Utilfredshed. Men en saadan er ikke Stillingen med den danske Kirke; og derfor kan heller ikke det, der gjaldt i den oprindelige Kirke, være Regel for hvad der nu, da Staten og Kirken ere indgaaede i saa nær Forbindelse med hverandre, skal gjelde. Om end Kirken nok saa meget indrømmer, at Udelukkelsen skal være uden borgerlige Virkninger, saa kunde dog Staten, som christelig Stat, ikke andet end tillægge den slige Virkninger. Den, der gjennem Kirken var mærket som et ryggesløst og ugudeligt Menneske, kunde dog ikke blive i Besiddelse af nogen hæderlig Udmærkelse, af nogen Stilling eller Rettighed, der forudsætter Tillid til hans Sædelighed og Religiøsitet. Hr. Forf. lærer og, at en Forringelse i den offentlige Agtelse maatte være en ufeilbar Følge af hiin Udelukkelse, og den ovennævnte tydske Forfatter opregner som Følger, hvilke Staten maatte lade indtræde mod den, der var falden under Kirketugten, at han ei kunde være Værge, ikke stedes til nogen Eed enten som Vidne eller Part, ikke udnævnes til Dommer eller beklæde noget andet Embede *). Flere Retstab maatte vel endnu tilføies, der vare ligesaa naturlige Følger af Personens gjennem den kirkelige Myndighed udtalte moralske Slethed. Saaledes vilde

*) See Schuderoff l. c. S. 128.

det neppe være conseqvent, at betroe den af Kirken udstødte Person hans Børns Opdragelse; thi disse skulde jo dog opdrages for den Kirke, hvoraf han var udgaaet. Vel siger man nu, at det ikke er Kirken, som Kirke, der paafører den Udelukkede disse følelige Onder, men at det er Staten, som beslutter samme. Naar imidlertid Staten, efterat den kirkelige Myndighed først har erklæret den Paagjeldende for et ugudeligt Menneske, som den ei kan taale i sit Skjød, ikke kan Andet end tillægge denne Dom hine Følger, saa bliver det i Gjerningen det Samme, som om Kirken umiddelbart paabød disse Straffe. Staten bliver, naar man ellers, som synes at være Meningen, ikke indrømmer den nogen Deeltagelse i eller Control med Udøvelsen af hiin Myndighed, kun et Organ, der iværksætter Kirkens Domme og Beslutninger. Da saaledes hiin Udelukkelse vilde have de smerteligste og meest nærgaaende Virkninger for Individets borgerlige og huuslige Tilstand, saa synes Hr. Prof. Clausen altfor let at have beroliget sig mod den Frygt, at en saadan Forfatning kunde fremkalde Hyklerie. Men ogsaa maatte man være angst for de frygtelige Misbrug, hvorfor hiin kirkelige Myndighed vilde være udsat. Det var ikke individuelle, paa lovlig Maade undersøgte og beviiste Handlinger, Præsten eller Presbyteriet, i hvis Hænder man nu maatte nedlægge Myndigheden, behøvede for at gaae frem imod det Individ, der skulde underkastes Kirketugten. Rygter og Formodninger maatte være

nok for at sætte dem i Virksomhed, og det var mere Totalindtrykket af Ens Vandel i det Hele, der vilde gjøre Udslag. Feilgreb vilde derved meget let indløbe, og endnu hyppigere Klager over Feilgreb. Præsten eller Presbyteriet maatte iøvrigt vel, paa ingen Maade, have en endelig og upaaankelig Afgjørelse i sine Hænder. Udelukkelsen skulde dog ikke indskrænke sine Virkninger til den enkelte Menighed, der var repræsenteret ved dens kirkelige Raad. Men den, der var udstødt af en af Landets Menigheder, maatte derved og være udelukket fra de øvrige. Lovene kunde altsaa ikke lade den Paagjeldende være uden al Beskyttelse, hvad enten det nu var til de borgerlige Øvrigheder eller Domstole, eller til høiere kirkelige Authoriteter han havde at vende sig med sine Klager, hvilket sidste Alternativ dog var det eneste, man i hiint System kunde indrømme. Men da maatte han og have Adgang til at faae Sagen nærmere prøvet ved retlige Undersøgelser, og disse vilde blive høist fortrædelige og mislige. Beviserne for Ens sædelige Vandel i det Hele ere langt vanskeligere og usikkrere end Beviserne for enkelte bestemte Facta. Vidner for og imod vilde derfor i disse Sager blive hyppige. I de Klager, den udstødte Person førte, vilde ofte blande sig Angivelser af andres usædelige og forargelige Forhold, der vare blevne skaanede; hvilket vilde blive en rig Kilde til forhadte Inqvisitioner. Var der noget, som kunde kaste en Skygge paa Præstens egen Vandel, vilde det blive grebet. Fremdeles vilde Præ-

sterne, der, om end den egentlige Myndighed overlodes til Presbyterier, dog vilde blive de egentlige handlende og virkende Personer, udøve Myndigheden i en meget forskjellig Aand. Ikke at tale om de enkelte Uværdige, der forsætligen vilde bruge den til Chicaner, hvorved Familiers Lykke kunde forstyrres, kunde mangen Præst, af en velmeent sædelig Iver, bringes til overilede Foretagender, hvorved han vilde paadrage sig selv og Andre talrige Fortrædeligheder og foraarsage megen Forargelse. Fleerheden af Præster vilde derimod sandsynligviis, snart af naturlig Godmodighed, snart af Magelighed og Frygt for Fortrædeligheder, snart ledede ved den Betragtning, at de kun derved vilde forstyrre en rolig og gavnlig Embedsvirksomhed, saa godt som aldrig benytte hiin Myndighed. Den enkelte Præst, som gjorde Brug af samme, vilde saa meget mere være given til Priis for Had og Forfølgelse. I Særdeleshed vilde Præsten udsætte sig for alle Slags Drillerier og Fortrædeligheder, hvis han vovede at udøve hiin Myndighed imod Personer af en vis Dannelse eller Stilling i Staten. Men, dersom Den, der var sat høit i Samfundet, blev skaanet, medens Strenghed blev udviist mod de ringere Klasser, vilde dette vistnok være i høieste Grad forargeligt. En ny Lov, som, selv i en mildnet Form, vilde fornye den Myndighed, Lovens 2—9 tillægger Kirken over Ubodfærdige, vilde derfor uden Tvivl, efterat enkelte Præster, ved Forsøg paa at sætte den i Kraft, havde indviklet dem i For-

trædelighedet, som vilde tilintetgjøre deres Roe og Embedsvirksomhed, ligesom hiint Lovens Capitel selv, gaae af Brug.

Jeg holder mig saaledes overbeviist om, at den af flere Geistlige i de senere Tider anbefalede Kirkedisciplins Fornyelse vilde være et af de for Kirke og Stat fordærveligste Skridt, man kunde foretage sig. Dersom Kirken end derved kunde vinde flere Mundchristne, saa vilde desto sikkrere Antallet af dem, der tilbede Christus i Aand og Sandhed, aftage; og, i Stedet for at knytte Folket stærkere til Christendommen, vilde slig fornyet Indretning give Kirken Udseendet af en fiendtlig, tvingende Magt, og fjærne mange Hjerter fra Christendommen.

Jeg behøver iøvrigt ikke at vise, at min Dom om Kirketugten ikke har sin Grund i den Mangel paa Sands for Religionens og Sædelighedens Vigtighed for Staten, som Schuderoff, med saa megen Bitterhed, bebreider Juristerne, hvilke han synes at tilskrive hele Skylden for, at Religionen og Kirken ikke have deres tilbørlige Indflydelse i Samfundet. Det er bekjendt nok, at jeg ingenlunde deler de Juristers Mening, som mene, at en urokkelig Retsorden kan bygges paa en ved Egennyttens kunstige Styrelse frembragt saa kaldet psychologisk Mechanisme, uden at behøve Religion eller Moral eller nogen dermed beslægtet Følelse til sin Opretholdelse. Tvertimod har maaskee Ingen, med større Omhue og Eftertryk, søgt at nedbryde denne for 20 til

30 Aar siden blandt Retsphilosopherne almindelig antagne Forestilligsmaade — den jeg dog i mine ældste videnskabelige Arbeider selv havde hyldet — i sine Grundvolde, og jeg har Anledning til at troe, at min Bestræbelse ikke har været uden Virkning. En saadan censura morum, som man vil hævde Geistligheden, vilde heelt vel passe sig i mit Retssystem, dersom jeg ikke frygtede for de store og og uundgaaelige Misbrug, hvorfor den vilde være udsat, og det fordærvelige Indtryk, som den ved sin Tilværelse og endnu mere ved sin virkelige Udøvelse, vilde gjøre. Iøvrigt indsees det let, at jeg ikke, fordi jeg bestrider hiin Myndighed, derfor vil have al speciel Sjælesorg, alt sædeligt Tilsyn med Menigheden eller al Retsvirkning af Geistlighedens Dom over Individernes sædelige og religiøse Tilstand afskaffet. Præsten bliver vistnok berettiget og forpligtet til at advare Enhver, som han finder at gaae paa den urette Vei, ligesom og hans Vidnesbyrd bliver af Vigtighed i ethvert Tilfælde, hvor en Person skal føre Beviis for sin sædelige Vandel. Heri er og Loven i sin fulde Kraft. Men hvad Præsten i saa Henseende skal udrette, beroer meest paa hans Iver for Sagen, hans Klogskab og Erfaring, hans Anseelse i Menigheden og hans Bekjendtskab med dens Lemmer. Nye Former eller Forskrifter ville i denne Henseende ikke føre til Noget.

Jeg har saaledes udbredt mig over alle Hovedpuncter i vor Kirkeforfatning, som have været Gjenstande for Klager og Ønsker om Forandringer; og jeg

troer mig beføiet til af mine Undersøgelser at uddrage det Resultat, at den, skjøndt den, naar man blot lægger almindelige Betragtninger til Grund, synes at have ikke ringe eller ubetydelige Feil, dog i Virkeligheden svarer saa vel til sit Formaal, at omgribende Forandringer ikke ere nødvendige og i den nærværende Gjæringsperiode vilde være høist utilraadelige. Naar jeg, især i den sidste Deel af min Afhandling, har havt idelig Anledning til at erklære mig mod en Forfatter, hvis vigtige Værk har spendt den almindelige Interesse for kirkeretlige Undersøgelser, saa miskjender jeg derfor ikke enten Forfatterens Indsigter eller hans Sandhedskjærlighed, og det være langtfra mig at ville hidlede det fra nogen hierarchisk Tendents, at han, fra sit Synspunct, har betragtet Forholdene mellem den geistlige og verdslige Myndighed en heel Deel anderledes, end jeg fra mit. Jeg holder mig forvisset om, at vi begge stræbe efter Sandheden og ønske vore forskjellige Forestillingsmaader prøvede af Mænd, der forene Indsigt med Interesse saavel for Kirkens som for Statens Tarv.

Kjendere af den protestantiske Kirkeret ville maaskee undre sig over, at jeg intet udtrykkeligt Hensyn har taget til den Forskjæl mellem den borgerlige Kirkeregjering, eller den Regenten, som saadan, tilkommende i sit Væsen negative Ret til at vaage over Kirkens udvortes Forhold til Staten (jus majestaticum circa sacra), og den egentlige, indre, positive,

Kirkeregjering (potestas ecclesiastica, jura sacra ogsaa jura episcopalia), der af Stats- og Kirkelærerne i den protestantiske Kirke, i en Tid af mere end ét Aarhundrede, er opstillet som Grundlag for Læren om Forholdet mellem Kirken og Staten. Aarsagen hertil er, deels at jeg ei ganske kan tillægge denne Forskjæl et saa afgjort videnskabeligt Værd, som hine Lærere synes at tiltroe samme, deels at den, efter vor Stats- og Religions-Forfatning, ei her kan være ret anvendelig. Hiin Forskjæl og den Lære, der slutter sig til samme, har egentlig udviklet sig af de Forhold, som, i adskillige Stater, fornemmelig i Tydskland, ere opstaaede derved, at Landsherren ikke sjeldent bekjender sig til en anden Kirke end den, der, i hans Land eller en Deel af samme, er den herskende, eller dog har lige Rettigheder med den, hvortil han selv hører. Denne Tingenes Stilling fandt allerede Sted i flere tydske Lande paa den Tid, da de forskjellige christelige Religionspartiers Rettigheder bleve bestemte ved Religionsfreden af 1555 og den vestphalske Fred af 1648; og senere have enkelte Regenternes Overgang til en anden Kirke, Successioner, Landeafstaaelser og Mageskifter mangfoldiggjort disse Tilfælde. Ligesom end ikke den catholske Landsherre er i Besiddelse af den egentlige Kirkeregjering over sine catholske Undersaatter, hvilken, efter den catholske Kirkeret, i Kraft af guddommelig Indstiftelse, tilkommer Biskopperne, under Pavens Overherredømme, saaledes kunde der ikke, i Lande,

hvor den catholske Kirke er herskende eller dog reciperet (ikke blot tolereret), være Tale om at den indre Regjering over denne Kirke kunde tilkomme en Fyrste af protestantisk Troesbekjendelse. Men ligesaalidet kunde den, uden indvortes Modsigelse, og mangehaande Farer, tillægges en catholsk Fyrste over protestantiske Lande. Hine tvende Fredslutningers Ord og Hensigt kunne ei heller taale dette. Da det imidlertid er mod den protestantiske Kirkes Grundsætninger, saavelsom mod Statsvellet, at nægte den borgerlige Regjering Tilsyn med de kirkelige Samfund, forsaavidt det behøves, for at forebygge Forstyrrelser af Statsøiemedet (inspectio secularis), saa blev det af Vigtighed at trække Grændsen mellem den rene borgerlige og den egentlige kirkelige Styrelse af Kirken. Man erkjendte dog derhos, at begge i de lutherske Lande vare blevne Landsherren overdragne, forsaavidt han er af samme Troesbekjendelse, som hans Undersaatter, men vilde, at hans Egenskab som Statsoverhoved og som Kirkeoverhoved dog nøie maatte adskilles fra hinanden *). Selv i catholske Lande faaer denne Forskjel en ikke liden Grad af Interesse efterat disse mere eller mindre have trukket sig ud af det Underordningsforhold til Kirkens Overhoved, der flød af sammes udeelte og uindskrænkede Myndighed i at anordne alt hvad der stod i Forbindelse med Kirken, og som, ud fra dette Punct, udbredte sig og, hvis Systemet

*) Cfr. oven Side 257-258 Note.

var blevet ligesaa fuldendt i Praxis som det var i Theorie, end mere vilde have udbredt sig over de borgerlige Forhold *).

Med Hensyn til den forviklede Tingenes Orden, som Forskjelligheden af Fyrstens og Landets Religion frembringer, vare hine Kirkeretslæreres derved fremkaldte Forsøg paa at adskille og begrændse Myndighederne vist nok fortjenstlige. Dersom imidlertid ikke Fyrsternes personlige Tænkemaade og den offentlige Mening havde understyttet det, der var Systemets Formaal, saa vilde det kun have været et svagt Værn

*) Adskillige Beviser paa de catholske Regjeringers Bestræbelser for at frigjøre sig for hiint Aag indeholdes i Professor Clausens tit citerte Værk, Side 201-204. Ved de Modificationer, som disse Bestræbelser, der heller ikke i ældre Perioder ganske manglede, have givet det strænge System af den catholske Kirkeret i sammes Anvendelse, har det iøvrigt tabt den saa berømte Consequents og Fasthed, hvorved det skal udmærke sig. Det er kun, naar det drives til den frygtelige Yderlighed, hvori det forstyrrer al borgerlig Orden tilligemed al Aandsfrihed, at man kan tillægge det hiin absolute Consequents. Det er forresten ikke saa meget Systemets theoretiske Consequents, der har udgjort den romerske Politiks Kunst og Kraft, som den practiske Consequents, hvormed den har vidst, efter Tid og Leilighed at lade hiin Consequents træde frem, hvor den lod sig sætte igjennem, men lade den falde, hvor dette ei lod sig gjøre.

om den protestantiske Kirke imod en catholsk Fyrste. Thi nægte kan man ikke, at den, der har Ret til, efter Befindende, at forbyde eller stadfæste de kirkelige Indretninger; der har Tilsyn med at intet læres eller foretages i Kirken, hvorved Statsvellet kunde lide; den, hvis Beskyttelse Kirken maa anraabe til at hævde de Rettigheder, uden hvilke den ikke kan vedligeholde sig, vilde, hvis han desiæledes af en blind Iver for sin egen fra Folkets forskjellige Kirke, have det i sin Magt ganske at lamme og undertrykke denne. Dette har man følt og erkjendt i den Grad, at flere Fyrster i protestantiske Lande, der ere gaaede over til den catholske Religion, til Folkenes Betryggelse, ved formelige Acter, have ikke blot givet Slip paa de Rettigheder, som man henregner til den egentlige kirkelige Regjering, men og frasskrevet sig Udøvelsen af den Myndighed over Kirken, som man hidleder fra selve Majestæts Rettighederne, saa at disse Rettigheders Udøvelse eengang for alle aldeles bleve betroede protestantiske Collegier uden Forespørgsel hos Regenten *).

Ligesom Grunden til den Vægt, man tillægger Forskjellen mellem den borgerlige og reen kirkelige Sty-

*) Om disse mærkværdige Acter gives en nøjagtig Underretning i et høist interessant lidet Skrift "Eine längst entschiedene Frage ueber die obersten Episcojalrechte der protestantischen Kirche, von neuem erörtert von Dr. F." (Feuerbach). Nürnberg 1825. S. 84-88.

relse af kirkelige Anliggender, bortfalder hos os, hvor Religionseenhed mellem Kongen og Folket er constitutionel, saaledes er det vist, at vor Statsforfatning end ikke tillader at gjøre nogen væsentlig og fast Skilsmisse mellem disse Grene af Kirkeregjeringen. Kun det lod sig paastaae, at Rettighederne, som i deres Natur forskjellige, skjøndt paa det høieste Sted forenede i en Person, skulde, paa de underordnede Steder, og i Formen, hvori de udøves, skilles fra hinanden, for at de ikke skulle formenges, og det afgjøres uden Geistliges Raad og Medvirkning, der behøver samme. Dette er en Paastand, som ogsaa i den seeneste Tid, blandt andet i Anledning af den nye Preussiske Kirkeagent, er blevet forfægtet med Iver og Skarpsind *); og det er, som vi have seet, og omtrent det, den lærde Medborger vil, til hvis indholdsrige Skrift jeg har taget saa meget Hensyn, skjøndt han ikke ganske holder sig til Affondringen, men synes at udvide det geistlige Departements Virksomhed over Grændserne af den egentlige Kirkeregjering. Men jeg har og viist, at det i Gjerningen ikke hos os mangler Geistligheden paa den samme billig tilkommende Indflydelse, og det

*) See fornemmelig Ueber das liturgische Recht evangelischer Landerfürsten; ein theologisches Bedenken. Von Pacificus Sincerus (Schleiermacher). Göttingen 1824. See og Ideen zu Beurtheilung der Einführung der Preussischen Hofkirchen-Agende aus dem sittlichen Gesichtspunkt. Leipzig 1824.

ikke blot i reen geistlige, men endog i de Kirken kun middelbar tilkommende Anliggender. Og det er vitterligt, at Regjeringen, i Særdeleshed hvor der spørges om liturgiske eller andre saadanne for Folkets religiøse Tilstand vigtige Forandringer i Kirken, ikke blot betjener sig af de meest anseete Geistlige, men og har viist en Varsomhed, for intet at foretage, som, efter Folkets religiøse Udvikling, kunde være skadeligt, hvilken maaskee vilde været mindre under en særegen Kirkebestyrelse. At et særskilt geistligt Collegium, der, efter at Sagerne vare gaaede gjennem Biskopperne og andre Geistlige, skulde bearbeide dem og forelægge dem for Kongen, ikke er noget væsentligt Savn, ja at dets Nytte endog vilde være heel tvivlsom, har jeg, som jeg troer, godtgjort; og det Collegium af dette Slags som vi, i en vis Periode, havde hos os, General-Kirke-Inspections-Collegiet, blev, heller ikke, medens det var i Kraft, velsignet enten af Geistlige eller Verdslige *). Hvad der, i andre Lande, er i den

*) See Biskop Herslebs Indberetning om Kirke-Inspections-Collegium i Hr. Professor Møllers theologiske Bibliothek 5 B. S. 146-181. Biskoppen, selv Medlem af Collegiet, gjør en Mængde bittre, dog nok ikke alle lige grundede, Bemærkninger over dets Fremgangsmaade, og mener, at Landet vilde glæde sig, naar dette Collegium blev ophævet, "og alle Forestillinger ginge den sædvanlige Cours som tilforn gjennem Cancellie-Collegium og Conseil til Hs. Kgl. Majestæt".

nyeste Tid stræbet og virket for at frembringe en fast kirkelig Form, der skulde sætte Kirken i Stand til at blive sig sin sande Tarv ret bevidst og tolke samme for Regenten, og saaledes paa den ene Side sikkre den imod alle overilede Nyheder, men tillige gjøre den deelagtig i alle Forbedringer, hvortil den rette Tid er forhaanden; dette er endnu for lidet udviklet og har, hvor det i senere Tider er blevet forsøgt, været for lidet heldigt, til at det kunde være at anbefale hos os.

* * *

I det jeg slutter denne Afhandling finder jeg det passende at tilføie et Par Ord med Hensyn til tvende Skrifter, der tildeels ere anledigede ved den Deel af samme, som er meddeelt i forrige Hefte af dette Tidsskrift. Disse Skrifter ere:

1) Vigtige Spørgsmaal til Danmarks Lovkyndige fra N. F. S. Grundtvig; og
2) Hvad er Christendom i Danmark? Med Hensyn paa Prof. Poulsens, Etatsraad Ørsteds og de danske Biskoppers Ytringer om de symbolske Bøgers Myndighed og Præste-Edens Betydning i Danmark, besvaret af J. C. Lindberg, Cand. Theol., Adjunkt ved Metropolitanskolen.

No. 1 kommer dog kun i saare liden Berørelse med mig, og det er kun en Misforstaaelse, naar Hr. Forf.

troer, at jeg skylder Svar paa de Spørgsmaal, han fremsætter. Han synes at antage, at jeg har villet afgive et Votum i den Injuriesag, mellem Hr. Prof. Clausen og ham, der for Tiden staaer for Retten, og henregner derfor uden Tvivl mig til de S. 8 omtalte Jurister, der ikke synes ret at have fattet det, hvorom det egentlig gjelder. Han vilde have fuldkommen Ret, dersom jeg virkelig havde havt hiin Hensigt. Men jeg vilde fundet det høist upassende at indlade mig paa det specielle Spørgsmaal, hvorom hans Forsvar i hiin Sag dreier sig, og som aldrig forhen har været sat i Bevægelse. Det var et Spørgsmaal af mere almindelig Interesse, og som stedse har beskjæftiget Kirkeretslærerne, hvorom jeg meddeelte mine Tanker. At dette Spørgsmaals Besvarelse er saa godt som uden Indflydelse paa hiin Injuriesag, derpaa har jeg, ved Hr. Grundtvigs Skrift faaet nye Bekræftelse. Dette giver tilkjende, at han, med Hensyn til denne sin Sag, ikke lægger Vægt paa Bestemmelsen af hvad der skal henføres til den himmelske Lære, Præsten, i Følge sin Eed, har at udbrede (hvilken Eed desuden hans Modstander, som Professor i Theologien, ei har aflagt) men paa den Forpligtelse, Eeden paalægger Præsten til, af alle Kræfter at bestride falsk Lære. Han meener nemlig, at denne eedelige Forpligtelse maa beskytte enhver Præst, der, efter sin bedste Overbeviisning, søger at fyldestgjøre samme, ved at befeide hvad han holder for falsk Lære, imod at forfølges som Injuriant for de Beskyld-

skjænger og haarde Ord, som han, i den Anledning, fremfører imod sin Modpart; uden at det kommer an paa, hvorvidt Beskyldningerne af Retten findes grundede eller ikke. Men om denne Deel af Præsteeeden har jeg slet ikke handlet; og, om jeg end ellers kunde finde Lyst til at prøve Rigtigheden af den Slutning, Hr. Grundtvig deraf udleder, saa vilde dog Delicatesse forbyde mig at indlade mig derpaa.

Hr. Grundtvig gjør mig iøvrigt Uret, naar han tiltroer mig Partiskhed mod ham og for hans Modstandere. Det vilde i Sandhed være unaturligt, om jeg nærede noget personligt uvenligt Sindelag imod ham. Selve hans Modskrift vidner om en særdeles Godhed og Velvillie, som han endnu har bevaret for mig, og hvorpaa han ogsaa forhen har givet mig Prøver, og det eengang ved en Leilighed og paa en Maade, at det uforglemmelig er indpræget i min Sjæl. Dersom jeg havde ladet noget personligt Hensyn blande sig i min Undersøgelse, saa skulde det snarere været for end mod Grundtvig; sed magis amica veritas.

Kun ved S. 24 i Hr. Grundtvigs vigtige Spørgsmaale maa jeg opholde mig lidet, fordi han herskynes at tillægge mig Meninger, der, i høieste Maade, afvige fra dem, jeg har yttret. Man skulde herefter troe, at jeg kun erkjendte eet af vor Kirkes Symboler for bindende. I saa Fald maatte jeg sandeligen slet have læst L. 2 B. 1 C., der dog vist nok er saa tydelig som noget Lovsted kan være. Men jeg har jo, paa det

eftertrykkeligste, lært, at alle vor Kirkes i Loven nævnte Symboler have bindende Kraft for Præsten, og at denne forseer sig, naar han foredrager noget, som er imod det kirkelige Lærebegreb. (See 12 B. 1 H. S. 256, 276, 286 No. 6, 287 No. 9. og fl. St.) Jeg har vel udhævet noget i Symbolerne, der indeholder de til evangelisk-christelige Religions Grundlærdomme, som Præsten, naar han vil blive sin Ed tro, har med største Flid, at forkynde og indprente sine Tilhørere, og derfra afsondret noget, hvis positive Udbredelse og Erkjendelse jeg finder mindre nødvendig. Men ogsaa de til denne sidste Classe hørende Bestemmelser beholde efter min Lære, deres Kraft og Gyldighed, som Værn imod de Vildfarelser, som foranledigede dem, og som de vare bestemte til at fordømme. Jeg har søgt at knytte hiin Forskiel, der af Andre hentes fra Lærdommenes indvortes Beskaffenhed, til positive kirkelige Data. Mit Forsøg har vist nok mindre videnskabeligt Værd end hiines, men det passer sig bedre til mit Standpunkt som Lovkyndig og vidner om min Omhu for at bringe Fasthed ind i denne vigtige Sag. Jeg kan forresten, skjøndt jeg ikke uden omhyggelig Granskning og Eftertanke, er gaaet til dette Arbeide, ingenlunde have nogen fast Tillid til, at jeg, hvis theologiske Indsigter naturligviis ere noget indskrænkede, har i enhver Henseende, truffet det rette. Men har jeg end feilet ved at vove mig ind paa et for mig fremmed Gebeet, saa maa det tjene til min Undskyldning, at kun

levende Interesse for en Sag, der for Religionen og Staten er af saa ubetregnelig Vigtighed, har forledt mig til dette Vovestykke. Indsigtsfuldere ville kunne berigtige mine Feiltagelser.

En anden Misforstaaelse af Hr. Grundtvig er det, naar han, l. c. lader mig lære, at den senere Tids Forestillinger skulde have forandret noget i Loven eller de Normer for det kirkelige Lærebegreb, denne har paabudt. Jeg har netop 12 B. 1 H. Side 264 modsat mig denne af en anden Lovkyndig opstillede Synsmaade. Kun har jeg paastaaet, og, om jeg ikke feiler, beviist, at Nutiden ikke, i Fortolkningen og Anvendelsen af, disse uforandrede Love, er bunden ved Datidens dogmatiske Begreber, forsaavidt de ikke bestemt ere udtalte i Kirkens Bekjendelsesbøger. Jeg bærer saaledes ingen Tvivl om, at den Religionslærer er i Brøde, der om Nadverens Sacramente fører en Lære, som ei kan bestaae med den augsburgske Confessions Art. 10. Men jeg kan ingenlunde antage, at man nu er pligtig at fortolke denne med mild Varsomhed strevne Artikel i den haarde Sectaand, der viiste sig kort efter Reformationen, og som, mærkeligt nok, især raste imod selve Confessionens fromme og vise Forfatter og dennes Disciple, hvilke man, under Sectnavnet Philipister, forkjættrede som Kryptocalvinister. At denne Aand ikke endnu var svunden paa den Tid, Christian den Femtes Lov blev streven, derom vidner Biskop Baggers bekjendte Erklæring imod de Reformeertes Opta-

gelse her i Riget *); men at denne Mands private Meninger, uagtet hans Deeltagelse i vore Kirkelovs Udarbeidelse, ingen forbindende Kraft kunne have ved disses Anvendelse, er saa meget mere klart, som de staae i den meest skjærende Modsigelse med den mildere Tankemaade, som allerede Aaret efter (1685) viste sig ved Privilegier, der bleve de Reformerede meddeelte, og som siden stedse mere og mere har udviklet sig i vor Lovgivning **). Nu vilde vist Niels Hemmingsen ikke blive forkjættret, uden af enkelte Ivrere, og heller ikke den Religionslærer staae Fare for mindste Forfølgelse, der, i det han holdt sig til Nadverens høie religiøse Betydning, lod den dogmatiske Strid fare om den indvortes Natur af det Samfund, hvori den troende Christen erkjender, at han, ved denne hellige Handling, kommer med Christus. Ligesaa lidet vilde man nu i Confessionens anden eller niende Artikel finde Hjemmel til at forkjættre den, der meente, at Socrates vel kunde være salig; en Mening, som

*) Bemeldte Erklæring findes aftrykt i Minerva for August 1790, S. 186-201.

**) See, t. Ex., Reskr. 7de Septbr. 1736, Bevilling 31te Jan. 1772, Reskr. 18de Jan. 1788, 1ste Mai 1789 og 16de Decbr. 1791. Det var i samme Aand, at der, i Anledning af Reformationsfesten 1817, blev givet nogle lærde reformeerte Geistlige i Udlandet Æresdiplomer som Doctores theologiæ ved Universiteterne i Kjøbenhavn og Kiel, "som et passende Beviis paa concordia ecclesiarum."

endnu i Midten af det forrige Aarhundrede ansaaes for hoist betænkelig.

Ved denne Leilighed maa jeg, skjøndt uden nogen dertil enten af Hr. Grundtvig eller af Hr. Lindberg given sær Anledning, gjøre een Bemærkning ved jurid. Tidsskr. 12 B. 1 H. S. 254, der, formedelst Mangel af en Tillægsbestemmelse, maaskee kunde foraarsage en Misforstaaelse, som vilde være mig hoist ubehagelig. Naar jeg der nævner Treenighedslæren, som en kun middelbar af Skriften hidledt Lære, saa har jeg ingenlunde derved forstaaet eller kunnet forstaae den Sætning, at Gud har aabenbaret sig som Fader, Søn og Aand, og af de Christne bør tilbedes i denne tredobbelte Egenskab. Dette er vist nok reen og simpel Bibellære, og da den netop udgjør Indholdet af de tre Troens Artikler (det apostoliske Symbol), hvilke jeg strax forud omhyggelig har søgt at hævde som en Christendommens Grundlære, saa indlyser det, at det ikke kan være denne, jeg har meent S. 254. Jeg har kun sigtet til den finere, dogmatiske Bearbeidelse, som denne Lære, foranlediget ved de dogmatiske Stridigheder, der, efterat Christendommen havde forenet sig med Tidsphilosophien, deelte de Christne, fik i det fjerde christelige Aarhundrede, og som, ved det Nicæiske, men især det saakaldte Athanasiske Symbolum, er blevet befæstet som Kirkelære. Jeg har herved fulgt de nyere Dogmatikeres Talebrug, som kun give den Lære, der, i Guddommens indre Væsen, sætter en Trehed, Eenheden

ubeskadiget, og bestemmer Personernes indbyrdes Forhold til hinanden, hiint Navn, hvilket ligesaalidet kjendtes i de første christelige Aarhundreder, som det findes i Skriften. Men, da den populærere Talebrug ogsaa betjener sig af dette Navn for at betegne den fromme umiddelbare bibelske Troe paa Gud, som Faden, Søn og hellig Aand, hvori man vist og giør Ret, saa kunde let en øieblikkelig Misforstaaelse opkomme, der kunde og altsaa burde været forebygget ved en Aillegsbestemmelse. *) Jeg har iøvrigt, paa ingen Maade, for min egen Person, havt noget at erindre imod den Anastasianske Forestillingsmaade om Treenigheden. Jeg har tvertimod 12 B. 1 H. S. 253, med Styrke erklæret mig imod dens Forhaanere, cfr. S. 256, og jeg erkiender, at Symbolet indeholder en af kristmessige Elementer og af dybsindig Philosophie hentet Fremstilling, der nok omtrent betegner den Troens Hemmelighed, som den har villet forklare, saa treffende som det er Mennesker givet at betegne den; og om der end møde store dialektiske Vanskeligheder ved den videre Udvikling af Læren, saa veed Enhver, der har henvendt sit Sind til deslige

*) Det er for Resten og, paa en indirecte Maade, erkjendt i den authoriserede Lærebog, at Udtrykket Treenigheden ikke er en reen bibelsk men kun en kirkelig Betegnelse. Det hedder der S. 11 i en Anmærkning: "Det er vedtaget blandt Christne, at de kalde Gud den treenige", ligesom man heller ikke der, som i Pontopidans Forklaring, finder den hele Anastasianske Dogmatik.

Grændsninger, at selve Forestillingen om en Gud og den en frie Villie, saa urokkelige de end i sig ere, medføre dialektiske Vanskeligheder, som den endelige Forstand ei formaaer at opløse. Kun har jeg troet, at hiin Læres fine dialektiske Bestemmelser, der saa ganske ligge uden for Mængdens Fatteevne, og desuden ikke ere gjentagne i den augsburgske Confession, der aldeles ikke nævner Athanasii Symbol, ei ere nødvendige Bestanddele af den himmelske Lære, Præsten, med største Flid, har at indprænte sine Tilhørere; hvorhos han dog, for at jeg endnu engang skal gjentage det, aldrig maa lære noget, som er derimod. Forsaavidt endelig Symbolet erklærer, at Ingen kan blive salig, der ei saaledes tænker over de tre Personer, saa er det vist, at dette ikke hører til selve Troens egentlige Indhold; thi dersom Nogen virkelig bevarer den christne Troe reent og fuldstændigt, kan han dog vel ikke fjerne sig fra Gud og Saligheden, derved at han holder for, at den guddommelige Naade ogsaa kan frelse dem, der maatte afvige fra denne Troe. Man maatte ellers give Symbolet en nye Tilsætning, nemlig at hvo, som vil være salig, ei blot skal tænke saaledes om Treenigheden som det angiver, men ogsaa troe, at den, der herimod farer vild, skal være evig fortabt.

Hvad det ovennævnte Skrift, No. 2 angaaer, da maa jeg vist nok erkjende, at Forfatteren er faret meget lempelig med mig i Sammenligning med som han har behandlet andre. Men han er mig dog nærgaaende

vel, i det han, medens han søger at give mig al borgerlig Ære, dog ganske frakiender mig Christendom. Side 108 siger han, at jeg ikke deler Troe med Kirken; hvormed han forbinder den underlige Paastand, at jeg skinhelligen vil gjøre min Tro til Kirkens Tro — jeg gad vidst, hvo af os der giver sig Udseende af at være Kirkens Repræsentant? — tilstaaende, at jeg ikke dertil er mere berettiget end enhver Anden. Og, efter S. 96 skal jeg have fremført Lærdomme, om hvis Skadelighed og Farlighed neppe nogen Christen vil tvivle. Den Beskyldning, om at være en fuldkommen Uchristen, som ligger i denne sidste Udladelse, synes endnu at være langt stærkere og haardere, end den, som indeholdes paa det forstanførte Sted. Dog dette synes kun saaledes, saalænge man ikke kjender Hr. Lindbergs særegne Talebrug. Han indlader sig i foranførte Skrift kun lidet paa, hvad der i og for sig er Christendom, men spørger: hvad er Christendom i Danmark? Det er derfor heller ikke Bibelen, men Loven, han tager i Haanden for at revse de Vildfarende; og, ligesom en Bekjender af den evangelisk-reformeerte Religion, efter hans Fremstilling, ingen Christen er i Danmark, saaledes maatte han erkjende, at han selv med Rette vilde kaldes en Uchristen, dersom han tog Ophold i et catholsk eller reformeert Land og dog blev ved den evangelisk-lutherske Bekjendelse. Jeg skal derfor gjøre Hr. Lindberg opmærksom paa tvende af de mangfoldige Anordninger, der kunne vise ham, at han, medens

han gjør sig Umage for at slutte sig tæt til Lovens, hvilken støder aldeles imod de Forestillinger og den Sprogbrug, som herske i samme. Han behage at efterlæse Fredericiæ Stads Privilegier af 11te Martii 1682 §. 21. Der vil han finde Følgende: "Religionens fri Udøvelse tillades Enhver, det er af den christne Troe, skjøndt han ei er saa lige af den augsborgske Confession." Ligeledes efterser han Søekrigs-Artiklerne af 8de Jan. 1752. Der vil han i Art. 532 finde skrevet: "Som Alle inden Skibsborde bekjende sig til den christne Troe" o. s. v., og dog Art. 535 læse de Ord: "som der inden Skibsborde findes de, der ere af en anden Troesbekjendelse, end den i Kongens Riger og Lande almindeligt vedtagne." Dette kan vel være nok for at overbevise Hr. Lindberg om, at det ikke er Lovens Sprog, han taler, naar han nægter alle dem Christennavn i Danmark, der ikke i Eet og Alt hylde den augsborgske Confession.*) Der ere endnu mange flere Bemærkninger, som paatrænge sig ved hiin Forestillingsmaade, men jeg skal saa meget mindre indlade mig derpaa, som det blev vanskeligt, derved at undgaae en Bitterhed, som jeg ikke ønsker at have lagt i denne Afhandling, der har en saa modsat Tendents.

Det er iøvrigt ikke min egen Sag, jeg taler, naar jeg protesterer imod hiin Talebrug. Hr. Lindberg

*) Hr. L. taler ellers ikke overalt dette Sprog; see, f. Ex., Fortalen; men jeg har her Hensyn til den Talebrug, der ligger til Grund for den haarde Dom, han har fældet over mig.

skal ikke opvise en eneste Sætning i min Afhandling, der afviger fra Det, som i Kirkens symbolske Bøger er opstillet som Troessandhed. Deraf, at jeg ikke har betragtet enhver der forekommende Sætning som en nødvendig Bestanddeel af den Lære, Præsten, ifølge sin Eed, har iveigen at indprente sine Tilhørere, følger dog aldeles ikke, at jeg forkaster Det, jeg saaledes ikke finder nødvendigen at høre til den christelige Folkeunderviisning. Dersom Hr. Lindberg skulde sigte til mine Ytringer om Treenighedslæren, saa maa jeg henvise ham til det Ovenstaaende (S. 293-295), hvor han derover vil finde en tilstrækkelig Forklaring. Forsaavidt han, hvad jeg finder timeligere (cfr. hans Skrift S. 114), sigter til hvad jeg 12 B. 1 H. S. 267-268 samt 269-270 har anført angaaende udøbte Børns Udelukkelse fra Salighed og om Helvedstraffes Evighed, saa, foruden at jeg ikke egentligen har erklæret mig imod disse Lærdomme, (hvoraf den førstnævnte, hvilken jeg heller ikke har undladt at betegne, uden Tvivl og saare tilsyneladende er grundet i Confessionens sande Mening), saa har jeg baade oven S. 295 og i 12 B. 1 H. S. 270 viist, at slige i Symbolerne yttrede Domme om dem, der mangle Troen, efter deres Natur ingenlunde kunne være Bestanddele af selve den Tro, der fører til Salighed. Jeg har derhos paa nysnævnte Sted S. 268 Note * viist, at selve Kirkeritualet antager, at Gud kan gjøre salig uden Daab, og dette samme læres udtrykkelig i Balles Lærebog, S. 105 og ligeledes i Pontoppidans

forhen authoriserede. Hr. Lindberg kan altsaa ikke kalde denne Lære uchristelig i Danmark. Iøvrigt synes Hr. Lindbergs Side 129 i alt Fald at maatte redde mig mod det Kjettemavn, han S. 108 synes at ville tillægge mig, thi der indskrænker han dette Navn til Dem, "der fornægte Hovedsætninger af de Christnes Troesbekjendelse o: en Deel af den apostoliske Troesbekjendelse"; og dette kan han dog i intet Tilfælde fortaste mig. Jeg tør altsaa maaskee tillade mig at fortolke S. 108 noget mildere, end Ordene kunde synes at betegne. Dog maaskee Hr. Forfatteren, paa Grund af hvad jeg S. 268 har sagt angaaende Dogmet om Christi Nedfart til Helvede, vil bebreide mig en Afvigelse endog fra hiint Symbol. Hans Yttringer S. 107 cfr. S. 114, kunde dertil give nogen Anledning. Men jeg har l. c. kun anført det almindeligt erkjendte og af Hr. Lindberg ikke modsagte historiske Factum, at Dogmaet om Nedfarten ikke findes i det oprindelige apostoliske Symbol *). Forholder dette sig nu saaledes, saa vilde man jo, ved at nægte det, ikke nægte Noget af det ægte apostoliske Symbols Indhold, saa lidet som den nægter Skriftens guddommelige Myndighed, der erkjender, at en Deel af 1ste Johannis Cap. 5, V. 7 og 8 er uægte **). Jeg har iøvrigt aldeles ikke

*) Det er og aldeles udeladt i det Nicæiske, hvor ellers enhver af det ældre Symbols Lærdomme ere gjentagne, tildeels med Tillæg.

**) Hr. Lindberg indrømmer selv S. 118 en uindskrænket Frihed til historiske Undersøgelser om en

yttret mig mod Dogmets Skriftmæssighed eller dets øvrige Værd; jeg har kun, stolende paa alle tydske Forskeres eenstemmige Erkjendelse, antaget, at det ikke hørte til de ved det apostoliske Symbolum hævdede christelige Grundlærdomme. Det er desuden aldeles forbigaaet i vor authoriserede Lærebog. See sammes Side 42-45.

Hvad Hr. Lindberg anfører mod min Fortolkning af Præsternes Eed, er neppe heller af synderlig Vægt. Ved hans S. 97 samt 104-106 skal jeg blot bemærke at det ikke er af Edens egt Indhold, men af indvortes Grunde, Hr. Forfatteren hidleder sin Paastand, at Præsten, skjøndt han ikke kan være forpligtet til at foredrage hele Bibelens Indhold, dog skal have en saadan Forpligtelse med Hensyn til enhver Punkt i samtlige symbolske Bøger. Han paaberaaber sig nemlig, at disse kun meddele Hovedindholdet af de Christnes Troe, i hvilken Henseende de, der ville leve som Brødre i Kirken, nødvendigviis maae samstemme. Men, for ikke at gaae videre ind i denne Materie, maa jeg bemærke, at ogsaa Alt hvad der i Kirkens Bekjendelsesbøger er fremstillet som

Bogs Canonicitet. Men, hvilket var dog farligst for den christne Kirke, enten om Exegetiken stilte det ved Dogmet om Helvedstraffes Evighed, eller den historiske Critik ved hele Johannis Evangelium, hvilket, for ikke saa Aar siden, en anseet tydsk Theolog forsøgte?

Troesfandhed, efter min Mening, beholder sin Myndighed som Norm for Kirkens Lærere, om det end ikke Alt umiddelbart skal foredrages i Kirken. Saaledes har jeg meget bestemt lært, at det nicæiske og saakaldte athanasiske Symbolum maa tjene til Værn mod vrange Fortolkninger af det apostoliske. Kun har jeg ikke troet, at deres ved dogmatiske Stridigheder fremkaldte nærmere Bestemmelser af det ældre simple Symbol, i deres hele Udstrækning, ere nødvendige Bestanddele af den Lære, Præsten har at forkynde. Hvad Forf. S. 12-13 har foredraget om, at det nicæiske Symbol (det langt udførligere athanasiske forbigaaer han her) ikke er Andet end en forklarende Udvikling af det apostoliske, er i sig selv overmaade løst. Imidlertid har jeg dog Intet at erindre ved Resultatet. Men saameget man end maatte være overbeviist om, at den consequente Tænkning fører fra det apostoliske Symbol til det nicæiske og athanasiske, saa følger deraf dog ingenlunde, at den udtrykkelige og positive Erkjendelse af disse Symbolers subtilere Lærdomme er ligesaa væsentlig nødvendig for at være en god Christen, som Erkjendelsen af de umiddelbare bibelske Lærdomme, hvilke det ældre Symbol indeholder. Hr. Lindberg indrømmer for Resten selv Forskjellen mellem mere og mindre vigtige Lærdomme i de symbolske Bøger. Han erkjender endog S. 136, at ikke enhver Afvigelse fra Kirkens Lære nødvendigviis fører Embedsfortabelse med sig for Præsten, og har paa en

Maade, der fortjener Opmærksomhed, søgt at trække Grændsen mellem den Vranglære, der skal have sig Virkning, og den, der kan egne sig til mildere Behandling. Men, hvorledes dette kan bestaae med den Forudsætning, at enhver afvigende Lære er et Brud paa Embedseden, indsees ikke.

Hr. Lindberg søger Side 115-117 at gjendrive, hvad jeg 12 B. 1 H. S. 266 har sagt om den Agtelse for Samvittighedsfriheden — hvilket han i sit Sprog oversætter ved "hemmelig Begünstigelse af afvigende og falske Lærere i Kirken" —, der fremlyser af Maaden, hvorpaa Eden i vor Kirke er bleven affattet, og hvad jeg ellers har anført til Beviis paa, at vore Forfædre med nøie Overlæg have valgt de Udtryk, der ved denne Leilighed ere blevne brugte. Men han indlader sig paa ingen Maade i Det, der egentligen skulde give dette Beviis sin Styrke. Han søger kun at godtgjøre, at Eden nødvendigviis maatte indskrænke sig til Læren og ikke have selve Troen til Gjenstand, anførende, at hverken Stat eller Kirke har Ret til, som Inqvisitorer, at bedømme Troen som Hjertets Sag, saalænge den ikke ytrer sig i Tale eller Handling. Men her synes at ligge en Miskjendelse af det, der er Hensigten med al Eed, til Grund, hvilken man ei skulde have ventet af Forfatteren. Det er jo ikke, for at faae en sikkrere menneskelig og borgerlig Control med et Udsagns Oprigtighed eller med et Løftes troe Opfyldelse, Eid fordres i Samfundet. Den bruges

jo kun for at binde der, hvor intet menneskeligt Øie længere kan naae. At Præsteeden ikke i Danmark, som i mange andre Lande, har faaet Skikkelse af en Troeseed, kan altsaa ikke forklares af den menneskelige Uformuenhed til at skue i Hjerterne; men kun, for at skaane Samvittighederne og forebygge Edens Misbrug, have de retsindige Mænd, som have ordnet denne Sag, indskrænket sig til at fordre Eed paa, at Præsten vil forkynde den himmelske Lære, som indeholdes i Skriften og Kirkens Symboler, forudsættende dog, at ingen samvittighedsfuld Mand, hvis Overbeviisning ikke stemte med det, han lovede at lære, vilde aflægge saadan Eed.

Videre agter jeg ikke at indlade mig paa Hr. Lindbergs Skrift. Adskilligt er vel tilbage i samme, som jeg kunde være fristet til offentligen at prøve; og den Klarhed, hvormed Skriftet er forfattet, vilde lette en udførlig Gjennemgaaelse af samme, ligesom den tilsyneladende logiske Styrke i hans Ræsonnements gjør, at det ikke vilde være uden Interesse. Men jeg maa trække mig tilbage, for ikke at gaae formeget ind i theologiske Undersøgelser, der ere udenfor mit Kald og udenfor dette Tidsskrifts Bestemmelse; og jeg haaber, at, hvad jeg har anført, er tilstrækkeligt for at beskjerme mig mod enhver Miskjendelse. Jeg smigrer mig ingenlunde med at have overalt truffet det Rette i den vanskelige Sag, jeg har vovet at behandle. Men jeg stoler paa, at den upartiske og kyndige Læser vil er-

kjende, at det er redelig Sandhedskjærlighed, varm Iver for Kirkens og Borgersamfundets Vel, der har ledet mig; og at jeg, langt fra at ville nedbryde de symboliske Bøgers Myndighed eller udbrede løse Begreber om Præsteeedens bindende Kraft, netop har søgt at hævde hine og denne i al den Virksomhed, som de, efter Protestantismens Grundprincip, og, efter Edens Indhold og Hensigt, kunne have. Den Aand, der har ført mig, kan jeg ikke betegne mere træffende end med de gyldne Augustinske Ord, der nyeligen, ved en udmærket Leilighed, bleve lagte Fædrenelandets Geistlighed paa Hjerte. Disse Ord kunde jeg passeligen have sat i Spidsen af denne Afhandling; nu maae de staae i Slutningen:

in necessariis unitas; in dubiis libertas; in omnibus caritas.

Rettelser til 12 B. 1 H.:

Side 237 Lin. 9 nærmeste læs varmeste
— 256 — 12 Dialectet l. Dialectik.

---

x. A. t. P.

